2442 / 2446 Suite Grand Format

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 1 Avril 1953 Չորեքշաբթի 1 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7031 - Նոր շրջան թիւ 2442
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

25 - 30 - 35

Արդէն իսկ պատկառելի բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ այս տարիքն ունին: Սկսելով մեր գաղութէն:

Այս այն տարիքն է ուր արիւնը կ'եռայ: Աչքերը կը շողան եւ թեւերը լայն կը բացուին, հորիզոն փնտռելով:

Անշուշտ միտքն ալ կը գործէ, խլրտելով, թարթափելով, ի խնդիր նոր պահանջներու:

Կ'ըսեն թէ ասպարէզը շատ նեղ է մեր երիտասարդութեան համար, օտարութեան մէջ:

-- Ի՞նչ ընեն, ո՞ւր արժեցնեն իրենց ընդունակութիւնները: Ա՜խ, եթէ հայրենիքին դուռները բաց ըլլային ...

Կը թուի թէ երիտասարդութիւնը ինքն ալ չքմեղանքներ կը գտնէ այս անողոք իրականութեան մէջ:

Ինքն ալ, լսելով եւ կրկնելով նոյն հառաչանքը, կը փորձէ պարտկել անպարտկելի թերացումներ եւ վրիպումներ:

Այս պատճառով ալ, փոխանակ զօրանալու, հետզհետէ կը տկարանայ ինքնապաշտպանութեան բնազդը:

Այո, տարուէ տարի կը քակուին շղթային օղակները: Անզգալաբար, բայց տեւականօրէն:

Եւ, ամէնէն առաջ, 25 - 30 - 35նոցներն են որ կը տուժեն:

Կորուստը անդարմանելի պիտի դառնայ վաղը, անհատապէս թէ հաւաքաբար:

Իրենք ալ կը զգան որ լայն անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ: Փաստը, որ չեն կրնար լեցնել սնամէջ արարողութիւններով եւ ցուցադրական ձեւակերպութիւններով:

Արդ, ի՞նչ կ'ընեն իրենք, հակազդելու համար վերահաս վտանգին:

Եթէ իրենք փրկուին, առո՛վ իսկ փրկութեան լաստեր նետած պիտի ըլլան տարագիր բազմութեան համար: Բազմապատկած պիտի ըլլան ազատարար գօտիները:

Տարուան բոլոր եղանակներուն կը յիշեցնենք իրենց պարտականութիւնները:

Ամէն տեղ ալ, պարբերաբար, տարին առնուազն երեք - չորս անգամ կոչեր կ'ուղղուին եւ ճառեր կը խօսուին, յանուն երիտասարդութեան:

Ինչ որ նոր սերունդի փրկութիւն կը կոչենք մինչեւ այսօր, այլեւս դարձած է ահազանգ:

Քսանըհինգ, երեսուն եւ 35նոցները պիտի ըմբռնե՞ն, վերջապէս, թէ կէս ճամբան պիտի մնան ամէն ճակատի վրայ, եթէ գոհանան իրենց թերխաշ գիտելիքներով:

Աշխարհի ո՛ր համալսարանն ալ աւարտած ըլլան, պիտի մնան ամուլ փառքեր, հանրային գործունէութեան տեսակէտով:

Ամէնէն փայլուն վկայականներն ալ պիտի չկրնան դիրք եւ դեր ապահովել իրենց:

Իրենք անխուսափելի պարտականութիւններ ունին տարագիր բազմութեանց, ինչպէս հայրենիքին հանդէպ:

Կը փորձե՞ն որեւէ ճիգ, լրացնելու համար արդիւնաւոր գործունէութեան մը պահանջները:

Շաբաթը գոնէ քանի մը ժամ կը տրամադրե՞ն, զարգացնելու համար իրենց հայագիտական պաշարը: Գոնէ մայրենի լեզուն:

Ո՞ր մէկ պատեհութենէն կ'օգտուին, իրենց ինքնազարգացման համար:

Ո՞ր դասընթացքին, լսարանին, ուսումնարանին կը հետեւին, բան մը աւելի սորվելու համար:

Ո՞ր եւ է փորձ կը կատարե՞ն, իրենց ամբարած օտարալեզու գիտելիքները հայացնելու, ի պէտս իրենց տարեկիցներուն եւ նորահասներու:

Եւ վերջապէս, ինչո՞վ կ'ապացուցանեն իրենց ներկայութիւնը հայկ. կեանքին մէջ:

Ստիպուած ենք պարբերաբար կրկնել այս հարցումները, օրը օրին հետեւելով անցուդարձին:

Բոլորովին յոռետես չենք: Լուսաւոր երեւոյթներ ալ չեն պակսիր:

Եւ սակայն, բուն իրականութիւնը այնքան տխուր է որ, լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ:

Շ.

«Յիշեցէք Հիթլէրի տուած դասը»

Մինչ նոր եւ բարենշան երեւոյթներ կ'արձանագրուին, Կոմինֆորմը կը շարունակէ կրակ տեղալ:

Իր պաշտօնաթերթին վերջին թիւին մէջ, Հունգարիոյ համայնավարներէն Յոզէֆ Ռեւայ, անդամ Դաղաք. Իւրոյի, բուռն յօդուածով մը կ'ազդարարէ թէ «Ա. Միութեան ժողովուրդները եթէ յարձակում կրեն Մ. Նահանգներու աշխարհակալներէն, պիտի տան ճիշդ այն դասը զոր տուին Հիթլէրի»: Այս առթիւ կ'ըսէ.

-- «Աշխարհակալները, Բ. աշխարհամարտի ընթացքին համոզուեցան թէ կենդանի իրականութիւն մըն է ժողովուրդներու բարեկամութիւնը եւ միութիւնը Ա. Միութեան մէջ: Չարաչար սխալեցան գերման ֆաշականները որոնք իրենց յոյսը դրած էին Ա. Միութեան ժողովուրդներու անմիաբանութեան վրայ: Մ. Նահանգներու աշխարհակալները չեն խրատուած Հիթլէրականներու առած դասէն. բայց Ա. Միութեան ժողովուրդները պիտի սորվեցնեն»:

Յօդուածագիրը յետոյ կ'ըսէ թէ ազգային պառակտումը դադրած է արբանեակ երկիրներուն մէջ: Եւ կը շարունակէ.

-- «Մ. Նահանգներու աշխարհակալներուն սիրական երազն է նորէն կալուածատէրերու եւ դրամատէրերու գերութեան ենթարկել Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ժողովուրդները, հրահրել ազգային թշնամութիւնը եւ ատելութիւնը արեւելեան Եւրոպայի մէջ որպէսզի մեծ աշխարհակալները կարենան դարձեալ տիրապետել այդ ազգերուն վրայ»:

ԿՐՆԱՆ ԲԱԺՆՈՒԻԼ «ԿՈԼԽՈԶ»ԷՆ

Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն գիւղացիները կրնան բաժնուիլ հաւաքական ագարակներէն (կոլխոզ) եւ անկախօրէն մշակել իրենց հողաբաժինը:

Այս բարեփոխումը մեծ յաղթանակ մը կը համարուի գիւղացիներուն համար, որոնք ուժգնօրէն կ'ընդդիմանային կոլխոզին:

Բաժնուած գիւղացիները ետ պիտի ստանան համայնքին ձգուած հողերը: Եթէ ճշդուի որ կոլխոզը կրնայ վնասուիլ, այդ հողերը սեփականատիրոջ վերադարձուած ատեն, ուրիշ հողեր պիտի տրուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ադենաուըր, Ուաշինկթըն կ'երթայ այսօր, չորեքշաբթի: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան, որ տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն այցելութենէն անմիջապէս վերջ:

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ կը շրջին Թորէզի վերադարձի մասին: Երէկ լուր կար թէ Պերլին հասած է արդէն, իսկ այսօր կ'ըսեն թէ տակաւին չէ մեկնած Մոսկուայէն:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ սարքուած ընդհ. գործադուլը մասամբ միայն յաջողած է, ինչպէս կը հեռագրեն Հռոմէն: Անկարգութիւններ պատահեցան Հռոմի, Թուրինոյի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դահուն երեք խնամակալներէն գնդ. Ռէշատ Մեհաննա դատապարտուեցաւ 25 տարի տաժանակիր աշխատանքի, այն ամբաստանութեամբ թէ ըմբոստութեան մղած է բանակը: Դատավարութիւնը տեղի ունեցած էր դռնփակ, եւ վճիռները նոր կը յայտնուին: Այս առթիւ ձերբակալուած էին աւելի քան 200 հոգի, բայց միայն 15ը զինուորական ատեանին յանձնուեցան: Բանտարկութեան դատապարտուած են նաեւ երեք ականաւոր պաշտօնատարներ եւ խումբ մը սպաներ:

ՊՈԼՍՈՅ Սէն Պընուա վարժարանին մէջ Յոյն մը ծանրապէս վիրաւորեց երկու մայրապետներ, այն ամբաստանութեամբ թէ «դարձի բերած են» իր քոյրը: Մայրապետները կ'ըսէին, — «Գործը մեր ձեռքէն ելած է, ձեր քոյրը Աստուծոյ յանձնուած է»:

ԱԴԱՄԱՆԴԻ մասնագէտ գող մը, Պելա Վարկաս, որ կը փնտռուէր տարիներէ ի վեր, ձերբակալուեցաւ Փարիզի մէջ:

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Չու - Ան - Լէ, կարմիր Չինաստանի վարչապետը, շատ կարեւոր զեկոյց մը հրատարակեց Մարտ 30ին, մեծ տպաւորութիւն գործելով:

Դիտել տալէ ետք թէ միայն գերիներու խնդիրն է որ կը խափանէ զինադադարի կնքումը Քորէայի մէջ, վարչապետը կ'առաջարկէ .—

1. Այն բոլոր գերիները որ կ'ուզեն իրենց հայրենիքը վերադառնալ պէտք է զրկուին զինադադարի կնքումէն 12 ժամ ետք:

2. Միւս գերիները յանձնել չէզոք պետութեան մը, որպէսզի արդարութեամբ լուծուի իրենց վերադարձի խնդիրը:

3. Երկու կողմերը յանձն առնեն դադրեցնել նոր զօրքի, զէնքի, օդանաւերու եւն. առաքումը: Թոյլատրելի է միայն ռազմիկներու սովորական հերթափոխութիւնը:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ շատ բարենշան կը համարուի այս առաջարկը, իբրեւ նախաքայլ Քորէայի պատերազմին դադարման:

Ցարդ Չինացիները եւ Հիւս. Քորէացիները կը մերժէին գերիներու ազատ վերադարձը. ուրիշ խօսքով, կը պահանջէին բռնի վերադարձնել Հիւս. Քորէայի գերիները որոնք մեծ մասով չեն ուզեր վերադառնալ: Այս առթիւ հաշտարար ծրագիրներ առաջարկած էին Մեքսիկա եւ Հնդկաստան: Չինաստանի վարչապետին առաջարկը մօտաւորապէս կը համապատասխանէ հնդկական ծրագրին. ուրեմն շատ կարեւոր զիջում մըն է որ կը կատարուի խորհրդային ճակատին կողմէ: Լաւատեսներ կ'ենթադրեն թէ այս պարագան ալ կ'ապացուցանէ որ ընդհանուր խօսքեր չեն խաղաղութեան հաւաստիքները:

Ամերիկեան բանակին հրամանատարը անմիջապէս Ուաշինկթըն հեռագրեց այս առաջարկը: Կը կարծուի թէ զինադադարի բանակցութիւնները պիտի սկսին անմիջապէս, Փան Մուն Ժոմի մէջ:

Չինաստանի առաջարկը լաւ ընդունելութիւն գտաւ Ազգաժողովի շրջանակներու մէջ, ուր կը կարծեն թէ՝ երկու տարուան ընթացքին առաջին անգամ ըլլալով կարելի է հաւատալ զինադադարի կնքումին:

Չինաստանի առաջարկը անթելով ալ հաղորդուեցաւ ի սփիւռս աշխարհի: Այս ձեռնարկէն երկու օր առաջ, Փեքին առաջարկած էր վերադարձնել վիրաւոր գերիները: Դաշնակիցները անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեցին եւ արդէն բանակցութիւններ կը կատարուին:

Չու Ան Լէ իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ թէ այս նոր առաջարկը կ'ընէ յանուն Չինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի կառավարութեանց:

Նոյն օրը առաջարկը հաղորդուեցաւ նաեւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին, որ հիւանդ է: Պ. Իտըն անմիջապէս հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակել տուաւ.

— Այս առաջարկները արժանի են խոր ուսումնասիրութեան եւ անհրաժեշտ կը դարձնեն խորհրդակցութիւններ շահակից կառավարութեանց միջեւ: Բայց եւ այնպէս, առաջին ակնարկով իսկ խրախուսիչ երեւոյթ մը կը թուին»:

Ազգաժողովին անգլ. պատուիրակութիւնն ալ պաշտօնական յայտարարութեամբ մը «շատ խրախուսիչ» կը գտնէ առաջարկը:

Մ. Նահանգներուն մէջ որոշ վերապահում կը տիրէ, բայց բոլորովին յոռետես չեն: Պաշտօնական շրջանակները կ'ըսեն թէ միշտ պատրաստ են քննելու խաղաղութեան բոլոր պատեհութիւնները, բայց որեւէ զինարան պիտի չփակեն: Մ. Նահանգները չեն ուզեր թակարդը իյնալ. ուրեմն վերազինումը պիտի շարունակուի նոյն թափով:

Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ մեծ քայլ մը առնուած է, լուծելու համար Քորէայի անելը:

ՋՈՐ. ՏԸ ԿՈԼ, որ պտոյտ մը կը կատարէ Հիւս. Ափրիկէի մէջ, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թունուզի պէյին հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

32, Rue de Trévise Paris 9e

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԱՄԱԿԻ, ԹԵՐԹԻ, ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ ԵՒՆ. ԿԱՏԱՐԵԼ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՈՎ:

Անփոփոխ կը մնայ թերթին Մանտա-չէքի թիւը:

ՏԱՐԻԱԼԸ ՊԻՏԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ.— ՏԱՐԵԿԱՆ 2500, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1300 ՖՐԱՆՔ:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Մեթրօ Քատէ: Եւ բազմաթիւ հանրակառքեր (թիւ 26, 32, 49, 43, 25 եւն.):

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴՐՕՇԸ

Երեւանի « Սովետական Հայաստան » օրգանը իր 1952 Թ. Դեկտեմբեր 20ի Թուով հրատարակել է Հայկական ՍՍՌի պետական դրօշակի մասին մի նոր հրամանագիր :

Յիշեալ հրամանագիրը նոյնութեամբ լոյս տեսաւ «Ցառաջ»ում, որով ընթերցողների մի լայն շրջանակ ծանօթ է նրա բովանդակութեան, եւ գիտէ, թէ ինչ է ներկայացնում պետական նոր դրօշակը, որ մի տեսակ խորհրդանիշն է «Սովետ. Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայ»ի այսօրուան հայ բոլշեւիկ իշխանութեանը :

1952 Թ. Դեկտեմբեր 17ի հրամանագրով սահմանուած պետական դրօշը 3րդ փոփոխութիւնն է, սկսած այն օրից, երբ ազատ ու անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, իր ազգային եռագոյնով՝ կարմիր, կապոյտ եւ նարնջագոյն՝ տեղի տուաւ բոլշեւիզմի, նրա զինական ուժի առաջ: Երկու եւ կէս տարուան ազատ քաղաքական կեանք ապրող մայր երկրում հաստատուեց խորհրդային իրաւակարգ, 1920 Թ. Դեկտեմբեր 2ին :

Հայաստանի խորհրդայնացման առաջին մի երկու տարիներում, շնորհիւ Փետրուարեան ժողովրդական ապստամբութեան դասերին, օտարամուտ սովետական իշխանութիւնը անհամեմատ աւելի ինքնուրոյն, պետական ստորոգելիներով օժտուած էր: Այնպէս որ այդ տարեշրջաններին ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր, թէ Երեւանում տեղի ունեցածը միայն ռեժիմի փոփոխութիւն է: Այսինքն նորաստեղծ Հայաստանի անկախ խորհրդայինը, նեցուկ եւ պաշտպան ունենալով բոլշեւիկեան Ռուսաստանը :

Այս առաջին շրջանին Հայաստանը կառավարւելով Յեղափոխական Կոմիտէ (Յեղկոմ) պիտակը ունեցող վերին իշխանութեամբ, պահում էր արտաքին եւ զինուորական կոմիսարութիւններ՝ Զինկոմ, Արտկոմ անուններով: Սրանց կարգին էլ նախկին Հայաստանի Հանրապետութիւնը բոլշեւիկները անուանակոչեցին Հ. Խ. Ս. Հ. այսինքն Հայաստանի Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւն: Իբրեւ այդպիսին Հ. Խ. Ս. Հ.ի դրօշը նոյն ինքն Ռուսաստանի սովետական կարմիր դրօշակն էր՝ մուրճ - մանգաղ հնգաթեւ աստղով: Հայկական առանձնայատկութիւն ունենալու համար Երեւանի Յեղկոմը դրօշի վերի կողմի ձախ անկիւնը դրուած մուրճ - մանգաղ աստղի տակ զետեղեց Հ. Խ. Ս. Հ. գլխատառերը :

Ահա սա եղաւ սովետական կարգեր ընդունած Հայաստանի առաջին պետական դրօշը:

1921ի աշնան Սովետական Հայաստանը՝ Պարսկաստանի Թաւրիզ քաղաքում, Իրանի կառավարութեան համաձայնութեամբ, հիմնեց իր առաջին հայկական հիւպատոսարանը՝ Ղալա Թաղամասում: Առաջին հիւպատոսն էր Ե. Երզնկեան ազգանունով մի Հայ, 60ից անց տարիքով: Մի ժամանակ յետոյ սրան փոխարինեց Պ. Երուանդ Գարագաշեանը, մի այլ բոլշեւիկ ներկայացուցիչ :

Երկու հիւպատոսների օրօք հիւպատոսարանի շէնքին վրայ, տօն եւ կիրակի օրերին, ծածանում էր Երեւանի մէջ այն օրերին գործածուող պետական դրօշը. ամբողջովին կարմիր կտորի վրայ մուրճ - մանգաղ աստղի տակ ունենալով Հ. Խ. Ս. Հ. տառերը (հայերէն):

Թաւրիզի հիւպատոսարանը միայն մէկ թէ մէկուկէս տարուայ կեանք ունեցաւ: Երբ Թաւրիզ քաղաքում վերաբացուեց Սովետական Ռուսիոյ գլխաւոր հիւպատոսարանը, Հայաստանինը փակուեց: Վերջին հիւպատոս Ե. Գարագաշեանը հեռացաւ, իր հետ տանելով դրօշը :

Ապա, երբ կազմուեց Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութիւնը, համաձայն «ստալինեան» հանրածանօթ Սահմանադրութեան, Հայաստանն էլ «իր յօժար կամքով» անդամ դարձաւ ՀՍՍՌին, յետոյ ունեցաւ իր ներքին տեղական Սահմանադրութիւնը: Ըստ այդ Սահմանադրութեան 120 - 121րդ յօդուածների՝ երկրորդ ձեւափոխութիւն ստացաւ Սովետական Հայաստանի պետական դրօշը: Այս երկրորդ դրօշը նոյն առաջին դրօշակն է լինելու, միայն թէ ներքին Սահմանադրութեան 120 - 121րդ յօդուածով Հ. Խ. Ս. Հ. տառերը փոխարինուած են Հ. Ս. Ս. Ռ. տառերով: Քանի որ ըստ կրեմլեան հրամանագրի, Հայաստանի փոխարէն գործածուած է հայկական: Իսկ խորհրդային եւ հանրապետութիւն հայերէն բառերի տեղ էլ գործածուած են սովետական ու ռեսպուբլիկա օտար բառերը :

Ահա «Կոնստիտուցիա»յի 120 - 121րդ յօդուածները.—

ՅՕԴ. 120.— Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի պետական գերբը բաղկացած է Մեծ եւ Փոքր Արարատների պատկերից, որի վերեւում մուրճ ու մանգաղ՝ ճառագայթներով շրջապատուած հնգաթեւ աստղի վրա: Լեռների ստորոտում՝ խաղողի վաղ ողկոյզով ու տերեւներով, աջ ու ձախ կողմից՝ ցորենի հասկեր: Գերբի շուրջը՝ եղերքում մակագրութիւն հայերէն լեզուով՝ « Հայկական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկա» ,ներքեւում՝ «Պրոլետարներ բոլոր երկրների, միացէք» :

ՅՕԴ. 121.— Հայկական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի պետական դրօշակը բաղկացած է կարմիր գոյնի կտորից, որի ձախակողմեան անկիւնում, կոթի մօտ, վերեւից զետեղուած են ոսկեգոյն մուրճ ու մանգաղ եւ ՀՍՍՌ տառերը : Դրօշակի լայնութեան եւ երկարութեան յարաբերութիւնն է 1 - 2 :

Այս երկրորդ սահմանումից յետոյ, 1952 Թ. Դեկտեմբեր 17ի հրամանագրով ծնւում է դրօշակի ձեւափոխութիւնը: Այս վերջին մշակմամբ հիմքը մնում է նոյնը, — սովետական կարմիր դրօշակն է իր մուրճ մանգաղով ու հնգաթեւ աստղով,— միայն կարմիրի մէջտեղում, դրօշակի լայնքի մէկ քառորդ համեմատութեամբ անցնում է մի կապոյտ գոյնի շերտ, որով այլեւս չեն տեսնւում հայերէն տառերը դրօշակի վրայ: Կապոյտի շերտով կարծես յապաւում են մուրճ մանգաղի տակի Հ. Ս. Ս. Ռ. հայկ. տառերը :

. Թէ ինչո՞ւ Հայկական ՍՍՌի Սովետի Նախագահութեան Նախագահութիւնը դրօշակի այդ 3րդ ձեւափոխութիւնը յատուկ հրամանագրով հաստատեց, դա մնում է մի խորհրդաւոր առեղծուած, յար եւ նման այն հանելուկին, որ Կրեմլը 1944 Թ. առաջին շաբթուայ հրամանագրով թոյլատրեց Սովետական Միութեան մի խումբ Հանրապետութիւններին ունենալու իրենց զինուորական եւ արտաքին գործերի նախարարութիւնները: Այդ հիմունքով էլ տեղական - ներքին սահմանադրութեանց մէջ մտան համապատասխան յօդուած - տրամադրութիւններ: Այդ արտօնութեան շնորհումով էլ Երեւան հիմնեց Հայկական Ռեսպուբլիկայի զինուորական եւ արտաքին գործերի նախարարութիւններ կամ մինիստրութիւններ : Վարձուեցան յատուկ շէնքեր, որոնց ճակատներին կախեցին համապատասխան ցուցատախտակներ: Հրամանագրով նշանակուեցին նախարարներ անուն ազգանունով, յատուկ պաշտօնէութեամբ :

Բայց այս բոլոր պաշտօնականութիւնները, հրամանագրերը եւ շնորհուած ներքին արտօնութիւնները մնացին մեռած տառ: Նրանք անցան սովետական պատմութեան, առանց գործի եւ հետքի ...

Կրեմլի թոյլտուութեամբ ու ներշնչումով կատարուած 3րդ ձեւափոխութիւնը «Հայկական Ռեսպուբլիկայի պետական դրօշակի մասին» , ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՉԻՆՉ ՈՒՆԻ ԻՐ ՄԷՋ, բացի կապոյտ գոյնի շերտի ներկայութիւնից, որ մի տեսակ փոխառութիւն է կարծես Հանրապետական Հայաստանի Եռագոյնից :

Մի փոքր էլ սպասենք: Անշուշտ ի յայտ պիտի գայ «Հայկական Ռեսպուբլիկայի պետական դրօշ»ի 3րդ փոփոխութեան միտք բանին՝ Կրեմլի եւ Երեւանի վարիչների հետապնդած նպատակը :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ

ԹՌՉՈՒՆՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Թռչունները, օդի տիրապետութեան այդ չքնաղ արարածները, որոնք զարդն են երկնքին ու մաս կը կազմեն բնութեան գեղեցկութիւններուն իրենց ճռուողիւններով, դայլայլներով ու գունագեղ փետուրներով, նաեւ ընկերն են մշակին, մենաւոր ուղեւորին, խորհրդանիշը՝ խաղաղութեան թէ տիրակալութեան ու ներշնչման աղբիւր՝ բանաստեղծներու :

Գարնան սեմին, երբ արագիլներն ու ծիծեռնակները աւետիսը կը բերեն բնութեան վերազարթնումին, կ'արժէ համառօտակի նկարագրել թռչուններու մէկ մասին կեանքը, որ բանաստեղծութիւն մըն է ինքնին: Հեղինակաւոր կենսաբանի մը շատ ինքնատիպ մէկ աշխատութենէն կ'ամփոփեմ այս յօդուածը: Հանդիպած էք անշուշտ, լիճերու վրայ թէ գետերու՝ որորներու այնքան ճկուն ճախրանքներուն : Սուր ու աղմկարար կանչերով անոնք երկնքին լազուարթը կը միախառնեն ջուրերու կապոյտին: Անոնց այդ շնորհալի թռիչքներն են որ մարդոց ցանկութիւն ներշնչած են թռչելու օդի անհունին մէջ: Լէոնարտօ տա Վինչի, այդ մեծ տաղանդը, ասկէ հինգ դար առաջ նախատեսած ու գծագրած էր թռչող մեքենաներու օգտագործումը: Մարդը, կ'ըսէր ան, պէտք է հնարաւորութիւն ունենայ լեռներու գագաթներէն ձիւն հաւաքելու, ամրան քաղաքի սալայատակներուն վրայ սփռելու համար... Որորները իրենց բոյները կը շինեն խեցիի կտորուանքներով:

Կարապները լիճերու գրաւիչ թռչուններն են: Աւստրալիական սեւ տեսակները իրենց առանձին հմայքը ունին: Ինչպէս՝ Հարաւ. Ամերիկայի սեւավիզ կարապները: Սակայն ճերմակները իրենց ձիւնաթոյր սպիտակութեամբ անմրցելի են : Կենսաբանները ուսումնասիրած են զանոնք: Դիտելով անոնց երկար անշարժութիւնը ջուրերուն վրայ, ենթադրած են թէ հետեւանք է ուղեղի տկարութեան կամ խելքի պակասի : Հաստատելու համար այս պարագան կշռած են այդ գեղեցիկ թռչունին ուղեղը: Հինգ քիլոնոց կարապի մը ուղեղը կշռած է միայն 15·5 կրամ: Մինչդեռ 7·83 կրամ է 340 կրամ կշռող թութակի մը ուղեղը : Ուսումնասիրած են նաեւ կարապներու սուզումները եւ ատոնց ընթացքին տեղի ունեցած շնչառութեան դադարի պարագաները, ինչպէս՝ անոնց կազմախօսութիւնը եւ զգացական դրութիւնը : Սըրա Առնօ կը նկարագրէ Շանթիյիի լճին զոյգ մը կարապներու սիրերգը: Թեւատարած, վիզը ուղղաձիգ ո ւղլուխը բարձր, արուն կուգայ էգին դիմաց եւ սուր ճիչ մը կ'արձակէ: Որուն կը պատասխանէ սիրագեղ էգը աւելի մեղմ ու կիսաձայն: Եւ այսպէս փոխն ի փոխ բայց երբեք միախառն :

« Թռչուններու սիրային կեանքը » գրքին մէջ Արմսթրոնկ կ'ըսէ թէ Սըրա Առնոյի նկարագրութիւնը կը վերաբերի վայրի կարապներու: Եւ ինք ալ իր կարգին կուտայ հետեւեալ պատկերը .— « Երկու թռչունները վեհօրէն կը սահին լճին վրայ՝ դէմ առ դէմ, պոչի փետուրները ցցուն : Ցանկարծ վայրի կանչ մը եւ երկու կարապները կտուցները դէպի երկինք՝ թեւատարած կը սկսին սիրերգը: Էգը կը պատասխանէ արուին արագ ճիչերուն : Եւ այդ ազնուաշուք թռչունները թեւ - րու շարունակական թափահարումներով կը խոնարհեն իրենց ծամածուռ վիզերը: Յետոյ դարձնարհեն իրենց ծամածուռ վիզերը: Յետոյ դարձեալ, ամբողջ մարմնով կը ցցուին ջուրին վրայ ու կը սկսին շքեղօրէն լողնալ՝ իրենց գլուխն ու վիզը խոնարհելով համաչափ ու կշռաւոր շարժումներով: Մինչդեռ շուտով այս ցուցադրութիւնը եւ ճիչերու ուժգնութիւնը կը կասի եւ երկու կարապները հեզասահ կ'անջատուին իրարմէ :

Փարիզի յատուկ թռչնարաններու մէջ ճընճղուկները հաւանաբար ամէնէն գեղեցիկներն են: Անոնցմէ կարելի է այստեղ ներկայացնել երկու տեսակներ: Մէկուն ժողովրդական անունն է «Նախարարը»: Ունի կապոյտ փետուրներ: Կապոյտ մը՝ որ մէկ շրջանէն միւսը կը տարբերի : Երկրորդը կը կոչուի «Լուիզիանայի պապը»: Աւելի երփներանգ փետուրներ ունի: Գլխուն եւ ուսերուն վրայ կապոյտ փետուրներ: Կոնակը, թեւերուն ու պոչին վրայ՝ կանանչ: Վիզին ու փորին վրայ՝ կարմիր: Կ'ենթադրուի թէ այս երկու թռչունները թշնամի են իրարու :

Կեդր. Ֆրանսայի գիւղերուն մէջ կը գտնուի կապոյտ երաշտահաւը (մէզանժ պլէօ) այնքան գրաւիչ: Դեղին՝ իր կուրծքն ու փորը: Կապոյտ փետրակատար մը գլխին, կապոյտ մանեակ մը վիզը, նոյն գոյնը նաեւ իր պոչն ու թեւերը: Ան իր բոյնը կը շինէ ծառերու կոճղերուն մէջ, ուր կ'ածէ սպիտակ ու կարմիր բիծերով հաւկիթները՝ ընդհանրապէս 12 հատ կամ աւելի: Կրնայ 24 ժամուան ընթացքին մէկէ աւելի հաւկիթներ ածել: Իր մայրական խնամքները սրտաշարժ են : Թուխսի շրջանին երբ սնունդի համար ստիպուի բաժնուիլ հաւկիթներէն, աղուափետուրներով կը ծածկէ զանոնք: Եթէ օգտակար է երկրագործութեան իբրեւ միջատակեր, յաճախ կը փճացնէ նաեւ մանր թռչուններ :

Այստեղ, խայտիտները (Իսփինօս), թագաւորներ են: Արուները իրենց արծաթագոյն ուսնոցներով, իսկ էգերը՝ խիստ զգեստաւորումով : Անոնք ալ թէեւ միջատակեր են, սակայն կը սիրեն նաեւ նոր ցանուած ոլոռը պտուղի բողբոջները, ինչպէս կանեփի հունտերը: Արուն անուշ ձայնով կը գեղգեղէ: Էգն ալ երբեմն կը ձայնակցի անոր: Նոյնիսկ կ'երգէ ածած ատենը: Իրենց բոյնը եւս գեղեցիկ է ու անուանի: Խայտիտը այնքան զգայուն է հակազդեցութեանց առջեւ որ կրնայ մահանալ թակարդով մը բռնուած ըլլալու պարագային: Այս տարօրինակ թռչունը ունի իր բնակութեան սահմանները, որոնցմէ դուրս չելլեր :

Փայտփորը տեսած էք անշուշտ: Ան կտուցի զօրաւոր հարուածներով կը մաքրէ ծառին միջատները: Յետոյ, արագ թռիչքով մը մարգագետին կ'իջնէ փոքր կենդանիներ որսալու : Փայտփորը թուխսի ատեն եթէ գիտնայ որ նշմարուած է, բարկութեամբ կը թողու իր բոյնն ու ծառը, նախապէս քանդելով իր բոյնին շուրջի ծառի կեղեւները :

Ջրահաւը (փուլ տ'Օ) ծանծաղ ջուրերու մէջ կ'ապրի: Երբեմն կը յաճախէ նաեւ ագարակներուն բակերը, հաւերուն կուտերէն օգտուելու: Իր թուխ փետուրները զինքը կը դարձնեն անպաճոյճ: Սակայն իր ճակտին վրայ կը կրէ կարմիր վահան մը: Համակրելի թռչուն մըն է եւ իրենց զուգումը երկու ժամանակ ունի: Նախ՝ էգն է որ արուին տակ, իսկ յետոյ դիրքերը առաջինին հակառակն են: Ջրահաւերու բոյները եղեգնուտ վայրեր հին կոճղերու մէջ կ'ըլլան: Պէտք չէ անհանգստացնել էգը թխսումի ժամանակ: Այլապէս իր հաւկիթները կը

ձգէ ջուրը։ Սակայն անոնց ընտանեկէր բնազդը չէչտուած է։ Եթէ աղաւնիներու առաջին ձագերը կը լքուին իրենց ծնողներէն երկրորդ թխսումի մը պարագային, ջրահաւերու մօտ, առաջին չափահաս ձագերը գուրգուրանքով կը խնամեն իրենց կրտսեր եղբայրները, ջրահաւերը կրնան մեռելային անշարժութիւն մը կեղծել վախի ազդեցութեան տակ։

Ագռաւներուն ախորժակը աննկարագրելի է։ Զափահասները իրենց ծանրութեան չափ սնունդ կ'առնեն։ Դիտուած է որ անոնք արշաւներ կը կազմակերպեն հովին դէմ եւ զարմանալի խաղեր կը սարքեն։ Օրինակ, ագռաւներէն մին փայտի կտոր մը կ'առնէ իր կտուցին մէջ։ Ուրիշներ կը հալածեն զինքը։ Իվերջոյ ան փայտը կը փոխանցէ ուրիշի մը՝ թռիչքի ընթացքին եւ հալածանքը դարձեալ կը շարունակուի։

Ագռաւներու մօտ նշմարուած է նաեւ մեռելներու պաշտամունքը։ Անոնք տխրագին կռինչներ կ'արձակեն սատկած ագռաւին շուրջ։ Ցեղոյ, մահուամբ պատժելու բնազդն ալ ունին։ Բազմաթիւ ագռաւներ կը յարձակին իրենցմէ մէկուն վրայ եւ կտուցի անխնայ հարուածներով կը սպաննեն զայն։ Արդեօ՞ք յանցանքի մը արդարպատիժն է այդ թէ ոչ հիւանդի մը բնաջնջումը։ Ագռաւներու թռիչքն ալ ուշադրութիւն գրաւած է։ Ցաճախ անոնք գետին կ'իջնեն չորցած տերեւի մը նման։ Իսկ օդին մէջ կը կատարեն մարզական խաղեր, կռնակի վրայ թռիչք են.։ Կ'ենթադրուի թէ այդ խաղերը կը նպաստեն թռչունին առողջութեան։

Այնպէս կը կարծուէր թէ ագռաւները շատ երկարակեաց են։ Մինչդեռ 13 տարիէն աւելի չեն ապրիր։

Սարեակով (զարա թաւուգ) փակենք այս պըտոյտը թռչուններու մօտ։ Այս սեւափետուր թըռչունը ունի դեղին կտուց մը եւ աչքերուն շուրջն ալ նոյնպէս դեղին են։ Ան յաճախ կը գեղգեղէ։ Սակայն աստուան եւ իրիկուան, արեւոտ օդի ու անձրեւոտ օրերու գեղգեղանքները կը տարբերին իրարմէ։ Ան կ'արձակէ նաեւ ահազանգի ճիչեր։ Թռչուններուն մէջ առաջիններէն է որ գարունը կ'աւետէ իր երգերով։ Կը հաւաստեն թէ Քաէօզ նահանգին մէջ, վանդակի մը մէջ պահուած սարեակի մը զինուորական քայլերգի եղանակներ սուլելու վարժեցուցեր էին։ Սարեակները կը կերակրուին զանազան հունտերով, պտուղներով։ Կ'ուտեն նաեւ խղունջներ, որդեր, եւ խոնջայլներ։ Նոյնիսկ կ'որսան մկնիկներ ու միջատներ։ Վերջապէս կրնան յարմարիլ ամէն տեսակ սննդառութեան։ Իրենց բոյնը խոտերէ, արմատներէ եւ մամուռներէ կազմուած է եւ առ հասարակ երկժանիցած ճիւղերու վրայ կը հանգչի։ Իրենց հաւկիթները կանանչորակ են շառագոյն բիծերով։ Երբ վտանգ մը գգայ, սարեակը վիրաւոր կը ձեւացնէ ինքզինք։ Ազատ բնութեան մէջ սարեակը կ'ապրի երկու տարի, իսկ վանդակի մէջ քսան տարի։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԱՐԱՄ.— Պարոն, սակէ ետք ինծի լաւ նիշ կը դնէ՞ք։

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Ի՞նչ կը նշանակէ։

ԱՐԱՄ.— Հայրիկս խոստացաւ որ եթէ առաջին ելլեմ ինծի 10 ոսկի պիտի տայ։ Ես ալ ձեզի կը խոստանամ 5 ոսկի՝ եթէ առաջին ելլեմ...։

Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԻ ութ ամսուան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.— Կրթական գետնի վրայ՝ Ազգ. Ս. Նշան վարժարանի մէջ կը պահէ 78 սաներ որոնց համար իբրեւ կրթաթոշակ կը վճարեն 3510 լ. ոսկի։ Նշան Փալանճեան ճեմարանի մէջ 11 սաներ կրթաթոշակ 1128 լ. ոսկի, Հ. Ա. վարժարանի մէջ հինգ սաներ 250 լ. ոսկի, Մազրայի դպրոցին մէջ 12 սաներ, կրթաթոշակ 420 լ. ոսկի, Ֆրանս. լիսէի մէջ մէկ սան, 50 լ. ոսկի, Նոր Մարաշի մէջ մէկ սան 35 լ. ոսկի։ Կարօտեալները (տասը հոգի) ամսական կը ստանան հինգական լ. ոսկի։ Նպաստի եւ առողջապահական յատկացումն է հազար լ. ոսկի։ Հասութաբեր ձեռնարկներէն.— Շրջ. վարչութեան օրացոյցներէն 1226, լ. ոսկի ձեւագիտութեան համար կանոնաւոր հետեւած են 16 հոգի որոնք կը վճարեն 50 - 150 լ. ոսկի։ Ձեւագիտութեան տեւողութիւնն է չորս ամիս, որով կը գանձեն 1195 լ. ոսկի, ուրկէ զուտ հասոյթ կը գոյանայ 395 լ. ոսկի, Լիբ. Օգն. Խաչի հասութաբեր աւագ ձեռնարկներէն մէկն է պազարը։ Ձեռագործները փոխանակ գնելու, պատրաստած են իրենց սեփական միջոցներով։ Պազարի երկու օրերուն ընթացքին ընդհ. մուտքը եղած է 2972 լ. ոսկի, ելք 1587, զուտ հասոյթ 1385 եւ 412 լ. ոսկի արժողութեամբ ձեռագործ որով զուտ հասոյթ 1857 լ. ոսկի։ Քարոզչութեան համար ունեցած են դասախօսութիւններ։ Զարկ պիտի տան երիտասարդ օրիորդներու գործունէութեան, լծելով զանոնք պատասխանատու գործերու։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պէյրութի մէջ մեռած է Պետրոս Աֆէեան, 65 տարեկան։ Բնիկ Ատափազարցի, երկար տարիներ ապրելէ վերջ Պուլկարիա, վերջերս գացած էր Պէյրութ։ Միշտ ջերմ ջատագով ազատագրական պայքարին։ Եօթը տարի տառապեցաւ պոլշեւիկեան լուծին տակ Պուլկարիոյ մէջ։ Երբ Լիբանան հասաւ, բոլորովին հիւծուած էր։ Մեռնելէն երկու օր առաջ կը կանչէ հիւանդապահուհիները եւ կ'ըսէ «Բոլշեւիկները հասցուցին մեզ այս օրուան... ողջ ողջ մեռցուցին զիս», ինչպէս կը գրէ «Ազդակ»։

ԻՐԱՆԻ Աղաջարին (Խուժիստան) շրջանին մէջ կը գտնուին 700 Հայեր։ Տասնըհինգ տարիէ ի վեր հոն հաստատուած են, եւ վերջերս գգալապէս աւելցած է թիւը։ Ցարդ չունին ոչ եկեղեցի, ոչ ալ դպրոց։ Նաւթի Ազգ. ընկերութիւնը խոստացած է յարմար վայր մը տրամադրել եկեղեցիի համար։ Եկեղեցական վարչութիւնը դիմում կատարած է նաեւ Մանկապարտէզի եւ երեքդասեան դպրոցի մը համար։ Մինչ այդ եկեղց. վարչութիւնը բացած է գիշերային դասընթացք, որուն կը հետեւին 70 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ։ Կը պաշտօնավարեն տեղական ուժերէն չորս ուսուցիչներ, որու համար եկեղեց. վարչութիւնը կը վճարէ տարեկան 2650 ռիալ, իսկ բացը կը գոցէ Կանանց Եկեղեցասիրաց Միութիւնը, որ ունի 30 անդամուհի։ Հիմնած են նաեւ գրադարան մը, 150 կտոր հայերէն գիրքերէ։ Եկեղեց. վարչութիւնը կը մտածէ ճոխացնել, մասնաւորաբար մանկապատանեկան բաժինը։ Հաւաքատեղի չունենալով, ժողովուրդը զրկուած է մշակութային ձեռնարկներէ։ Կանանց Եկեղեց. Միութիւնը տօնած է «Մայրերու Օր»ը։ Վերջերս ալ կազմակերպած է «ուրախ երեկոյ» մը։ Հասոյթը յատկացած է Թարուղի աղէտեալներուն եւ մաս մըն ալ եկեղեցիի կառուցման ֆոնտին։ Կազմուած է նաեւ Զարմահալ գաւառի Հայ Ուս. Միութեան մասնաճիւղ 40 անդամներէ։

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ նուագահանդէս տուած է Թաւրիզի մէջ հովանաւորութեամբ Ֆրանս. ընդհ. հիւպատոս Պ. Լըպիքոյի եւ աջակցութեամբ «Մելիք - Թանգեան երգչախումբի, ի ներկայութեան մեծ թիւով հայրենակիցներու։ Ձեռնարկէն գոյացած զուտ հասոյթը 15 հազար ռիալ, Րաֆֆին յատկացուցած է Արամեան թատերասրահի նորոգութեան։ Միջնարարին ծախուած են արուեստագէտին հարիւրաւոր նկարները, որոնցմէ գոյացած հասոյթը եւս յատկացուած է նոյն նպատակին։ Երիտասարդ դաշնակահարը Պոլիս գացած է ուր պիտի տայ նուագահանդէսներ։ Պոլիս կը գտնուի նաեւ Պ. Օհան Տուրեան։ Պիտի նուագէ նաեւ Անգարայի Օփերային մէջ։

ՄԱՈՒ - ՄԱՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՋԱՐԴԵԼ

Գրած էինք թէ Քենիայի մէջ (արեւելեան Ափրիկէ) Մաու - Մաուները երկու հարիւր հոգի ջարդած են։

Հեռագիրները զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն։ Այս սեւամորթ վայրենիները, որոնք առանձին աղանդ մը կը կազմեն, ողջ ողջ վառած են շատերը, կտոր կտոր ըրած են մանուկներ, ճեղքած են յղի կիներու փորը։

Անցեալ հոկտեմբերին ալ շատ մը վայրագութիւններ գործած էին եւ անգլ. վարչութիւնը շատ մը ձերբակալութիւններ կատարեց։ Ամէնէն կատաղի մարդասպաններն ալ կախուեցան. բայց կիւրը չէ դադրած։ Կէս միլիոն ֆր. պարգեւ խոստացուած է, ցեղապետը բռնելու համար։

Թերթերը կը գրեն թէ «Մաու - Մաու» կը նշանակէ,- Շո՛ւտ, շո՛ւտ»։ Իրենց նշանախօսքն է,— «Շուտ մաքրեցէք սպիտակամորթը, բոլոր միջոցներով»։

Այս աղանդին անդամները կը հաւաքուին «Քիքույուս» կոչուած բնիկներէն, սարսափելի երդումով մը։ Նորընծան կ'երդնու կարելի եղածին չափ շատ սպիտակամորթ սպաննել, եւ օգնել բոլոր անոնց որ կը սպաննեն կամ կը կողոպտեն եւրոպացի գաղթականները։ Երդումի արարողութեան ատեն այծի մը արիւնը կը խառնեն նորընծայի արիւնին։ Մարդը կ'ըսէ.— «Թող սատկիմ, եթէ երդումս դրժեմ»։ Նախապաշարումը այնքան զօրաւոր է որ նորընծաները ուզեն ալ՝ չեն կրնար դրժել իրենց երդումը։

Քենիայի կառավարութիւնը լաւ գիտնալով բնիկներուն հոգեբանութիւնը, վերջերս կախարդներ ղրկեց, որպէսզի մաքրեն Մաու - Մաուներու չար ոգին։ Զինուոր ալ ղրկուեցաւ, բայց անօգուտ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մեքենաբար մեր ձեռքերը կը գործեն, ծրարներ կը կազմենք, թիւեր կը գրենք եւ պակսած նիւթեղէններուն փոխարէն «փուսուլա»ներ կուտանք որոնք թանկագին առարկաներու պէս այրիները կը կապեն իրենց քօղերուն ծայրը. ու ամէնքն ալ, մեր մէկ քաջալերութեան վրայ, խօսքի կը բռնուին ու կը պատմեն իրենց ողորմելի պատմութիւնները... Շատ անգամ հեռու տեղերէ եկած են միմիայն այդ նպատակաւ, չենք կրնար զիրենք մերժել մտիկ ընելէ՝ հակառակ որ ժամանակը կ'անցնի եւ դուրսը դեռ անհամար կարօտեալներ կան որ իրենց կարգին կը սպասեն։

Երբեմն երեք չորս հոգի մէկէն կը խօսին՝ իւրաքանչիւրը մեզմէ մէկուն կառչած, ու հաւատարմութեամբ եւ մանրամասնութիւններով կը պատմեն ինչ որ տեսան ու ինչ որ կրեցին. ու կարծես այսպէս ընելով համոզուած են որ պարտք մըն է որ կը հատուցանեն մեզի։ Այսպէս՝ մինչ այրի մը ինծի կը խօսէր իր ողորմելի կեանքին վրայ, միեւնոյն ատեն անդին կը լսէի գիւղացի մը Աղգը Պէօյիւքէն որ կ'ըսէր.

— Շէյխ Մուրատէն չորս ժամ հեռու ըլլալով, տուներուն վրայէն կը տեսնէինք ամէն բան. նախապէս անոնք մեզի համոզած էին որ երթանք միանանք իրենց հետ ու միասին դիմադրենք. վախցանք ու մտիկ չըրինք. վերջապէս Արապքէօյէն եկան, սպաննեցին ու թալլեցին։

Օրը կը տարաժամի ու մեր գործը չի վերջանար եւ մեր լսած բոլոր ահռելի եղելութիւններուն մէջ, աւաղ, Շէյխ Մուրատի նման պատմութիւն չի կրկնուիր այն օրը։

Ուշ ատեն յայտարարեցին որ այդ օրուան բաշխումը վերջացած էր։ Եկեղեցիին բակը խըռնուած ամբոխին վրայէն դժգոհութեան դող մը անցաւ, երկարօրէն դանդաղելով եւ տրտնջալով ողբացին իրենց թշուառութեան վրայ եւ խումբեր կազմելով իւրաքանչիւր գիւղացիները՝ հեռացան կամաց կամաց։

Վերջալոյսը զովութիւն եւ խաղաղութիւն կը բերէր մեզի գոնէ քանի մը ժամուան համար։ Մենք, վերջացնելով ծրարելէ մնացեալ իրեղէնները, լուռ կ'արտորայինք, երբ սուր եւ պատռող ձայն մը մեզ ցնցեց ու հարկադրեց որ թողլով ամէն բան դուրս ելլէինք։ Սեւաւոր կին մը յորդառատ արցունք կը թափէր եւ կուրծքը կը բզկտէր. իր քովը մէկ քանի այրիներ կեցած գրեթէ անտարբերութեամբ կը դիտէին անոր տագնապը։ Անդին, կոյր կին մը պատին կրթնած, միօրինակ ձայնով օրօր կ'երգէր, ով գիտէ որ անհետացող սիրելիին համար. եւ որովհետեւ բան մը չէր տեսներ, երգը միայն այն ատեն կը դադրէր երբ սեւաւոր կնոջ ճիչերը կը բարձրանային։

— Ձայնը դեռ ականջիս մէջ է... աման... Լացող կինը սպառած իր դժնդակ վերյիշումներէն գետին նստեցաւ եւ միջոց մը չկրցաւ ոչ խօսիլ, ոչ լալ. երկու ձեռքերը ծունկերուն կը զարնէր ու ինչպէս եթէ շնչասպառ ըլլար, գլուխը դէպի ետեւ կ'իյնար, վիզը կը ձգտէր ու խռպոտ ձայնով կ'աղաղակէր.

— Աման... աման...

Անկարելի է երեւակայել թէ մարդկային դժբախտութիւնը ի՛նչ սահմաններու կրնայ հասնիլ։ Երբ իր սեւ արցունքով լեցուն, ցաւագին աչքերը դէպի մեզ դարձան, գլխու պտոյտ պատճառող յուզմունքով մը խռովուած զգացինք ինքզինքնիս։ Մեր ընկերներէն մէկը գնաց ջինքը Առաջնորդարանի սենեակը բերելու. ու մինչ անիկա ձեռքէն բռնած կը քալեցնէր, սգաւոր կինը տղու պէս կը դեղեւէր ամէն մէկ քայլին։

— Աման... Աման...

Երկար ատեն ուրիշ բան չլսեցինք. ամէն անգամ որ կը փորձէր խօսիլ, ձայնը կը մարէր, հեծկլտանքներէն շնչահեղձ կ'ըլլար ու երբեմն ալ աչքերը խենթի մոլորուն նայուածք կը ստանային։ Ջինքը տեղաւորցուցինք, որքան կարելի էր, հանգիստ դիրքի մէջ եւ ջանացինք ամոքել իր ցաւի տագնապը, ու իր խօսելու փափաքէն առաջ եկած ջղային ցնցումները հանդարտեցնելու համար, պահ մը հեռացանք իր քովէն։ Քիչ յետոյ ընդարմացած իր վիճակէն, գլուխը կրթնցուցած թեւին կը քնանար։ Իր արտակարգ կերպով տժգոյն դէմքին վրայ, արտեւանունքը կապտացած կ'իյնային կիսովին եւ բացուածքին մէջէն կ'երեւէր աչքերուն ճերմակը, որուն վրայ երբեմն կ'իյնար բիբը, մեռած, տմոյն, կոյրի բիբի պէս։

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՍՈՒՐԻՈՑ տեղեկատու դիւանը քարտէս մը հրատարակած էր, որուն մէջ Սուրիոյ մաս կը կազմեն Հաթայը (Սանճաք), Ատանան եւ Մերսինը։ Պոլսոյ Ջաֆէր Թէրթը կը սպառնայ «խելքի բերել» այս քարտէսին հեղինակները ։

ՄԱՐԹՐ, Սեւ Ծովու երբեմնի հերոսը որ վերադարձաւ համայնավար կուսակցութենէն, ծանրապէս հիւանդացած է, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ Շաբաթ օր չաքարախտի ծանր տագնապ մը անցուցած է գաւառական քաղաքի մը մէջ եւ ամբողջ օրը պառկած մնաց օրրաթոռի մը վրայ։ Բժիշկները պատուիրեցին միայն պտուղ եւ պլսկոտ ուտել եւ հանքային ջուր խմել։ Դրացիները կ'ըսեն թէ քաշքշելով կը քալէ, քիչ մը շունչ առնելու համար, նիհարցած է եւ ամէն աշխատանք դադրեցուցած ։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարեց Զարմաշահր շրջանին մէջ որ Պախթիարի ցեղախումբին կեդրոնն է (Հարաւ. Իրան)։ Այս բացառիկ վիճակը պիտի տեւէ երեք ամիս ։

ՃԱՄԲՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ միշտ կ'աւելնան ։ Կիրակի օր 16 հոգի մեռան, 12 հոգի վիրաւորուեցան, ինքնաշարժի արկածներու հետեւանքով ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ սահմանուած վարկերը պիտի կրճատուին։Այզընհաուըր հրամայեց քննել խնդիրը։

Մած պարահանդէս

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Սէրքըլ Միլիթէռի սըրահներուն մէջ, Փլաս Վէրտէօն։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Mr. le Préfet de l'Isère Roger Ricard

Général Commandant d'Armée Général Humbert

Mr. le Maire de Grenoble Dr. Léon Martin

Նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

Officier de la Légion d'Honneur

Orchestre Vincent Tondo et son ensemble typique

եւ աթրաքսիոններ (հայկ. պար) ։

Պիւֆէ եւ անակնկալներ։ Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Տէր եւ Տիկին Էրզեան եւ Շէրիտճեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց եղբօր՝ ՖՐԱՆԿԻՒԼ ՇԷՐԻՏՃԵԱՆԻ ղառնաղէտ մահուան առթիւ։

× Ֆր. Շէրիտճեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկին Էրզեան հազար ֆր. կը նուիրեն Հ. Ց. Դ. Ն. Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Պ. Յակոբ Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Գալուստեան եւ զաւակները, Պ. Ե. Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Գր. եւ Պօղոս Տէրվանեան (Ամերիկա), Պ. Յովսէփ Գալուստեան եւ զաւակները (Իսի) իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻԿ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ ղառն մահուան առթիւ ։

Կ'ուզուին

Վիլ - Ժուիֆի մէջ աշխատելու համար կոշիկի մօնթէօր եւ ֆինիսէօր գործաւորներ կ'ուզուին (մոնթաժը 500 ֆրանքի, ֆինիսաժը 300 ֆրանքի։ Դիմել Պ. Վանլեանի կէսօրէ վերջերը (բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ՝

7 rue Godot de Mauroy Paris (IX) Métro Opéra

Tél. OPE 01 - 08

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակած է «տիսք»երու նոր շարք մը.—

Դիւրասահ ԴՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները ։

Նոյնպէս ՌՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սօլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք։

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի ։ Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք.—

1.— ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 23 rue St. Barbe (կեդրոնատեղի) ։

HATCHERIAN Լիոն, 65 rue Dunoir ։

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ«փիկըփ»ներ հաստատուած են ։ Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը։

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփիրնկի շքեղ սրահներուն մէջ ։

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ։ Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը մանըքէն, քոթիյոն ։

Ապահովել սեղանները։ Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է ։

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնական օրերու հետեւեալ արարողութիւններուն, որոնք պիտի կատարուին Առաջնորդ Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեամբ .—

2 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի .— Սկիզբ ժամերգ. ժամը 7·30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին։

3 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ .— Յիշատակ Զարչարանաց եւ Խաչելութեան, կարգ Թաղման ժամը 17ին ։

4 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ .— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան սկիզբն ժամերգութեան ժամը 15·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին։

×

ԶԱՏԻԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ հինգշաբթի .— ժամը 10ին, Հաղորդութիւն Մանկանց, Ոտնլուայ ժամը 5ին։ Խաւարում ժամը 7ուկէսին ։

Աւագ Ուրբաթ .— Թաղում ժամը 5ին ։

Աւագ Շաբաթ .— Ճրագալոյց ժամը 4ուկէսին։

Ս. Զատիկ .— Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրուան պատարագը՝ Զատկին յաջորդ կիրակին (Նոր կիրակի) քահանային հիւանդութեան պատճառով ։

×

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի),

Աւագ Հինգշաբթի. ՅԻՇԱՏԱԿ ԸՆԹՐԵԱՑ պատարագ ժամը 10, Հաղորդութիւն բոլոր մանկանց, Ոտնլուայ ժամը 5, գիշերը «Խաւարում» ժամը 7·30, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ Թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6։ 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45։ 12 Ապրիլ՝ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու ։

ՎԱՐՁՈՒ Է ԸՆԿԵՐՈՎԻ

Աշխատանոց մը, որ ունի կազ, ելեկտր. մեքենայ մը սիւրժէթէօզ, սիւփրավիթէ եւ հատ մըն ալ փլա կարի մեքենայ մը ։ Մէկ հոգիի պառկելու յարմարութիւն։ Դիմել

Gerlinger 17 rue des Petites Ecuries Paris 10e

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEUR

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN,17 rue Damesme ,Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՊՐԻԼ 11 - 24ի Սղատօնը Վիէնի մէջ, 18 Ապրիլին ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 38րդ տարեդարձը Մայիս 10ին Փարիզի մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այսօր ժամը 21ին, Բատէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ՎՌԱՄ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ։ Նիւթ՝ «Եւրոպայի կազմակերպութեան հարցերը»։ Մուտքը ազատ է ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Փարիզի Հայ Տիկ. Միութեան քառասնամեայ յոբելեանը Մայիս 10ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ ։

Համազգային Մշակ. Միութիւն

(ՄԱՐՍԷՅԼ)

Նոր թափով կը սկսի իր դասախօսութիւններու առաջին շարքը նուիրուած Ապրիլեան մեր մեծ նահատակներուն։

Կը խօսի Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ նիւթ՝ Ռ. Զարդարեան, այս չորեքշաբթի իրիկուն (Շար.) ։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ Սիամանթօ եւ Դ. Վարուժան (շար.)։ 8 Ապրիլ Չորեքշաբթի իրիկուն ։

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. Hamalian

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles aux meilleurs prix

Տիկին ՄԱՌԻ հաճոյքն ունի իր հայրենակիցներուն տեղեկացնելու թէ Մարսէյլի ամէնէն մեծ կերպասեղէնի տուներէն մէկուն մէջ իրենց գնումները կը դիւրացնէ առաջնորդելով զիրենք՝

Կ'ԱՊԱՀՈՎԷ ՆԱԵՒ 5 % ԶԵՂՉ ՄԸ

Բրդեղէնի, մետաքսեղէնի, բամպակեղէնի, կարասիներու յատուկ կերպասներու, այր մարդոց շապիկներու վրայ ըրած իրենց բոլոր գնումներուն համար ։

Maison CHAILLOT

11, Rue Henri Barbusse, MARSEILLE

Սակարանին եւեւ Colbertի նամակատան քով

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր »ը

♣

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 2 Avril 1953 Հինգշաբթի 2 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7032 - Նոր շրջան թիւ 2443

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՔԱՆԱԼԻՆ ՀՕՏ ՉԵՆՔ

Կ՚իմանանք թէ նորէն թիւրիմացութիւններ ծագած են, Հայաջինջ Սարսափներու սգահանդէսին առթիւ (Ապրիլ 11/24)։

Ամէն պարագայի մէջ, բանակցութիւններ կը կատարուին, ապահովելու համար պատմական տարեդարձին միացեալ, համազգային տօնակատարութիւնը։

Սրտանց կը մաղթենք որ յաջողին։

Այս առթիւ, քանի մը խորհրդածութիւններ։

Լիոնի մէջ սգահանդէսը պիտի կատարուի նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ յարանուանութեանց եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութեանց, ինչպէս ամէն տարի։

Մարսէյլի մէջ նախաձեռնութիւնը ստանձնած է Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց եւ մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց եւ Հայր. Միութեանց։

Փարիզի մէջ երկու յայտարարութիւններ եղեւցան, որոնց մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, ինչպէս ըսինք։

Կը կարծենք թէ Լիոնի եւ Մարսէյլի օրինակները կրնան լուսաբանել Փարիզն ալ։

Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձը Ծրագըլոյց կամ Խաչվերաց չէ, որպէսզի աստիճանաւոր արարողապետներ նշանակուին, պարտ ու պատշաճը տնօրինելու համար։

Վարդապետ, ժողովրդապետ եւ պատուելի կրնան հովանաւորել, բարոյապէս։ Կրնան -- պարտաւոր են -- ներկայ ըլլալ եւ խօսք առնել։

Բայց, պէտք չէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ տարապիր զանգուածը բանաւոր հօտ մըն է, որ միշտ կղերին նախաձեռնութեան եւ առաջնորդութեան կը կարօտի։ Նոյն իսկ աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը ոգեկոչելու համար։

Ապրիլ 11/24ը ամէն բանէ առաջ քաղաքական դէպք մըն է։ Եւ կապ ունի մասնաւորապէս երիտասարդութեան հետ։

Տարիներով, ուսանողներու եւ որբերու Միութիւններն էին որ կը կազմակերպէին սգահանդէսը։

Այն ատեն ճրագով կը փնտռուէին կրօնաւորներն ու բանկալի ջոջերը, ներկաներուն մէջ։

Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին, մէկ անգամ, նախաձեռնութիւնը ստանձնեց նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը։

Նոյն կազմակերպութեան նոր վարչութիւնը երկրորդ անգամ սգահանդէս մը սարքեց 1951ին, որ պիտի մնայ պատմական։

Կը մասնակցէին աւելի քան երեսուն Միութիւններ։ Բեմին վրայ կ՚երեւային տասնեակ մը բանախօսներ, որոնց իւրաքանչիւրին տրուած էր միայն հինգ վայրկեան։ Փարիզի զինուորական իշխանութիւնը տրամադրած էր ընտիր նուագախումբ մը։

Ամէն ինչ վերջացաւ մէկուկէս ժամէն, խոր տպաւորութիւն ձգելով։

Անցեալ տարի Միութիւնը ձեռնթափ եղաւ յանուն համերաշխութեան, եւ բեմին տէր դարձան վեղարն ու բանկալը։

Որբերն անգամ ձայն չունեցան։

Ճիշդ ինչպէս 1950ին, երբ բեմին վրայ կ՚երեւային երկու եպիսկոպոսներ եւ երկու վարդապետներ (Սալ Կավօ)։

Առաջին Մեծ Պատերազմի զինադադարին, Պոլսոյ մէջ անգամ տեսած չէինք այսքան սահմանափակ տօնակատարութիւն։

Այնտեղ ունէինք պատրիարք եւ չքախումբ մը եպիսկոպոսներու, վարդապետներու։

Բոլորն ալ գիտէին յարգել պատշաճութիւնները։ Պարզապէս ներկայ կ՚ըլլային, կամ կը հովանաւորէին։

Միջանկեալ, պիտի թելադրէինք որ գաղութին հոգեւոր իշխանութիւնը իր ստորադաս կղերականներուն յիշեցնէր տարրական պարտականութիւն մը, — ներկայ ըլլալ խմբովին, գոնէ Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին։

Կը կարծենք թէ տակաւին ուշ չէ, թիւրիմացութիւնները հարթելու եւ իսկապէս համազգային սգահանդէս մը սարքելու համար։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՋՈՒՐ ԾԵԾՈՂՆԵՐՈՒՆ

Քանի մը տասնամեակներ անցեր են մեր նորագոյն Երէկէն, բայց տակաւին կան մարդիկ, որոնք նոյն կորկոտը կ՚աղան։ Միեւնոյն մեղադրանքները, միեւնոյն ամբաստանութիւնները եւ իմաստութեան մետասաններորդ ժամու միեւնոյն դասերը։ Չկայ մէկը այդ բազմութեան մէջ, որ հրապարակ իջնէ «ճէնթլմէնաբար» եւ համրէ նաեւ մեր «ճիշդ»երը։

-- Յեղափոխութիւն սարքեցէք — Ի՞նչ, Թուրքին ու Քիւրտի՞ն մատաղ ըսէինք մեր հարսները — Պանք Օթոմանը օդը հանել ուզեցիք, Խանասոր գացիք, Իթթիհատին հետ եղբայրացաք, Վրացիին ու Թաթարին հետ կռուեցաք, Կարսը Թուրքին տուիք եւ այսօր ալ կը կռուիք «Հայրիկ»ին դէմ։

Հարցուցէք այս իմաստուն վարժապետներուն թէ այս ամբաստանութիւնները -- որոնք դդումի համ տալ սկսան — որեւէ նպատակի կը ծառայե՞ն, որեւէ տեղ կը հասցնե՞ն մեզ, որեւէ չափով կը նպաստե՞ն մեր դատին կամ կը մօտեցնե՞ն մեր բաղձանքներուն իրականացման թուականը։

Միեւնոյն շունչով, հարցուցէք թէ «ամբաստանեալը» որեւէ ճիշդ բան չըրա՞ւ վաթսուն տարուան մէջ։ Քարէն ձայն կ՚ելլէ, իրենցմէ ձայն չի գար։

Մեր խատուտիկ հակառակորդները՝ ոչ թէ առտու - իրիկուն, այլ եթէ նոյնիսկ օրուան 24 ժամերն ու այդ ժամերուն բոլոր վայրկեաններն ալ յատկացնեն այդ զզուելի բամբասանքներուն, մազ չի շարժիր մեր գլուխէն ու մենք մատ մը չենք շեղիր մեր ճամբէն։

Մենք, ինչպէս երէկ, այսօր ալ կը խօսինք ազատութեան ու ազգային անկախութեան անունով, իսկ այդ աղաները ալեւլուիա կը կարդան։ Կամ կը յօրանջեն։

Անգլիոյ վարչապետը իրաւունք ունի -- «Երբ անցեալն ու ներկան իրարու դէմ կռուին, ապագան է որ կը կորսնցնենք, (Չըրչիլ, 1940 Յունիս 18ին, երբ կ՚իյնար Փարիզը)։

Պիտի ուզէինք որ մեր սխալները համրող բազմութիւնը գոց ըսէր Չըրչիլի բառերը եւ հասկնար, վերջապէս, թէ ազգ մը իր ապագան կը վտանգէ, երբ իր օրերը կ՚անցընէ բամբասանքներով։ Կամ կը թեթեւնայ ու ջուր կը ծեծէ իր պատմութեան ամէնէն տաղնապալի շրջանին։

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

Ի՞ՆՉ ԸՍԵԼ Կ՚ՈՒԶԵՆ

Այսօրուան խմբագրականը գրած էինք, երբ «Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանէն» ստացանք ազդ մը, որ կը ծանուցանէ թէ սգատօն սարքուած է «նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ երեք յարանուանութեանց»։

Այս առթիւ փոխած են թուականը։ Նախապէս յայտարարուած էր ապրիլ 24ին, այժմ նշանակած են ապրիլ 19։ Փոխած են նաեւ սրահը։

Խորին վրդովումով կ՚արձանագրենք այս տխուր անակնկալը։ Մանաւանդ անոր համար որ, դեռ երկու օր առաջ խորհրդակցական ժողով մը նշանակուած էր Սերովբէ վրդ.ի կողմէ, չորեքշաբթի օրուան համար (երէկ)։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Ուաշինկթըն մեկնեցաւ երէկ, չորեքշաբթի։ Այս առթիւ պետութեան Նախագահը խոստացաւ յետաձգել հաշտութեան դաշնագրին եւ եւրոպական բանակի դաշնագիրներուն վաւերացումը։ Տոքթ. Ատընաուըր կը կարծէ թէ Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշնագիրը կրնայ գործադրելի դառնալ մինչեւ տարեվերջ։

ՄՈՍԿՈՒԱ հասան տասը ամերիկացի խմբագիրներ եւ թղթակիցներ, խորհրդային օդանաւով մը։ Պիտի մնան մէկ շաբաթ։ 1947էն ի վեր առաջին անգամ է որ խումբ մը ամերիկացի լրագրողներ կ՚այցելեն Խ. Միութեան մայրաքաղաքը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐԷՆ ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ԶՕՐԱՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Հեռագիրները բարենշան լուր մը եւս կը հաղորդեն։

Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը, զօր. Զուիքով Գչ. օր յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը լիովին համաձայն է քառանդամ խորհրդակցութեան մը, լուծելու համար Գերմանիոյ միացման խնդիրը։

Այս յայտարարութիւնը եղաւ նամակով մը, ի պատասխան Գերմանիոյ երբեմնի վարչապետին՝ Տոքթ. Վիրթի (1920), որ այժմ նախագահն է մասնաւոր կազմակերպութեան մը։ Նամակը հրատարակուեցաւ իբրեւ օրուան մեծ լուրը՝ արեւմտեան Գերմանիոյ համայնավար պաշտօնաթերթին՝ «Ֆրայէս Ֆոլք»ի առաջին էջին վրայ (Տիւսէլտորֆ)։ Տոքթ. Վիրթի կոչը ուղղուած էր չորս մեծ պետութեանց մարզպաններուն եւ կ՚առաջարկէր ժողով մը գումարել։

Զօր. Զուիքով իր պատասխանին մէջ կ՚ըսէ.

-- «Ինչպէս գիտէք, խորհրդային կառավարութիւնը յետպատերազմեան տարիներուն շարունակ ջանացած է հաշտութեան արդար դաշնագիր մը կնքել Գերմանիոյ հետ եւ ստեղծել միացեալ, անկախ, ժողովրդավար եւ խաղաղասէր գերման պետութիւն մը։ Ձեր նամակը, որով կը խնդրէք Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի կառավարութիւններէն ժողով մը գումարել հաշտութեան դաշնագրի մը եւ Գերմանիոյ միացման համար, լիովին կը համապատասխանէ Խ. Միութեան դիրքին՝ այս հարցին մէջ»։

Գերման թերթը կարճ ծանօթութեամբ մը կ՚ըսէ թէ Ֆրանսական մարզպանը իր կառավարութեան հաղորդած է Տոքթ. Վիրթի նամակը։

Այս առթիւ քաղաքական շրջանակներու մէջ դիտել կուտան թէ խորհրդային կառավարութիւնը տակաւին չէ պատասխանած արեւմտեան դաշնակիցներու վերջին ծանուցագրին որ յանձնուած էր ամիսներ առաջ։ Ուրեմն, զօր. Զուիքովի նամակը չի կրնար պաշտօնական հրաւէր մը համարուիլ, ինչպէս կը շեշտեն Լոնտոնի մէջ։

Այս առթիւ ըսենք թէ խորհրդային զօրավարը ուրիշ հաշտարար ձեռնարկ մը կատարած էր Մարտ 18ին, ցաւ յայտնելով անգլ. մարզպանին՝ օդանաւի մը եօթը զոհերուն համար եւ առաջարկելով խորհրդակցիլ, որպէսզի ուրիշ ատեն այսպիսի դէպքեր չպատահին։ Այդ խորհրդակցութիւնը սկսած է արդէն։

× Ուրիշ բարենշան պարագայ մը.-- Խ. Միութիւնը, որ մինչեւ հիմա կը մերժէր Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարութեան թեկնածուները, պնդելով իր լեհ թեկնածուին վրայ, հաւանեցաւ որ նշանակուի Շուէտացի մը, Համմարսքըլտ։

Միեւնոյն օրը կարմիր Չինաստանի վարչապետը ՄԱԿի ընդհ. ժողովի նախագահին կ՚ուղղէր հեռագիր մը, պաշտօնապէս հաղորդելով իր առաջարկը՝ Քորէայի զինադադարի մասին։

Դաշնակից բանակին հրամանատարը՝ զօր. Քլարք, անմիջապէս պատասխանեց այս առաջարկին, ըսելով թէ պատրաստ է վերսկսելու բանակցութիւնները, եթէ գոհացուցիչ կերպով կարգադրուի հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութիւնը։ Բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին անցեալ հոկտ. 8ին, պիտի կատարուին միեւնոյն վայրին մէջ։ Զօրավարը այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ կարմիրները պարտաւոր են ընդունիլ Ազգաժողովին տեսակէտը, -- գերիներու վերադարձ՝ ազատ կամքով։

× Վերջին լուրերու համաձայն կռիւները մեղմացած են Քորէայի մէջ։

× Լոնտոնի մէջ որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ, այս նոր ձեռնարկներուն առթիւ։ Ուաշինկթընի մէջ ալ կը կարծեն թէ այս անգամ լուրջ փորձ մըն է որ կը կատարուի, միջազգային յարաբերութիւնները բարւոքելու համար։ Մոսկուայի անթէլը եւ թերթերը մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն Չինաստանի վարչապետին առաջարկներուն։

× Մառեշալ Վորոշիլով, Խ. Միութեան նախագահը, Մարտ 28ին, բարձր շքանշաններ յանձնեց խումբ մը ծովակալներու, զօրավարներու եւ սպաներու։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով ըսաւ.

-- «Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ կուսակցութիւնը պիտի շարունակեն Լենինի եւ Ստալինի խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը։ «Իրագործելով համայնավարութեան կառուցման փառաւոր գործը, մենք կը շարունակենք մեր ջանքերը՝ պահպանելու համար խաղաղութիւնը աշխարհի մէջ»։

ԱՆԳԼԻՈՅ Մէրի Թագուհին, որ առժամապէս Ուէսթմինսթըր փոխադրուած էր, թաղուեցաւ Ուինզըրի դղեակին մէջ։ Ներկայ էին հազար յուղարկաւորներ։

ՈՒՍԵՍՏԻ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ տասէն մինչեւ 50 առ հարիւր զեղչ յայտարարուեցաւ Խ. Միութեան մէջ։

ՅՈՒՇԵՐ ՀԻՆ ՕՐԵՐԷՆ

« ԿՈՒԻԶԸ ԴՐԻՔ »

(ՕՐՄԱՆԵԱՆ - ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ)

1918ի ամառն էր։

Վերջանալու մօտ էր՝ չորս երկար տարիներէ ի վեր տեւող առաջին Մեծ Պատերազմը ։

Զինակիցներուն, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Իտալիոյ, յաղթանակը կը նախատեսուէր մօտ ատենի համար։ Ակներեւ էր Գերման-Աւստրիա – Թուրքիա - Պուլկարիա չորրորդութեան պարտութիւնը։

Մեծ իրարանցում կար Պոլսոյ Թուրք պաշտօնական եւ անպաշտօն շրջանակներուն մէջ։ Միւս կողմէ՝ գոհունակութիւն եւ ուրախութիւն ոչ-իսլամ տարրերու մօտ, որովհետեւ աճուսարսափ օրերը վերջ պիտի գտնէին շուտով։ Ազատութեան եւ խաղաղութեան օրերը պիտի գային վերջապէս ։

Այդ օրերուն էր որ առտու մը լուր կ'առնէինք թէ՝ կովկասահայ պատուիրակութիւն մը Պոլիս եկած էր եւ իջեւանած Թոգաթլեան պանդոկը ։

Պրէսթ – Լիթովսքի բանակցութեանց, կովկասեան ազգերու դաշնակցութեան, հայկական, վրացական եւ ադրբէջանեան հանրապետութեանց հաստատման մասին՝ բաներ մը լսած էինք, բայց ճշգրիտ տեղեկութիւն չունէինք ։

Առաջին փափաքս եղաւ երթալ տեսնել Հայկ. պատուիրակութիւնը եւ տեղեկութիւններ ստանալ անցուդարձի մասին։

Անոնք որ գիտեն այդ օրերու Պոլիսը, պատերազմական վիճակը, ոստիկանական խստութիւնները եւ ահ ու սարսափը, կրնան երեւակայել թէ որքա՛ն փափուկ խնդիր էր, եւ թերեւս վտանգաւոր հայ լրագրողի մը համար, այդպիսի ձեռնարկ մը ։

Այն ատեն՝ «Վերջին Լուր»ին հետ «Լը Սուար» ֆրանսերէն օրաթերթին վարչութիւնը կը վարէի։ Այդ հանգամանքով՝ կեդրոնի հրամանատարութենէն եւ տպագրական տեսչութենէն վաւերացեալ արտօնագիր ունէի ազատ շրջագայութեան (Քուփ ֆիլ)։ Ամէն պաշտօնատուն, արգիլեալ շրջան, մտնել - ելլելու դիւրութիւն կը վայելէի։ Սակայն եւ այնպէս չէի համարձակեր ինքնագլուխ երթալ այցելել հայկ. պատուիրակութեան ։

«Լը Սուար»ի արտօնատէր Ահմէտ Իհման պէյի հրահանգով եւ իբրեւ թէ իր թերթին համար տեսակցութիւն մը ընելու նպատակով, գացի Թոգաթլեան պանդոկը հայկ. պատուիրակութիւնը տեսնելու ։

Զիս ընդունեց Պ. Միրզայեանց, որ ծանօթանալով ինքնութեանս, առաջնորդեց պատուիրակութեան նախագահ Պ. Ահարոնեանի սենեակը։ Իր մօտ էր Պ. Խատիսեան ։

Ըսի թէ հայ լրագրող մըն էի, նոյն ատեն վարիչը ֆրանսերէն թերթի մը, եւ կ'ուզէի հայկ. պատուիրակութեան հանգամանքի մասին տեղեկութիւններ քաղել եւ հրատարակել երկու թերթերուն մէջ ։

— Ի՞նչ հայ թերթ կը հրատարակես։ Կա՞յ տակաւին հայ թերթ Պոլսոյ մէջ, հարցուց Պ. Ահարոնեան ։

Բացատրութիւններ տուի։ Մեր խօսակցութիւնը տարածուեցաւ Պոլսոյ հայկ. կեանքին, ընդհանուր կացութեան, ազգային գործերու վրայ։ Այդ առթիւ իմացուցի թէ Օրմանեան արք. Պոլիս վերադարձած է եւ թէ կապ ունիմ իրեն հետ։

Ահարոնեան խօսակցութիւնը ընդմիջելով՝ իր ծանօթ խանդավառութեամբ անմիջապէս փափաք յայտնեց նախկին պատրիարքը տեսնելու եւ ինձ պաշտօն յանձնեց իր այդ բաղձանքը հաղորդել անմիջապէս եւ ժամադրութիւն մը ստանալ ։

Նոյն իրիկունն իսկ գացի տեսայ Օրմանեան Սրբազանը եւ պատմեցի անցուդարձը։

Օրմանեան արք. ալ շատ ուրախ եղաւ եւ երկու օր ետքի համար ժամադրութիւն տուաւ, պայմանաւ որ Ահարոնեան առանձինն երթար Ըթըր փողոց, իր բնակարանը եւ այցելութիւնը բացարձակապէս անպաշտօն եւ միայն բարեկամական ըլլար ։

Այդպէս ալ, երկու օր վերջ կ'երթայի Թոգաթլեան, կ'առնէի Պ. Ահարոնեանը եւ կը տանէի Սրբազանին ։

Անծանօթներ չէին իրարու։ Ահարոնեան Օրմանեանը կը ճանչնար անոր էջմիածնի ուսուցչութեան տարիներէն։ Այս նոր հանդիպումը որքան յուզիչ նոյնքան սիրալիր էր։ Ահարոնեան ուզեց նախկին պատրիարքին Աջը առնել, բայց ան թոյլ չտուաւ եւ համբուրեց Ահարոնեանի ճակատը ։

Այդ միջոցին ես ուզեցի քաշուիլ, բայց Սրբազանը զիս կեցուց ։

-- Մեր տան տղան ես, իբրեւ «ղաղէթաճի » հոս ներկայ չես, եթէ Պ. Ահարոնեան կը հաւանի կրնաս կենալ ։

Պ. Ահարոնեան հաւանութիւն յայտնեց, ժպտացին յիշեցնելով թէ հիմա «դիւանագէտ» է, գիտէ ըսելիքն ու չըսելիքը՝ երրորդի մը ներկայութեան ։

Օրմանեան արք. իր Երուսաղէմ երթին, անկէ Դամասկոս աքսորուելուն, Պոլիս վերադարձին հակիրճ պատմութիւնը ընելէ ետք, դըրուագներ յիշեց իր էջմիածնի ուսուցչութեան օրերէն, հարցումներ ուղղեց կաթողիկոսական եւ վանական վիճակի մասին եւ յետոյ ուզեց գիտնալ ճշգրիտ կացութիւնը կովկասեան հանրապետութեանց, մասնաւորապէս հայկական պետութեան դիրքը եւ պատուիրակութեան պաշտօնը՝ Պոլսոյ մէջ ։

Ահարոնեան՝ կէս ժամէն աւելի խօսեցաւ, ընդհանուր տեղեկութիւններ տուաւ կացութեան եւ իրենց պաշտօնին մասին։ Շատ երկար պիտի ըլլար յիշել այստեղ, մանաւանդ որ պատմութիւնը մանրամասնօրէն արձանագրած է ամբողջ անցուդարձը։

Օրմանեան ուշի ուշով մտիկ ընելէ վերջ Ահարոնեանի տուած տեղեկութիւնները, բացատրութիւնները եւ տեսութիւնները, սապէս պատասխանեց.

═ « Ազգի մը պատմութեան մէջ, յեղափոխութիւնները յանցանք են երբ կը ձախողին, պարծանք են երբ կը յաջողին։ Դուք յաջողեցաք՝ պարծանք էք Ազգին։ Մեր զոհերը սուրբ տուրքն էին այդ յաջողութեան։ Դժբախտաբար այդ տուրքը շատ սուղ արժեց հայութեան։ Իցի՜ւ թէ արդիւնքը համեմատական ըլլար ։

«Դուք ԿՈՒԻԶԸ ԴՐԻՔ ազատ Հայաստանի մը, ապրիք, օրհնեալ ըլլաք։ Հիմա աղօթենք եւ սպասենք որ այդ կուիզը, մեր զոհերուն արիւնովը արգասաւորեալ փթթի, արմատանայ, ուռճանայ, կոճղի, ամուր ու կայուն մնայ։ Այնպիսի մեծատարած եւ պատկառելի կաղնի մը դառնայ՝ որուն հովանիին տակ կարենայ պատսպարուիլ ամբողջ հայութիւնը ։

« Բայց՝ ինչպէս գրած եմ «Խոհք եւ Յուշք»ի մէջ, ի՞նչ պիտի ըլլայ ապագայի՝ միջազգային ներկայ իրադարձութեանց հետեւանքը ։ Երբ կայսրութիւններ տապալելու վրայ են, ի՞նչ բախտի պիտի արժանանան փոքր ազգերը։ Ոչ ոք կրնայ մարգարէանալ զայդ ։

«Դուք ձեր կարելին ըրիք, հիմա սպասենք եւ յուսանք լաւագոյն կատարելութեանց, շնորհիւ Բարձրելոյն »։

Օրմանեանի այս խօսքերուն վրայ՝ Պ. Ահարոնեան ոտքի ելաւ եւ շատ սիրալիր կերպով հրաժեշտ առաւ Սրբազանէն ։

Այս երկու Մեծ Հայերուն կրկին ողջագուրումը, իրենց տեսակին մէջ երկուքն ալ յեղափոխական, շատ յուզիչ բան մըն էր ինծի համար ։

Հ. Տ. Ն.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՐԱԶԻԼԻԱՅԷՆ

Միութիւններ, եկեղեցիներ ու համայնքներ

ՍԱՆ ՓԱՈԼՕ .--- 1940ին ընկեր Արսէն Միքայէլեան երբ կը մեկնի Արժանթին, կ'անցնի Սան Փաւլոյէն եւ կազմակերպական գործերու կարգին, իմանալով Զոմերու կազմալուծումը, կը հաւաքէ 17 երիտասարդներ եւ հիմը կը դնէ «Արմենիա» Երիտասարդաց Միութեան։ Իր մեկնումէն վերջ նորակազմ Միութեան հսկողութիւնն ու ղեկավարութիւնը կը ստանձնէ ընկեր Սաքօ Յակոբեան որ այդ շրջանին կը վարէր «Թուրեան» վարժարանի տեսչութիւնը։ 1940 Հոկտեմբեր 20ին կը գումարեն իրենց անդրանիկ ընդհանուր ժողովը, ուր հիմնադիր 17 երիտասարդներէն դուրս եկած են նաեւ 29 նոր անդամներ։ Կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ իրենց թիւը կը հասնի 55ի։ 1941 Յուլիս 27ին վերջ տալով առժամեայ վարչութեան օրինաւոր քուէարկութեամբ կ'ընտրեն իրենց վարչութիւնը եւ կուտան կարգ մը կարեւոր որոշումներ ։

Մասնաւոր երգչախումբ մը կազմելու համար կը դիմեն Տօքթ. Վահագն Մինասեանի որ կը յաջողի 60 անձերէ բաղկացեալ խումբ մը կազմել ։ Երգչախումբը կը գործէ մինչեւ այսօր եւ գաղութին պարծանքը կը համարուի։ Իրենց պարբերական համերգներէն դուրս յաջողած են Պրազիլիոյ ռատիօին վրայ ունենալ «հայկական ժամը» ։ Ամէն կիրակի կէս ժամ կը լսուի հայկական երաժշտութիւն, սփոփելու տարագիր Հայերու սիրտերը, զարմանքի մատնելով Պրազիլցիները ի լուր այս նոր եւ իրենց համար բոլորովին օտար երաժշտական խաղերուն։ 1942 Օգոստոս 15էն ի վեր « Հայկական ժամը » իր գեղարուեստական բաժինէն դուրս կուտայ տեղեկութիւններ հայկ. կեանքէն ։

«Արմենիա Երիտասարդաց Միութիւնը» իր անդամներու մտաւոր դաստիարակութենէն զատ կը կատարէ մշակութային կարեւոր աշխատանքներ ։ Հաստատած է երիտասարդութիւն մը որ, իր կոչումին գիտակից, ստեղծած է Պրազիլեւհայկական շրջանակ մը հայութիւնը ծանօթացնելու եւ անոր վարկը բարձրացնելու համար ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ կազմուած է 1934ին։ Ունի 150էն աւելի անդամուհիներ եւ 40 օժանդակ անդամներ։ Մասնաճիւղն է Հիւս. Ամերիկայի «ՀՕՄ»ին։ Իր գթութեան գործին զուգընթաց կը կատարէ գնահատելի աշխատանք կրթական գետնի վրայ։ Կ'օժանդակէ դպրոցին եւ իր գլխաւորութեամբ հանգանակած է շօշափելի գումար մը դպրոց - սրահի շինութեան համար ։

ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ .— «Թուրեան» ազգ. վարժարանի 24 շրջանաւարտ օրիորդներ նախաձեռնութեամբ վարժարանի տնօրէն ընկեր Սաքօ Յակոբեանի 1938 Յուլիս 24ին հիմը կը դնեն «Օրիորդաց Միութեան» մը։ Նպատակն էր -- Ա. համախմբել նախորդ տարիներու շրջանաւարտուհիները ինչպէս նաեւ գաղութին մէջ գտնուած չափահաս ընկերուհիներ, հայկական ոգիով դաստիարակելու եւ ինքնազարգացման մղում տալու համար։ Բ. Հայերէն խօսիլը պարտադիր դարձնել միութենէն ներս ։ Գ. Աջակցիլ եւ օժանդակել դպրոցին զանազան ձեռնարկներով։ Դ. Ունենալ գրադարան են.։ 1946ին իրենց թիւը կը հասնի 60ի։ Ունի իր մարզուած երգչախումբը որ շատ յաջող եւ ներդաշնակ կ'երգէ պատարագի արարողութիւնը գլխաւորութեամբ ներկայ տնօրէն ընկեր Յակոբ Չիլեանի ։

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ .—- Քաղաքի եկեղեցիէն զատ ունին եկեղեցի մը նաեւ մօտիկ արուարձանի մը մէջ։ Ունին երկու քահանայ։ Առաջին եկեղցին շինուած է 1938ին Ուզգալլահ Ժօրժ Թահանեանի կողմէ եւ քանդուած 1943ին կառավարութեան կողմէ, Սան Փաւլօ քաղաքի բարեզարդութեան իր ձեռնարկին հետեւանքով, որովհետեւ եկեղեցին կը գտնուէր փողոցի մը մէջ որ պողոտայի պիտի վերածուէր։ Ներկայ եկեղեցին, նորէն շինուած Ուզգալլահի կողմէ վերջացած է 1948ին։ Մինչ այդ 1938 Մարտ 30ին հոս կը հասնի Գարեգին արք. Խաչատուրեան իբրեւ կաթող. պատուիրակ եւ Հարաւ. Ամերիկայի առաջնորդ եւ կը հաստատէ առժամեայ ծրագիր կանոնագիր մը, հրամայելով անոր գործադրութիւնը ցնոր տնօրինութիւն ։

1940 Մարտին Գարեգին արք. իր երկրորդ այցելութիւնը կուտայ Պրազիլիոյ հայ գաղութին իրեն հետ բերելով նոր եւ ընդարձակ ծրագիր կանոնագիր մը նախապէս Ամենայն Հայոց Հայրապետի վաւերացման ենթարկուած ։ Սան Փաւլօն ունէր իր ծրագիր – կանոնագիրը վաւերացուած պետութեան կողմէ ։

Կաթող. պատուիրակը անձամբ կը ղեկավարէ Պրազիլիոյ Հայոց անդրանիկ ներկայացուցչական մարմնի ընտրութիւնը։ Կը կարդան իր ծրագիր -կանոնագիրը որ կը ստորագրուի ներկաներուն կողմէ։ 1941 Յունուար 19ին գումարուած ներկայացուցչական մարմինը կ'ընտրէ կեդր. վարչութիւն մը։ Մինչեւ այսօր թեմական գործերը կը ղեկավարուին նոյն ծրագրով եւ մասնակի ընտրութիւններով ։

ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ .--- Պրազիլիոյ մէջ հռոմէադաւան Հայոց գոյութիւնը զգալի կը դառնայ 1924էն վերջ, երբ Կիլիկեցի Հայերու թիւը կը սկսի աւելնալ նորեկ գաղթականներու ժամանումով ։ 1934ին Սան Փաւլօ կը ղրկուի Վիսէնթի վարդապետ Դաւիթեան Հռոմի Լեւոնեան վարժարանէն եւ կը լծուի համայնքը կազմակերպելու աշխատանքին։ Ունին առանձին եկեղեցի եւ կը հաշուեն մօտաւորապէս 70 ընտանիք ։

Հայ Աւետարանական համայնքը, կազմակերպուած է 1927ին նախաձեռնութեամբ պրոֆ. Բենիամին Կայծակեանի (Ալպիսթանցի) ։ 1931էն ի վեր կը պահեն մօտ 40 աշակերտներով փոքրիկ վարժարան մը։ Կրօնական պաշտամունքը տեղի կ'ունենայ տեղացիներու կողմէ տրամադրուած շէնքի մը մէջ։ Գնուած է հողը ուր պիտի կառուցուի ժողովարան։ Ունին երիտասարդ պատուելի մը։ Իրենց թիւը կը հաշուեն 80 ընտանիք ։

Կան կարգ մը աղանդներ — Մկրտչական, Սիրոյ ընկերութիւն (Մուհապէթճիներ) եւ «Իսպիրիթ»ներ որոնց կը հետեւին սակաւաթիւ Հայեր։

«Իսպիրիթիստ»ներու աղանդը (հոգեհարցութիւն) 1932էն ի վեր ծաւալած է Պրազիլիոյ մէջ, ունին հարիւրէ աւելի կեդրոններ այս քաղաքին մէջ։ Այս նոր աղանդին հետեւելու հակամէտ են գլխաւորաբար հիւանդներ, տկարակազմներ կամ նիւթապէս ձախողածներ։

1946ին հոս եւս կազմուած է եղեր Ներգաղթի օժանդակ յանձնախումբ մը։ Մինչեւ 1947 Սեպտ. արձանագրուեր են մօտ հազար հոգի Հայաստան մեկնելու համար, եւ դեռ կը սպասեն ...

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հայերը ռուս. պատմութեան մէջ

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մարտ 20ին, ուրբաթ գիշեր, Ռէժանի վերնայարկը: Նախագահ Պ. Պարսամեան լսարանը բանալով ներկայացուց դասախօսը, պրոֆ. Տոտոմեանց որ միջազգային գետնի վրայ մեծ դեր կատարած եւ համբաւի տիրացած է: Իր մասնագիտութիւնը եղած է համագործակցական աշխատանքներ, նիւթական, մշակութային եւ քաղաքական խնդիրներու շուրջ: Այսօր մեզի պիտի խօսի,-- «Հայերը ռուսական պատմութեան մէջ»:

Տոտոմեանց.-- Պիտի սկսիմ Իսրայէլ Օրիէն որ ձեզի ծանօթ է: Ան պատգամաւորութեան մը հետ գնաց Պարսկաստան: Ապա մինակը ներկայացաւ թագաւորներու: Հայաստանը ազատելու նպատակով գնաց Պաւարիոյ կայսեր մօտ, յետոյ Ռուսաստանի Պետրոս Մեծին ներկայացաւ որ լաւ ընդունելութիւն մը ըրաւ եւ խոստացաւ իր աջակցութիւնը եւ խորհուրդ տուաւ որ Հայերը մինչեւ Կասպից ծով տարածուին: Արտօնեց որ հայ գաղթականներ գան հաստատուին Հայաստան: Հայերը Իսրայէլ Օրիի առաջնորդութեամբ հասան մինչեւ Կասպից ծով, բայց արգիլուեցաւ իրենց աւելի առաջ երթալ: Իսրայէլ Օրին մեռաւ Աստրախանի մէջ, իսկ գրաւուած հողերը ամբողջովին կցուեցան Ռուսաստանի: Այս շրջանին էր որ Հայեր եկան եւ հաստատուեցան Մոզտոկ, Աստրախան, Խըզլար, ու խաղողի մշակումը զարգացուցին եւ օգտակար հանդիսացան:

Ռուս Թագուհի Կատարինէն որ ծագումով Գերմանացի էր, աւելի եւս ուշադրութիւն դարձուց դէպի Հայերը: Հիմնուեցան նորանոր քաղաքներ, ի միջի այլոց Նոր Նախիջեւանը, որ Գամառ Քաթիպայի եւ Մ. Նալբանդեանի ծննդավայրն է: Հայերը կառավարութեան մէջ մեծ անուն ունէին եւ ճանչցուած էին իբրեւ լաւագոյն տարր: Քաղաքական հեռաւոր նպատակներ ալ կը հետապնդէին: Հրապարակ եկան հայ զօրավարներ, բայց ոչ մէկ տեղ չէ յիշուած իրենց հայկական անունը, ամէն տեղ արձանագրուած են իբրեւ ռուս, որովհետեւ անունը կը վերջանար օվով, ինչպէս Մատաթօվ, Լօրիսօվ, Լազարեւ, եւն.: Առաջին հայ զօրավարը եղած է իշխան Մատաթովը (Մատաթեան): Ծնած էր Թիֆլիս: Հայախօս էր եւ Երեւանը գրաւած է Պարսիկներէն 3000 ձիաւորներով, 20.000 Պարսիկներու դէմ կռուելով եւ յաղթելով: Լազարեւ (Ղազարեան), որ երեք լեզու գիտէր եւ մեծ գործունէութիւն ցոյց տուած է: Մատաթովէն ետք ունեցած ենք տասը նշանաւոր զօրավարներ:

Հրոսակ Շամիլի անունը սարսափով կը յիշուէր Ռուսաստանի մէջ: Լեռան մը գագաթը ամրացած, ոչ ոք կրցած էր նուաճել իր բանակատեղին: Իշխան Արղութեան իր զօրքին գլուխը անցած գնաց գրաւեց եւ վերջ տուաւ անոր ասպատակութեանց, փրկելով Տաղստանը: Տէմիր Խանշուրա քաղաքին մէջ կանգնած են իշխանին արձանը: Արղութեան երեք տեսակ իշխան էր, -- Հայերու, Վրացիներու եւ Ռուսերու: Բեհբութով, ռուս – տաճկական պատերազմին Կարսը փրկած է: Նիքոլա Ա. ցարը անոր տուաւ ամենամեծ շքանշանը, ըսելով.-- «Դու ինձ զարմացուցիր քու քաջութեամբ, ես ալ քեզ կը զարմացնեմ այս շքանշանով որ միայն Թագաւորներու կը տրուի»:

Բեհբութով շատ պատրաստուած անձնաւորութիւն էր: Կը պատմուի թէ անգամ մը երբ Թիֆլիսի շատ նեղ փողոցներէն մէկէն կ'անցնէր, դէմը ելան երկու տիկիններ եւ իրարու հետ ֆրանսերէն խօսելով կ'ըսէին թէ այս մարդուն քիթը այնքան մեծ է որ ճամբան գոցած է ու անցնելու տեղ չկայ: Բեհբութով ձեռքը քիթին վրայ կը դնէ ըսելով -- Փասէ, Մէտամ:

Նշանաւոր զօրավարներու կարգին կարելի է յիշել Ճելկօնիկով, Տէր Ղուկասով եւ մանաւանդ Ալխազեանը, որ շատ մը ապստամբութիւններ զսպելէ ետք նշանակուեցաւ Թուրքեստանի կառավարիչ:

Միքայէլ Դանիէլեան, այլ անուամբ Լօրիս Մելիքօվ ոչ միայն զօրավար էր այլեւ եղաւ նախարարապետ: Ինքն էր որ ուզեց Ռուսաստանը օժտել սահմանադրութեամբ եւ արդէն տպագրութեան տուած էր, բայց թագաւորի սպանութեամբ (1881ին) իր գործը կիսատ մնաց: Ցարը (Աղեքսանդր Բ.) մեծ գումարներ տրամադրեց Լ. Մելիքովի, ժանտախտին դէմ պայքարելու համար, ու մեծ եղաւ իր հիացումը երբ այս վերջինը իրեն յանձնուած պարտականութիւնը յաջողութեամբ գլուխ հանելէ ետք, երկու միլիոն ռուբլի վերադարձուց: Այս առթիւ մեծ պատիւներու արժանացաւ:

Աղեքսանդր Գ.ի ժամանակ, Հայերու կացութիւնը բոլորովին փոխուեցաւ: Միայն կրթական նախարարը Հայ էր, Դելեանով: Աղեքսանդր Գ.ի եւ Նիքոլա Բ.ի օրով Հայերու դէմ ատելութիւնը ծայր տուաւ, իբրեւ թէ Հայերը մեծ Հայաստան մը կ'ուզեն կազմել: Թերթերը սկսան գրգռիչ յօդուածներ հրատարակել, հալածանքներ սկսան եւ այդ շրջանին էր որ եկեղեցական կալուածները գրաւեցին: Ռուս մեծ զօրավար Սուվօրովի մայրը Հայ էր, մականունը՝ Մանուկով:

Բացի զօրավարներէ, Ռուսիոյ մէջ ունեցած ենք մեծ առեւտրականներ, գործարանատէրներ եւ նաւթային գործերու մասնագէտներ, որոնք մեծ հարստութիւններու տիրացան ու հարստացուցին հայկ. համայնքները: Բագուն որ 200 ընտանիք ունէր, այսօր միլիոնաւոր բնակիչ ունի, ինչ որ կը պարտի Հայերու:

Դասախօսը յետոյ յիշեց բազմաթիւ ականաւոր դէմքեր որոնք մեծ դեր կատարած են Կովկասի եւ Ռուսաստանի մէջ,— Իրաւագէտ, բժիշկ, նկարիչ, գրագէտ, հրապարակագիր, համալսարանի դասախօս եւն.: Յետոյ եզրակացուց.—

Ժամանակ է որ հայ ժողովուրդը գիտակցի թէ գրական մեծ դէմքեր պատրաստելով ալ կարելի է ազգին անունը բարձր պահել: Օրինակ առնենք Հրեաներէն որոնք միշտ կը մտածեն պրոպականտի մասին, մեծ դէմքեր կը պատրաստեն, իսկ Հայերը կը քնանան, մինչդեռ շատ աւելի պէտք ունին ճանչցուելու: Զունինք Հայերը օտարին ծանօթացնող գիրքեր, պատրաստողներն ալ կ'անտեսուին: Հայ մեծահարուստները անտարբեր են դժբախտաբար:

Դասախօսութիւնը վերջացաւ կէս գիշերին:

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.-- Մարտ 18ին տեղի ունեցաւ թէյասեղան մը ի պատիւ եղբայր Խօրտէքեանի, հազիւ 28 տարեկան, որ մօտերս տիրացաւ իրաւարարի Էնթէր Լիկ տիտղոսին, այսինքն իրաւարար ազգային Ա. եւ Բ. կարգի):

Այս առթիւ հրաւիրուած էին Լիկ տը Սիւտ, էսթ, Տիսթրիք տը Փրօվանս, Քօմիթէ տ'Արպիթրաժ Լա Փրօվանսալ, Լա Մարսէյեէզ եւ Մէրիտիօնալ թերթերու ներկայացուցիչները: Բոլորն ներկայ էին:

Միութեան Նախագահ եղբայր Վ. Պապիկեան բարի գալուստ մաղթելէ վերջ, կը հրաւիրէ Տիսթրիք թը Փրօվանսի նախագահ Պ. Տիւրանը, որ ըսաւ.

-- Ուրախ եմ տեսնելով որ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ոչ միայն կը ջանայ երիտասարդներ մարզել, այլ եւ իրաւարար հասցնել: Պատիւ մըն է մեզի ունենալ Հայ առաջին իրաւարարը:

Խօսքը Պ. Էմէրիին է, նախագահը իրաւարարներու մարմնին.-- «Հաճոյք մըն է մեզի ներկայ ըլլալ այս ուրախութեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ը միակ խումբն է հար. Ֆրանսայի մէջ որ տուած է իրաւարարներ եւ Պ. Խօրտէքեան առաջինն է որ կը կրէ այս տիտղոսը: Կը մաղթեմ որ յառաջիկայ տարուան մէջ ըլլայ միջազգային իրաւարար»:

Երրորդ խօսողն է Մէթրը Ժիէօ, փոխ նախագահը Լիկ տը Սիւտ էսթի որ նոյնպէս գոհունակութիւն յայտնեց:

Եղբայր Մանուկ Սէֆէրեանի (ֆութպօլի յանձնախումբ) շնորհաւորութենէն ետք, եղբայր Պապիկեան յանուն վարչութեան յանձնեց պատշաճ շքանշան մը: Եղբայր Խօրտէքեան խորապէս յուզուած՝ ըսաւ.— «Ակսայ առնել առաջին քայլերս, շնորհիւ եղբայր Տիգրան Փափազեանի որ առիթը կուտար ինծի, վարելու Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Նիսի Հ. Մ. Մ.ի միջեւ եղած մրցումը: Այս պատիւը կը պատկանի մօրս: Ամէն անգամ իրեն կ'ըսէի.— Մայրիկ վաղը, կիրակի ուշ պիտի գամ: Մայրս կը պատասխանէր.— Կը նախընտրեմ որ չարունակես մարզական այս ճամբադ, քան թէ «տանսինկ»ներ յաճախես:

Ս. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ մէջ եկեղեցի մը շինելու համար կառավարութենէն արտօնութիւն առնուած էր, ինչպէս գրեցինք: Կարգ մը մանրամասնութիւններ ես՝ քաղուած Պոլսոյ թերթերէն.— Նախաձեռնարկ մարմինը եկեղեցի մը կառուցանելու համար կազմուելիք Միութեան օրինաւոր մէկ ձեւակերպութիւնը տեղեկագրած եւ անհրաժեշտ կանոնագիրը տպած է Սեբաստիոյ «Հագիգաթ» թերթին մէջ: Պոլսոյ պատրիարքը իր աջակցութեամբ եւ հրահանգներով դիւրացուցած է գործը: Աւ մը Հայերը ի վիճակի չեն առանձին շինելու եկեղեցին եւ կը յուսան թէ Պոլսահայութիւնը իր նուէրներով պիտի դիւրացնէ գործը: Միութեան անունն է «Սըվասթա Էրմէնի Քիլիսէսի Տէրնէյի». կեդրոնը կը գտնուի Սվազ, Աֆիոն փողոց թիւ 18: Միութեան նպատակն է Սվազի հայութեան կրօնական պահանջներու գոհացում տալու համար Պէզիրճի Թաղին մէջ հիմնել եկեղեցի մը: Միութեան հիմնադիրներն են Նշան Էվճիքեան, Բիւզանդ Թէլլէր, Խաչիկ Մկրտիչեան, Մկրտիչ Գորգու, Ամիրա Ուճուզ, Միհրիճան Հաւիթերս եւ Նշան Պալճը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Գիշեր էր եւ մոմի դողդոջուն լոյսը անկատար կերպով կը լուսաւորէր առաջնորդարանի սենեակը: Կինը արթնցած էր իր ցաւին մէջէն, բայց որովհետեւ իր տագնապը մեղմացած էր, կրցանք գիտնալ իր մղձաւանջային պատմութիւնը:

« Զատկին երրորդ օրը ամուսինս մեկնեցաւ Զիամէթ գիւղէն, քաղաքէն փայտ բերելու համար հետը ունենալով Քէլ Մուսրուխ, նոյն գիւղացի երկրագործ մը. իրիկուան դէմ գիւղացիներու միջոցաւ լսեցինք որ ամուսինս սպաննուած էր իր ճամբու ընկերոջը ձեռքով: Չգիտնալով թէ դեռ ինչեր կան գրուած մեր սեւ ճակտին վրայ, մեր բոլոր արցունքներովը լացինք մարդս:

Հետեւեալ առտու խռովութիւններուն լուրը հասաւ մեզի, բայց մեր բարեկամներէն Թուրք մը եկաւ մեր տունը, պաշտպանեց եւ մինչեւ իրիկուն թոյլ չտուաւ ոչ ոքի մօտենալ: Աղջիկներս ու տղաս, -- 18 տարեկան — ախ... եավրում... չուրջըս նստած էին ու մէկիկ մէկիկ մտքերնին կը բերէին իրենց հօրը խօսքերը, փափաքները. «Այս ձմեռ այսպէս պիտի ընէր, այս օրերս այնպէս պիտի ընէր: Վայ, վայ... ի՞նչպէս մեռաւ, ի՞նչ զէնքով զարկին» բան չէինք գիտեր: Ամէնքս ալ պատի պէս ճերմկած էինք, ու երբ աղջիկներէս մէկը ոտքի կ'ելլար, բերնի պէս բարակ կ'երեւար աչքիս...

«Հեռուէն հրացանի զէնքեր կուգային, դուրսը շուները կուլային ու մեր դրանը մօտիկցած ատենին բերաննին բաց կը մնար ու կ'ոռնային ժամերով... Մեզ պաշտպանող Թուրքը իրարանցումի մէջ էր. դուրսէն մարդիկ կուգային, կը խօսէին, կը փսփսային ու կ'երթային շուտով, ձեռքերնին սեւցած, աչքերնին դադրած, բերաններնին փրփրած... Առտուան դէմ վախնալո՞վ թէ նոր հրամանի մը մտիկ ընելով, չեմ գիտեր, մեր բարեկամ Թուրքը մեզ առանձինն ձգեց ու մեկնեցաւ: Քիչ ետքը եկան... առան... ու ամէն բան թալանել տուին: Երբ խանութը եւ տունը պարպուած էին, խանութին սեփականատէրը եկաւ, դուռները գոցեց, կնքեց եւ բոլոր տերրակները տարաւ հետը:

Մինակ մնացած ու անմխիթար, հետզհետէ ըմբռնեցինք որ մեր ցաւին վերջը չէ եկած. մալս հոգըս չէր... աչքիս չերեւցաւ, բայց զաւակներուս վրայ կը նայէի ու սիրտս կը փլէր... Անկէց ետքը չեմ գիտեր թէ արցունքս որո՞ւ համար կը թափէի...

Իրիկուան դէմ Աղըր Գանը Մէհմէտ աղա, գիւղին մուխթարը, եկաւ եւ համոզեց մեզ որ իր տունը ապաստանինք:

— Տունս վէրան ըրին, սիրտս մոմի պէս կը վառի, կը հատնի կոր... մարդս սպաննուած է, աշխարհիս վրայ անտէր անտիրական մնացի... հօս ապրեր, հօս ուրախացեր եմ, տանս սեմէն դուրս թող հոգիս տամ... մեզի հօս ձգէ:

Ատեն մը լուռ կեցաւ, տատամսեցաւ, աչքը կը պտտցնէր մէյ մը տղուս, մէյ մը աղջիկներուս վրայ. իր ձեռքը մեծցեր էին, իր տղաքներուն, իր թոռներուն հետ խաղացեր էին: Հասկցայ որ ներսիդին կռիւ կար. հեւալով շունչ կ'առնէր եւ քըրտինքը անձրեւի պէս կը վազէր ճակտէն:

— Օֆ... օֆ, ըսաւ վերջապէս, ծնած օրերնիս անիծուած է եղեր, ճակատներուս գիրը սեւ է, դուք մէկ ցաւով, մենք ուրիշ ցաւով կ'այրինք կոր...

Յետոյ դէպի ականջիս ծռելով գլուխը, ըսաւ դողդղալով.

— Դուրսի ժողովները գիտեմ, ամէնքդ ալ պիտի ջարդեն, ես քեզի տունս տանիլ կ'ուզեմ կոր, կ'ուզէք եկէք, կ'ուզէք մի գաք, մեղքը ձեր վիզը...

Ոտքին ինկայ ու աղաղակեցի:

-- Ես իմ կեանքս ապրեր եմ, մազերս ճերմըկեր են, ինծի համար չէ, զաւակներուս համար քեզի կ'աղաչեմ, իմ հայրս, եղբայրս, պաշտպանս դուն ես, քանի որ ուրիշ ճար չկայ, թող ուզածիդ պէս ըլլայ:

Ու տղաքներովս առաջքը ինկայ ու գացի մուխթարին տունը:

Մեզի սենեակ մը դրին ու մուխթարին ընտանիքը քաշուեցաւ մէկ կողմ: Կիները սարսափած էին եւ մեզի տեսնելնուն պօռալով կը փախչէին ինչպէս եթէ ոտքի վրայ կեցած մեռելներ ըլլայինք...

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԵՌԻԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, Թիթօ, Պել - կրատ վերադառնալով, յայտարարեց թէ Լոնտոն կատարուած տեսակցութիւններ տրամաբանական հետեւանքն ունեցան, թէ Անգլիա օգնութեան պիտի հասնի, եթէ Եուկոսլաւիա յարձակում կրէ: «Հանդիսաւոր ուխտ մըն է այս, եւ կը բաւէ մեզի համար: Պէտք չունինք մասնաւոր համաձայնութիւն մը կնքե - լու»: Հազարաւոր ունկնդիրներ ջերմապէս ծա - փահարեցին այս խօսքերը: Այս առթիւ յիշելով Սթալինի թշնամական դերքը Եուկոսլաւիոյ հան - դէպ, խոստովանեցաւ թէ «ցորչափ ան ողջ էր, պատերազմ պիտի չծագէր, որովհետեւ ան խելք ունէր խափանելու համար»: Իր կարծիքով, Սթա - լինի յաջորդներն ալ պատերազմ չեն ուզեր, տեսնելով արեւմտեան աշխարհին յարաճուն զօ - րացումը »:

ՍԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Իվ Ֆարժ, որ Կովկաս կը գտնուէր կնոջը հետ, զոհ գնաց ինքնաշարժի ար - կածի մը, Կորիի ճամբուն վրայ (Սթալինի ծննդավայրը): Իսկ Թիֆլիս փոխադրուեցաւ դար - մանուելու համար, բայց անօգուտ: Գանկը ջախ - ջախուած էր: Կինը եւ միւս հետեւորդները ան - վնաս մնացին: Հանգուցեալը խմբագիր էր Լիոնի «Փրոկրէ »թերթին մէջ, բայց 1942ին ձգեց եւ մի - ացաւ Դիմադրական ճակատին: Եղաւ կառավա - րութեան ներկայացուցիչը՝ գինուորական ատ - եաններու մէջ, յետոյ պարէնաւորման նախա - րար: Շատ խիստ էր եւ կ՛ուզէր վնդականարել շահադէտները: Հետզհետէ դէպի ձախ հակելով, մօտեցաւ կարմիրներուն: Սթալինի խաղաղու - թեան մրցանակը ստացած էր 1952ին:

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Լոնտոնի « Լռալուսնի խենդը», Ճոն Քրիսթի, որ կը հետա - պնդուէր եօթը օրէ ի վեր: Հազարաւոր ոստի - կաններ շարժման մէջ դրուած էին: Գիշ. գիշեր ոստիկան մը ձեռքը եղած լուսանկարին հետ բաղ - դատելով մարդը կեցուց եւ հրամայեց որ գլխար - կը հանէ: Իր փնտռածն էր: Անմիջապէս ձերբա - կալեց: Անօթի էր եւ ցուրտէն կը դողար: Պահա - կանոց տանելով ութ ժամ հարցաքննեցին: Կը մե - ղադրուի թէ սպաննած եւ իր բնակարանին նկուղ - ներուն եւ պարտէզին մէջ թաղած է7կիներ եւ աղ - ջիկներ, մէկը՝ իր կողակիցը: Լուրը անմիջապէս տարածուեցաւ ամբոխին մէջ, որ կը մռնչէր,— « կախեցէ՛ք, կախեցէք »:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կոչ մը ուղղեց բանուորներուն, որպէսզի գործադուլներ սարքեն սահմանափակ տեւողութեամբ, իբրեւ բողոքի ցոյց :

ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐՆՈՑ եւ տասը հազարնոց փրանս. դրամատոմսերը չեն ընդունուիր Անգլիոյ մէջ, Դեկ. օրէն սկսեալ :

ՀԱՐԻՒՐ ՀՈԳԻ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ Շոլէի մէջ (Մէն է Լուառ): Ջիու միս կերած էին շաբաթ օր: Մսավաճառներուն խանութները փակուեցան :

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մին-չեւ լոյս, Վամփիւնկի շքեղ սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ: Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը սանըէէն, քոթիյոն :

Ապահովել սեղանները: Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԻ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

2 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի ժամը 8·30, 4·45 եւ 7·30·— 3 Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10 եւ 5·— 4 Ապրիլ Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, ժա-մը 8·30, 4·30, 5·30·— 5 Ապրիլ, Կիրակի Ս· Զա-տիկ, ժամը 7·30, 10·— 6 Ապրիլ, Բշ·, Մեռելոց Ս· Զատկի, ժամը 8, 10, 12·— 12 Ապրիլ, Նոր Կիրակի ժամը 8, 11·30, Սգատօն հայ նահատակ-ներու, մասնակցութեամբ յարանուանութիւննե-րու: Արարողութիւններուն մեծ մասը կը կատար-ուի բազմաձայն երկսեռ խումբով, ղեկավարու-թեամբ Պ· Վ· Սարգսեանի :

Հ· Մ· Ը· Մ· ՄԱՐՍԷՅԼ - ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

Զատկի առթիւ բարեկամական մեծ մրցում, 5 Ապրիլ, կիրակի Մարսէյլի Հ· Մ· Ը· Մ·ը կը մրցի Լիոն - Տէսին քոյր մասնաճիւղին հետ Սէն Ժիւլիէն (Տէսին) դաշտին վրայ ժամը 15ին:

Բացումը կը կատարեն Լիոն - Տէսինի եւ Մարսէյլի կրտսերները :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ· Յ· Դ· «Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան » խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Խոսրով Վշտունիին եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր եղբօր ՍՏԵՓԱՆ ՆԵՐՍԷՍԵԱ-Նի մահուան առթիւ (Պոլիս):

ՅԱՌԱՋ.— Խմբագրութիւնը եւս իր վշտակ-ցութիւնը կը յայտնէ իր աշխատակցին, այս տը-խուր առթիւ :

«ՅԱՌԱՋ» ը պահել բարգաւաճման մէջ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ· Միւթէվէլ-եանէ 2500 փրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման հա-մար, իր ծաւալին ընդարձակման առթիւ :

Մեծ պարահանդէս

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Սէրքըլ Միլիթէռի սը-րահներուն մէջ, Փլաս Վէրտէօն:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Mr. le Préfet de l'Isère Roger Ricard

Général Commandant d'Armée Général Humbert

Mr. le Maire de Grenoble Dr. Léon Martin

Նախագահութեամբ Պ· ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

Officier de la Légion d'Honneur

Orchestre Vincent Tondo et son ensemble typique եւ աթրաքսիոններ (հայկ· պար) :

Պիւֆէ եւ անակնկալներ: Տոմսերը կը ծախ-ուին վարչութեան անդամներու մօտ :

Ապրիլ 11-24-ը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ· Կեդր· վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանու-թիւններու: 26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Գազա տ'Իթալի մէջ:

Մասնակցութեամբ Արմենիա երգչախումբի, Հ· Բ· Ը· Մ·, Երիտ· Միութեան, Հ· Մ· Ը· Մ·ի, Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի, Արծիւ Մարզական Մի-ութեան, Հ· Կ· Խաչի, Հայ Արիներու եւ արե-նուշներու, Հայ Ուազմիկներու Միութեան, Հա-մազգային Միութեան եւ բոլոր Հայր· Միու-թեանց :

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ· Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնս կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնա-կան օրերու հետեւեալ արարողութիւններուն, ո-րոնք պիտի կատարուին Առաջնորդ Տէր Սերովբէ Ծ· Վ· Մանուկեանի նախագահութեամբ ·—

2 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի·— Սկիզբ ժա-մերգ· ժամը 7·30ին, Ս· պատարագ ժամը 10ին, Ոտնալուայ ժամը 16ին, Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին:

3 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ·— Յիշատակ Չարչա-րանաց եւ Խաչելութեան, կարգ Թաղման ժամը 17ին :

4 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ·— Ճրագալոյց Ս· Զատկի, երեկոյեան սկիզբն ժամերգութեան ժա-մը 15·30ին, Ս· Պատարագ ժամը 10ին:

ԶԱՏԻԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ հինգշաբթի·— ժամը 10ին, Հաղորդու-թիւն Մանկանց, Ոտնալուայ ժամը 5ին: Խաւա-րում ժամը 7ուկէսին :

Աւագ Ուրբաթ·— Թաղում ժամը 5ին :

Աւագ Շաբաթ·— Ճրագալոյց ժամը 4ուկէսին:

Ս·Զատիկ·— Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 7ին, Ս·պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրուան պատարագը՝ Զատկին յաջորդ կիրակին (Նոր կիրակի) քահա-նայի հիւանդութեան պատճառով :

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս· Լուսաւորիչ եկեղեցի),

Աւագ Հինգշաբթի· ՅԻՇԱՏԱԿ ԸՆԹՐԵԱՑ պատարագ ժամը 10, Հաղորդութիւն բոլոր ման-կանց, Ոտնալուայ ժամը 5, գիշերը «Խաւարում» ժամը 7·30, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ Թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս· Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախա-տօնակ ժամը 6: 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարու-թեան, Հանդիսաւոր Ս· Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պա-տարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45: 12 Ապրիլ՝ Յի-շատակ մէկ միլիոն նահատակներու :

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

Օր· ՄԱՐԿՐԻԹ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ
Պ· ԺԱՆ ՀԱՊԷՇԵԱՆ
Նշանուած

Մէզօն Ալփոր 953 Մարտ 29 Փանթէն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՊՐԻԼ 11 - 24ի Սգատօնը Վիէնի մէջ, 18 Ապրիլին :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 38րդ տարե-դարձը Մայիս 10ին Փարիզի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ· Կ· Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը, Ապրիլ 12ին, Նոր Կիրակի :

Համազգային Մշակ. Միութիւն

(ՄԱՐՍԷՅԼ)

Նոր թափով կը սկսի իր դասախօսութիւններու առաջին շարքը նուիրուած Ապրիլեան մեր մեծ նա-հատակներուն :

Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ Սիամանթօ եւ Դ· Վարու-ժան (շար·): 8 Ապրիլ Չորեքշաբթի իրիկուն : Ահարոնեան Ակումբ, 26 բիւ տէ Քոնվալէսան :

ԱՐԱՔՍ
ARAXE

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարե-կան Ֆրանսա 1000 ֆր·, Արտասահման 1400 ֆր·

Հասցէ·— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Ծանօթ·— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 Փրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ 9րդ թիւը :

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
[illegible]Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ [illegible]ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով:

Ա· ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ
ՄԱՐԶԻՉ - (ՄԱՍԷՕՐ)
(Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ : Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ըն-կերային ապահովագրութիւն ունեցողներուն :

Դիմել՝ 49 rue des Petites Maries, MARSEILLE
Tél. CO. 76-47

PEINTURE DECORATION
VITRERIE Ste. ARMIN RAVALEMENTS
PAPIERS PEINTS DERNIERE NOUVEAUTÉ
25 Rue des Pivoines, Alfortville — Tél. ENT. 17-65

Ամենավերջին դրութեամբ:

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաս-տաւոր են հայկ· հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 3 Avril 1953 Ուրբաթ 3 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7033 - Նոր շրջան թիւ 2444

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ ՊԻՏԻ ՓԱՐԱՏԻ՞

Զարհուրանաց շաբաթ է: Իւրնպաշտ քըն - տոնեասարութ հետ, անհաւատներն ալ անձկու - թեամբ կը սպասեն վախճանին:

Մանօթ է վախճանը, համաձայն դարաւոր ա - ւանդութեան:

Ծաղկաքը տեւած կ'ըլլայ միայն երկու օր: Եւ կ'ողջունեն Զատիկը, -- Վերածնութիւն:

Սակէր տեղ միլիոնաւոր մարդիկ ահաւոր զարհուրանքը մը սատնուած են տարիներէ ի վեր:

Դետերով արիւն կը հոսի արդէն, հեռաւոր ռազմադաշտերու վրայ: Ցարմանիս կատաղու - թեամբ:

Միեւնոյն ատեն երրորդ աշխարհամարտը մը հորիզոնը կը մթագնէ հորիզոնը:

Հոռանկարը արդէն լիով դարձած է քաոսնելի մղձաւանջ մը, որ անխնայ կը հալածէ մարդկու - թիւնը: Ծանր մը կարմիր ծիծաղ: Ի հեծուկս խաղաղութեան երգերուն:

Ոչ առաջին, ո՛չ ալ երկրորդ մեծ պատերազ - մի նախօրեակին այնքան ծանր մտատանջ սատ - ուած էին աշխատաւոր բազմութիւնները: Առանց սրտի, ազգի կամ սեռի խտրութեան:

Ոչ ալ այնքան մտահոգ էին անոնք որ կը վարեն երկիրներու եւ ժողովուրդներու ճակատա - գիրը:

Ահա սորէն բարենշան լուրեր կը հասնին, քանի մը օրէ ի վեր:

Ծոցոյն շողեր են այդ լուրերը, բաղդատելով խաւարակուռ եւ անդնդախոր մղձաւանջին հետ:

Եւ սակայն, ամէնէն աւելի նոյն դիւանա - գէտներն են որ աչք ու ականջ կտրած են, բան մը աւելի լսելու, տեսնելու համար:

Իազմ'րցս յուսախաբ, անոնք այժմ բացատրու - թեան ձեւեր կը գտնեն, որպէսզի բոլորովին մըտ - մըտ չերեւան ամբոխին առջեւ:

Կ'ըսեն, -- «Խոհեմ» կամ «բարեխառն» լա - ւատեսութիւն:

Այս ոճը կը գործածեն մասնաւորապէս Լոն - տոնի մէջ, ուր պահպանողական իշխանութիւնն ալ միշտ կը խուսափի ծայրայեղութիւններէ: Կը փորձէ օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, ի հարկին ազդելով Մ. Նահանգներուն վրայ որոնք շատ աւելի վերապահ են:

Փիտէք օրուան լուրերը, — քանի մը հաշտա - րար առաջարկներ՝ կարմիր ճակատէն:

Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը ցաւ - յայտնեց անգլ. օդանաւի մը եօթը զոհերուն մահ - ուան առթիւ, առաջարկելով խորհրդակցիլ, ա - պագային համար:

Չինաստանի վարչապետը առաջարկեց փոխա - նակել գերիները եւ վերսկսիլ զինադադարի բա - նակցութիւնները, որոնք պատերազմին չափ եր - կար տեւեցին:

Ստալինի յաջորդները շարունակ նոր հաւաս - տիքներ կ'ընծայեն, ի խնդիր խաղաղութեան:

Ութ - տասը ամերիկացի խմբագիրներ եւ թղթակիցներ անցագիր ստացան, Մոսկուա եր - թալու համար. (նորութիւն մը՝ 1947էն ի վեր):

Զորս Մեծերը միաձայն ընտրեցին Ազգաժո - ղովին նոր ընդհ. քարտուղարը:

Եւ ուրիշ մանր - մունր սաէ - կօսէներ, աւելի կամ նուազ գունաւոր:

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ ամէնէն ու - շագրաւ պարագան այն է որ Մոսկուայի նոր վա - րիչները կը զգուշանան յարաբերութեանց սրու - մէն: Գոնէ առ այժմ:

Ամէն պարագայի մէջ, Ստալինի բացակայու - թիւնը տեսակ մը խոհեմութիւն կը պարտադրէ իրենց:

Մթնոլորտը յայտնապէս պիտի մեղմանար, եթէ անոնք լրջօրէն ըմբռնէին թէ անելի մը առ - ջեւ կը գտնուէին:

Եթէ միայն անկեղծօրէն գործադրուէր բնա - կան եւ տարրական սկզբունք մը, — ազատութիւն եւ ինքնորոշման իրաւունք, արեւ պիտի ծագէր ամբողջ մարդկութեան վրայ:

Եւ խաղաղութիւնը պիտի դառնար իրականու - թիւն:

Մինչդեռ, այսօր իրար խառնուած են երազն ու մղձաւանջը: Շ.

ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Գոյժ մը եւս, -- երէկ առտու հետեւեալ հե - ռագիրը ստացանք. —

ՊԷՅՐՈՒԹ, 2 Ապրիլ. -- Արշակ Յովհաննէսեան յանկարծամահ եղաւ. -- Մ. Տէր Գալուստեան:

Խորին ցաւով կ'արձանագրենք այս գոյժը, որ դառն անակնկալ մը եղաւ մեզի համար:

Ողբացեալ ընկերը յայտնապէս տկարացած էր վերջին տարիներու ընթացքին, իբրեւ հետե - ւանք յոգնութեան եւ զանազան մտահոգութեանց: Եօթանասունը անց, կը շարունակէր իր կրթա - կան գործունէութիւնը:

Արշակ Յովհաննէսեան եռանդուն գործունէու - թիւն ունեցած է Բագուի մէջ, մասնաւորապէս ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն ատեն (1918): Եղած է Կեդր. Կոմիտէի անդամ զանազան շրջաններու մէջ: 1921 Փետր. 18ի ժողովրդական շարժումին ատեն ալ գործօն դեր կատարած է, իբրեւ անդամ Փրկութեան Կոմիտէի:

Հայաստանի բոլշեւիկեան իշխանութեան հաստատումէն ետք անցաւ արտասահման, հաս - տատուելով Լիբանան, ուր գործունէութեան նոր ասպարէզ մը կը բացուէր իր առջեւ: Տարիներով եղած է ուսուցիչ, անդամ Համազգայինի վարչու - թեան, Գաւառ. Ժողովի եւն.: Վերջին պատերազ - մէն առաջ, երկու տարի ալ Հիւս. Ամերիկա գնաց, իբրեւ գործիչ: Եղած է նաեւ անդամ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն մարմնի:

Ողբացեալ ընկերը ունի նաեւ գրական վաս - տակ: Աշխատակցած է մեր մամուլին, եւ մասնա - ւորապէս «Հայրենիք»ի: Քաջ ռուսագէտ, վեր - ջերս Հայերէնի թարգմանեց եւ հրատարակեց կարգ մը ռուսերէն գիրքեր, Կոկոլի «Վերաքննի - չը» եւն.: Ունէր նաեւ դասագիրքեր:

Դեռ կը խօսինք իր կեանքի եւ գործի մասին:

Մեր խորին ցաւակցութիւնները ընկերուհի Գոհարի, Օր. Ոսկի Յովհաննէսեանի եւ պարա - գաներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ նորընտիր քարտուղարը, Դակ Համմարսքիօլտ, 48 տարեկան է եւ ամուրի: Ծանօթ է իբրեւ քաջ տնտեսագէտ: Անպաշտօն նախարար էր Շուէտի սահլիճին մէջ: Վարած է ուրիշ կարեւոր պաշտօններ: Ազգաժողովին շուէ - տական պատուիրակութեան նախագահն էր: Շատ խիստ է եւ պաղ: Իր սիրական զբօսանքն է լեռնա - գնացութիւնը: Ընդհ. քարտուղարին տարեթո - շակն է 40.000 տոլար (14 միլիոն ֆրանք): Անկէ զատ պիտի ունենայ կահաւորուած բնակարան մը, սպասաւորներ եւ կառք մը՝ կառավարով: Թոշա - կէն զատ 10.000 տոլար կը ստանայ իբրեւ ճամ - բու ծախք, 5000 տոլար ալ՝ զանազան ծախքերու համար:

ՆՈՐ ՇԱՐԺԵՐ պատահեցան նաեւ Մուշի, Սասունի, Խնուսի, Վարդոյի, Թէքմանի մէջ, միջին սաստկութեամբ: Աղէտեալներուն օժանդա - կելու համար Հայերը, Յոյները եւ Հրեաներն ալ հանգանակութիւն կը կատարեն: Հաշուեքննիչ նը - շանակուած է Պ. Վահրամ Կեսար: Հայերու բա - ժինը առաջին երկու ցուցակով (մինչեւ Մարտ 25) հասած էր 9050 ոսկիի: Պ. Արշակ Ժամկոչեան երկու բեռնատար կառք սնունդեղէն ղրկած է աղէտ - եալներուն:

ՄԱՍՆԱԿԻ գործադուլները վերսկսան հանրա - յին սպասարկութեան մէջ: Առջի օր հանրակառքի 11 գիծերու աշխատաւորները մէկ ժամ ընդատե - ցին երթեւեկը: Կարգ մը թաղերու մէջ աշխատան - քը դադրեցուցին աղբահաւաքները եւ աւելածու - ները:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ եւ արտաքին նախարարը Քա - նատայէն Նիւ Եորք վերադառնալով, ջերմ ընդու - նելութեան արժանացան: Այս առթիւ ամերիկեան շքանշան մը տրուեցաւ Պ. Մայէրի, որ Ֆրանսա կը վերադառնայ «Իլ տը Ֆրանս» շոգենաւով, իր հետեւորդներուն հետ:

ՄՈԼՈԹՈՎ ԱԼ ԿԸ ՁԱՅՆԱԿՑԻ

Չինաստանի

ՔԱՅՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԿԸ ԴՆԷ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլո - թով, առջի օր պաշտօնապէս յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պատրաստ է լիովին օգնելու Չինաստանի վերջին առաջարկներուն իրագործ - ման: Այս առթիւ հաստատեց յայտնեց թէ Չինաս - տանի եւ Հիւս. Քորէայի կառավարութեանց նա - խաձեռնութիւնը պիտի գնահատուի ամերիկեան կառավարութեան կողմէ: Ահաւասիկ իր խօսքերը.

-- «Ոչ մէկ տարակոյս թէ բովանդակ աշ - խարհի ժողովուրդները եւ բոլոր անոնք որ պար - կեշտօրէն կ'ուզեն վերջ տալ Քորէայի պատերազ - մին եւ օգնել Ծայր. Արեւելքի եւ ամբողջ աշխար - հի ժողովուրդներու խաղաղութեան եւ ապահո - վութեան զօրացման՝ այս առաջարկը պիտի ըն - դունին ջերմ համակրանքով եւ անոր պիտի ընծա - յեն իրենց լրիւ աջակցութիւնը»:

Ցիշելէ վերջ խորհրդային կառավարութեան դիրքը՝ այս հարցին մէջ, Պ. Մոլոթով Ամերիկա - ցիներուն վրայ կը ձգէ իրենց առաջարկները մեր - ժած ըլլալու մեղքը: Ցետոյ վերլուծելով Ժընեւի պայմանագրին զանազան կէտերը, յոյս կը յայտ - նէ թէ պիտի յաջողի գերիներու փոխանակութիւ - նը, փոխադարձ համաձայնութեամբ: Իր կար - ծիքով, Չինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի առա - ջարկը նոր քայլ մըն է դէպի յառաջ, լուծելու հա - մար գլխաւոր խնդիրը, -- գերիներու վերադարձի մասին: Ցետոյ կ'ըսէ թէ Ազգաժողովը կրնար ա - ւելին կատարել զինադադարի եւ պատերազմի դա - դարման համար, եթէ օրինապէս ներկայ ըլլային Չինաստանը եւ Քորէան: «Այս երկիրները ներ - կայացուցիչներ չունենալով, նախ կը խախտի Ազգաժողովին հեղինակութիւնը, յետոյ ան չի կրնար պէտք եղած աջակցութիւնն ընծայել մի - ջազգային ապահովութեան եւ եւ ընդհանուր խա - ղաղութեան զօրացման: Խորհրդային կառավա - րութիւնը կը կարծէ թէ իր պարտականութիւնն է անգամ մը եւս յիշեցնել թէ Չինաստանի եւ Քո - րէայի ժողովուրդներուն իրաւունքներու վերա - հաստատման խնդիրը այն հարցերէն է որոնք չեն կրնար ձգձգուիլ եւ թէ այդ վերահաստատումը, մանաւանդ ներկայ պահուն, կը համապատասխա - նէ Ազգաժողովի շահերուն եւ պիտի նպաստէ խա - ղաղութեան զօրացման՝ ամբողջ աշխարհի մէջ»:

ՉԸՐՉԻԼ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Չըրչիլ ջերմապէս գնահատեց Չինաս - տանի վարչապետին առաջարկը՝ գերիներու փո - խանակութեան եւ զինադադարի բանակցութեանց վերսկսման մասին: Ըսաւ թէ այս առաջարկը «նոր յոյս մըն է գերիներու խնդիրը լուծելու եւ Քորէայի պատերազմը դադրեցնելու համար»: Այս առթիւ յիշեց թէ Պ. Իտըն, որ տակաւին հի - ւանդ է, գործօն դեր մը կատարած է այս «կա - րեւոր գործին մէջ»: Վարչապետը այս առթիւ պարզեց անցեալ ձեռնարկները, 1950 Յուլիսէն ի վեր:

× Մ. Նահանգներուն մէջ վերապահութեամբ կը հետեւին անցուդարձին: Բայց եւ այնպէս կ'ըն - դունին թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ մեղմացնել յա - րաբերութեանց լարումը: Ամերիկեան բոլոր թեր - թերը ծանուցին Մոլոթովի յայտարարութիւնը, խոշոր խորագիրներով: Ամէնքն ալ այլեւս կարե - լի կը նկատեն զինադադարը:

Կարգ մը պատասխանատու դէմքեր ալ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը մեծ գործունէութիւն կը ցուցնէ, Ամերիկան բաժնելու համար իր Եւ - րոպայի զինակիցներէն: Ատլանտեան դաշինքին սպայակոյտի պետը, զօր. Կրունթըր, այս կար - ծիքը յայտնեց առջի օր, Ծերակոյտին առջեւ, գոնփակ նիստի մը մէջ: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ «արեւմտեան Եւրոպայի սպառնացող գլխաւոր վտանգը չէ փոխուած. բայց զինակից ուժերը կա - տակ չեն այլեւս»: Իր հաշուով, Խ. Միութիւնը տակաւին չորս միլիոն զինուոր ունի զէնքի տակ:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ 70 փաթաթ ձեռագիրներ գտնուեցան Պաղեստինի մէջ, Մեռեալ ծովուն մօտ, 38ը Հին Կտակարանի: Պաղեստինի հնագի - տական թանգարանին տնօրէնը կ'ըսէ թէ 38 սկըզ - բնական ձեռագիրները կը պարունակեն Հին Կտա - կարանի 19 գիրքերը, -- Ծննդոց, Ելից, Մնացոր - դաց, Ղեւտացւոց, Թուոց, Յեսուի, Հռութի, Սամուէլի, Թագաւորաց, Սաղմոսի, Երգ երգոց, Եսայիի, Երեմիայի, Եզեկիէլի, Դանիէլի մարգա - րէութիւնները եւն.: 1947ին ալ Եսայի մարգա - րէին բնագիրները եւ ուրիշ ձեռագրի կտորներ գտնուած էին միեւնոյն վայրին մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, Ան - գարա պիտի երթայ մօտերս, իսկ Ապրիլ 12ին՝ Ա - թէնք, քննելու համար Պալքաններու պաշտպա - նութեան, Ալպանիոյ եւ Թրիէսթէի խնդիրները:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐՈՑԱԿԱ՛Ն...

Իսթանպուլի հայ գաղութը վարչական կազմակերպութեան տագնապ մը կ՚անցընէ ներկայիս:

Իրականին մէջ, այս տագնապը նոր չէ. ան սկսաւ Նարոյեան Պատրիարքի մահէն ետք, երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ անարժան եկեղեցական մը, Գէորգ արք. Արսլանեան, որ հետամուտ եղաւ իբրեւ տէր իշխելու, բայց ոչ իբրեւ հովիւ ծառայելու :

Գաղութը պառակտուեցաւ, ազգային կալուածներուն շուրջ ստեղծուեցաւ եւ կազմակերպուեցաւ «ազգային կողոպուտ»ը, վերցաւ պատասխանատուութեան զգացումը, Համարատուն դարձաւ Համարատու, վտանգուեցան մեր դարաւոր առանձնաշնորհումներն ու իրաւունքները եւ, ի վերայ այսր ամենայնի, — ինչպէս պիտի ըսէին հին հայկաբանները, -- համայնքին գործերը յանձնուեցան կասկածելի բարքով եւ կասկածելի բարոյականով անձերու :

Մեր ընթերցողները թերեւս կը յիշեն, որ 1936 - 38 թուականներուն, օրուան կառավարութիւնը, միահեծան Հալքը, ջնջեց թաղային խորհուրդները եւ եկեղեցիներու ու դպրոցներու մատակարարութիւնը յանձնեց «Թէք միւթէվէլլի»ներու, որոնք «էվգաֆ»ի հակակշիռին տակ պիտի յանձանձէին «ազգին գործեր»ը :

Այս կը նշանակէր համայնքին ձեռքէն առնել իշխանութիւնը եւ զայն յանձնել մասնաւոր անհատներու :

Այս կը նշանակէր, տակաւին, ընտրովի մարմիններու տեղ իշխանութեան գլուխ բերել նշանակովի անձեր եւ հակակշիռի իրաւունքը տալ «էվգաֆ»ին, այսինքն կառավարութեան :

Ո՞վ ստեղծեց այս անբաղձալի վիճակը --- տեղապահը եւ տեղապահականները, իշխելու տենչը, մենատիրութիւնը եւ անկեալ բարոյականը ...

Ազգին դրամը ազգին գրպանէն առնելու եւ հասարակ բախտախնդիրներու գրպանը լեցնելու այս «վարչաձեւ»ը աւեր կը գործէ : Տանք թարմագոյն օրինակ մը զեղծումի ու կողոպուտի այն անասելի ողբերգութենէն, որ կը տիրէ երբեմնի այս շէն ու բարգաւաճ գաղութէն ներս : Մեր թերթի հայկ. լուրերու բաժնին մէջ (19 Մարտ) տըւած էինք հետեւեալ տեղեկութիւնը, զայն առնելով պոլսահայ թերթերէն .

-- «Պոլսոյ «Ազգն» թերթը կը գրէ, թէ Խասգիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ կալուածներէն մէկը ծախուած է ապօրինի կերպով :

«Եկեղեցւոյ նախկին մատակարար մարմնոյ անդամներէն Նուպար Զարըքճեան, Գրիգոր Փափազեան, Տիրան Դերձակեան եւ Զարեհ Մխիթարեան անուն անձերը եկեղեցիին կալուածներէն 92 թիւ ապուխտի մեծ վաճառատունը անցեալ տարի Մարտին հինգ հազար ոսկիի ծախած են վարձակալ Կարապետին :

«Վաճառման ընթացքին խարդախութիւն ալ գործ դրուած է, խանութը Արթաքի անուն մէկու մը եւ իր քրոջ սեփականութիւնը ցոյց տրուելով:

«Կը պնդեն նաեւ, թէ շէնքը ոչ թէ հինգ հազար, այլ քսաներեք հազար ոսկիի ծախուած է, իսկ իրական արժէքը շուրջ եօթանասուներկու հազար ոսկի է»:

Հինգ հազար եւ եօթանասուներկու հազար . ո՞ւր գնաց մնացեալ վաթսունեօթը հազար ոսկին: Ազգին գրպանէն ելաւ եւ մտաւ Նուպարին, Գրիգորին, Կարապետին եւ միւսներուն գրպանը :

Այս կողոպուտը բացառութիւն մը չէ, գրեթէ կանոն մըն է :

«Թէք միւթէվէլլի»ները ,-- ինչպէս կը գրէ մեր իրազեկ թղթակիցը,-- շուտով հարստացան, տուներու, խանութներու, հողերու տէր դարձան: Միշտ ազգին դրամով եւ ոչ թէ իրենց ճակտին քրտինքով :

-- «Երբ ազգը ասոնցմէ իրենց գործունէութեան հաշիւը կը պահանջէ,-- կը շարունակէ մեր անաչառ թղթակիցը, -- չնականօրէն կը պատասխանեն. «Դուք իրաւունք չունիք մեզմէ հաշիւ պահանջելու. մենք մեր հաշիւը «էվգաֆ»ին տըւած ենք»: Իսկ երբ ժողովրդական ընտրութեամբ կազմուած թաղային խորհուրդները «էվգաֆ»ին կը դիմեն իրենց թաղին հաշիւները ուզելու համար, «էվգաֆ»ը կը պատասխանէ իր կարգին . «Դուք մեր ստորադաս մարմինն էք, ուստի՝ իրաւունք չունիք մեզմէ հաշիւ պահանջելու»: Եւ այսպէս՝ ազգին հարիւր հազարաւոր ոսկիները զանազաններու գրպանը մտած են» («Յուսաբեր», 16 Մարտ 1953) :

Ո՞վ ընտրեց այս մարդիկը. ոչ ոք :

Ո՞ւր համարատու են. իրականին մէջ ոչ որի, տեսականօրէն՝ «էվգաֆ»ին:

Ազգին կալուածները կը մատակարարեն եւ համարատու չեն ազգին :

«Թէք միւթէվէլլի»ութիւնը տեւեց շուրջ տասներեք տարի, 1936էն մինչեւ 1949: Այդ շրջանին դպրոցները կը գտնուէին ողորմելի վիճակի մը մէջ, նոյնիսկ քանի մը նախակրթարաններ փակուեցան, անբաւարար հասոյթներու պատճառով: Դժգոհութիւնը ծայր տուաւ համայնքին մէջ, որովհետեւ զեղծումներն ու գողութիւնները ընդվզեցուցիչ համեմատութիւններու հասան: Կը թուի, թէ կառավարութիւնն ալ յարմար չգտեց կամ իր վարկին վայել չնկատեց կամայական մեթոտներով կառավարել փոքրամասնութիւնները (Հայ, Յոյն, Հրեայ եւն.) ուստի՝ 1949ին ջնջեց «Թէք միւթէվէլլի»ութեան դրութիւնը եւ եկեղեցիներու ու դպրոցներու մատակարարութեան գործը կրկին յանձնեց ժողովուրդին քուէով ընտրուած թաղային խորհուրդներու :

Դարձեալ այս դժգոհութեան հետեւանքով եւ շնորհիւ այն իրողութեան, որ վերջ գտած էր Հալքի մենատիրութիւնը Թուրքիոյ մէջ, պոլսահայ գաղութին իրաւունք տրուեցաւ գումարելու Ազգ. Ընդհ. Ժողով, ըստ Սահմանադրութեան, եւ ընտրելու նոր պատրիարք :

Արսլանեան արք. տեղապահ անուանուած էր 1944ին, Նարոյեան պատրիարքի մահէն ետք: Իր միահեծան եւ անհակակշիռ իշխանութիւնը տեւեց վեց տարի, 1944էն մինչեւ 1950: Ազգ. Ընդհ. Ժողովը, 99 երեսփոխաններէն 67ին քուէով, Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք ընտրեց Գարեգին արք. Խաչատուրեանը, 1950 Դեկտեմբեր 2ին, միաժամանակ պարսաւանքի քուէ տալով անարժան տեղապահին : Ընտրուեցան նոր վարչութիւն եւ տեսուչ խորհուրդներ. վերահաստատուեցաւ սահմանադրական գոյավիճակը :

Այս բնականոն վիճակը շարունակուեցաւ երկու տարի : Մինչ այդ՝ վարչութիւնը կը հարկադրուէր հրաժարիլ, լրացուցած ըլլալով իր պաշտօնավարութեան շրջանը: Նոր վարչութիւն ընտրելու համար անհրաժեշտ էր նիստի հրաւիրել ընդհ. ժողովը: Սակայն կառավարութիւնը, Արսլանեանի նախկին գործակիցներու ուղղակի կամ անուղղակի թելադրանքով, չարտօներ, որ ընդհ. ժողովը գումարուի եւ նոր վարչութիւն ընտրուի:

Այս արտօնութիւնը ստանալու եւ կարգ մը թիւրիմացութիւններ փարատելու համար, Գարեգին պատրիարք Անգարա գնաց Դեկտ. 16ին եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ : Պատրիարքը, ինչպէս կը հաւաստէ մեր թղթակիցը, առարկայ եղաւ սիրալիր ընդունելութեան եւ ապահովութիւն տրուեցաւ իրեն, թէ պիտի արտօնուի, որ հայ գաղութը իր ներքին գործերը կարգադրէ համաձայն աւանդական կանոններու :

Անցողակի յիշատակենք, որ Թուրքիոյ արդի վարիչները բարեացակամ տրամադրութիւններ ունին Հայոց եւ առհասարակ փոքրամասնութիւններուն հանդէպ: Այսպէս՝ Հանրապետութեան Նախագահ Պ. Ճէլալ Պայար, Գարեգին պատրիարքին հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, Պոլսոյ մէջ, հաւաստած էր անոր. «Փոքրամասնութիւնները մեր երկրին օգտակար եւ պիտանի տարրեն»:

Ցաւենայն դէպս, Գարեգին պատրիարք եւ իր գործակիցները ձեռնթափ չեն եղած, Սահմանադրութենէն չեն հրաժարած եւ հետամուտ են պահելու եւ պաշտպանելու պոլսահայ համայնքին իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները: Եւ պատճառ մը չկայ կարծելու, թէ պիտի ձախողին իրենց ձեռնարկին մէջ: Որովհետեւ նոր իրաւունք մը չէ իրենց ուզածը, այլ արդէն տրուած իրաւունքի մը գործադրութիւնը :

Բոլոր այս անցուդարձերուն մէջ մեզ ամէնէն աւելի կը մտահոգէ այն իրողութիւնը, թէ «Թէք միւթէվէլլի»ութեան շրջանին ոչ միայն հալեցաւ ազգին դրամը, այլ եւ խաթարուեցաւ ազգին բարոյականը :

Խասգիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին 67.000 ոսկին, ինչպէս միւս հարիւր հազարաւորները, կարելի է վերաշահիլ, բայց կարելի չէ «վերաշահիլ» բարոյական անկումը :

Օրինակ մը միայն՝ այս անկումը չափով մը դէթ ըմբռնելի դարձնելու համար :

Մեր թղթակիցը կը գրէր.

-- «Ժամանակ լրագրի պաշտօնեաներէն մէկը, գարշելի բախտախնդիր մը (անունը ծանօթ է մեզի. «Յ.»), «Պիզ Թուրք իզ» անունով գրքոյկ մը հրատարակեց, ուր Գրիգոր Լուսաւորիչը Թուրք, իսկ Ս. Էջմիածինը «փեսատ օջախը» եւ հայութեան գլխուն փորձանք մը կը նկատէր :

«Արսլանեան արք. անձամբ զբաղեցաւ այս գրքոյկին վաճառման գործով եւ իր բարեկամներուն յանձնարարեց, որ կարդան եւ տարածեն զայն» («Յուսաբեր», 1953 Մարտ 18):

Մէկը չկար , որ հոգիով թրքացած այս «հայ»էն պահանջէր ուրանալ իր ազգն ու եկեղեցին : Վատթարագոյն ստրուկներն են, որ ընդունակ են իջնելու այսքան վարեր, կարծելով անշուշտ , որ ուրացումը կը բարձրացնէ զիրենք յաչս իրենց տէրերուն: Ամենադաժան բռնակալն իսկ կը թքնէ այս գետնաթաւալ սողուններուն վրայ, որովհետեւ գիտէ, թէ իր ինքնութիւնը ուրացող մարդ-արարածը ատակ է ուրանալու ամէն սրբութիւն :

Բայց աւելի ընդվզեցուցիչ է տեսնել բարձրաստիճան եկեղեցական մը, որ կը հովանաւորէ ու կը քաջալերէ իր եկեղեցին ուրացող այս թշուառականը եւ, օրն ի բուն կուրծք ծեծելով հանդերձ յանուն այդ եկեղեցիին եւ Լուսաւորչի Աթոռին, կը յանձնարարէ կարդալ եւ տարածել ուրացման գիրը :

Եւ կը գտնուի հայ թերթ մըն ալ, որ պաշտօնի կը կոչէ եւ կը շարունակէ պաշտօնի վրայ պահել ուրացողը :

Այս երեքէն որո՞ւն վրայ լալ ամէնէն աւելի :

Բայց ո՞վ այսքան տիղմ բերաւ մեր կեանքին մէջ :

Ո՞վ ստեղծեց այս խաթարուած բարքերը, անվերականգնելիօրէն անկեալ այս բարոյականը մեր մէջ :

Կը հարցնենք եւ պատասխան չենք գտներ :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. Միութեան թափանցումը, Եթովպիոյ մէջ

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը կը գրէ թէ Ատիս Ապեպայի մէջ սովետական ներկայացուցիչներ սերմեր կը ցանեն համբերութեամբ եւ երկարատեւ ծրագրով մը,-- ռուսական կայան մը հաստատել Արեւելեան Ափրիկէի դրան առջեւ :

Եթովպիոյ կառավարութիւնը սրտնեղութեան նշաններ ցոյց կու տայ սովետ. գործունէութեանց մասին: Եթովպիոյ մէջ, ինչպէս եւ հարեւան երկիրներուն մէջ -- Եկիպտոս, Փրանս. Ափրիկէ, Արեւելեան Ափրիկէ եւ ուրիշ վայրերու մէջ -- Խ. Միութիւնը կը գործէ երիտասարդութեան հետ: Արդիւնքը պիտի տեսնուի հինգ տասը տարիէն :

Ամերիկեան թերթին թղթակիցը դիտել կու տայ թէ կարելի չէ պաշտօնական տեղեկութիւն ստանալ. սակայն իրազեկ վաճառականներ, շատ բան գիտեն:

Ամէն Ուրբաթ գիշեր հարիւրաւոր Եթովպիացիներ, մեծ մասը պատանիներ եւ դասի հետեւողներ կը տեսնեն խորհրդային շարժանկարները եւ ցուցահանդէսները: Խ. Միութեան մշակութային յարաբերութեանց ընկերութիւնն է որ կը կատարէ այս գործը (Վոքս):

Ռուսերէնի դասեր ալ կը տրուին կանոնաւորապէս: Վերջին վեց տարիներու ընթացքին պատրաստուած են պատանիներ, որոնք ռուսերէն գիտեն եւ քարոզութիւն կը կատարեն :

Շաբթուան որեւէ մէկ օրը կը տեսնուին պատանիները Վոքսի գրադարանին մէջ, խորասուզուած Մարքսի, Էնկելսի, Լենինի, Ստալինի եւ ուրիշ համայնավար առաջնորդներու գրականութեան, Ստալինեան ընկերութեան պատկերազարդ գիրքերու եւ պարբերաթերթերու եւ քարոզչական օրկաններու մէջ: Սովետական դեսպանատան տեղեկագիրները միշտ ալ նիւթեր կը ճարեն Ափրիկեան «պայքարին մասին աշխարհակալներու դէմ»:

Սովետական նաւերը, որոնք Ճիպութի կը հանգրուանին, Փրանսական Սոմալիի մէջ, յաճախ միասին կը տանին երիտասարդներ, կրթելու համար Մոսկուայի կամ Փրակայի մէջ :

Այս երիտասարդները օր մը պիտի կազմեն համայնավար կուսակցութեան միջուկը երկրի մը մէջ որ արգիլուած է քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը : Շատ չանցած կարելի պիտի չըլլայ զսպել այս երիտասարդութիւնը :

Խ. Միութեան ուրիշ մէկ կարեւոր ձեռնարկն է Սովետական Հիւանդանոցը: Արեւելեան Ափրիկէի մէջ շատ մը պատմութիւններ կը շրջին այս հաստատութեան մասին: Կ՚ըսեն թէ ան լրտեսական կեդրոն մըն է, որ բազմաթիւ պաշտօնեաներ կը գործածէ մինչեւ Ափրիկէի խորերը: Այս գըրգռիչ պատմութիւնները չափազանցուած եւ խեղաթիւրուած են: Այսուհանդերձ, հակառակ ռուս պաշտօնէութեան փոքր թիւին, լուրջ կասկածներ կան թէ այս հաստատութիւնը որոշ կապեր ունի ուրիշ սովետական գործունէութեանց հետ, Ափրիկէի մէջ :

Լուրի մը համաձայն անիկա դեր մը կը կատարէ Քենիայի գաղթավայրին բնիկներուն մէջ, թէեւ ուրիշներ կը հերքեն :

Ինչ որ ալ ըլլայ, հիւանդանոցը որոշ նպատակ մը ունի սովետական ծրագիրներուն մէջ : Իր ամէնէն կարեւոր նպատակներէն մէկն է համայնավար քարոզչութիւն՝ նրբին ձեւերով :

Հիւանդանոցը կը գտնուի օդակայանին ճամբուն վրայ, քաղաքին եզրը: Անունն է «Դեժասմաթ Պալչա» հիւանդանոց: Երբ 1946ին Ռուսերը ուզեցին «Սովետ» հիւանդանոց կոչել, կայսրը՝ Հայլէ Սէլասիէն ընդդիմացաւ :

«Անդասակարգ» Ռուսերը կը բանեցնեն դասակարգային հիման վրայ -- Լիւքս դարմանումը ամէնէն վերի յարկին վրայ է, մասնաւոր սենեակներով, եթովպական 12 տոլար կ՚արժէն, օրական: Երկրորդ դասակարգ, երկրորդ յարկը

վեց եթ. տոլար, երրորդ դասակարգը գետնայարկ հինգ եթովպական տոլար: (Մէկ եթ. տոլարը կ'արժէ 43 սէնթ): Միայն բարձր դասը կրնայ վճարել այս գիները: Շատ մը Եթովպիացիներ ձրի կը դարմանուին: Ասիկա մէկ կողմէ քարոզչութիւն կ'ըլլայ սովետներու համար, իսկ հիւանդներն ալ սովետական գրականութիւն կը կարդան իրենց սենեակներուն մէջ:

Հիւանդանոցին մէջ կը գործեն ընդհանուր բժիշկ մը, որուն կինը կը ծառայէ իբրեւ բժշկուհի: Ասոնցմէ զատ կան երեք ուրիշ բժիշկներ, ատամնաբոյժ մը, դեղագործ մը, երեք հիւանդապահուհիներ, քանի մը եթովպիացի հիւանդապահներ: Բոլորն ալ ռուսերէն կը խօսին: Եթովպական կառավարութիւնը 25 տարուան պայմանաժամով արտօնած է հիւանդանոցը: Կ'ըսուի թէ քայլեր պիտի առնուին խզելու համար պայմանագիրը:

Հիւանդանոցը ունի 80 անկողին եւ լաւ կահաւորուած գործողութեան սենեակներ: 1952ին 320 գործողութիւններ կատարուեցան: Բազմաբուժարանը բաց է ամէն օր: Միջին հաշուով 250 քննութիւններ կը կատարուին ամսական: Այցեգինը երկու եթ. տոլար է:

1950ին 5450 բժշկական քննութիւններ կատարուեցան եւ 402 հոգի ընդունուեցան հիւանդանոցը, իսկ 1952ին 13900 քննութիւն, որոնցմէ 1118 ընդունուեցան: Այս պարագան ցոյց կուտայ հիւանդանոցին յարաճուն ազդեցութիւնը:

Ներքին «զտումներ» ալ պակաս չեն: 1948ին հետապնդուեցաւ հիւանդապահուհի մը, իբրեւ լրտես: Եւ Ռուսիա ղրկուեցաւ կապիկներու շոգենաւով մը, փախուստը դիւրացնողը:

Ուրիշ ռուս բժիշկի մը նեղութիւն տուին, որովհետեւ շատ բարեկամական վերաբերմունք ցոյց կուտար: Անգլերէն կը խօսէր եւ կը սիրէր ընկերութիւնը: Յանկարծ «արձակուրդով» Ռուսիա կանչուեցաւ: Անկէ ի վեր ռուս պաշտօնեաները իրենք իրենց մէջ ամփոփուած մնացին եւ օտարներէ կը զգուշանան: Ուրիշ բժիշկ մը ետ կանչուեցաւ:

Սովետական դեսպանատան պաշտօնէութիւնը կը բնակի ընդարձակ վայրի մը մէջ որ շրջապատուած է քարէ պատով, որու վրայ կայ երկաթէ ցանց մը: Միակ օտարականը երկաթեայ դրան եթովպացի պահապանն է, որ երբեք ներս չի մտներ: Դեսպանատունը միայն իր ազգէն պաշտօնեաներ կը գործածէ:

Թ.Ա.Թ.

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՄԸ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

«Օփերա» շաբաթաթերթէն կը տեղեկանանք թէ հայ թատերագիր Արթիւր Ադամովի 2 նոր գործերը միաժամանակ բեմադրուած են Լիոնի «Թէաթր տը լա Գոմէտի»ի մէջ:

Այս առիթով թերթին քրոնիկագիրը կը գրէ.

-- Այս ներկայացումները պատիւ կը բերեն Լիոնի թատրոնին վարիչներուն եւ մամուլը մեծապէս կը գնահատէ ձեռնարկը:

«Փրոկրէ տը Լիոն»ին մէջ կը կարդանք.--

«Ադամով կտրուկ ու զօրեղ տրամախօսութեան մը շնորհիւ զարմանալի կերպով կը յաջողի կեանք տալ իր պատկերներուն, առանց ոեւէ արուեստակեալ միջոց գործածելու»:

«Ռեփիւպլիք տը Լիոն» պարզութիւն եւ հզօրութիւն կը գտնէ երկրորդ գործին՝ «Լը Փրոֆէսէօր Թարան»ի մէջ:

«Ժուռնալ տը Սուառ»ի քննադատը գովելով Ադամովի անպաճոյճ արուեստը, յուսահատութեան փիլիսոփայութիւնը հրաշալի կերպով տրուած կը նկատէ հայ հեղինակին գործերուն մէջ:

Վերջապէս ձայնասփիւռի խօսնակ Ռոպէր Պիւթօ ըսած է.-- «Թատերական այս եղանակին ամէնէն յատկանշական եւ կարեւոր պահն է այս»:

Ադամովի այս երկու նոր գործերը կը կոչուին. «Լը սանս տը լա Մարշ» եւ «Լը Փրոֆէսէօր Թարան»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Թեթեւ ծանրութեան կոփամարտիկ Փիէռ Սարգիսեանի յաջորդական յաղթանակներէն ետք, Մարտ 12ին Սէն Պրիէօքի Փաթրօնաժ տը Լաիք սրահին մէջ ճակատեցաւ, Պրըթանիի նոյն դասակարգի ախոյեան Մաթիէօի դէմ (8✕3):

Մաթիէօ նշանաւոր փրոֆէսիօնէլ մըն է, եւ յաղթանակներու շարք մը ունի իր ետին: Սակայն Փիէռ Սարգիսեան հուժկու, անխնայ հարուածող, յաճախ անզգոյշ, նշանաւոր է իր ձախ կռուփի հարուածներով:

Ժագ Հայրապետեանի եռեւէն հասնող Փիէռ Սարգիսեան, 22ուկէս տարեկան, տեսակ մը մանրանկար Ճէք Տէմսիի, սկսած է փայլիլ Ֆրանսական կոփամարտի ասպարէզին մէջ: Ներկայիս Ֆրանսահայ լաւագոյն կոփամարտիկներն են վերոյիշեալ երկուքը:

Գովելի է նաեւ Սարգիսեանին «մէնէյճըրը», Ժորժ Մայեօն, վաղեմի կոփամարտիկ եւ Ֆրանսայի փետուր ծանրութեան նախկին փինալիստ, որ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ իր աշակերտները կատարելութեան ճամբուն մէջ դնելու համար:

Փիէռ Սարգիսեան եւ Մաթիէօ հաւասար մընացին:

✕ Ապրիլ 11ին, դարձեալ Սէն Պրիէօք: Ս. Օ. ՍԷՆ Պրիէօ սրահին մէջ Փիէռ Սարգիսեան պիտի ճակատի Կիյեու Ռօժէի դէմ, (8✕3):

Սարգիս Զ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մարտ 21ին Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ «Ասօսիասիօն Լէօփոլտ Պէլլան» տարեկան մրցումը: Փոքրիկ Իռէն Ֆարշիեանը, 8 տարեկան, դաշնակի վրայ յաջող եւ գոց նուագելով, երկու դժուարին կտորներ, ստացաւ Բ. վկայական, մասնաւոր յիշատակութեամբ: Զինքը պիտի լսենք Ապրիլ 9ին, ժամը 2.15ին, Շէն Փարիզիէնի վրայ:

Ք.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ, ԱՆՄԱՀՆ ԺԻՐԱՅՐ, գրեց՝ Սիրվարդ: Ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ: Գինը՝ 2 տոլար: Հասցէ.--

E. K SIRVART, 137 Summit St. E. Providece, 14. R. I. (U.S.A.) Imp. H. Turabian 227, Bld. Raspail, Paris.

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

«Յառաջ»ի 25 Մարտ թիւին մէջ կարդացի «լուսաբանութիւն մը՝ Տիգրան Մկունդի ստորագրութեամբ:

Պ. Մկունդ կը հարցնէր թէ «Տիգրանակերտցին» ինչու չէ ստորագրած իր անունը:

Ոչ կը վախնամ, ոչ ալ սուտ ու «իրաւ» պատմութիւններ կը պատմեմ, որ ամչնամ: «Յառաջ»ի ընթերցողները, մանաւանդ Տիգրանակերտցիները առաջին անգամ չէ որ Տիգրանակերտցի ստորագրութիւնը կը տեսնեն: Հասարակութիւնը յօդուածը կը կարդայ, կը դատէ, զատելով սուտն ու իրաւը:

Մատնանշած էի կարեւոր պակասներ, դիտողութիւն ըրած էի կամաւոր մոռացումներուն համար եւ կատարած ճշդումներ: Ըսած էի -- ինչո՞ւ կարճ կապել 1915ի Հայաջինջ Սարսափները եւ գոհանալ մի քանի էջնոց տեղեկագրով մը, ինչո՞ւ չյիշել տանջանքներու ենթարկուած իր արենակիցները ու եղբայրները, Խարբերդի մէջ կախաղան բարձրացած իր աննման 12 հայրենակիցները: Անոնք արժանի չէի՞ն յիշուելու այս հատաւոր հատորին մէջ: Ասոնց նկարներէն գոնէ քանի մը հատ արժանի չգտա՞ւ այս գրքին: Այս բոլորը արջի, Շէյխ Ապու Րուսաններուն կամ էշերու պաշտելիներուն են. հասարակ հէքեաթներուն ու պատկերներուն չա՞փ ալ արժէք չունէին՝ որոնց տրամադրած էր 160 էջ: Պ. Մկունդ 1895էն 1950 յիսուն եւ հինգ տարիներու ընթացքին չհետաքրքրուեցա՞ւ իր ծննդավայրով: Ահաւոր դէպքեր պատահեցան, Տիգրանակերտի նահանգէն 80.000 հայութիւն բնաջնջուեցաւ: Տասնեակ հազար Տիգրանակերտցիներուն մէջ մէկ հատիկ անձնուէրի անգամ կամ նկար մը չգտա՞ւ:

Գիրքը լեցուած է Հայրենասիրացի ըրած չըրած պատմութիւններով ու գործերով: Կենսագրականներով ու բազմաթիւ նկարներով: Ճշդումներ ըրած էի Գարեգին եպս. Սրուանձտեանցի հետ պատահած միջադէպին միակողմանի պատմութեան մասին: Հարցուցած էի թէ ծիմ Ջանգալեանը 1917ի Բաղէշ՝ ո՞ր կռիւին եւ որո՞նց հետ, ինչո՞ւ համար կռուած է եւ զօրավարէն ալ սուր մը գրաւած է, Ցարական «գեներալներու» պատկերներ, Բաղրամեանի պատկերը, տպած ատեն, ինչո՞ւ անտեսել Նազարբէկեանը, Սիլիկեանը, Անդրանիկը, Սեպուհը, կամաւորական գունտեր, Վան, Էրզրում, Պիթլիս, Սարտարապատ, Մայիս 28, Հանրապետութեան բանակ:

Անգամ մը եւս կը հարցնեմ այս բոլոր դիտողութիւններս ճի՞շդ են: Պ. Մկունդ ինքզինքը արդարացնելու համար կ'ըսէ. — Եթէ իւր մատնանշած պատկերներն եւ անոնց վերաբերեալ նիւթերն աւելցնէի, առնուազն 2000 տոլար եւս պէտք պիտի ըլլար, ես ունեւոր մը չեմ (կրնար զեղչել էշերու, արջի կամ Շէյխի տրամադրած էջերէն, եթէ մասնաւոր դիտում չունէր: Իր գոված գրադատները եթէ Տիգրանակերտցի են եւ հետեւած են Տիգրանակերտի հանրային ու ազգային շարժումներուն, եթէ անկեղծ ու անկողմնակալ են, անպայման իմ ըրած դիտողութիւններն ու ճշդումները պիտի ընէին: Պ. Նշան Սմսարեանի հասցէն շատ լաւ գիտեմ: Այս վաւերական նիւթեր ի հարկին պիտի ղրկեմ:

Տիգրանակերտցի

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ախ, ախ, հոն քով քովի սեղմուած նստեցանք գետինը եւ սկսանք լալ: Ձեռքերս տղոցս գլխուն վրայ կը դնէի, ամէն մէկը առանձինն կը շոյէի, տղաս Կարապետս դիմացս առած երեսն ի վեր կը նայէի... ու ալ արցունքներէս էր չեմ գիտեր, աղէկ մը չէի տեսներ զինքը... կարօտս ծարաւի պէս կը չորցնէր կոկորդս, բերանս, եավրում... Էրիկս մոռցեր էի այդ միջոցին. բայց երբ ինծի կ'ըսէին, «մայրիկ, հօս ապահովութեան մէջ ենք, ինչո՞ւ կուլաս».-- «հօրերնուդ համար է» կը պատասխանէի: Ան ատեն տղաքս ալ ձայներնին կը բարձրացնէին, ու ամէնքս մէկ Կարապետիս կը նայէինք:

Մեռելի պէս ճերմկած, ձեռքերը ոտքերը դողալէն անիկա կը պտտէր սենեակին մէջ ու նորէն կուգար մեր դիմացը կը նստէր...

Մուխթարին տունը մտնելուս քիչ ետքը դրացի Թուրք մը եկաւ եւ ըսաւ.

-- Գէշ, գէշ, լուրերը շատ գէշ են... ամէն կողմ կրակի տուին, մաֆ ըրին, ալ հայ չմնաց, եկեղեցի չմնաց... միլլէթը կործանեցաւ, արմատէն չորցուցին:

Քիչ մը կեցաւ գլուխը շարժեց ու ըսաւ.

— Եթէ մահմէտական ըլլաք, կ'ազատիք, եթէ ոչ, յայտնի է որ պիտի սպաննուիք:

Ես ու մեծ աղջիկս դիմադրեցինք:

-- Թող այդպէս ըլլայ... քանի որ ամէնքը մեռեր են, մենք ալ կը մեռնինք, մեր արեւը այսքան է եղեր. աւելին հարամ պիտի ըլլայ մեզի համար:

Թուրքը գլուխը կը շարժէր ու կը կրկնէր.

Այդ պահուն Կարապետս պատին կրթնած, ինծի կը նայէր. անանկ մը դեղներ էր որ երեսին միսերը անգամ կը դողդղային... կամաց կամաց մեզի եկաւ ու ամէն մէկ քայլ առնելուն՝ բոլոր մարմինը կը ցնցուէր: Գիտես որ քալելը մոռցեր էր, խօսիլը մոռցեր էր... քանի մը անգամ բերանը բացաւ ու գոցեց բայց ձայնը չելաւ իրմէն:

Երբ մեր քովը եկաւ, ծունկերուս փարեցաւ ու լեզուն բացուեցաւ. մէյ մը ինծի, մէյ մը մեծ քրոջը կ'աղաչէ:

-- Դեռ տասնութը տարեկան եմ եւ կեանքը չեմ ապրած, մեղքցէք ինծի.. ապրիլ կ'ուզեմ, ապրիլ, ապրիլ... իսլամ ըլլանք, ինչ կ'ըլլայ ըլլանք, բայց ապրինք... մայրիկ, ես մեռնիլ չեմ ուզեր:

Նախ, ես ու աղջիկս մերժեցինք, յանդիմանեցինք զինքը:

-- Ասանկ ապրիլը մեռնելէ գէշ է, ամօթ քեզի... հայրդ ի՞նչ ճամբէն որ գնաց, մենք ալ կ'երթանք, մեր արիւնը աւելի կարմիր չէ...

— Մայրիկ, ապրիլ կ'ուզեմ ... ապրիլ, ապրիլ:

Թուրքը մեր քովը կեցած էր, գլուխը կը շարժէր ու ատենը մէյ մը կը կրկնէր.

-- Յայտնի է, յայտնի է պիտի ջարդուիք:

Վերջապէս չդիմանալով տղուս աղաչանքին, ու իր արեւին խնայել ուզելով, մահմէտականութիւնը ընդունեցինք:

Քիչ յետոյ մուխթարը եկաւ. դեռ տատամսոտ էր. աչքերը կը պտտցնէր աղջիկներէս մէկուս վրայ եւ մեղքնալու երեւոյթ ունէր, թէեւ կը ջանար ուրախ ցուցնել ինքզինքը...

-- Իմացայ ու սիրտս ուրախութիւնով լեցուեցաւ, ըսաւ աչքերը անդին դարձնելով, մէկ կրօնքի մէջ եղբայրացած ենք. ալ մեզի համար նուիրական էք... երանի թէ ցաւի եւ վիշտի ամպը ձեր գլուխներուն վրայէն փարատած ըլլար...

Ատենը մէյ մը Կարապետին կը նայէր սեւեռուած եւ ցաւոտ նայուածքով մը եւ, կարծես, յանկարծ սթափելով՝ աչքերը կը դարձնէր գետին...

Միջոց մը ամէնքս ալ լուռ մնացինք:

-- Գէշ... գէշ... ըսաւ վերջապէս միւս Թուրքին պէս. դուք իսլամացաք եւ գլուխնիդ ազատեցիք.. բայց կրնայ ըլլալ որ չհաւատան ձեր հաւատքին վրայ.. ժամերը որ հնչելու են՝ սուգով եւ ցաւով յղի են... Փոթորկէ մոլեգնած ծովու պէս տեսայ զիրենք... հրդեհի եւ արիւնի մէջէն քալեր էին ու մինչեւ մորթերուն վրայի չապիկը արիւնոտած էր:

— Որո՞նք, ի՞նչ բան, ըսի սահմռկած:

Մուխթարը աչքերուս մէջ նայեցաւ ու խորհրդաւոր ձայնով պատասխանեց:

-- Խուժանը...

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՆԻՍԻ ոստիկանութիւնը ցրուեց 2000 ցուցարարներ որոնք թափօր մը կազմած էին կարմիր դրօշով, բողոքելու համար վերջին ձերբակալութեանց դէմ : Նաւահանգիստի բանուորները գործադուլ սարքած էին 24 ժամուան, երթեւեկի աշխատաւորները՝ երկու ժամուան համար :

Մ. ԹՈՐԷԶ, կինը եւ ընկեր մը անցագիր ստացան վերջապէս եւ Փարիզ կը սպասուին այսօր, շաբաթ, Մոսկուա - Պերլին ճամբով :

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ Մարոք պիտի երթայ ապրիլ 10ին, քննելու համար ամերիկեան օդանաւային եւ ծովային խարիսխները : Պիտի քննէ նաեւ ուրիշ ռազմական խնդիրներ՝ ֆրանսական իշխանութեանց հետ :

ՄԱՕ - ՄԱՕՆԵՐՈՒ շարժումը կը ծաւալի Քենիայի մէջ (արեւելեան Ափրիկէ), մեծ մտահոգութիւն պատճառելով անգլ. իշխանութեանց :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու եւ Արիներու տարեկան հանդէսը Մայիս 17ին, կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, Գազա տ'Իթալիի մեծ սրահին մէջ :

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփիւսի շքեղ սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ : Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը մանըքէն, քոթիյոն :

Ապահովել սեղանները : Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է :

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Սրբազան թատերգութիւն ՌԱՍԻՆԻ դասական ողբերգութիւնը « Է Ս Թ Ե Ր »ը (4 արար եւ 1 պատկեր)

Զատկի երկուշաբթին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Տէսինի Հ. Յ. Դ. ժողովրդային տան սրահին մէջ (Ռիւ Պրանլի), ի նպաստ Լիոնի Աւետ. եկեղեցւոյ շէնքի հիմնադրամին :

Լիոնէն առնել 16 թիւ օթօպիւսը, իջնել վերջին կայարանը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԻ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

3 Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10 եւ 5 .— 4 Ապրիլ Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, ժամը 8·30, 4·30, 5·30 .— 5 Ապրիլ, Կիրակի Ս. Զատիկ, ժամը 7·30, 10 .— 6 Ապրիլ, Բշ., Մեռելոց Ս. Զատկի, ժամը 8, 10, 12 .— 12 Ապրիլ, Նոր Կիրակի ժամը 8, 11·30, Սգատօն հայ նահատակներու, մասնակցութեամբ յարանուանութիւններու : Արարողութիւններուն մեծ մասը կը կատարուի բազմաձայն երկսեռ խումբով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի :

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ - ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

Զատկի առթիւ բարեկամական մեծ մրցում, 5 Ապրիլ, կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Լիոն - Տէսին քոյր մասնաճիւղին հետ Սէն Ժիւլիէն (Տէսին) դաշտին վրայ ժամը 15ին :

Բացումը կը կատարեն Լիոն - Տէսինի եւ Մարսէյլի կրտսերները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Նուպար Մարգարեան եւ զաւակը՝ Խաչիկ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի (Բ. օր Զատկի) Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 րիւ ժան Կուժօն) իր կնոջ եւ մօր՝

ԱՐԱՔՍԻ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

AMERICAN LLOYD

48 RUE DE LA REBUPLIQUE, MARSEILLE
Tél. CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա : Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նպաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան :

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն 7 rue Auber, Paris

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնական օրերու հետեւեալ արարողութիւններուն, որոնք պիտի կատարուին Առաջնորդ Տէր Սերովբէ Մ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեամբ .—

3 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ .— Յիշատակ Չարչարանաց եւ Խաչելութեան, կարգ թաղման ժամը 17ին :

4 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ .— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, արեւկոյեան սկիզբն ժամերգութեան ժամը 15·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին :

5 Ապրիլ, կիրակի .— Ս. Զատիկ սկիզբ, ժամերգ. ժամը 7·30ին եւ քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Արա ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ : Կը պատարագէ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կը քարոզէ :

6 Ապրիլ, երկուշաբթի .— Բ. օր Զատկի, Յիշատակ Մեռելոց, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց :

ԶԱՏԻԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ Ուրբաթ .— Թաղում ժամը 5ին :

Աւագ Շաբաթ .— Ճրագալոյց ժամը 4ուկէսին :

Ս. Զատիկ .— Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին :

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրուան պատարագը՝ Զատկին յաջորդ կիրակին (Նոր կիրակի) քահանային հիւանդութեան պատճառով :

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի),

, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6 : 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45 : 12 Ապրիլ՝ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու :

ԶԱՏԻԿԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Աւագ շաբթուան եւ Զատիկի առթիւ կրօնական արարողութիւնները պիտի կատարէ Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան : Աւագ Ուրբաթ թաղում ժամը 5, Աւագ շաբաթ Ճրագալոյցի պատարագը ժամը վեցին, կիրակի պատարագ ժամը տասնին, Երկուշաբթի յիշատակ Մեռելոց ժամը ութին, պատարագ տասնին, հոգեհանգիստ 11·30ին :

ՄԵԾ պարահանդէս

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Սէրքըլ Միլիթէռի սրահներուն մէջ, Փլաս Վէրտէօն :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Mr. le Prefet de l'Isère Roger Ricard

Général Commandant d'Armée Général Humber

Mr. le Maire de Grenoble Dr. Léon Martin

Նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

Officier de la Légion d'Honneur

Orchestre Vincent Tondo et son ensemble typique

եւ ախթրաքսիոններ (հայկ. պար) :

Պիւֆէ եւ անակնկալներ : Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ :

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

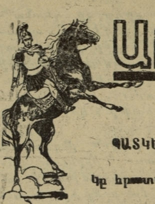

ԱՐԱՔՍ
ARAXE

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր.

Հասցէ .— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C. C. P. Paris 7065-15

Մանօթ .— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ 9րդ թիւը :

PREUVES

Գրական եւ քաղաքական ամսագրին ապրիլ թիւը, նոր բովանդակութեամբ :

Յօդուածներ ունին Ա. Հըքսլի, Մանէս Սփերպիէր, (Գաղափարաբանութիւն եւ ճշմարտութիւն), Ժիւլ Ռուա (Խօսակցութիւն պարտեալին հետ), Ժան Քասու, Միշէլ Մանոլ, Սթալինի քաղաքական կտակը եւն. :

Քրոնիկներ, գրական, քաղաքական, թատերական եւն. : Տարեկան բաժնեգին 1200 ֆրանք : Հատը 120 ֆրանք : Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի :

Հասցէ .— 41 Ave. Montaigne, Paris (8).

Մօտ է զարունը...

Մօտ է Զատիկը...

Առանց ծաղիկի գարուն չըլլար
Առանց ՉԷՕՐԷԿԻ Զատիկ չըլլար,
Չէօրէկ կայ՝ չէօրէկ ալ կայ
Լաւագոյն չէօրէկը սակայն, կը պատրաստուի
միայն յայտնի վարպետ
ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ մօտ

32 rue de Trévise. Tél. TAI. 85 - 44

Ճաշակեցէք եւ տեսէք ... Այցելեցէք անգամ մը եւ դուք հոն պիտի գտնէք ոչ միայն անարատ կարագով ու թարմ հաւկիթով պատրաստուած չէօրէկներ շաքարով կամ իւղով, այլ եւ արեւելեան նամէն կարգի անուշեղէններ եւ խմորեղէններ :

ՓՈՒՌԷՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ՏՈՒՆ

առանց միջնորդի, հետեւաբար աւելի աժան :

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. Hamalian

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles aux meilleurs prix

PEINTURE DECORATION

VITRERIE **Sie. ARMIN** RAVALEMENTS

PAPIERS PEINTS DERNIERE NOUVEAUTÉ

25 Rue des Pivoines, Alfortville — Tél. ENT. 17-65

Ամենավերջին դրութեամբ :

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկ. հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր »ի

♣

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ — Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս · 1100 փր · , Տար · 2200 , Արտ · 3000 փր ·

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր · C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 4 Avril 1953 Շաբաթ 4 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7034 - Նոր շրջան թիւ 2445

Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԲԱՆՔ

Շատեր պիտի յիշեն այս պատմութիւնը .--

Առաջին Աշխարհամարտին, անհաշիւ կորուստներ կը կրէին ցարական բանակները :

Զինուորներ կը ջարդուէին գունդագունդ : Հարիւր հազարներով կը վիրաւորուէին կամ գերի կ'իյնային :

Զօրավար մը ճակատի հրամանատարին ներկայանալով կը հաղորդէր, ողբաձայն .

-- Գունը կորուսինք : Ցիսուն հազար սպանեալ, 75.000 վիրաւոր, հարիւր հազար գերի ...

Լուրը կը հաղորդուէր սպարապետին, որ կը մռլտար, կէս - քուն, կէս - արթուն .

— Աչինչ, Սիբիրէն մի երկու հարիւր հազար էլի կը գան ...

Պիտի հարցնէք անշուշտ,-- Այս պատմութիւնը ի՞նչ կապ ունի մեր համբանքին, նոյնիսկ մեր կեանքին հետ :

Համբերութիւն : Այլաբանական մարզանք մը կատարելու միտք չունինք :

Ծարական բանակին սպարապետը կորսնցուցած էր իրականութեան զգացումը : Հազիւ կ'ըմբռնէր կորուստին խորութիւնը :

Համբանքը արժէք չունէր իրեն համար :

Քանի մը հարիւր հազար աւելի կամ պակաս : Ի՞նչ նշանակութիւն ունէր : Հրաման մը, -- եւ Սիբիրէն քանի մը հարիւր հազար եւս կը հասնէին, միեւնոյն ձեւով կոտորուելու համար :

Ռուսական տափաստաններու անծայրածիր տարածութիւնները բոլորովին տարբեր աշխարհահայեացք մը կը ներշնչէին երկրին իշխանութեան, ցար կոչուէին թէ նախարար կամ զօրավար :

Մինչեւ այսօր ալ այդպէս է : Հակառակ վարչական կարգուսարքի արմատական, աննախընթաց վերիվայրումներուն :

Արդ, այս իրականութիւնը ի՞նչ կապ ունի հայկական կեանքին հետ :

Ցիրուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի, կը թուի թէ մենք ալ կորսնցուցեր ենք իրականութեան զգացումը :

Արտասահմանի մէջ, մեր առջեւ ալ կը փռուին անծայրածիր տարածութիւններ : Ովկիանոսներ անգամ եօթանասուն ծովեր ու ցամաքներ :

Եւ մեր աչքերը կը մոլորին , կը պղտորին, կը թարթափին :

Մենք Սիբիրներ եւ ուրիշ մարդկային անսպառ շտեմարաններ չունինք մեր առջեւ, մեր կռնակը :

Եւ սակայն, յաճախ դէպքերը կը դատենք ճիշդ այնպէս ինչպէս ռուս հրամանատարը :

Կը կարծենք թէ մեր տրամադրութեան տակ են անհամար բազմութիւններ, մէկ ճակատէն միւսը փոխադրուելու, բացերը գոցելու համար :

Ռուս հրամանատարը գիտէր որ անթիւ բազմութիւններ կան իր ձեռքին տակ :

Մենք ոչ իսկ մեր համբանքը ճշդած ենք :

Մօտաւորապէս գիտենք, բայց չենք ստուգած :

Իսկ ամէնէն կսկծալին .--կը գոհանանք մասնակի ճիգերով, զանգուածը ինքնապաշտպանութեան ճակատին կապելու համար :

Այո, պատկառելի զանգուած մը կը ներկայացնենք հայրենիքէն դուրս ալ, իբրեւ համբանք : Եւ կոտրած ենք բազմածնութեան մրցանիշը :

Բայց, իբրեւ ազգային արժէք, յաւելո՞ւմ թէ նուազում կ'արձանագրէ մեր մայր տոմարը :

Այս հարցումը կ'ուղղենք, վերյիշելով ռուս հրամանատարին պատգամը, — «էլի կը գան» :

Մեր « գալիքը» կրակը նետուելու համար չէ, այլ հիմնական դրամագլուխ՝ վաղուան համար :

Տէ՞ր ենք այդ կենսական դրամագլուխին :

Ի՞նչ բացառիկ եւ արդիւնական միջոցներ կը փորձենք, անվթար պահելու համար զայն : Ոչ միայն իբրեւ թուաբանական գումար, այլեւ իբրեւ ազգային արժէք : Իսկական համբանք :

Շատ աւելի վրդովիչ հարցումներ եւ խոր - հրդածութիւններ կուգան գրչի տակ, երբ ընդհանուր ակնարկ մը կը նետենք :

Նոյնիսկ այս տօնական օրերուն, երբ շատերու աչքերը կը շլանան բարեպաշտներու բազմութենէն ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ « ԺԱՄ »Ը

Տօնական օրեր են :

Ամբողջ շաբաթ մը մեր զմայլելի շարականները դէպի եկեղեցի կը քաշեն բազմութիւններ, հաւատքով թէ կարօտով, եւ բացառիկ հանդիսաւորութեամբ :

Զատիկ է : Բառն իսկ կապուած է հազարումէկ յիշատակներու հետ, իւրաքանչիւրիս համար :

Ամէն մէկը պիտի յիշէ իր հայրենի ծիծղուն Զատիկներէն մինչեւ անապատներու կարմիր Զատիկները կամ որբանոցներու գլխիկոր նկուն , արտաքեկ տօները, երբ օտար ձեռքեր կարմիր հաւկիթ մը կ'երկարէին իրեն, մայրիկին անուշ համբոյրին տեղ :

Այս բոլորը կ'երթանք գտնել Փարիզի մանրանկար տաճարին մէջ, որուն կամարները չեն կրնար պարփակել այսքան յիշատակ, այսքան առատութիւն, այսքան հրճուանք ... կամ վիշտ ու ցաւ, կարօտ ու «անցեալ » :

Կը կարծեմ թէ հարիւրաւոր մարդիկ այս բոլորը հաւաքած իրենց սրտին խորը, կը փութան Ժամ :

Մամիկը յաճախ կը բռնէ թոռնիկին ձեռքէն, ցոյց տալու ծաղկազարդ խորանը եւ տօնական հանդիսութիւնները «Հայուն ժամուն » :

Եւ սակայն ... : Կը պատահի որ եղծուին այս բոլորը :

Մասնակի խօսակցութիւններ, ականջէ ականջ փսփսուքներ, հրմշտուք : Աթոռներու տեղափոխութիւն՝ երեւելիներ բազմեցնելու փութկոտութեամբ : Ուխտաւորներու վառած մոմերը հաւաքելու աճապարանքը, եւ նոյնիսկ բանկալին ազաներուն բարձրաձայն խօսակցութիւնները վրդովում կը պատճառեն շատերուն :

Եկեղեցին նուիրական վայրն է ինքնամփոփումի եւ աղօթքի : Լուռ ու հանդիսաւոր պահը սրտերու հաղորդութեան :

Տիկիններ ու երիտասարդուհիներ, յիշեցէք թէ հանդիսասրահ մը չէ որ կը մտնէք, տնավարի շարժուձեւերով :

Մի խօսիք իրարու հետ : Տարրական պայման է յարգանքը սրբավայրի մը մէջ :

Իսկ հոգեբարձու թէ թաղական իրենք ալ, նոյնքան պարտաւոր են յարգել եւ յարգել տալ նուիրական վայրի մը աւանդութիւնները : ՍՕՍԻ

Ապրիլ 11-24-ի Յուշատօնը

ԽՄԲ.-- Երէկ հետեւեալ զեկոյցը ստացանք. --

Զօրս նախաձեռնող կազմակերպութեանց հրաւէրին պատասխանելով ներկայ եւ ներկայացուած 47 հանրային կազմակերպութիւնները , հինգշաբթի երեկոյ (2 Ապրիլ), ընտրեցին 11 հոգինոց կարգադիր յանձնախումբ մը , որուն պաշտօն տրուեցաւ Ապրիլ 24ին կազմակերպել Սգատօնը եւ ապահովել երեք յարանուանութեանց հովանաւորութիւնն ու մասնակցութիւնը :

Դիւան ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՖԱՐՈՒՔԻ դէմ դանգատներ յայտնած էր Եգիպտոսի կառավարութիւնը : Իտալիա խնդրեց գահընկէց արքայէն որ զգուշանայ քաղաքական գործունէութենէ :.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ԱՊՐԻԼ 8էՆ ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

32, Rue de Trévise Paris, 9e

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԱՄԱԿԻ, ԹԵՐԹԻ, ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ ԵՒՆ. ԿԱՏԱՐԵԼ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՈՎ :

Անփոփոխ կը մնայ թերթին Մանտա-չէքի թիւը :

ԾԱԽԱԼԸ ՊԻՏԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

ՆՈՐ ԲԱԺԱՆԵԳԻՆԸ .-- ՏԱՐԵԿԱՆ 2500, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1300 ՖՐԱՆՔ :

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ .— Մեթրօ. Քատէ : Եւ բազմաթիւ հանրակառքեր (թիւ 20, 32, 49, 43, 25 եւն. :

ՀԱՑՏԱՐԱՐ ՀՈՎԵՐԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Ազգաժողովը հաւանութիւն յայտնեց որ բանակցութիւնները կատարուին երկուշաբթի օր , Քորէայի մէջ, վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու փոխանակութեան մասին :

Չինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի կառավարութիւնները զօր. Քլարքի հաղորդած էին իրենց առաջարկները, միեւնոյն ատեն հաւանութիւն յայտնելով որ վերսկսին զինադադարի բանակցութիւնները որոնք ընդհատուած էին հոկտ. 8ին :

Զօր. Քլարք պայման դրած է որ նախ գերիներու խնդիրը կարգադրուի, յետոյ զինադադարի հարցը : Համայնավարներու ծանուցագիրը հաւանութիւն կը յայտնէ որ երկու խնդիրներն ալ քննուին :

× Ուրիշ հաշտարար ձեռնարկ մը : Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը առաջարկած էր էր որ Ֆրանսացիները եւ Ամերիկացիներն ալ մասնակցին Անգլիացիներու հետ կատարուած բանակցութեանց՝ օդանաւային ապահովութեան մասին : Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա ընդունեցան այս հրաւէրը, պատուիրակներ նշանակելով :

× Նախագահ Այզընհաուըր իր շաբաթական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պարտաւոր են իբրեւ անկեղծ ընդունիլ խաղաղութեան ամէն առաջարկ, մինչեւ որ հակառակը ապացուցուի :

Նախագահը մերժեց կարծիք յայտնել խորհրդային վերջին առաջարկներու մասին : Բայց դիտել տուաւ թէ պէտք չէ մոռնալ նախորդ յուսախաբութիւնները : Եւ յոյս յայտնեց թէ գերիներու փոխանակութեան խնդիրը պիտի կարգադրուի անյապաղ :

× Վերջին հեռագիրներու համաձայն, որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ : Կ'ըսուի թէ Խ. Միութիւնը տրամադիր է գիջումներ կատարելու նաեւ զինաթափութեան հարցի մասին, ընդունելով արեւմտեան դաշնակիցներուն կարգ մը տեսակէտները : Կը սպասուի որ Մոսկուա նոր առաջարկներ ներկայացնէ թէ զինաթափութեան եւ թէ գերմանական հարցի մասին :

Մ. Նահանգները, որոնք ցարդ վերապահ դիրք մը բռնած էին, այժմ կ'ընդունին թէ չեն կրնար գոհանալ մերժելով կարմիրներուն այս կամ այն առաջարկը : Լաւատեսներու կարծիքով, եթէ անակնկալ մը չպատահի, հաւանական է որ Զօրս Մեծերը ժողով մը գումարեն այս ամառ , եթէ ոչ աւելի կանուխ :

Եւ սակայն «Վտանգը անհետացած չէ»

Այս բարենշան երեւոյթներուն հետ, անողոք իրականութիւն մըն ալ կը յիշեցնեն իրազեկներ , մանաւանդ զինուորական վարիչները :

Ատլանտեանի կազմակերպութեան սպայակոյտին հաստատման Բ. տարեդարձին առթիւ, ուշագրաւ ճառեր խօսեցան սպարապետը՝ զօր. Րիճուէյ եւ ընդհ. քարտուղարը՝ լորտ Իսմէյ , Լուվսիէնի մէջ (Ֆրանսա) :

Զօր. Րիճուէյ խօսքը ուղղելով Փարիզի զին. կառավարիչին՝ զօր. Ջէլլէրի, երախտագիտութիւն յայտնել Ֆրանսայի հիւրընկալութեան համար : Եւ բացականչեց .

-- « Թող Հիւս. Ատլանտեանի 14 զինակից ազգերուն դրօշները շարունակեն ծածանիլ իբրեւ խորհրդանիշ մեր անկախութեան ոգիին : Այս դրօշները ազատ աշխարհը կը ներկայացնեն : Եթէ անոնք վար առնուին եւ ցիրուցան ըլլան, ազատութեան լոյսը պիտի մարի արեւմտեան Եւրոպայի եւ թերեւս ամբողջ աշխարհի մէջ » :

Յետոյ պարզելով երկու տարուան ընթացքին կատարուած աշխատանքները , յայտարարեց .

-- « Շատ բան ըրած ենք, բայց տակաւին ընելիքներ ունինք : Այս ընդարձակ շրջանին պաշտպանութեան համար որ 7000 քիլոմեթրի ահագին կամար մը կը կազմէ, Նորվեկիայէն մինչեւ Թուրքիա, տակաւին կը մնայ ապահովել կարեւոր աջակցութիւն մը, Գերմանիոյ մասնակցութիւնը , որ պիտի թեթեւցնէ պաշտպանութեան ռազմական բեռը » :

Զօրավարը յետոյ բացատրեց թէ վտանգը չէ անհետացած, այլ աւելցած է : «Հետեւաբար պէտք է կրկնապատկենք մեր ճիգերը, հակակշռելու համար : Մեր ռազմական պէտքերը ուսումնասիրուած են ծայրագոյն խնամքով եւ կը ներկայացնեն նուազագոյն անհրաժեշտը, մեր պաշտօնը կատարելու համար : Մեր տրամադրելի ուժերը բոլորովին անբաւական պիտի գան փորձանքի մը պահուն : Շատ ծանր կորուստներ պիտի կրենք , կորուստներ որոնք մեծապէս կրնան նուազիլ, եթէ այժմէն միջոցներ ձեռք առնենք » :

Լորտ Իսմէյ ալ իր ճառին մէջ ըսաւ թէ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան միջոց -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 30ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Երեսուն տարի առաջ, 1923ին, Մոսկուայէն հեռագիր մը կը գուժէր թէ Փետր. 23ի երեկոյեան, Թումանեան մեռած էր: Ամիսէ մը ի վեր հիւանդ էր, կ'աւելցնէր հեռագիրը, կ'ուզէր Պերլին անցնիլ դարմանուելու համար, բայց մահը վրայ հասնելով, զգետնած էր զայն :

Թումանեան ծնած էր նկարչագեղ Լոռիի Դսեղ գիւղը, 1869ին: Իր աչքերը կը փակէր ուրեմն՝ 54 տարեկանին, իր տաղանդին եւ ուժերու լրումին :

Գրել սկսած էր դեռ պատանի տարիքին, տալով իր առաջին առակաձեւ գրուածքը, « Շունն ու Կատուն», որուն հետեւած են ուրիշներ. — « Անբախտ Վաճառականներ», «Չարին Վերջը», «Արծիւն ու Կաղնին», «Կաքաւիկը», «Աղուէսը » եւայլն :

Իր գործերէն ամէնէն ժողովրդականը՝ իր աւանդավէպերն են, ինչպէս «Թմբկաբերդի Առումը», «Փարւանան», «Ախթամարը» եւ դիւցազներգական «Սասունցի Դաւիթը», պոէմներէն « Անուշը » :

Իր քերթուածները, տետրերն, լոյս տեսած են 1903ին եւ 1908ին, արժանանալով մեծ ընդունելութեան :

Ունի նաեւ թարգմանութիւններ եւ մանկ-աւանդավէպերն են, ինչպէս « Թմբկաբերդի Ա- « Հասկեր » ամսագրին մէջ :

Մասնակցած է «Հայ Գրողներ» գրական զոյգ հատորներուն ինչպէս նաեւ « Լուսաբեր »ներու շարքին կազմութեան, Շանթի եւ Ստ. Լիսիցեանի աշխատակցութեամբ :

Արտակարգ եռանդի տէր եւ ընկերական, մասնակցած է հանրային գործերու: Եղած է նախագահ Թիֆլիսի Հայ Գրողներու Ընկերութեան, իսկ Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք՝ Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտէի նախագահ, որ Պոլիս ալ այցելեց 1922ի գարնան, նպաստելով « Հայ Արուեստի Տան » կազմութեան :

Յիշեցինք այս քանի մը գիծերը, ըսելու համար, թէ Թումանեան մեկուսի ապրող, «փղոսկրեայ աշտարակի» բնակիչներէն չէր: Մէկն էր՝ որ կը սիրէր բազմութիւններու շունչը եւ կը հետաքրքրուէր անոնց ճակատագրով :

Սակայն, Թումանեան հայ կեանքին մէջ կը մնայ ոչ թէ իբրեւ հանրային գործիչ, այլ իբրեւ ժողովրդական բանաստեղծ :

Քիչեր հասած են իր համբաւին, Հայաստանէն մինչեւ արտասահման. գիւղերէն մինչեւ գրական ակումբները, հասարակ, կիսագրագէտ ժողովուրդէն մինչեւ գրական բարձր շրջանակները: Այնպէս որ, իր մասին կ'արդարանայ «Ամենայն Հայոց Բանաստեղծ» տիտղոսը, զոր ինք տուած է իրեն, յանկարծակի, վրդովումի մը պահուն, իբրեւ զուգահեռ հակադրութիւն «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի» ...

Իր գրականութիւնը կարելի է երեք գլխաւոր մասերու բաժնել -- անձնական - քնարերգական, հայրենական եւ ժողովրդական :

Իր քնարական բանաստեղծութիւնները, մեղմ յուզումով ու թախիծով տոգորուն, պարզ ու սիրուն երգեր են, որոնք կը պատմեն իր սէրերը, երազները, յուսախաբութիւններն ու պատրանքները, կեանքէն ու ճակատագրէն իր ստացած հարուածները: Բայց, ոչ խորունկ յուզումներ, ոչ ալ փոթորկոտ ողբերգութիւններ կը պատմեն անոնք, այլ պարզ, մարդկային ու մտերիմ վայրկեաններ: Իր քնարական բանաստեղծութիւնը հոգեկան տագնապի եւ ցանկութիւններու, անուշ երգերու շարք մըն է, տաք շունչով տրուած, յաճախ անակնկալ վերջաւորութեամբ .

Ես ասացի -- դու ծաղկում ես
Որպէս չքնաղ մի գարուն ,
Ու բոլորը ինչ որ ունիս ,
Կեանք է թովիչ ու սիրուն ...
Միմիայն, ափսո՜ս, սիրտդ է մեռած ,
Միմիայն նա է չոր քեզնում ...
Նա հառաչեց ու ինձ ասաց .
-- Միմիայն սիրտըս չես տեսնում » :

Իր անկեղծութեամբ ու մեղմ ու քաղցր շունչով, Թումանեանի քնարերգութիւնը վարակիչ է: Բայց, իր օրերուն իսկ՝ Վ. Տէրեան, ինչպէս ետքը՝ Չարենց աւելի խոր շունչով տուին եւ աւելի արուեստով: Իր յատկանիշները պիտի մնան՝ մեղմութիւնը, մտերիմ շեշտը, տրտմութիւնն ու պատկերալից անակնկալները, որոնք կը տպաւորեն ընթերցողները :

Բանաստեղծական այս գիծը կը խորանայ, եւ շունչը կը լայննայ սակայն, երբ Բանաստեղծը կ'երգէ հայրենիքը, իր ժողովուրդին ճակատագիրը, Հայոց խրոխտ լեռներն ու մթին ձորերը, որոնք իբրեւ կենդանի նկարներ կը պատկերանան մեր հոգիներուն առջեւ, դարերու իրենց փառքով ու փոթորիկներով :

Թախիծը խորունկ տրտմութեան կը վերածուի, երբ հայրենի լեռները կ'երգէ, ինչպէս «անդնդախոր ձորերը», որոնք իր հոգիին «վէրքերը » կը յիշեցնեն :

Լուռ են հայրենի լեռները, համր՝ մութ ձորերը, բայց ինք կը խօսի երգելով այդ վեհապանծ պատկերներուն ի տես, հայրենիքի կարօտը, հայութիւնը, անոնց փառքն ու մեծութիւնը եւ անհուն վիշտը :

Չի գոհանար իր խօսքով եւ կ'ուզէ որ դարերու այդ վիթխարի զանգուածները իրենք ալ խօսին :

«Դուք էլ խօսեցէ՛ք, դուք էլ պատմեցէ՛ք ,
Ձեր անդունդներով եկէք չափուեցէ՛ք ,
Դո՞ւք էլ էք, տեսնեմ, էնքան մեծ ու խոր ,
Ինչքան իմ հոգու թախիծն ահաւոր ...

Թումանեան մասնաւոր հակում մը, երկիւղած զգացում մը ունի Հայոց լեռներուն հանդէպ, որոնք ապաստան եղած են մեր ժողովուրդին եւ լուռ ու քարացած վկաները անոր պատմութեան, հերոսական վերելքին ու մաքառումներուն, եղերական վայրէջքին.

«Մեր ճամբէն խաւար ,մեր ճամբէն գիշեր ,
Ու մենք անհատնում
Էն անլոյս մըթնում
Երկա՛ր դարերով գնում ենք դէպի վեր,
Հայոց լեռներում ,
Դըժար լեռներում » :

Հայրենիքին հետ, Թումանեան կ'երգէ հայ ժողովուրդը, անոր վիշտն ու ցաւը, անոր հերոսական պայքարը, լուռ ու ստեղծագործ աշխատանքը :

Անոր համար Հայը միայն հալածական, վըշտահար ժողովուրդ մը չէ, մութ ճակատագրով : Այլեւ ժողովուրդ մը որ դարերու մէջէն յաղթական կը քալէ դէպի իր ապագան. թէեւ «վիրաւոր», բայց միշտ կենդանի ու խորհրդածութեան մէջ: Միշտ ստեղծագործութեան ու վերելքի մէջ, հարուստ «գանձեր»ով, զոր դարերու ընթացքին դիզած է, իր հոգեկան ու իմացական դաշտերը մշակելով, անխոնջ ջանքերով :

... Թումանեանի գրականութեան փառքը պիտի մնան սակայն իր աւանդավէպերը, որոնք ժողովուրդէն առնուած, վառ գոյներով ու կենդանի լեզուով, յաճախ ժողովրդական ոճերով ու պատկերներով, վերարտադրուած են գեղեցկօրէն:

Շատեր գրեցին նոյն ուղղութեամբ, աւանդավէպ ու հէքեաթ, արձակ թէ չափածոյ : Բայց ոչ ոք հասաւ իր ժողովրդականութեան, անոր համար, որ ոեւէ հեղինակէ աւելի, Թումանեանի այս գրուածքներուն մէջ պատկերացուած է հայ ժողովուրդը: Ան ընկերական ու ժողովրդական մարդ, բազմութիւններու առօրեայ կեանքը դիտող ու սիրող արուեստագէտ, գիտցած է ճանչնալ ու ըմբռնել ժողովուրդը, անոր բարդ ու բազմերանգ հոգին եւ տալ զայն պարզութեամբ : Գծած է, նկարած ու պատմած մանաւանդ, անոր զուարթութիւնը, ուրախութիւնը, նախապաշարումները, առաքինութիւնները, քաջութեան հանդէպ անոր պաշտամունքը, դարերու իմաստութիւնը եւ վառ, չափազանցութեան հասնող երեւակայութիւնը :

Թումանեան պիտի մնայ, գերազանցօրէն իբրեւ ժողովրդական մեծ բանաստեղծ, ոչ թէ իր մշակած նիւթերուն համար միայն, այլ շնորհիւ այն գիծերուն, որոնցմով կը յատկանշուի ժողովուրդը. -- միամիտ ու բարի, իմաստուն, այլ դիւրայոյզ, առօրեայով տոգորուն ,այլ յաւերժական. իրապաշտ յաճախ, բայց միշտ երազուն ու վիպապաշտ, կրնանք ըսել՝ անգիտակից, այլ ստեղծագործ բանաստեղծ, եւ հետաքրքրական անհունօրէն, իր այս հակադրութիւններուն եւ հոգեկան զարտուղութիւններուն մէջ :

Այս գծով, կրնանք ըսել՝ որ հայ ժողովրդական գրականութեան Կոմիտասն է Թումանեան, անոր նման հասած ժողովրդական սրտին, հոգեկան սարսուռներուն ու նախնական գեղեցկութեան, զոր պահած է իր վերամշակումին մէջ :

Բայց գրականութիւն մը, թէ իսկ ինքնատիպ քերթողութիւն մը, պիտի մնար սոսկ գեղեցկութիւն մը, եթէ անոր բառերուն ու տողերուն վրայէն չանցնէր հաւատքի շունչը :

Թումանեան հաւատքի բանաստեղծն է, հոգեկան այն անշօշափելի տարերքին, որ անմահութեան կը տանի արժէքները: Անիկա կ'երգէ Հայոց հայրենիքն ու ժողովուրդը, իրար ձուլելով հայ հողն ու մարդը. կ'երգէ անոնց լուռ տառապանքը, դարերու ողբերգութիւնը, վայրագ ցեղերու բարբարոսութիւնները: Բայց, չունի ողբ ու լաց : Չունի լքում : Կը դիտէ Հայոց լեռները եւ անոնցմով կը պատկերացնէ հայ ժողովուրդը, անոնց պէս սեգ ու հպարտ, փոթորիկներէն ծեծուած ու փեռեկտուած, բայց անվեհեր ու անսասան: Դիւցազնական իր պայքարին ու գոյութեան մէջ, հաւատաւոր ու լուսարշաւ իր ապագային հանդէպ .

«Ու մեր աչքերը նայում են կարօտ
Հեռու աստղերին ,
Երկընքի ծիրին,
Թէ ե՞րբ կը բացուի պայծառ առաւօտ՝
Հայոց լեռներում .
Կանանչ լեռներում » :

Իր « Լուսաւորչի կանթեղը» կը մնայ խորհրդանշանը իր պարզ ու վսեմ քերթողութեան, հաւատքի գոլը վրան, խտացնելով իր մէջ նաեւ ժողովրդական ոգին ու հաւատալիքը, անոր պատկերելու յուզիչ գեղեցկութեան հետ .

«Ով անմեղ է, լիքը սիրով
Ու հաւատքով անսասան ,
Ով նայում է վառ յոյսերով
Դէպի Հայոց ապագան — ,
Նա կը տեսնի էն մշտավառ
Ջահը կախուած երկընքից ,
Ասես՝ Աստծոյ աչքը պայծառ
Հըսկում է ցած երկընքից » :

Ինք, բանաստեղծը այդ սիրով ու հաւատքով գրեց ու գործեց եւ այդ հաւատքով ալ նայեցաւ Հայոց ապագային:

Մշուշի մէջ է դեռ այդ ապագան, բայց, տարակոյս չկայ, որ պիտի լուսաւորուի օր մը, եթէ անսասան պահենք մեր հոգեկան լեռները :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

ԽՄԲ.-- Ինչպէս գրած էինք, Համազգայինի Ընկերութեան Պէյրութի մասնաճիւղը շարք մը դասախօսութիւններ սարքած է, Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին, լուսապատկերներով: Արդէն ամփոփած էինք «Վասպուրական Աշխարհը» (Վ. Փափազեան): Ահաւասիկ «Արարատեան Աշխարհը», որուն դասախօսն էր ընկեր Գ. Գիւգալեան .—

Դասախօսը առաջին հերթով իսկ բացատրեց՝ թէ ինչու դասախօսական այս շարքին առաջինը հանդիսացած է Արարատեան Աշխարհը, եւ զայն ցոյց տուաւ իբրեւ Հայոց միջնաշխարհը, մշակոյթի, քաղաքակրթութեան եւ կրօնական կեդրոն, Քրիստոսէ առաջ եւ վերջ: Այս պատճառով ունէր բացառիկ արժէք մը: Պէտք էր սակայն գծել անոր սահմանը: Ստրաբոնի քարտէսը (Ք. Ա. 64 թուէն Ք. Ե. 24 թիւը) մեզի ցոյց կուտայ միայն Հայաստանի արտաքին սահմանները, բայց չի ճշդեր անոր ներքին՝ նահանգային թէ գաւառական սահմանները: Ուստի մեզի կը մնայ Աշխարհացոյցը, որ երկար ժամանակ Մովսէս Խորենացիին վերագրուելէ վերջ, այժմ վերագրուած է իր իսկական տէրը՝ Անանիա Շիրակացիին՝ ուրեմն Է. դարու գործ: Այդ Աշխարհագրքին մէջ ալ, ինչպէս Արշակունեաց հարստութեան շրջանին, Ք. Ա. 62 թուականէն մինչեւ Ք. Ե. 428 թիւը, Հայաստանը բաժնուած է 15 նահանգներու: Նկատելի են այդ նահանգներուն բաժանման մէջ, հետագային կատարուած փոփոխութիւնները, ինչպէս Չորրորդ Հայքի մը գոյութիւնը :

Այդ ժամանակներէն Արարատեան Աշխարհը ունեցած է շատ ընդարձակ սահմաններ, եւ 386 թուականին, երբ Հայաստանը բաժնուեցաւ Պարսիկներուն եւ Բիւզանդացիներուն միջեւ, միայն Արարատեան կոչուած նահանգը աւելի մեծ էր քան ինչ որ ամբողջ Բիւզանդական Հայաստանը: Ունէր մօտ 60 մղոն լայնք եւ 120 մղոն երկայնք, ու իր մէջ կը հաշուէր Երեւանը, Լենինականը, Բասէնը, Կարսը, Տէտունը, Արագածոտնը, Բայազիտը, Գառնին, Կոտայքը, եւայլ շրջաններ : Սակայն, մեր նիւթը պիտի չըլլայ աշխարհագրական այս ընդարձակ սահմաններով երկրամասը, այլ պիտի առնենք զայն իր բնական՝ բնութեան գծած սահմաններուն մէջ այսինքն Արագածէն մինչեւ Նախիջեւան, Հայկական Պարէն մինչեւ Սեւանայ լիճ: Այս բնական միութիւնը պիտի ըլլայ մեր նիւթը՝ որ վերոյիշեալ աշխարհագրական Արարատեան նահանգէն հինգ անգամ աւելի փոքր է: Ունի 8000 քառ. քմ. տարածութիւն եւ սահմանագծուած է վերոյիշեալ լեռներով: Ծովէն 900 մեթր բարձր, դէպի հիւսիս հետզհետէ կը սկսի աւելի բարձրանալ մինչեւ Շիրակի դաշտը՝ 1100 մեթր: Ծովերէն շատ հեռու, իր ցամաքային կլիման որոշապէս ազդած է անոր բուսական կեանքին, ինչպէս նաեւ մարդոց մշակոյթին, աշխատանքին, կենցաղին եւ մտայնութեան վրայ :

Արարատեան Աշխարհը ունի շատ բարդ ջրաբաշխութիւն մը եւ ամէնէն բախտաւորն է ջուրի տեսակէտէն՝ միւս նահանգներուն հետ բաղդատելով: Իր ջրաբաշխական առաջին կեդրոնն է Արագած լեռը, ուրկէ կ'իջնեն հարիւրաւոր վտակներ եւ աղբիւրներ՝ ոռոգելու համար Արարատեան դաշտը եւ ապա թափելու Երասխի մէջ: Բնականաբար՝ բուսականին հետ հարուստ պէտք է ըլլար նաեւ կենդանական աշխարհը: Բազմահազար մարդիկ եւ զանազան ազգութիւններ իրենց բնակութեան կեդրոն ընտրած են այս նահանգը, որուն տնտեսական կարեւորագոյն աղբիւրներէն մէկը հանդիսացած է Արագածը: Մինչդեռ անոր ճիշդ հակառակն է Արարատը, մինակ, սեպ՝ միա-

կտուր ընթացքով մը վեր բարձրացող: Զինա-պատ է եւ իր ջուրերը կը կորսուին անդունդնե-րուն մէջ: Սառնարաններուն խորութիւնը տեղ տեղ կը հասնի 600 մեթրի: Այս անդունդները այնքան խոր տպաւորութիւն մը թողած են իր ժողովուրդին հոգիին մէջ, որ ան այդ անդունդներն ու բարձունքները ընտրած է իր աստուածներուն իբրեւ բնակարան, ինչպէս նաեւ հոն բանտարկած է Արտաւազդ Թագաւորը: Արարատը իր չուրջ հիւսած է ուրիշ աւանդութիւն մըն ալ, Նոյեան Տապանը:

Ջրաբաշխական ուրիշ կեդրոններ են Փոքր Կովկասեան լեռնաշղթան, Հայկ. Պարը եւ ուրիշներ, որոնք գետակներով եւ վտակներով ողողած են ամբողջ Արարատեան Աշխարհը, զարգացնելով բուսականութիւնն ու անասնապահութիւնը, եւ զայն դարձնելով քաղաքակրթութեան կեդրոն: Ստրաբոն զայն նկատած է իբրեւ «անզուգական» երկիր մը, մինչ Ղազար Փարպեցի, մեծ գովասանքներով խօսելէ վերջ անոր մասին, կը զարմանայ Արշակ Թագաւորին վրայ, որ կրցած է 386 Թուականին լքել այս այնքան հարուստ աշխարհը ու անցած՝ Բիւզանդական բաժնի Հայաստանը:

Վերոյիշեալ առաւելութիւններէն դուրս, Արարատեան Աշխարհը եղած է նոյնպէս այգեգործութեան երկիր մը նոյնիսկ Քրիստոսէ հազար տարի առաջ: Այս մասին ցարդ մնացած են Ուրարտական արձանագրութիւններ, ուր ան կը յիշատակուի իբրեւ գինիի ծառ: Պտղամշակութիւնը եւս զարգացած էր Քրիստոսէ շատ տարիներ առաջ, ինչ որ այսօր եւս մեծ դեր կը խաղայ: Տարօնն ու Սուրմալուն եղած են հացահատիկ աքանչելի կեդրոններ:

Ըսենք, որ զարգացած էր բուսականութեան հետ նաեւ անասնապահութիւնը, ու կը քաջալերուէին որսորդութիւնն ու ձկնորսութիւնը: Բայց մանաւանդ՝ նշանաւոր եղած են Այրարատի ձիերը, որոնցմէ տարեկան քսան հազար ընտիրներ կը վերցուէին Պարսիկներէն իբրեւ տուրք՝ գոհաբերելու համար իրենց Միհր Աստծուն: Այս նահանգը, սակայն, աղքատ եղած է միայն մէկ բանով՝ փայտով, զարգացնելու համար իր շինարարութիւնը եւ մանաւանդ դիմանալու համար իր երկարատեւ եւ խստաշունչ ձմրան: Ասկէ առաջ եկած է աթարի տեսակ մը, որ ազդած է անոր մըշակոյթին վրայ, իր կեանքը դարձուցած վատառողջ, եւ փճացուցած՝ իր աչքերը: Մարդիկ փոխանակ կենդանիներու աղբը իբրեւ պարարտացուցիչ գործածելու, զայն կը պահէին ձմրան՝ տաքնալու համար: Անշուշտ այժմ, ելեկտրականութեան դարաշրջանին, այդ չարիքը հետզհետէ կը մեղմանայ ու կը վերնայ, Արարատեան Նահանգին բազմաթիւ ջուրերուն առաջ բերած ելեկտրական ուժին շնորհիւ:

Գալով բնակչութեան, հոն բնակութիւն հաստատած են մարդիկ Քրիստոսէ մինչեւ 5000 տարի առաջ: Սեւանայ լիճին չուրջը կատարուած պեղումները ի յայտ բերած են նիւթական մնացորդներ, գետնափոր խրճիթներ եւ քարէ գործիքներ, որոնք կը յատկանշեն գոնէ նոր քարէ դարի շրջանը, Քրիստոսէ 3000 -- 4000 տարի առաջ: Պեղումներ կատարուած են նոյնպէս բուն Երեւանի չուրջ: Ուրարտական շրջանին, Ք. Ա. 900 -- 500 Թուականը, (Վանի չուրջը՝ Տուշպա կամ Տոսպ կեդրոնով) Արարատեան աշխարհը ունէր խիտ բնակչութիւն, եւ մինչեւ Վանանդ ու Շիրակ կը գտնուէր Ուրարտացիներու իշխանութեան տակ: Ասոր կը յաջորդէ հայկական շրջան մը, ուր ժողովուրդը կը կազմակերպուի իբրեւ Հայ: Դ. դարու սկիզբէն արդէն սենք զայն կը գտնենք հայացած: Բագրատունեաց շրջանէն, Արարատեան դաշտին ու լեռներուն մէջ կը գտնենք բազմաթիւ հետքեր վանքերու, պալատներու, ամէն մէկ քայլ՝ մի քաղաքակրթութեան մը հետքերը: Ցետոյ կուգան Զաքարեանները, Սելճուք Մոնղոլներու շինարարական գործերը, իրենց շինած մըզկիթներով, եւ ահա նոր հայկական շրջան մը ԺԸ. դարուն: Վերջինիս ծաղկումն ու փառքի գագաթնակէտը կը հանդիսանար ի վերջոյ, իր անկախութեան կրկին անգամ տիրացած՝ Հայաստանի հանրապետութիւնը:

Վերոյիշեալ դարաշրջաններէն մեզի մնացած են բերդեր, կրօնական շէնքեր, մենաստաններ, քարայրներ, գետնափոր խրճիթներ, պալատներ, տաճարներ, վանքեր եւ քաղաքակրթական ուրիշ բազմազան մնացորդներ, որոնք ցոյց կուտան մեզի անցեալի հսկայական եւ բեղուն աշխատանք մը:

Հայկական բարձրաւանդակին գրեթէ բոլոր նշանաւոր մայրաքաղաքները շինուած են Այրարատեան նահանգին մէջ:

Դասախօսը դիտել տուաւ՝ որ Արարատեան Աշխարհը Դ. դարէն սկսեալ եղած է հայ բնակչութեան կեդրոնն ու բազկերակը: Սակայն ԺԱ. դարուն կը սկսի անոր անկման շրջանը, երբ Թուրքերը կ՚իջնեն լեռներէն եւ հիմնովին կը փոխեն Հայոց ազգագրական կազմը: Կը ստեղծուին ու կը կազմուին Թուրք եւ Թաթար նախարարութիւններ, որոնք հետզհետէ կը դառնան տիրող դասը: Այս նորեկներու դէմ հայութիւնը հետզհետէ այնքան կը նօսրանայ այս շրջաններուն մէջ, որ 1828ին 175.000 Թուրքերուն դէմ կը գտնենք միայն 35.000 Հայեր: Այս կողմէ անմոռանալի երախտագիտութիւն մը ունինք հանդէպ Ներսէս Աշտարակեցիի, որ զգալով վտանգին լրջութիւնը, ինքնաջանօրէն աշխատեցաւ Հայաստան փոխադրել Պարսկաստան բնակող Հայերը, ի գին ամէն զոհողութեանց եւ դժուարութեանց: Իրենց Թուական այս առաւելութիւնը բնականաբար օգտագործեցին Թուրքերը, մանաւանդ 1918ի շրջանին, Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին տարին, երբ իրենք գրեթէ ամբողջ Ռուսահայաստանի մէջ կը կազմէին մեծամասնութիւն, ինչպէս Շարուրի, Երեւանի, Էջմիածնի, Նախիջեւանի, նոյնիսկ Երեւանի եւ այլ վայրերու մէջ: Հայ-Թրքական պատերազմի ընթացքին, Երեւանէն միայն վեց քիլոմեթր անդին, երկաթուղին կը գտնուէր Թուրքերուն ձեռք: Այդ չարիքին բարձման համար, մենք պարտական ենք ու պիտի մնանք Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան:

Դասախօսութենէն վերջ պաստառին վրայ ցուցադրուեցան լուսապատկերները վերոյիշեալ յուշարձաններուն, արձանագրութիւններուն (սեպագիր թէ մեհենագիր) ճարտարապետական եւ գեղարուեստական գլուխ - գործոցներուն, ինչպէս նաեւ ազգային նշանաւոր դէմքերու:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՍԱՆԿ ԱՏԵՆՆԵՐ ...

-- Կը յիշէ՞ք, անցեալ տարի մեր Բարեսիրացը ձեզմէ խնդրած էր որ, սանկ, կարեւոր նուէր մը ընէիք իրեն՝ իր կարօտեալներուն համար ... Պատասխանած էիք թէ «այս տարի գործերը գէշ են, քիչ մը սպասեցէք, բան մը կ՚ընենք ... Տարի մը սպասեցինք: Կրնայի՞ք այս անգամ հազարնոց մը տալ ...

-- Աղջիկներս, այս տարի, գործերը անցած տարուընէ աւելի գէշ են: Ապրանք մը կ՚առնես, կրակի գին: Չես կրնար ծախել ու վրադ կը մնայ: Խանութին ծախքերը, ըսես, Աստուած հեռու ընէ: Ատիկա չի բաւեր, աշխատաւորներս ալ առտուէ իրիկուն յաւելում կ՚ուզեն... Էհ, ցաւերս շատ են, որ մէկը պատմեմ ... Ըսել կ՚ուզեմ որ հիմակուհիմա բան մը չեմ կրնար տալ... Խեղճերը, իրաւ մեղք են, բայց թող սպասեն, նայինք ինչ կ՚ըլլայ ...

-- Թող սպասե՞ն ... Ո՞վ, Թադէոս էֆէնտի, մեր որբե՞րը, մեր հիւանդնե՞րը, մեր անկար, անօգնական ծերե՞րը: Եթէ ձեզի պէս ունեւորները մեզի օգնութեան չհասնին, ո՞վ հոգ պիտի տանի այդ խեղճերուն: Կը խնդրենք, կ՚աղաչենք ...

-- Ճանըմ, Տիկիններ, դուք ալ սանկ մը կ՚ընէք որ կարծես թէ այս ազգին մէջ ինձմէ հարուստ մարդ չկայ: Հասնողը վրաս կուգայ: Ամէն մարդ աչքը իմ ունեցած քանի մը կուտիս տնկած է... Ես, օրէ վաստկող, օրէ ապրող մէկն եմ .-- Հազար ֆրանքը ինծի համար մեծ գումար է: Հիմա գացէք, Զատկին հանդիպեցէք, մինչեւ այն ատեն, Աստուած ողորմած է ...

-- Գրաբոս աղա, եօթը տարի է քովդ եկած չէինք: Վերջին անգամ ըսած էիր թէ մեր գիւղին մէջ դպրոց մը եւ հիւանդանոց մը շինել պիտի տայիր եւ չէիր ուզեր հասնող հանգանակութեան մասնակցիլ ... Մեր Ընկերութիւնը հողին դրամը ճարեց... Հիմա, եկած ենք խնդրելու որ շէնքերն ալ դուն շինես: Կը լսենք որ գործերդ ալ շատ յաջող են եղեր եւ քար բռնես ոսկի կը դառնայ եղեր:

-- Նախ ըսեմ որ ձեր խօսքին բնաւ չհաւնեցայ: Ի՞նչ ըսել է հողին դրամը ճարեցինք: Ըսել կ՚ուզէք որ ձեր հողին վրայ ե՞ս շէնք պիտի շինեմ: Ատիկա իմ անունիս չի վայլեր: Հողն ալ ինձմէ, շէնքն ալ ինձմէ ...

-- Աքանչելի, հրաշալի, շատ երախտապարտ ենք, Գրաբոս աղա: Աղջիկներ, տեսա՞ք, աղէկ որ եկեր ենք, այս ինչ յաջողութիւն է, եղաւ, հիմա դպրոց ալ ունինք, հիւանդանոց ալ ...

-- Ներողութիւն, ներողութիւն, մի աճապարէք: Այս տարուան, եկող տարուան գործ չէ ատիկա: Ես չըսի որ այսօր կը շինեմ: Հիմա դրամ չունիմ: Սանկ, հինգ, տասը տարի թող անցնի, տեսնենք ինչ կ՚ըլլայ, Աստուած մեծ է: Ես միտքս դրած եմ որ օրին մէկը մեր ազգին համար բան մը պիտի ընեմ ...

— Բայց, Գրաբոս աղա, եօթը տարի առաջ ալ նոյն բանը ըսիր: Դպրոց չունինք, հիւանդանոց չունինք... Ի՞նչ ընենք ...

-- Ատիկա իմ գիտնալիք բանս չէ: Ասանկ ատեններ բարեգործութիւն կ՚ըլլա՞յ, Տիկիններ ...

Ոչ, չըլլար, բայց ասանկ ատեններ մարդ կրնայ ութ, տասը հազարնոց վերարկուով մը տաքցնել իր տիկնոջ կռնակը եւ քանի մը հարիւր հազարնոց ադամանդ ցանել անոր մատներուն վրայ ..

Աղքատն ալ, թող բերանը օդին բանայ... ասանկ ատեններ:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՏՈՔԹ. ՖՐԻՏՀՕՖ Նանսէնի Թուղթերուն մէջ կը գտնուին մեծ թիւով վաւերագիրներ Հայերու մասին: Ըստ Նանսէնի կտակին՝ անոնք պէտք է բացուին եւ հրատարակուին իր մահէն 25 տարի ետք: Մեծ հայասէրը մեռաւ 1930ին: Ուրեմն իր թուղթերը պիտի հրատարակուին 1955ին, յայտարարած է յայտնի լրագրուհի Տօքթ. Լիս Լինտպէք: Նանսէնի մահէն ետք, իր տիկինը պաշտօն յանձնած էր տօքթ. Լինտպէքի որպէսզի դասաւորէ այս թուղթերը, ուր կը գտնուին շատ կարեւոր տեղեկութիւններ Հայոց մասին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, պատմական, տեղագրական, քաղաքական եւ տնտեսական: Դասագիրք հայրենագիտութեան: Պատրաստեց Յովհ. Պօղոսեան: 335 մեծադիր էջ, պատկերազարդ: Գին 600 ֆրանք, Թղթատարի ծախքով 650: Տպ. Լը Սօլէյլ:

ԱՐՓԻ, գրական, գիտական ամսագիր, Գ. տարի Թիւ 10-12: Պատկերազարդ, 125 էջ: Տարեկան բաժնեգին երկու տոլար: Հասցէ.-- Յ. Թագէոսեան, Խրապան Սաֆարատէ Ֆրանսէ, Թեհրան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ցետոյ առաջարկեց, վստահութիւն ներշնչելու համար մեր թշնամիներուն, երկու աղջիկներս նիքեահ ընել Թուրքերու:

Եարալը գայլի պէս ոտքի ելայ եւ գոչեցի:

— Այդ բանը պիտի չըլլայ, չի կրնար ըլլալ. դուք սիրտ չունի՞ք, մարդ չէ՞ք, կեանքերնուդ մէջ ցաւ, վիշտ չէ՞ք ունեցեր, ձեր սիրտը բնաւ չէ՞ կակղած ձեր զաւակներուն սիրովը, ի՞նչպէս ասանկ սեւ օրի մէջ ինծի այդպիսի բան կ՚առաջարկէք ....

Մուխթարը գլխ հանդարտեցուց ու ըսաւ որ նիքեահը պարզ ձեւակերպութիւն մըն է ու աղջիկներս -- պզտիկս 12 տարեկան — երկու երեք ամիս քովս կրնան մնալ եւ յետոյ ի՞նչ կ՚ըլլայ, ի՞նչ չըլլար:

Ու այդ պնդումին վրայ աղջիկներս նիքեահ ըրին:

Այդ գիշերը, սեւ գիշեր... անցուցինք լացով ու սուգով եւ սրտերնիս տարուբեր տարակոյսով եւ սարսափով: Հետեւեալ օրը պէրպէր Մուսթաֆա, որ Կարապետիս հետ գործի մէջ մրցակից էր, գացեր լուր տուեր է Գատիր էֆէնտիի ըրդատ — Ներսէն որ Աղգը Գանըլըն իր տանը մէջ Հայեր պահած է: Քիչ ետքը իրարանցում եղաւ գիւղին մէջ: Մենք բան մը չէինք գիտեր ու միայն մտիկ կ՚ընէինք դուրսի ձայներուն. հովի՞ ձայն էր, շունի ոռնո՞ց, թէ մարդերու ձայն... ամէնն ալ միասին.. յանկարծ լսեցինք հրացանի հարուածներ. յետոյ լռութիւն. նորէն փոթորիկը փրթաւ.մարդիկ գազաններու պէս կը գոռային. նորէն հրացանի հարուածներ, քիչ մը լռութիւն:

Ոտքի ելայ, սենեակին դուռը բացի, սպասեցի. տանը Թուրք կիներէն մէկը հոնկէ կ՚անցնէր.

-- Աստուծոյ անուշ խաթերը համար ըլլայ. ի՞նչ կայ դուրսը, հարցուցի:

Մութ կարմիր եազմայով ծածկած էր երեսը ու չճանչցայ զինքը: Անիկա նախ չուզեց պատասխանել, ու անցաւ, բայց քիչ ետքը կեցաւ, դէպի գլխ դարձաւ ու պահ մը լուռ մնաց: 2 աչքերէն կայծակ կը ցայտէին. հակառակ որ անցքը կէս մութի մէջ էր, կարմիր եազմային տակէն կը տեսնէի անոնց լոյսը:

-- Հընգըր կեավուրներ, ըսաւ վերջապէս, ձեզի համար է որ մեր տանը խաղաղութիւնը խանգարուեցաւ, կերած հացերնիս, քուներնիս հարամ եղաւ... Շունի պէս կատղեր էիք. ձեզի՞ էր մնացեր գլուխ վերցնել. ահաւասիկ դրօշակը ձեռքերնին, ձիու վրայ հեծած եւ զինուած եկեր են գիւղը կոխելու... Ո՞ւր են ձեր ֆետայիները, ձեր հուրրիէթին պաշտպանութիւնը. յանցանքը ձերը չէր սակայն... ան հուրիյէթին երկու աչքերը քէօրնան, անիկա ձեզի գլխէ հանեց ...

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ները 120 առ հարիւր աւելցած են չորս տարուան մէջ, 1949էն 1953: «Իմայ յիմարութիւն պիտի ըլլար թուլցնել մեր ջիգերը, այն պատրուակով թէ Ռուսերը կուզեն բարելաւել միջազգային յարաբերութիւնները, երբ դեռ անոնք իրենց բարեացակամութիւնը չեն ապացուցած կարեւոր գործքերով»:

Ընդհ. քարտուղարը, որ տասը հազար քիլոմեթրը պտոյտ մը կատարած էր Գանատայի եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, ցաւով գիտել տուաւ թէ շատեր չեն ըմբռներ Ատլանտեան դաշինքին իմաստը: Իր կարծիքով, եթէ արեւմտեան Եւրոպան կործանի, ռուսական յարձակման մը տակ, Մ. Միութիւնը իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ միլիոնաւոր գերի-բանուորներ եւ պիտի կազմէ «անյաղթելի չարիք մը»:

ՖԱՌ ՍԷ ՓԱԼԱԿ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, որ ամերիկեան նաւ մը նստած է Մ. Նահանգները երթալու համար, յայտարարեց թէ Սարի խնդիրը սոյն Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ հետ կապ ունի: «Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա իրենց միջնորդութիւնը առաջարկեցին: Մենք ուղղակի բանակցութեան մէջ մտանք Ֆրանսական կառավարութեան հետ եւ գրեթէ համաձայներ էինք, երբ Ֆրանսա վերջին պահուն ետ կեցաւ: Կը յուսամ թէ խօսակցութիւնները պիտի վերսկսին մօտերս, գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելով»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ դատական պաշտօնատունը մերժեց վերաքննել Տէր եւ Տրկ. Ռոզէնպէրկի դատը: (Երկուքն ալ մահուան դատապարտուած են, իբրեւ հիւլէական լրտես):-- Կէս առ կէս զեղչուեցան փոխադարձ ապահովութեան դաշինքին ամերիկացի պաշտօնեաները, Փարիզի մէջ: Իսկ բուն երկրին մէջ պիտի արձակուին 30 պաշտօնեաներ «Ամերիկայի Ձայն»ի վարչութենէն:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ բանտարկուած եօթը համայնավարներէն երկուքը, Ա. Թոլէ (քարտուղար Սէնի Սենտիքային) եւ խմբագիր Ժ. Սթօնիէ առժամապէս ազատ արձակուեցան: Միւս հինգին ժխտական պատասխան տրուեցաւ (մէկը «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետն է):

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը մայիսի առաջին շաբթուն պտոյտ մը պիտի կատարեն Միջին Արեւելքի մէջ, հանդիպելով Պէյրութ, Պաղտատ եւ Դամասկոս: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս այցելութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԻ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

4 Ապրիլ Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, ժամը 8·30, 4·30, 5·30·-- 5 Ապրիլ, Կիրակի Ս. Զատիկ, ժամը 7·30, 10·-- 6 Ապրիլ, Բշ., Մեռելոց Ս. Զատկի, ժամը 8, 10, 12·-- 12 Ապրիլ, Նոր Կիրակի ժամը 8, 11·30, Սգատօն հայ ճախատակներու, մասնակցութեամբ յարանուանութիւններու: Արարողութիւններուն մեծ մասը կը կատարուի բազմաձայն երկսեռ խումբով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Նուպար Մարգարեան եւ զաւակը՝ Խաչիկ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի (Բ. օր Զատկի) Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 բիւ ժան Կուժօն) իր կնոջ եւ մօր՝

ԱՐԱՔՍԻ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

X

Պ. Աբէլեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ երկուշաբթի Մեռելոցի տօնին առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՀԱՆԸՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ եւ ԼԻԽՍԻԱ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ համար:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

Յ. Կ. ԽԱՉԻՆ.-- Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան իրենց մօր Այրի Տիկին ԱԳԱՊԻ ՏՈՒՏԻ - ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան չորրորդ եւ Այրի Տիկ. ԿԻՒԼԻՒԶԱՐ ՈՒՄՈՒՐՇԱՏԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ 5000 ֆրանք կը նուիրեն Յր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին:

Մտանալ նուիրատուէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնէն գինուոր Նուպար Այվազեան, Սամսոնցի, մօրը անունը Մարիամ, հայրը՝ Եզնիկ, կորսուած Իզմիրի աղէտին, կը փնտռէ Սէֆէրեան անուն ընտանիք մը՝ որ զինքը խնամած են, կը բնակէին 60, Ավընիւ Հօշ, Պուա Քոլոմպ, (Սէն): Տեղեկացնել Նուպար Այվազեանի, 99, Պ. Ի. Ա. Ժ. Մ. Լ. Սաքօնէյ (Էն):

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

4 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ·-- Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան սկիզբն ժամերգութեան ժամը 15·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

5 Ապրիլ, կիրակի·-- Ս. Զատիկ սկիզբ, ժամերգ. ժամը 7·30ին եւ քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Արտ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը պատարագէ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կը քարոզէ:

6 Ապրիլ, երկուշաբթի·-- Բ. օր Զատկի, Յիշատակ Մեռելոց, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց:

ԶԱՏԻԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ Շաբաթ·-- Ճրագալոյց ժամը 4ուկէսին:

Ս·Զատիկ·— Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 7ին, Ս·պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրուան պատարագը՝ Զատկին յաջորդ կիրակին (Նոր կիրակի) քահանային հիւանդութեան պատճառով:

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի),

Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6: 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45: 12 Ապրիլ՝ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու:

ԶԱՏԻԿԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Աւագ շաբաթ Ճրագալոյցի պատարագը ժամը վեցին, կիրակի պատարագ ժամը տասնին, Երկուշաբթի յիշատակ Մեռելոց ժամը ութին, պատարագ տասնին, հոգեհանգիստ 11·30ին:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ - ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

Զատկի առթիւ բարեկամական մեծ մրցում, 5 Ապրիլ, կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Լիոն - Տէսինի քոյր մասնաճիւղին հետ Սէն Ժիւլիէն (Տէսին) դաշտին վրայ ժամը 15ին:

Բացումը կը կատարեն Լիոն - Տէսինի եւ Մարսէյլի կրտսերները:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի
ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփինկի շքեղ սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ: Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը մանըքէն, քոթիյոն:

Ապահովել սեղանները: Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է:

Մեծ պարահանդէս

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Սէրքլը Միլիթէռի սըրահներուն մէջ, Փլաս Վէրտէօն:

Պատուոյ Նախագահութեամբ՝

Mr. le Prefet de l'Isère Roser Ricard

Général Commandant d'Armée Général Humber

Mr. le Maire de Grenoble Dr. Léon Martin

Նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ,

Officier de la Légion d'Honneur

Orchestre Vincent Tondo et son ensemble typique

եւ աթրաքսիոններ (հայկ. պար):

Պիւֆէ եւ անակնկալներ: Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ:

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

Ա. ՃԱՀՊԱՂԼԵԱՆ

ՄԱՐՁԻՉ - (ՄԱՍԷՕՐ)

(Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ: Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրութիւն ունեցողներուն:

Դիմել՝ 49 rue des Petites Maries, MARSEILLE

Tél. CO. 76-47

Գեղարուեստական երեկոյթ

Ի ՊԱՏԻՒ «ՀԱՅ-ԲՈՅԺ» ԱՄՍԱԹԵՐԹԻՆ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, Թէաթր տ'Իէնա, Պ. Աշոտ Մալաքեան կը ներկայացնէ իր շարժանկարներէն մին ի ներկայութեան Ֆրանսացի արուեստագէտներու: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

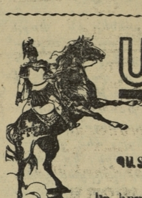

ԱՐԱՔՍ

ARAXE

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր.:

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN

14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tel. Tru. 47-48 C.C.P. Paris 7065-15

Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 9րդ թիւը:

Մօտ է գարունը...

Մօտ է Զատիկը...

Առանց ծաղիկի գարուն չըլլար

Առանց ՉԷՕՐԷԿի Զատիկ չըլլար,

Չէօրէկ կայ՝ չէօրէկ ալ կայ

Լաւագոյն չէօրէկը սակայն, կը պատրաստուի միայն յայտնի վարպետ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆի մօտ

32 rue de Trévise. Tél. TAI. 25 - 44

Ճաշակեցէք եւ տեսէք ... Այցելեցէք անգամ մը եւ դուք հոն պիտի գտնէք ոչ միայն անտարտ կարագով ու թարմ հաւկիթով պատրաստուած չէօրէկներ շաքարով կամ իւղով, այլ եւ արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ եւ խմորեղէններ:

ՓՈՒՌԷՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ՏՈՒՆ

առանց միջնորդի, հետեւաբար աւելի աժան:

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՐՆԻԹԻՒՐ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով:

PLACE DES FETESի

ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԹՈՒՐ

Ուր կը գտնէք ձեր փնտռած բոլոր համեղ կերակուրներէն զատ, հայկական նուագ՝

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ եւ կիրակի երեկոները

5 Rue Augustin Thierry, Paris (19)

Métro Place des Fêtes

PEINTURE DECORATION

VITRERIE Ste. ARMIN RAVALEMENTS

PAPIERS PEINTS DERNIERE NOUVEAUTÉ

25 Rue des Pivoines, Alfortville — Tél. ENT. 17-65

Ամենավերջին դրութեամբ:

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկ. հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 5 Avril 1953 Կիրակի 5 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7035 – Նոր շրջան թիւ 2446

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ԽՆԴԻՐ՝ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՕՐԵՐՈՒ

Ինչպէս Նոր Տարին, Զատիկն ալ վարդավառ յոյսեր կը ներշնչէ անձար մարդկութեան :

Ամէն պարագայի մէջ, բարեմաղթութիւններ կը փոխանակուին անհատէ անհատ եւ ժողովուրդէ ժողովուրդ : Ի խնդիր լաւագոյն օրերու :

Ուրիշ ատեն բազմազան էին մաղթանքները :

Այսօր ամէնուն վրայ կը տիրապետէ մէկ ձայն, — խաղաղութիւն :

Ամէնքն յուսացին ալ կը հաւատայ թէ միւս բոլոր բարիքները ինքնաբերաբար կու գան, եթէ մարդիկ յաջողին ապահովել խաղաղութիւնը :

Ինչ որ եկեղեցիներուն մէջ կը լսէինք մինչեւ այսօր -- «խաղաղութիւն ամենեցուն» -- դարձեր է նշանախօսք՝ միջազգային ժողովներու եւ հրապարակային ցոյցերու մէջ : Գերագոյն կանչ՝ աշխարհի բոլոր լեզուներով :

Խաղաղութի՛ւն կ՚աղաղակեն սեւն ու ճեր-մակը : Կարմիրը, դեղինը եւ կանանչը :

Իսկապէս անկե՞ղծ են անոնք որ խաղաղութիւն կը քարոզեն ի սփիւռս աշխարհի :

Ահա՛ բուն խնդիրը, ինչպէս կ՚ըսեն բանգէտներ :

Եթէ խօսքը գործին համապատասխանէր, ինչո՞ւ այսքան եղերական կացութեան մը մատնուէր մարդկութիւնը :

Տարակոյս չկայ թէ սրտանց խաղաղութիւն կ՚ուզեն աշխատաւոր բազմութիւնները :

Երբ ժողովուրդ մը ունի սեփական հայրենիք, ազատ եւ դերիշխան, խելագար պէտք է ըլլայ, բարիք փնտռելու համար որեւէ պատերազմի մէջ :

Դժբախտաբար ինքնակոչ խաղաղասէրներ այնպիսի ոլորդութիւն մը սարքած են որ, շատ ալ տարբերութիւն չունի պատերազմական վիճակէն :

Թնդանօթները չեն որոտար եւ օդաչուները ահուսարսափ չեն տարածեր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ :

Բայց, սառնաշունչ հով մը կը սուրայ մարդկութեան գլխուն, պղտորելով աչքերը եւ սառեցնելով արիւնը : Ստեղծելով մթնոլորտ մը որ յուսահատութեան կանչեր արձակել կուտայ :

Եւ այս՝ տարիներէ ի վեր :

Հրաբխային շիճակ մը, որ կրնայ ահաւոր փոթորիկի մը յանգիլ, եթէ աւելի երկար տեւէ :

Բարեբախտաբար յոգնած, եթէ ոչ սթափած կ՚երեւան անոնք որ կրակին հետ կը խաղային, խեղաթիւրելով իրենց իսկ ջատագոված յեղափոխութեան սկզբունքները :

Անշուշտ միամտութիւն պիտի ըլլար հաւատք ընծայել զանազան հաւաստիքներու եւ դիւանագիտական շարժուձեւերու :

Եւ սակայն, կը թուի թէ նոր աշխարհամարտի մը հեռանկարը նոյնքան մտահոգութիւն կը պատճառէ ձախին, որքան աջին : Թերեւս բան մըն ալ աւելի :

Միայն գերի, չըթայակապ ժողովուրդներու անհամբերութիւնը բաւական է սանձելու գէշատեն ախորժակներ :

Ճիշդ է որ դաւադիրներ երբեմն քայլեր կ՚առնեն դէպի ետ, աւելի յանդուգն ոստումներ կատարելու համար :

Բայց եւ այնպէս, դժուար թէ երկար տեւեն այս մարզանքները, քանի որ դիմացի ճակատն ալ նոյնքան վճռական դիրք մը բռնած է :

Համատարած ալեկոծութեան հետ, յամրաբար ձեւ ու մարմին կ՚առնեն զանազան խմորումներ :

Երկու կողմերն ալ վերազինուելով հանդերձ, ելքեր, միջին ճամբաներ կը փնտռեն :

Որքան ալ յուսախաբութիւններ պատահած ըլլան, բարենշան երեւոյթներ պակաս չեն :

Ամբողջ մարդկութիւնը կը ձգտի դէպի լաւագոյն օրեր : Այդ երազին իրականացման համար տարրական պայման է խաղաղութիւնը, բոլոր ժողովուրդներու ազատութեամբ եւ հաւասարութեամբ :

Այն ատեն իրական Զատիկ մը տօնած պիտի ըլլայինք : Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

32, Rue de Trévise Paris, 9e

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԱՄԱԿԻ, ԹԵՐԹԻ, ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ ԵՒՆ. ԿԱՏԱՐԵԼ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՈՎ : Անփոփոխ կը մնայ թերթին Մանտա-չէքի թիւը :

ԾԱՒԱԼԸ ՊԻՏԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ .-- ՏԱՐԵԿԱՆ 2500, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1300 ՖՐԱՆՔ :

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ .— Մեթրօ Քատէ : Եւ բազմաթիւ հանրակառքեր (թիւ 26, 32, 49, 43, 25 եւն. :

ԶԱՏԿԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ ԱՌԹԻՒ

«ՅԱՌԱՋ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի, 8 Ապրիլ :

ՆՈՅՆ ՕՐԸ ԲԱՑ Է ՆՈՐ ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ,

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը գրեն թէ Ազգ. առաջնորդարանը յաջողած է գնել, շնորհիւ լիառատ նուէրներու, Ս. Նշան Մայր եկեղեցւոյ դիմացի իրանեան դեսպանատան շէնքը, 1959 քառ. մեթր տարածութեամբ, 150 հազար լ. ոսկիի : Նոյնպէս գնած է Առաջնորդարանի այժմու շէնքը, 701 քառ. մ. 55.000 լ. ոսկիի : Այս երկու կալուածներն ալ արձանագրուած են ազգին անունով :

Իտըն Անգարա կ՚երթայ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, որ տակաւին ապաքինած չէ, անընդհատ կ՚աշխատի, իր յառաջիկայ ճամբորդութեան առթիւ : Երկուշաբթի Անգարա կը մեկնի, ուրկէ պիտի անցնի Աթէնք եւ Հռոմ :

Նախապէս պարզ պտոյտ մը պիտի ըլլար այս ճամբորդութիւնը. բայց Խ. Միութեան եւ Չինաստանի վերջին ձեռնարկները մասնաւոր կարեւորութիւն կ՚ընծայեն : Անգարայի եւ Աթէնքի տեսակցութիւնները պիտի ընդգրկեն բազմաթիւ խնդիրներ : Պ. Իտըն այս առթիւ պիտի պարզէ մաւեշալ Թիթոյի վերջին այցելութեան արդիւնքները : Յետոյ, մեծ կարեւորութիւն ընծայելով վերջերս Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան, պիտի աշխատի որ աւելի զօրանայ երեք երկիրներուն քաղաքական եւ ռազմական գործակցութիւնը :

Իրազեկներ կը հաստատեն թէ նախարարը պիտի խորհրդակցի նաեւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին : Ցարդ կը կարծուէր թէ անհրաժեշտ չէ Յունաստանի եւ Իտալիոյ մասնակցութիւնը այս ճակատին : Հռոմի մէջ Պ. Իտըն պիտի փորձէ փարատել Իտալիոյ կասկածները՝ անգլեւեուկոսլաւ գործակցութեան մասին :

«ԴԱՒԱՃԱՆ» ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՆ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը երէկ հաղորդեց թէ ազատ արձակուած են վերջերս ձերբակալուած ինը բժիշկները որոնք ամբաստանուած էին դաւաճանութեամբ : Հաստատուած է թէ ամբաստանութիւնը հիմնուած էր սխալ տեղեկութեանց վրայ : Հաստատուած է դարձեալ թէ իրենց մեղապարտութեան խոստովանութիւնները կատարուած են «սովետական կարգերու բոլորովին հակառակ բռնութիւններով» :

Ձերբակալուած են այդ բռնութեանց պատասխանատուները եւ ետ առնուած է Լենինի շքանշանը այն կին – բժիշկէն որ մատնութիւններ կատարած էր իր պաշտօնակիցներուն դէմ :

«ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ»Ը իր վերջին տեղեկագրով մտահոգութիւն կը յայտնէ գործազրկութեան յաւելման մասին, եւ կ՚առաջարկէ հանրօգուտ շինութիւններ կատարել :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ արգելափակուած 14 Ֆրանսացիներ ազատ արձակուեցան եւ մօտերս Փարիզ կը հասնին :

ԽԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ, որ տեղի պիտի ունենար ապրիլ 10 - 15, Փեշթայի մէջ, յետաձգուեցաւ անորոշ ժամանակով :

ԹԷ ԿԸ ՑՈՒՍԱՆ ԵՒ ԹԷ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԵՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տալըս լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ համայնավարներու վերջին ձեռնարկները չեն բարեփոխած սա հիմնական իրողութիւնը,-- Խ. Միութեան վարած քաղաքականութիւնը վտանգ մըն է աշխարհի համար : Իր կարծիքով, երբեք նուազած չէ վտանգը, հետեւաբար անհրաժեշտ է շարունակել Արեւմուտքի վերազինումը : Հաւանական է որ համաձայնութիւն մը գոյանայ, բայց Արեւմուտքը պէտք չէ մոռնայ երեք հիմնական սկզբունքներ .--

1. Խ. Միութիւնը համատիրական (թոթալիթէր) պետութիւն մըն է, զօրեղապէս սպառազինուած, ենթակայ՝ խումբ մը վարիչներու տիրակալութեան :

2. Խորհրդային վարիչները խորապէս եւ հիմնովին թշնամի են ուեւէ պետութեան, որ չընդունիր սովետական տիրապետութիւնը :

3. Խորհրդային վարիչները երբեք բարոյական ընդդիմութիւն չեն ընդունիր բռնութեան դէմ : Իրականին մէջ, անոնք չեն ընդունիր որեւէ բան որ նմանի բարոյական օրէնքի :

« Այս իրողութիւնները ծանր վտանգ մը կը կազմեն եւ այն դէպքերը որ տեղի ունեցան, ինչպէս եւ անոնք որ կրնան պատահիլ արագօրէն, երբեք չեն բարեփոխեր այս վտանգաւոր կացութիւնը : Ուրեմն արեւմտեան աշխարհը հարկադրուած է զգուշական միջոցներ ձեռք առնել :

Նախարարը բացատրեց թէ իր այս խօսքերը չեն հակասեր Նախագահ Այզընհաուըրի յայտարարութեան : Իր կարծիքով, Խ. Միութեան նոր դիրքը հետեւանք է նախագահին վարած քաղաքականութեան :

Թղթակից մը դիտել տուաւ թէ իր խօսքերուն համաձայն, համայնավարներուն հետ կարելի է միայն առժամեայ համաձայնութիւններ կնքել եւ ոչ թէ տեւական կարգադրութեան մը յանգիլ : Պ. Տալըս պատասխանեց թէ ինք ուզեց հասկցնել թէ չկայ նոր պարագայ մը որ փոփոխէ Արեւմուտքի քաղաքականութիւնը : Կան խնդիրներ որոնց մասին կարելի է կարգադրութեան մը յանգիլ, ինչպէս հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութիւնը, Քորէայի զինադադարը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը : Սակայն, ցորչափ վերոյիշեալ երեք հիմնական իրողութիւնները ճիշդ են, կարելի չէ վտանգը անհետացած համարել :

Նախարարը յետոյ ըսաւ թէ կրնան մեծապէս կրճատել 7600 միլիոն տոլարի վարկը, առանց վտանգելու Արեւմուտքի ապահովութիւնը :

Այս առթիւ հաստատեց թէ խոստացած են Ֆրանսայի վարչապետին՝ ամէն աջակցութիւն ընծայել, աւելցնելու համար Հնդկաչինի բնիկ զօրքը : «Եթէ Չինացիները զինադադարէ մը օգտուելին յարձակում գործելու համար Հնդկաչինի վրայ, այս ընթացքը շատ ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ» : Յիշեց նաեւ թէ Տոքթ. Ատընաուըրի հետ պիտի քննեն Սարի շրջանին եւ եւրոպական բանակի խնդիրները, ինչպէս եւ ուրիշ հարցեր :

✕ Զօր. Կրունթըր, Ատլանտեանի ճակատին ընդհ. սպայակոյտի պետը, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ նորէն յիշեցուց թէ Խ. Միութիւնը «գերագոյն ճիգեր կը փորձէ, Մ. Նահանգները բաժնելու համար իր զինակիցներէն» : Այս միջոցին կը գտնուին վճռական հարցերու առջեւ : « Ատլանտեանի ճակատին ուժերը բաւական չեն պաշտպանելու արեւմտեան Եւրոպան ռուսական յարձակման մը դէմ, թէեւ այսօր երկու անգամ աւելի զօրաւոր են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարներուն ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Գահիրէի մէջ, յետաձգուեցաւ անորոշ ժամանակով : Հեռագիրները կ՚ըսեն թէ անհամաձայնութիւն ծագած է Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ, Սուէզի վէճին եւ ուրիշ խնդիրներու առթիւ :

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ԵՒ ԱՆՁՐԵՒՆԵՐԸ կը սպառնան խանգարել Զատկի տօները, Փարիզի մէջ : Երկու օրէ ի վեր անձրեւ կը տեղայ : -- Մօտ մէկ միլիոն Փարիզցիներ դուրս կը մեկնին, արձակուրդի առթիւ : Հարիւր հազարաւոր շրջիկներ ալ հասած են արտասահմանէն : Անգլիա 25էն 40 սթերլինի բարձրացուց շրջիկներու սահմանուած վարկը :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարէթ, Ուաշինկթըն հասաւ օդանաւով : Պիտի խորհրդակցի ամերիկեան կառավարութեան հետ, Միջին Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներու մասին :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Պընուա Ֆրաշօն, որուն դէմ ձերբա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

Ը.

Ինձ ըսած էին, նախ քան ճամբորդութիւնս դէպի Իտալիա, թէ ընդունելութիւնները սովորաբար կը կատարուին ճաշարաններու մէջ, Լոմպարտիոյ քաղաքներուն յատուկ այրիշխան աւանդութեամբ մը, ուր հազուադէպ է տեսնել կնոջ առնուազն ստուերը, եթէ ոչ ներկայութիւնը :

Ո՛վ զարմանք զարմանագործ :

Անո՛ր համար, արդեօք, որ վարժուած չեմ տեսակէտ յայտնելու կամ կարծիք մը ընդունելու՝ առանց գրաւոր վկայութիւն մը ունենալու ի ձեռին, բախտը բերաւ ինծի տեսնել Կազէթ տը Լօզանի մէկ թիւը (16 Դեկտ. 1952), ուր յօդուածագիր մը կը գանգատի թէ, յայսկոյս կամ յայնկոյս լերանց բարձրաբերձ Ալպեանց, այրերը սովորութիւն ըրած են «հանդերձատուն ձգել կիները», ճիշդ ինչպէս իրենց գլխարկը, հովանոցը, գաւազանը՝ ամէն անգամ որ պաշտօնական հիւրամեծարութիւն մը կատարուի, արարողական պատշաճութիւններով, ընկերային մտերմութեան սահմաններէն դուրս :

Կազէթ տը Լօզան կը յիշէ աւետարանական խօսքը. «Զոր Աստուած զուգեաց՝ մարդ մի՛ մեկնեսցէ» (Մարկ. Ժ. 9): Անշուշտ մահացու մեղք մը գործել չէ՝ երբ, քանի մը ժամ միայն, կողը բաժնեն... կողակիցէն, բայց յօդուածագիրը կոպտութիւն կը համարի, որ, աշխարհի այն մասին մէջ, ուր Լոմպարտիան եւ Հելուետիան կը կռթնին իրարու, նման երկու... կողակիցներու, այրերը չա՛տ կը սիրեն երեւնալ ընկերութիւններու մէջ, «ընտանեկան դրախտէն» դուրս կամ հեռու, առանց կողակիցի, ան կառսօն, իբրեւ ամուրի: Յօդուածագիրը հելուետեան այդ կոպտութեան կը վերագրէ համբաւ մըն ալ, որու կ՚ակնարկէ Կէօթէ .—

« Die Leute werden grob; man fühlt die Nahe der Schweiz ».

Կ՚երեւակայե՛մ Տիկին Լիւսի Արզումանեանի զարմանքը, երբ այսպիսի կենցաղավարական ու պատշաճագիտական ծանօթութեանց մէջ լողալով, հակադրաբար, կը մօտենամ աննման հիւրընկալի իր ապարանքին .

-- Տօ՛, օրհնա՛ծ, ինծ մօտ կուգաս՝ փողկապդ ծուռ կապած, մանաւանդ սա յուղարկաւորի երեսդ չածիլած, ու դասախօսութի՛ւն կը կարդաս ինծ՝ Լոմպարտացիներուն ու Հելուետացիներուն կենցաղավարական թերութեանց մասին, տօ՛, դու ծո՛ւռ ես, ծո՛ւռ: Ի՞նչ հոգ է որ կը փչէ գլխէդ՝ երբ ինծի Հելուետացիներուն կոպտութեան մասին կը խօսիս, բայց կնոջ մը ձեռքն համբուրելու չափ մեծարանք չես գիտեր :

-- Թոյլ տուր, քո՛յր, դեռ երախայ մանրուք տղայ՝ միայն տեսայ գիւղ, դար ու դուր, ճամբաները ծուռ, ամէն բան թիւր: Հիմա ժամանակ չկա՛յ, Աստուած վկայ: Մեր Վերինը կ՚ըսէ. « Տո՛ւր, տո՛ւր, տո՛ւր, հոգ չէ թէ ծուռ, հոգ չէ թէ թիւր, կը կարծես թէ պիտի երկարե՞մ կեանքըդ, գո՛ւր է, գուր»: Ահա թէ ինչո՛ւ, աշխատանքովս մտագրաղ(*), օրեր կան՝ երբ կը մոռնամ... փողկապը, գլխարկը եւ ուրիշ նման աւելորդ բաներ: Հաւատա՛, երեկոյ մը տուն դարձիս՝ չկրցայ յիշել թէ ճաշա՞ծ էի կէս - օրին: Ճաշն ալ բա՞ն է որ յիշէ մարդ: Արդարեւ, մինչեւ այսօր խելքս անզօր է լուծելու սա հարցը. «Ճա՞շը պիտի կառավարէ զիս, թէ ես՝ ճաշը»:

Օ՛, նախանձով կ՚երեւակայեմ կեանքը Քիէթիմի հետեւորդներուն, որոնք, իրենց մարմնոյն խաղաղութեան մէջ, կ՚աշխատին ներհայեցողութեան տեսիլքները ներդաշնակել տիեզերական իմաստութեան կշռոյթին հետ :

Ուրիշ օր մը Յառաջի խմբագրատունը գացի՝ գօտիս մէջքէս կախ, -- այդ անպիտան գօտին անգամ կ՚աշխատէր խայտառակել զիս: Տակաւին օր մըն ալ խմբագրատուն գացի առանց... փողկապի ,-- յանցանքը որո՞ւնն է: Փողկա՞պ կը կապէինք մեր գիւղին մէջ: Հարցնենք Դիոգինէսին :

Բայց վերջ տալու համար մեր տղոց ծաղրին՝ ուրացայ Դիոգինէսը եւ գացի փողկապ մը գնեցի դիմացի Փրիզիւնիքէն, գէթ փողկապով հասնելու համար տուն: Սակայն, Տիկի՛ն քոյր իմ, քո՛յր իմ Տիկին, եթէ ես կ՚ըհասկնամ քեզ, քրոջական քու խնամքիդ մէջ տեսնելով անթերի մարդոց կարգին՝ զիս ալ անթերի մարդ ցոյց տալու ցանկութիւնդ, դուն ալ պիտի չուզէի՞ր հասկցնել ուրիշին թէ, յաճախ, լա՛ւ է մնալ... թիւր ու թերի : Վասնզի ժամանակ չկա՛յ զբաղելու ուրիշին «ի՞նչ կ՚ըսեններով»: Իմ անունս Պարոն Քէս - քոն - տը չէ՛: Միշտ խորհեր եմ թէ մայր մը կազմուած է երկու էակներէ (= ինք եւ իր զաւակը), ու լաւ մայրն այն է որ զրկանքով կ՚ապրի ինք, կիսամերկ կամ բոպիկ, ընդհակառակն ճոխ ապրեցնելու համար իր զաւակը: Ես ալ կը բաղկանամ երկու էակներէ, ու կ՚ուզեմ որ տառապի մին՝ որպէսզի ապրի միւսը: Պարոն Տի - թ՛ոնները թող ըսեն ինչ որ հաճոյ է իրենց ,-- ես զաւակ կը մեծցնեմ, կ՚ապրեցնեմ իմ «միւսս»: Ժամանակ չունիմ ինձմով զբաղելու, ոչ ալ ուրիշին զբաղանութեամբ: Երբ զաւակ մը կը տանիմ անմահութեան, խելացի մարդու գո՞րծ կ՚ըլլար՝ եթէ զբաղէի խեչերանքովս, քերքեշանքովս ու կեղեւանքովս :

Ներողութի՛ւն,-- ուրի՛շ բան պիտի ըսէի: Հելուետեան ու լոմպարտական սովորութիւնները կարելի է տեսնել ամէնուրեք : Փարիզ, Տօքթ. Քօլօլեանի մեծաշուք ընդունելութեանց առիթներով, շարունակ կը գանգատէր արժանահամբաւ գիտնականը՝ Երուանդ Մանուէլեան. « Աղջիկ չկայ, կնիկ չկայ, ասանկ հանդիսութի՞ւն կ՚ըլլայ»: Քի՛չ կը գտնէր Օփերային արուեստագիտուհիները, որոնք կը ծաղկազարդէին հանդիսական այդ ընդունելութիւնները: Իսկ ես անիրաւ կը գտնեմ նման գանգատ մը, ու կը վկայեմ թէ Միլան քաղաքին սովորութիւնները երբեք ազդեցութիւն գործած չեն մեր հայկական հիւրամեծարութեան վաղնջական աւանդութեանց վրայ, (Հայոց հիւրամեծարութիւնը կապուած է հեթանոսական հին աւանդութիւններու, որոնց մասին Հերոդոտոսի վկայութիւնը թերի է, ատոր համար վարկաբեկիչ): Կարճ մեր այցելութեան ընթացքին՝ գաղութը կազմակերպած էր մեծաշուք խնջոյք մը, ուր բազմութիւնը կը բաղկանար երկու սեռերուն ներկայացուցիչներէն: Յետոյ Տօքթ. Արզումանեան մեզի ցոյց տուաւ ցանկ մը, զոր մերժեցինք՝ որովհետեւ մեզ կը պարտաւորէր մնալ Միլան, ամբողջ շաբաթ մը, վայելելու համար նաեւ գաղութին ընտանեկան սեղանները: Ստիպուած էինք մեկնիլ Վենետիկ, ուստի ջնջեցինք հրաւէրները, բայց եւ այնպէս կարելի չեղաւ հրաժարիլ երկու հրաւէրներէ՝ Պ. Հիւսիսեանի եւ Պ. Հանկէլեանի կողմէ, որոնք մեզի առիթը տուին ծանօթանալու Միլանի մեծագոյն ճաշարաններուն, երկրէն դուրս եւս համբաւաւոր. կարելի չեղաւ նոյնպէս հրաժարիլ երկու հրաւէրներէ՝ Տօքթ. Արզումանեանի և Սրապեան եղբայրներուն կողմէ, որոնք մեզի առիթը տուին ծանօթանալու ընտանեկան սեղաններուն, մեզի համար եւս առաւել թանկագին :

× Տիկ. Լիւսի Արզումանեան արուեստագիտուհի մըն է, որ ծանօթ է Փարիզի գաղութին եւս իր երգահանդէսներով: Ծաղկի, գոյնի, լոյսի կենդանութիւնը, որ կը բաբախէ եպիսկոպոսական դիպակ հագած թիկնաթոռներու եւ բամբիշի նման տարածուած բազմոցներու վրայ, երաժշտական թրթռացում մը կը ստեղծէ իր պուտուարին մէջ, -- այն պահը՝ երբ յանկարծ թիթեռնիկ մը կը մտնէ պարտէզէն ներս, կը սկսի պարել ու ծաղիկներ գծել օդին մէջ, դողդղացնելով արեւին ճառագայթն անգամ, հաճելի նուաղում մը պատճառելով զգայութիւններուդ, եւ յետոյ շփոթութիւն մը, եւ յետոյ անէութիւն մը, եւ ահա երազն է որ կուգայ, հրաշագեղ այդ դշխոն:

Թոյլ շրջիւն մը, յետոյ բոյր մը մշկենի ,
Եւ յամրագին գիրքը ձեռքէս կ՚իյնայ վար.
Երազներու պերճուհին է որ կ՚անցնի ,
Ու կը փոթի ծովակն հոգւոյս մեղմավար :

Տիկին Արզումանեանի քրոջական գուրգուրանքը պիտի յիշեմ ընդմիշտ այն մթնոլորտովը , որ տուաւ ինծի :

× Ստեփան Սրապեան, եղբայրն Արամայիսին : Զինք կը ճանչնայի անունով՝ իբրեւ մարզիկ մը, որ, ջուրի եւ ցամաքի վրայ, իր նուաճումներով հպարտութիւն կը պատճառէր Յառաջի երիտասարդ ընթերցողներուն, մարզական խաղերու սիրահար: Այժմ, առեւտրական իր յաջողութիւններով՝ հպարտութիւն կը պատճառէ Միլանի հայութեան: Քորֆուէն կը բերեն զինք Իտալիա, -- որբանոցի կեանք: Յետոյ, չափահաս որբ, կը վազէ իր ապրուստին ետեւէն, -- շրջուն վաճառորդ փողոցէ փողոց, յետոյ աշկերտ հացագործներու եւ ծաղավաճառներու մօտ, ի վերջոյ գործարանատէր: Այժմ տէր է ընդարձակ ճարտարարուեստի մը, -- աշխատանք կաշիի վրայ (պայուսակ շինել, գօտի շինել, պահպանակ շինել): Գործի լծած է բազմաթիւ Իտալացիներ, որոնք կը սիրեն զինք: Կինը Իտալուհի մըն է, քաղցր ու տաք, կ՚ըսես՝ Հայու աղջիկ: Գովեստով կը խօսին բոլոր ծանօթները: Ունի աղջիկ մը եւ մանչուկ մը, Շաքէ եւ Արտաւազդ: Կը հպարտանաս տեսնելով Սրապեանին մեծնալը, աճիլը, ուռճանալը, -- հայկական տաղանդն է որ կը բողբոջի եւ կը ծաղկի օտար հողի վրայ: Ինքնավստահ եւ կորովի, Սրապեան Իտալացիի գլուխ ունի եւ խորաթափանց նայուածք: Պապայի փարայով չէ հիմնած իր գործը, այլ շնորհիւ իր տաղանդին եւ իր կորովին: «Պայըրի մա՛լ» կ՚ըսէր ու կը հպարտանար Հ. Արսէն Ղազիկեան՝ երբ կը տեսնէր Բիւթանիոյ հայկական գիւղերէն փրցուած երիտասարդի մը յաջողութիւնը օտարութեան մէջ :

-- « Պայըրի մա՛լ» Ստեփան Սրապեանն ալ, կ՚ըսեմ ու կը հպարտանամ՝ տեսնելով իր յաղթական քալուածքը Հայկազանց Ճանապարհին վրայ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Մտազբաղ վիճակի մէջ՝ կ՚ապրիմ արթուն - երազ մը: Ատիկա կը պատահի՝ երբ կը քալեմ, կը ճամբորդեմ, կ՚ածիլուիմ, կը ճաշեմ, կը գրեմ: Շարժում մը անհրաժեշտ է, դարձնելու պէս մտածման կոճակը, որպէսզի գործէ մտքիս մեքենան,-- երբ կառքի մէջ նստած եմ՝ միտքս կ՚աշխատի այնքան արագ, որքան արագ կը սուրայ կառքը: Ընդհակառակն չեմ կրնար մտածել թիկնաթոռի մը մէջ, բոլորովին հանգիստ: Իսկ նոյն թիկնաթոռին մէջ՝ երբ գիրք կը կարեմ, կը սկսի գործել միտքս: Տեսակ մը քուն կը սկսի, կամ երազ,-- տարօրինակ է, կ՚ըսեն թէ ձին ալ « կը քնանայ» երբ կը քալէ: Ո՛րքան կը տառապիմ, երբ յանկարծ կ՚արթնցնեն զիս այդ արթուն երազէն՝ կեցնելով մտածմանս կշռոյթը :

ՄԻ՛ ՄՈՌՆԱՐ ՆՈՒԷՐԴ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ :(ՇԷՔ ՓՈՍԹԱԼ, Թիւ 5985·07 :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԵՐՋԱՆԻԿ ԽՐՃԻԹԸ

Վճիտ գետակի վրայ մի փոքրիկ Ջրաղաց կար:

Ջրաղացի դրան առջեւ, կանաչ ուռենու տակ, թիկն էր տուել Ջրաղացպանը եւ գոհ ծխում էր չիբուխը. կողքին նստել էր կինը եւ նրանց գթոտ հայեացքի տակ մի սիրուն մանուկ՝ իրենց երեխան խաղ էր անում :

Մեղմիկ սօսափում էր ուռենին եւ անշուք Ջրաղացը անուշ մրմռալով, հին օրերից մի հեքիաթ էր պատմում :

Ինչպէս եղաւ, մի օր այդ սիրուն մանուկը վազելով թիթեռնիկների ետեւից, հեռացաւ Ջրաղացից, ընկաւ մացառների մէջ:

Անցաւ ձորակից ձորակ, կորանցուց Ջրաղացի շաւիղն ու մոլորուած գնաց, գնաց, հասաւ մեծ ճանապարհին, նստեց եզերքին ու լաց եղաւ :

Եկաւ մի կարաւան: Մի հարուստ ուղեւոր տեսաւ լացող մանուկին, խղճաց, վեր առաւ եւ իր հետ տարաւ :

Տարաւ իր տունը եւ որովհետեւ զաւակ չունէր, որդեգրեց նրան :

Մանուկը մեծցաւ, դարձաւ մի շնորհալի երիտասարդ: Ամէնքը սիրում էին նրան եւ ուրախանում նրա վրայ, բայց նա տխուր էր, միշտ տըխուր :

Երբ երեկոները մենակ նստում էր իրենց շքեղ պատշգամբում, որի շուրջը խնկում էր պարտէզը հազարաբոյր ծաղիկներով, հովասուն ծառերով եւ կարկաչուն շատրուաններով՝ Նրա հոգին սլանում էր մի ուրիշ վայր, որ հեռաւոր երազի պէս մէկ երեւում էր, մէկ չքանում... Երեւում էր մի փոքրիկ Ջրաղաց՝ զմրուխտէ գետակի վրայ, որ օր գիշեր մանկութեան պէս սիրուն մի հին հեքիաթ էր պատմում , տեսնում էր երկու հարազատ դէմքեր՝ նստած կանաչ ուռենու տակ. մէկը մտքի մէջ կորած չիբուխ էր ծխում, միւսը արցունքոտ աչքերով նայում էր հեռուն ...:

— Ինչո՞ւ ես տխուր, սիրելի որդի ,-- հարցնում էր նրան հարուստ հայրը, ի՞նչդ է պակաս, ասա, ես իսկոյն կը կատարեմ :

Խնջոյք էր սարքել բարի հայրը որդուն ուրախացնելու համար, դահլիճները զարդարուած էին ջահերով, նազելի աղջիկները պատել էին երիտասարդի շուրջը, խօսում ու ծիծաղում էին :

Եւ երիտասարդը զգոյշ եւ աննկատելի դուրս եկաւ դահլիճներից. անյայտացաւ խաւարի մէջ ու էլ չվերադարձաւ :

Նա գնաց շրջեց, թափառեց շատ ու շատ տեղեր, հարց ու փորձ արաւ եւ վերջ ի վերջոյ մի երեկոյ վերջալոյսի շողերու տակ՝ տեսաւ վճիտ գետակի վրայ մի փոքրիկ Ջրաղաց: Տեսաւ Ջրաղացի ետեւը մի հին խրճիթ, որի բուխերիկից անդորր ծուխ էր ելնում :

Մօտեցաւ խրճիթին, կամացուկ նայեց լուսամուտից. ներսը նստել էր մի ալեւոր մարդ եւ մտախոհ չիբուխ էր ծխում, մի երերուն պառաւ, ցամաքած ձեռներով սեղանն էր փռում : Երբ նըրանք հացի նստեցին, պառաւը վեր առաւ մի կտոր հաց եւ ասաց .

-- Այս էլ որդուս բաժինը ...

-- Այ կնիկ, այս քանի տարի է, միշտ էլ որդուդ բաժին ես պահում ու առաւօտը անծանօթ անցորդներին տալիս... Աւաղ, մեր որդին էլ չի գայ ...

-- Այ մարդ, Աստուած գիտէ, մեր որդին հիմա ո՞ւմ պատի տակ է կուչ եկել, ուրիշի մօր ձեռքին է նայում. կարելի է այն մօր տղան էլ հեռու տեղ է. ու ես նրան իմ որդուս բաժինն եմ տալիս:

Վերջին...

Ալ ուշ է, բսի, սիրտս է ծերացեր ,
Ամէն ինչ ինծմէ յաւէտ հեռացեր ...:

Բայց արշալոյսին աստղերէն փրփուր,
Գարունն ինձ նետեց յոյսին ոսկեթոյր
Շողերն երկնաշունչ, ու նակտիս բուռ բուռ,
Բողբոջներ սփռեց զոր նեանքն է օծեր ...:

Ու արտոյտին պէս, իղձ մը ամբարձիկ,
Երգեց ինձ վերէն, -- Զատի՛կ է ,Զատի՛կ ...
Յուշ մը խնկաւոտ, ալիք առ ալիք ,
Նուանեց՝ հոգիս ու անցեալս աւեր ...:

●

Շուար ..

Տէ՛ր, տարածէ իմ սահմանս երազին ,
Որպէսզի կեանքի կապերս նուազին ...:

Քարայր մ'է կարծես, վաղը մթաստուեր ,
Կոծ մը կը սուրայ ովկէաններէն վեր ,
Ալիքերուն վըրայ նաւի պէս աւեր ,
Աշխարհն է խրած խորը աւազին ...::

Ի զուր կը փնտռէ հոգիս նաւաբեկ ,
Ափ մը փրկութեան ու բոյնը խինդին ,
Իրարու հանդէպ փոխան կարօտին ,
Մախանք ու չարիք ցաներ են չորդին ...:

Տէ՛ր, իջնէ վըրաս, չխաբուիմ երբեք ,
Երազանքին տեղ ընտրել կեանքը հէք ...:

ՋԱՐԵՀ ԳԱԶԱՋԵԱՆ

Սատանայի նամակութիւնը

Նեղսրտել էր դեւը ճանճրոյթից :
-- Որպէսզի կեանքս դարձնեմ պնծալից , —
Մտածեց դեւը, թող իմ անձը ես
Ապաշխարանքի ենթարկեմ այսպէս
Ու ամուսնանամ ... թերեւս կնոջս հետ
Այլ տեսակ կեանքով ապրեմ այսուհետ ,
-- Բայց կինը քեզնից խորամանկ է, տես ,
Ով դու, սատանայ, կը խաբէ նա քեզ :
Սատանի համար չկայ դժուար բան ·
Իսկոյն պոզերը պոկեց մի վայրկեան
Եւ եղունգները ու պոչը կտրեց
Շատ զգոյշ կերպով մազերն էլ խուզեց ·
Նրա աչքերը վառ եւ փայլատակող ,
Դարձան մի տեսակ մեղմ շողոքորթող :
— Բայց ո՛վ սատանայ, խորամանկ է, տես,
Կինը քեզանից , կը խաբէ նա քեզ :
Հագուեցաւ դեւը, շքեղ զարդարուեց
Բոլոր հանդէսներ յաճախել սկսեց ·
Սիրալիր ձեւով, խելքով հանճարեղ
Հիացնում էր տիկնանց ամէն տեղ :
Փնտռում էր հարուստ հարսնացու սիրուն ,
Նայի՛ր, այդպէսն էլ գտաւ նա իսկոյն ·
-- Բայց ո՛վ սատանայ, խորամանկ է, տես ,
Կինը քեզանից, կը խաբէ նա քեզ :
Վայելուչ կերպով բացատրուեցաւ ,
Դեւը, չար ոգին ու ամուսնացաւ :
Այդպէս չի պրծնի, մեծութիւն նորին ,
Երբ նա կ'իմանայ, հոտհոտի քթին ,
Որ ամուսինը -- զաւակն է դժոխքի
Թերեւս դեւը շատ ուրախ չլնի :
— Բաց ո՛վ սատանայ, խորամանկ է, տես,
Կինը, քեզանից, կը խաբէ նա քեզ ,
Անցաւ առաջին եւ երկրորդ տարին ...
Ինչ որ նայում է դեւը տխրագին·
Գլուխը ի սպառ մնացել էր կախուած
Եղունգները կարճ, պոչն էլ կտրուած ,
Մազն էլ ի սպառ չքուսաւ նրան ,
Սակայն պոզերը լաւ երեւցան :
-- Բայց ո՛վ սատանայ, խորամանկ է, տես ,
Կինը քեզանից կը խաբէ նա քեզ :

ԿԻՒՍՏԱՒ ՆԱՍՕ

Թարգմ․ ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

Ինչ իմանաս, կարելի է այն մայրն էլ իմ որդուս իր հարազատի բաժինն է տալիս ...

Այդ միջոցին կայծակի պէս ներս ընկաւ որդին, գրկեց հօր ու մօրը եւ համբուրեց, համբուրեց լալագին ու կարօտով :

-- Ա՛, մեր որդին, բացագանչեցին ծերունիները եւ գրկեցին իրենց կորած, կարօտած որդուն ու յուզմունքից լաց եղան :

Օճախին մէջ կարմիր կրակը ուրախ եւ տաք ժպիտով լցնում էր խրճիթը եւ Ջրաղացը անո՛ւշ անուշ մտմտալով մանուկ օրերից մի հեքեաթ էր պատմում , մանկութեան պէս սիրուն, մանկութեան պէս ոսկի :

ԱԻ․ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԸ ՀՐԱԻԻՐԱԾ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՍ ՏՕՆԱԿԱՆ ՃՈԽ ՍԵՂԱՆԻԴ, ՏԱԼՈՎ ԲԱԺԻՆԴ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ։ (ՇԷՔ ՓՈՍԹԱԼ, ԹԻՒ 5985·07:

ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ .-- Կոկիկ բազմութիւն մը «Մազընօ» փութացած էր, Մարտ 28ի իրիկունը, խոնարհելու Նահատակ գրագէտներու յիշատակին առջեւ: Խարբերդի նահանգին «Եփրատի Միութեան այս նախաձեռնութ»իւնը արժանի է ջերմ համակրանքի :

Հանդէսը բանալով, Պ․ Ա․ Քէօսէեան ըսաւ ․ — «Պէտք է ստեղծել միաձոյլ, հաւաքական ուժ մը, մէկ միութեան մէջ ամփոփել բոլոր Խարբերդցիները: Կարելի է նոյնիսկ գործակցութիւն հաստատել բոլոր միութիւններուն հետ եւ իրականացնել գեղեցիկ ծրագիր մը.-- Ընդունակ ուսանողներ պահել բարձրագոյն հաստատութիւններու մէջ, ունենալ՝ Ազգ․ Տուն կամ կեդրոնական կրթարան մը, ինչպէս եւ օգնել հայրենիքին:

Նախագահ վեր․ Ղազարոսեան կը բացակայէր հիւանդութեան պատճառով : Գեղարուեստական բաժինն սկսաւ «Հայաստան»ով զոր յաջողապէս երգեց Պ․ Գ․ Ստեփանեան: Դաշնակով կ'ընկերանար Տիկին Ստեփանեան :

Շ․ Նարդունիէն վերջ, Մ․ Պարսամեանն է որ մեզի կը բերէ քիչ մը տաք շունչ: Ահա իր բանախօսութեան ամփոփումը·

-- ... «Անուրանալի է որ Խարբերդը կը ներկայացնէր բացառիկ արժէք մը՝ կրթական եւ գրական դետնի վրայ: Ունեցաւ կրթական մշակներու աննման հոյլ մը, ինչպէս՝ ուսուցիչ, գրագէտ Ռ․ Զարդարեան, դաստիարակ – գրագէտ Թլկատինցին, Սողիկեան, Պուճիկանեան, Հայկաբան Սարգիս պատուելին (կոյր) եւ այլ բազում հոյակապ դէմքեր որոնք յաւէտ կորան ... :

«Խարբերդի գաւառական գրականութեան փառքը կազմեցին՝ Թլկատինցին եւ Ռ․ Զարդարեանը, գրական նոր տարազ եւ իւրայատուկ ձեւով: Ուրիշներ ալ մեզի տուին ու կը շարունակեն տալ բնագաւառի շունչը, օրինակ՝ Համաստեղը : Քանդուած է մեր մտաւոր ոստանը, աւա՛ղ ... բայց ողբերգ պիտի չըսեմ, այլ՝ լաւատեսի խօսք պիտի ընեմ ձեզի: Երեսուն տարի առաջ,խեղճ ու անաշխատ էինք, այսօր, շնորհիւ իր ճարտարութեան եւ շինարար ոգիին, Հայը կազմած է իր տունը: Ծիծեռնակն ամէն տարի կը նորոգէր իր բոյնը եւ ամէն անգամ ալ կը յիշէր իր հին բոյնը ... : (Ղ․ Աղայեան):

« Սփիւռքը կենդանի հաւաքականութիւն մըն է․ պայքարը շինարար է եւ անհրաժեշտ․ ան գոյութիւն ունէր երէկ, գոյութիւն ունի եւ այսօր : Գրականութեան անդաստանը կը ներկայացնէ մխիթարական պատկեր մը, բազմաթիւ պարբերաթերթեր եւ օրաթերթ կը պահեն իրենց գոյութիւնը: Պատնէշին վրայ է հայ գրագէտը որ վառ կը պահէ հայկ․ ոգին ու դիմագիծը: Հայ սիրտը կը բաբախէ՝ շնորհիւ հայկ․ մամուլին: Ամէն բանէ առաջ պէտք է պահել ազգ․ նկարագիրը, փառքերն ու ցեղային դրոշմը՝ մոլեռանդօրէն :

« Կրթական գետինը չէ դարձած մեր լուրջ մտահոգութեան առարկայ, ուսուցչութիւնը վերածուած է անապահով ասպարէզի մը: Մերձաւոր Արեւելքն է առաւելապէս որ կը պարզէ մխիթարական պատկեր մը: Ազգապահպանումը՝ կը կարօտի ստեղծագործ աշխատանքի: Ոգեկոչենք մեր նահատակներուն յիշատակը՝ գործելով անվհատ » :

Զուլթակահար Պ․ Ղեւոնդեան, ընկերակցութեամբ Օր․ Հ․ Արիստակէսեանի, նուագեց « Կիլիկիա»ն, «Սիրտս նման է»ն, «Ծիրանի ծառ»ը եւ «Կռունկ»ը: Ղեւոնդեան գիտէ՝ լարերուն հետ միասին թրթռացնել նաեւ սրտերը: Ամէն անգամ, իր «Կռունկ»էն կը յորդի տխուր եւ կսկծալի բան մը եւ սիրտդ կը փլի հեռաւոր բաներուն կարօտովը ...: «Ղարիպին սիրտն է խոց...».-- «Կռունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս..» ու չունչդ բռնած՝ կը սաւառնիս՝ հեռու, հեռու ..:

Ու ինչպէս չոգեկոչել հոս, յիշատակը հոգելոյս Ռուբէն Սեւակին որ սրտայոյզ պատկերներ տուաւ պանդուխտ հիւանդներու կեանքէն .-- « Կռունկ »ը երգէիր ինծի համար, Պ․ Բժիշկ...: Անտարակոյս, «Կռունկ»ը օտարութեան մէջ մաշող, հայրենաբաղձ պանդուխտին յոյսի աղբիւրն է, կարօտի երգերէն ամէնէն խորը»:

Տրտմանուշ պատկեր մըն ալ Ռ․ Որբերեանի « Գիւղին» ճամբան զոր զգացումով արտասանեց Օր․ Սեդա Միսթիք: Ռ․ Զարդարեանի «Բագինին փառաբանութիւնը » յաջողապէս արտասանեց Պ․ Թիւթէլեան, իսկ Օր․ Արզումանեան ապրումով երգեց «Մայր Արաքսին »:

Հուսկ Բանքը տրուեցաւ՝ հմուտ աստուածաբան Խայիկեանի, որուն մտքին մէջ յարաժամ վառ է ... Լուսաւորչի կանթեղը :

-- « Նախ թող ընծայուի, յոտնկայս , մռուցուած յարգանքը մեր համայն նահատակ մտաւորականներուն» :

Շարունակելով իր խօսքը, տեղագրական ամփոփ ծանօթութիւններ տուաւ՝ Խարբերդի եւ շրջանի մասին .-- «Կային չէն ու վարթամ գիւղեր որոնց իւրաքանչիւրն ունէր մասնայատուկ յատկանիշ մը: Կրթական վառարանի մը համբաւն ունի Խարբերդն ուր հիմնուած էին՝ Թլկատինցիի «Կարմիր երկրորդականը», «Գերմանական ուսուցչանոցը» «Ֆրանսական քոլէժը» եւ « Ազգ․ Կեդր․ վարժարան»ը: Ահա թէ ինչու, վաթսուն տարի առաջ, մեծ էր կարդալ - գրել գիտցողներու թիւը:-- Ուսումնատենչ խարբերդցին, հեռաւոր Ամերիկայէն անգամ կ'օգնէր իր կրթարաններուն: -- Խարբերդցի բազմաթիւ մտաւորականներէն մէկուն մասին կ'ուզեմ խօսիլ ձեզի, այդ մէկը Թլկատինցին է, պարզունակ գիւղացի մը որ ինքնաշխատութեամբ կրցաւ հասնիլ՝ մտաւոր բարձր մակարդակի մը : Հանճարեղ գրագէտ մըն էր որ ներկայացուց Հայու հոգին ու միջավայրը, ինչպէս Նարեկացին: Ան հարազատօրէն պատկերացուց Խարբերդցիին հոգեկան աշխարհը՝ իր պարզութեանը մէջ: Օտար լեզու չէր գիտեր: Եւ սակայն, հետեւելով մեր թարգմանածոյ գրականութեան, սրբացուցած եւ յղկած է իր գրական ստեղծագործութիւնը :

Թլկատինցին օժտուած էր նուրբ իմացականութեամբ մը՝ ձաղկելու յոռի բարքերը, ինչպէս նաեւ դրուատելու համար ազնուական գծերն ու բարեմասնութիւնները : Ան մեծ հայրենասէր մըն էր եւ զգայուն հոգի մը :

«Ուխտենք կրել նահատակներու հոգին, նախանձախնդիր ըլլանք մեր ընտանեկան գեղեցիկ բարքերու պահպանման, գուրգուրանք մը մայրենի լեզուին ու մշակոյթին վրայ՝ եթէ կ'ուզենք համարուիլ անոնց արժանի զաւակները »:

Հանդիսականները մեկնեցան, իրենց հետ տանելով տաքուկ շող մը նահատակներու լուսափայլ յիշատակէն :

ՎԱՀՐԱՄ Կ ․ՄԻՍԹԻՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Միջոց մը շունչ առաւ եւ կատաղութեամբ շարունակեց ․

-- Մեր թագաւորին յանցանքը ի՞նչ էր, դէ - շութիւնը ո՞րն էր... որ վար առիք տեղը ձեր հուրիյէթը դրիք... ձեր կեավուր հուրիյէթը ...

Փորձեցի պատասխանել ,բայց աւելի գրգռուած գրեթէ գոչելով աւելցուց ·

— Որովհետեւ հուրիյէթը խալամ չէ, խալամ չի կրնար ըլլալ ...

Անբացատրելի աղաղակ մը խօսքերը ընդհատեց․ չեմ գիտեր թէ կը խնդա՞ր թէ կը շարունակէր հայհոյել․ իր երկու աչքերը միշտ կը վառէին մութ եազմային տակէն:

-- Անիծուած մարդիկ, կոխած տեղերնիդ սուգ եւ ցաւ կը տանիք․ եկեր եմ մեր տունը կրակի տալու ձեզի համար․ ուղուրսուզ ներկայութիւննիդ ե՞րբ պիտի վերնայ մեր յարկին ներքեւէն... ինքնիրենիդ ելէք գացէք, դլուխնուդ ճարը տեսէք , ուրիշներուն ալ փորձանք մի ըլլաք :

Թուլցած ու տկարացած՝ լուիկ մնջիկ կ'արտասուէի: Թուրք կինը գանգատելով եւ հայհոյելով հեռացաւ վերջապէս :

Այդ միջոցին էր որ Աղըը Գանըըն լուր էր ղրկեր որ ես եւ Կարապետս դրացի Թուրքին տունը երթանք, այն Թուրքին տունը՝ որ մեզի յորդորած էր մահմետականութիւնը ընդունիլ, իսկ նիքեահլըները եւ երկու փոքրիկ աղջիկներս իր ընտանիքին քովը ձգենք :

Խուժանը մինչեւ մեր ապաստանած տան սեմը հասած էր․ բարձրադիր պատուհանէ մը երբեմն կը տեսնէի սեւ բազուկներ, հրացանի փողեր ու խուժանը կը գոռար կատղած գազանի պէս :

Ետեւի դուռնէն տղուս հետ, գետնին վրայէն սողալով, գացինք դրացի Թուրքին տունը, հոն մնացին աղջիկներս որոնք փսիաթներու տակ ծածկուեցան․ վերջէն իմացայ որ ջարդողները գտեր էին զիրենք եւ դուրս հաներ՝ սպաննելու համար: Բայց յանկարծ խուժանին մէջէն մէկը պոռացեր էր․ «Կիները պէտք չէ սպաննել․ պաւաները, կոյրերը, խեղանդամները ձգեցէք ու մնացածը տարէք »: Բայց որովհետեւ լսեր էին որ երկու աղջիկներս նիքեահ եղած են, դարձուցեր էին զիրենք մուխթարին տունը :

Յետոյ ամբոխը եկաւ մեր գտնուած տունը եւ պաշարեց, սպառնալով տնեցիներուն որ եթէ կեավուրները դուրս չհանեն, տունը կրակի պիտի տան :

Այն ատեն տան թուրք կիները կատղած եւ աչքերնին դարձած՝ վրանիս եկան ու մեզի դուրս քշեցին: Սեմին վրայ կեցած, երկու սուրի մէջ մնացեր էի: Կարապետս, ախ , մեռելի պէս ճերմըկած էր եւ ոտքի վրայ չէր կրնար կենալ․ մարմինովս ծածկեցի զինքը, աչքերս գոցեցի ու պոռացի :

(Շար․)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

կալման հրաման հանուած է, յօդուած մը հրատարակելով «Իւմանիթէ»ի մէջ, կ'ըսէ թէ «Ֆրանսա կը գտնուի եւ չատ հանգիստ է »:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հողերը եւ գիւղերը բարեկարգելու համար համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Մ. Նահանգներուն հետ, որոնք 25.700.000 տոլարի վարկ մը պիտի տրամադրեն: Նոր ծրագրով 16000 ընտանիքներ պիտի տեղաւորուին 60.000 արտավար հողի վրայ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ 5000 ուխտաւորներ հետեւեցան «Խաչի ճամբու» թափօրին, Քրիստոսի դատապարտութեան վայրէն մինչեւ Ս. Գերեզման: Ուխտաւորներուն մէջ կը գտնուէին ներկայացուցիչներ ամէն ազգէ: Իւրաքանչիւր խմբակցութիւն քարոզներ, աղօթքներ եւ երգեր կը լսէր իր մայրենի լեզուով: Երեսուն հոգի երկու խոշոր խաչեր կը կրէին ամբողջ ճամբուն վրայ:

460 ՀՈԳԻ թունաւորուած են Շոլէի մէջ, աւրուած միս՝ ուտելով: Ձերբակալուած են խումբ մը մսավաճառներ որոնք ձիեր եւ ուրիշ անասուններ կը մորթէին գաղտնօրէն:

ՉԻԿՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ — Կառքի արկածները յաճախադէպ դարձած են տօնական օրերու առթիւ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ թերթերը կը գրեն թէ խուզարկութիւններ կատարուած են Լիբանանի եւ Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ: Պաալպէքի մէջ բռնուած են բազմաթիւ համայնավարական թռուցիկներ, մէկ մասը հայերէն:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ նոր վարչապետը, Ռաապ, ըսաւ թէ սիրով կ'ընդունին Չորսերու ժողովը՝ Վիէննայի մէջ, կնքելու համար հաշտութեան դաշնագիրը:

ԼԱՐԱԽԱՂԱՑ ԿԻՆ ՄԸ տասը մեթր բարձրութենէ ինկաւ ամուսնին թեւերուն մէջ, բայց գլուխը գետին զարնուեցաւ, ծանրապէս վիրաւորուելով (Պովէի մէջ):

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագուհիին թագադրութեան առթիւ, Խ. Միութեան մարտանաւերն ալ պիտի մասնակցին նաւային շքերթին:

PREUVEES

Գրական եւ քաղաքական ամսագրին ապրիլ թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ:

Յօդուածներ ունին Ա. Հըքսլի, Մանէս Սփերպըր, (Գաղափարաբանութիւն եւ ճշմարտութիւն), Ժիւլ Ռուա (Խօսակցութիւն պարտեալին հետ), Ժան Քասու, Միշէլ Մանօլ, Սթալինի քաղաքական կտակը եւն.:

Քրոնիկներ, գրական, քաղաքական, թատերական եւն.: Տարեկան բաժնեգին 1200 ֆրանք: Հատը 120 ֆրանք: Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի:

Հասցէ.— 41 Ave. Montaigne, Paris (8).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԼՈՆՏՈՆ, Յ. Ջ. — Ստացանք:

ՍԷՆ ՔԼԷՐ, Մ. Նշ. — 1952 Ապրիլ 8էն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ Զատկական տօնին պատճառով, յառաջիկայ Չորեքշաբթիի իր հաւաքոյթը յետաձգած է յաջորդ Չորեքշաբթիին, 15 Ապրիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ ցոյց տրուած մեծ համակրանքին համար փարիզահայ գաղութին կողմէ: Եւ յատկապէս Նախկին Սանուց եւ Բարեկամաց Միութեան այնքան խնամքով կազմակերպած եւ կազմակերպելիք հանդէսներուն համար: Խորին շնորհակալութիւն՝ այդ առթիւ Պ. Աբրահամ Ծիննեանի կողմէ իրեն նուիրած Այվազովսքիի «Վենետիկ» գեղեցիկ նկարին, Պ. Պուլտուքեանի երկու եւ Պ. Աճէմեանի մէկ նկարներուն, ինչպէս նաեւ Նախկին Սանուց կողմէ տրուած ոսկերիչին, եւ ուրիշ պատուական ազգայիններուն ըրած նուէրներուն համար: Խորին շնորհակալութիւն Միաբանութեան Գերպ. Աբբահօր եւ Նախկին Սանուց Մարսիլիոյ մասնաճիւղին հեռագիրներուն, ինչպէս նաեւ ուրիշ նախկին սաներու եւ բարեկամներու ազնիւ նամակներուն համար, որոնցմով փութացած էին իրենց յարգանքը յայտնել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայ երիտասարդութեան թէ 1952-53ի արձանագրութիւնները սկսած են: Փափաքողները դիմեն հինգշաբթի երեկոները, ժամը 8էն 9, իր ակումբական հաւաքատեղին:

Նոր անդամները իրենց մուտքէն երեք ամիս վերջ քուէարկելու իրաւունք կ'ունենան ըստ կանոնագրի:

ՋԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

5 Ապրիլ, կիրակի.— Ս. Զատիկ ակիզբ, ժամերգ. ժամը 7.30ին եւ քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Արա ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի: Կը պատարագէ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կը քարոզէ:

6 Ապրիլ, երկուշաբթի.— Բ. օր Զատկի, Յիշատակ Մեռելոց, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց:

Համազգային Մշակ. Միութիւն

(ՄԱՐՍԷՅԼ)

Նոր թափով կը սկսի իր դասախօսութիւններու առաջին շարքը նուիրուած Ապրիլեան մեր մեծ նահատակներուն:

կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ Սիամանթօ եւ Դ. Վարուժան (շար.): 8 Ապրիլ Չորեքշաբթի իրիկուն: Ահարոնեան Ակումբ, 26 բիւ տէ Քոնվալէսան:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ - ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

Զատկի առթիւ բարեկամական մեծ մրցում, 5 Ապրիլ, կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Լիոն - Տէսին քոյր մասնաճիւղին հետ Սէն Ժիւլիէն (Տէսին) դաշտին վրայ ժամը 15ին:

Բացումը կը կատարեն Լիոն - Տէսինի եւ Մարսէյլի կրտսերները:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԴԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփինկի շքեղ սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ: Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը մանըքէն, քոթիյոն:

Ապահովել սեղանները: Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է:

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

PEINTURE DECORATION

VITRERIE **Ste. ARMIN** RAVALEMENTS

PAPIERS PEINTS DERNIERE NOUVEAUTÉ

25 Rue des Pivoines, Alfortville — Tél. ENT. 17-65

Ամենավերջին դրութեամբ:

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկ. հաստատութեանց և ճարտարապետներու համար:

MORY et Co.

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ (U. R. S. S.):

3, Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)

Tél. Tru. 72-60 (Poste 89)

Գեղարուեստական երեկոյթ

Ի ՊԱՏԻՒ «ՀԱՅ-ԲՈՅԺ» ԱՄՍԱԹԵՐԹԻՆ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, Թէաթր տ'Իէնա, Պ. Աշոտ Մալաքեան կը ներկայացնէ իր շարժանկարներէն մին ի ներկայութեան Ֆրանսացի արուեստագէտներու: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԱՐԱՔՍ

ARAXE

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր.

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN

14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C.C.P. Paris 7065-15

Մասնօր.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք՝ թիւը:

Լոյս տեսաւ 9րդ թիւը:

Մօտ է գարունը...

Մօտ է Զատիկը...

Առանց ծաղիկի գարուն չըլլար

Առանց ՉԷՕՐԷԿԻ Զատիկ չըլլար,

Ջէօրէկ կայ՝ չէօրէկ ալ կայ

Լաւագոյն չէօրէկը սակայն, կը պատրաստուի միայն յայտնի վարպետ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆի մօտ

32 rue de Trévise. Tél. TAI. 25 - 44

Ճաշակեցէք եւ տեսէք ... Այցելեցէք անգամ մը

եւ դուք հոն պիտի գտնէք ոչ միայն անարատ կարագով ու թարմ հաւկիթով պատրաստուած չէօրէկներ չաքարով կամ իւղով, այլ եւ արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ եւ խմորեղէններ:

ՓՈՒՌԷՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ՏՈՒՆ

առանց միջնորդի, հետեւաբար աւելի աժան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնէն զինուոր Նուպար Այվազեան, Սամսոնցի, մօրը անունը Մարիամ, հայրը՝ Եղնիկ, կորսուած Իզմիրի աղէտին, կը փնտռէ Սէֆէրեան անուն ընտանիք մը՝ որ զինքը խնամած են, կը բնակէին 60, Ավընիւ Հօշ, Պուա Քոլոմպ, (Սէն): Տեղեկացնել Նուպար Այվազեանի, 99, Պ. Ի. Ա. Ժ. Մ. Լ. Սաթօնէյ (Էն):

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. Hamalian

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles aux meilleurs prix

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր »ը

♣

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ — Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ:

C 2447 / 2466

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276,286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise Paris (9)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք ; ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 8 AVRIL 1953

29րդ տարի թիւ 7036 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Նոր շրջան 9րդ տարի թիւ 2447

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

«Յառաջ» տպարան եւ խմբագրատուն կը փոխէ չորրորդ անգամ :

Պարզապէս անոր համար որ ոչ մէկը ունի, ոչ ալ միւսը :

Հարկադրուած էինք այս տեղափո-խութիւնը կատարել, թէ կեդրոն տեղ մը հաստատուելու եւ թէ կարգ մը բարեւ-քումներ կատարելու համար :

Ըսենք ,անմիջապէս, որ ԾԱՆՐ ԲԵՌ ՄԸ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ԱՅՍ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒ-ԹԵԱՄԲ :

ԾԱԽԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ, զոր չա-տոնց որոշած էինք, եւ ուրիշ կարգա-դրութիւններ դուռ կը բանան ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒ (տպագրութիւն, թուղթ, աշխատավարձք, թղթատար, պետական ե ընկերային տուրքեր եւն.) :

Հրատարակութեան կանոնաւորութիւ-նը եւ արագութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնեն նոր տողաշար մեքենայ մը, ո-րուն անմիջական գնումը ապահովելու համար դիմած ենք խումբ մը բարեկամ-ներու աջակցութեան ;

Այս ծանր յանձնառութեանց դիմաց, կը տեսնէք որ թերթին գինը կը մնայ ան-փոփոխ :

Բաժնեգինի թեթեւ սրբագրութիւն մը կատարած ենք, տարեկան 2500 ֆրանք, նկատի առնելով հատավաճառի եւ բաժ-նեգրութեան միջեւ եղած խոշոր տարբե-րութիւնը :

Այս աննշան յաւելումը մեր սովորա-կան ծախքերուն հոգն անգամ չի թեթեւ-ցըներ :

ՏԱԿԱՒԻՆ ՃՇԴԱԾ ՉԵՆՔ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒՆ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ :

ՈՒՐԵՄՆ, ՓՈՐՁԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸՆ Է ՈՐ ԿԸ ԲՈԼՈՐԵՆՔ :

Ուրիշ խօսքով, ներկայ գիները պիտի պահենք մինչեւ յառաջիկայ յունիս, երբ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական եզրակա-ցութեան մը յանգիլ :

Մենք միշտ զգուշացած ենք սնամէջ «ուէքլամ»ներէ : Վերջին երեսուն տարի-ներու ընթացքին չարք մը օրաթերթեր հը-րատարակուեցան, բայց ոչ մէկը կրցաւ հասնիլ «ՅԱՌԱՋ»ի սպառման քանակին, որ միշտ մնաց կրկնապատիկ, եռապատիկ աւելի :

Մեր եկամուտի միակ աղբիւրը, մեր «ազգային հիմնադրամը» կը կազմեն ըն-կերներու եւ բարեկամներու համակրան-քը, թերթին սպառումը, բաժնեգինները եւ ծանուցումները :

ՄԵՆՔ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՉՈՒ-ՆԻՆՔ :

Այս անգամ ալ մեր հաւատարիմ բա-ժանորդներն ու ընթերցողներն են որ պի-տի օգնեն մեզի :

Ի՞նչ կը սպասենք :— Շատ համեստ աջակցութիւն մը, որպէսզի կարենանք պահել ներկայ գիները եւ ազատիլ նիւ-թական տագնապներէ :—

1. ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌ-ԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ :

2. ԽՆԴՐԵԼ ՄԵՐ ՊԱՐՏԱՃԱՆԱՉ ԲԱ-ԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ՓՈՒԹԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ, ՕԳՏՈՒԵ-ԼՈՎ ՆԵՐԿԱՅ ՍԱԿԷՆ : (ԱՌՆՈՒԱԶՆ ՀԱԶԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ, ԱՅՍԻՆՔՆ ԿԷ-ՍԷՆ ՊԱԿԱՍ, ԿՐՆԱՆ ԸՆԾԱՅԵԼ ԱՅՍ Ա-ՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ :

3. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ՃԱՐԵԼ :

4. Ամէն կերպով աջակցիլ «Յառաջ»ի տարածման եւ բարգաւաճման :

Այս տեղափոխութեամբ եւ բարեփո-խումներով, «Յառաջ» կը թեւակոխէ իր նոր շրջանին 9րդ տարին : (Պատերազմի դադարէն ետք, վերհրատարակումը սկը-սաւ 1945 Ապրիլ 8ին) :

Արտաքին բարեկարգութեանց հետ, խմբագրութիւնը պիտի ջանայ ճոխացնել նաեւ թերթին բովանդակութիւնը, լաւա-գոյնս ծառայելու համար իր առաջադրու-թեանց, համաձայն Հայ ժողովուրդի շա-հերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմ-նական դաւանանքին եւ հայկ. մշակոյթի յարաճուն պահանջներուն :

ՁԱՏԻ՞Կ ԹԷ ԾՆՈՒՆԴ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, այս տարի Զատիկը տօնուեցաւ անձրեւոտ եւ սառ-նաշունչ օդով մը որ չէ մեղմացած տա-կաւին :

Փարիզի Հայոց եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուած էր, յարակից բակով : Մեծ բազ-մութիւն մըն ալ խռնուած էր դուրսը, մինչ բարակ անձրեւ մը կը մաղուէր ա-տեն ատեն, խարուսիկ արեւի մը տակ : Արարողութեանց պահուն կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հեռա-գիրը :

× Հարիւր հազարաւոր Փարիզցիներ դուրս մեկնած էին շաբաթ օր, Զատկի արձակուրդին առթիւ : Իսկ արտասահմա-նէն աւրիզ եկած էին հազարաւոր շըր-ջիկներ :

Մարդկային հեղեղ մը հոսած էր դէպի Միջերկրականի ափերը :

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ Ապրիլ վեցին ձայնասփիւռ ճառ մը խօսե-լով, ըսաւ թէ արքունիքը դաւ մը սար-քած էր զինքը սպաննելու համար եւ պա-հանջեց որ խորհրդարանը քուէարկէ իր մասնաւոր յանձնախումբին բանաձեւը, որպէսզի Շահը թագաւորէ համաձայն սահմանադրութեան : «Ան պէտք է թագա-ւորէ, ոչ թէ կառավարէ» : Վարչապետը այս առթիւ մեղադրեց Շահին քոյրը, Իշ-խանուհի Աշրաֆ եւ մայր թագուհին՝ Նազլը, որ երբեւ ուղղակի մեղսակիցներ իրեն դէմ սարքուած դաւադրութեան : (Երկուքն ալ Եւրոպա կը գտնուին) : Տոքթ. Մոսատեղ երդում ըրաւ Գու-րանին վրայ թէ երբեք պիտի չդաւաճանէ Շահին եւ եթէ հանրապետութիւն հաս-տատուի, ինք նախագահ պիտի չըլլայ : Վէճը արքունիքին եւ կառավարութեան միջեւ է, եւ ոչ թէ Շահին հետ, եւ հե-տեւանք քարիւղի ազգայնացման որ տե-ղի ունեցաւ 1951ին : Շահին խորհրդակա-նը, Հուէյն Ալա, պիտի փոխուի :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ ԸՆԴՀ. ՆԵՐՈՒՄ

Խ. Միութեան օրինակին հետեւելով, Ռումանիա եւս ընդհ. ներման օրէնք մը հրատարակեց ապրիլ 4ին :

Այս օրէնքին տրամադրութեամբ, ոչ միայն պիտի արձակուին բանտարկեալնե-րու կարգ մը դասեր, այլեւ պիտի դադ-րին շարք մը դատավարութիւններ :

Արդէն արձակուած են այն դատա-պարտեալները որոնք երկու տարուան կամ աւելի պակաս պատիժ ունէին : Միւս բո-լոր պատիժները կրճատուած են, հետեւ-եալ ձեւով.— Երկուքէն չորս տարուան պատիժներուն առաջին երկու տարիները ջնջուած են, մնացածը կրճատուած է մէկ երրորդ համեմատութեամբ : Չորսէն ութ տարուան պատիժներուն երկու տարին ջնջուած է ,երկու տարին մէկ երրորդով, մնացեալը կէս առ կէս կրճատուած : Մի-եւնոյն սկզբունքը հաստատուած է ութ տարիէն վեր եղած պատիժներու համար :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախկին արքան, Կարոլ, յանկարծամահ եղաւ Լիզպոնայի մէջ : Վաթսուն տարեկան էր եւ նշանաւոր՝ իր սիրային արկածներով :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ բանակցութիւնները սկսած են արդէն, գերիներու փոխանա-կութեան համար : Դաշնակիցներու պատ-ուիրակութեան նախագահը պոհ կ՛երեւայ արդիւնքէն : Ամէն օր հինգ հարիւր գերի պիտի փոխանակուի, պայմանագրին ստո-րագրութենէն եօթն օր վերջը :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— [illegible] Քատէ :— Հան-րակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49, 43, 42, 85 եւայլն :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՍՈՒԶԱՆԱՒ ՄԸ ԿՈՐՍՈՒԵՑԱՒ ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ ՄԷՋ

82 ՆԱՒԱԶՆԵՐ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ

Ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը, Տարտանէլի հիւսիսային մուտքին առջեւ, շուէտական «Նապոլանտ» քարիւղատար նաւը զարնուեցաւ թրքական «Տումլու-փունար» սուզանաւին որ անմիջապէս ըն-կղմեցաւ մեծ խորութեամբ : Փրկուեցան միայն հինգ հոգի, մէկը՝ նաւապետը, Սապրի Չէլէպիօղլու, որոնք սուզանաւին կամրջակին վրայ կը գտնուէին ընդհար-ման պահուն, բայց երկու նաւազներ մե-ռան հիւանդանոցին մէջ : Մնացեալ 82 նաւազները ջրամոյն կորսուեցան երկար հոգեվարքէ մը ետք :

Զոհերուն մէջ կը գտնուին եօթը սպա-ներ, որոնց մին՝ սուզանաւերու տորմղի-կին հրամանատարը, Հագգը Պուրաք : Հեռաձայն-խաւսխանիշի մը շնորհիւ կա-րելի եղաւ հաղորդակցիլ ծովամոյն նա-ւազներուն հետ որոնք լուր տուած էին թէ կրնան քանի մը ժամ դիմանալ : Շու-դեպինդ աղէտին վայրը հասան քանի մը նաւեր, մասնաւորապէս ամերիկեան «Հո-քինս» թորփիլահալածը, որուն մէջ կը գտնուէին սուզանաւերու փրկութեան մասնագէտներ : Բայց սուզանաւին գըտ-նուած խորութիւնը եւ հոսանքին ուժ-գնութիւնը անյաջողութեան մատնեցին բոլոր փորձերը : Տեսնելով որ կորսուած են, սուզանաւին նաւազները իրենց վեր-ջին խօսքերը հաղորդեցին իրենց ընտա-նիքներուն : «Կ՛աղօթենք Աստուծոյ սպա-սելով մահուան », կ՛ըսէր մէկը : «Թըթ-ուածինը սկսաւ հատնիլ», կ՛ըսէր վեր-ջին լուր մը :

Շաբաթ առտու ամէն յոյս կորսուած էր : Դեռ կարելի չէր եղած գտնել սուզա-նաւին բեկորները, թէեւ սուզակները ի-ջած էին մինչեւ 110 մեթր խորութեամբ : Շուէտական նաւն ալ ճեղքուած է : Նա-ւապետը ձերբակալուեցաւ : Պատասխա-նատուութիւնները պիտի ճշդուին երկար քննութենէ մը ետք : Թէ Թուրք նաւա-պետը եւ թէ շուէտացին կ՛ըսեն թէ թան-ձր մշուշ մը կը տիրէր եւ կարելի չէր տեսնել : Երկու նաւերը կը սուրային 15 հանգոյց արագութեամբ : Ընդհարումը այնքան բուռն եղաւ որ ձայնը կը լսուէր ցամաքէն, 3 – 4 մղոն անդին : Սուզանաւը մէջտեղէն ճեղքուած ըլլալով, չկրցաւ որեւէ շարժում կատարել եւ ընկղմեցաւ քանի մը վայրկեանէն : Մասնագէտներ կ՛ըսեն թէ երկու նաւերը օժտուած չէին ռատարներով : Դեռ ճշդուած չէ,— այս գործիքները չէի՞ն բաներ, թէ մարդ չկար բանեցնելու համար :

Շաբաթ իրիկուն ահազին ալեկոծու-թիւն մը տեղի ունեցաւ : Կը կարծուի թէ պայթիւն մը տեղի ունեցած է եւ կամսու-գանաւին տաշտը խորտակուած է ալիք-ներուն ճնշումին տակ :

«Տումլուփունար», որ 1800 թոն տարո-ղութիւն ունէր, շինուած է Մ. Նահանգ-ներուն մէջ, որոնք Թուրքիոյ յանձնեցին զայն 1950ին, ուրիշ սուզանաւի մը հետ, իբրեւ ռազմական օգնութիւն :

Ամէն կողմէ ցաւակցական հեռագիրներ կը հասնին Անգարա :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, որ Մ. Նա-հանգները գացած էր վարչապետին հետ, վերադարձին յայտարարեց թէ պիտի չկր-նան Մայիս 31ին Պանք տը Ֆրանսի վերա-դարձնել 80 միլիառ Փրանքի կանխավճա-րը. ուրեմն պիտի առաջարկեն վերանորո-գել վարկը : Յետոյ ըսաւ թէ համաձայ-նութիւն գոյացած է, 255 միլիոն տոլա-րով (90 միլիառ Փրանք) ապսպրանք մը ստանալու համար Մ. Նահանգներէն :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԷՊՔ ՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«ԴԱՒԱՃԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒՆ ԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, Խոր-հրդային կառավարութիւնը անպարտ ար-ձակած է այն բժիշկները որոնք ձերբա-կալուած էին անցեալ յունուարին, իբրեւ լրտես եւ պատասխանատու կարգ մը երե-ւելիներու մահուան :

Այս աննախընթաց դէպքը մեծ զար-մանք պատճառեց քաղաքական շրջանակ-ներու մէջ, ուր զանազան մեկնութիւններ կուտան :

Նախ ամփոփենք պաշտօնական տեղե-կութիւնները :

Խ. Միութեան ներքին գործերու նախա-րարութիւնը հետեւեալ պաշտօնական զե-կոյցը հրատարակեց Ապրիլ 4ին.—

« Խ. Միութեան ներքին գործերու նա-խարարութիւնը մանրակրկիտ ստուգում մը կատարեց այն բոլոր փաստաթուղթե-րու եւ տուեալներու մասին որոնք կապ ունէին խումբ մը բժիշկներու գործին հետ եւ որոնց համաձայն այդ բժիշկները կ՛ամբաստանուէին թէ վնասարարութիւն, լրտեսութիւն եւ ահաբեկչական արարք-ներ գործած են խորհրդային պետութեան բարձր անձնաւորութեանց դէմ :

«Այդ ստուգման հետեւանքով, հաս-տատուեցաւ թէ՝ ուսուցչապետներ ... եւ բժիշկներ ... (կը յիշէ տասնեւհինգ ա-նուններ, որոնց ինը Հրեայ) պետական ա-պահովութեան նախորդ նախարարու-թեան կողմէ ձերբակալուած են ապօրինա-բար եւ առանց հիմնաւոր պատճառի : Ստուգումը հաստատեց թէ սուտ են վե-րոյիշեալ անձերուն դէմ ձեւակերպուած ամբաստանութիւնները եւ թէ անհիմն են այն փաստաթուղթերը որոնց վրայ կազ-մուած էր ամբաստանութիւնը :

« Հաստատուեցաւ թէ ձերբակալուած անձերուն վկայութիւնները, որոնք իբրեւ թէ հաստատեր են եղած ամբաստանու-թիւնները, պետական ապահովութեան նախկին նախարարութեան հարցաքննիչ բաժնին կողմէ ձեռք բերուած են այնպի-սի միջոցներով որոնք խստօրէն արգիլ-ուած են խորհրդային օրէնքով :

« Մասնաւորապէս այս գործին քննու-թեան համար կազմուած յանձնախումբին քննութենէն կը հետեւի թէ յիշեալ անձե-րը բոլորովին անպարտ են ահաբեկչու-թեան եւ լրտեսութեան մեղադրանքներէն որոնք հիմնուած են Խ. Ռուսիոյ պատժա-կան օրէնքին 4րդ յօդուածի 5րդ հատ-ուածին վրայ : Հետեւաբար ազատ ար-ձակուած են : Անոնք որ պատասխանա-տու են հարցաքննութեան անկանոն ըն-թացքին ձերբակալուած են եւ պիտի դատուին համաձայն պատժական օրէն-քին » :

Գրած էինք նաեւ ,թէ ետ առնուած է Լե-նինի շքանշանը որ Յունուար 20ին տր-ուած էր բժշկուհի Լիդիա Տիմաշուքի, որ գլխաւոր դերը կատարած էր իբրեւ ամ-բաստանիչ : Այն ատեն խորհրդային մա-մուլը միաձայն կը փառաբանէր այս կի-նը, իբրեւ հերոսուհի մը « որ մինակը պատռած էր մարդասպան բժիշկներուն դիմակը» : Այն ատեն երկրին բոլոր մասե-րէն հազարաւոր նամակներ կը հասնէին, շնորհաւորելու համար տիկնոջ հայրենա-սիրական ձեռնարկը ...

« Փրաւտա», կուսակցութեան պաշտօ-նաթերթը, կը գրէր այն ատեն.

— Լիդիա Տիմաշուք լուրջ կասկածներ ունեցաւ, երբ նշմարեց թէ ականաւոր ու-սուցչապետ մը որ կանչուած էր կարեւոր անձնաւորութիւն մը դարմանելու, սը-խալ ախտաճանաչում կատարած էր եւ տուած՝ դեղագիր մը որ, իր կարծիքով, պատճառ պիտի ըլլար հիւանդին մահ-ուան : Շատ չանցած Լիդիա դէմ դիմաց գտնուեցաւ ոչ թէ մէկ բժիշկի, այլ Խ. Միութեան թշնամի, նենգամիտ, խորա-մանկ եւ քօղարկեալ բժիշկներու ճշմարիտ հրոսախումբի մը : Այն ատեն սկսաւ տա-[illegible]

[illegible]

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԵԱՆ

Բարեգործականը Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յունաստանի ազգային վարժարաններուն անունով եւ անոնց համար հանգանակած իր 235000 տոլարը փոխանակ տրամադրելու յայտարարուած նպատակին, այդ շրջաններուն ազգային իշխանութիւններուն միջոցով, տրամադրած է իր ծրագիրներուն, ան ալ իր ուզած եղանակով։

Ինք իրեն ծրագիր մշակած է, իր հայեցողութեամբ բաշխումներ ու յատկացումներ ըրած է, առանց նկատի առնելու կամքը այն շրջաններուն ազգային իշխանութիւններուն։ Ոչ միայն նկատի չէ առած Լիբանանի Հայոց Առաջնորդարանի կամքը, ոչ միայն անտեսած է Անթիլիասի Կաթողիկոսարանի կարծիքը եւ Գաւառական ու Քաղաքական Ժողովներու տեսակէտները, այլեւ պայմաններ առաջարկած է, սպառնալով մինչեւ անգամ։

Բարեգործականի Նիւ Եորքի Կեդր. Վարչութիւնը յանուն ազգային վարժարաններու եւ «դժբախտ» աշակերտութեան իր հանգանակած 235,000 տոլարէն 100ին 15ը վար դրած է, իր, Բարեգործականի մանաճիւղերուն կրթական կարիքներուն համար, Ամերիկայի մէջ։

Մնացեալէն 30,000 տոլար առատաձեռնօրէ՛ն տուած է Պէյրութի Բողոքական համայնքին, դպրոցական շէնքերու նորոգութեան համար։

Եւ 5,000 տոլար տուած է Պէյրութի Հայ Կաթողիկէ համայնքին։

Գալով Հայ Առաքելական համայնքին, անոր վարժարաններուն շինութեան, նորոգութեան ու կահաւորման համար նախատեսած է՝ 90,500 տոլարի գումար մը։

Նախատեսած է, բայց չէ տուած դեռ։ Բարեգործականը այս կարգադրութիւնը ըրած է՝ առանց կամքը առնելու, առանց նոյնիսկ խորհուրդ հարցնելու Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին կամ Լիբանանի Ազգ. Իշխանութեանց։

Դրամը ի՞նք հանգանակած է, դրամը իր ձեռքն է, հետեւաբար, ի՞նչ հարկ ուրիշներու կամքն ու կարծիքը առնելու...

Աւելին։ Հայ համայնքին բաժին գումարը, 90,500 տոլարը յանձնելու համար, Բարեգործականը պայման դրած է՝ որ Լիբանանի Հայերը պէտք է գնեն հողերը եւ շինուելիք շէնքերու սեփականատէրը պիտի ըլլայ Բարեգործականը։

Կարելի՞ է հաւատալ նման կարգադրութեան մը։ Այո՛, կարելի է, որովհետեւ Բարեգործականի լիազօր ներկայացուցիչը՝ Օր. Գարակէօզեան, անցեալ տարի իր երկրորդ այցելութեան, այս տեղեկութիւնը տուած է Քաղաք. Ժողովին։

Որո՞ւ դրամը Բարեգործականը կը բաժնէ իր ուզած կերպով. որո՞ւ դրամով պիտի կառուցուին դպրոցները եւ ինք պիտի ըլլայ սեփականատէր անոնց։

Լիբանանի Ազգ. Իշխանութիւնները (Անթիլիասի Կաթողիկոսարան եւ Պէյրութի Ազգ. Առաջնորդարան), գայթակղած այս անիրաւ ու քմահաճ կարգադրութենէն, կը բողոքեն, արդարօրէն, պահանջելով Լիբանանի Ազգ. Իշխանութիւններուն տրամադրել գումարը։

Բարեգործականը տեսնելով իր կարգադրութեան այլանդակութիւնը, փորձած է բարեփոխել։ Որոշած է երեք վարժարաններու շինութեան համար 30,000 տոլար տրամադրել, շէնքերու սեփականութիւնը տալ Անթիլիասի, իսկ դպրոցներու վարչութիւնը՝ Ազգ. Առաջնորդարանին։

Բայց, չէ մոռցած աւելցնել, թէ ուրիշ երկու դպրոցներ ալ պիտի կառուցուին, որոնց սեփականութիւնն ու վարչութիւնը պիտի ըլլան Բարեգործականին. որոնցմէ մէկը ուրիշին գումարով պիտի կառուցուի, իսկ միւսը՝ 30,000 տոլարով, պիտի կառուցուի հանգանակուած գումարէն ծախսելով։

Ինչ որ զարմանալի է, Բարեգործականի սպառնալիքն է Ազգ. Իշխանութիւններուն, թէ պէտք չէ «Թոյլատրուի հակաբարեգործական քարոզչութիւն», եւ եթէ չյարգուի այս պայմանը, «դպրոցներու շինութիւնը կրնայ վտանգուիլ»։

Կարելի՞ է երեւակայել, որ Կեդրոնական վարչութիւն մը Ամերիկա նստած, ազատ ու առատ երկրի մը մէջ, կոնակը տուած դրամատուններու մէջ իր դիզած միլիոններուն, նոր հանգանակութիւն կատարէ յանո՛ւն «Թշուառ ու կարօտ» ազգային վարժարաններու, ֆիլմեր դարձնէ սիրտերը յուզելու եւ աւելի առատ դրամ հաւաքելու համար, եւ, յետոյ, նոյն այդ հաւաքուած դրամը նպատակին յատկացնելու համար նման անվայել պայմաններ դնէ։

Փոխանակ իր գանձէն լրացնելու 300000 տոլարը, հանգանակուած գումարէն 15 առ հարիւր վար դնէ Ամերիկայի իր մասնաճիւղերուն համար. նոյն այդ գումարէն 30,000 տոլար ալ ի՛ր անունով վար դնէ, իրեն սեփական դպրոցը հաստատելու համար Պէյրութի մէջ։

Կարելի՞ է երեւակայել նման քայլ մը, որեւէ ժողովուրդի մէջ։ Կարելի՞ է մեր կեանքին մէջ իսկ ըմբռնել Բարեգործութեան ու Կրթասիրութեան նման երեւոյթ մը։

Դժբախտի մը կամ դժբախտութեան համար դրամ հանգանակել, չհագործել դժբախտութիւնը եւ յետոյ՝ բաժնեկից ըլլալ գումարին։

Ի՞նչ պիտի ըսէր Ամերիկահայութիւնը, եթէ Պէյրութի Ճեմարանին համար հանգանակուած 128,000 տոլարէն, նոյնիսկ Հ. Օ. Միութիւնը եւ աջակից այլ Մարմինները մաս մը իրենց կարիքներուն համար վար դնէին. մաս մը յատկացնէին Պէյրութի մէջ վարժարան մը հաստատելու եւ ուրիշ մաս մը՝ Ամերիկահայ դպրոցներուն։

Եւ յետոյ, այս բոլորէն ետք, պայմաններ դնէին դրամին գործածութեան համար։

Անըմբռնելի է նման քայլ մը մեզի համար. Ամերիկահայութեան համար, բայց ըմբռնելի է՝ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն կոչուած կազմակերպութեան համար։

Դրամ չունենալո՞ւն համար։ Ոչ. ընդհակառակն. դրամ ունենալուն համար։

Ամերիկահայութիւնը բացատրութեան կը սպասէ։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՐԱԶԻԼԻԱՅԷՆ

ՓԱԿՈՒԱԾ ԹԵՐԹԵՐ ԵՒ ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ՍԱՆ ՓԱՈԼՕ.— Լոյս տեսած եւ դադրած են հետեւեալ թերթերը.— «Վերելք» նախաձեռնութեամբ 1944 օգոստոս 18ին կազմուած «Հայ Մշակութային Միութեան» որ՝ ինքզինքը յայտարարած է չէզոք, բայց իր գործունէութեամբ եւ զանազան ելոյթներով նկատուած է համայնավար կազմակերպութիւն մը։

Զանազան հանդէս – տօնակատարութիւններով որոշ հետաքրքրութիւն ստեղծած է իր շուրջ և մանաւանդ՝ 1946ի ներգաղթի օրերուն եռանդուն գործունէութեան շրջան մը բոլորած է։ Այսօր ոչ միութիւն կայ, ոչ ալ թերթ։

1946 հոկտեմբերին լոյս տեսած է «Արարատ», փորթուկալերէն։ Իր գլխաւոր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ եղեր «անտեղիտալիօրէն պաշտպանել Հայաստանի հողային պահանջները մինչեւ անոնց վերջնական եւ կատարեալ յաղթանակը, որպէսզի Հայաստանը ի վիճակի ըլլայ պատսպարելու իր բոլոր զաւակները։ Իր խմբագրականը կը վերջացնէ հետեւեալ խօսքերով. «Արարատ» ժողովրդական թերթ մըն է, եւ որպէս այնպիսին՝ կը պատկանի հայ ժողովրդեան եւ Պրազիլիոյ Հայերն են որ պիտի վճռեն անոր ապագան եւ պիտի ըսեն թէ ան պիտի ապրի՞ թէ մեռնի»։

Չեմ գիտեր Պրազիլահայերը ի՞նչ ըսած են. բայց փաստը այն է որ թերթը մեռած է։ 1947 Յունուար 11ին Սան Փաւլօ քաղաքին մէջ լոյս տեսած է «Հայաստանի Ձայն» անուն հայերէն եւ պրազիլերէն թերթ մը։ Ինչպէս իր նախորդները այս թերթն ալ ինքզինքը յայտարարծ է չէզոք։ Բայց քիչ մը վարը կը խոստովանի.— «Ըսինք թէ որեւէ հոսանքի արտայայտիչը չենք. այդ չի նշանակեր սակայն թէ ուրոյն ուղեգիծ չունինք։ Ընդհակառակն անվիճօրէն եւ կատարեալ հարազատութեամբ պիտի պահենք ու հետզհետէ պիտի ամրացնենք հայրենի ուղին, մինչեւ որ ամենայետին Հայը ողջունէ արեւավառ Խորհ. Հայաստանը» եւայլն։ Խմբագիրը Հնչակեան մըն է եղած եւ թերթին հայերէն տառերն ալ Հնչակեաններու «Կայծ» թերթի տառերը։ Հետեւաբար Հնչակեաններու սեփականութիւնը։ Այս թերթը եւս այսօր գոյութիւն չունի։

Նոյն օրերուն, այսինքն 1947 Յունուարին լոյս տեսած է զուտ պրազիլիական լեզուով, «Պրազիլ – Հայաստան» մշակութային ամսաթերթ մը։ Պատասխանատու տնօրէնը՝ Ատիլ Ժ. Տուկլօս, պրազիլցի, վարիչ խմբագիր՝ Գրիգոր Պուտագեան, Սեկցի. օգնական խմբագիր՝ Անդրանիկ Պարսումեան՝ Մարաշցի։ Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած «Մայիս 28»ի, զարդարուած եռագոյն դրօշով եւ Արամի նկարով։ Քանի մը հատուածներ իր առաջին թիւի խմբագրականէն, ստորագրուած Պ. Ատիլ Ժ. Տուկլօսի կողմէ.

«Ամէն ժողովուրդ որ կը գաղթէ այն երկրէն ուր ինք ծնած է, ունի իր տխուր կամ զուարթ պատմութիւնը պահուած իր սրտի խորքին մէջ. այնուհետեւ ուր որ ալ ինք հաստատուի, միշտ ալ կը յուշէ անմեռ կարօտը այն հողին ուր իր ծնողքը իր անդրանիկ քայլերը առաջնորդած են։ Սան Փաւլոյի հայ գաղութը չէր կրնար բացառութիւն կազմել այս ընդհանուր գծին մէջ։ Իր անդամները, նախկարապետները, նոյնիսկ Սան Փաւլօն տակաւին գիւղաքաղաք եղած ժամանակներէն, քաջալերած են իրենց միւս հայրենակիցները որոնք կ՚ուզէին գաղթել հարուստ եւ ազատ երկիր մը, ուր իրենք կարող ըլլային իրենց աշխատանքով ազատօրէն ապրիլ։ Ոմանք եկած են ուրախութեամբ, յուսալով որ կը յաջողին աւելի հանգիստ եւ խոստմնալից կեանք մը ստեղծել իրենց համար. մինչ ուրիշներ, թէեւ դարձեալ յոյսով եկած, բայց հետերնին բերած են դառն յիշատակներ, եւ ո՞վ գիտէ այլեւս պիտի կարողանա՞ն տեսնել ծովերէն անդին մնացած իրենց հարազատները։ Բոլորն ալ սակայն իրենց աչքերուն մէջ բերած են Արարատի եւ Արագածի անմոռանալի բարձր գագաթներու հեռանկարը, ցոլացած Եփրատի եւ Տիգրիսի անհանդարտ հոսանքներուն եւ Վանի, Սեւանի ու Ուրմիոյ մեծ լիճերուն խաղաղ ջուրերուն մէջ։ Օտարութեան մէջ անոնք կարո՞ղ էին մոռնալ իրենց երկրի այն լեռները, որոնց վրայ իրենք առաջին անգամ ըլլալով տեսած էին Արեւմտեան Ասիոյ ջինջ երկնակամարին վրայ փայփլող արեգակին ճառագայթները, իրենց ականջները կարո՞ղ էին չլսել զանգակներու մայիւնը եւ կովերու բառաչը որոնք կ՚արածէին իրենց բարձրաբերձ լեռներու դալարագեղ մարգերուն վրայ, որոնց վրայէն սուրալով կ՚անցնի զեփիւռը...։ Հայ ժողովուրդը գեղեցիկ պատմութիւն մը ունի, եւ զայն չի մոռնար. իր քաղաքակրթութիւնը ներկայ քաղաքակրթութենէն բազմաթիւ դարեր առաջ սկսած է, եւ ունի իր յատուկ լեզուն... Հայոց ժողովրդական պարերը գեղեցիկ են և հարուստ, և Սէն Փաւլոյի Հայոց զաւակները գիտեն զանոնք ներկայացնել գեղարուեստական ճաշակով»։

Այս թերթն ալ կարճ կեանք մը ունեցած է։

Սան Փաւլօ նահանգին պատկանող կարգ մը քաղաքներու մէջ կան ցիրուցան Հայեր։ Քազա Պրանքա կը բնակին 7 հոգի։ Բնիկ Գարամանցի Գրիգոր Սանոսեան հաստատած է կարագի գործարան մը եւ կարագին անունը դրած է «Արարատ»։

Քառասուն պզտիկ գիւղաքաղաքներու մէջ ալ կան Հայեր, մէկէն երկու ընտանիք։ Սան Ժօզէ Տօ Ռիօ Փրէթօ քաղաքը կը բնակին 20 ընտանիքներ, 120 հոգի, որոնք կազմակերպուած համայնք մը կը ներկայացնեն եւ միշտ ալ կարեւոր տեղ մը գրաւած իրենց գործունէութեամբ։ Իրենց միջոցներով կառուցած են կարգ մը նշանաւոր անձերու յիշատակարաններ եւ արձաններ հայկական մակագրութեամբ։ Ժաու քաղաքին մէջ կան հինգ ընտանիք, բոլորն ալ առեւտրականներ։

Ամբողջ Պրազիլիոյ հայ գաղութի զբաղումներ են 70 առհարիւր առեւտրական։ 20 առ հարիւր ազատ արհեստաւորներ, 5 առ հարիւր բանուոր – արհեստաւորներ, 5 առ հարիւր գործարանատէրեր։

Գործարաններու մէջ առաջին տեղը կը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

(ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ 30–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Լինում է չի լինում՝ մի խեղճ մարդ, անունը՝ Նազար։ Էս Նազարը մի անշնորհք ու ալարկոտ մարդ է լինում. էնքա՛ն էլ վախկոտ, որ մենակ ոտը ոտի առաջ չէր դնիլ, թէկուզ սպանէիր։ Օրը մինչեւ իրիկուն կնկայ կողքը կտրած՝ նրա հետ դուրս գնալիս՝ տուն գալիս։ Դրա համար էլ անունը դնում են վախկոտ Նազար։

Էս վախկոտ Նազարը մի գիշեր կնկայ հետ շեմքն է դուրս գալի։ Որ շեմքն է դուրս գալի, տեսնում ճըրդճըրդան լո՜յս լուսնակ գիշեր, ասում է.

— Այ կնիկ, ինչ քարուան կտրելու գիշեր է... Սիրտս ասում է՝ վեր կաց, գնա Հնդստանից եկող Շահի քարուանը կտրի, բեր տունը լցրու...

Կնիկը թէ՝

— Ձէնդ կտրի, տեղդ նստի. քարուան կտրողիս մտիկ արա...

Նազարը թէ՝

— Անզգամ կնիկ, ինչո՞ւ չես թող անում՝ գնամ քարուան կտրեմ, բերեմ տունը լցնեմ։ Էլ ի՞նչ տղամարդ եմ ես, էլ ինչո՞ւ եմ գդակ ծածկում, որ համարձակւում ես իմ առաջը խօսես։

Որ շատ կռւում է, կնիկը տուն է մըտնում, դուռը փակում։

— Հողեմ էդ վախկոտ գլուխդ. դէ հիմի գնա քարուան կտրի։

Էս Նազարը մնում է դրանը։ Վախից լեղապատառ է լինում։ Ինչքան աղաչում պաղատում է, որ կնիկը դուռը բաց անի չի լինում, բաց չի անում։ Ճարը կտրած՝ գնում է մի պատի տակին կուչ է գալի, դողալով գիշերն անց է կացնում՝ մինչեւ լոյսը բացւում է։ Նազարը՝ խռոված, պատի տակին արեւկող արած սպասում է, որ կնիկը գայ տուն տանի, ու միտք է անում։ Ամառուայ շոգ օր, զզզզած ճանճեր՝ ինքն էլ էնքան ալարկոտ, որ ալարում է քիթը սրբի. ճանճերը գալիս են, սրա քիթ ու պռունգին վեր գալի, լցւում։ Որ շատ նեղացնում են, ձեռը տանում է՝ երեսին զարկում է, ճանճերը ջարդւում են, առաջին վայր թափւում։

— Վա՜հ, էս ի՞նչ էր...

Մնում է զարմացած։ Ուզում է համրի, թէ մի զարկով քանիսն է սպանել, չի կարողանում։ Մտածում է, հազարից պակաս չի լինի։

— Վահ, ասում է, ես էսպէս տղամարդ եմ եղել ու մինչեւ էսօր չեմ իմացե՛լ... Ես որ մի զարկով կարող եմ հազար շունչ կենդանի ջարդել — էլ ի՞նչ եմ էս անպիտան կնկայ կողքին վայր ընկել...։

Էստեղից վեր է կենում, ուղիղ գնում իրանց գիւղի տէրտէրի մօտ։

— Տէրտէր, օրհնեա ի Տէր։

— Աստուած օրհնի, որդիս։

— Տէրտէր, բա չես ասիլ՝ էսպէս էնպէս բան։

Պատմում է իր քաջագործութիւնը ու հետոն էլ յայտնում է, որ պէտք է իր կընկանից կորչի. միայն խնդրում է՝ իր արածը տէրտէրը գրի, որ անյայտ չմնայ, ամէնքն էլ կարդան, իմանան։ Տէրտէրն էլ, կատակի համար, մի փալասի կտորի վրայ գրում է. «Անյաղթ հերոս քաջըն Նազար, որ մին զարկի՝ ջարդի հազար»։

Ու տալիս է իրեն։

Նազարը էս փալասի կտորը մի փայտի ծէրին ամրացնում է, մի ժանգոտած թրի կտոր կապում մէջքը, իրեն հարեւանի իշին նստում ու գիւղից հեռանում։

Իրենց գիւղից դուրս է գալիս, մի ճամբայ է ընկնում ու գնում։ Ինքն էլ չի իմանում, թէ էդ ճամբէն ուր է տանում։

Գնում է, գնում, մի էլ յետ է նայում, տեսնում է գիւղից հեռացել է։ Էստեղ սիրտը ահ է ընկնում։ Իրեն սիրտ տալու համար՝ սկսում է քթի տակին մըմռալ, երգել, իրեն իրեն խօսել, իշի վրայ բարկանալ։ Քանի հեռանում է, էնքան վախը սաստկանում է, էնքան ձէնը բարձրացընում է, սկսում է գոռգոռալ, հարայ – հրոց անել, հետոն էլ միւս կողմից էշն է սկսում զռալ։ Էս աղմուկից ու աղաղակից թռչունները մօտիկ ծառերից են թռչում, նապաստակները թփերից են փախչում, գորտերը կանանչից են ջուրը թափւում։

Նազարը ձէնն աւելի է գլուխը գցում, իսկ որ մտնում է անտառը, թւում է, թէ ամէն մի ծառի տակից, ամէն մի թփի միջից, ամէն մի քարի յետեւից, որտեղ որ է զաղան է յարձակուելու կամ աւազակ, սարսափած սկսում է գոռգոռալ, ո՛նց գոռգոռալ, ականջ ոչ լսի։

Դու մի ասիլ, հէնց էս ժամանակ մի գիւղացի ձին քշելով անտառում՝ միամիտ գալիս է։ Էս զարհուրելի ձէնը ականջն է ընկնում թէ չէ՝ կանգնում է։

— Վայ, ասում է, ո՞նց թէ իմն էլ էստեղ էր հատել. կայ–չկայ, էս աւազակներ են...

Ձին թողնում է, ընկնում է ճամբի տակի անտառն ու՝ երկու ոտն ունէր, երկուսն էլ փոխ է առնում ու փախչում։

Բախտդ սիրեմ, քաջ Նազար. գոռգոռալով գալիս է. տեսնում մի թամբած ձի ճամբի մէջտեղը կանգնած իրեն է սպասում։ Իշից վայր է գալի, էս թամբած ձիուն նստում ու շարունակում իր ճամբէն։

Շատ է գնում, քիչ է գնում, — շատն ու քիչն էլ ինքը կ՚իմանար, — գնում է ընկնում մի գիւղ, ինքը գիւղին անծանօթ, գիւղն՝ իրեն։ Ո՛ւր գնայ, ուր չգընայ։ Մի տանից զուռնի ձէն է լսում. ձին քշում է էս ձէնի վրայ, գնում է ընկնում մի հարսանքատուն։

— Բարի օր ձեզ։

— Այ Աստծու բարին քեզ, բարով, հազար բարի եկար։

— Համեցէք, հա, համեցէք, դէ՛, ղոնաղն Աստծունն է. սրան տանում են իր դրօշակով սուփրի վերի ծէրին բազմեցնում։ Աչքդ էն բարին տեսնի. ինչ որ լցնում են առաջը, — թէ ուտելիք, թէ խմելիք։

(1) ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾ ՈԳԻՆ ԱԼ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

Ռուսական թերթերու ինքնաքննադատութենէն քաջալերուած Քոլկէյթ Համալսարանի ռուսական լեզուի եւ քաղաքակըրթութեան ուսուցչապետ Ալպէրթ Փէրի ցոյց կուտայ թէ ստեղծագործութեան ոգին որքան տկար է Խ. Միութեան մէջ: Կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվէստիա» 1952 Նոյեմբեր թիւին մէջ կ'ընդունի թէ մինչեւ իսկ սովետական ճարտարապետութեան եւ քանդակագործութեան մէջ կը պակսի գեղարուեստական տաղանդը: Նովոսիպիրսքի մշակոյթի պալատը շինողները քննադատուեցան իրենց երազած խորաքանդակներուն համար: Քանդակագործները պէտք է ներկայացնէին սովետական աշխատաւորները, կոլխոզի ագարակապանները, օդանաւորդները, արուեստագէտները եւայլն: «Գաղափարը գեղեցիկ է, կը գրէ Մոսկուայի օրաթերթը, սակայն գործադրութիւնը հակա-գեղարուեստական է: Բոլոր արձանները ալ իրարու կը նմանին: Անոնց մէջ չկայ նուազագոյն ակնարկը ազնիւ, ներշնչուած սովետ մարդու անձնաւորութիւնը:

Խորհրդային թատրոնին մէջ ալ չկայ ստեղծագործական յատկութիւնը, մասնաւորաբար կատակերգութեան մէջ, կը գրէ Կոստանդին Սիմոնով «Կոմսոմոլըսքայա Փրաւտա» ի մէջ Նոյեմբեր 2ին: Սովետ կատակերգութիւնները արուեստական գիւտեր են եւ չափազանց տաղտկալի – ձայն կուտան ուրիշ դրագէտներ համանման Երիտ. Միութեան օրաթերթին մէջ:

« Փրաւտա » իր Հոկտեմբեր 23ի թիւին մէջ կը գրէ թէ ծաղրանկարներէն շատեր « երգիծական պատկերներ են առանց երգիծանքի »: Միեւնոյնն է ծանուցումի պարագան, կը գրէր նոյն « Փրաւտա » ն Յուլիս 30ին, մատնանշելով « ճաշակի պակասը » : Թերթը կը քննադատէր ծանուցում խմբագրողները, անոնց գեղարուեստական գաղափարներու աղքատութիւնը, ցուցափեղկ զարդարելու անշնորհքութիւնը:

Տգեղութիւն, անճաշակութիւն, ռուսերէն « խալտուրա » — յօղուածին գործածած բառերն են:

Ամէնէն աւելի կը գանգատին իրենց ճարտարուեստական գծագրիչներուն դէմ: Արդէն Մարտ 22ին Արհեստակցական Միութեանց թերթը, « Թրուտ » ցասումով կ'արտայայտուէր Մոսկուայի կօշիկի գործատան մը արտադրութեան դէմ: « Խառնածին մը կնոջ մուճակի եւ ոտնագնդակ խաղացողի մը կօշիկին... որոնք կարուած են կոպիտ դերձանով, որ աւելի յարմար պիտի ըլլար գետնախնձորի պարկի մը համար... երկար սեւ կապերը կոպտօրէն կապուած են անվերջանալի օղակներով » :

Յունիսին քննադատական այս արշաւը հասաւ իր ծայրագոյն աստիճանին: Ցաճախորդներու գանգատները կը միանային պաշտօնական յանդիմանութեանց՝ արտադրողներուն դէմ: Յունիս 13-ին « Թրուտ » խմբագրականին մէջ կը գրէր տեսակ մը զարմանքով. — « Այս օրեր յաճախորդը կ'ուզէ այնպիսի ապրանքներ որ ոչ միայն տոկուն են, այլեւ խնամքով կարուած և նրբաճաշակ, ինչ որ կը գեղեցկացնէ մարդուս կեանքը: Եւ տակաւին շատ յաճախ կը տեսնենք խանութներուն մէջ զարդեր եւ պահարաններ, որոնք այո, տոկուն են, եւ սակայն կը վանեն իրենց երեւոյթով: » Եթէ նոյնիսկ սովետ. կօշիկները շատ վանող չեն երեւոյթով, շատ մը զոյգեր խանութներու դարաններու մէջ կը մնան անվաճառ, իրենց «հինցած ձեւին » համար:

Յունիս 7ին « Լիթերաթուռնա յա Կազեթա » ն կը գրէր. — « Նայեցէք անգամ մը սա կերպասներուն... Կերպասագործներուն միակ տեսութիւնը այն է թէ ըսպառողին ճաշակը չի փոխուիր, եւ հետեւաբար միեւնոյն « ծաղկոլոռ »ի գծագրութիւնը հիմա ալ կ'անցնի ինչպէս ժամանակին մեր մեծ մայրերուն հաճելի էր: Շատ մը հնաձեւ կերպասներ կը մնան անվաճառ » :

Հիւսուածեղէնն ալ միեւնոյն բանն է, փողկապներ, գուլպաներ եւայլն: « Փրաւտա » ն կը բողոքէր Յունիս 4ին թէ աժանոր են, կոպիտ եւ անճաշակ:

Յունիս 21ին « Լիթերաթուռնայա Կազէթա » ն ցոյց կուտար ցանկը պատկերներու, շրջանակներու եւ ուրիշ ապրանքներու, որոնք շինուած էին Լենինկրատի մէջ, եւ պիտի գործածուէին յարկարաժիններու համար, որոնք բոլորովին անճաշակ են:

Օգոստոսի սկիզբը Ալեքսիս Քօզիկին, որ անդամ էր Քաղաք. Բիւրոյին եւ Նախարար Թեթեւ ճարտարարուեստի, լսելով գանգատողները, խիստ հրահանգ տըւաւ բարելաւելու համար « գեղարուեստական ձեւը » հիւսուածեղէնի եւ մանրավաճառ ապրանքներուն, որոնք կ'արտադրուէին սովետ գործարաններու մէջ:

« Իզվեստիա » ն Օգոստ. 6ին յայտնեց թէ ոսկեհիւս ձեռագործի խանութը Տորցոկի մէջ պէտք էր որ այս դասակարգին մէջ մտնէր, իր թաւշեայ բարձիկներով տուփերը, բանուած ոսկեթելերով, ինչպէս և իր միւս արտադրութիւնները «գեղեցիկ գծագրութիւններ » ունին, սակայն կոպտօրէն եւ անճաշակ գործուած են: Եւ իր սեփական վարպետները չունենալով, ձեռագործի խանութը իր գծանկարները կը ղրկէ դրացի ասպաղէնի եւ թամբի խանութները, որպէսզի վարպետները չինեն:

« Թրուտ » Նոյեմբեր 21ի թիւին մէջ կը գրէր Թաշկէնտէն թէ աղջիկներ այդ ասիական կեդրոնական քաղաքէն չեն առներ իրենց հօր գծած պուպրիկները ըսելով. – «Ձեռ ուզեր, պուպրիկը հիւանդ է» որովհետեւ պուպրիկին երեսը ծածկուած էր ուռեցքներով եւ ճզմուածքներով: Խաղալիքը չէր հրապուրեր մանուկը այլ կը վախցնէր: Նոյեմբեր 8ին « Իզվեստիա » խմբագրականով մը ցոյց կուտար թէ Լըվովի մէջ (Լեմպէրկ) ապրանքները մաքսատան մէջ կը դիզուէին, որպէս «անճաշակ ապրանք » :

« Փրաւտա» Նոյեմբեր 6ին յանցաւորներուն մէջ դասեց աշխատանքի պահեստի դպրոցներուն ուսուցիչները: « Ստեղծագործութեան Ոգին » խորագրով գրութեամբ կը շեշտէր թէ այդ ոգին կը պակսի Մոսկուայի ձեռական աշխատութեան դպրոցին շրջանաւարտներուն մէջ: Յօդուածին հեղինակները, որոնք մասնագէտներ են կարմիր մայրաքաղաքին գործատան մէջ, կը գանգատէին թէ երիտասարդները սովորամոլութեամբ կը գործեն, « չէին սորված ստեղծագործօրէն կատարել աշխատանքը»: « Մեր ձեռական աշխատանքի վարժեցնող դպրոցները ուշադրութիւն չեն դարձներ իրենց աշակերտներուն ստեղծագործական նախաձեռնութիւնը զարգացնելու »: Ասկէ առաջ կուգայ որակին խեղճութիւնը եւ արտադրանքին ճաշակի պակասը:

Թ. Ա. Թ.

« ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ » Ը

Ամէն « Օր » իր իմաստը եւ դերը ունեցած է մեր ազգային կեանքին մէջ, ազգային շարժումին կենդանացման եւ տեւականութեան տեսակէտով:

Կապոյտ Խաչը ունի « Մանուկներու Օր » ը, իր « Օր » էն զատ, ամէն կերպով արժանի քաջալերութեան:

Կուգայ « Մայրերու Օր » ը զոր պէտք է սատանձնէ Զափահաս Որբերու Միութիւնը ի յիշատակ նախ իրենց սիրասուն մայրերուն, որ ինկան անգերեզման եւ երկրորդ ի յարգանս եւ ի պատիւ հայ Մայրերուն:

« Հերոսներու Օր » ը, այլ անուամբ « Հ. Յ. Դ. Օր » արդէն ամէն տարի կուգայ մեզ յիշեցնել այն քաջերը որոնք ինկան իրմէ առաջ եւ իրմէ վերջ, աչքերը յառած հայրենի երկինքին:

Ունինք « Օր » մը՝ մեր Մեծ Մեռելներուն, Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի զոհերուն:

Յետոյ կուգայ Մայիս 28ը, անմոռանալի օրը, ազատ եւ անկախ Հայաստանի հիմնարկութեան թուականը:

Բայց պէտք չէ մոռնանք թէ մեծ «Օր» մըն ալ ունինք մեր « Մշակոյթ »ին նըւիրուած, որ շատոնց մոռցուած է:

Որո՞ւ կ'իյնայ շարունակել այդ մեծ « Օր »ն ալ որպէսզի չխզուի կապը հինին եւ նորին, գացողներուն եւ եկողներուն միջեւ, մանաւանդ այս ափերուն վրայ, լեզի եւ փխրուն...

Կը կարծենք միայն « Համազգային » միութիւնը կրնայ ստանձնել նախաձեռնութիւնը, ամէն տարի սարքելով մշակոյթի « Օր »ը, անգամ մը նուիրուած՝ լոյսի, գրքի, բեմի, գեղարուեստի զանազան ճիւղերուն: Անշուշտ իրեն պիտի գործակցին ուրիշ կրթական եւ դրական միութիւններ, արծարծելով ստեղծագործութեան կրակը եւ խանդավառելով նոր սերունդը:

ՄԷՆ – ՍԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՈՄԿՈՒՍԻՆ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

«Փարի – Փրէս» կը գրէ թէ մեծապէս նուազած են համայնավար կուսակցութեան անդամները, թերթերուն սպառումը ինչպէս դրամը: Այս նուազումը կը շարունակուի 1947էն ի վեր:

Թերթին քաղած տեղեկութեանց համաձայն, 1946ին համայնավար կուսակցութիւնը 820 հազար անդամատետրեր բաժնած էր, 1948ին 650 հազար, 1950ին 500 հազար, 1950ին 450 հազար, իսկ 444 հազար 1952ին:

Արբանեակ կազմակերպութիւններն ալ ազդուած են, մանաւանդ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 1945ին ունէր վեց միլիոն անդամ, այսօր 1.500.000 կը հաշուեն իրական թիւը: Հինգէն մէկը միայն համայնավար է, սակայն գրեթէ ընդհանուր շարքերը կը պատկանին համայնավար կուսակցութեան:

Միեւնոյն ընկրկումը ընտրական գետնի վրայ: Համայնավար կուսակցութիւնը կորսնցուց մօտ 20 առ հարիւր վերջին մասնակի ընտրութեանց ատեն (մինչեւ 30 առ հարիւր հիւսիսային նահանգներուն մէջ): Կորուստը աւելի զգալի է բանուորական կեդրոններու մէջ քան թէ գիւղական շրջաններու մէջ: Համայնավար կուսակցութեան վարիչները ցաւով հաստատեցին թէ փարիզեան վերջին ընտրութեանց մէջ, ձեռնպահներ կային, մինչեւ իսկ շարքերուն մէջ:

Նիւթական հասոյթներն ալ պակսած են: «Սովորական» մուտքը կը գոյանայ 10 առհարիւր անդամավճարներէ, որոնց սակն է ամսական տասը ֆրանք չունեւորներու, 50 ֆրանք թոշակաւորներու, մինչեւ քսան հազար ֆրանք ամսական եկամուտ ունեցողներու, 150 ֆրանք 20էն 35 հազար ամսական ունեցողներու համար, իսկ 250 ֆրանք ասկէ վեր:

Հասոյթին մնացեալ 90 առ հարիւրը կը գոյանայ հանգանակութենէ, նուէրներէ, քաղաքապետութեանց նպաստէն: Եւ վերջապէս առեւտրականներու տուած դըրամէն: Սակայն այս վերջին աղբիւրը ըսկած է ցամքիլ Սլանսքիի եւ Մոսկուայի բժիշկներուն ձերբակալութենէն ի վեր: Բազմաթիւ հրեայ առեւտրականներ այլեւս չեն օգներ կուսակցութեան:

Համայնավար մամուլին սպառումը որ 1944ին 24.5 առ հարիւրն էր ամբողջ ֆրանսական մամուլին, իջած էր 22.8 առ

գրաւեն կօշիկի գործարաններ, ինչպէս նաեւ կերպասի, մետաքսի, փողկապի, մետաղագործութեան, դերձանի, ճերմակեղէնի, ճամբորդութեան պայուսակի, թուղթէ քսակներու եւ գորգի գործարաններ:

Կան երկու երկրաչափ, ինը ատամնաբոյժ, երեք բժիշկ, մէկ քիմիագէտ, երեք տեղական թերթերու աշխատակիցներ եւ նորահաս երիտասարդութիւն մը որ սկըսած է զանազան դիրքեր գրաւել պետական իշխանութեան մէջ: Ունինք մէկ երեսփոխան եւ մէկ քաղաքապետական խորհուրդի անդամ: Ռիօ Կրանտէ Տօ Սուլ նահանգին մէջ կան 18 հայ ընտանիքներ, Մինաս Ժէրայէս նահանգի հինգ գլխաւոր քաղաքներու մէջ՝ 24 ընտանիք Հայեր, մեծ մասը Տէօրթ – Եօլցի: Սեարա Նահանգին մէջ 10 ընտանիք 56 անձ (մեկուսացած շրջան մը): Մաթօ Կրոսօ Նահանգին մէջ ունինք 8 ընտանիք Հայեր, եւն.:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

—Նախ ինծի սպաննեցէք :

Սեւ ու չոր դէմք մը գրեթէ դպաւ իմ դէմքիս եւ ըսաւ խնդալով .

— Կիները սպաննելու հրաման չկայ, դուն անդին կորսուէ :

Այն ատեն լսեցի խորդալու պէս ձայն մը, կարծես մէկը կը խեղդուէր. եսիս դարձայ, աման... այդ րոպէին... ի՞նչպէս ապրեցայ այդ րոպէն ... մէկը Կարապետիս թեւէն բռնած կը քաշէր ու անիկա կ'ընդդիմանար, կը քաշքշուէր գետնին վրայ. վերջապէս ինքզինքը ազատեց թշնամիին ձեռքէն ու այնպիսի ձայնով մը որ ինծի անգամ անծանօթ թուեցաւ գոչեց .

— Ես խլամ եմ, Մարգարէին խաթեր համար ազատեցէք ինծի...

Տղաս ինծի կը նայէր առանց ճանչնալու, կը նայէր ամբոխին, կը նայէր զէնքը քաշող թշնամիին, կը նայէր ու բերանը կը ծռէր բան մը ըսելու համար. ընչառութիւնը այնքան զօրաւոր էր որ հեռուէն կը լսուէր ...

— Աղէկ, աղէկ, պատասխանեցին շատ մը ձայներ, քեզի թլփատելու կը տանինք կոր :

Ու քանի մը հոգի մէկէն վրան յարձակեցան ու սկսան քաշքշել :

Տղաս կրկին դիմադրեց. հագուստները պատռեցան, ծունկերը գետին քսուելով սկրդուեր էին. անցած տեղին, հողին վրայ, արիւնի հետքեր կային :

— Վույ, վույ կը գոչէր անիկա եսին դառնալ փորձելով... մայրիկ, զիս ըսպաննելու կը տանին, մայրիկ... ես մեռնիլ չեմ ուզեր, վույ, վույ ես մեռնիլ չեմ ուզեր ...

Աման, աման... անկէց ի վեր վայրկեան չըլլար որ այդ ձայնը չլսեմ, վայրկեան չըլլար որ Կարապետիս ճերմկած դէմքը չտեսնեմ. ձայնը կարծես ականջիս մէջ մնացած է, իր հոգեվարքի պատկերը աչքերուս մէջ դրոշմուած է :

Ետեւնուն վազեցի, բայց չտեսայ. աղին անդին թափառեցայ ... ամէն կողմէն ինծի կը թուէր որ տղուս ձայնը կը լսեմ ու ճամբաս չփոթեցայ. ատեն մը ետքը դէմս ելաւ Սաֆիյէ հանըմ, Աղըլ Գոնըլըին քոյրը, ձեռքէս բռնեց ու դէպի իրենց տունը առաջնորդեց :

— Քեզի կը վայլէ աղջիկներուդ քովը ըլլալ, ըսաւ :

— Կարապե՞տս, հարցուցի արցունքէս խեղդուելով :

— Աստուծոյ ողորմութիւնը մեծ է, պատասխանեց... շատ չտանջուեցաւ :

Գիտէի արդէն ու կը սպասէի որ տըղուս սպաննուելուն լուրը առնեմ, բայց ականջներուս չհաւատացի... ցաւէս քար կտրած կեցայ Սաֆիյէին դիմացը :

— Նստինք, ըսաւ վշտացած ձայնով, ու ձեռքէս բռնելով ստիպեց որ գետինը խսիերուն վրայ տարածուիմ. այդ միջոցին պատմեց ամէն բան :

— Հոն էի ու աչքերովս տեսայ, ականջներովս լսեցի. մարդիկ գինովի ու խենթի պէս էին, զաւակը իր հօրը, եղբայրը եղբօրը զարնելու պատրաստ. այդպիսի գէշ րոպէներ կան Աստուծոյ մեզի սահմանած ժամերուն մէջ եւ այդ րոպէներէն մէկուն զոհ գնաց զաւակդ :

— Եավրում... եավրում կը գոչէի ես, արեւդ մարեցաւ, կեանքը այնքան քաղցր էր քեզի համար. ի՞նչ զէնքով զարկին, ո՞ւր տեղէդ զարկին, եարալը մարմինդ ո՞ւր մնաց. անգամ մըն ալ կեանք տայի քեզի... աչքերուս լոյսէն լոյս առ, իմ շուքէս շունչ առ եւ չորս կողմդ նայէ, կշտացիր կեանքէն... եավրում, ի՞նչ զէնքով զարկին քեզի ...

— Գետին եղերքը տարեր էին, պատասխանեց Սաֆիյէ ու հոն Կարապետը Հալիլին հանդիպեցաւ. «մէկ հողի վրայ ծնած, մէկ երկնքի տակ ապրած ենք, Հալիլ, ըսաւ, աղի, հացի հախ կայ մէջերնիս. մէկ ամանէ կ'ուտէինք, մէկ գաւաթէ կը խմէինք, խնայէ երիտասարդութեանս»: Բայց անոնք մտիկ չըրին ու ձեռքերը կապեցին: Հալիլ դանակը գօտիէն քաշեց ու մօտիկցաւ ....

« Ես դանակէն կը վախնամ, գետը նետեցէք ինծի», ըսաւ Կարապետ վերջին անգամ: Բայց Հալիլ ծիծաղելով մօտիկցաւ ու դանակը մինչեւ կոթը ընկերոջը ծոծրակին մէջ խոթեց. յետոյ գետը նետեցին զինքը... ամբոխը գետեզր ժողվուած կը դիտէր. երկու անգամ արիւնոտ մարմինը ջուրին երեսը ելաւ եւ հոսանքէն քշուեցաւ, բայց Բէտուլլահ օղլու Խալիլ գոչեց.

« Գետին ջուրը կարմրեցաւ կեավուրին անցած տեղէն, դեռ ողջ ըլլալու էր » եւ երրորդ անգամուն երբ Կարապետ ջուրին երեսը ելաւ՝ վրան հրացան մը պարպեց :

— Երկինքը սեւցաւ ինծի համար, Սաֆիյէ... ըսի Թուրք կնոջը երեսն ի վեր լալով. Աստուծոյ բոլոր կայծակները ձեր ոճիրները չպիտի կրնան պատժել. ո՞ր օրը եւ ո՞ր ժամուն ձեր քաւութեան ժամանակը հասած պիտի ըլլայ. այրիին, որբին ու մօր արցունքներուն մէջ պիտի խեղդուիք :

Քանի կը խօսէի, անիկա կը տժգունէր. դողալով ձեռքս բռնեց ու մխիթարել փորձեց ...

— Մի լար, մի լար, շատ էգիյէթ չտուին, փառք տուր Ալլահին, գթած եղաւ ձեզի համար. դեռ ի՞նչ տանջանքներու մէջ մեռնողներ կան, ինչեր պատմեցին ... ամէն մէկուն եղունգներուն մէջ Հայու արիւն կար:

Զիս առաւ եղբօրը տունը տարաւ ուր աղջիկներս մնացեր էին. իրարու քով եկանք ու սկսանք լալ: Այլեւս մեզի մինակ չէին ձգեր. տանը կիներուն եկեր միացեր էին դրացիներն ալ ու մեզ շրջապատած էին: Ոմանք կը հեգնէին մեր ցաւը. «Ո՞ւր է հուրրիյէթը ...» ոմանք կը մեղքնային մեզի, իսկ ուրիշներ կը յանդիմանէին :

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Հարիւրի 1946ին, եւ 12 առհարիւրի 1952-ին։ Ութ տարուան մէջ երկուքուկէս մի-լիոնէն իջած է մօտ մէկ միլիոնի։ Տարուան սկիզբէն «Սը Սուառ» եւ Մոնփէլիէի «Հայրենիքի Ձայնը» դադրեցան։ Հաւանական է որ ուրիշ թերթեր ալ դադրին։

Այսպէս, առանց յիշելու ներքին վէճերը, թերթը կ'եզրակացնէ թէ համայնավար կուսակցութիւնը կ'ընկրկի ամէն ճակատի վրայ, եւ կը կորսնցնէ իր այն ազդեցութիւնը, զոր շահած էր 1940—1945ին։

թշնամիներուն դէմ, մաքառեցաւ մահն աչք առնելով»։

Այդ օրերուն Փարիզի մէջ ալ գտնուեցան կարմիր կամ ուղեկից բժիշկներ որոնք ջերմապէս շնորհաւորեցին խորհրդային իշխանութեան արթնութիւնը...

× Ցարաբերութեանց բարւոքման տեսակէտով ուշագրաւ են նաեւ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1. Տարիներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Մոսկուայի երգիծաթերթը, «Կրոկոդիլոս», Ապրիլ 4ին լոյս տեսաւ առանց հակամերիկեան ծաղրանկարի մը։ Թերթին այս թիւը նուիրուած է միայն Ռուսիոյ ներքին բարքերուն քննադատութեան եւ թեթեւօրէն կը ծաղրէ Անգլիոյ խորհրդարանական սովորութիւնները։

2. Խ. Միութիւնը արտօնեց որ Մոսկուայի անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանութիւնները, որոնք տեղափոխուելու հրաման ստացած էին, մնան իրենց նախկին շէնքերուն մէջ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», ապրիլ 6ի խմբագրականին մէջ կը մատնանշէ այն պատասխանատուները որոնք այս «դատական սխալը» գործած են։ Առաջինը կը կոչուի Ռիումին, պետական ապահովութեան նախորդ նախարարը եւ քննիչ ատեանին պետը, որ բանտարկուած է արդէն։ Թերթը կ'ըսէ թէ «Ռիումին ժողովուրդի քողարկեալ թշնամի մըն էր, որ փոխանակ երեւան հանելու իրական լրտեսները եւ վնասարարները, ինքն ալ դարձած էր քաղաքական արկածախնդիր մը, կը խարդախէր փաստաթուղթերը, անիրաւաբար կ'ամբաստանէր խորհրդային քաղաքացիները, կը ծաղրէր մարդկային իրաւունքը եւ կը բռնաբարէր սահմանադրութիւնը»։

Պաշտօնաթերթը ուժգնօրէն կը ճաղկէ նաեւ բուն նախարարը, Ս. Իգնատիյեւ, մեղադրելով իբրեւ «քաղաքականապէս կոյր եւ դիւրահաւան»։ Բայց չըսեր թէ ինչ եղած է։ Իգնատիյեւ յաջորդած էր նախարար Աբակումովի, որուն համար անցեալ տարի կ'ըսէին թէ պաշտօնանկ եղած եւ ձերբակալուած է։ Ցետոյ մեղադրանքներ կ'ուղղէ նախարարութեան այն պաշտօնատարներուն որոնք ուժ տըւած են Ռիումինի գործունէութեան, ինչպէս եւ բժշկական յանձնախումբի անդամներուն որոնք մասնակցած էին բժիշկներու գործին քննութեան։

Պաշտօնաթերթը հաստատելէ վերջ թէ բժիշկներուն դէմ եղած ամբաստանութիւնները «սուտ գրպարտութիւններ էին պետութեան պարկեշտ եւ յարգելի գործակիցներու մասին», յարգանքով կ'ոգեկոչէ թատերագիր Միխոէլը, որուն համար ըսեր էին թէ կապի դեր կը կատարէր դաւադրութեան մէջ։ Եւ կ'եզրակացնէ.

— «Ամէն խորհրդային քաղաքացի պիտի պաշտպանուի Խ. Միութեան սահմանադրութեամբ։ Պայմաններէն մէկն է այս, որպէսզի Խ. Միութեան ժողովուրդները համախմբուին իրենց կառավարութեան շուրջը եւ զօրանան մեր հայրենիքն ու իր միջազգային հեղինակութիւնը։ Հիմա որ ընկերվարութիւնը յաղթական է մեր երկրին մէջ, պէտք է արթուն ըլլանք եւ պահանջենք որ յարգուին մեր օրէնքները։ Երբ խորհրդային կառավարութիւնը բացէ ի բաց կը խոստովանի գործուած սխալները ժողովուրդին առջեւ, կ'ապացուցանէ թէ Խ. Միութիւնը մեծ ուժ մըն է եւ թէ կառավարութիւնը կապուած է ժողովուրդին եւ կը վարէ քաղաքականութիւն մը որ ճիշդ ու ճիշդ կը համապատասխանէ անոր շահերուն»։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը հրամայեց մէկ տարի երկարաձգել պաշարման վիճակը, սկսելով Մայիս մէկէն։ Այս բացառիկ վիճակը եւ գրաքննութիւնը հաստատուած էին 1952 յունուար 26ի անկարգութեանց հետեւանքով։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր Նիւ Եորք հասաւ Բշ. օր։ Առաջին անգամ է որ գերման վարչապետ մը Հիւս. Ամերիկա կ'այցելէ։ Պաշտօնական բանակցութիւնները սկսան երէկ, Ուաշինկթընի մէջ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ժողովրդական ամսաթերթ բժշկութեան
Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Յունուար-Փետրուար թիւը միացեալ 32 էջ։

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք։ Արտասահման 1000 ֆրանք։ Բաժնեգինը ղրկել Այվազեան անունով, (ուշադրութիւն ուղղագրութեան), եւ հետեւեալ հասցէով՝

17 Rue Damesme Paris (13)

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ իր «Օր»-ուան առթիւ, Ապրիլ 12, Նոր Կիրակիի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահը, ռիւ Սթալինկրատ։ Գեղարուեստական բաժինին մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆր. Կապ. Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ալիս Գավէզեանի։

Լ Ի Լ Ա Ց Ի Ն

Միշտ լաւագոյն ճաշը կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ունկնդրել նաեւ արեւելեան նուագ։

Ձեր ճամբուն վրայ է

Լ Ի Լ Ա Ն

24, Rue Saint Lazare, Paris 9e
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

Ա. ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ

ՄԱՐՁԻՉ (ՄԱՍԷՕՐ)
(Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ։ Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրութիւն ունեցողներուն։

S'adresser 49, Rue des Petites Maries,
MARSEILLE , Tél : CO. 76 - 47

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ...

Մեր զոյգ նպարավաճառատուները ստացած են արեւելեան եւ եւրոպական չոր միրգերու, կանանչեղէններու եւ պահածոներու ճոխ մթերք մը։

Նմանապէս Ֆրանսայի համբաւաւոր տուներէ հայթայթուած ախորժաբեր եւ մարսողական ըմպելիներու բոլոր տեսակները

Մէկ այցելութիւն բաւական է գաղափար մը կազմելու մեր գիներու մասին։

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

151, Cours Lafayette, 151
Tél : LA. 72 - 78
202, Rue Dugueslin, 202
Tél : MO. 84 - 47
LIVRAISON A DOMICILE

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ

Դերձակներու համար

ԿԸ Գ Տ Ն Ո Ւ Ի Ն

Ա. ՀԱՄԸԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ սպասուհի մը ամէն օրուան համար մնայուն։ Դիմել Տիկին Խարբուլթլեան, 32 ռիւ տէ Փըթի Քառօ, Փարիզ։

Ա Ր Ա Ք Ս

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման՝ 1400 Ֆր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ 9րդ թիւը։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Կալմանի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, Պանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆի։ Նաեւ եւրոպական պարեր։

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ԳԵՂԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES - PUBLICITE

ՍԱՐԳԻՍ ՁԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Artisan - Décorateur
Տուներու, խանութներու եւ կառքերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17e
Tél : SEG. 39 - 88

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Ծանօթ դաշնակահար հայ տիկին մը տրամադիր է դաշնակի մասնաւոր դասեր տալու փոքրերու եւ մեծերու, ամէնէն արդիական դրութեամբ։

Դիմել խմբագրութեան։

Ո՞ՒՐ ՃԱՇԵԼ

Համով - հոտով, — ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

— Ի՞նչ ունել սակայն բերնի համով

—Տէօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած։

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի տրամադրելի գեղեցիկ սրահ։

31, Place d'Alexandrie, Paris 2e

Պ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի եռանդամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ։

Métro . Réaumur, Sentier ou St. Denis
Téléphone . Gut. 92 - 65

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի

American LLOYD

48, Rue de la République,MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա։ Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նպաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան։

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն՝

7, Rue Auber, Paris

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը։ Ներկայ կ'ըլլան Ֆրանսայի ընկերվարականներ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

TÉLÉ - CHATEAU

97, Rue du Château. /Paris 14e
Suffren 62 - 02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
TELEVISION - RADIO

ինչպէս նաեւ ելեկտրական installations (տուներու եւ խանութներու մէջ)։ Ճոխ մթերք ի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT մեքենաներուն։

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն։

Դիմել՝

Պ. Ա. ՍԱՂՊԱՋԱՐԵԱՆԻ

Վերի հասցէով։

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ

ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է «տիսք»երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻն 6 լաւագոյն արտասանութիւնները։

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սոլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք։

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մըթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի։

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք՝

1.— ALKAZ Marseille 23, Rue st. Barbe
HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ «փիկըփ»ներ հաստատուած են։ Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը։

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ։

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար։

ԳՈՐԾԻՆԸ ԵԿՈՒ

ՁԱՏԻԿՆ ԱԼ ԵԿՈՒ

Բայց Զատկուան շաբաթ առանց չէօրէկի կ'ըլլայ շաբաթ մը առանց Զատիկի
Եւ լաւագոյն չէօրէկը կը գտնուի յայտնի վարպետ՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՄՕՏ

32, Rue de Trévise, Tél . TAI. 25 - 44

Ճաշակեցիք եւ տեսաք, նորէն այցելեցէք

Հոն կը գտնէք նաեւ արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ եւ խմորեղէններ։

Փուռէն ուղղակի տուն,
առանց միջնորդի ուրեմն թարմ եւ աժան

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
9
ԱՊՐԻԼ
JEUDI
9 AVRIL
1953

29րդ տարի թիւ 7037 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Նոր շրջան 9րդ տարի թիւ 2448

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԽՈՐԻՆ

■

Իսկապէս աննախընթաց է ինչ որ տեղի կ'ունենայ Խ. Միութեան մէջ, ութ-տասը օրէ ի վեր :

Օրը օրին արձանագրած ենք շարք մը բաբենչան երեւոյթներ :

Ամէնէն կարեւորը, Քորէայի գերինե- րու փոխանակութիւնը, անշուշտ պիտի դիւրացնէ զինադադարի բանակցութիւնները :

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ այս ան- գամ ճամբան շատ հեռու չէ զինադադա- րէն մինչեւ պատերազմի դադարը :

Սպասելով դէպքերու ընթացքին, փոր- ձենք վերլուծել օրուան անակնկալը, — «մարդասպան» բժիշկներուն արձա- կումը :

Խորհրդային տարեգրութեանց մէջ պատմական պիտի մնայ 1953 Ապրիլ 4ի պաշտօնական զեկոյցը, իր չնդալից յայտնութիւններով :

Ուրեմն, անցեալ յունուարին 15 ակա- նաւոր բժիշկներ ձերբակալուած են «ա- պօրինաբար եւ առանց հիմնաւոր պատ- ճառի» :

— «Սուտ են եւ կեղծ՝ այդ անձերուն դէմ կազմուած ամբաստանութիւնները եւ փաստաթուղթերը» :

— «Կալանաւորներուն խոստովանու- թիւնները ձեռք բերուած են այնպիսի մի- ջոցներով որոնք խստօրէն արգիլուած են խորհրդային օրէնքով» :

Եւ վերջապէս, պատասխանատուները ձերբակալուած են : Առաջինը՝ պետական ապահովութեան նախկին նախարարը, Ռիւմին, «ժողովուրդի քողարկեալ թըշ- նամի մը» : Երկրորդը՝ Սիմոնիդնատիյեւ, նոյնպէս նախկին նախարար եւ քարտու- ղար Կեդր. Կոմիտէի, «քաղաքականապէս կոյր եւ դիւրահաւան» :

Ուրիշ պատկերալից բացատրութիւններ բոլորովին սեւ ցանկը կ'անցընեն այս եր- կուքը եւ միւս պատասխանատուները :

Տակաւին կանուխ է, որոշ եզրակացու- թեան մը յանգելու համար այս աննախըն- թաց երողութեան առթիւ :

Լաւատես թէ յոռետես, ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ լուրջ խմորումներ տեղի կ'ունենան Խ. Միութեան մէջ :

Մոսկուայի նոր վարիչները, — ինչպէս հինները — ունին խորախորհուրդ դաղտ- նիքներ որոնց դժուար է թափանցել :

Ժամանակն է որ պիտի լուսաբանէ շատ մը դէպքեր :

Ամբողջ անցուդարձին մէջ, առաջին առթիւ աչքի կը զարնէ 15 բժիշկներու դէմ սարքուած դիւային դաւին հրապա- րակային մերկացումը :

Այս մէկ հատիկ խոստովանութիւնը մե- քենաբար կը տանի սա եզրակացութեան.

Ուրեմն «սուտի եւ խարդախութեան», «սոր զրպարտութեանց» վրայ հիմնուած էին այն մահացու ամբաստանութիւնները որոնց զոհ գացին անհամար ականաւոր դէմքեր :

Ուրեմն, անպարտ էին անոնք որ գնդա- կահարուեցան անխնայ, Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ : Սկսե- լով բոլշեւիկեան կուսակցութեան հիմնա- դիրներէն եւ տեսաբաններէն : Առանց երկրի, ցեղի, ազգի եւ դիրքի խտրու- թեան : Վարակելով նոյնիսկ արբանեակ երկիրները …

Զաճապարենք : Ինչ որ տեղի կ'ունենայ, շատ աւելի պերճախօս է քան որ եւէ խոր- հրդածութեան : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍԿՍԱՆՔ

Ուրեմն, չորս անգամ տպարան փոխած կ'ըլլայ «Յառաջ»ը, իր հրատարակութե- նէն ի վեր :

Առաջին թիւը լոյս տեսաւ 1925 Օգոս- տոս 2ին :

Այն ատեն հազիւ երկու – երեք հայ- կական տպարաններ կային :

Երկար փնտռելէ վերջ, գտանք միակը որ կը ստանձնէր հրատարակութիւնը :

Հանգուցեալ «Ներսէս Գեղեցիկ»ի տպա- րանն էր, հեռաւոր թաղի մը մէջ, Փաս- թէօր փողոց :

Ամբողջ պատմութիւն մը՝ ինչպէս տը- պարանը, նոյնպէս տպագրիչը, իր սովո- րութիւններով :

Ունէր - չունէր մէկ հատիկ սենեակ, բակի մը մէջ : Քովն ալ՝ տպարանը, ո- րուն բոլորտիքը բնակութիւն հաստատած էին բանուոր ընտանիքներ :

Հանգուցեալ Համբարձում Մելիքեան, որ շատ կը հետաքրքրուէր հայերէն օրա- թերթի մը հրատարակութեամբ, օր մը ու- ղեց գալ տեսնել «խմբագրատունը» :

Ուրախութեամբ առաջնորդեցինք :

Հազիւ խշտեակէն ներս մտած, հար- ցուց.

— Ո՞ւր պիտի նստի սրբագրիչը :

— Խմբագիր, սրբագրիչ, վարչութիւն, բոլորը պիտի տեղաւորուին այս սենեա- կին մէջ :

Բարի մարդը, որ երկար ատեն «Հորի- զոն»ը հրատարակած էր Թիֆլիսի մէջ, զարմացաւ եւ մեղքցաւ : Մանաւանդ երբ տպարանն ալ տեսաւ, սովորական մեքե- նայով մը եւ քանի մը արկղիկ տառերով.

— Իսպէս չի լինի : Մի քիչ սպասէք, ես կը խօսիմ Պ. Մարտիրոսեանի հետ — կովկասահայ մեծահարուստ մը — եւ մի լինոտիպ մեքենայ բերել կը տանք Գեր- մանիայից …

Անկեղծ էր մեր բարեկամը : Բայց չու- զեցինք սպասել : Պայմանաւորուած էինք արդէն, եւ ճամբայ ելանք :

Ուրեմն, թերթը լոյս տեսաւ խեղճու- կրակ սենեակի մը մէջ, ուր մէկ - մէկ աթոռ ունէին խմբագիրը եւ Հրանտ Սա- մուէլ, իսկ անկիւն մըն ալ՝ մեր «տէր- վիշ» Կ. Պետուշը, իբրեւ գործակատար :

Եթէ երրորդ մը ներս մտնէր, մէկն ու մէկը ստիպուած էր իր աթոռը հրամ- ցնել, ոտքի վրայ մնալով :

Անսահման խանդավառութիւն :

Քանի մը հարիւր օրինակ «Յառաջ» ծախուած էր ժամուն դուռը : Անդրին Սէն Միշէլի կրպակը նոր թերթ կ'ուզէր, ա- ռաջին երկու հարիւրը սպառած ըլլալով :

Երկրորդ օրը, թերթին տպագրութիւնը հազիւ սկսած, դուռ - դրացի թափեցան տպագրական մեքենային վրայ եւ արգի- լեցին :

— Քովի տունը հիւանդ կին մը կայ, դադրեցուցէք աղմուկը, եթէ ոչ մեքենան ջարդուփշուր կ'ընենք …

Ստիպուեցանք դադրեցնել, տպագրու- թեան շարունակութիւնը ձգելով միւս օրուան :

Թերթը Մարսէյլ կը հասնէր երկու – ե- րեք օրէն, Լիոնոն՝ տասը օրէն …

ՎԱՀԷ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ :— Հան- րակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 եւայլն :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցին հե- տեւեալ հեռագիրը ստացած է Էջմիածի- նէն.— Քրիստոնեայ աշխարհը այսօր տօ- նում է Յիսուսի յարութեան աւետիքը որ հնչեց հին աշխարհում եւ նոր շարժման ու նոր կեանքի սկիզբը դրաւ : Յիսուսի յարութեան աւետիքով վերակենդանացած աշակերտները արիասիրտ ու համարձակ դարձան եւ իրենց կրակոտ քարոզով բա- րոյապէս փտած աշխարհին բարոյական խտէալներ տուին ու վերակենդանացու- ցին : Նոր աշխարհն էլ կարօտում է բա- րոյական վերածննդեան :

Աղօթենք որ Փրկչի յարութեան հա- ւատքը զօրանայ համայն հոգեւորակա- նութեան սրտերում որպէսզի նա եւս ա- րիասիրտ ու համարձակ դառնայ եւ իր կրակոտ քարոզներով բարոյապէս վերա- կենդանացնէ նոր աշխարհը :

Աղօթենք նաեւ որ փրկիչը յարութիւն առնէ եւ ապրի համայն մարդկութեան սրտերում, խաղաղութիւն եւ երջանկու- թիւն բերելով իր հետ :— ԳԷՈՐԳ Զ.

■

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ՝ պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Ազգ. Կեդր. վարչութեան նոր ընտրու- թիւնը պիտի կատարուէր Մարտ 31ին, Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ :

Մէկ օր առաջ 36 եկեղեցականներ հա- ւաքուելով, ընտրելիներու ցանկ մը պատրաստած են Կրօն. Ժողովին համար :

× «Ժամանակ», որ միշտ պայքար կը մղէ Պատրիարքարանի դէմ, այս զեկոյ- ցին առթիւ դիտել կուտայ թէ ընտրու- թիւնը պիտի կատարուի համաձայն թիւ 5404 օրէնքին եւ թէ նոր մարմինը պիտի կոչուի «Մէրքէզ Միւթէվէլլի Հէյէթի», թէ ընտրութեան պիտի մասնակցին Պոլ- սոյ բոլոր թաղերուն Հայերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ մեկնեցան տասը ամե- րիկացի թղթակիցները, մէկ շաբաթ կե- նալէ վերջ : Այս առթիւ շնորհակալու- թեան գիր մը ուղղեցին Պ. Մալենքովի :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դահլիճը տագնապի մը մատնուած է : Երեք նախարարներ հրա- ժարեցան :— Թուրք թերթերը կը գրեն թէ ապրիլ 6ին ահազանգի նշան տրուեցաւ Կովկասի սահմանագլուխին վրայ, երբ զինուորները ռազմափորձեր կը կատա- րէին : Գիւղացիները որսի հրացաններ, բահեր, թիեր, դանակներ եւն. առնելով սահմանագլուխ վազեցին, դիմադրելու համար : Հրամանատարը հանդստացուց, միեւնոյն ատեն գովելով իրենց արթնու- թիւնը …

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ հանդար- տութիւնը վերահաստատուած է : Քանի մը հոգի ձերբակալուեցան, երբ կը փոր- ձէին ցոյցեր կատարել ի նպաստ Շահին :

ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ՝ Զատկի առ- թիւ, այս տարի շատ աւելի եղած են քան 1952ին : Մահերու թիւը կը հաշուեն աւելի քան հարիւր (անցեալ տարի 58), վիրա- ւորներուն թիւը՝ 358, մեծ մասով ծանր : Արկածներուն գլխաւոր պատճառը կը հա- մարուի օդին անյարմարութիւնը :— Եր- կաթուղիներու վարչութիւնը կը ծանու- ցանէ թէ 1.022.500 հոգի Փարիզէն դաւառ մեկնած էին արձակուրդի առթիւ :

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

■

ՀԻՒԱՆԴ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԻՆ

Ապրիլ 7ին սկզբունքով համաձայնու- թիւնը կնքուեցաւ Ազգաժողովի եւ Հիւս. Քորէայի ներկայացուցիչներուն միջեւ, հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանա- կութեան մասին : Բուն գործադրութիւնը չէ սկսած տակաւին. բայց դաշնակից սպաները որեւէ դժուարութիւն չեն նա- խատեսեր :

Կարմիրները խոստացած են քանի մը օ- րէն յայտնել թէ որքան գերիներ ունին փոխանակութեան համար : Ազգաժողովին սպաներուն գլխաւորը «շատ նպաստա- ւոր եւ խրախուսիչ» կը գտնէ կարմիրնե- րուն ընթացքը : Հեռագիրները կ'ըսեն թէ բանակցութիւնները այնքան դիւրին վեր- ջացան որ, կը յուսացուի թէ ի վերջոյ պիտի յանգին զինադադարին : Ամբողջ խօսակցութիւնը տեւեց 36 վայրկեան :

Տխուր հեգնութեամբ մը, մինչ բանակ- ցութիւնները կը շարունակուէին, օդար- շաւ մը տեղի կ'ունենար ռազմաճակատին վրայ : Ամերիկեան օդանաւեր խորտակե- ցին երկու թշնամի օդանաւեր, վնասելով ուրիշ եօթը սաւառնակներու :

Գերիներու մասին կնքուած համաձայ- նութիւնը կը բաղկանայ ինը կէտերէ : Առաջին յօդուածին համաձայն, պիտի փոխանակուին բոլոր հիւանդ եւ վիրաւոր գերիները, մէջն ըլլալով անոնք որ զա- նազան տկարութիւններ ունին : Երկու կողմերը պիտի հաղորդեն իրենց ունեցած հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներուն թիւը : Փոխանակելի գերիները պիտի յանձնուին Փան – Մուն – Ժոմի մէջ, 25ական հոգի- նոց խումբերով :

Յառաջիկային պիտի քննուի նաեւ բո- լոր գերիներու վերադարձի խնդիրը, որ բաւական բարդ հանգամանք ունի : Դաշ- նակիցները միշտ կը մերժեն գերիները ի- րենց երկիրը վերադարձնել բռնութեամբ :

× Վերջին լուրի մը համաձայն, Խ. Միութիւնը հաւանած է որ զինադադա- րի բանակցութիւնները տեղի ունենան միայն Փան – Մուն – Ժոմի մէջ, ինչպէս կը պահանջեն դաշնակիցները եւ պիտի չպնդէ որ խնդիրը քննուի Ազգաժողովին մէջ :

× ՄԱԿի Քաղաք. Յանձնաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Վ. Զորին, Գշ. օր մերժեց ամերիկեան այն բանա- ձեւը որ կ'առաջարկէր միջազգային քն- նութիւն մը կատարել մանրէական պատե- րազմի մասին եղած ամբաստանութեանց առթիւ : Այս քննութեան փոխարէն, Զո- րին պահանջեց Ամերիկացիներէն վաւե- րացնել Ժընեւի 1925ի պայմանագիրը որ կ'արգիլէ մանրէական զէնքերը : Եւ աւել- ցուց.— «Հաստատական պատասխան մը պիտի ապացուցանէ թէ Մ. Նահանգները տրամադիր են արգիլելու մանրէական զէնքերու գործածութիւնը» : Խորհրդա- յին պատուիրակը չափաւոր լեզու մը կը գործածէր, բայց եւ այնպէս մերժեց Ա- մերիկացիներուն պահանջած «անաչառ քննութիւնը» :

× Նախագահ Այզընհաուըր յայտարա- րեց թէ «ամերիկացի զինուորները եւ ի- րենց զինակիցները պէտք է Քորէա մնան որոշ ատեն մը, եթէ նոյնիսկ հաշտու- թիւն կնքուի» : Իր կարծիքով, «զինա- դադարին յաջորդ ժամանակաշրջանը փորձի շրջան մը պիտի ըլլայ» :

38 ՏԱՐԻ

ԽՄԲ. — Ջերմ շնորհաւորութիւններ «Յուսաբեր»ի, որ ապրիլ 4ին լրացուց իր 38ամեակը: Այս առթիւ մեր պաշտօնակիցը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր խմբագրականին մէջ.—

... Մեր պայքարը անձնական հիմ չունի եւ անձնական նպատակներ չի հետապնդեր: Եթէ կը պայքարինք, մեր անձին համար չենք պայքարիր: Այս պատճառով ալ մեր պարտութիւնները անձնական պարտութիւններ չենք նկատեր, ինչպէս որ անձնական յաղթանակներ չենք նկատեր մեր յաղթանակները:

Անձնապէս ոչ ոքի դէմ ենք, բայց իբրեւ Հայ՝ դէմ ենք ամէն բանի, որ վնաս մըն է մեր Դատին, մեր հայրենիքին, մեր իրաւունքներուն եւ մեր պահանջներուն:

Մենք մեզ «փրկիչ»ներ չենք համարեր, բայց կ'ուզենք առաջին գծին վրայ ըլլալ ազգին փրկութեան համար վաստակողներուն մէջ:

Ասիկա մեր պարտքն է եւ մեր իրաւունքը:

Անարժան պիտի ըլլայինք մեր դերին, կոչումին եւ առաքելութեան, թէ իբրեւ թերթ, թէ իբրեւ կուսակցութիւն, եթէ չընէինք մեր կարելին, երբեմն նոյնիսկ անկարելին՝ փրկութեան այս գործին բերելու համար մեր համեստ նպաստը, խօսքով եւ գործով:

Երբեք նկատի չենք առներ մեր ուժը — եւ մեր հակառակորդին ուժը — այն պայքարին մէջ, զոր կը մղենք յանուն մեր ազգային Դատին, մեր դարաւոր Հայրենիքին եւ անժխտելի իրաւունքներուն:

Ան՝ որ մանր հաշիւներ կ'ընէ, կը դեդեւի, կը վարանի, կ'ընկրկի, կը սակարկէ, զինուոր մը չէ, դասալիք մըն է, որ ռազմաճակատ գացած է պարապ փամփուշտներով:

Զինուորը կը մտածէ միայն առաջ երթալու մասին, դասալիքը կը մտածէ միայն ետ երթալու մասին:

Զինուորը ուխտեալ մըն է, դասալիքը ուխտադրուժ մը:

Այս է պատճառը, որ հաշուի չենք առներ, թէ ով կայ մեր առջեւ կամ մեզի դէմ: Զենք իսկ մտածեր, թէ «ո՞վ ենք մենք, պետութի՞ւն, մե՞ծ պետութիւն»: Կը մտածենք միայն մեր իրաւունքներուն մասին, մեր Դատի մասին, մեր ազգային պահանջներու մասին:

Երբ մէկ անգամ, միայն մէկ անգամ հրաժարեցար իրաւունքներէդ, այլեւս ոչ ընդունակ ես իրաւունքներդ պաշտպանելու, ոչ ալ արժանի՝ իրաւունքներ ունենալու:

... Մեր թերթը կուսակցական թերթ է եւ հաւատարիմ է կուսակցութեան քաղաքական ուղեգծին:

Քաղաքականին հետ մեր թերթը ունի նաեւ բարոյական մտահոգութիւններ: Ինքզինք յարգող ամէն թերթ պէտք է հսկէ հանրային բարոյականին վրայ: Թոյլ տալ, որ խաթարուի այս բարոյականը կամ անճանաչելի բանի մը վերածուի, կը նշանակէ ոչ միայն քաջալերել բարոյականի անկումը, այլ եւ կամովին մեղսակից ըլլալ այդ անկումին:

Մեր այս ըմբռնումն է, որ կրցած է առողջ պահել մեզ:

Պարտութիւնները, հալածանքները, բուռն ու անսահման ատելութիւնը, ոմանց թշնամութիւնը, ուրիշներու անտարբերութիւնը կրնային մինչեւ հիմա փոշիի վերածած ըլլալ մեզ, եթէ մեզ վարող ոգին առողջ ոգի մը չըլլար:

Հակառակ այս բոլորին եւ հակառակ մեզ շրջապատող, գրեթէ մեզ օղակի մէջ սեղմող ներքին եւ արտաքին ուժերուն, այնուամենայնիւ մենք մեզ կը նկատենք անպարտելի:

Ասիկա «պոռոտախօսութիւն» է հոգիով տկարներուն համար. մեզի համար, ընդհակառակն, ասիկա մեր արդար Դատին հանդէպ մեր ունեցած ամուր հաւատքն է:

Երբ մեռնի այս հաւատքը մեր մէջ, մենք իսկ կը դառնանք մեր գերեզմանափորը՝ ըսելու համար մեր բարեկամներուն եւ թշնամիներուն. «Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս»:

Մենք այն կարծիքին ենք, թէ մեր մամուլին դերը ոչ լուր տալն է, ոչ ալ ոճիր արկած պատմելը:

Այս ձեւով ըմբռնուած թերթը խանութ է եւ ոչ թէ «եօթներորդ մեծ պետութիւն»:

Մեր ծանրաչափը, այս կէտին մէջ, սովորական այն ծանրաչափը չէ, զոր ուրիշներ ընդունած եւ գործածած են առաւել կամ նուազ փայլուն կերպով: Մեր հետապնդած նպատակն է ժողովուրդը դարձնել ոչ միայն իր պարտականութեանց տէրը, այլ եւ տէրը իր իրաւունքներուն:

Պաշտպանել այդ իրաւունքները, ամէն տեղ, ամէն առիթով եւ ամէն ժամ, մեր պարտքն է, ինչպէս մեր պարտքն է յիշեցնել մեր պարտականութիւնները մեզի եւ ուրիշներուն: Պարտքի եւ իրաւունքի փոխադարձ յանձնառութիւն մըն է արդէն ինչ որ մենք կը կոչենք Սահմանադրութիւն, անգիր ըլլայ ան թէ գրուած:

Ճանչնալ պարտականութիւնները, բայց ճանչնալ նաեւ իրաւունքները:

Չխուսափիլ պարտականութիւնը կատարելէ, բայց նաեւ չվախնալ իրաւունքը պաշտպանելէ:

Ուրիշ բան չէ մեր ըրածը մինչեւ հիմա եւ ուրիշ բան պիտի չըլլայ նաեւ ասկէ ետք:

Ներկայ պայմաններուն հետեւանքով, Սփիւռքահայ թերթերը ստիպուած են կատարել ոչ միայն օրաթերթի կամ լրաթերթի, այլ եւ հանդէսի դերը, քաղաքական գծին առընթեր մշակելով նաեւ գրականութիւն եւ արուեստ:

Նորերը, այլ մանաւանդ նորագոյնները, հազիւ նախակրթարան մը աւարտած, կամ կը սկսին յաճախել օտար վարժարաններ եւ կամ ուղղակի կը մտնեն կեանքի մէջ, ապրուստ մը ճարելու, յաճախ նաեւ իրենց ընտանիքին բեռը թեթեւցնելու մտահոգութեամբ:

Երկու պարագային ալ գրեթէ կը կտրուին Հայ կեանքէն, Հայ գրականութենէն, Հայ արուեստէն:

Մեր թերթերը, հետեւաբար, ուսուցչի եւ դաստիարակի յաւելեալ դեր մը ունին կատարելիք: Թէ պիտի չխզեն կապը անցեալին եւ ներկային, հին սերունդներուն եւ նոր սերունդներուն միջեւ, եւ թէ միաժամանակ վառ պիտի պահեն Լուսաւորչի կանթեղը:

Այս պատճառով ալ մեծ կարեւորութիւն տուած ենք միշտ ծանօթացման այս գործին: Ուզած ենք հաղորդ պահել նորերը իրենց հայրերուն, նոյնիսկ նախահայրերուն գրական վաստակին, ամէն առիթ օգտագործելով այս նպատակին համար:

Այս նոյն նպատակին կը ձգտի արդէն, մասնաւորաբար մեր Շաբաթ օրուան թիւերուն մէջ, մեր գրողներուն ծանօթ եւ անծանօթ նշխարներուն վերհրատարակութիւնը «Հին էջեր» ընդհանուր խորագրին տակ: Պիտի ուզէինք աւելին ընել, եթէ ունենայինք աւելի լայն տեղ: Որովհետեւ գիտենք, թէ մեր ընթերցողները հաճոյքով կարդացած են միշտ այդ էջերը, որոնք «հին» են ժամանակով միայն, բայց «նոր» են իրենց արժէքով:

Քիչ է ինչ որ կրցած ենք ընել յանուն հայ գրականութեան: Մեր թերթը առաւելաբար քաղաքական թերթ է եւ չի լրացներ, չի կրնար լրացնել զուտ գրական հանդէսէ մը ակնկալուած պայմաններն ու պահանջները: Սակայն կ'արժէ, որ գրականութեան եւ արուեստի նուիրուած մեր պարբերաթերթերը իրենք կատարեն այս պարտքը, իրենց ճաշակը ունենալով առաջնորդ եւ ուղեցոյց: Ասիկա կարեւոր է մանաւանդ այն պատճառով, որ հայ գիրքը թէ նուազ մատչելի է ընթերցող բազմութիւններուն եւ թէ յաճախ անգտանելի է հրապարակի վրայ:

Հայ թերթը միակ կապն է ներկայիս երկրէ երկիր եւ գաղութէ գաղութ ցրուած հայ բեկորներուն միջեւ: Մենք ալ, ուրիշներու կարգին, կ'ընենք մեր կարելին՝ այս կապը աւելի սերտ եւ աւելի ամուր պահելու համար: Երբեմն աննշան կարծուած տեղեկութիւններուն իսկ արձագանգ կ'ըլլանք, այս միակ նպատակը ունենալով աչքի առջեւ:

Հիմա կուզանք կը հասնինք հայ լեզուին, որուն աննահանջ պահակը պէտք է ըլլայ հայ թերթը՝ իր կոչումին, իր առաքելութեան իսկ բերումով:

Աւաղ, ամէն պայքարի մէջ պարտուեցանք, հիմա պարտուելու վրայ ենք նաեւ լեզուի պայքարին մէջ:

Պիտի խօսինք այս մասին յարմար առիթով:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

«Յառաջ» տպարան եւ խմբագրատուն կը փոխէ չորրորդ անգամ:

Պարզապէս անոր համար որ ոչ մէկը ունի, ոչ ալ միւսը:

Հարկադրուած էինք այս տեղափոխութիւնը կատարել, թէ կեդրոն տեղ մը հաստատուելու եւ թէ կարգ մը բարեքումներ կատարելու համար:

Ըսենք, անմիջապէս, որ ԾԱՆՐ ԲԵՌ ՄԸ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ԱՅՍ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՄԲ:

ԾԱԽԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ, զոր չատոնց որոշած էինք, եւ ուրիշ կարգադրութիւններ դուռ կը բանան ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒ (տպագրութիւն, թուղթ, աշխատավարձք, թղթատար, պետական եւ ընկերային տուրքեր եւն):

Հրատարակութեան կանոնաւորութիւնը եւ արագութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնեն նոր տողաշար մեքենայ մը, որուն անմիջական գնումը ապահովելու համար դիմած ենք խումբ մը բարեկամներու աջակցութեան:

Այս ծանր յանձնառութեանց դիմաց, կը տեսնէք որ թերթին գինը կը մնայ անփոփոխ:

Բաժնեգինի թեթեւ սրբագրութիւն մը կատարած ենք, տարեկան 2500 ֆրանք, նկատի առնելով հատավաճառի եւ բաժնեգրութեան միջեւ եղած խոշոր տարբերութիւնը:

Այս աննշան յաւելումը մեր սովորական ծախքերուն հոգն անգամ չի թեթեւցներ:

ՏԱԿԱՒԻՆ ՃՇԴԱԾ ՉԵՆՔ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒՆ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ:

ՈՒՐԵՄՆ, ՓՈՐՁԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸՆ Է ՈՐ ԿԸ ԲՈԼՈՐԵՆՔ:

Ուրիշ խօսքով, ներկայ գինները պիտի պահենք մինչեւ յառաջիկայ յունիս, երբ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ:

Մենք միշտ զգուշացած ենք սնամէջ «ռէքլամ»ներէ: Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին շարք մը օրաթերթեր հրատարակուեցան, բայց ոչ մէկը կրցաւ հասնիլ «ՅԱՌԱՋ»ի սպառման քանակին, որ միշտ մնաց կրկնապատիկ, եռապատիկ աւելի:

Մեր եկամուտի մնայուն աղբիւրը, մեր «ազգային հիմնադրամը» կը կազմեն ընկերներու եւ բարեկամներու համակրանքը, թերթին սպառումը, բաժնեգինները եւ ծանուցումները:

ՄԵՆՔ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՉՈՒՆԻՆՔ:

Այս անգամ ալ մեր հաւատարիմ բաժանորդներն ու ընթերցողներն են որ պիտի օգնեն մեզի:

Ի՞նչ կը սպասենք:— Շատ համեստ աջակցութիւն մը, որպէսզի կարենանք պահել ներկայ գինները եւ ազատիլ նիւթական տագնապներէ.—

1. ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

2. ԽՆԴՐԵԼ ՄԵՐ ՊԱՐՏԱՃԱՆԱՉ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ՓՈՒԹԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ, ՕԳՏՈՒԵԼՈՎ ՆԵՐԿԱՅ ՍԱԿԷՆ: (ԱՌՆՈՒԱԶՆ ՀԱԶԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ, ԱՅՍԻՆՔՆ ԿԷՍԷՆ ՊԱԿԱՍ, ԿՐՆԱՆ ԸՆԾԱՅԵԼ ԱՅՍ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ:

3. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ՃԱՐԵԼ:

4. Ամէն կերպով աջակցիլ «Յառաջ»ի տարածման եւ բարգաւաճման:

Այս տեղափոխութեամբ եւ բարեփոխումներով, «Յառաջ» կը թեւակոխէ իր նոր շրջանին 9րդ տարին: (Պատերազմի դադարէն ետք, վերհրատարակումը սկըսաւ 1945 Ապրիլ 8ին):

Արտաքին բարեկարգութեանց հետ, խմբագրութիւնը պիտի ջանայ ճոխացնել նաեւ թերթին բովանդակութիւնը, լաւագոյնս ծառայելու համար իր առաջադրութեանց, համաձայն հայ ժողովուրդի շահերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական դաւանանքին եւ հայկ. մշակոյթի յարաճուն պահանջներուն:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

(ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ 30–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հարսանքաւորները հետաքրքրւում են իմանան, թէ ո՛վ է էս տարօրինակ անծանօթը: Ներքին ծէրից մինը բոթում է իր կողքի նստածին ու հարցնում, սա էլ իր կողքի նստածին է բոթում, էսպէս հերթով իրար բոթելով ու հարցնելով բանը մնում է վերի ծէրին նստած տէրտէրին: Տէրտէրը մի կերպով ղոնաղի դրօշակի վրայ կարդում է.

«Անյաղթ հերոս քաջըն Նազար, որ մի զարկի՝ ջարդի հազար»:

Կարդում է ու զարհուրած յայտնում է իր կողքի նստածին, սա էլ իր կողքի նստածին, սա էլ երրորդին, երրորդը՝ չորրորդին, էսպէսով հասնում է մինչեւ դրան տակը ու ամբողջ հարսանքատունը դղրդում է, թէ բա՛ չես ասիլ, նորեկ ղոնաղն է ինքը՝

«Անյաղթ հերոս քաջըն Նազար, որ մի զարկի՝ ջարդի հազար»:

— Քաջն Նազարն է հա՛... բացագանչում է պարծենկոտի մինը. ի՜նչքան է փոխուել, միանգամից չաւ չճանաչեցի:

Եւ մարդիկ են գտնւում, որ պատմում են նրա արած քաջագործութիւնները, հին ծանօթութիւնն ու միասին անցկացրած օրերը:

— Հապա ի՞նչպէս է որ, մարդը հետը ոչ մի ծառայ չունի, զարմանքով հարցնում են անծանօթները:

— Էդպէս է դրա սովորութիւնը, ծառաներով ման գալ չի սիրում: Մի անգամ ես հարցրի, ասաւ՝ ծառան ի՞նչ եմ անում, ամբողջ աշխարհն իմ ծառն է ու իմ ծառան:

— Հապա ի՞նչպէս է, որ մի կարգին թուր չունի, էս ժանգոտ երկաթի կտորն է մէջքին կապել:

— Շնորհքն էլ հէնց դրա մէջն է, որ էս ժանգոտ երկաթի կտորով մին զարկեց՝ ջարդեց հազար, թէ չէ լաւ թրով — ի՞նչ կայ որ, սովորական քաջերն էլ են ջարդում:

Ու ապշած ժողովուրդը ոտի է կանգնում, խմում է Քաջ Նազարի կենացը: Իրենց միջի խելօքն էլ դուրս գալի ճառ է խօսում Նազարի առաջ, ասում է՝ մենք վաղուց էինք լսել քո հռչակը, կարօտ էինք երեսդ տեսնելու եւ ահա էսօր բախտաւոր ենք, ու քեզ տեսնում ենք մեր մէջ: Նազարը հառաչում է ու ձեռքը թափ է տալի: Ժողովականները խորհրդաւոր իրար աչքով են անում, հասկանում են թէ էդ հառաչանքն ու ձեռքի թափ տալը ինչքան բան կը նշանակէ:

Աշուղն էլ, որ էնտեղ էր, ձեռաց երգ է յօրինում ու երգում.

Բարով եկար, հազար բարի,
Հզօր արծիւ մեր սարերի,
Թագ ու պարծանք մեր աշխարհի,
Անյաղթ հերոս Քաջըն Նազար,
Որ մին զարկես, ջարդես հազար:
Խեղճ տըկարին դու ապաւէն,
Ազատ կ'անես ամէն ցաւէն,
Մեզ կը փրկես անիրաւէն,
Անյաղթ հերոս Քաջըն Նազար,
Որ մին զարկես, ջարդես հազար:
Մատաղ եմ մեմ քո դըրօշին,
Մէջքիդ թըրին, տակիդ ռաշին(*)
Նըրա ոտին, պոչին, բաշին,
Անյաղթ հերոս Քաջըն Նազար,
Որ մին զարկես, ջարդես հազար:

Ու ցրուելով՝ հարբած հարսանքաւորները տարածում են ամէն տեղ, թէ գալիս է:

Անյաղթ հերոս Քաջըն Նազար, որ մին զարկի, ջարդի հազար:

Պատմում են նրա զարմանալի քաջագործութիւնները, նկարագրում են նրա ահռելի կերպարանքը: Ու ամէն տեղ իրենց նորածին երեխաների անունը դնում են Քաջ Նազար:

Հարսանքատնից հեռանում է Նազարն ու շարունակում է իր ճամբէն: Գնում է հասնում մի կանանչ դաշտ: Էս կանանչ դաշտում ձին թողնում է արածի, դրօշակը տնկում է ինքն էլ դրօշակի շուաքումը պառկում քնում:

Դու մի ասիլ՝ օխտը (եօթը) հսկայ եղբայրներ կան, օխտը աւազակապետներ, էս տեղերը նրանցն են, իրենց ամրոցն էլ մօտիկ սարի գլխին է: Էս հսկաները վերեւից մտիկ են տալիս, որ մի մարդ եկել է իրենց հանդում վեր է եկել: Շատ են զարմանում, թէ էս ինչ սրտի տէր մարդ պէտք է լինի, քանի գլխանի, որ առանց քաշուելու եկել է իրենց հանդում հանգիստ վեր է եկել ու ձին էլ բաց թողել: Ամէն մինը մի գուրզ (**) ունէր, քառասուն լըդրանոց: Էս քառասուն լըդրանոց գուրզերը վերցնում են գալի: Գալիս են ինչ են տեսնում. հրէս մի ձի արածում է, մի մարդ կողքին քնած, գլխավերեւը մի դրօշակ տնկած, դրօշակի վրէն գրած.

Անյաղթ հերոս Քաջըն Նազար, որ մի զարկի, ջարդի հազար:

Վա՛յ, Քաջ Նազարն է... մատները կըծկւում են հսկաներն ու մնում են տեղերը սառած: Դու մի ասիլ՝ հարբած հարսանքաւորների տարածած լուրը սրանց էլ է լինում հասած: Էսպէս թուքները ցամաքած, չորացած սպասում են, մինչեւ Նազարն իր քունն առնում է ու զարթնում աչքերը բաց է անում, տեսնում գլխավերեւը քառասուն լըդրանոց գուրզերն ուսերին, օխտն ահռելի հսկաներ կանգնած, էլ փորումը սիրտ չի մնում: Մտնում է իր դրօշակի յետեւ ու սկսում է դողալ, ենց որ աչունքասայ տերեւը կը դողայ:

(2) Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(*) Ընտիր ձի, սրընթաց եժոյգ, «Քէօրօղլուի ձիու անունը»:

(**) Մկունդ, նիզակ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՐԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ամերիկեան գործակալութիւն մը չահեկան տեղեկութիւն մը կը հաղորդէ Իրանի տնտեսական կացութեան մասին, բացատրելով թէ այդ երկիրը ինչպէս կրցաւ դիմանալ այն տագնապին որ կը սպառնար Անգլեւիրանեան Ընկերութեան փակման հետեւանքով :

Երբ 1951ին քարիւղի ազգայնացման օրէնքը դադրեցուց Անգլեւիրանեան ընկերութեան գործունէութիւնը, բոլոր մարգարէները միաձայնութեամբ կը նախատեսէին տնտեսական փլուզում եւ կառավարական սնանկութիւն, եթէ անմիջապէս միջոցներ ձեռքք չառնուէին որպէսզի Ապատանի քարիւղը նորէն հոսէր: Այս մարգարէները զօրաւոր հիմքեր ունէին յոռետեսութեան համար: Քարիւղի եկամուտը կը կազմէր պետական հասոյթներուն 30 առհարիւրը :

Տագնապը անխուսափելի կը համարուէր, քանի որ կառավարութիւնը ստիպուած էր վճարել իր պաշտօնեաներուն, օտար դրամ գտնել ներածման համար եւ գոցել Քարիւղի Նորակազմ Ազգ. Ընկերութեան բացը, ճարելով անոր 40.000 անգործ բանուորներուն աշխատավարձքը: Ընդհ. կարծիքը այն էր թէ Իրան պիտի մատնուէր տնտեսական եւ քաղաքական տագնապի մը, թերեւս իյնալով Թուտէ կուսակցութեան ձեռքը (համայնավար):

Քարիւղի ազգայնացումէն գրեթէ երկու տարի վերջը չիրականացաւ այս յոռետես գուշակութիւնները: Կառավարութեան պաշտօնեաները եւ Քարիւղի Ազգ. Ընկերութեան անգործ բանուորները կը ստանան իրենց թոշակը եւ օրավարձը: Երկիրը յաջողած է հաւասարակշռել իր արտ. առեւտուրը, իսկ Թուտէն աւելի տկար կ'երեւայ այսօր քան 1951ին :

Երկիրը ի՞նչպէս կրցաւ դիմանալ այս կացութեան :

Ահաւասիկ իրազեկ աղբիւրէ քաղուած տեղեկութիւններ այս մասին.—

Կառավարական պաշտօնեաներու թոշակները կը ճարուին ելմտական հնարքով մը որ կրնայ վտանգաւոր համարուիլ սովորական պարագաներու մէջ: Գումարը կը գոյանայ ներկայ տարեշրջանի տուրքերէն եւ Իրանի ազգ. դրամատան տրամադրած լայն վարկերէն: Այսինքն դրամատունը նոր թղթադրամներ կը տպէ, ինչ որ երբեք արտօնուած չէ Խորհրդարանին կողմէ, բայց անցեալ ամառ վարչապետ Մոսատեղ լիազօրութիւն ստացաւ հրամանագիր – օրէնքներ հրատարակելու :Նոր թղթադրամ տպելու այս եղանակը անշուշտ անպատեհութիւններ ունի. բայց Իրան տարիներով զգուշացած է այդ քաղաքականութենէն, որով մեծագումար պահեստ դիզած է դիմանալու համար, մինչեւ որ վտանգաւոր կէտին հասնի :

Իրան ունի 120 միլիոն տոլարի ոսկի պահեստ, առանց հաշուելու տասը թ.ն ոսկին որ ի պահ դրուած է Ռուսիոյ մէջ: Իրան միշտ հարիւրին հարիւր երաշխաւորութեան գումար պահած է, այսինքն աւելի բարձր քան շատ մը ազգեր: Ցորչափ ժողովուրդը խուճապի չէ մատնուած երաշխաւորութեան այդ գումարը կրնայ իջնել մինչեւ որ իրական տագնապ մը սկսի :

Իրանի արտաքին առեւտուրը հաւասարակշռուած է շատ պարզ հնարքով մը,— Փոխանակութեան ազատ սակերով: 1951էն ի վեր ռիալը 32էն 80ի իջած է մէկ տոլարի վրայ: Կը նշանակէ թէ ներածումները շատ սուղ են, ուրեմն Պարսիկները պակաս ապրանք կը ներածեն: Առանց արտակարգ միջոցներ ձեռք առնելու Իրան իր ներածումները 50 առ հարիւր կրճատած է քարիւղի ազգայնացումէն ի վեր:

Այս կրճատումը կրնայ ժուժկալութիւն համարուիլ արեւմտեան շատ մը ազգերու համար, բայց աննշան ազդեցութիւն կը գործէ սովորական Պարսիկին վրայ: Կրճատումներուն հետեւանքը ամէնէն առաջ կը զգան բարձր դասերը, որոնք ստիպուած են հրաժարիլ շատ մը պերճանքներէ :

Ժողովուրդին 70 առ հարիւրը որ գիւղերու մէջ կ'ապրի, հազիւ կը սպառէ որեւէ բան որ երկրին մէջ արտադրուած չըլլայ: Իրանի տնտեսութիւնը տակաւին մեծ մասով հողագործական է եւ ժողովուրդը նախնական կեանք մը կը վարէ ու չազդուիր արտաքին առեւտուրի նրբութիւններէն :

Ներածումներու կրճատման հետ անցեալ տարուան պատուական հունձքը օգնեց հաւասարակշռելու Իրանի արտաքին առեւտուրը: Երկիրը այս տարի կ'արտածէ 50 – 60 հազար թոն բրինձ, քսան հազար թոն բամպակ, եւ մեծաքանակ միրգ: Այս արտածումները կը փոխարինեն բոլոր ներածումները, բացի շաքարէն: Ցետամնաց երկիրներու վարկերէն (Թրումընի ծրագրի Դ. կէտ) շաքար կը ծախուի Իրանի ռիալով, եւ ուրիշ փոխանակութիւններ կը ճարուին :

Հաւասարակշռութեան մէջ կարեւոր դեր կը կատարեն նաեւ Իրան փոխադրուած տոլարները: Վերջին երկու տարիներու ընթացքին այս ճամբով Իրան մտած է 43 միլիոն տոլար, միջին հաշուով գրեթէ կէսը այն եկամուտին զոր Անգլեւիրանեան ընկ.ը կը վճարէր կառավարութեան :

Ապատանի 40000 բանուորներուն օրավարձը կը վճարուի, Քարիւղի Ազգ. ընկերութեան տրամադրած վարկէն: Ընկերութեան բացը պիտի շարունակուի մինչեւ որ կարելի ըլլայ կարգադրութեան մը յանգիլ եւ կամ մինչեւ որ Իրան սկսի ծախել իր քարիւղը:

Նոյնիսկ ամէնէն համեստ քանակութեամբ վաճառումը կրնայ օգնել այս նպատակին: Տարեկան երեք միլիոն թոն, այսինքն Անգլեւիրանեան ընկերութեան արտադրութեան մէկ տասներորդը կրնայ գոցել բացը եւ նպաստել պետական ելեւմուտքին հաւասարակշռութեան : Այս առթիւ ըսենք որ քարիւղատար նաւերը հետզհետէ կը բազմանան, այնպէս որ տարեկան երեք միլիոն թոնը մեծ բան մը չէ :

Իտալական Սուփոր ընկերութիւնը հաւանած է տարեկան մէկ միլիոն թոն քարիւղ գնել Իրանէն: Անշուշտ այս միջոցներով, Իրան կրնայ ազատ մնալ տնտեսական աղէտէ մը, բայց շատ աւելի մեծ եկամուտներ պէտք է ճարուին, զարկ տալու համար երկրին տնտեսական զարգացման :

Թ. Ա. Բ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԵԿՈՅԹ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Շնորհիւ Համախմբերգի «Եփրատ» միութեան կողմէ կազմակերպուած երկու ձեռնարկներուն, մէկը Մարտ 28ին, Սալ Մագընոյի մէջ, իսկ երկրորդը Մարտ 29ին, Կիրակի իրիկուն, Քաֆէ Նուայի մէջ, մեր հայրենակարօտ ժողովուրդին առիթ մը տրուեցաւ լսելու Պ. Մ. Պարսամեանի խիստ չահեկան դասախօսութիւնները, նուիրուած՝ մեր բնագաւառի Նահատակ մտաւորականներու յիշատակին :

Ուրիշներուն ձգելով գրական դասախօսութեան նկարագրութիւնը, կը փութամ երկու խօսք ըսել թէյասեղանի մասին, որ տրուեցաւ ի պատիւ դասախօսին : Գնահատելի էր կարգադիր յանձնախումբին աշխատանքը: Դասախօսութենէն օգտուեցան նաեւ Պուլվառ Օտտոյի Նոր Սերունդը, ինչպէս եւ «Համազգային»ի Մարսէյլի մասնաճիւղը : Թէյասեղան երեկոյթին կը նախագահէր Գեղամ Ծերիկեան :

Պ. Մ. Պարսամեան խօսեցաւ Թլկատինցիի մասին, նկարագրելով ականաւոր գրագէտին կեանքը գիւղին ու քաղաքին մէջ: Նահատակ Թլկատինցին մինչեւ վերջին շունչը հաւատարիմ մնաց գիւղի գրականութեան, միեւնոյն ատեն սերունդներ դաստիարակելով: Հայկ. մշակոյթի առաքեալ մըն էր ան :

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով, կարկանդակով: Խօսեցան նաեւ Պ. Պ. Կ. Փոլատեան, Տ. Թադոյեան, եւ Տիգրան Փիրանեան: Ցայտագիրը կը պարունակէր երգեր եւ արտասանութիւններ : «Եփրատ» Միութեան սարքած վիճակախաղը շահեցաւ 240 թիւը, մեծադիր նկար մը, գեղեցիկ շրջանակով, որ կը ներկայացնէ Ռուբէն Զարդարեանը, Թլկատինցին, Փրոֆ. Սողիկեանը, ընկեր Կարօն եւ Բժ. Պէննէն: Ներկաները ուշ ատեն մեկնեցան, միասին տանելով հայրենի բնագաւառի քաղցրիկ յիշատակները :

Կար. Տէրտէրեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ գոյացած է մոմավառութենէն Տիթրոյթի (Մ. Նահանգներ) Հ. Օ. Միութեան 43րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ, Մարտ 1ին: Մասնակցած են եօթը մասնաճիւղեր: Այս առթիւ ճառ մը խօսած է Տիկին Գ. Կանայեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Ուոթըրթաունի (Մ.Նահանգներ) Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի անդամներէն Տիգրան Կարապետեան մեռած է Մարտ 8ին: Գործօն դեր կը կատարէր Կոմիտէին մէջ:

× Զարլզ Մերճանեան (22 տարեկան) անդամ Ամերիկայի Հ. Երիտ. Դաշնակցութեան, մեռած է Քորէայի կռիւներուն մէջ, Յունուար 31ին: Զաւակն էր Պրուքլինի ընկեր եւ ընկերուհի Տիգրան եւ Ադնիւ Մերճանեանի: Եռանդով կ'աշխատէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար:

ՅՈՒՇԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԱՀԱՆՋԷՆ

1918 Մարտ 23ին Վասպուրականի վերջին պահակազօրքը, հինգ օր անդադար, Առնիսի եւ Ոստանի ճակատներու վրայ, գերազանց ուժերու դէմ կռուելէ վերջ, յանուն ժողովուրդի փրկութեան, ստիպուեցաւ վերջնականապէս ձգել, իր պատմական հայրենիքը, իր հազարաւոր յիշատակներով միասին:

Այդ օրէն մինչեւ այսօր Վասպուրականի հողը կորսնցուցած ենք, բայց անոր յիշատակները մեր սիրտերու մէջ կը մնան միշտ անմոռանալի :

Առաջին մեծ պատերազմին 1914–1918 Օսմ. կառավարութիւնը նախապէս պատրաստուած ծրագրով մը, վճռած էր ոչնչացնել հայ ժողովուրդը, խափանելու համար անոր ազգային պահանջները : Եւ մասամբ յաջողեցաւ: Թուրքիոյ ներքին նահանգներու հայ ժողովուրդը, զրկուած ինքնապաշտպանութեան միջոցներէն եւ արտաքին օգնութենէ, տեղահանուեցաւ եւ անխնայ կոտորուեցաւ: Պատմութեան մէջ չտեսնուած վայրագութիւն մըն էր, որ գործուեցաւ, քաղաքակիրթ աշխարհի աչքին առջեւ :

Ուրիշ կարգ մը շրջաններու հետ, Վասպուրականն ալ ինքնապաշտպանութեան դիմելով, յաղթական հանդիսացաւ եւ կրցաւ փրկել իր ժողովուրդին մեծ մասը: Առաջին անգամ ըլլալով (1915 Մայիսին) Վանի մէջ կազմուեցաւ զուտ հայկական ինքնավար կառավարութիւն մը, անմահ Արամի ղեկավարութեամբ: Դժբախտաբար այդ ազատութիւնը երկար չտեւեց Ցարական իշխանութեան հակահայ քաղաքականութիւնը եւ ռուս զինուորական իշխանութեան կամայական, կեղծ նահանջները ցրուեցին Վասպուրականի հոծ բազմութիւնը : Բայց եւ այնպէս, հակառակ զինուորական իշխանութիւններու արգելքներուն, ու նաեւ ռազմաճակատի անապահովութեան, 1916 – 1917, մօտաւորապէս յիսուն հազար ժողովուրդ վերադարձաւ եւ հաստատուեցաւ Վանի շրջակայքը: Մեծ թափով սկսան յառաջ տանիլ վերաշինութեան աշխատանքները, եւ արդէն հասած էին նախապատերազմեան տնտեսութեան մակարդակին :

Ահա այդ ժողովուրդն էր որ իր չորս հազարնոց բանակով իբրեւ վերջին պահակ մնաց Վանի մէջ մինչեւ 1918 Մարտ 23:

Վասպուրականցին իր բնակավայրէն դուրս եկաւ, սակայն երբեք զինաթափ չեղաւ եւ չյուսահատեցաւ: Մնաց պատնէշին վրայ զէն ի ձեռին, իր անձնուէր ղեկավարներու կողքին: Ան մասնակցեցաւ նաեւ, իր անմահ ղեկավար Արամի հետ միասին, Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի մեծ եւ բախտորոշ ճակատամարտներուն, որոնք յանգեցան Մայիս 28ի, Ազատ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան: Այժմ ունինք հայրենիքի կորիզ մը: Մեր բռնի կամ խարդախութեամբ խլուած հողերը, գլուխն ըլլալով Վասպուրականը, անշուշտ օր մը պիտի վերադարձուին օրինաւոր տիրոջ: Մինչ այդ անհրաժեշտ է անըսպառ կամք եւ յարատեւ աշխատանք :

Զ. Շարոյեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— Դուք ձեր հօր ու զաւկին վրայ չէ որ կուլաք, միլլէթին համար է ձեր արցունքները... ձեր թափած արտասուքին ամէն մէկ կաթիլին մէջ թոյն եւ անէծք կայ մեզի համար ...

Կէս ժամ ետքը թուրք կիներ եկան ըսին թէ հարսերնին պիտի տանին:

Հանդիստ թողուցէք մեզի, գոչեցի, ալ սիրտ չունիմ որ զարնէք անոր... թողուցէք մեր կորուստներուն վրայ լանք :

Տեսնելով որ ինծի մտիկ ընող չկայ, դիմեցի մուխթարին, յիշեցուցի իրեն խոստումը, բայց ան ալ ըսաւ թէ բան մը չի կրնար ընել. արդէն նոյն միջոցին թուրք կիներուն եկած միացած էին զինուած մարդիկ որոնք բռնի տարին աղջիկներս ու ես ստիպուած հետեւեցայ իրենց:

Ամիս մը անցաւ այսպէս. ամուսինս եւ զաւակս սպաննուած, աղջիկներս առեւանգուած, տունս տեղս թալլուած, այլեւս բան մը չունէի յուսալիք այս աշխարհիս վրայ, երբ օր մը զապթիյէ մը եկաւ եւ մեզի յայտնեց որ եթէ գանգատելիք բան մը ունինք, իրեն ընկերանալով կրնանք պատերազմական ատեանին դիմել: Առաջին անգամ սպառնալիքի տակ, բերանացի ըսինք թէ գանգատ չունինք, բայց աչքս բացուեցաւ, յանցաւորները պատժել տալու ու աղջիկներս ազատելու եռանդէն դրդուած միջոց մը գտայ ու Ատանա գտնուող պատրիարքական պատուիրակութեան լուր ղրկեցի ու մեր վիճակը բացատրեցի : Երկու շաբաթ ետքը կրկին զապթիյէ մը ներկայացաւ, լուր կար որ Թուրքեր կախուած էին... տիւշմանը սարսափի մէջ էր. մեզի թոյլ տրուեցաւ որ հետեւինք զապթիյէին որու հետ Ատանա հասանք :

Ինծի կը թուէր որ ինծի պէս դժբախտ կին չկայ, բայց երբ հոն հասայ, հազարներով լսեցի նման պատմութիւններ. սուգըս սիրտիս խորը ծածկելով երեք անգամ արդուհալ տուի Տիւանը Հարպին ու վրաններու կողմերը գացեր էի երբ մեր գիւղացի թուրքի մը հանդիպեցայ .

— Ես ալ քեզի կը փնտռէի, ըսաւ դիմաւորելով զիս. պզտիկ աղջկանդ ամուսինը ապսպրեց որ քեզի ըսեմ թէ պարապ բաներ են ըրածնիդ. լսեր է որ աղերսագիր տուեր ես իրենց դէմ. Կարապետը եւ ամուսինդ սպաննողներու դէմ բոլոր ատոնք զուր տեղն են. մենք ահաւասիկ ազատ կը պտտինք :

Այս բանին վրայ աչքս դարձաւ, անմիջապէս կառավարչատուն վազեցի, զայրոյթս այնքան մեծ էր որ դրանը սեմէն մինչեւ Տիվանը Հարպին գտնուած սենեակին առաջք եղող բոլոր ծառաներուն արգելքները զիս չկեցուցին :

Երբ սրահ մտայ, զբաղած էին եւ ուզեցին զիս դուրս հանել, բայց անմիջապէս գոչեցի իմ բոլոր ցաւս, բոլոր գիտցածս: Գլուխս կը դառնար, զիրենք չէի տեսներ ու կը պատմէի : Ըսի թէ ինչպէս քաշքշելով զաւակս տարին, ըսի թէ ինչպէս դաշոյնը մտցուցեր էին ծոծրակին մէջ, ըսի կիներուն անսրտութիւնը, մարդոց անգթութիւնը, ըսի թէ քանի մը անգամ իմ մայրական սիրտս խոցոտելէն ետքը, այսօր ալ զիս կը ծաղրէին, լուր կը ղրկէին թէ արդուհալի, Տիվանը Հարպի եւայլնի վրայ յոյս չդնեմ. թէ բոլոր ատոնք սուտ բաներ են, թէ կարեւորութիւն չունին, թէ իրենք ահաւասիկ ազատ կը պտտին, եւ այդպէս ալ պիտի ըլլայ մինչեւ վերջը :

Բոլորովին լուռ էր սրահը երբ խօսքս վերջացուցի: կարծեցի որ մեկնած են, զիս մինակ ձգած են, բայց խելքս գլուխս եկաւ ու տեսայ զիրենք. տեսայ հոն սեղանին առաջքը նստած, որ ինծի մտիկ կ'ընէին եւ յուզմունքէ քարացած էին :

Յանկարծ մէկը խօսեցաւ .

— Մեռելները չեն ողջնար, ով կին, դուն մնացած զաւակներուդ մէջ մխիթարութիւն փնտռէ ... գէշ հովի մը պէս չարիքը անցաւ ու աւերներ գործելէ ետքը հեռացաւ... պէտք է անցեալը մոռնալ ...

— Անցեալը... անցեալը իմ սպաննուած զաւակս է, իմ մորթուած ամուսինս է, իմ առեւանգուած աղջիկներս է.. անցեալը կրակէ գիրերով գրուած է սիրտիս մէջ :

Զինուորականներէն մէկը ինծի կը նայէր ուշադիր եւ ամէնէն աւելի յուզուած կը թուէր. պզտիկ մատովը երբեմն աչքին անկիւնէն կ'աւրէր արցունքի հետքը ու շրթները ճերմկած էին: ու երբ յուզմունքը կը շատնար, դիմացը դրուած տետրակի մը վրայ կը նայէր իբր թէ կարդալու համար .

— Դուք ալ երիտասարդ էք ըսի, դուք ալ կեանքի սեմին վրայ կը գտնուիք, խորհեցէք թէ ինչ բանէ զրկեցին զաւակս. իմ կեանքս այլեւս բեռ մըն է երկրիս վրայ. մահուան մէջ միայն մոռացութեան կը յուսամ...

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՁԱՂԿԷ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԲՈՒՌՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ ՆՈՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնա - թերթը , «Փրաւտա», երկրորդ խմբա - գրականով մը խստօրէն կը դատապարտէ անոնք որ սուտ ամբաստանութիւններ սարքած էին 15 ականաւոր բժիշկներու դէմ :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Կրեմ - լինն է որ կը խօսի թերթին բերնով, պարզելու համար իր տեսակէտներն ու վճիռ - ները :

Հեռագիրները հաղորդեցին թէ պաշ - տօնանկ եղած է կեդր. կոմիտէի հինգ քարտուղարներէն մէկը, Ս. Իգնատիյեւ, նախկին նախարար որ, թէեւ 48 տարե - կան, ամենաբարձր դիրքերու հասած էր :

«Փրաւտա» կ'ազդարարէր Ապրիլ 6ի խմբագրականով . — «Ցանցաւորները պիտի պատժուին, որքան ալ բարձր պաշտօն ունենան» : Իսկ յաջորդ օրը կը գրէր .

— «Ընկերվարական կառավարութիւնը կը պաշտպանէ Խ. Միութեան բոլոր ժո - ղովուրդներուն շահերը : Հանրային կեան - քի բոլոր ճիւղերուն մէջ — տնտեսական , կառավարական, մշակութային եւ ընկե - րային — համայնավար կուսակցութիւնը անողորմաբար կը պայքարի քաղքենի ազ - գայնականութեան բոլոր ձգտումներուն դէմ, այն բոլոր փորձերուն դէմ որ կը կատարուին տկարացնելու համար ժողո - վուրդներու բարեկամութիւնը :

«Կուսակցութիւնը արդէն ոչնչացու - ցած է ժողովուրդի բոլոր թշնամիները , թրոցքիականներ, պուխարինեաններ եւ միւս քաղքենի ազգայնականները որոնք փորձեցին իրենց գաղափարները տարա - ծել Խ. Միութեան ժողովուրդներուն մէջ: Խորհրդային ընկերութեան մէջ որեւէ հիմք չկայ քաղքենի գաղափարաբանու - թեան, ինչպէս եւ ազգայնական եւ աշ - խարհաքաղաքացիական գաղափարներու տարածման համար :

«Ցորչափ կը տեւէ բարեկամութիւնը ժողովուրդներու միջեւ, մեր ներքին եւ արտաքին թշնամիները որեւէ վախ չեն պատճառեր մեզի : Ընկերվարական պե - տութիւնը կը հսկէ Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդներու շահերուն վրայ : Խորհր - դային սահմանադրութիւնը կը պաշտպա - նէ բոլոր քաղաքացիներու իրաւունքի հա -ւասարութիւնը, անկախ՝ իրենց ազգու - թենէն եւ ցեղէն, բոլոր ասպարէզներուն մէջ, տնտեսական մշակութային, ընկե - րային եւ քաղաքական : Իրաւունքի որ եւ է սահմանափակում, ուղղակի կամ ա - նուղղակի, կամ որեւէ առանձնաշնորհ համաձայն քաղաքացիներու ցեղային ծագման, ինչպէս եւ որեւէ ցեղային կամ ազգային խտրութիւն արգիլուած են օ - րէնքով » :

Պաշտօնաթերթը բացատրելէ ետք թէ համայնավար կուսակցութիւնը պիտի շարունակէ պայքարիլ Լենին - Սթալին - եան ազգային քաղաքականութեան որեւէ բռնաբարման դէմ, կ'աւելցնէ .

— «Բայց եւ այնպէս պէտք չէ մոռնալ թէ տակաւին դրամատիրութեան մնա - ցուկներ կան մեր ընկերութեան մէջ, թէ այդ տարրերը բոլոր միջոցներով կը փոր - ձեն քայքայել դրամատիրական պաշա - րումը : Մենք ապահովուած չենք խորթ գաղափարներու թափանցումէն : Դրամա - տէրները կը փորձեն բոլոր միջոցներով խախտել խորհրդային կարգուսարքը , մասնաւորապէս Խ. Միութիւն ղրկելով լրտեսներ եւ գործակալներ : Ահա թէ ին - չու անհրաժեշտ է մեծ արթնութիւն : Այսպէս, բժիշկներու գործին զրպար - տիչները կը ջանային արծարծել զգա - ցումներ որոնք խորապէս հակառակ են ընկերվարութեան գաղափարին : Անոնք կոպտօրէն բռնաբարեցին ընկերվարական օրինականութիւնը, իրաւունքը եւ բարե - կարգութիւնը, վնասելով խորհրդ. պե - տութեան : Այդ կարգի ոճիրներ չեն կր - նար անպատիժ մնալ եւ պիտի չմնան » :

× Խօսելով նախկին նախարար Ռիւու - մինի մասին, որ ձերբակալուած է, Մոս - կուայի պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ « ան սարքեց բժիշկներու գործը եւ փորձեց ազ - գայնական թշնամութիւններ յարուցանել խորհրդային ժողովուրդին մէջ » :

Խորհրդային թերթերը միեւնոյն ատեն ամբաստանութիւններ կը հրատարակեն արեւմտեան պետութեանց դէմ, պարզե - լով անոնց ազգային եւ ցեղային խտրու - թիւնները :

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ժողովրդական ամսաթերթ բժշկութեան
Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Յունուար—Փետրուար թիւը միացեալ 32 էջ:

Տարեկան բաժնեգինը 800 ֆրանք : Արտասահման 1000 ֆրանք: Բաժնեգինը ղրկել Այվազեան անունով, (ուշադրու - թիւն ուղղագրութեան) , եւ հետեւեալ հասցէով՝

AÏVAZIAN
17 Rue Damesme Paris (13)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ .— Վասպուրականի Հայր. միութիւնը այս տարի եւս մեծ շուքով կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտը , Ապրիլ 18ին, շաբաթ ժամը 20ին, Հ. Յ. Դ .Տան մէջ : Կը ներկայացուի Վասպու - րականի եւ միւս բոլոր հերոսամարտե - րուն շարժանկարը : Գեղարուեստական ճոխ բաժին ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի : Նախագահութիւնը վերա - պահուած է Փարիզէն եւ Մարսէյլէն եկող պատգամաւոր ընկերներուն :

Կը բանախօսէ հայրենակից ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ ձայն կ'առնեն պատգա - մաւորներ :

× Վասպուրականի Հայր. Միութեան Պատգմ. ժողովը՝ պիտի գումարուի Տէ - սինի մէջ, Ապրիլ 17էն 20 : Շատ կարե - ւոր օրակարգ : Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներ, Ապրիլ 4ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, շաբաթ ժամը 14ին :

■

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ .— Մեծ պատրաստու - թեամբ, Մայիս 24ին Հերոսամարտի 38րդ տարեդարձը կը տօնուի :

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Իսէն Այրի Տիկին Քնար Զաքարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ կը կատարուի հո - գեհանգստեան պաշտօն պատարագ իր ամուսնոյն Յովակիմ Զաքարեանի մահ - ուան տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐ ՔԱՌԷՆ ԵՓՓԷ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Տիկին Մաքրուհի Եղիայեան ի յիշա - տակ իր ամուսնոյն՝ Եղունդ Եղիայեանի եւ իր եղբօր Սամուէլ Սամուէլեանի 70 կտոր գիրքեր (հայերէն եւ ֆրանսերէն) կը նուիրէ Հալէպի Քառէն Եփփէ ճե - մարանին :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն ընկեր Ռաֆֆի Մարգարեան)Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղբօր՝ Գ. Սուրէն Խաչատուրեանի :

ԱՐԱՔՍ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ . — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 Ֆր. :
ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15
ԾԱՆՕԹ .—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը :
Լոյս տեսաւ 9րդ թիւը :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11 , Կալմանի սը - րահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Հայկական պարեր, Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին կողմէ , ղեկավարու - թեամբ Տիկին Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ , կով - կասեան պարեր բեմադրութեամբ Ապա - հէցէի : Կը ներկայացուի մէկ պատկեր Մեծապատիւ Մուրացկաններէն :

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ԳԵՂԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES - PUBLICITE
ՍԱՐԳԻՍ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
Artisan - Décorateur
Տուներու, խանութներու եւ կառքերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17e
Tél : MAR . 54 - 13

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Ծանօթ դաշնակահար հայ տիկին մը տրամադիր է դաշնակի մասնաւոր դասեր տալու փոքրերու եւ մեծերու, ամէնէն արդիական դրութեամբ :

Դիմել խմբագրութեան :

ՈՒՐ ՃԱՇԵԼ

Համով - հոտով, — ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

— Ի՞նչ ուտել սակայն բերնի համով

—Տէօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած :

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի տրա - մադրելի գեղեցիկ սրահ :

31, Place d'Alexandrie, Paris 2e

Գ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի եռան - դամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ :

Métro . Réaumur, Sentier ou St. Denis
Téléphone . Gut. 92 - 65

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ սպասուհի մը ամէն օր - ուան համար մնայուն : Դիմել Տիկին Խարբութլեան, 32 ռիւ տէ Փըթի Քառօ , Փարիզ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ .Դ. Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովին շարունակութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին , 12 ռիւ Քատէ , ճաշարան Աճէմեան : Հիմնադիրները կը հրաւիրուին ժամը 20ին, նոյն օրը, Րէ - ժան, 70 ռիւ Լաֆայէթ :

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շա - բաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սը - րահը : Ներկայ կ'ըլլան Ֆրանսացի ըն - կերվարականներ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օրը» պիտի տօնուի Մայիս 2ին, շաբաթ իրիկուն : Քլիւպի մէջ : Ապահովել սեղան - ները, դիմելով Նոր Սերունդի անդամ - ներուն : Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

Հ .Յ. Դ. Ն. ՍԵՐՈՒՆԴԻ
8րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ « Ահարոնեան » խումբին :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Շաբաթ, 9 Մայիս ժամը 21.30էն մին - չեւ առաւօտ, Փարիզի 10րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին պատուոյ սրահին մէջ,78 Ֆօպուռ Սէն Մառթէն, մեթրօ Կառ տը լ'Էսթ : Բանախօսութիւն ,երգ, պար , արտասանութիւն : Կը մասնակցի նաեւ Պանեէօյի երկսեռ պարախումբը իր կով - կասեան յայտագրով : Եւրոպական պա - րեր մասնակցութեամբ հանրածանօթ նը - ւագախումբ Պաչիչայի :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի Թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔ - ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին : Կը մասնակցին ֆրանսացի արուես - տագիտուհիներ :

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ իր «Օր» - ուան առթիւ, Ապրիլ 12, Նոր Կիրակիի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր , Շա - ւիլի քաղաքապետարանի սրահը ,ռիւ Սթ ա - լինկրատ : Գեղարուեստական բաժինին մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆր. Կապ. Խա - չի պարախումբը, ղեկավարութեամբ ըն - կերուհի Ալիս Գավէզեանի եւ Իսիի եւ Շաւիլի Նոր Սերունդը, նուագախումբ ձոխ Պիւֆէ : Մուտք 150 ֆրանք :

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65
Ամենավերջին դրութեամբ :
Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստա - ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

ԳՈՐՈՒՆԸ ԵԿԱՒ
ՁԱՏԻԿՆ ԱԼ ԵԿԱՒ

Բայց Զատկուան շաբաթ առանց չէօրէ - կի կ'ըլլայ շաբաթ մը առանց Զատիկի
Եւ լաւագոյն չէօրէկը կը գտնուի
յայտնի վարպետ՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՄՈՏ
32, Rue de Trévise, Tél . TAI. 25 - 44
Ճաշակեցէք եւ տեսէք, նորէն այցելեցէք
Հոն կը գտնէք նաեւ արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ եւ խմորեղէններ :
Փուռէն ուղղակի տուն,
առանց միջնորդի ուրեմն թարմ եւ աժան,

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՈՒՐԲԱԹ 10 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 10 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7038 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2449

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒ ՁԵՌՔ ՄԸ

■

Տարիներէ ի վեր սեւ ձեռք մը կը շարունակէ աւերներ գործել Պոլսոյ ազգ. կեանքին մէջ :

Պարագաներն ալ նպաստաւոր են, ջուր եւ արիւն պղտորելու համար, սանձակոտոր մոլեգնութեամբ :

Կարգ մը լպրծուն տիպարներ չատոնց կոտրած են ազնուութեան, լրբութեան եւ անհեռատեսութեան մրցանիշը :

Որքա՜ն Թուղթ մրոտողներ : Մէկը միւսէն բթամիտ եւ նենգամիտ :

Զառամածին պակասը կը լրացնէ անպատկառը :

Եթէ սաստես, կամ զգաստութեան հրաւիրես, աւելի յառաջ կ'երթան, փորձանք բանալով գլխուդ :

Մանաւանդ երբ կը տեսնեն որ ի վիճակի չես կեղծարարներուն դիմակը պատռելու :

Անտէր, անպաշտպան գիւղին պատմութիւնն է որ կը կրկնուի : Ցաւելեալ եւ ճոխացեալ տպագրութեամբ :

Քանի մը ամիս առաջ առիթ ունեցանք նկարագրելու այս տնաքանդ ժխորը :

Տժգոյն է բացատրութիւնը :

Նոր դէպքեր, նոյն իսկ թերթերուն լուրերն ու «տեսութիւնները» կը հաստատեն թէ ժխորէն աւելի բան մըն է որ կ'ալեկոծէ Պոլսոյ հանրային կեանքը :

Աղմկարարները դաւադրական ցանց մը սարքած են վարպետօրէն, անտեսանելի շօշափուկներով :

Եւ սրտցա՛ւ կանչեր կ'արձակեն, յանուն սահմանադրութեան, ազգ. իրաւունքներու եւ պատմական աւանդութեանց :

Իրականին մէջ, վտանգաւոր Թակարդ մը լարած են, ճեղքերը խորացնելու եւ Պատրիարքարանին կարգ մը իրաւունքներն ալ փոքրացնելու համար :

Կարելի չէ ուրիշ եզրակացութեան յանգիլ, հետեւելով իրենց վայրերան խաչակրութեան, որուն հանդէպ չարախինդ քրքիջներ կ'արձակէ օրուան իշխանութիւնը :

Ի՞նչ ուժ կը ներկայացնէ Պատրիարքարանը, այս յորձանքին առջեւ :

Ծերունի պատրիարքը, յոգնած եւ նրկուն, կը գոհանայ հոգեշահ քարոզներ տալով : Կարեկցութիւն յայտնելով քրիստոնէաբար :

Ան մատնուած է կացութեան մը ուր մխիթարութիւն կը փնտռէ կարդալով, գրելով, Թարգմանելով եւ քարոզելով :

Մինչդեռ սեւ ձեռքը, դաւադիր ցանցը կը բանի անընդհատ : Նոր ճեղքեր բանալով : Իւղ լեցնելով կրակին վրայ : Դուռ բանալով արտաքին միջամտութեանց :

Վերջին փաստ՝ ազգ. վարչութեան ընտրութեան խնդիրը, որ կատարեալ անելի մը մատնուած է :

Ժամանակը չէ բոլոր ծալքերը բանալու : Բայց, արձանագրենք մէկ-երկու պարագաներ :

Հակառակ պատրիարքին տրուած հաւաստիքներուն, Անգարա չուզեր արտօնել ոչ ընդհ. ժողովի գումարում, ոչ ալ կեդր. վարչութեան ընտրութիւն :

Ան մշակած է գաղտնի ծրագիր մը, որ խեղճուկրակ վիճակի մը կը մատնէ երբեմնի կեդր. վարչութիւնը, դարձնելով զայն պարզապէս մատակարար մարմին մը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՅԱՆ

«Յառաջ»ը հազիւ լոյս տեսած, Տէր Ներսէսեան եղբայրները ձեռնարկեր էին նոր տպարան մը բանալու, 1925ի աշնան :

Բուն ձեռնարկուն, Պոլսոյ «Վերջին Լուր»ի Հրաչեան, յաջողած էր վարձել յարմար շէնք մը, բանուկ պողոտայի մը վրայ (Լաֆայէթ) :

Մասնագէտ եւ գործի մարդ, մեր բարեկամը սարքած էր առաջնակարգ տպարան մը, ընդարձակ եւ լուսաւոր սրահի մը մէջ :

Առաջին յարկին վրայ երկու սենեակներ տրամադրած էին «Յառաջ»ի, մէկը խմբագրութեան, միւսը վարչութեան համար :

Երրորդ սենեակ մըն ալ տրամադրուած էր խմբագրին ընտանիքին բնակութեան :

Չորրորդ մը կը ծառայէր իբրեւ խոհանոց, որ հետզհետէ դարձաւ գրաշարանոց :

Հարկ էր սպասել որ գրաշարները մեկնին, որպէսզի կարելի ըլլար կերակուր պատրաստել, երախային կաթը տաքցնել եւայլն :

Առտու մը տպագրիչը «բարեկամաբար» հասկցուց թէ վերի սենեակներուն ալ պէտք ունի :

Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն գաղթեցին դիմացի ափը : Քառակուսի սենեակ մը՝ բակի մը խորը :

Մինչ այս մինչ այն, գրաշարները կը պակսէին :

Օրաթերթին համար անհրաժեշտ էր 6—7 գրաշար (ձեռքով շարող) :

Շահաւէտ գո՞րծ կը պակսի Փարիզի մէջ :

Եւ առտու մը տեսանք որ մնացեր են միայն չորս հոգի :

— Եթէ տողաշար մեքենայ մը չունենանք, թերթը կը դադրի, կ'ըսէին բանգէտներ :

Նորէն «արտագաղթ», քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը :

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին Թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ յետաձգուած է Ազգ. Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար Մարտ 31ին :

Պատր. փոխանորդը, Արամ Ա. քհնյ. հետեւեալ ձեւով կը ծանուցանէ այս յետաձգումը.—

«Աւագ շաբթու եւ զատկական տօներու առիթով, Ս. Պատրիարք Հօր բազմազբաղ վիճակին հետեւանքով, Մարտ 31ին տեղի ունենալիք Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը յետաձգուած է աւելի յարմար ժամանակի մը » :

Իսկ Թուրքերէն «Վաթան» թերթը կը գրէ (31 Մարտ).

— Մեր երկրին մէջ 60 հազարէ աւելի հայ փոքրամասնութիւն մը կայ, եւ 5404 թիւ օրէնքին համաձայն, նախապէս որոշուած էր այսօր կատարել Կեդր. Վարչական Ժողովի ընտրութիւնը : Այդ ընտրութիւնը յետաձգուած է :

Այս մարմինը պիտի գումարուէր Հայոց Պատրիարք Գարեգին Խաչատուրեանի նախագահութեան տակ եւ պիտի մատակարարէր Հայոց եկեղեցապատկան կալուածներն ու գոյքերը : Ընտրութեանց յետաձգման պատճառները ստուգելու համար դիմեցինք շահագրգռուողներուն :

« Սահիլինին Սէսի » հաստատութեան տէր Վահրամ Կեսար, որ ամէնէն զօրաւոր թեկնածուն էր Միւթէվէլլի մարմնին, ըսաւ մեզի.— »Ընտրութիւնը յետաձգուած է : Տեղեկութիւն չունիմ թէ միջամտութիւններ եղա՞ծ են ընտրութեանց մէջ : Մեր Վալի պէյը ամէն բանը լաւ գիտէ. ինչ որ ըսէ ան կ'ըլլայ : Անոր ըսածէն տարբեր բան չենք կրնար ընել » :

Պատրիարքական փոխանորդ Արամ քհ. Պասմաճեան ալ ըսաւ թէ Պատրիարքին անհանգստութեան բերումով եւ Զատկական տօնին առիթով ընտրութիւնը յետաձգուած է, ըսի - ըսաւներու պէտք չէ արժէք ընծայել :

Իսկ կուսակալ եւ քաղաքապետ Փրոֆ. Ֆահրէտտին Քէրիմ Կէօքայ յայտարարեց.

— Հայ համայնքին Միւթէվէլլի մարմնի ընտրութեան շուրջ զանազան տեսակէտներ երեւան ելան : Յարմար դատեցինք ընտրութիւնը յետաձգել Զատկուան վերջի եւ ընդունեցինք կատարուած դիմումը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Վարչապետը, Պ. Ռընէ Մայէր, Ամերիկայէն Փարիզ վերադառնալով լատտես յայտարարութիւններ ըրաւ իր ճամբորդութեան մասին : «Կը յուսամ թէ լսեցին եւ հասկցան մեզ» :

Այս առթիւ պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտը խաղաղութեան, Սարի հարցին լուծման եւ ուրիշ խնդիրներու մասին : Պ. Պինօ եւս նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրաւ, մասնաւորապէս ծանրանալով զինաթափութեան հարցին վրայ :

Վարչապետը պատճառ մը չի տեսներ արձակուրդէն առաջ նիստի հրաւիրելու խորհրդարանը : Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ բազմաթիւ ծանրակշիռ խնդիրներ կան սեղանի վրայ եւ թէ նոր տագնապ մը կրնայ ծագիլ :

Ազգ. Ժողովը արձակուրդի մէջ է մինչեւ Մայիս 12 : Իր անդամները մեծ մասով պայքար կը մղեն իրենց շրջաններուն մէջ, քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ :

Դահլիճին համար ծանրակշիռ հանգամանք ունին հետեւեալ խնդիրները .—

1. Գրեթէ ամէն կուսակցութիւն պառակտուած է, եւրոպական բանակի վաւերացման հարցին առթիւ : Միայն համայնավարները եւ ուրիշ քանի մը մանր հոսանքներ համաձայն են իրենք իրենց մէջ.— մերժել դաշնագրին վաւերացումը :

2.— Ֆրանքը, որ իր 150րդ տարեդարձը կը տօնէ այս շաբթու, իջած է 1803ի արժէքին մէկ առ հարիւրի կէսին, եւ շատ աւելի պակաս կ'արժէ քան 1914ին : Մասնագէտներ կը կարծեն թէ այժմ նոր վտանգ մը կը սպառնայ, իբրեւ հետեւանք դահլիճին ծրագրած եւրոպական բարենորոգումներուն : Վարչապետը երկու շաբաթ առաջ խոստացաւ խիստ միջոցներ ձեռք առնել, մասամբ գոցելու համար յարաճուն բացը. բայց նոյնիսկ այն երեսփոխանները որ իշխանութեան գլուխ բերին Մայէրը, կ'ընդդիմանան նոր տուրքերու :

3.— Այս նոյն տարրերը այժմ դժուարութիւններ կը պատճառեն իրենց նախասիրած դահլիճին :

ՊԵՐԼԻՆԻ դաշնակից պաշտօնեաները կ'ըսեն թէ Ռուսերը յայտնապէս սիրալիր ընթացք մը կը ցուցնեն իրենց յարաբերութեանց մէջ, դիւրացնելով երթեւեկը, օդանաւային բանակցութիւնները եւն. :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՒԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պրիւսէլէն վաղեմի բաժանորդ մը, Պ. Խաչիկ Կարապետեան շնորհաւորելով « Յառաջ »ի ծաւալին ընդարձակումը, իր տարեկան բաժնեգինը կը բարձրացնէ 5000 ֆրանքի :

× Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Հրանտ Բալըեան կը նուիրեն հազար ֆրանք :

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄԸ

■

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ՝ 5800,
ՔՈՐԷԱՑԻՆԵՐԸ՝ 600

Հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութեան մասին համաձայնելէ վերջ, Դաշնակիցները եւ Հիւս. Քորէացիները ներկայացուցին առաջին ցանկերը : Դաշնակիցներու ցանկը 5800 փոխանակելի կը ներկայացնէ, որոնց 700ը Չինացի, միւսները՝ հազիւ 600 հոգի, որոնց 150ը ոչ-Քորէացի :

Այս պարագան մեծ զարմանք եւ յուսախաբութիւն պատճառեց Դաշնակիցներուն, որոնց հրամանատարը անմիջապէս պահանջեց վերաքննել ցանկը : Իրենց տեղեկութեանց համաձայն, իրենց թշնամին ունի 12–13000 գերիներ, որոնց 9–10 հազարը Քորէացի եւ Չինացի, իսկ Ազգաժողովին հրամանատարութիւնը ունի 132 հազար գերիներ, որոնց 70 – 80.000ը տրամադիր է հայրենիք վերադառնալու :

Հիւս. Քորէայի ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ ինք մանրամասնօրէն քննած է խնդիրը. բայց դաշնակից հրամանատարը չհամոզուեցաւ եւ բաւական տաք վիճաբանութիւն մը բացուեցաւ : Ի վերջոյ որոշուեցաւ յանձնախումբ մը կազմել, խնդիրը քննելու համար :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը նոր ծրագիր մը կազմած է, Քորէայի մասին, տեւական խաղաղութիւն հաստատելու համար :

Ահաւասիկ ծրագրին հիմնական կէտերը.

1.— Երկու կողմերն ալ կը հրաժարին Քորէայի վերամիացումէն : Սահմանագիծը սրբագրելով, պատուար մը պիտի հաստատուի Հիւս. եւ Հարաւ. Քորէայի միջեւ :

2.— Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն համայնավարներուն՝ դադրեցնել Հնդկաչինի ըմբոստներուն ընծայուած օգնութիւնը : Այս զիջումին փոխարէն, Ֆրանքեւամերիկեան երաշխաւորութիւն մը պիտի առաջարկեն Հնդկաչինի ամբողջական անկախութեան համար : Այսպէս երկրորդ պատուար-պետութիւն մը պիտի հաստատուի Ծայր. Արեւելքի հարաւային ծայրամասին վրայ :

3.— Մ. Նահանգները տրամադիր են վերաքննելու ազգայնական Չինաստանի միջազգային կարգուսարքը : Այդ պարագային Ֆորմոզան կրնայ դրուիլ Ազգաժողովին խնամակալութեան տակ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգները կ'ուզեն այս երեք խնդիրները կարգադրել անջատօրէն : Առաջինը լուծելէ վերջ պիտի առնեն երկրորդը, յետոյ երրորդը : Այսպէս կարգը պիտի գայ չորրորդին — եւրոպական հարցին : Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն Խ. Միութեան արագօրէն կնքել Աւստրիոյ հաշ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գաղտնիք չէ որ Արեւմտեան Ճակատի Միջերկրականեան քաղաքականութիւնն ու ռազմագիտական ծրագիրները կը ձգտին ապահովել հետեւեալ քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական յաջողութիւնները ․

Ա․— Արեւմտեան Միջերկրականի մէջ, Սպանիան միացնել Արեւմտեան Ընտանիքին։ Այս կերպով՝ Փորթուկալ, Սպանիա եւ Ֆրանսա, պիտի դառնան երեք գլխաւոր զօրութիւնները Ճիպրալթարեան եւ Արեւմտ․ Միջերկրականի ապահովութեան գօտիներուն ։

Բ․— Կեդրոնական Միջերկրականի մէջ, Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ ներքին տարակարծութեանց ու վերապահութիւններու բարձումով, ապահովութեան վստահելի կռուաններ ստեղծել ։

Գ․— Արեւելեան Միջերկրականի մէջ, Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Արաբական Աշխարհի անհրաժեշտ գործակցութեամբ, ապահովել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խարիսխները ։

Դ․— Հիւսիսային Ափրիկէի, եւ մինչեւ Եգիպտոս երկարող ռազմագիտական կէտերու մէկտեղումով, ապահովել զինուորական կենսական կայաններ ։

Ե․— Պալքաններու մէջ, Անգարա – Աթէնք – Պելկրատ առանցքով փակել ներխուժումի եւ անակնկալ ոտնձգութիւններու ամէն փորձ, ռուսական եւ արբանեակ բանակներու կողմէ ։

Անցնող վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, քաղաքական հետաքրքրութիւններ ունեցող ամէն մարդ հաստատեց, թէ արեւմտեան պետութիւնները կ՚ուզեն շուտով իրագործել հասարակաց ինքնապաշտպանութեան իրենց ծրագիրները․ սակայն եւ այնպէս, ցաւագին իրատեսութեամբ մը տեսաւ նաեւ, որ նոյն այդ արեւմտեան պետութիւններուն ու իրենց գործակից պետութեանց միջեւ ներքին տարակարծութիւններ, հակադիր շահեր, բաւական կնճռոտ վերապահութիւններ արգելք կը հանդիսանան առաջադրուած նպատակները շօշափելի գործի վերածելու ։

Սպանիան արեւմտեան ճակատին զօդելու բոլոր բաղձանքներն ու գործնական առաջարկութիւնները չիրականացան տակաւին։ Գաղափարական, քաղաքական եւ տնտեսական շահերու նմանութիւն մը, Սպանիան լուռ դաշնակիցը դարձուցած է արդէն Արեւմտեան Ճակատին։ Այսուհանդերձ, զինուորական բազմաթիւ հարցեր կը սպասեն հաւաքական ուսումնասիրութեան եւ համապատասխան կարգադրութիւններու ։

Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ գոյութիւն ունեցող հողային եւ տնտեսական խնդիրները շատ աւելի տաղտկալի բնոյթ ունին ու կրնան ժամանակի կորուստ պատճառել արեւմտեան երկիրներուն ։ Ի դէպ արձանագրենք, որ Անգարա – Աթէնք Պելկրատ համաձայնութիւնը ամբողջական որեւէ նպաստ չի բերեր Ատլանեանի անդամ երկիրներուն․ որքան ատեն որ Թիթօ հաւասարազօր անդամ չի նկատուիր այդ Ուխտին ։ Իսկ այս անդամակցութեան դէմ անպայման վերապահութիւններ պիտի ընէ Իտալիա։ Անկարելի չէ բարձումը այդ վերապահութեանց․ եւ սակայն, ժամանակի նոր կորուստ պիտի պատճառէ Արեւմտեան Ճակատին։

Ինչ որ պատահեցաւ Եւրոպական Միութեան, կամ ինչ դժուարութիւններու որ բախեցաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ գործակցութեան մը գաղափարը, մասնաւորաբար Ֆրանսայի խրտչումով, պիտի կրկնուի նաեւ Միջին Արեւելեան Ուխտի աշխատանքներուն մէջ, թերեւս շատ աւելի բուռն ընդդիմութիւններով եւ վերապահութիւններով ։

Անգարայի երրեակ ուխտէն ետք, Միջերկրականեան եւ Միջին Արեւելեան գօտիներու ապահովութեան հարցը որոշ ստիպողութեանց առջեւ կը դնէ Մ․ Նահանգները, Անգլիան եւ Ֆրանսան, եւ կասկած պէտք չէ ունենալ, թէ ներկայի տենդոտ երթեւեկներն ու բանակցութիւնները կը կազմեն առաջին քայլերը դէպի հիմնական նպատակ ։

Թիթոյի Լոնտոն ուղեւորութիւնը գլխաւոր առաջին նախաձեռնութիւնն է Անգլիոյ, Արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան կռուաններուն մէջ կարեւորագոյն դիրքերէն մէկը վերապահելու համար Եուկոսլաւիոյ։ Այս վերջնոյն յարումը Անգարայի Ուխտին՝ այնքան ուշագրաւ չէ, որքան՝ ուղեւորութիւնը դէպի Լոնտոն, ուր կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի կ՚ունենան, ինչպէս կ՚երեւի, Միջին Արեւելեան ծաւալուն դաշնակցութեան մը համար։ Իտընի դանադան յայտարարութիւնները, ի մասին Պալքաններու եւ Միջին Արեւելքի, մեզ կը մղեն ենթադրելու, թէ Անգլիա կ՚ուզէ Եւրոպայի մէջ մեծ յանձնառութիւններու տակ չպահել Եուկոսլաւիան, որպէս զի Թիթօ կարենայ հիմնական ուժ ու ապաւէն դառնալ Արեւելեան Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար ։

Իր այս նախասիրութիւններուն կամ մտահոգութիւններուն մէջ, Անգլիա թէեւ տարակարծութիւններ ունեցած ըլլայ Ուաշինկթընի հետ, որուն Միջին Արեւելեան եւ Միջերկրականեան քաղաքականութիւնը աւելի մեղմ էր ու դանդաղ, գոնէ մինչեւ Հանրապետականներու երեւումը։ Ինչ վերապահութիւններ եւ տարակարծութիւններ ալ գոյութիւն ունենան, սակայն, առանձին տեսակէտներու եւ առանձին մտահոգութիւններու հետապնդումին համար կարելի պիտի ըլլայ ընդհանուր ծրագիր մը մշակել ։

Վերջին քանի մը շաբաթներու անգլեւամերիկեան խօսակցութիւնները, Իտընի այցելութիւնը Ուաշինկթըն, ինչպէս Չըրչիլլի անձնական շփումները Այզընհաուըրի հետ, կը թուին բազմաթիւ հարցերու շուրջ ամբողջական համաձայնութեան մը գետին պատրաստած ըլլալ ։

Թուրքիա միջնորդի դերի՞ն մէջ

Մինչ դիւանագիտական եռուն գործունէութեան մը բեմ կը հանդիսանան արեւմտեան գլխաւոր մայրաքաղաքները, Միջին Արեւելեան հարցերու շրջուն բանբերները ըլլալ կը թուին Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մէնտերէս եւ արտաքին գործոց նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւ։

Ուշագրաւ է, որ Թուրք պետական դէմքերու պտոյտը կը կանխէ Մ․ Նահանգներու արտաքին գործոց նախարար Ֆոսթըր Տալըսի դէպի Միջին Արեւելք ուղեւորութիւնը, որուն համար մօտաւոր թուական կը նախատեսուի Մայիս 15ը ։ Քանի մը օր առաջ, քանի մը օր վերջ ։ Տեղին կը նկատուին միջազգային քաղաքական շրջանակներու այն ենթադրութիւնները, թէ Թուրք պետական դէմքերու զանազան այցելութիւնները կապ ունին Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խնդրին հետ, եւ թէ Անգարայի փութկոտութիւնը, արաբական պետութեանց մէջ շփումներ ունենալու օրուան պատասխանատուներուն հետ, թելադրուած է արեւմտեան պետութիւններու հաւաքական մէկ եզրակացութենէն․— Հարկ է լեզու գտնել արաբական աշխարհի հետ, ի հարկին որոշ զիջումներով ։

Լաւ կը ճանչնանք Թուրքերու քաղաքական հոգեբանութիւնը։ Անգարա, աւանդօրէն, կը խրտչի արեւմտեան պետութեանց սիրոյն Արաբական Աշխարհի հետ տարակարծութիւններ ունենալու հեռանկարէն։ Երկու տարի առաջ, երբ Անգլիա այս մասին շօշափեց Թուրքիոյ տրամադրութիւնները, բախեցաւ վճռական եւ կտրուկ ընդդիմութեան ։ Անգարա չվարանեցաւ յայտնելու, թէ «Թուրքիա չի կրնար Անգլիոյ վարկը փրկելու կամ արեւմտեան պետութեանց քաղաքական ձգտումները վարելու միջոց մը դառնալ Միջին Արեւելքի մէջ», որքան ատեն որ Արաբական Աշխարհի հետ խնդիրներ ունեցող երկու գլխաւոր ուժերը, Լոնտոն եւ Փարիզ, զիջումի նուազագոյն տրամադրութիւն չեն յայտներ։ Թուրք ամուլը գրեց բացէ ի բաց, որ «Անգարա պիտի չառնէ որեւէ քայլ, որ կրնայ Թըրքական բանակը առաջնորդել Սուէզ» ··· անգլիական շահերը պաշտպանելու համար, Արաբական Աշխարհի հետ դէշ մարդ ըլլալու գնով ։

Արդ, Թուրքերը չեն ծածկեր այսօր, թէ կը բաղձան Արաբական Աշխարհի կառավարական շրջանակներուն հետ բանակցութիւններ վարել, նոր ու աւելի ծաւալուն բարեկամութեան մը նպատակով ։

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ․ — Երուսաղէմի միաբաններէն Բաբգէն վրդ․ Ապատեան, որ պատրիարքարանի փոխանորդն է Իսրայէլի մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այդ գաղութի մասին (Հայ․ Եկեղեցի, փետր․ 1953)․—

Իսրայէլի մէջ 950 Հայեր կ՚ապրին, 5 հարիւրը Հայֆայի եւ շրջականներուն, 4 հարիւրը Եաֆայի եւ շրջականներուն եւ մաս մըն ալ Հրէական Երուսաղէմի մէջ։

Նախապէս Պաղեստինի Հայերը բարգաւաճ գաղութ մըն էին մօտաւորապէս 5000 հոգիով՝ որոնց մեծ մասը այժմ Հին Երուսաղէմի եւ Յորդանանու կցուած Պաղեստինի մէջ կը բնակին։ Անոնք իրենց սեփական եկեղեցիներով, դպրոցներով եւ մշակութային հաստատութիւններով խաղաղ եւ բարեկեցիկ կեանք մը ունէին։ Այն ատեն, ինչպէս միշտ, իրենց հոգեւոր ու մտաւոր կեանքը կը ղեկավարուէր Ս․ Յակոբեանց փառապանծ վանքէն, որ Հայ Եկեղեցւոյ Պատրիարքական Աթոռն է Երուսաղէմի մէջ եւ կարեւորութեան կարգով անմիջապէս վերջ կուգայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Առաքելական Աթոռ Ս․ Էջմիածինէն ։

Երուսաղէմի Հայոց Եկեղեցին անընդհատ շարունակութիւնը եղած է Քրիստոնէութեան նախնական դարերու եկեղեցին ։ Քիչ բան գիտենք Իսլամական տիրապետութենէն առաջ եղած ժամանակաշրջանին համար ։ Սակայն կասկած չկայ որ՝ Քաղկեդոնի Ժողովէն ետք Հայերը՝ իբրեւ Միաբնակ ճանչցուածներ՝ պէտք է շինէին եւ մատակարարէին իրենց սեփական եկեղեցիներն ու վանքերը։ Օմար Խալիֆա Պաղեստինը գրաւելէ ետք (Յ․ Ք․ 638) կրօնական ազատութիւն շնորհեց Միաբնակներուն, որոնք մինչեւ այն ատեն Բիւզանդիոնի կողմէ ճնշումներու ենթարկուած էին։ Այդ թուականէն կը սկսի նոր շրջան մը Երուսաղէմի Հայ Եկեղեցւոյ համար եւ կը կոչուի Եպիսկոպոսներու շրջան, որ անտարակոյս ամէնէն փայլուն եւ բարգաւաճ շրջանը կ՚ըլլայ իր ամբողջ պատմութեան մէջ ։ Այս փայլուն շրջանը հետեւանքն էր Հայերուն դէպի Հիւսիսային Սուրիա եւ Կիլի –

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

(ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ 30–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Էս հսկաները որ տեսնում են սա գունատուեց ու սկսեց դողալ, ասում են՝ բարկացաւ, հիմի որտեղ որ է, մի զարկով օխտիս էլ կ՚սպանի ․առաջին գետին են փռւում ու խնդրում են ․

— Անյաղթ հերոս Քաջըդ Նազար, որ մին զարկես, ջարդես հազար ։

« Մենք լսել էինք քո ահաւոր անունը, տեսութեանդ էինք փափաքում․ այժմ բախտաւոր ենք, որ քո ոտով ես եկել մեր հողը։ Մենք, քո խոնարհ ծառաները, օխտն ախպէր ենք, ահա մեր ամրոցն էլ էն սարի գլխին է՝ մէջը մեր գեղեցիկ քոյրը։ Աղաչում ենք, շնորհ անես, գաս մեր հացը կտրես ...»

Էստեղ Նազարի շունչը տեղն է գալի․ նստում է իր ձին, նրանք էլ դրօշակն առած, առաջ են ընկնում ու հանդիսաւոր տանում են իրենց ամրոցը։ Տանում են ամրոցում պահում, պատւում, թագաւորի վայել պատուով ու էնքան են խօսում նրա քաջագործութիւններից, էնքան են գովում ,որ իրենց գեղեցիկ քոյրը սիրահարւում է վրէն։ Ինչ ասել կ՚ուզի՝ յարգն ու պատիւն էլ հետն աւելանում են։

Էս ժամանակ մի վագր է լոյս ընկնում էս երկրում ու սարսափ է գցում ժողովրդի վրայ։ Ո՞վ կը սպանի վագրին, ո՞վ չի սպանիլ։ Ի հարկ է, Քաջ Նազարը կը սպանի։ Էլ ո՞վ սիրտ կ՚անի վագրի դէմ գնայ։ Ամէնք էլ Նազարի երեսին են մըտիկ տալի․ վերեւը մի Աստուած, ներքեւը մի քաջ Նազար ։

Վագրի անունը լսելուն պէս, Նազարը վախից դուրս է վազում, ուզում է փախչի, յետ գնայ իրենց տունը, իսկ կանգնածները կարծում են, թէ վազում է որ գնայ վագրին սպանի։ Նշանածը բռնում է կանգնեցնում ,թէ ո՞ւր ես վազում էդպէս առանց զէնքի, զէնք առ հետդ՝ էդպէս գնա։ Զէնք է բերում տալիս իրեն, որ գնայ իր փառքի վրայ մի քաջութիւն էլ աւելացնի մի ծառի բարձրանում, վրէն տա պանում(*) , որ ոչ ինքը վագրին պատահի , ոչ վագրը իրեն։ Ծառի վրայ կուչ է գալի, ու Նազարն ո՞վ կը տայ — հոգին դառել է կորկի հատ։ Հակառակի նըման անտէր վագրն էլ գալիս է հէնց ծառի տակին պառկում։ Նազարը որ վագրին չի տեսնում, լեղին ջուր է կտրում, աչքերը սեւանում են, ձեռն ու ոտը թուլանում են, ու թըրմփ, ծառից ընկնում է գազանի վրայ ։

Վագրը սարսափած տեղից վեր ցատկում է, Նազարն էլ վախից կպչում է սրա մէջքին։ Էսպէս զարհուրած մէջքին կըպած, էս խրտնած վագրը փախչում է, ոնց է փախչում, էլ սար ու ձոր, քար ու քոլ չի հարցնում ։

Մարդիկ մին էլ տեսնում են, վա՜հ, Քաջ Նազարը վագրին նստած քշում է ։

— Հայ, հարայ, եկէք հա, Քաջ Նազարը վագրին ձի է շինել հեծել ... տուէք հա, տուէք ...

Սրտաւորւում են, ամէնքը մի կողմից հարայ –հրոցով, հրռոցով յարձակւում են խանչալով ,թրով թվանքով, քարով, փէտով տալիս են սպանում .

Նազարը որ ուշքի է գալիս, լեզուն բացում է․ ափսոս, ասում է, ինչի՞ սպանեցիք, զոռով մի ձի էի շինել նստել ... էնքան պէտք է քշէի որ ...

Լուրը գնում հասնում է ամրոցը ։ Մարդ, կին, մեծ, պզտիկ՝ ժողովուրդը դուրս է թափւում Նազարին ընդունելու։ Վրան երգ են կապում ու երգում ։

Էս աշխարհքում, մարդկանց շարքում
Ո՛վ կը լինի քեզ հաւասար, ո՛վ քաջ Նազար :
Ինչպէս ուրուր, կայծակ ու հուր ,
Բարձր բերդից թռար հասար, ո՛վ Քաջ Նազար :
Ահեղ վագրին արիր քո ձին,
Հեծար անցար դու սարէ սար, ո՛վ Քաջ Նազար :
Մեզ փրկեցիր ,ազատեցիր,
Փառք ու պարծանք քեզ դարէ դար ,ո՛վ Քաջ Նազար:

Ու պսակեցին Քաջ Նազարին հսկաների գեղեցիկ քրոջ հետ․ օխտն օր, օխտը գիշեր հարսանիք արին, երգելով գովեցին թագաւորին ու թագուհուն ․

— Լուսընկան նոր սարն ելաւ, էն ո՛ւմ նըման էր :
— Լուսընկան նոր սարն ելաւ․ էն Քաջ Նազարն էր :
— Արեգակ նոր շաղշաղ, էն ո՛ւմ նըման էր :
— Արեգակ նոր շաղշաղ, էն իր նազխարն էր:
Մեր թագաւորն էր կարմիր, իրեն արեւն էր կարմիր ,
Թագն էր կարմիր, հա՛յ կարմիր, կապէն կարմիր, հա՛յ կարմիր,
Գօտին կարմիր, հա՛յ կարմիր, սոլեր կարմիր, հա՛յ կարմիր,
Թագուհին կարմիր ,հա՛յ կարմիր ,

ՅՈՎՀ․ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(*) Թագնուիլ, պահուըտիլ :

կիս զանգուածային գաղթերուն, Հայ թագաւորներու եւ իշխաններու օժանդակութեան եւ ուխտաւորներու նուէրներուն: Այդ շրջանին է որ գրեթէ ամբողջ Սիոն լերան գագաթը եւ կողերէն մեծ մասը Հայ Եկեղեցւոյ սեփականութիւն դարձան 10րդ դարուն եւ բազմաթիւ շքեղ շինութիւններ, օրինակի համար, Ս. Թորոս Եկեղեցին, այդ շրջանին շինուեցան:

1281ին Սարգիս Արք. բարձրացաւ Պատրիարքութեան պաշտօնին եւ այսպէսով սկսաւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութիւնը՝ որ մշտատեւ բախտաւորութիւն չվայելեց: Իրականին մէջ երկար ժամանակներ Երուսաղէմ կախում ունեցաւ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութենէն, որմէ պէտք էր օժանդակութիւն եւ պաշտպանութիւն ստանար իր գոյութիւնը եւ պատմական իրաւունքները պահպանելու համար: Այս շրջանին Պատրիարքութիւնը կորսնցուց Պաղեստինի մէջ Միջին Դարուն իր սեփականութիւնը եղող եօթնասուն երկու վանքերէն մեծ մասը, այնպէս որ Անգլիական մէնտէյթի շրջանին անոնցմէ միայն վեց հատը մնացած էին: Սակայն եւ այնպէս կրցաւ Սուրբ Տեղեաց գլխաւոր, պատմական սրբավայրերուն մէջ պահպանել Հայ Եկեղեցւոյ իրաւունքները: Իսկ այսօր Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքը ենթակայ է միմիայն Էջմիածնի Կաթողիկոսին եւ հաւասար դիրք ունի Յոյն Օրթոտոքս եւ Լատին Պատրիարքներուն հետ:

Պատրիարքարանի հաստատութիւնները ամփոփուած են Սիոն Լերան վրայ, քաղաքի պարիսպներէն ներս, հոն ուր ատեն մը կը կանգնէր Մեծն Հերովդէսի պալատը: Այստեղ է Վանքը, Ս. Յակոբեանց հրաշալի Մայր Տաճարը իր պատմական գանձերով, Ժառանգաւորաց Վարժարանը, դպրոցները եւ 5000 ուխտաւորներու բնակելու չափ դարպասները: Պատրիարքարանը ունի նաեւ բազալեգուեան տպարան մը՝ ուր իր պաշտօնաթերթը «Սիոն» կը հրատարակուի եւ ճոխ մատենադարան մը՝ որ Եբրայական Համալսարանի ե ւԱզգային մատենադարաններէն ետքը երկրորդ տեղը կը գրաւէ: Մատենադարանը կը պարունակէ 4000 ձեռագիրներ՝ որոնցմէ մեծ մասը Կիլիկեան շրջանէն: Ասոնցմէ մէկն է ամենահնագոյն երկաթագիր Աւետարանը, հաւանաբար ութերորդ դարէն:

Մեր եկեղեցւոյ փառքի օրերէն մնացած վեց Հայ վանքերէն երեքը Իսրայէլի մէջ են, Եաֆայի Ս. Նիկողայոսը, ուր դարերէ ի վեր կ՛իջեւանեն Հայ ուխտաւորները, Ռամլէի Ս. Գէորգ Զօրավարին մենաստանը, որ 1927ի երկրաշարժին կիսաւեր եղած ու միայն եկեղեցին անխախտ մնացած է եւ Սիոնի բարձունքին վրայ Ս. Փրկչի վանքը՝ որ Կայիափա քահանայապետին տանը տեղւոյն վրայ շինուած է, հոն, ուր մեր Փրկիչը բանտարկուեցաւ եւ ուր Ս. Պետրոս երեք անգամ իր Վարդապետը ուրացաւ: Այս վանքը Հայ Սուրբ Տեղեաց ամէնէն նուիրականներէն մին է, որովհետեւ դարերէ ի վեր Երուսաղէմի պատրիարքներուն դամբարանները կը պարփակէ. 1948ի կռիւներու ժամանակ չափազանց վնասուած է, ճիշդ պատերազմի ճակատին վրայ, հին քաղաքի պարիսպէն անմիջապէս դուրս գտնուելուն համար: Ապահովութեան համար, Իսրայէլի բանակը, պատերազմի սկսելու օրէն վանքին մէջ գտնուող Ս. Յակոբեանց միաբանները տեղափոխեց: Այդ շէնքին մէջ կը գտնուի, բացի կրօնական արժէք ներկայացնող առարկաներէն, մեր փրկչի գերեզմանաքարէն կտոր մը՝ որ միակն է Ս. Տեղեաց մէջ:

Անցեալին մէջ տասնեակ հազարաւոր Ուխտաւորներ Հայաստանէն կուգային իրենց բարեպաշտիկ նուէրներով: Համաշխարհային առաջին պատերազմէն ի վեր այլեւս չկան անոնք եւ Ս. Յակոբեանց Վանքին հասոյթի գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէին իր հին ու նոր ստացուածքները՝ որոնք մեծ արժէք կը ներկայացնէին, գլխաւորաբար Նոր Երուսաղէմի ընդարձակուելուն պատճառաւ: Սակայն, անոնցմէ մեծ մասը Իսրայէլի սահանին մէջ կը գտնուին եւ անոնց հասոյթը կարելի չէ փոխանցել Պատրիարքարանի: Իրաց այս վիճակը Վանքին համար տնտեսական ծանր կացութիւն մը կը ստեղծէ, որովհետեւ անոր ունեցած եկեղեցական եւ մշակութային պարտականութիւններէն զատ, Պաղեստինի պատերազմին ժամանակ ստիպուեցաւ իր վրայ առնելու հոգատարութիւնը հազարաւոր տնազուրկ ազգայիններու, որոնք Վանքին մէջ պատսպարան գտան եւ դեռ մաս մըն ալ հոն կը մնան:

Իսրայէլի պետութեան հաստատումը, իր սահմաններուն մէջ գտնուող Հայերուն համար ստեղծած է նոր պայմաններուն յարմարելու ստիպողականութիւնը, սակայն, արդէն իսկ անոնք սկսած են կարելի եղածին չափ կազմակերպել իրենց նոր մշակութային, ընկերական եւ հոգեւոր կեանքը:

Հրէական Երուսաղէմի 50ի մօտ Հայերուն համար պատահական պաշտամունքներ կը կատարէ Հոգ. Տ. Հայկազուն վրդ. Աբրահամեան՝ որ երկու կառավարութիւններու բարեհաճ արտնօութիւնով կուգայ Պատրիարքարանէն: Այդ պաշտամունքները կը կատարուին նախկին Լուտերական Եկեղեցիին մէջ՝ որ Գերմանական գաղութին կը պատկանէր եւ Իսրայէլի կառավարութիւնը զայն տրամադրած է Հայերուն:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ ՉԿԱՅ

Թուրք հրապարակագիր մը, Էտհէմ Իզզէթ Պէնիճէ կը գրէ «Սոն Թէլէկրաֆ»ի մէջ, այս խորագրով (28 Մարտ).—

Խմբագրապետ մը կը յիշեցնէ թէ Մոսկովները նոր հրձիգութիւն մը կը պատրաստեն Թուրք հայրենիքին դէմ: Եւ սակայն Մոսկովներու ցեղապաշտութիւնն ու «չէրխաթճի»ութիւնը անզօր կը մնայ Թուրքիոյ մէջ: Մնաց որ Թուրք ազգին սրտին մէջ տեղ չունին բնաւ մոլեռանդութիւնն ու անոպայ սօֆթայութիւնը, մեր ժողովուրդը ազգայնականութիւնը երբեք չի նկատեր նացիական ցեղապաշտութիւն մը:

Թուրքին համար մէկ նշանաբան մը կայ միայն.— Թուրք եմ: Իսկ հիմա նոր հրձիգութիւն մը կը փորձեն «Քրտական խնդիր» անունով: «Քրտականութիւնը հին դատ մըն է, զոր օտարները քանիցս շահագործած են եւ ուզած են ազգային հոսանքի մը գոյնը տալ անոր: Պապանդատէնները ըմբոստութեան դրօշ պարզած եւ զսպուած էին, ջանալով աւատապետութիւն ստեղծել երկրին մէջ: Անոնք որ ատեն ատեն կը գրգռէին արաբ կամ ալպան հաւաքականութիւնները, չէին մոռնար թատերաբեմ հանել նաեւ այն գտարին Թուրքերը, որոնք «քիւրտ» կը կոչուէին: Անոնք մեր եղբայրներն էին սակայն եւ անիրաւաբար «քիւրտ» մակդիրը տրուած էր անոնց: Բացի Թունաւոր «փօլիթիքաճի»ներէն, մեր երկրին ոչ մէկ տեղը դաճանութիւն մը տեսած էինք անոնցմէ: Նոյնիսկ Տէրսիմի ցեղախումբերուն խլրտումը, որ պատահեցաւ առաջին աշխարհամարտին, հայրենադաւութիւն մը չէ:

Այդ ցեղերը թերեւս զինուած էին ոչ թէ Թուրքերը զարնելու, այլ Մոսկով թշնամիին դէմ իրենք զիրենք պաշտպանելու համար: Անոնք եթէ պարբերաբար ըմբոստացած էին, պատճառն այն էր որ կ՛ուզէին պաշտպանել իրենց աւատապէտական գոյութիւնը եւ «յելուզակութիւնը», որ այն օրերուն արհեստ եւ աւանդութիւն էր իրենց համար:

Գիտենք թէ 1918ին երբ օսմանեան կայսրութիւնը փլաւ եւ Պապանդատէներու Թոռները հիմնեցին «Քիւրտ Բարձրացման Միութիւնը», «քրտական անկախութենէ» ճառելով, մեր արեւելեան նահանգներու բնակչութիւնը մեկուսի դիրք մը բռնեց եւ չյարեցաւ անոնց, ընդհակառակն անմիջապէս ընդառաջ գնաց Աթաթիւրքի կոչին եւ հայրենիքին սպառնացող վտանգը դիմագրաւեց, «Ազգ. Արեւելեան Պաշտպանութեան Միութիւնը» հիմնելով: Մեր արեւելեան նահանգները, Տէրսիմն ալ հաշուի առնելով, իրենց ներկայացուցիչներով մասնակցեցան Սվազի համաժողովին եւ հրաշքներ գործեցին Միլլի պայքարի օրերուն, արեւելեան թէ արեւմտեան ճակատներուն վրայ, Հետեւաբար Թուրքիոյ մէջ «քիւրտ» անունին տակ հաւաքականութիւն մը չկայ, որպէսզի Մոսկուա կարենայ իբր հրձիգութեան միջոց շահագործել զայն:

Ինչ կը վերաբերի Հանրապետական շրջանին պատահած ըմբոստութիւններուն, եթէ չհաշուենք «Աղըրի խմբապետները», ոչ մէկ կապ ունին «քիւրտ ազգայնականութեան եւ անկախութեան» դատին հետ:

Քանի մը «փօլիթիքաճի»ներու եւ ծախուածներու միջամտութիւնը հայրենադաւութեան խարանը չի կրնար տալ այդ ըմբոստութիւններուն: Շէյխ Սայիտի ըմբոստութիւնը ամբողջովին յետադիմական ապստամբութիւն մըն էր: Սասունի ըմբոստութեան շարժառիթն ալ «պատուի եւ արժանապատուութեան» խնդիր մըն էր: Եւ եթէ ժողովուրդը այդ ըմբոստութեանց մէջ ուժ տուաւ շէյխերուն եւ խմբապետներուն, պարզապէս անոր համար որ տեղական ընկերային եւ տնտեսական պայմաններու եւ սովորութեանց ազդեցութեան տակ էր: Չենք կրնար երեւակայել մեր արեւել. նահանգներուն մէջ միակ զտարիւն հայրենակից մը՝ որ գործիք ըլլայ Մոսկովեան բաղձանքներուն: Ընդհակառակն Մոսկով բառը ամբողջ Արեւելքին համար ատելութեան աղբիւր մըն է:

ՔԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

■

ՊՈՒՏՕ, 2 Ապրիլ.— Նոր Սերունդի «Ն. Աղբալեան» խումբը Մարտ 29ին կազմակերպած էր իր Օրը, Շամպր տը Քոմէրսի ընդարձակ սրահին մէջ: Գաղութը սիրով փութացած էր քաջալարել Նոր Սերունդը որ յամառօրէն կ՛աշխատիվառ պահել ազգ. ոգին:

Իրենց խումբը բացառիկ շրջան ընդունելով 1953ը, համաձայն Ե. պատգ. ժողովի որոշման, երիտասարդները ինքնազարգացման, մղելու համար առաջադրած էին «որքան կարելի է յառաջիկայ հանդէսէն սկսեալմերբոլոր հանդէսներուն նախագահ եւ բանախօսները նոր սերնդականներէ ըլլան»: Եւ այդպէս ալ ըրին, այս հանդէսին նախագահ մը եւ երկու բանախօսներ խօսեցան Նոր Սերունդի աշխատանքներու մասին: Թէեւ վարանոտ, սակայն յաջող եւ գոհացուցիչ:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Սօնա Եար» խմբերգով Նոր Սերնդականներու կողմէ: Պօղոս Քէնտէրեան խօսեցաւ Նոր Սերունդի Օրուան եւ յարակից աշխատանքներու մասին: Քնքշօրէն երգեցին Օր. Ե. Քէնտէրեան, ինչպէս եւ Հ. Հալաճեան, Արաքսի Հալաճեան եւ Մ. Տօնիկեան, արտասանեց Ա. Տօնէրեան: Երկրորդ խմբերգ մը «Հօլ արա եղը»:

Օր. Ա. Հօթիկեան, Նոր Սերնդական մը հպարտ է որ Հայ է, եւ իր ազգին կը ծառայէ, կը հետաքրքրուի հայ ժողովուրդի անցեալով եւ ապագայով, ինչպէս նաեւ մեր մշակոյթով: Ահաւասիկ տարբերութիւնը մեր կազմակերպութեան եւ դուրսի երիտասարդներուն»: Եւ կոչ ըրաւ ծնողներուն որ վստահօրէն իրենց զաւակները անդամագրեն Նոր Սերունդին: «Որքան կազմակերպուած ըլլանք, այնքան հուժկու պիտի հնչէ երիտասարդութեան ձայնը»:

Երկրորդ խօսողն էր Յ. Միքայէլեան: «Մեր խումբը ամսուան առաջին կիրակիները ընդհ. ժողով կը գումարէ եւ ամէն երեքշաբթի կանոնաւոր կերպով մեր դասաւանդութիւնները տեղի կ՛ունենան մեր ինքնազարգացման համար: Նոր Սերունդ կազմակերպութիւնը իր եօթներորդ տարին բոլորեց: Ամէն տարի մեր Օրը տօնելով իւրաքանչիւր անդամ եւ անդամուհի իր մէջ աւելի կը զօրացնէ Հայու պէս մտածելու, գործելու եւ հայրենասիրութեան զգացումը զարգացնելու դեղեցիկ բնազդը: Հպարտ ենք իբրեւ ժառանգորդները այն վեհ սերունդին որ յեղափոխութեան խարոյկը վառեց երիտասարդ սրտերու մէջ: Հպարտ ենք որ կիլիկ անապատներու սովէն եւ մահուան ճիրաններէն ճողոպրած սերունդի մը զաւակներն ենք: Եւ դարձեալ հպարտ ենք այն փաղանգին՝ որ ամէնէն տաժանելի պայմաններու տակ, կեանքի գնով հայ պետականութեան հիմը դրաւ: Ուրեմն, այս հպարտութիւնը մեզ, երիտասարդներս կը մղէ որ աչալուրջ ըլլանք մեր գործունէութեամբ, որպէսզի յաջողութեամբ ծառայենք հայ ժողովուրդին»: Երկու երիտասարդներու բանախօսութիւններն ալ արժանացան ջերմ ծափերու:

Այս բանախօսութեան տպաւորութեան տակ, կարծես Սիփան լեռնէն «Լօ լօ»ներու ծայր մը փրթաւ, ձորերէն անցնելով դաշտին վրայ եւ իջնելով Նոր Սերունդին մէջ: Ներկաներու կրկնակի ծափերուն վրայ «Սիփանայ Քաջեր»ը կրկնուեցաւ:

Նոր Սերնդականները հաւաքաբար գնահատանքի արժանի են եւ մասնաւորապէս իրենց վարիչը՝ Օր. Շ. Քէնտէրեան, որ մեծ ճիգ թափած էր երեք խմբերգները սորվեցնելու համար:

Նոր Սերունդին կողմէ յաջողապէս ներկայացուեցաւ գաւեշտ մը: Յետոյ սկսաւ խնջոյք – պարահանդէսը մինչեւ ուշ ատեն:

Զալֆէրացի

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ
32, Rue de Trévise, Paris (9)
ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մէթրօ Քատէ:— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49, 43, 42, 85 եւ այլն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ինչ որ իմ աչքերս տեսան ու ինչ որ իմ ականջներս լսեցին, կը բաւէին հարիւրաւոր մայրերու կեանքը թոյնի պէս դառնացնելու. ես այլեւս յուսալից բան մը չունիմ. բայց եկեր եմ ձեզի ըսելու որ արդար ըլլաք ու ոճրագործ բազուկները պատժէք…

— Եղածը եղած է, ո՞ր մէկը պիտի պատժենք, բաւական արիւն թափեցաւ արդէն… մոռցէք անցեալը:

Իրարու մէջ փսփսացին ու մէկը ինծի դարձաւ ըսելով.

— Ձեր խանութին գոյքերը որո՞նք թալլեցին, տեղրակները ո՞վ տարաւ, ինչքա՞ն առնելիք ունէիք գիւղին մէջ… Տիվանը հարպը հարկ եղածը կ՛ընէ ձեզ վերադարձնելու համար նիւթական կորուստը:

— Ես չեմ եկեր խանութիս եւ տունիս գոյքերը ուզելու, ես եկեր եմ խնդրելու ձեզմէ որ յանցաւորները պատժէք:

— Աղէտէն առաջ քոյր եղբօր պէս էիք. մոռցէք պատահածը. ասկէ ետքն ալ քոյր եղբօր պէս պիտի ապրիք. վրէժխնդրութիւնը թշնամութիւն կ՛արծարծէ եւ խաղաղութիւնը երբեք չի վերահաստատուիր երկրին մէջ… Ձեզի կ՛իյնայ բարի օրինակ տալ, ձեր կրօնքը իսկ կը պատուիրէ ձեզի որ ձեր թշնամիները սիրէք…

Եւ որովհետեւ արդէն մոռնալով պատմութեանս տպաւորութիւնը, անհամբերութեան շարժումներ կ՛ընէին, քօղս հանեցի, գլուխս բացի եւ ըսի.

— Քանի որ դուք չէք ուզեր տեսնել մեր դատը, թող Աստուած դատէ ձեզի եւ դուք մինչեւ ձեր հեռաւոր սերունդներուն մէջ անիծուած ըլլաք:

Սրահը դարձաւ չուրջս, շարժող աթոռի ձայներ խլացուցին զիս… ոտքի ելան ու կրկին նստեցան ու այդ միջոցին ինծի կը թուէր որ աշխարհիս չորս կողմէն ձայներս կը լսուի:

— Անիծուած ըլլաք… անիծուած ըլլաք:

Ինչ որ ալ ըլլար Ատանայի բարեկեցիկ եւ նոյն իսկ հարուստ ժողովուրդին դժբախտութիւնը, անոնց որ մէկ օրէն միւսը մոխիրի վրայ նստած էին, ինչքան ալ սրտակեղէք ըլլար որդեկորոյս մայրերու, այրիացեալ կիներու աշխահար եւ ցաւագին տառապանքը, ինչքան որ մղձաւանջային սոսկումով մը մեզ համակէին շրջակայ գիւղացիներու հուրի եւ սուրի պատմութիւնները, աւելի դժբախտ, աւելի անտէր մոռցուած եւ անտեսուած տարր մը կար Կիլիկոյ մոխիրներուն վրայ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

տուէթեան դաշնագիրը եւ ձեռնարկել գը-րաւման զինուորներու պարպումին :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ամերի-կացի մասնագէտներ կը քննեն այս ծրա-գիրը :

ՎԻՇԻՆՍՔԻՆ ԱԼ ՄԵՂՄԱՑԱՒ

Ազգաժողովը 5ի դէմ 52 ձայնով քուէ-արկեց զինաթափութեան յանձնախում-բին բանաձեւը, մերժելով Խ. Միութեան առաջարկած փոփոխութիւնները :

Բանաձեւը կը հաստատէ 1952 Յունուա-րի բանաձեւին պայմանները եւ կը յանձ-նարարէ յանձնախումբին շարունակել իր աշխատանքներ, ծրագիր մը մշակելու համար ի խնդիր ապառազինութեանց կըր-ճատման : Այն հինգ պետութիւնները որ դէմ քուէարկեցին, կը պատկանին խոր-հրդային ճակատին : Անոնք ցարդ բոլոր-վին կը մերժէին բանաձեւը, բայց այս անգամ պարզապէս քանի մը փոփոխու-թիւններ առաջարկեցին : Պ. Վիշինսկի շատ չափաւոր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ ետ կ՚առնէ իր զինաթափութեան ծրա-գիրը : Յետոյ շարունակեց.

— «Անցեալ ամսուան ընթացքին գործ-քով չապացուցի՞նք մեր խաղաղութեան խօսքերուն անկեղծութիւնը : Այժմ կարգը ձերն է եւ կը յուսայինք թէ գոնէ այս գետնին վրայ ճիգ մը պիտի փորձէք, մեզ դիմաւորելու համար : Եթէ բարեկամու-թեան փափուղին (թինէլ) փորենք երկու կողմերէն, հաւանօրէն աւելի շուտ իրար կը դիմաւորենք մէջտեղը » :

Ազգաժողովին պատուիրակները կը յու-սան թէ Պ. Վիշինսքի անկեղծ է այս ան-անգամ : Վիճաբանութեանց ընթացքին, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը ծափա-հարեց, երբ ամերիկեան պատուիրակը պաշտօնապէս յոյս կը յայտնէր թէ Քո-րէայի մէջ կատարուած բանակցութիւն-ները պիտի յանգին «պատուաբեր զինա-դադարի մը » :

— Կարգ մը շրջանակներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները նոր ծրագիր մը պի-տի առաջարկեն Ատլանտեանի խորհուր-դին, քսան – երեսուն տարուան վրայ եր-կարաձգելու համար վերազինումը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչա-պետը, Տոքթ. Ատընաուըր, ճառ մը խօ-սելով Ուաշինկթընի մէջ, ըսաւ թէ Սարի վէճը կը կարգադրուի, երբ բնակիչ-ներուն իրաւունք տրուի իրենց կամքը յայտնելու ազատ ընտրութիւններով : Եւ աւելցուց.— «Այժմ կարելի չէ տնօրինել 800.000 բնակիչներու ճակատագիրը՝ բա-նակցութիւն մը սարքելով Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ : Սարը պէտք է իր վեր-ջին խօսքն ըսէ ազատ ընտրութեամբ » : Վարչապետը Խ. Միութեան մասին ալ խօ-սելով դիտել տուաւ թէ անստուգութիւն կը տիրէ Ստալինի մահէն ետք : «Առ այժմ ես համոզիչ փաստ մը չեմ տեսներ, եզ-րակացնելու համար թէ փոխուած է խոր-հրդային քաղաքականութիւնը » :

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ պատասխանեց Տոքթ. Մոսատեղի մեղադրանքներուն, իր պալա-տը հրաւիրելով լրագրողները : Իր բանբե-րը բացատրեց թէ 1. բանակը սերտօրէն գործակցած է ժողովուրդին եւ կառավա-րութեան՝ քարիւղի հարցին մէջ.— 2. Շահին ճամբորդութիւնը թելադրած էին նոյնինքն Տոքթ. Մոսատեղի կուսակից-ները.— 3. Սխալ է թէ այդ ճամբորդու-թիւնը 50.000 տոլարի ծախք մը պիտի պատճառէր.— 4. Շահը կ՚ուզէ որ բարե-կամական յարաբերութիւններ տիրեն բո-լոր երկիրներու հետ եւն.:

ԴԷՊԻ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ արձակուրդի պտոյտներ կատարելու իրաւունք պիտի տրուի, համաձայն կարգ մը լուրերու :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տրապիզոնի նահան-գի Հայր. Միութեան կողմէ :

17 Մայիս, կիրակի ժամը 16—24

Սէրքըլ Միլիթէրի ընդարձակ սրահ-ներուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Մուտք 200 ֆրանք

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 16—24, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22 ռիւ վօլթէր :

Կը նախագահէ՝ Տոքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-ցին Օր. Ս. Պետրոսեան, ընկեր Ս. Խա-չատուրեան, Օր. Ա. Ուստուլիքեան, ըն-կեր Ա. Քիւփէլեան, Օր. Ս. Տուտաքեան եւ Ա. Յարութիւնեան : Նոր Սերնդա-կաններու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը, ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐը : Եւրոպ. պարեր՝

JO FERNANDO

եւ ժօզէ Տալիլա (երգ) :

Ձոխ պիւֆէ :

Մեթրօ Շարանթօն էքօլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը լ՚Ինիօն :

Հ. Յ. Դ. Ն. ՍԵՐՈՒՆԴԻ 8րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ « Ահարոնեան » խումբին :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Շաբաթ, 9 Մայիս ժամը 21.30էն մին-չեւ առաւօտ, Փարիզի 10րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին պատուոյ սրահին մէջ, 78 Ֆօպուր Սէն Մառթէն, մեթրօ Կառ տը լ՚էսթ : Բանախօսութիւն, երգ, պար, արտասանութիւն : Կը մասնակցի նաեւ Պանթէոյի երկսեռ պարախումբը իր կով-կասեան յայտագրով : Եւրոպական պա-րեր մասնակցութեամբ հանրածանօթ նը-ւագախումբ Պաչիչայի :

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

Ասուլիսի Ա. հաւաքոյթը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնա-յարկը :

Նիւթ՝ Վերջին անցքերը Խ. Միութեան մէջ : Զեկուցում եւ մտքերու փոխանա-կութիւն : Ասուլիսէն վերջ՝ ընդհանուր ժողով :

Կը հրաւիրուին վերջին տարագիրները :

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Ընտրական յանձնաժողովը, Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան, (ընտրուած 1949 Յունուար 9ի ընդհ. ժողովէն), կը տեղե-կացնէ, թէ պիտի կազմակերպէ լուսաբա-նական ժողովներ Ապրիլ տասնէն մինչեւ Մայիս տասը, այն ամէն վայրերու մէջ, ուր կան Ընկերակցութեան անդամներ, զանոնք լուսաբանելու համար իր գոր-ծունէութեան մասին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Խըտըշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խըտըշեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ-տօն պիտի կատարուի այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (5 ռիւ ժան Կուժօն), ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Ի ՊԱՏԻՒ ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Հայոց Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջան-ներու Կրօն. ընկերակցութեան վարչու-թիւնը կազմակերպած է, ի պատիւ Արեւ-մտեան Եւրոպայի Հայր. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մա-նուկեանի, թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին ժամը 3ին, Լիւթե-սիայի սրահին մէջ :

Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ, թող բարեհաճին եկեղեցւոյ դիւանատու-նը դիմել եւ արձանագրուիլ :— (Դիւան)

Ա Ր Ա Ք Ս

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր. :

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 Ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Կալմանի սը-րահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Հայկական պարեր, Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարու-թեամբ Տիկին Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, կով-կասեան պարեր բեմադրութեամբ Ապա-չէյէի : Կը ներկայացուի մէկ պատկեր Մեծապատիւ Մուրացկաններէն :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ սպասուհի մը ամէն օր-ուան համար միայն : Դիմել Տիկին Խարբութլեան, 32 ռիւ տէ Փըթի Քառօ, Փարիզ :

Գործաւորուհիներ կ՚ուզուի շըմիզիէ կա-րելու համար : Միայն գործ կ՚ապահով-ուի լաւ կարողներուն : Դիմել

Ets. Michel, 165 Rue de Javel, Paris (15)
Métro : Félix - Faure

Առաւօտները ժամը տասնէն 12, բացի կիրակիէ :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ իր «Օր»-ուան առթիւ, Ապրիլ 12, Նոր Կիրակիի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Շա-ւիլի քաղաքապետարանի սրահը, ռիւ Սթ-ալինկրատ : Գեղարուեստական բաժինին մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆր. Կապ. Խա-չի պարախումբը, ղեկավարութեամբ ըն-կերուհի Ալիս Գավէզեանի եւ Իսիի եւ Շաւիլի Նոր Սերունդը, նուագախումբ : Ճոխ Պիւֆէ : Մուտք 150 ֆրանք :

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS

VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Բացակաները նկատի կ՚առնուին :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովին շարունակութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, 12 ռիւ Քատէ, ճաշարան Աճէմեան : Հիմնադիրները կը հրաւիրուին ժամը 20ին, նոյն օրը, Բէ-ժան, 70 ռիւ Լաֆայէթ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շա-բաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սը-րահը : Ներկայ կ՚ըլլան Ֆրանսայի ըն-կերվարականներ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւի-րէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբ-թի ժամը 20.30ին 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյ-ներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Վալանսի Համախարբ. Եփրատ Միու-թեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, իր Ս. հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23 :

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

[illegible]

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ :

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստա-ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

ԳԱՐՈՒՆԸ ԵԿԱՒ
ԶԱՏԻԿՆ ԱԼ ԵԿԱՒ

Բայց Զատկուան շաբաթ առանց չէօրէ-կի կ՚ըլլայ շաբաթ մը առանց Զատիկի
Եւ լաւագոյն չէօրէկը կը գտնուի յայտնի վարպետ՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՄՕՏ
32, Rue de Trévise, Tél . TAI. 25 - 44

Ճաշակեցէք եւ տեսէք, նորէն այցելեցէք
Հոն կը գտնէք նաեւ արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ եւ խմորեղէններ :

Փուռէն ուղղակի տուն, առանց միջնորդի ուրեմն թարմ եւ աժան.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԳԵՂԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES - PUBLICITE

ՍԱՐԳԻՍ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Artisan - Décorateur
Տուներու, խանութներու եւ կառքերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17e
Tél : MAR 54 - 13

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր Ի » Ն

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ

Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ·
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր· վեցամս· 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ·
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՇԱԲԱԹ 11 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 11 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7039 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2450

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՎԱԼԻ ՊԷՑԸ ԳԻՏԷ»

Անգարան մէկ անգամ օրինապահ երեւցաւ 1950ին, արտօնելով Պոլսոյ ազգ· ժողովին գումարումը, պատրիարք մը ընտրելու համար :

Եւ կը թուի թէ զղջաց :

Կարկտան կարգադրութիւն մըն էր եղածը· բայց եւ այնպէս օրուան կացութեան կը համապատասխանէր իբրեւ ձեւականութիւն :

Ժողովը քուէները կեդրոնացնելով Գարեգին արք·ի վրայ, ընտրեց նաեւ Կեդր· վարչութիւն մը, որուն երկամեայ պայմանաժամը կը լրանար 1952ին :

Թուրքիոյ նոր կարգուսարքին մէջ, Պատրիարքները որեւէ իրաւասութիւն չունին : Պարզապէս հոգեւոր պետեր են :

Հայ համայնքին գործերը վարել՝ կ'իյնար Ազգ· Կեդր· վարչութեան : Անշուշտ պատրիարքին նախագահութեամբ :

Այդ վարչութիւնը պիտի ըլլար կապը՝ պետութեան եւ համայնքին միջեւ : Եւ միամիտներ կարծեցին թէ անցեալէն բան մը մնացած է, իբրեւ չոր մխիթարանք :

Արդ, Անգարան չբարեհաճեցաւ ճանչնալ նորընտիր Վարչութիւնը :

Պատրիարքը զանազան դիմումներ կատարեց :

Քանի մը անգամ ալ սիրալիր տեսակցութիւններ ունեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին, վարչապետին եւ ուրիշներու հետ : Միասին լուսանկարուեցան : Մեղրածոր խօսքեր փոխանակուեցան :

Եւ սակայն, ոչ նախորդ վարչութիւնը վաւերացուեցաւ, ոչ ալ արտօնութիւն տրուեցաւ նորին ընտրութեան համար :

Մինչ այս մինչ այն, սեւ ձեռքն ու սեւ սիրտը անընդհատ կը բանէին, նոր անել մը ստեղծելու համար :

Եւ առտու մը, մինչ Գարեգին պատրիարք անհամբեր կը սպասէր չուայլուած խոստումներուն գործադրութեան, վարչութեան ելընդհ· ժողովին ատենապետները կուսակալութեան պաշտօնատունը կը հրաւիրուէին, «աւետաբեր» լուրը լսելու համար :

Այնտեղ, ի ներկայութեան խումբ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներու, որոնց գլուխը կը գտնուէր Ապահովութեան տեսուչը, հանդիսաւորապէս կը կարդացուի նոր ծրագիր մը :

Փոխանակ ընդհ· ժողովի գումարման եւ նոր ընտրութեան արտօնութիւն տալու, Անգարա կը հրամայէր կազմել «Մէրքեզ Միւթիվէլլի Հէյէթի» մը (Կեդր· Մատակարար Մարմին) :

Մէկ խօսքով, կատարեալ ծաղրանկարի մը վերածուած էր ամէն բան :

Պատրիարքարանը, հազիւ քիչ մը շունչ առած, կրկին կը վերածուի չուքի մը : Համայնքին գերագոյն իշխանութիւնը կը մնայ նորէն հուչակաւոր էվգաֆը, որուն գեղծումները ափ ի բերան ձգած են մինչեւ իսկ Թուրք մամուլը :

Ով որ ներշնչած եւ խմբագրած է այս կանոնագիրը — «Թիւ 5404 օրէնք» — կը ձգտի վերջնապէս թաղել Ազգ· Սահմանադրութիւնը :

Ինչպէս կարդացիք երէկ, հայ երեսփոխաններէն մէկը խուսափողական պատասխան մը տուեր է Թուրք խմբագրի մը հարցումին ·

— «Մեր վալի պէյը ամէն բանը լաւ գիտէ : Ինչ որ ըսէ այն ըլլայ : Անոր բացածէն տարբեր բան չենք կրնար ընել» :

Արդարեւ, Ֆախրէտտին Կէօքայ գիտէ թէ ինչ մութ խաղեր կը սարքուին :

Եթէ միայն իր գիտցածը պատմէր, ո՛րքան դիմակներ պիտի պատռէին ... Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԷՊԻ ԵՐՐՈՐԴ ԿԱՅԱՆ

«Մասիս» տպարանն էինք, երբ գործակալ մը կը ներկայանար խմբագրատուն, առաջարկելով տողաշար մեքենայ մը գնել շատ նպաստաւոր պայմաններով :

— Գինը՝ 60000 ֆրանք : Վճարումը՝ ամսական 1500 կամ 1000, որով մեքենային տէր կ'ըլլաք հինգ տարիէն :

— Ես առեւտրական գործերով չեմ զբաղիր, պատասխանեց խմբագիրը ...

Միեւնոյն ատեն կ'ըմբռնէր թէ իր զբաղումները թոյլ չեն տար տեղ գտնել, սեփական տպարան եւ խմբագրատուն հիմնել եւայլն :

Անհրաժեշտ էր ընդարձակել թերթին ծաւալը — տեղական լրագիրներուն մեծութեամբ :

Ինչպէս ըսի, գրաշարները հետզհետէ կը պակսէին, իսկ տպարանը ուրիշ դժուարութիւններ կը ներկայացնէր :

Առտու մը «Ծակատամարտ»ի վաղեմի գրաշարներէն Մկրտիչը ներս մտաւ :

Մականունով Աւետիսեան, աւետիս մը կը բերէր·

— Բարեկամդ, «Վերջին Լուր»ի երբեմնի խմբագրապետը, Յակոբ Տէր Յակոբեան, տպարան է բացեր, տողաշար մեքենայ մը պիտի գնէ — ի հարկին երկու հատ : Տողաշարն ալ՝ ես : Երթանք պայմանաւորուինք :

Նոր տպարանը բացուած էր թաղի մը մէջ ուր ոաք չէի կոխած :

Փարիզի տասներորդ թաղամասէն պիտի փոխադրուէինք 13րդ :

Ամէն պարագայի մէջ, ստիպուած էինք ելք մը գտնել, համաձայն օրուան պահանջներուն :

Պայմանագիրը ստորագրուած էր, երբ «Մասիս» յանձն առաւ տողաշար մեքենայ գնել, ամբողջ շէնքը տրամադրել խմբագրութեան եւ բնակութեան համար :

Նոյն գիշերն իսկ, երիտասարդ գրաշար մը, Զ· եւ մեքենավար մը, Գ·, կ'աւետէին·

— Թէ տեղ ունինք, թէ տպագրիչ մեքենայ եւ ուրիշ յարմարութիւններ : Եկէք մեզի :

Երկու առաջարկներն ալ ուշ մնացած էին :

Եւ ճամբայ ելանք դէպի Տամէմ փողոց, 1932 Յունուար 1ին : ՎԱՀԷ

«ՄԵՆՔ ԱԼ ՀԱԼԷՊԸ ԵՒ ԴԱՄԱՍԿՈ՛ՍԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆՔ»

Գրած էինք թէ Սուրիոյ տեղեկատուդիւանը քարտէս մը հրատարակած է, որուն վրայ Սուրիոյ կցուած կ'երեւան Հաթայ (Սանճաք), Մերսին եւ Ատանա :

Թուրք թերթերը կը շարունակեն կրակ տեղալ, այս առթիւ.

«Ճիւմհուրիյէթ» կ'ազդարարէ ·

— «Այդ քարտէսին հրատարակութիւնը անհաշտ է Թուրքեւսուրիական բարեկամութեան հետ, եւ ամէն տեղ արդար ընդվզում պատճառեց : Ապշեցուցիչ է նկատել որ պաշտօնական շրջանակները վերսկսած են ցոյց տալ ծաւալապաշտ ձգտումներ : Սուրիացիներուն կը յիշեցնենք Թէգիւրինէ քարտէս գծել, բայց դժուար է իրականութեան վերածել ծիծաղելի երազներ» :

Ուրիշ թերթ մը, «Վաթան» կը գրէ ·— Կը թուի թէ մեր սուրիացի դրացիները չեն հասկնար մեր հաշտասէր քաղաքականութիւնը եւ կը կարծեն թէ պատրաստ չենք մեր հողին համար կռուելու : Գուցէ մեր դրացիները լռեցնելու համար մեր կարգին պէտք է պահանջենք Հալէպը եւ Դամասկոսը» :

Վերջապէս «Սօն Թէլէկրաֆ» կը յայտնէ թէ Հալէպ թրքական է ինչպէս Մուսուլը, բայց, կ'աւելցնէ ·— «Ոչ պաշտօնական անձնաւորութիւնները եւ ոչ ալ թրքական մամուլը կը խօսին այդ մասին, որովհետեւ մենք գիտենք յարգել ստորագրուած դաշնագիրները» :

Անգարայի մէջ միջադէպը ցաւալի կը գտնեն այնպիսի պահու մը երբ վարչապետ Մենտերէս եւ արտաքին նախարար Քէօփրիւլիւ կը պատրաստուին Սուրիա եւ Լիբանան այցելել :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը իր վերադարձէն ի վեր կ'ուսումնասիրէ օրուան հրատապ խնդիրները, պատրաստ ըլլալու համար խորհրդարանին վերաբացման, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 12ին :

Ամէնէն բարդ խնդիրը պետական գանձին վիճակն է, որ հետզհետէ կը ծանրանայ, ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ : Պանք տը Ֆրանսի շաբաթական հաշուեկշիռը կը ծանուցանէ թէ Թղթադրամի շրջաբերութիւնը 85 միլիառ ֆր· աւելցած է մինչեւ ապրիլ 2, ընդհ· գումարը բարձրացնելով 2137 միլիառի :

Թէեւ բացառիկ դէպքեր չեն պատահած Պանք տը Ֆրանսի հետ կնքուած վերջին պայմանագրէն ի վեր, բայց նոր վարկեր ստանալու համար անհրաժեշտ է ելմտական բարենորոգումներ առաջարկել խորհրդարանին :

Վարչապետը երէկ Հանրապետութեան նախագահին պիտի ներկայանար Միւսէի մէջ, խորհրդակցելու համար : Նախարարական խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է յառաջիկայ շաբթու :

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ պետական գանձին վիճակը եւ տնտեսական տագնապը ստիպողական միջոցներ կը պահանջեն, այլապէս կառավարութիւնը նոր դժուարութեանց պիտի մատնուի Մայիսի երկրորդ կէսին իսկ : Որեւէ միջոց ձեռք առնուած չէ տակաւին· բայց այժմէն կ'ուսումնասիրուին զանազան ծրագիրներ :

Այսպէս, կ'առաջարկուի վերակազմել պետական գնումներու դրութիւնը, վերահաստատել ծախքերը ամսէ ամիս արտօնելու կանոնը, ինչպէս պատերազմէն առաջ : Այս դրութեան համաձայն, նախարարութիւնները ամէն ամիս պիտի կրնան ծախքեր կատարել համաձայն պետական գանձին հասոյթներուն : Կը նախատեսուին նաեւ մեծագումար խնայողութիւններ :

Իրազեկներու կարծիքով, անբաւական են այս բոլոր միջոցները եւ կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի նոր աղբիւրներ գտնել : Կ'ըսուի թէ պիտի աւելցնեն երկաթուղիներու սակերը, ճամբորդներու համար՝ 3 — 5 առ հարիւր, առեւտրական ապրանքներու համար՝ մէկ առ հարիւր :

Վարչապետը կը նախատեսէ նաեւ մեծագումար փոխառութիւն մը : Ուրիշներ կ'առաջարկեն բացառիկ տուրք մը հաստատել արտակարգ շահերու վրայ : Եւ վերջապէս զարկ պիտի տրուի գանձատոմսերու սպառման, յառաջատուական տոկոսով : Այս փորձը պիտի տեւէ մէկ ամիս : Հասոյթ կը սպասուի 30 միլիառ :

Տնտեսական ճակատին վրայ եւս ձեռնարկներ պիտի կատարուին : Մասնաւորապէս կը նախատեսուի քսան միլիառ ֆր·ի յաւելուածական վարկ մը՝ շինութեանց համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՒԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

■

Շնորհակալութեամբ ստացանք ·—

Պ· Արշաւիր Խանէտանեանէ 2000 ֆր· :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԷՆ, ընկեր Սարգիս Ընտրիկեանէ 1000 ֆրանք :

× Տոքթ· Յ· Կիլիկեցիէ՝ ելեկտրական գեղեցիկ լամբար մը, խմբագրական գրասեղանին համար :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ ·— Սիրելիդ իմ «Յառաջ», ձգէ որ ըսեմ — անունիդ մատաղ :

Այս գարնան անուշ գեղեցիկ օրերուն, գարուն մըն ալ դուն : Այժմ թեւերդ լայն բացած, կը շարունակես ծիլ ու ծաղիկ սփռել, յանուն լոյսին եւ գեղեցիկին :

Շրթներս ծարաւ, բոպիկ ոտքերով, դիրկդ եկած, ձգէ որ համբոյրս դրոշմեմ բոցավառ տառերուդ :— ՍԱՔՕ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Եչ· բօ վերջացան արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին խորհրդակցութիւնները Մ· Նահանգներու կառավարութեան հետ :

Տոքթ· Ատընաուըր զեկուցում տալով ամերիկեան ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին առջեւ, ըսաւ թէ «կարելին պիտի փորձէ» լուծելու համար Ֆրանսայի հետ եղած վէճերը : Հրաժեշտ առնելէ առաջ, 77ամեայ վարչապետը յայտարարեց թէ «շատ սրտաբաց» խօսակցութիւններ ունեցան Նախագահ Այզընհաուըրի հետ եւ թէ շատ գոհ է ամերիկեան կառավարութեան վերաբերումէն :

Տոքթ· Ատընհաուըր հաւաստիք ստացած է թէ Մ· Նահանգները պիտի օգնեն կարելի եղածին չափ շուտ վերազինելու գերման զօրամասերը, երբ վաւերացուի եւրոպական բանակի դաշնագիրը՝ վեց կինակից պետութեանց կողմէ : Դաշնագրին համաձայն, որ ցարդ վաւերացուած է միայն արեւմտեան Գերմանիոյ Երեսփ· ժողովին կողմէ, Գերմանիա 12 զօրաբաժին պիտի ունենայ :

Տեսակցութեանց առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ · —

1· Խօսակցութիւնները տեղի ունեցան խիստ բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ եւ գործակցութեան մեծ տրամադրութեամբ, հաստատելով երկու կողմերուն համամտութիւնը հետապնդուած նպատակներու մասին : Իսկապէս ազատ ընտրութիւններ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին մէջ եւ հարիւր հազարաւոր գերման գերիներու արձակումը պիտի ապացուցանեն Խ· Միութեան վարիչներուն բարեացակամութիւնը :

2· Գերմանական հարցին միակ տեւական լուծումն է երկրին վերամիացումը խաղաղ միջոցներով, ազատ եւ ժողովրդավար հիմքի մը վրայ :

3· Ամէն պատեհութիւն պիտի օգտագործուի, մեղմացնելու համար լարուած յարաբերութիւնները Խ· Միութեան հետ : Անյապաղ համաձայնութիւն մը պիտի փնտռուի ի շահ երկու կողմերուն :

Մ· Նահանգները պիտի օգնեն արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական բարօրութեան համար, զարկ պիտի տրուի մշակութային յարաբերութեանց եւն· :

ՄՈՐԻՍ ԹՕՐԷԶ Փարիզ վերադարձաւ երէկ :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐՈՑ-ԲՐՈՑՆԵՐԸ

ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին Մարտի թիւերը լեցուն են Սթալինի մահուան առթիւ հրատարակուած գովասանքներով:

Ահաւասիկ ծաղկեփունջ մը, քանի մը ծանօթ դէմքերու ստորագրութեամբ (ամփոփուած)—

ՄԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՄԵԶ ՀԵՏ Է

...Ստալին համաշխարհային պատմութեան սակաւաթիւ մեծութիւններից մէկն է, մարդկութեան հետ յարատեւող: Նա ինքը մեծ Լենինի հետ, ստեղծեց մի նոր պատմութիւն, մի նոր աշխարհ, մարդկային արդար փոխյարաբերութիւնների երազած աշխարհը:

...Ցարական դաժան կարգերից ազատագրուած ժողովուրդները ստացան ազգային վերածնունդի հնարաւորութիւն, ծաղկեց եւ բարգաւաճեց ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական նրանց մշակոյթը:

Սովետական ժողովուրդները մեծ սուգի մէջ են: Հայ ժողովուրդը սգում է մահն իր ազատարարի, որին երախտապարտ է յաւիտեան: Սակայն ժողովուրդները գիտեն որ իրենք մենակ չեն, որ մեր իմաստուն առաջնորդը միշտ մեզ հետ է, նա ներկայ է մեր վերելքին ամէն տեղ եւ մեզ ոգեշնչողն է:

...Ստալինի յիշատակը նուիրական է մեզ համար, եւ մենք խորապէս յարգած կը լինենք նրա յիշատակը, եթէ անվրէպ կենսագործենք նրա պատգամները, նրա աւանդները, նրա ուսմունքը, երբ անձնուիրաբար գլուխ բերենք այն մեծ եւ պատմական ծրագրերը, որ գծել է նրա հանճարեղ միտքը:

Ստալինի դրօշը նուիրական է, դա ազատութեան, ժողովուրդների եղբայրութեան եւ համաշխարհային խաղաղութեան դրօշն է: Բոլոր սովետական ժողովուրդները, մի սիրտ եւ մի հոգի Կոմունիստական պարտիայի հետ, հաւատարիմ մնանք այդ անպարտելի դրօշին:

Աւ. Իսահակեան

ՄՏՔԻ ՏԻՏԱՆԸ

Մեզանից հեռացաւ մի մարդ, որի նման մարդիկ քիչ են ծնւում, որ դարերի պատմութիւնն են խտացնում իրենց մէջ եւ իրենց արդարացնում են այդ պատմութեան առջեւ: Լինելով իրենց դարի զաւակները, այդպիսի հսկաները կարողանում են հեռուն տեսնել եւ ապացուցել այն բոլորը, որ չատերին թուացել է սոսկ փորձ կամ հնարաւորութիւն:

Անմահ Լենինի նման, Ստալին ոչ միայն գիտական մարքսիզմի ստեղծարար կրողն էր, այլեւ զարգացնողն ու կեանքում գործադրողը, միանգամայն նոր պայմաններում: ...Ստալին, շարունակելով մեծ Լենինի անմահ գործը, դրեց եւ հանգամանօրէն լուծեց մեր հայրենիքի համար կենսական նշանակութիւն ունեցող բազմաթիւ հարցեր: Իր յաջող իրականացումով գիւղատնտեսութեան կոլեկտիվացումը, որն այժմ այնքան բնական ու սովորական է մեզ համար, եւ այդ հիման վրայ կուլակութեան ոչնչացումը որպէս դասակարգ, խոշորագոյն ռեւոլուցիոն յեղաշրջում էր, մի յեղաշրջում որն իր հետեւանքներով հոկտեմբերեան ռեւոլուցիային հաւասար նշանակութիւն ունեցաւ:

...Ցիշենք միայն վերջին երկու տարուան նրա ստեղծարար մասնակցութիւնը լեզուաբանութեան եւ տնտեսական հարցերու լուծման, յիշենք նրա դերը գրականութեան եւ արուեստի զարգացման բնագաւառում:

Գ. Ղափանցեան

ՆԱ ԿԱՊՐԻ ԴԱՐԵՐ

...Չկայ մի մարդ, մի քաղաքացի մեր Միութեան մէջ եւ ամբողջ աշխարհում որ մտովին տեսած չլինի ընկ. Ստալինին: Ընկեր Ստալին ամէն մի աշխատաւոր մարդու հոգու մշտական բնակիչն է, ամէն մի ընտանիքի հարազատ անդամը, ամէնքի հարազատ հայրը:

...1939ին երբ Ստալին Կրեմլի մէջ ընդունեց հայ ժողովուրդի դելեկացիան, յիշում եմ այն թաւշեայ մեղմ ձայնը, որով Ստալին ձայն էր տալիս.

— Ի՞նչպէս են Հայաստանի դպրոցները: Ինչպէ՞ս է դասաւանդւում մայրենի լեզուն:

1939 թուականին Մոսկուայում տեղի ունեցաւ Ս. Հայաստանի արուեստի տասնօրեակը: Ժողովուրդների եւ պատմական առաջընթացի ճակատագրով մեծապէս զբաղուած առաջնորդը ժամանակ էր գտնում իր զինակիցների հետ միասին հետաքրքրուելու հայ ժողովուրդի արուեստով: Ահա նստած է Ստալինը մեծ թատրոնի օթեակում եւ մեծագոյն ուշադրութեամբ լսում է հայ ժողովուրդի երգերն ու բանաստեղծութիւնները, դիտում պարերն ու բեմական այլ կատարումները, ձեռքի լայն ու հանդիսաւոր շարժումներով ծափահարում լաւագոյն կատարողներին: Հազարաւոր աչքերով մենք տեսնում ենք ընկ. Ստալինին եւ երջանիկ ենք նրա համար, որ ընկեր Ստալինի հետ միասին գտնւում ենք միեւնոյն յարկի տակ, միեւնոյն պատերի մէջ եւ նայում ենք միեւնոյն բեմին:

Ընկեր Ստալին ժամանակ գտաւ Կրեմլի սպիտակ դահլիճում սեղան նստելու հայ ժողովուրդի հարիւրաւոր ներկայացուցիչների հետ, եւ երբ հայ ժողովրդական երգը իր արծաթահնչիւն ալիքներով լցրեց հսկայական կամարակապ դահլիճը, ընկեր Ստալին հանդիսաւոր դանդաղութեամբ ետ թեքուելով՝ նայեց Հայաստանի երգչուհուն: Մենք երջանիկ էինք այն գիտակցութեամբ, որ ընկեր Ստալինը բարձր է գնահատում Սովետական Հայաստանի կուլտուրան:

Նաիրի Զարեան

ԿՈՄՈՒՆԻԶՄԻ ԴՐՕՇԱԿԱԿԻՐԸ

Իր պէս մեծ է, խորն է ցաւը, վիշտը: Ծանր է փաստը, եւ չես կարող,— մարդկային է դա,— ընդունել, հաշտուել, հանդստանալ: Մեր Ստալինը, մեր սիրելի, պաշտելի, հարազատ Սթալինը ֆիզիքապէս մեզ հետ չէ:

... Զգում ես կարիքը սփոփանքի: Այդ սփոփանքը միմիայն մի կերպ է հնարաւոր, նրանով որ մենք լիակատար չափով ազնուօրէն, ջանադիր աշխատանքի փաստով իրագործենք, բարձրացնենք ընկ. Ստալինի հզօր հիմնադրումը, կոմունիզմի հոյակապ կառոյցը:

Արիասիրտ լինենք, ինչպէս որ նա եղաւ նման դարձեալ մեծ կորուստի, իր ուսուցչի մահուան օրերին: ... Հե[illegible] մահը չեն ողբում, այլ երգում են յաղթական հզօր երգով:

Դ. Դեմիրճեան

ՏԻՐԱՆ ՉՐԱՔԵԱՆ

Յաճախ որեւէ դրուագով յիշողութեանս մէջ կ'արթննայ հէգ Չրաքեանը, Կեդրոնականի երբեմնի բազմահմուտ եւ մեծատաղանդ ուսուցիչը: Ան իւրացուցած էր եւրոպական քանի մը լեզուներ: Ինչպէս նաեւ քաջ գրաբարագէտի եւ նրբաճաշակ նկարիչի շնորհներուն կը միացնէր պերճախօսութեան, դասաւանդութեան ինքնայատուկ, հրապուրիչ եւ հմայիչ ձիրքերը:

Իր գրաւիչ եւ համոզիչ լեզուն միշտ լարուած ուշադրութեան մէջ կը պահէր աշակերտները:

Իսկ բնաւորութեամբ չափազանց բարի, ազնիւ եւ համեստ էր:

Եւ սակայն դժխեմ, անբացատրելի եւ անհասկնալի ճակատագիրը գրեթէ բոլոր հսկայ միտքերուն համար նոյն ցաւալի վախճանը վերապահած էր, կէս ճամբան մարելով անոնց մտքի լապտերը:

Կոմիտաս վրդ.ի, Շահմուրատեանի, ինչպէս նաեւ եւրոպացի մեծ տաղանդնեբու, երաժշտութեան մեծ վարպետներու վախճանը այդպէս չէ՞ եղած:

Առաջին աշխարհամարտին սկիզբը, առտու մը կանուխ, Չրաքեան հրաժարականը կուտար իբրեւ ուսուցիչ: Սակայն ոչ թօշակի անբաւարարութիւնն էր պատճառը եւ ոչ ալ ուրիշ դժգոհութիւն մը: Պարզապէս իր մէջ «պատուելի ըլլալու եւ քարոզելու կոչումը զգացեր» էր: Այլեւս տարակոյս չկար, թէ Չրաքեանի զմայլելի տաղանդը ցամքած էր:

Անդրդուելի մնաց հրաժարականին վրայ: Բերա եւ Թիւնէլին մօտ տան մը գետնայարկը վարձեց «Տիրոջ խօսքը քարոզելու համար»:

Սրահի բացման օրը զինք մօտէն ճանչցողներս հրաւիրած էր: Իր հմտութեան պաշարէն մերկացած՝ այդ օրը իր չգիտցած բաներուն վրայ կը ճառէր: Տափակ ու դատարկ խօսքեր: Իբրեւ թէ կը քարոզէր; մինչ իրականութեան մէջ, անգիտակցաբար իր վախճանած իմացականութեան թաղման կարգը կը կատարէր, որուն մենք սրտցաւ յուղարկաւորները կը հանդիսանայինք:

Վերջապէս հասաւ 1917 թուականը: Չրաքեան դրօշի տակ կանչուածներուն մէջ վերջիններէն էր: Առտու մըն ալ զինքը տեսայ զինուորական համազգեստով: Զուարթօրէն «ցտեսութիւն» ըսաւ:

Իրեն տրուած հրացանը հրիւրապետին յանձնելով՝ «Ես կեանքիս մէջ մուկ մը իսկ չեմ սպաննած, ի՞նչպէս կ'ուզէք, որ մարդ սպաննեմ: Եթէ ասիկա յանցանք մը նկատէք՝ ահաւասիկ կազմ ու պատրաստ կեցած եմ ձեր դիմաց, կրակեցէք վրաս»:

Այս տարօրինակ խօսքերէն այլայլած՝ բարի զինուորականը ըսաւ.

— Տղաս, դուն ի՞նչ էիր, ի՞նչ եղար:

Չրաքեան զօրանոց կը ղրկուէր զինուորներուն ֆրանսերէն եւ գերմաներէն սորվեցնելու: Քանի մը շաբաթ վերջ, հարիւրապետը կ'ուզէր հասկնալ, թէ ո՞րքան բան սորված են:

— Պէյս, «հոճա»ն (Չրաքեանը) մեզի որեւէ դաս չէ տուած, ան մինչեւ իրիկուն աչքերը երբեմն բաց, երբեմն գոց, բաներ մը կը կարդայ, որմէ մենք բան չենք հասկնար, կը պատասխանէ զինուորը:

Հարիւրապետը իր մօտ կանչեց Չրաքեանը եւ ըսաւ.

— Ես քեզ այստեղ ղրկեցի լեզու սորվեցնելու, բայց դուն մինչեւ այսօր ի՞նչ ըրիր տեսնեմ:

— Տիրոջ խօսքը քարոզելը աւելի յարմար գտայ, կը պատասխանէ Չրաքեան:

— Հասկցայ, տղաս, հասկցայ: Ես քեզ Պոլիս, տունդ պիտի ղրկեմ, որպէսզի հանգստանաս: Աստուած չատ քաշել չի տայ, կ'ըլլար հարիւրապետին վերջին խօսքը:

Մեկնումէն հազիւ երկու ամիս վերջ՝ Չրաքեան արդէն Պոլիս վերադարձած էր: Սակայն ապրուստի եւ սրահի յետնեալ վարձքերուն հոգը չատ ծանր կը ճնշէր իր վրայ:

Այսպէս, աննպատակ եւ անյոյս, մինչեւ զինադադար դեգերեցաւ եւ օր մըն ալ յանկարծ անյայտացաւ:

Խե՜ղճ Չրաքեան:

Յ. ԸՇԸԼԵԱՆ

МՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

(ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ 30-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Կարմիր թագուհուն բարեւ, կարմիր թագաւորին բարեւ:
Շնորհաւոր, շնորհաւոր, Քաջ Նազարին շնորհաւոր,
Իր նազ-եարին շնորհաւոր, ողջ աշխարհին շնորհաւոր:

Դու մի ասիր՝ էս աշխարհը ուզում է լինում հարեւան երկրի թագաւորը: Որ իմանում է իրեն չեն տուել, ուրիշի հետ են ամուսնացրել, զօրք է կապում, պատերազմի գալիս է օխտն ախպօր վրայ:

Էս օխտը հսկաները գնում են քաջ Նազարի մօտ, պատերազմի լուրը յայտնում են, գլուխ են տալի, առաջը կանգնում, հրաման են խնդրում:

Պատերազմի անունը որ լսում է, սարսափում է Նազարը, դուրս է պրծնում, որ փախչի, յետ գնայ իրենց գիւղը: Մարդիկ կարծում են՝ ուզում է իսկոյն վազել եւ յարձակուել թշնամու բանակի վրայ: Առաջն են ընկնում, բռնում են՝ խնդրում, թէ ախր առանց զէնքի ու զրահի մենակ ո՞ւր ես գնում, ի՞նչ ես անում, գլխիցդ ձեռք ես վերցրել ինչ է:

Բե՞րում են, զէնք ու զրահ են տալի. կնիկն էլ եղբայրներին խնդրում է որ չթողնեն Նազարին իր քաջագործութիւնից տարուած մենակ յարձակուի թշնամու զօրքի վրայ: Եւ լուրը գնում տարածւում է զօրքի ու ժողովուրդի մէջ, լրտեսների միջոցով էլ հասնում է թշնամուն, թէ Քաջ Նազարը մենակ, առանց զէնքի թուչում էր դէպի պատերազմի դաշտը, եւ հազիւ են կարողացել զսպել ու շրջապատած բերում են:

Պատերազմի դաշտում մի ամեհի նժոյգ ձի են բերում, Նազարին նստեցնում են վրէն: Ոգեւորուած զօրքն էլ հետը վեր է կենում ահագին աղմուկով,— կեցցէ Քաջն Նազար... մահ թշնամուն...:

Նազարի տակի նժոյգը, որ տեսնում է վրէն ինչ անպէտքի մինն է նստած, խրխնջում է, գլուխն առնում ու թռչում առաջ, ուղիղ թշնամու բանակը: Զօրքերը կարծում են Քաջ Նազարը յարձակուեց, ուռա են կանչում ու իրենք էլ յետեւից յարձակւում ամենայն սաստկութեամբ: Նազարը որ տեսնում է չի կարողանում իր ձիու գլուխը պահի, քիչ է մնում վայր ընկնի, ձեռը գցում է, ուզում է մի ծառից փաթաթուի. դու մի ասիլ՝ ծառը փտած է լինում, մի գերանաչափ ճիւղը պոկ է գալիս, մնում ձեռին: Թշնամու զօրքերը որ առաջ համբաւը լսել էին ու ահը սրտներումն էր, էս էլ որ իրենց աչքով տեսնում են՝ էլ փորներումը սիրտ չի մնում. երես են շուռ տալի,— փախի որ փախի, թէ մարդ ես՝ գլուխդ պրծացրու, Քաջ Նազարը ծառերն արմատահան անելով գալիս է...

Էդ օրը թշնամուց ինչքան կոտորւում է՝ կոտորւում, մնացածները թուրները գնում են Քաջ Նազարի ոտի տակին, յայտնում են իրենց հպատակութիւնն ու հնազանդութիւնը:

Ու պատերազմի ահեղ դաշտից Քաջ Նազարը հսկաների ամբոխն է վերադառնում: Ժողովուրդը յաղթական կամարներ է կապում, աննկարագրելի ոգեւորութեամբ, ուռաներով, կեցցէներով, երգով ու երաժշտութիւնով, աղջիկներով ու ծաղիկներով, պատգամաւորութիւններով ու ճառերով առաջն է դուրս գալի. էնպէս մի փառք ու պատիւ, որ Նազարը մնացել էր ապշած, չշկլուած...

Էսպէս առքով-փառքով էլ բերում հրապարակում են իրենց թագաւոր ու բազմեցնում են թագաւորի թախտին: Քաջ Նազարը դառնում է թագաւոր, էն հսկաներից ամէն մէկին էլ մի պաշտօն տալիս: Մին էլ տեսնում է՝ աշխարհքը իր բռան մէջ:

Ասում են՝ մինչեւ օրս էլ ապրում ու թագաւորում է Քաջ Նազարը: Ու երբ քաջութիւնից, խելքից, հանճարից մօտը խօսք են գցում, ծիծաղում է, ասում է.

— Ինչ քաջութիւն, ինչ խելք, ինչ հանճար. դատարկ բաներ են բոլորը: Բանը մարդուս բախտն է: Բախտ ունե՞ս, քէֆ արա...:

Եւ ասում են՝ մինչեւ էսօր քէֆ է անում Քաջ Նազարը ու ծիծաղում է աշխարհի վրայ:

(Վերջ) Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ չուէտական նաւին նաւապետը, որ պատասխանատու կը համարուի Թրք. սուզանաւին խորտակման, պիտի դատուի թրքական օրէնքով, եւ կրնայ գին. ատեանի յանձնուիլ:— Երկու նաւեր ընդհարեցան Տարտանէլի մէջ, ճիշդ այնտեղ ուր ընկղմած էր Թրք. սուզանաւը:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ նոր պայթիւնը տեղի ունեցաւ Նեւատայի մէջ (Մ. Նահանգներ): Բազմաթիւ օդանաւեր կը թռչէին, քննելու համար: 25րդ փորձն է այս: Փորձի ենթարկուեցան չորս կապիկներ եւ 120 մուկեր:

« ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ » ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

•

Համազգային ընկերութեան կեդր. վարչութիւնը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Պէյրութէն .—

Համազգայինի նոր մասնաճիւղեր կազմուած են Պուրճ-Համուտ, Էշրէֆիէ-Հայաշէն եւ Գարանթինա : Երեք մասնաճիւղերն ալ իրենց կազմութեան առթիւ բացման հանդէսներով ներկայացան հասարակութեան :

Լիբանանէն դուրս, նոր մասնաճիւղեր կազմուեցան նաեւ Դամասկոսի եւ Ամմանի մէջ :

Ուրախութեամբ պէտք է յիշատակել նորակազմ այս մասնաճիւղերուն եռանդուն գործունէութիւնը մշակութային աշխատանքներու կապակցութեամբ: Քաջալերիչ են նաեւ այն հետաքրքրութիւնն ու օժանդակութիւնը որ գիտակից հասարակութիւնն ու երիտասարդութիւնը կը բերեն մեր մասնաճիւղերու նոյն ուղղութեամբ կատարած ձեռնարկներուն :

Պէյրութ քաղաքի, Փարիզի, Եգիպտոսի եւ Կիպրոսի մեր մասնաճիւղերը արդէն իսկ կը վայելեն մեծ ժողովրդականութիւն, շնորհիւ իրենց եռանդուն գործունէութեան :

Յիշատակութեան արժանի է Ամմանի նորակազմ մասնաճիւղին ձեռք բերած յաջողութիւնը. կարճ ատենուան մէջ ան ստեղծեց արդէն իր «Կոմիտաս երգչախումբը» 50 երկսեռ անդամներով եւ ներկայացաւ հասարակութեան, արժանանալով գնահատանքի ամէնուն կողմէ :

Մասնաճիւղը ունի նաեւ պարախումբ, շուտով կ՚ունենայ իր թատերախումբը : Հաստատած է գիշերային դասընթացք որ երկու ամիսէ ի վեր կանոնաւորաբար կը գործադրուի :

Պէյրութի մասնաճիւղին կողմէ կատարուեցաւ արդէն առաջին փորձը, դասախօսութեանց շարքի մը, որուն նպատակն է մօտէն ծանօթացնել, մանաւանդ նոր սերունդին, մեր բնաշխարհի (Արեւելեան եւ Արեւմտեան Հայաստան) աշխարհագրութիւնը, տեղագրութիւնը, պատմութիւնը, հանրային եւ մշակութային անցեալը: Այս դասախօսութեանց կ՚ընկերանան լուսապատկերային ցուցադրութիւններ, աւելի ըմբռնելի դարձնելու համար նիւթը :

Պէյրութի մասնաճիւղին ձեռնարկներէն մէկն է նաեւ ձեռարուեստի ցուցահանդէսը, որ անցեալ տարի գտաւ մեծ յաջողութիւն ,եւ այս տարի ալ տեղի պիտի ունենայ Զատկուան արձակուրդի օրերուն, ճեմարանի սրահներուն մէջ :

Գիշերային դասընթացքի ձեռնարկ ունին նաեւ մեր այլ մասնաճիւղերը, լեզուներու, պատմութեան եւ գրականութեան ճիւղերով :

Պարբերական դասախօսութիւններ՝ նոյնպէս մաս կը կազմեն մեր մասնաճիւղերու գործունէութեան :

Համազգայինի « Գասպար Իփէկեան » թատերախումբը նոր վերադարձաւ Գահիրէէն իր այցելութենէն: Հոն՝ ան առարկայ եղաւ խանդավառ ընդունելութեան եւ բարձր գնահատանքի, թատերասէր հասարակութեան կողմէ, որուն մասին թատերախումբը իր կարգին, հիացմունքով կ՚արտայայտուի, շեշտելով անոր ջերմ հետաքրքրութիւնը, վերաբերմունքը եւ ըմբռնումը մշակութային-գեղարուեստական ձեռնարկներու հանդէպ :

Այս քանի մը օրուան մէջ կը կատարուի ճեմարանի նոր շէնքին հիմնարկէքը : Այս շէնքը պատրաստ պիտի ըլլայ դպրոցական յառաջիկայ տարեշրջանին ընդունելու համար յաւելեալ աշակերտութիւն մանկապարտէզէն սկսեալ, եւ գիշերօթիկ ուսանողութիւն :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԳԱՆԳԱՏԻ ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ

Գրած էինք թէ Թուրքիա որոշած է ապրանք չգնել Անգլիայէն, նկատելով որ այդ երկիրը ապսպրանք չի տար :

Թուրքիոյ առեւտրական նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնը բրաւ այս առթիւ .—

— Ցաւով կը տեսնեմ թէ Իսթանպուլի անգլիական առեւտրական սենեակի ընդհ. քարտուղար Նորման Քօլէյ հեռու է հասկացողութեան ոգի ցոյց տալէ, դէպքերը եւ իրողութիւնները կը մոռնայ եւ չուզեր ծառայել անգլեւթուրք առեւտրական յարաբերութեանց զարգացումին: Եթէ միայն Անգլիոյ ապրանք ծախէինք, կրնային ըսել թէ մեր ապրանքներուն որակը լաւ չէ: Մենք ամբողջ Եւրոպայի կը ծախենք մեր ապրանքները եւ կը գնահատուինք : Մեր միւս գնորդներուն կողմէ մինչեւ հիմա որեւէ բողոք չլսեցինք եւ կը ջանանք մեր ապրանքներուն որակը բարձրացնել միջազգային շուկաներու վրայ : Ճիշդ է որ ինչինչ պատճառներով թուրքեւանգլիական առեւտրական յարաբերութիւնները չկրցան զարգանալ: Թուրքիա ոչ մէկ դժուարութիւն յարոյց անգլիական ապրանքներու գնումին դէմ, եւ մեր այս բարեացակամութեան հետեւանքով է որ մենք չենք գնահատուիր: Կը թուի թէ Անգլիա կը նախընտրէ այն երկիրները, որոնք դժուարութիւն կը յարուցանեն իրենց եւ անոնց ապրանքը կը նախընտրէ : Աւելի բաց խօսելով, Անգլիա Ռուսիոյ ապրանք ծախելու համար է որ դարին եւ հաճարը հոնկէ կը գնէ, եւ այս պարագան աւելի յարմար կը նկատէ իր շահերուն : Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել այն հակասութիւնը՝ որուն կը մատնուի Անգլիա, ամէնուն կողմէ գնահատուած մեր ապրանքները չառնելով, նոյնիսկ չուզելով, այս ուղղութեամբ բանակցութեան մտնել մեզի հետ: Ապացոյց այն է որ մեր արմտիքի արտածման եղանակին, Լոնտոնի մեր առեւտրական խորհրդականը կարեւոր առաջարկներ բերելու համար դիմեց Անգլիոյ առեւտրական նախարարութեան եւ ժամադրութիւն ուզեց, բայց իրեն պատասխանուեցաւ թէ պէտք չկայ, արմտիքի պահանջը տարբեր տեղերէ հոգացուած է արդէն: Առեւտրական կեանքի մէջ բարեկամութիւնը եւ զգացումը տեղ չունին եղեր: Քանի որ այդպէս է, մենք ալ դժբախտաբար ըսենք թէ այսուհետեւ անգլիական ապրանքները առանց այլեւայլի պիտի չմտնեն Թուրքիա: Պիտի նախընտրենք գնել ապրանքները անոնց որ մեր ապրանքները կը գնեն :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Փարիզ հասած է Թուրքիոյ կէս միջին ծանրութիւն կոփամարտի ախոյեանը, Կարպիս Զաքարեան, Ապրիլ 22ին ալ Փարիզի մէջ (Սալ Վակրամ) մրցումներ պիտի կատարէ: Կը մարզուի Ժագ Հայրապետեանի հետ Ռօժէ Օքինարէնի ղեկավարութեամբ :

Կարպիս Զաքարեան՝ Պիթլիսցի ընտանիքէ մը կը սերի :Ծնած է Պոլիս :

1943ին սկսած է կոփամարտը, իբրեւ «ամաթէօր» շահելով Թուրքիոյ իր դասակարգին ախոյենութիւնը :

1950ին «փրօֆէսիոնէլ» դառնալով, խըլած է Թուրքիոյ ախոյենութիւնը, եւ 1950էն ի վեր կը պահէ իր տիտղոսը :

Կատարած է 12 «փրօֆէսիոնէլ» մրցումներ : Միայն պոլսաբնակ յոյն Թաքին է որ կրցած է յաղթել, սակայն փոխվրէժի մրցումի մէջ, Կարպիս՝ զայն պարտութեան մատնած է:

Ապա մրցելով աշխարհի զինուորական ընդհանուր ախոյեան Էֆթիմատէսի դէմ, զայն զգետնած է Ը. շրջանին (նօքաութ): Հաւասար մնացած է Ալժերիացի նշանաւոր կոփամարտիկ Ալի Ամրահի հետ :

Զաքարեան յաղթած է վերջերս Փրանսական Ա. դասակարգի պատկանող Մաթէոս եւ Շառլ Տէռի կոփամարտիկներուն, Պոլսոյ մէջ :

Բազմաթիւ Թուրք ուսանողներ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին իր վարժութեանց, Սալ Օքինարէնի մէջ :

× Մարտ 28ին, Քրէմլէն Պիսէթրի մէջ Փիէռ Սարգիսեան ճակատեցաւ Բ. դասակարգի նշանաւոր կոփամարտիկ Անտուէ Շօթարի դէմ (8×3):

Իրաւարարները, չենք գիտեր ինչ հաշիւներով, Շօթարը յաղթական հռչակեցին, զարմանք պատճառելով նոյնիսկ իրեն ....

Ժողովուրդը սկսաւ բողոքել (մանաւանդ Ֆրանսացիները) հայհոյչներ արձակելով եւ շիշեր նետելով :

Իրաւարարները լեղապատառ փախուստ դիմեցին:

Սարգիսեան եօթի դէմ հինգ առաւելութիւն ունէր (հաւասար) :

× Զատիկին Իփօտռոմ տը Ռէնս մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցան Ֆրանսայի ազատ գօտեմարտի մրցումները: Կը մասնակցէին 80 հոգի :

Իմիջի այլոց Փրանսահայ միջազգային ախոյեան, ըմբիշ Հայկ Սալմասլեան, խըլեց Ֆրանսայի ծանր ծանրութեան առաջնութիւնը: Հայ ըմբիշ ախոյեանը, պիտի մասնակցի աշխարհի ախոյենութեան գօտեմարտի յունա-հռոմէական մրցումներուն, Նափոլիի մէջ Ապրիլ 17ին եւ 19ին:

Յաջողութիւն կը մաղթենք:

Զատկի Բ. օրը Վէնսէնի մէջ Հայկ Սալմասլեան կրկին առաջին հանդիսացաւ :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Ղեւոնդ Կոմունի (Մելքոնեան) մեռած է Հայաստանի մէջ : Ծնած է 1909ին Կարսի շրջանին Սավրակ գիւղին մէջ: 1925ին կ՚աշխատէր Լենինականի կերպասեղէնի գործարանը իբրեւ բանուոր հետեւելով միանգամայն գրականութեան :Կը գրէր բանաստեղծութիւններ: Ուսումը շարունակեց յետագային Մոսկուայի մէջ, հետեւելով շարժանկարի եւ լրագրութեան ասպարէզներուն: 1946ին կ՚աշխատէր Պետհրատի մէջ իբրեւ մանկա-պատանեկան գրականութեան խմբագրութեան վարիչ : 1932-1952 հրատարակուած է իր «Ուրախութիւն», «Հայրենիք», «Լուսաբաց», «Արիւնոտ ալիքներ» բանաստեղծական ժողովածուները, եւ «Նա փնտռում է իր գալին» եւ «Ախուրեան» վիպակները :

ՍԹԱԼԻՆԻ ԿԵԱՆՔԻ եւ գործի մասին ցուցահանդէս կազմակերպուած էր Երեւանի «Կիրով» արտադրութեան գործարանի կողմէ: Նկարներէն մէկը կը պատկերացնէ Գորիի փոքրիկ տնակը ուր ծնած է Սթալին: Ուրիշ նկարներ ցոյց կուտան Սթալինը դերը հայրենական պատերազմին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

Ասոնք դրսեցիներն էին որոնք Հայաստանի այլ եւ այլ գաւառներէն եկեր հաստատուեր էին հոն եւ մշակութեամբ կը պարպէին :

Շատեր հասած էին Կիլիկիա, արդէն ջարդէ եւ հուրէ փախելով. շատեր հասած էին Կիլիկիա իրենց ընտանիքին անդամներէն մեծագոյն մասը զոհ տուած, արդէն սգաւոր եւ սրտերնին ցաւած, յաճախ անմխիթար եւ միայն ներքին անդիմադրելի բնազդէ մը մղուած կեանքի դառնալու համար: Ինչո՞վ կ՚ապրէին. գրեթէ ոչինչով, ինչի՞ կը ձգտէին, հայրենիք վերադառնալ. արհամարհուած ու ու անտեսուած տեղացիէն որուն մէջ խորթ եղբայրներ միայն գտեր էին, անոնք իրենց ողորմելի գոյութիւնը կը քշէին զբաղելով գրեթէ միմիայն երկրագործութիւնով. իրենցմէ մաս մը հաստատուած Կիլիկիայ մէջ, ուրիշ ստուար մաս մը, սակայն կուգար ամէն գարնան եւ մշակութեան եղանակը աւարտելուն՝ աշնան վերջը կը դառնար հայրենիք :

Երբ ձմեռուան ամիսները կ՚անցնէին եւ Կիլիկեան գաղջ կլիմային շնորհիւ գարունը կը ծանուցուէր վաղահասօրէն, ամէն կողմերէն, ճերմակ ճամբաներու վըրայէն ծայր կուտային իրենց խեղճ եւ ողբալի կարաւանները, գլգլակներով ծածկուած, անօթութենէ կմախացած ու աչքերնին վառ յարատեւօրէն վերադարձի յոյսերով :

Այն տարուան եկողները հայրենիք չվերադարձան. որովհետեւ աղէտին առաջին եւ անվրիպելի զոհերը եղեր էին. շրջակայ գիւղերուն մէջ յաճախ պատահեր էր որ իրենցմէ ոչ մէկը յաջողէր փախուստ տալ կամ ուեէ կերպով ազատուիլ :

Նոյնպէս Ատանայի մէջ՝ դուրսեցիները անտէր ու անտիրական, յաճախ դիզուած խաներու մէջ, դիւրին զոհեր եղեր էին թշնամիին ու եթէ շրջակայ գիւղերու մէջ իրենց ծայրայեղ թշուառութեան հետեւանքով կամ զիրենք աշխատցնող հողատէրներու վատութիւնով, զէնքէ զուրկ, անկարող դարձեր էին ինքնապաշտպանութեան, ընդհակառակը Ատանա քաղաքին մէջ առիւծի պէս կռուեր էին յաճախ:

Իրենցմէ մնացեր էին միայն ողբալի այրիներ ու որբեր, ասդին անդին վիրաւորուած, խեղանդամուած այրեր, ծամածռած բերաններով, խենթի աչքերով եւ կնճռոտած ճակատներով :

Հակառակ որ նպաստի օրերու մէջ մեր մտահոգութեան առաջին առարկան իրենք էին, անոնք չէին յաջողեր հասնիլ մեզի, որովհետեւ Ատանացի աղէտեալներարգելք կ՚ըլլային, զիրենք կը հեռացնէին առաջին շարքերէն. «Զուլումէն առաջ ալ այսպէս էիք, դուք ի՞նչ ունէիք որ ի՞նչ կորսնցնէիք... դրկուածները մեզի համար են, ձեզի համար բան չկայ» կը գոչէր օր մը քաղաքացի այրի մը դրսեցիի մը :

Զարդուշակ, լուռ, ազնուական ու իրենց չքաւորութեանը մէջ խրոխտացած այն մասնաւոր հպարտութեամբ որ անարժանի դժբախտութիւնը կուտայ կարգ մը մարդոց, որոնք կը կենային գրեթէ ամէն օր մեր ճամբուն վրայ: Քիչ կը պատմէին, բայց իրենց նայուածքներուն տխուր քաղցրութիւնը կը հաղորդուէր մեզի . երբեք այնքան դիւրաւ եւ այնքան առատութեամբ բարերար արտասուքը չէր ժայթքէր մեր աչքերէն որքան իրենց մօտ : Մեր յարաբերութիւնները դիւրացնող գըլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ իրենց հայախօս ըլլալն էր. ինչ սփոփանքով, գրեթէ ակնածանքով կը լսէինք իրենց զանազան գաւառներու յատուկ շեշտը ու ասացուածքները. Էրզրումցին իր մաքուր եւ կտրուկ նախադասութիւններով, պայծառ եւ թափանցիկ իմաստով. Խարբերդցին՝ իր եղանակին սրտառուչ երաժշտութեամբ, որ իր բոլոր խօսքերուն արձակ բանաստեղծութեան մը տխրագին ելեւէջը կուտար, Ակնցին՝ իր երգող, մանուածապատ եւ երկդիմի խօսքերով, որ միշտ տարտամ, անըմբռնելի եւ անհասկնալի իմաստով մը կը վրդովէ քեզ ու խօսքը վերջացուցած ատեն կը կարծես թէ ընդհակառակը պիտի սկսի, Բաղեշցին՝ իր գոռ ու առնական եւ հատու շեշտով ու Մշեցին՝ իր երկարաձգուող լացի եղանակով, որուն ոլորտներուն մէջ ժըպիտ կայ սակայն, ինչպէս մանկական արցունքին մէջ :

Շատ անգամ մեր լսածը նոր աղէտի մը պատմութիւնը չէր, իրենց ամէն մէկերնուն յիշատակները թրծուած էին անցեալ սուգով եւ ցաւով. ամէն մէկ յիշողութեան ոստում արցունքով կը ծանուցուէր. ծներ, մեծցեր ու ապրեր էին վշտի մէջ եւ արեւին իրենց բաշխած ամէն մէկ տարին տառապանքով բեռնաւոր էր :

Երբ իրենց զաւակները յիշէին, չէին կրնար մոռնալ որ հողին յանձնուած են . երբ իրենց նաեւ հարսնիքները յիշէին, չէին մոռնար այն բոլոր վիրաւորանքները որոնց ենթարկուած էր իրենց նոր հարսի խպնոտութիւնը :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Երէկ ստորագրուած պիտի ըլլար վերջնական համաձայնութիւնը, Քորէայի եւ Ազգաժողովի գերիներուն փոխանակութեան մասին։

ՄԱԿի Քաղաք. յանձնաժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Վիշինսկի ըսաւ.— Խ. Միութիւնը միշտ հաստատ կը մնայ այն սկզբունքին վրայ թէ բոլոր ռազմագերիները պէտք է վերադարձուին, առանց նկատի առնելու իրենց կամքը։ Բայց, համաձայն են Զինաստանի այն առաջարկին որ կը տրամադրէ չէզոք երկիր մը ղրկել ընդդիմացող գերիները։

Խորհրդային պատուիրակը այս առթիւ յիշեցուց միջազգային կանոնները, պահանջելով բոլոր գերիներու «պարտաւորիչ եւ անվերապահ» փոխանակութիւնը։

Ամերիկեան պատուիրակը դիտել տուաւ թէ «հին եղանակն է որ կը հնչէ չորրորդ անգամ ըլլալով»։

× Ուաշինկթընէն կը հերքեն այն լուրը թէ Մ. Նահանգները ծրագիր մը մշակած են, պատուար պետութիւն մը ստեղծելու համար Քորէայի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ արարողութիւն մը կատարուեցաւ Պաղեստինի մէջ, համաձայն երկհազարամեայ աւանդութեան մը, որ կը տօնուի ամէն 28 տարին անգամ մը։ Ապրիլ 8ի առտուն ժամը ճիշդ 5.17ին, հաւատացեալներու խումբեր արեւը ողջունեցին երկրին բոլոր բլուրներուն եւ բարձունքներուն վրայ, հետեւեալ խօսքերով.—«Օրհնեալ է Տէրն մեր Աստուած որ ստեղծեց երկինքը եւ երկիրը»։ Աւանդութեան համաձայն, ամէն 28 տարին անգամ մը արեւը կը գտնուի այն միեւնոյն դիրքին մէջ որ ունէր երկնքի մէջ երբ Աստուած ստեղծեց զայն։ Արարողութիւնը անպատճառ չորեքշաբթի օր կը կատարուի, չաբթուան չորրորդ օրը, որ արեւուն ըստեղծման օրն է, համաձայն Ծննդոց գիրքին։

«ՓԵՆԻՍԻԼԻՆ»ի հնարիչը, Ալեքսանդր Ֆլեմինկ, որ 73 տարեկան է, ապրիլ 9ին ամուսնացաւ տիկին Ամելիա Քուցուրիսի հետ, 40 տարեկան։ Երկուքն ալ երկրորդ անգամ է որ կ'ամուսնանան։ Ֆլեմինկ այրի էր 1940էն ի վեր, իսկ Տիկինը դեռ վերջերս ամուսնալուծուեցաւ։ Նոր հարսը հելլենուհի մըն է եւ հերոսուհի։ Բաղմաթիւ դաշնակից գերիներ փախցուցած է վերջին պատերազմին ատեն, երբ Գերմանները Յունաստան կը գտնուէին։ Ձերբակալուած, տանջուած եւ մահուան դատապարտուած էր եւ պատիժը պիտի գործադրուէր երբ Դաշնակիցները Յունաստան մտան 1944ին։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Եչ. օր ընդհարումներ տեղի ունեցան Շահին եւ վարչապետին կուսակիցներուն միջեւ, խորհրդարանին առջեւ։ Նախատինքներ եւ հարուածներ փոխանակուեցան։ Տասնըինը հոգի վիրաւորուեցան։ Շահին կուսակիցներէն վեց հոգի ձերբակալուեցան։ Զարաչար խոշտանգուեցաւ երեսփոխան Ապոլ Հասան եւ ստիպուեցաւ խոյս տալ։ Արքունի նախարարը յայտարարեց թէ Տոքթ. Մոսատեղ պահանջած է Շահէն չետաձգել իր հողերը գիւղացիներուն բաշխելու ձեռնարկը, վախնալով որ կը նեղուին մեծ կալուածատէրերը։ Շահին ծրագիրը կապ ունի 4000 գիւղերու հետ, որոնց մէկ մասը կը պատկանի նոյն ինքն Տոքթ. Մոսատեղի։ Շահը ցարդ գիւղացիներուն բաժնած է 16000 հեկտար իր հողերէն։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ գործադուլ մը սարքած էր երէկ, ուրբաթ, մեթրոյի գիծերուն վրայ, առտուան ժամը 5.30էն 9։ Թերթերը կը գրեն թէ շարժումը մասամբ յաջողած է։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դահլիճին անդամներէն 5ը հրաժարած ըլլալով, նոր եւ աւելի երիտասարդ նախարարներ նշանակուեցան։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ եղաւ Արժանթինի նախագահին աներձագը Տուարթէ, (հանգուցեալ Եւա Փերոնի եղբայրը)։ Այս առթիւ նամակ մը ուղղելով նախագահին, կ'ըսէ թէ զզուած էր իրեն դէմ ուղղուած զրպարտութիւններէն։

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՍԳԱՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Հայ. եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլեան Համազգային սգատօնի եկեղեցական պաշտամունքը։ Օրուան քարոզի նիւթ պիտի ըլլան պատերազմի ընթացքին ինկած մեր քաջարի նահատակները, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին քրիստոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի ազատութեան համար։ Յաւարտ Ս. Պատարագի պիտի կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտամունք։

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի համայն հայութիւնը, որ սիրով փութայ եկեղեցիները խուռներամ, եւ թէ մեծաքանքի տուրքը ընծայաբերէ անոնց խնկելի յիշատակին։ — Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան Կաթող. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց։

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

Ասուլիսի Ա. հաւաքոյթը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։

Նիւթ՝ Վերջին անցքերը Խ. Միութեան մէջ։ Զեկուցում եւ մտքերու փոխանակութիւն։ Ասուլիսէն վերջ՝ ընդհանուր ժողով։

Կը հրաւիրուին վերջին տարագիրները։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ – ԳԻՆԵՁՕՆ

Կազմակերպուած Վալպարէյի եւ Շրջ. հոգաբարձութեան կողմէ։ Այս կիր. ժամը 15ին, Ֆրանսական եկեղեցիին կից սրահին մէջ։

Հայկական տոհմիկ եւ զուրթ մթնոլորտ, աւանդական հաւկթախաղ։

Մուտք ազատ է։

ԾՆՈՒՆԴ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պօլիկեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւկին ԳՐԻԳՈՐ - ԵԴՈՒԱՐԴԻՆ ծնունդը, 4 Ապրիլ, 1953ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Խրոըշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խրոըշեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (5 ռիւ ժան Կուժօն), ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնէն Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն եւ ընկերները, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Պօղոս Մաթիկեանին, եղբօրը տղուն՝ Մատթէոս Մաթիկեանի (Ամերիկա) դառնաղէտ մահուան առթիւ։

× Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Օր. Իւղաբեր Խիկարեանի, Պ. Սարգիս Խիկարեանի, Տէր եւ Տիկին Շիրինեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն իրենց մօր, զոքանչին Այրի Տիկին Սիրանոյշ Խիկարեանի (ծնեալ Մերկերեան, բնիկ Սեբաստացի, 70 տարեկան), անակնկալ մահուան առթիւ։

PLACE DES FETES

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԹԻՒՐ

ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ

Ուր կը գտնէք ձեր փնտռած բոլոր համեղ կերակուրներէն զատ, հայկական նուագ՝

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ եւ կիրակի երեկոները

5, Rue Augustin Thierry Paris 19e

Métro : Place des Fêtes

Ա. ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ

ՄԱՐՁԻՉ (ՄԱՍԷՕՐ)

(Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ։ Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրութիւն ունեցողներուն։

S'adresser 49, Rue des Petites Maries, MARSEILLE, Tél : CO. 76 - 47

Ա Ր Ա Ք Ս

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման՝ 1400 Ֆր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20e

Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Կալմանի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Հայկական պարեր, Պաննէօ Քաչանի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆի, կովկասեան պարեր բեմադրութեամբ Ապաչեցէի։ Կը ներկայացուի մէկ պատկեր Մեծապատիւ Մուրացկաններէն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ սպասուհի մը ամէն օրուան համար մնայուն։ Դիմել Տիկին Խարբութլեան, 32 ռիւ տէ Փըթի Քառօ, Փարիզ։

■

Գործաւորուհիներ կ'ուզուի շըմիզիէ կարելու համար։ Մնայուն գործ կ'ապահովուի լաւ կարողներուն։ Դիմել

Ets. Michel, 165 Rue de Javel, Paris (15)

Métro : Félix - Faure

Առաւօտները ժամը տասնէն 12, բացի կիրակիէ։

ԿԱՐԻ, ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԳԼԽԱՐԿԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

(M O D E)

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

45 ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ

Académie

DAYDOU

12, RUE LAFAYETTE, PARIS (9)

Métro : CHAUSSÉE D'ANTIN

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիէլ Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը։ Ներկայ կ'ըլլան Ֆրանսացի ընկերվարականներ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի պարահանդէսը, իր անդամուհիին Տիկին Տիրամայր Աթաեանի, 16 տարեկան տղուն անակնկալ մահուան առթիւ։

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ Համախորհրդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 16—24, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22 ռիւ Վօլթէռ։

Կը նախագահէ՝ Տօքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Ս. Պետրոսեան, ընկեր Ս. Խաչատուրեան, Օր. Ա. Ոստուլիքեան, ընկեր Ա. Քիւփէլեան, Օր. Ս. Տուտաքեան եւ Ա. Յարութիւնեան։ Նոր Սերնդականներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը, ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐԸ։ Եւրոպ. պարեր՝

JO FERNANDO

եւ ժօզէ Տալիլա (երգ)։

Ծոխ պիւֆէ։

Մեթրօ Շարանթօն էքօլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը լ'Իւնիօն։

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

PEINTURE DECORATION

VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville

Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ։

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար։

ԳԾԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ

ENSEIGNES - PUBLICITE

ՍԱՐԳԻՍ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Artisan - Décorateur

Տուներու, խանութներու եւ կառքերու

43, Rue de la Félicité, Paris 17e

Tél : MAR . 54 - 13

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 12 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7040 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2451

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԻԳ ՄԸ ԵՒՍ

•

Տպագրական բարեկարգութեանց հետ, որոնք պիտի շարունակուին, կ'ուզենք ճիգ մը եւս փորձել, ճոխացնելու համար թերթին բովանդակութիւնը :

Ուրեմն, այս կոչն ալ մեր աշխատակիցներուն : Հին թէ նոր :

Շուտով «Յառաջ»ը երեսուն տարեկան կը դառնայ, եթէ չհաշուենք պատերազմի քառամեայ դադարը :

Որքա՜ն մտաւոր ուժեր պակսեցան, այդ երեսուն տարիներու ընթացքին, ամբողջ ազգին, եւ մեր համեստ ածուին մէջ :

Նուազագոյն հաշուով, չորս – հինգ հարիւրը կ'անցնի յաւիտենապէս անհետացածներու թիւը : (Նկատի ունինք ամբողջ Հայկական Արտասահմանը) :

Տարիքի բեռը եւ բնական վախճանը առին տարին ամբողջ սերունդներ, որոնք լայն ակօսներ բացած էին իրենց գիտութեամբ, աշխատանքով եւ ստեղծագործութեամբ :

Տարէցներուն հետ, երիտասարդ արուեստներ ալ մարեցան, իբրեւ հետեւանք հիւանդութեան, թշուառութեան կամ այլազան տառապանքներու :

Եթէ միայն «Յառաջ»ի հետ կապուած «Տխրունի»ները համրէինք ...

Առանց հաշուելու կարգ մը տխուր եւլոյթներ՝ ողջերու ճակատին վրայ :

Արդ, հակառակ այս անողոք իրականութեան, «Յառաջ»ը, ինչպէս ամբողջ Դաշնակցական մամուլը կրնայ պարծիլ իր աշխատակիցներու բազմութեամբ եւ այլազանութեամբ :

Կը մնայ համախմբել, դասաւորել զանոնք, իւրաքանչիւրին տալով իր դերը :

Քիչ – շատ հասուն գլուխներ գիտեն թէ ո՛ւր է իրենց տեղը՝ քարոզչական անդաստանին մէջ :

Ո՛վ որ պաշար եւ գրիչ ունի ազգային եւ կուսակցական խնդիրներ լուսաբանելու համար, կ'անցնի գրասեղանին առջեւ : Կը մշակէ իր նախընտրած նիւթերը եւ կը ղրկէ թերթին :

Ուրիշներ ընկերային եւ քաղաքական խնդիրներո՞վ կը զբաղին, օրը օրին հետեւելով միջազգային անցուդարձին :

Բաց են «Յառաջ»ի սիւնակները, շաբթէ շաբաթ :

Գրական – գեղարուեստական բաժինը կը պահանջէ նոր աշխատանք, ինչպէս երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ :

Պիտի խնդրէինք մեր աշխատակիցներէն մասնաւորապէս ուժ տալ արձակին, որ անտիրութեան մատնուած է, ամէն տեղ :

Սիրով տեղ կուտանք «իրաւ» բանաստեղծութեանց :

Պիտի ջանանք վերակենդանացնել «Միտք եւ Արուեստ»ի բաժինը, զոր այնքան հմտօրէն կը մշակէր Շ. Նարդունին, ամէն կիրակի :

Կը փնտռենք ձեռնհաս աշխատակից մը, «մանրելու» համար տնտեսական խնդիրներ եւ զանազան օրէնքներ, որոնք սերտ կապ ունին մեր ամենօրեայ կեանքին հետ : (Ո՞ւր ես, ընկեր Տէրպէտէրեան ...) :

«Գիտական սաւլիս»ը Յառաջի անբաժան մասը կազմած է սկիզբէն ի վեր : (Այժմ երիտասարդ մը կը լրացնէ ողբացեալ Հ. Տէրոսկիի պակասը) :

Առանձին պիտի խօսինք Թղթակցութեանց մասին, ըլլան սահմանէն դուրս թէ «Ջայներ Գաւառ»էն, որոնք Յառաջի կենդանի մասերէն մին կը կազմեն :

Դեռ կը խօսինք : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՅԱՌԱ՛Ջ, ՏՈՂԱՇԱՐՈՎ ...

Ուրեմն, 1932 Յունուարին Լաֆայէթէն չուեցինք դէպի մեթրօ Թոլպիաք, նոր բոյն մը հաստատելու համար :

Կ'իջնէինք հիւսիսէն հարաւ : Ճիշդ 18 կայարան՝ փապուղիով (Մեթրօ) : Տեւողութիւնը՝ 30 – 45 վայրկեան :

Մեր բարեկամը, Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, նախկին խմբագիր եւ գրագէտ, համեստ բնակարան մը ունէր անշուք փողոցի մը անկիւնը, այժմ հանրածանօթ Տամէմը :

Տունին դիմացը կը գտնուէր աւերակ շէնք մը, որուն գետնայարկը բացուած էր նոր տպարանը :

«Յառաջ»ը տեղաւորելու համար, աւերակները մաքրելով, նախկին արհեստանոց մը վերածեր էին գրասենեակի :

Մեր տրամադրութեան տակ ունէինք երկու ընդարձակ սենեակներ : Մէկը՝ փողոցին վրայ, ամբողջ պատը ապակի : Միւսը՝ բակին վրայ :

Մէկը յատկացուած էր խմբագրութեան, միւսը՝ վարչութեան եւ առաքման :

Բաւական կոկիկ տպարան մըն էր, ընդարձակ եւ լուսաւոր :

Ամենամեծ առաւելութիւնը՝ տողաշար մեքենայ մը վերջին դրութեամբ (ինթերթիփ), որուն նմանը չունին Փարիզի հայկական միւս տպարանները (հինգ – վեց հատ) :

Եւ այսպէս «Յառաջ»ը սկսաւ շարուիլ տողաշարով : Տեղական թերթերու մեծութեամբ :

Առաջին փորձն էր այս Փարիզի մէջ, հայերէն օրաթերթի մը համար :

Առաջին տողաշարն եղաւ Մկրտիչը, որուն յաջորդեց Արամը, որ մինչեւ այսօր կը մնայ պատնէշին վրայ :

Յետոյ ուրիշներ ալ եկան ու գացին : Կամ օգնութեան հասան լայն եւ նեղ օրերուն, — Վահան, Սաթօ, Արտաշէս, Լեւոն, Գմբէթեան եւայլն :

Տպագրիչ մեքենան հին օրերու յիշատակ մըն էր :

Եթէ ուզէի մարդու մը նմանցնել, պիտի ըսէի թէ 1932ին 65 տարեկան էր, իսկ այսօր՝ 85 :

Ատոր համար ալ՝ պարբերաբար կը հառաչէր : Կը ճռնչէր : Կ'ըմբոստանար կամ կ'երկրպագէր :

Մանաւանդ վերջին տարուան եւ սա վերջին ամիսներու ընթացքին, երբ կատարեալ չարչարանք մը դարձած էր տպագրութիւնը, սրտնեղութեան մատնելով տպարանատէրն ալ :

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ զինուորական ժողով մը գումարուեցաւ, քննելու համար վերջին ռազմափորձերուն արդիւնքները : Կը մասնակցէին ամերիկացի ծովակալ Քերնի, զօրավար Շլեթըր եւ իրենց օգնականները Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը եւ խումբ մը սպաներ :

ԹՈՐԷԶ Փարիզ վերադառնալէ անմիջապէս վերջ անհետացաւ, բարեկամի մը տան մէջ հանգստանալու համար, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը : Բազմաթիւ թղթակիցներ եւ լուսանկարիչներ կայարան գացած էին, բայց չկրցան տեսնել, նոյն իսկ մինչեւ անոր բնակավայրը՝ Շուազի լը Ռուա երթալով :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ սենտիքաները կը սպառնան ամբողջովին դադրեցնել մեթրոյի եւ հանրակառքերու երթեւեկը այսօր, կիրակի :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն որ իրենց վճարումները կ'ընեն ՄԵՐ ՉԷՔ ՓՕՍԹԱԼԻՆ վրայ (Թիւ 1678–63) առժամապէս օգտագործել մեր նախկին հասցէն՝

17 Rue Damesme, Parie (13)

Մինչեւ որ լրանան կարգ մը ձեւակերպութիւններ :

Մանտա քարթերը եւ բոլոր միւս վճարումները, նամակները եւ թերթերը ղրկել 32 ՌԻՒ ՏԸ ԹՐԷՎԻԶ :

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

Պէյրութի «Համազգային Փալանճեան Ճեմարանի» նոր շէնքին հիմնարկէքը կատարուեցաւ Ապրիլ 7ին : Հայաստանէն ալ ափ մը հող, հայկական եւ լիբանանեան դրամանիշեր, եռագոյն դրօշ մը, Շանթի եւ Ահարոնեանի նկարները դրուեցան շէնքին հիմերուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ

Հիւս. Քորէայի եւ Չինաստանի ներկայացուցիչները վաւերացնելով գերիներու մասին կնքուած համաձայնութիւնը, առաջարկեցին անմիջապէս ձեռնարկել զինադադարի բանակցութեանց, ինչ որ մեծ տպաւորութիւն գործեց :

Հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութիւնը պիտի սկսի Ապրիլ 21ին : Ինչպէս գրած ենք արդէն, պիտի փոխանակուին 5800 կարմիր եւ 600 դաշնակից գերիներ, որոնց մէջ կան 120 Ամերիկացիներ, 20 Անգլիացիներ, 15 Ֆրանսացիներ, Թուրքեր, Յոյներ եւն. եւ 450 հարաւ. Քորէացիներ :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կարմիրները զինադադար առաջարկելով հանդերձ : կը պնդեն որ 50000 քորէացի եւ չինացի գերիներ բռնի վերադարձուին, հակառակ իրենց մերժումին :

Դաշնակիցները չեն ընդունիր այս տեսակէտը, եւ ատոր համար է որ բանակցութիւնները խզուեցան անցեալ Հոկտեմբեր 8ին :

Կարմիրները կը պահանջեն բոլոր գերիները վերադարձնել զինադադարէն վերջ,

Այս պայմանը պատասխանն էր զօր. Քլարքի Ապրիլ վեց թուակիր նամակին, որ լուսաբանութիւններ կը խնդրէր Չինաստանի վարչապետին մարտ 30 թուակիր առաջարկի մասին, զինադադար կնքելու համար :

Կարմիրներուն նոր պատասխանը մասնաւորապէս կը ծանրանայ Չինաստանի վարչապետին Գ. պայմանին վրայ, — Չէզոք երկրի մը յանձնել այն գերիները որոնք չեն ուզեր իրենց հայրենիքը վերադառնալ : Իրենց կարծիքով, անոնք ճնշումի եւ ահաբեկման ենթարկուած են :

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ զինադադար կնքել մինչեւ մէկ ամիս :

× Ազգաժողովի Քաղաք. Յանձնախումբին ամերիկեան պատուիրակը, Կրոս, ազդարարեց թէ ազատ աշխարհը պէտք չէ թուլցնէ իր ուժի եւ միութեան քաղաքականութիւնը, Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկներուն առթիւ : Իր կարծիքով, «Արեւմուտքի ուժի եւ միութեան քաղաքականութեան արդիւնքն են խորհրդայինկա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱԽԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

■

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.— Տասը հազար ֆրանք, հաւատարիմ «Յառաջական»է մը որ միշտ նոր բան մը կը մտածէ, օգտակար ըլլալու համար :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Զուիցերիոյ Հայոց Ազգ. Վարչութեան եւ Ուս. Միութեան հրաւէրով, Շ. Նարդունի այս շաբթու կը մեկնի Ժընեւ, կարգ մը դասախօսութիւններ տալու համար երիտասարդութեան :

ՀԱԿԱՀԱՅ ՇԱՐԺՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ «Ենի Սապահ» թերթը գրգռիչ գրութիւն մը հրատարակած է Ապրիլ 2ի թիւին մէջ : Քանի մը տող.—

« Հայ փոքրամասնութեան պատկանող կարգ մը դպրոցներու մէջ կրօնի եւ «հայկականութեան» քարոզութիւններ կը կատարուին : Այդ վարժարաններուն մէջ պաշտօնավարող թուրք ուսուցիչները դժուարին կացութեան մը մատնուած են իրենց հայ պաշտօնակիցներուն բռնած ընթացքին հետեւանքով :

... Հայ տեսուչները եւ դասատուները իրենց աշակերտներուն կը հրահանգեն որ թուրքերէն դասերէն զատ ուրիշ որեւէ առիթով թուրքերէն բառ մը իսկ չարտասանեն :

... Բոլոր օտար եւ փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ անպատճառ թուրք տնօրէն մը պիտի գտնուի» եւն. :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ընկերվարական կուսակցութեանց համագումարը բացուեցաւ շաբաթ օր, Փիւթոյի մէջ (Փարիզ) եւ կը վերջանայ վաղը, երկուշաբթի : Կը մասնակցին 33 կուսակցութիւններ, բոլոր երկիրներէն : Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ ծանրակշիռ հարցեր, որոնց գլխաւորն է խաղաղութեան հարցը : Վերջին պատերազմէն ի վեր առաջին խորհրդաժողովը տեղի ունեցաւ 1951ին, Ֆրանքֆորթի մէջ, ուր երկու ներկայացուցիչներ ունէր նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը : Երկրորդը՝ անցեալ տարի, Միլանի մէջ, ուր նոյնպէս ներկայացուցիչ մը ունէր մեր կուսակցութիւնը : Իսկ յառաջիկայ համագումարը տեղի պիտի ունենայ Սթոքհոլմի էջ, Յուլիս 10էն 16 :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ Աւստրալիա մեկնած է օդանաւով, ինչպէս կը գրեն Պէյրութի թերթերը : Սիտնիի մէջ հիւրը պիտի ըլլայ կարդինալ Ժիլթոյի որուն աստուածաբանութեան ուսուցիչը եղած է : Պիտի մասնակցի Աւստրալիոյ ազգային եկեղեցիի համագումարին եւ պիտի այցելէ Աւստրալիոյ զանազան շրջանները, ուր եկեղեցական պաշտօններ կը վարեն իր նախկին աշակերտները : Պէյրութ կը վերադառնայ Ապրիլի վերջերը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ բացառիկ նիստ մը գումարելով, որոշեց որեւէ ջանք չխնայել պաշտպանելու համար Արաբներուն իրաւունքները Պաղեստինի մէջ եւ գործադրել տալու համար Ազգաժողովին որոշումները տարագիրներու մասին : Արաբ. երկիրները ուր տարագիրներ կը գտնուին, պարտաւոր են ծրագիրներ մշակել եւ աշխատանք ճարել, վարկեր ստանալով Ազգաժողովէն :

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

Թ.

Բարեկամներուս ոսկի շղթային վրայ՝ Հանկէլտեան եւս կը կազմէ աղուոր զարդ մը: Բնիկ Կովկասցի, բայց ո՛րքան կը յիշեցնէր գրագէտ Զարեհ Գազազեանը,— մարդ երկու կը ծնի, կ'ըսէ ժողովուրդը: Չափազանց մարդամօտ, զուարթ եւ ըն – կերական: Տնօրէն Ֆրիկորիֆէրօ Միլա – նէզէ մեծ ընկերութեան գորգի բաժնին, փորձագէտ – խորհրդական տեղական դա– տարանին: Իր տղան, Ժօժէն, շուտով կ'ա– ւարտէ իրաւաբանական համալսարանը,— Հայ փաստաբան մը եւս Միլանի մեր գա– ղութին մէջ:

× Ահաւասիկ համակրելի երիտասարդ մը՝ Զաւէն Մնտիկեան, գանձապահ Մշա– կութային Միութեան: Եռանդուն եւ ար– ուեստասէր: Կը զարմանայ՝ տեսնելով զիս իր երեւակայածէն բոլորովին տար – բեր: Գրութիւններէն դատելով, կ'ըսէ Տօքթ. Արզումանեանի ականջին, մազերը ճերմկած մարդու տպաւորութիւն կ'ըսէ... կուտայ իրեն: Օ՛, նո՛յն խաբկանքը: Մինչ քաղցրօրէն կը խնդայ Տօքթ. Արզումանեան, յիշո – ղութեանս վարագոյրին վրայ կը բացուի երջանիկ օր մը, այլեւս հի՛ն օր մը, երբ կը հրատարակուէր առաջին բանաստեղ – ծութիւնս «Ճակատամարտ»ի մէջ, — «Ե- ւա՛, Եւա՛...», հէքեաթ փիլիսոփայա – կան: Երկու օր ետքը՝ հրաւէր մը խմբա- գրութենէն: Զգացի, որովհետեւ կ'ամչ – նայի: Կրկնուեցաւ հրաւէրը: Ճարահատ, Գատը - Գիւղէն անցայ Բերա, բարձրա – ցայ «Ճակատամարտ»ի շէնքին սանդուխ– ներէն վեր, մտայ «Թօստոմ» ընթերցա - րանը՝ առաջին յարկին վրայ: Զուրիկ – եան, իբրեւ անդամ Ոսս. Միութեան, կը ճանչնար զիս, բայց տարբեր անունով: Հարցուցի թէ ինչո՞ւ կը կանչեն զիս «վե- րէն» ...

— Դո՞ւն ես Նարդունին:

Բռնեց ձեռքէս ու ծանր բեռան մը պէս տարաւ զիս «վեր»: Անցանք խմբագիրնե – րուն սենեակէն, յետոյ մտանք խմբագրա– պետին սենեակը: Զուրիկեան ըսաւ.

— Ահա Նարդունին:

Տ. Միսաքեան, որ, գրասեղանին եզեր- քը՝ գլուխը վար ծռած, ձմեռուկով պանիր հաց կ'ուտէր, նայեցաւ ինծի.

— Հայրդ ինչո՞ւ չեկաւ:

— Գրողը ես եմ, հայրս չէ:

— Գրութեանդ տակը Արմաշի անունը կար, խորհեցայ թէ վանքին մէջ տարի – ներով կարդացած, տարիքը առած մէկն է գրողը:

Յետոյ կարգ մը հարցումներ: Թէ քա - նի՞ գիրք կարդացած ես, ո՞ր հեղինակնե– րը կը ճանչնաս: Եւ ի վերջոյ.

— Շաբաթ օրերը, գրագէտներու հա - ւաքավայր կը դառնայ խմբագրատունը: Ամէն Շաբաթ եկուր: Օշականն ալ կ'ուզէ տեսնել քեզ:

Յետոյ զիս տարաւ միւս սենեակը, ներ– կայացուց խմբագիրներուն՝ Գ. Մխի - թարեանի, Լ. Մօզեանի, Վ. Շիրակունիի: Այդ պահուն, Կարօ Գէորգեան նստած էր պատշգամը, փոքր սեղանի մը առջեւ ու կ'աշխատէր, մեր խօսակցութեան անտար– բեր: Նստայ Լ. Մօզեանի մօտ,— թէյ կը խմէին, թէյ հրամցուցին: Աւելի քրտնե– ցայ: Մօզեան տարիքս հարցուց: Ծիծեռ– նակի թեւի պէս սեւ պեխեր ունէի, — ոչ ոք կ'ուզէր հաւատալ տարիքիս:

Զաւէն Մնտիկեան եւս, ահա, չի հաւա– տար տարիքիս: Եւ սակայն, ի՞նչ կայ զարմանալի, փորձ մը ըսեմ եւ քիչ մըն ալ որ վեր ցատկեմ, կը բռնեմ ու կը կախ - ուիմ վաթսունէն:

Բայց, խօսքը մեր մէջ մնայ, ես ալ կ'ամչնամ հիմա... երիտասարդ երեւնա– լէ, ինչպէս եւ սեւ մազերէս: Թերեւս ա- նոր համար որ, մեր արդի երիտասարդները պատճառներ ունին ամչնալու... շատ ե– րախայ երեւնալէ:

× Տօքթ. Տիգրան Ալեքսանեան, վիրա– բոյժ, համակրելի երիտասարդ մը, քար – տուղար Մշակութային Միութեան, հա – ւատաւոր՝ ազգային կենդանութեան, — միշտ պիտի յիշեմ ուղերձը, զոր արտա - սանեց յանուն երիտասարդութեան, որով– հետեւ կը յիշեցնէր իմ երիտասարդու - թեանս օրերուն խանդավառութիւնը:

Տօքթ. Խանպէկեան, որ ինծի նուիրեց իր մէկ թատերախաղը, Կարմիր գետը, տպուած Վենետիկ, անցեալ տարի:

Տօքթ. Բագրատ Եղիազարեան, միշտ ե– րազկոտ, խնդումերես բայց մելամաղձոտ, — դէմքով կը յիշեցնէր հօրեղբօրորդիս:

Տօքթ. Քէօրօղլեան, Տօքթ. Յովհան – նէսեան, ճարտարագէտ Աշրափեան, — ա– հա երիտասարդութիւն մը, որ կ'ուրախա– ցընէ քեզ իր ներկայութեամբ, իր բարե- կամութեամբ, իր պատրաստութեամբ:

Վերջապէս ահա Ալէմշահը,— սկեպտիկ բայց վառվռուն, հաղորդական ժպիտով մը, որ, կարծես, տխրութեան երանգ ու– նի, անո՞ր համար արդեօք որ մենք իր դիմագծին մէջ կը փնտռենք կարօտցուած Գուրգէնը: Ահա Տիկ. Պերճուհի Ալէմշա- հը, որ հին օրերու բարեկամի մը պէս՝ ապահովութիւն կը ներշնչէ քեզի, եւ խա– ղաղութիւն, եւ անդորրութիւն:

Ո՛վ բարեկամներ, քաղցր բարեկամներ Միլանի, մնաք բարո՛վ եւ արեւն անպա– կաս ձեր վրայ:

×

Շաբաթ:

Առաւօտուն կանուխ, — մշո՛ւշ, մշո՛ւշ:

Բայց մշուշը, այս անգամ, զուարթու – թիւն մը կը թափէ վրաս, ու ձայներու զուգորդութեամբ՝ հին երգի մը կշռոյթը կը հնչեցնէ հոգւոյս մէջ.

Մշոյ Պուլանըխ ի՛նչ անուշ տեղ էր,
Աղջի՛կ, քո խսպար իմ դարդին դեղ էր:

Մտքովս կ'երգեմ ու կը նետուիմ փո – ղոց: Բարենշան է այս երգին կշռոյթը, որ պիտի թրթռայ ներսս ամբողջ օրը:

Տօքթ. Արզումանեան, Արամայիս Սը - րապեան, Հանկէլտեան եկած են հրա – ժեշտի:

Ժան պալար կ'աշխատի համոզել Լիւք - Անտրէ Մարսէլը, միասին վերադառնալու համար Մարսէյլ:

— Ի՞նչ ընելու պիտի երթաս Վենետիկ: Ցուրտ – ձմեռ, Ս. Մարկոսի հրապարակը ողողուած ապահովաբար:

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կը մերժէ բաժ – նուիլ մեզմէ:

Ես, Փօլատ եւ Տորք պիտի երթանք Վե– նետիկ:

— Շատ բնական է որ անոնք երթան Վենետիկ: Ուխտատեղի է, ազգային խան- դավառութեան կեդրոն է, երբ իբրեւ Հայ մտածես՝ անիմաստ պիտի ըլլար անոնց այս ճամբորդութիւնը մինչեւ Միլան, ե– թէ ասկէց վերադառնային Ֆրանսա՝ ա - ռանց այցելելու Վենետիկ: Այլապէս ծի – ծաղելի է Վենետիկ երթալ ձմեռը:

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կը դիմադրէ, առարկելով թէ Հ. Եղիա Փէչիկեան հրա– ւիրած է զինք Ս. Ղազարի վանքը:

— Հօրդ տեղը՝ քեզի կը թելադրեմ որ վերադառնաս ինծ հետ, ու ձգես անոնք որ երթան կատարեն իրենց ուխտը:

Կայարան հասած ենք:

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կը վարանի, կը տատամսի, մեղի կը կառչի: Պալար կը նեղանայ, կը յանդիմանէ, կը գերեկնայ, կը սաստէ, կը ջղայնանայ, մանաւանդ որ խոստացած է էքս տանիլ զինք՝ ներկա - յացնելու Ֆրանսացի բեմադրիչի մը, իր թատերախաղին համար:

Լիւք –Անտրէ Մարսէլ կը պնդէ թէ կ'ուզէր ճանչնալ ձմեռնային Վենետիկն ալ, ձմրան խաղերը ջուրերուն վրայ, եւն. եւայլն:

Ճեպընթացը ճամբայ պիտի ելլէ հինգ վայրկեանէն:

— Կուգա՞ս ինծ հետ թէ ոչ:

Լիւք - Անտրէ Մարսէլ ոչխարի պէս կը հետեւի Ժան Պալարի: Հրաժեշտ կ'առ – նենք: Ճեպընթացը կը մեկնի Ճենովայի ճամբով դէպի Մարսէյլ: Տասը վայրկեան ետքը՝ մենք եւս տեղաւորուած ենք մեր շոգեկառքին մէջ դէպի Վենետիկ:

Վենետի՛կ, Վենետի՛կ, Վենետի՛կ:

Արամայիս կը բացատրէ թէ ի՛նչ պիտի ընենք՝ երբ հասնինք Վենետիկ: Կը գծէ, անուններ կուտայ:

Ի՛նչ լաւ էր Միլանի մէջ, տասը թարգ– ման ունէինք, մինչդեռ Վենետիկի մէջ ամէն բան պիտի բացատրենք ոտքով, ձեռ– քով, գլխով:

Բարեբախտաբար... բառարա՛ն մը ու– նիմ գրպանիս մէջ:

Այս կանխատեսութեամբս պարծենալու ժամանակ չմնաց: Փօլատ չելլէ՛ ըսէ թէ իտալերէն գիտէ:

— Օրհնա՛ծ, առաջո՞ւց գիտէիր թէ Մի- լանի աղջիկները սորվեցուցին քեզի: Ի՛նչ լաւ բան է լեզու մը սորվիլ մէկ գիշեր – ուան մէջ: Ես դղում եմ այդ տեսակէտով:

— Իտալական վարժարա՛ն գացած եմ՝ մանկութեանս շրջանին:

— Լա՛ւ, լա՛ւ: Գտանք ուրեմն մեր Կի- կերոնը: Միայն թէ մերինը սիսեռ չունի դէմքին վրայ, դէմքն է միայն կլոր՝ սի– սեռի պէս(*):

Շոգեկառքը կը սահի, կը ճարճատի, ճամբայ կ'ելլէ:

— Երկուշաբթի երեկոյ պէտք է Միլան վերադարձած ըլլաք խնջոյքին համար, անպայման, կը հրամայէ Տօքթ. Արզու – մանեան:

Եւ ահա կը կորսուին Արզումանեանին, Հանկէլտեանին, Արամայիսին դէմքերը մշուշին մէջ, ծուխին մէջ, բազմութեան մէջ:

Կը հեռանանք պատուհանէն, մենք մեզ յանձնելու համար մեր Չիչէրոնէին խնամ- քին, երբ նրբանցքին մէջ կը սկսին հնչել, բազմահունչ եւ հնչեղ, չայերը ճարճատա- ձայն.

— Չինքուէ չիտրաթօ ...

(Ընկե՛ր գրաշար, քանի՞ Զ ունիս տրա– մադրելի):

Կը հնչէ նաեւ նախաճաշին չանկը.

— Չիլէ չիլա չիլ չիլ չիլ ...

Կուի՛ւ կայ չա տառերուն միջեւ: Եւ ա- հա մեր Չիչէրոնէն կը սկսի սորվեցնել մեզի.

— Ունա չիոթոլա չիոքոլաթօ չինքուէ լիրէթթօ ....

Սխալեցայ եւ ըսի.

— Չէնթօ չիթթոլա չինքուէ լիր ...

— Ուշադրութի՛ւն, Նարդունի, չիոթո– լա կը նշանակէ բաժակ... գինիի կամ Նարդեան շիթերու, բայց չիթթոլա կը նշանակէ փոքր աղջիկ, իսկ չիթթուլլօ կը նշանակէ դդում – գլուխ: Բառերդ լաւ ընտրէ եւ լաւ հնչէ, Իտալացին տաք – գը- լուխ է, չելլէ կռիւ մը փրթի բաժակ մը շօքօլայի համար եւ «Յառաջ»ը գրէ թէ...:

Ձեռքս տարի բերնիս, փակեցի: Ա՛լ ոչ կերայ, ոչ խմեցի մինչեւ Վենետիկ:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ստուգաբանութիւնները, զորս կը կատարեմ այս յօդուածաշարքին մէջ, բա– ռախաղեր են միայն,— քմա՛յք: Այսպէս, Տոմոտոսոլա սահմանային քաղաքին անու– նը թարգմանած էի «արեւի տուն»,— ինծի կը հաղորդեն Միլանէն թէ «Տոմոտոսո– լա» անունը սղումն է «Տոմուս տէլլա Վալ- լէ տ'Օսոլա» բառերուն: Այնքան յաջող ստուգաբանութիւն՝ որքան... իմ թարգ – մանութիւնս: Նմանօրէն,— Կիկերոն անու– նը կը ծագի, կ'ըսեն, սիսեռ բառէն, ա– րովհետեւ Կիկերոն միսէ սիսեռ մը ունէր քթին վրայ: Մեծ տրիբունը կը մերժէր այս ստուգաբանութիւնը, զոր իբրեւ ծաղր կը կատարէին իր հակառակորդները, բայց արհամարհելու համար ծաղրողները, որոնք տեղի անտեղի կ'ակնարկէին իր քթին վրայ բուսած կոծիծին, կը ստորա– գրէր... սիսեռ: Չիչերոնէ բառը եւս, որ կը նշանակէ առաջնորդ, կապ ունի–չունի սիսեռ բառին կամ Կիկերոն անունին հետ, չեմ գիտեր,— այստեղ եւս բառախաղ մըն է բրածս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԷԿ ՕՐ ԱՅԾԵԱՄՆԵՐԻ ՄՕՏ

ԽՄԲ.— Յօդուածագիրը Երեւանի մէջ ծանօթ է իր լեռնային եւ որսորդական պատկերներով եւ յուշերով, որոնց մասին գրած ենք ժամանակին.—

Ասլի լերան հարաւ նայող ճակատին այնպիսի բարձր լեռներ կան, որ նրանց վրայ կանգնած մարդիկ ներքեւից մի ագ– ռաւի չափ են երեւում:

Այդ վիթխարի ժայռերի ճակատներով, ծեր մարդու ճակատի հորիզոնական ծալ- քերի նման քարէ նեղ կածաններ են ձգ – ւում, որոնք տեղ տեղ դէմ են առնում այ– րերի ու փոքրիկ խոռոչների:

Այդ այրերում ու խոռոչներում է, որ ցերեկները թաքնւում են ու քնում վայրի այծերը: Այդտեղ են նրանք ձագ հանում, իրենց ձագերին այդ անմատչելի քարան – ձաւներում են թաքցնում՝ արածելու գը- նալիս:

Գայլն անգամ չի հասնում այդ պնդոց – ները: Բայց, ես հնարը գտել եմ այդ թա– քստոցին մօտենալու: Ես մագլցում եմ դէպ ի վեր եւ թաքնւում այդ խոռոչների ու այրի դիմաց ցցուած մի սեպ քարի ետեւ եւ այդ տեղից գաղտնի դիտում այծեամ- ների ցերեկային կեանքը, եւ դա գերա – գոյն հաճոյք է ինձ համար:

Մի անգամ, ես ժայռերը բարձրացայ եւ զգուշութեամբ գլուխս հանեցի սեպ ժայռի ետեւից: Սիրտս սկսեց ուժգին բաբախել եւ ծանօթ տենդը համակեց ինձ,— դի – մացս, ընդամէնը քսան – երեսուն քայլի վրայ, քարի խոռոչում նստած է մի սի - րուն այծեամ եւ աչքերը խուփ – հանգիստ որոճում է: Նրա ուլիկները մէկը վզի տակ, միւսը փորի մօտ պառկել ու տաքա– նում են գարնան արեւի առաջին շողերից: Միւս խոռոչում երկու էգ այծեամներ են նստած առանց ուլերի եւ պարզ երեւում է, որ յղութեան վերջին օրերն են ապ - րում: Նրանց կողքի պայքարի կիսախա – ւարում երկու հսկայ եղջիւրներ են երե – ւում — արու այծեամն է հանգստանում այնտեղ: Աւելի խորքում մի մուգ ֆիգու– րա է երեւում — հաւանաբար էլի այծ է:

Քամին նրանցից դէպի ինձ է փչում, հոտս չեն առնում եւ ես ապահով նստած սեպ քարի լանջին բուսած փոքրիկ թփի արանքով հիացած նայում եմ բնութեան այդ սքանչելի ստեղծագործութեանը:

Այծեամները բոլորն էլ նիրհում են. ես գիտեմ, որ քիչ առաջ են նրանք վերա – դարձել գիշերային արօտից եւ յոգնած քուն մտել: Նրանք քամու թեթեւ սուլո– ցից, թռչնի կանչից, կամ պատահաբար գլորուող քարի կտորի ձայնից սրում են ականջները, վեր են թռչում, հոտոտում օդը, ապա ոչինչ կասկածելի չգտնելով՝ հանդարտւում են ու նիրհում:

Զարմանալի բան, նրանք ամէն ձայնից վեր են թռչում, բացի գնացքի ձայնից: Ներքեւ իմ առաջ տարածւում է Արարատ– եան դաշտն իր օձապտոյտ գետով ու գե- ղին եղեգնուտներով: Ջուլֆայից եկող գը– նացքը գիլ սուլեց «Արազդայեան» կայա– րանում, ապա փնչալով սողաց դէպի «Ա- րարատ», այծեամները զարմանալի ան - տարբերութեամբ ընդունեցին ներքեւում հեւող այդ վիշապին.— փորձից գիտեն, որ դրանից վնաս չկայ: Կարմիր տոներով սեւ թռչունների մի երամ անցաւ իմ գլխի վրայով եւ ճվճվոցով իջաւ քարափներին, այծեամները դրանց էլ ուշադրութիւն չդարձրին: Բայց, ահա կռնչաց անդղը ամպերի տակ, եւ մայր այծեամն իսկոյն քնից վեր թռաւ, ուլիկներին հրեց իր փո– րի տակն ու սուր եղջիւրներն առաջ մեկ– նելով սպառնական դիրք ընդունեց: Անդղը հեռացաւ, այծեամը նորից պառկեց, իսկ ուլիկները կախուեցին նրա ստինքներից: Ապա կշտանալով համեղ կաթից, սկսեցին իրար հետ խաղալ ու մի քիչ հեռացան բնից: Նրանք գլխով խփում էին իրար նեղ շաւիղի վրայ, իսկ ներքեւում անդունդ էր, ու ես ահով էի հետեւում նրանց չար - ժումներին:

Բայց միթէ ես կարո՞ղ էի աւելի հան – գստանալ ուլերի համար, քան իրենց հա– րազատ մայրը: Նա իսկոյն վեր թռաւ տե– ղից, վազեց ուլերի մօտ եւ եղջիւրներով հրելով, տարաւ խոռոչն ու նորից քնեց:

Այս անգամ ուլիկներն սկսեցին մօր վրայ «ջիրիդ» խաղալ, վրայով ցատկել, ոտ - ները դնել վզին, կանգնել մէջքին ու հա – զար ու մի չարաճճիութիւններ անել: Իսկ հարեւան քարայրներում հանգիստ քնած էր մեծագլուխ արուն:

Խեղճ մայրեր, մտածեցի ես, այստեղ էլ են մայրերը անքուն մնում, տանջւում ի– րենց ձագերի համար...կէս ժամ չկայ, որ ես դիտում եմ, եւ այդ կարճ միջոցին, մայր այծեամը վեց անգամ լքեց, եւ վեց

անգամ էլ խանգարուեց նրա քունը ։ Իսկ արուներն անտարբեր մրափում են ։ Միայն թռչուններն են ,որ հաւասարապէս հոգ են տանում իրենց ձագերի համար ։

Յանկարծ, արու այծեամը կոշտ ձայնով մկկաց, եւ քարանձաւների խոռոչից բազմաթիւ այծեր դուրս թափուեցին ։ Ինչքան շատ են, այս ինչպէս է, որ չեմ նկատել բոլորին ։ Քարի գոյնի են, դժուար են նկատւում ։ Եւ ինչո՞ւ անհանգստացան, չլինի՞ ես մատնուած եմ ։ Բայց չէ, բոլորն էլ երկիւղով ներքեւ են նայում ու յառաջ վազում ժայռի ճակատով ձգուող քարէ շաւիղներով ։

Բնազդաբար ես էլ ներքեւ նայեցի եւ ինչ․ մի ահագին գայլ, բերանը լայն բացած, ժայռի ստորոտից ագահութեամբ նայում է վերեւ եւ հաւանաբար բերանի ջուրը վազում է փափլիկ ուլիկների համար ։ Ես, անկեղծօրէն վրդովուեցի , որ խանգարուեց այդ անմեղ կենդանիների խաղաղ օրը, եւ հրացանը ցած մեկնեցի , որ կրակեմ , բայց յանկարծ, գլխովս մի միտք անցաւ․ «հրացանի որոտից յղի այծեամները կը սարսափեն ու կը վիժեն»։ Ես ետ քաշեցի հրացանս ու նայեցի փախչող այծեամների ետեւից ։ Նրանք թէեւ ինձ էլ են նկատել, գայլին էլ, եւ թէեւ մահ ենք բերում թէ ես եւ թէ գայլը , այնուամենայնիւ, բոլոր այծեամներն էլ կամաց են փախչում ։ Ցլերը կամաց են վազում , որովհետեւ, իւրաքանչիւրն իր արգանդում մէկ - երկու ուլ է կրում , ուլիկները կամաց են գնում, որովհետեւ նոր են ծնուել, ոսկրները դեռ չեն ամրացել․ մայրերը չեն փախչում ,որովհետեւ չեն ուզում իրենց բալիկները տալ թշնամու բերանը եւ շուտ շուտ ետ են դառնում․ եղջիւրներով հրում ու խրախուսում նրանց ։ Իսկ արու այծերը, մանաւանդ նրանցից մէկը ,որ ինչպէս երեւում է, հօտի առաջնորդն է, շուտ շուտ կանգնում է եւ անհամբերութեամբ նայում, սաստում դանդաղողներին, որ շուտ անցնեն ժայռի ետեւը ։

Ես ջերմ զգացմունքով եմ լցւում այդ կենդանիների հանդէպ, իրենց ընկերասիրութեան եւ անձնազոհութեան համար եւ նախատում եւ զսպում եմ իմ մէջ կրքոտ որսորդին ու չեմ կրակում նոյնիսկ արուների վրայ ։Եւ երբ ժայռի ետեւում անհետանում է վերջին ուլիկը , ես ցած եմ մեկնում իմ հաւատարիմ «լեբելը», նրա փողն ուղղում եմ գայլի թիկունքին եւ նրա ահեղ որոտով արտայայտում իմ արդար զայրոյթը ։

Վ․ ԱՆԱՆԵԱՆ

ԼՈՆՏՈՆԻ մեթրոյին մէջ երկու կառաշարներ իրարու զարնուեցան երբ սրընթաց կը սուրային ։ Ինը հոգի մեռան, 47 հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան ։

ԸՆԿԵՐ ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Ընկեր Արշակ Յովհաննէսեան , որուն մահը կը ծանուցանենք խորին ցաւով, ծընած էր Նուխի, 1883ին ։ Նախնական կրթութիւնը ստանալէ ետք ծննդավայրի ազգային վարժարանին մէջ, կը մեկնի Մոսկուա ,ուր կը հետեւի մանկավարժական դասընթացքներու ։ Ապա կ'անցնի Քիեւ, առեւտրական ճեմարան ,որուն շրջանը կ'աւարտէ փայլուն յաջողութեամբ ։

Մտաւորական բարձր ուսումով օժտուած, կը վերադառնայ Պաքու եւ որպէս ուսուցիչ կը պաշտօնավարէ Պաքուի ազգային վարժարանին մէջ ։ Հոն կը մասնակցի բոլոր հանրային ձեռնարկներուն եւ կ'անդամակցի բանուորական եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններու ։ Այդ շրջանին Պաքուի մէջ կը վարէ «Արեւ» թերթի խմբագրութիւնը ։ Ապա կ'ուզէ Թրքահայաստան անցնիլ, բայց տեղական կոմիտէն համամիտ չի գտնուիր ։

Այնուհետեւ կը մեկնի Պարսկաստան , ուր ուսուցչութիւն կ'ընէ երկար տարիներ ։ Կը վերադառնայ Կովկաս եւ աչքի կը զարնէ իր հանրային գործունէութեամբ, եւ շնորհիւ իր պատրաստութեան կը դառնայ մարմիններու անդամ ։ Հանր․ կուսակ․ եւ մտաւորական իր վերելքը անդադրում կը շարունակուի ։ Կ'աշխատակցի Կովկասի գրեթէ բոլոր հայերէն թերթերուն ։

Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումէն վերջ , կուգայ Հայաստան եւ իր թանկագին մասնակցութիւնը կ'ունենայ կուսակցական եւ պետական կեանքին մէջ ։ Անդամ էր ազատ Հայաստանի խորհրդարանին եւ օգնական խմբագիր կուսակցութեան Կեդր․ Կոմիտէի պաշտօնաթերթ «Յառաջ »ի ։

Ընկեր Ս․ Վրացեանի կազմած կառավարական վերջին կազմին մէջ կը ստանձնէ գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը ։ Հայաստանի խորհրդայնացման օրերուն, ուժգնօրէն կը հակառակի վարչակարգի փոփոխութեան եւ կը պաշտպանէ այն միտքը թէ պէտք է զէնքով դիմադրել Հայաստան ներխուժող բոլշեւիկներուն ։

Երկրին խորհրդայնացումէն ետք երկրէն չի հեռանար ։ Կ'ըլլայ Փետրուարեան ապստամբութեան ղեկավարներէն մէկը ։ Հայաստանի Փրկութեան Կոմիտէին մէջ կը ստանձնէ զինուորական վարիչի պաշտօնը եւ ամբողջ ապստամբութեան շրջանին ոգի ի բռին կ'աշխատի երկրի պաշտպանութեան համար ։

Այնուհետեւ ապստամբութեան ղեկավարներուն, մարտական ուժերուն, մտաւորականներուն եւ բազմահազար ժողովուրդի հետ կ'անցնի Լեռնահայաստան , ուր ժամանակ մը եւս պայքարը կը շարունակուի եւ 1921 Յունիսին, Հայաստանէն վերջին մեկնողներէն մէկը կ'ըլլայ դէպի Պարսկաստան ։ Հոն եւս, Թաւրիզի մէջ, կը շարունակէ ղեկավար դեր կատարել եւ 1924ին կը հրաւիրուի Սուրիա – Լիբանան, իբրեւ կուսակցական գործիչ ։ Երկու տարի կը վարէ «Փիւնիկ»ի խմբագրութիւնը Պէյրութի մէջ եւ տեւականօրէն կը հանդիսանայ Կ․ Կոմիտէի գործունեայ անդամներէն մէկը ։

Կազմակերպական մեծ ընդունակութիւններու տէր, լուրջ եւ մոլեռանդ հաւատացող մըն էր դէպի գործը ։ Ամէնէն ծանրակշիռ կացութիւններէն դուրս կուգար միշտ պաղարիւն ։

Վարած է կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ եւ եղած է Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմնի անդամ ։

Լիբանանի մեր շարքերու կուսակցական դաստիարակութեան գործին մէջ ընկեր Ա․ Յովհաննէսեան ունեցաւ կարեւոր դեր մը, երկար ատեն ծառայելով իբրեւ գործիչ եւ ղեկավար ։

Վերջին տարիներուն ամէնէն եռանդուն եւ գործունեայ անդամներէն մէկն էր Համազգայինի Կեդր․ վարչութեան եւ Լիբանանի ազգային բարձրագոյն ժողովներուն ։

Ունի զանազան աշխատութիւններ, քաղաքական տեսութիւններ ,դասագրքեր եւ բազմաթիւ թարգմանութիւններ ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՌԱՊԼԷ

(Մահուան 400ամեակի առթիւ)

•

1553ին էր որ մեռաւ Կառկանթուայի եւ Փանթակրուէլի անմահ հեղինակը, Ռապըլէ, թէեւ կարելի չէ եղած ստուգել իր մահուան ճիշդ թուականը, ինչպէս դիտել կուտայ տեղական թերթ մը ։ Նմանապէս անորոշ է իր ծննդեան թուականը ։ Տարակոյս կայ տարուան մասին ալ ։ Ընդհանրապէս կը կարծեն թէ ծնած է 1494ին ։

Հայրը իրաւաբան էր Շինօնի մէջ ։ Նախ Ֆրանսիսքէն ապա Բենետիքթէն վանական, կը խեղդուէր կրօնական կեանքի սեղմումներու մէջ եւ հանեց հագուստը բժշկութիւն ուսանելու համար, Մոնփէլիէի մէջ ։ Բժիշկ եղաւ Լիոնի մէջ ։ Արդէն հրատարակած էր բժշկական զանազան գործեր նախքան իր գլուխ գործոցը «Փանթակրուէլ » , որ երեւցաւ Մեթր Ալքոֆրիպա Նազիէ անունով ։ 1532ի վերջերն էր, Լիոնի մէջ ։ Ասոր յաջորդեցին ուրիշ գիրքեր 1534ին, մասնաւորապէս Կարկանթուա ուր հեղինակը կը յարձակէր աստուածաբաններուն վրայ ։ 1546ին « Երրորդ գիրքը», «Չորրորդ գիրք», ուր Պապերը կը յայտնուէին իրենց փառասիրութեամբ , իր ամբողջական հրատարակութեամբ լոյս տեսաւ 1552ին եւ 1564ին ։ Ապա հրատարակուեցաւ Հինգերորդ գիրք ։ Մինչեւ ԺԶ․ դար հարիւր տպագրութիւն ունեցաւ իր գործը ։

Ժողովրդական նիւթերով բեղուն այս տաղանդը, եւ հմուտ միտքը կը տիրապետէր Վերածնութեան վրայ ։ Իր նիւթերը կը քաղէր ժողովրդական զրոյցներէ , պարզ գիւղացի մարդոց կեանքէն, որոնց կը յաճախէր իր ծննդավայր Թուրէնի մէջ մասնաւորապէս ։

Իր կեանքը լի էր արկածախնդրութեամբ, իսկ ատոր համար ալ քանիցս ապաստանեցաւ Իտալիա եւ 1546ին Մեց փախաւ ուր ապրեցաւ թշուառօրէն ։ Իր գրածները չէին կրնար անվնաս անցնիլ Ֆրանսուա Ա․ի եւ Անրի Բ․ի տիրապետութեան տակ ։ Նոյն տարին, իր բարեկամներէն մէկը, Էթիէն Տօլէ, տանջուեցաւ «Մէկ երրորդ գիրքը» գրադատութեան ենթարկուեցաւ Սորպոնի կողմէ ,իսկ «Մէկ Չորրորդ »ին վաճառումը արգիլուեցաւ խորհրդարանին եւ Սորպոնի կողմէ ։ Այս հալածանքները հետեւանքն էին այն յարձակումներուն որոնցմով Ռապըլէ կը ձաղկէր ընկերային կարգուսարքը եւ օրուան ջոջերը ։ Այս բարի գրագէտը որ սրտանց կը սիրէր ազատութիւնը եւ պայքար կը մղէր յանուն մարդու զարգացման , որ հաւատք ունէր գիտութեան վրայ, կը մտրակէր սորպոնականները, կը ժխտէր իր ժամանակի դաստիարակչական մեթոտները, կը յարձակէր հին նախապաշարումներու դէմ ։ Այդ շրջանին մարդիկ կը վըտանգուէին, մինչեւ իսկ «կրակուելու » սպառնալիքով ։ Տեղական թերթի մը աշխատակիցը ատոր կը վերագրէ Ռապըլէի խոհեմութիւնը եւ նահանջները ։ Ա․դ է պատճառը, նաեւ, որ առասպելներով կը հիւսէր իր գրածները ։ Չէր ծածկեր իր դիտումները, բանալով իր ընթերցողներուն աչքերը ։

Մեծ լաւատես մըն էր Ռապըլէ եւ բուռն երգիծանք մը գործածեց պատերազմի դէմ, «գիտութիւնը առանց խղճի կործանումն է հոգիին » ։

× Ռապըլէի մահուան 400ամեակը մեծ շուքով տօնուեցաւ Մոսկուայի մէջ ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ կրթական նախարարութեան Տերմինաբանական» Կոմիտէն քննելով Հայոց լեզուի մէջ « կոնոմիկա » բառին գործածութեան հարցը, որոշեց հրատարակուող գիրքերուն, դասագիրքերու, թերթերու եւ այլ գրականութեան մէջ այսուհետեւ գործածել «էկոնոմիկա » բառը, նկատի ունենալով որ հայերէն «տնտեսութիւն »թարգմանելով չարտայայտեր բառին իսկական իմաստը ։

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

Կերած հացերնին ու խմած ջուրերնին արիւնոտ եղա ծէր եւ կեանքը դառնամահ եւ թունաւոր պտուղի մը պէս էր իրենց համար ։

Ինչպէս որ եկեր էին, ձգտելով փախչիլ իրենց ճակատագիրէն, յաճախ աննպատակ, բռնելով դիմացի ճամբան, հալածուած անօթութենէ ։ սուզէ, սարսափէ, այնպէս ալ կրկին, հիմա կ'ուզէին մեկնիլ ։ Ցրուած ու կոտորուած ընտանիքներու բեկորներ կը միանային իրարու , համշէրիներու խումբեր կը կազմէին ու հաւաքաբար կ'ապրէին, հաւաքաբար կը ծրագրէին ,հաւաքաբար ճամբայ կ'ելլէին ։

Իրենցմէ իւրաքանչիւրը կարծես կորսնցուցած էր այլեւս մարդկային կամքի, անհատական ուրախութիւններու եւ ցաւերու գաղափարն իսկ․ ամէն մէկը առանձին մարդկային խլեակ մըն էր , շըւարուն, կորսուած ։ Ու ինչպէս ուղեկորոյս թռչունը՝ իր երամին, անոնք կը դառնային իրենց հէմշիրէներու խմբակին ։ Ինչով եւ ի՞նչպէս պիտի կարենային թօթափել զիրենք դարաւոր տառապանքի թմրութենէն, վերադարձնել զիրենք մարդկային հրայրքներու, վառել իրենց աչքերը յոյսով, պարզել իրենց սեւագիր ճակատները, յոյս եւ ժպիտ տալ իրենց մեռած ու անէծքէ չորցած շրթունքներուն ։ Մէկ բան միայն զիրենք կը դրդէր այդ ուղղութեամբ, վերադարձը դէպի հոն ուր ծներ ու մեծցեր էին, հոն ուր՝ արդէն անգամ մըն ալ վառեր էր այս նոյն կրակը․ հոն՝ ուր ձգեր էին իրենց արտերը, իրենց սիրելիներուն գերեզմանները, այն ծառերը՝ որոնցմէ յաջորդաբար իրենց հօրը , իրենց եւ զաւակներուն օրրանները կախուած էին, կարկաչող ջուրերը, անցնող քամիները, սաւառնող ամպերը, սարերը ու ջուրերը․․․ ու հայրենիքի սփոփարար յիշատակը կը մաքրէր ու կը սրբէր իրենց հոգիէն բոլոր հոն կուտակուած թոյները , քէները եւ ոխերը ։

— Վաթան, հողիդ ղուրպան․․․ արիւնս հոս թափելու տեղ՝ թող քու ծոցիս մէջ թափի ․․․

Նիւթական ճղճիմ դժուարութիւններ արգելք կ'ըլլային իրենց ։ Մենք մեր բոլոր ջանքերը կ'ընէինք իրենց օգնելու համար ,եւ երբեմն կը յաջողէինք ճամբայ հանել զիրենք ։

Երկար փոշոտ ճամբուն վրայ՝ ուրկէ եկեր էին մշակներու խումբեր , զինուած երկրագործական տարրական գործիքներով, առողջ եւ հուժկու, յոյսով եւ աշխատութեան կամքով ոգեւորուած, երազելով խարտեաշ հնձաններուն, բերքերու առատութեան եւ այգեկութներու օրհնեալ եւ բերկրալի ճոխութեան վրայ, հիմա կ'երկարէր շարքը վերադարձողներու կարաւանին ։ Կզակնին լաչակով կապած եւ մարմիննին ցնցոտիներով ծածկած կիներ ․․․ դարձեալ կիներ․․․ արեւին տակ ճերմակ քօղերը հեռաւոր ոչխարներու հօտի մը երեւոյթով կը վէտվէտի․․․ մէկ քանի անդամահատ կամ հիւանդկախ մարդիկ․ տժգոյն եւ չոր դէմքեր, ցամքած շըրթունքներ․ կարաւանին առաջքէն քովերէն ու ետեւէն որբեր, որբեր, որբեր ․․․ անոնք բոկոտն են եւ գրեթէ մերկ ու գըլուխնին բաց արեւին տակ ։ Կարաւանը կը յառաջանայ յամրաքայլ ու հանդիսաւոր, ամէն մէկ գլուխ դագաղի պէս է․ մեռելներու յիշատակներ կան հոն, սիրուած մեռելներու, քաջի պէս մեռնողներու ։

Ողբեր ու լէժանտներ կը տանին իրենց հետ , արտասուք եւ հպարտութիւն ունին միանգամայն աւանդելիք ․․․ Ճամբան երկար է ու իրենք տժգոյն ու վատթարացած ․պիտի հասնի՞ն արդեօք ․․․ որքանը ճամբայ պիտի մնան եւ որքանը պիտի յաջողին վաթանին հողը համբուրելու ․․․ եւ յետոյ ի՞նչ խեր կայ իրենց մահամերձի , իրենց խեղճացրի, իրենց ուրուականի ներկայութենէն ։

Կարաւանին առաջքէն, քովերէն, ետեւէն ահաւասիկ, տղաքը կ'ոստոստեն, կը վազվռտեն ․․․ ցնցոտիներու պատռուածքէն մարմինները կը յայտնուին ամուր եւ պինդ պղպատի պէս ․անոնք չեն ճանչնար սուգը եւ տէրը, կ'արհամարհեն արեւին սլաքները, տօթակէզ եւ անշնչելի օդին ծանրութիւնը, մերկ ոտքերնուն ներքեւէն երկարող ճերմակ եւ կիզիչ ճանապարհը ։

Անոնք կե՛րթան ճակատնին դարձուցած նպատակին, հոգինին զեղուն եռանդով եւ յոյսով, կ'երթան դէպի հայրենիք որի մասին լսեր են շատ մը հէքեաթներ մամիկէն ու մայրիկէն․ կ'երթան դէպի խոստացուած հորիզոնները, դէպի երազուած սարերը, ակնկալուած քաղցրութիւնները հայրենի հողին ընծայած պտուղներուն ։

Ու սգաւոր կարաւանը այրիներուն որ իր որբերը կը տանի դէպի հայրենիք հեռացնելէ տօնական երեւոյթ մը կը ստանայ մեզի համար ու սրտերնիս կը յուզուի անբացատրելի եւ ուժգին զգացումով մը ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ռավարութեան ձեռնարկները ։ Այդ ուղեգիծը ի վերջոյ պիտի ստիպէ Խ. Միութիւնը բոլորովին փոխել իր քաղաքականութիւնը »։

Ամերիկեան պատուիրակը այս առթիւ քննադատեց Վիշինսկիի վերջին ճառը, որով կը պահանջէր լքել Ատլանտեանի դաշինքը։ Եւ հանդիսաւորապէս յայտարարեց.— « Ինչ որ կ'ընենք Ատլանտեանի դաշինքով, կը ձգտի խաղաղութիւնը պահպանելու » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ ՄԸ երեւան հանուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Բոլշեւիկեան ամենամեծ եւ ամէնէն վտանգաւոր դաւադրութիւնը կը համարուի այս։ Ձերբակալուած են աւելի քան 35 Գերմաններ։ Դեռ կը փնտռուին 8—10 կասկածելիներ, մասնաւորապէս Ռուրի շրջանին մէջ։ Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ դաւադիրները ոչ միայն ճարտարագործական եւ տնտեսական գաղտնիքներ կը հաւաքէին, այլ եւ կը լրտեսէին դաշնակից զինուորական ուժերը։ Այս մասին տեղեկութիւն տրուած է Փրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան իշխանութեանց ։ Կալանաւորներուն մէջ կան քանի մը գործարանատէրներ։ Տոքթ. Ատընաուըր Ուոշինկթըն գտնուած ատեն թելադրած էր զգուշութեամբ ընդունիլ Խ. Միութեան հաշտարար ձեռնարկները։ Իր կարծիքով, 250 լրտեսական կազմակերպութիւններ կը գործեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, ի հաշիւ Խ. Միութեան ։ «Խ. Միութիւնը կը ջանայ խորտակել հանրապետութիւնը, տիրանալու համար մեր ճարտարագործական կարողութեան եւ բանուորութեան »։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը կէս առ կէս արժեզրկեց դրախմին։ Ապրիլ 9էն սկսեալ տոլարը կ'արժէ 30000 դրախմի, փոխանակ 15.000ի, իսկ սթերլինը 42000էն կը բարձրանայ 84.000ի։ Միւս օտար դրամները պիտի հետեւին տոլարի նոր արժէքին։ Ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ այս միջոցին դիմած են, զարկ տալու համար արտածումներուն ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՃԱԿԱՏԻՆ սպարապետը, զօր. Րիճուէյ, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէ Մարոքի մէջ, բարձր պատուանշան մը ստացաւ Սուլթանէն ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նամակադրոշմներուն վրայ երեք սեւ գիծեր պիտի քաշուին, ջնջելու համար Ֆարուքի նկարը։ Կառավարութիւնը նախապէս կը մտածէր ոչնչացնել հիները եւ նոր նամակադրոշմներ տպել, բայց նկատելով որ տակաւին քանի մը միլիոն կայ Ֆարուքի նկարով, աւելի խնայողական գտած է ջնջել նկարը ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ափրիկեան եւ ասիական պետութեանց պատուիրակներու խմբակցութիւնը որոշեց պահանջել որ Ապահովութեան խորհուրդին օրակարգը անցնեն Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները ։ Այս առթիւ յուշագիր մը պիտի ներկայացնեն, ծանր մեղադրանքներ ուղղելով Ֆրանսայի դէմ ։

ՈՍԿԻՆ ԵՒ ՏՈԼԱՐԸ բարձրացան Փարիզի հրապարակին վրայ։ Թերթերը կը գրեն թէ ուրբաթ օր 1300 միլիոն ֆրանքի գործառնութիւններ կատարուեցան 630 միլիոնի դէմ։ Ձոյլ ոսկին բարձրացաւ 498 հազար ֆրանքի ։ Ծախուեցան 800 ձոյլ ոսկի, 95000 նափոլէոն՝ 3750 – 3760ի, այսինքն 40 ֆրանք յաւելումով։ Ազատ շուկային մէջ տոլարը բարձրացաւ 402ի, զուից. թղթադրամը 94.50ի, սթերլինը՝ 1050ի եւայլն։

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

3, Rue St. Vincent de Paul,

Paris (10). Tél: TRU. 72-60 (Poste 89)

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Հայ. եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլեան Համազգային սգատօնի եկեղեցական պաշտամունքը։ Օրուան քարոզի նիւթ պիտի ըլլան պատերազմի ընթացքին ինկած մեր բիւրաւոր նահատակները, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին քրիստոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի ազատութեան համար։ Յաւարտ Ս. Պատարագի պիտի կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտամունք ։

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի համայն հայութիւնը, որ սիրով փութայ եկեղեցիները խուռներամ, եւ թէ մեծարանքի տուրքը ընծայաբերէ անոնց խնկելի յիշատակին ։ — Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան Կաթող. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց ։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանօզի Հայր. Միութեան ։ Ապրիլ 19, կիրակի ժամը 16ին, Փաթրօնաժներու դեղեցիկ սրահին մէջ։ Կը խօսի Տէսինէէն Տիկին Գ. Փափազեան։ Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ երգեր ։ Սգահանդէսէն անմիջապէս վերջը պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի շարժանըկարը։ Մուտքը ազատ է ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Մարտիկ եւ Ժիրայր Ծառուկեան, իրենց ընտանիքները եւ զաւակները, Տէր Կարապետեան ընտանիք եւ զաւակներ, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով վշտակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի մօրը՝ այրի տիկին Մաքրուհի Ծառուկեանի կսկծալի մահուան առթիւ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրանսա ըլլալը կը կարծուի։ Եղբայրը, Կարապետ, Հալէպի մէջ ջմեռա ծէ, կը թողուր երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արուբ եւ մէկ աղջիկ, 40–45 տարեկան այժմ։ Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives, Les Martegaux, Marseille.

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը խոր ցաւով կը ծանուցանէ մահը Միլանոյի մասնաճիւղի բազմավաստակ եւ վեթերան ատենապետին Տիար ՕՆՆԻԿ ՏԻԼՍԻԶԵԱՆԻ, որ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի առաջարկութեամբ Միութեան պատուոյ անդամ անուանուած էր, Կեդր. վարչութեան 25 Մարտի նիստին մէջ, ի գնահատութիւն իր բազմամեայ թանկագին ծառայութեանց։ Խորին ցաւակցութիւններ հանգուցեալին սգաւոր եալ քոյրերուն եւ բոլոր պարագաներուն։

ՇԱՒԻԼ.— Այրի Տիկին Տ. Աթանեան եւ իր զաւակները խորին ցաւով կը ծանուցանեն վաղաժամ մահը իրենց զաւկին եւ եղբօր՝

ՎԱՀԷԻ, 16 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ ։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10.30ին, Շաւիլի մատուռին մէջ ։

Կը խնդրուի հայրենակից բարեկամ–ծանօթներէ ներկայ ըլլալ։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել ։

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Փր., Արտասահման՝ 1400 Փր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20e

Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագէտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան կողմէ ։

17 Մայիս, կիրակի ժամը 16—24

Սէրքըլ Միլիթէրի ընդարձակ սրահներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Մուտք 200 ֆրանք

ՀՐԱՒԷՐ ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Կիլիկեան Ընդհ. Միութիւնը ըստ իր սովորութեան Զատկական տօներուն առթիւ կը սարքէ ընտանեկան ճաշ մը, 18 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 7էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

Կը հրաւիրենք բոլոր Կիլիկեցիները եւ մեր բարեկամները պատուել մեզ իրենց ընտանեկան պարագաներով, վայելելու համար զուտ Կիլիկեան պիւֆէ մը ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆրանք։ — Վարչութիւն

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ կ'ուզուի շըմիզիէ կարելու համար։ Մնայուն գործ կ'ապահովուի լաւ կարողներուն ։

Դիմել՝

Ets. Michel, 165 Rue de Javel, Paris (15)

Métro : Félix - Faure

Առաւօտները ժամը տասնէն 12, բացի կիրակիէ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ այս Չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ։ Նիւթը՝ Պատիժ եւ վարձատրութիւն։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 16—24, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22 ռիւ Վօլթէր ։

Կը նախագահէ՝ Տօքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Ս. Պետրոսեան, ընկեր Ս. Խաչատուրեան, Օր. Ա. Ուստուլիքեան, ընկեր Ա. Քիւփէլեան, Օր. Ս. Տուտաքեան եւ Ա. Յարութիւնեան ։ Նոր Սերնդականներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը, ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐԸ։ Եւրոպ. պարեր՝

JO FERNANDO

եւ ժօզէ Տալիլա (երգ) ։

Ճոխ պիւֆէ։

Մեթրօ Շարանթօն էքօլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբը, 26 ռիւ տէ Քօնվալէսան ։ Դասախօս՝ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ։ Նիւթը Է. Ականունի ։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի

American LLOYD

48, Rue de la République, MARSEILLE

Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա։ Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նըպաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան։

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն՝

7, Rue Auber, Paris

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ

Դերձակներու համար

Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ի Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր Ի » Ի

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ

Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղ ինով պատրաստուած տեսակներ.

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ․
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր․ վեցամս․ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ․
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ԱՊՐԻԼ
•
MARDI
14 AVRIL
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7041 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2452

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԵՄԱՐԱՆԸ ԿԸ ՃՈԽԱՆԱՅ

•

Համազգային – Փալանճեան Ճեմարանին նոր շէնքը, որուն հիմնարկէքը կատարուած է ապրիլ 7ին, նոր շրջան մը կը բանայ Պէյրութի այս կրթարանին համար:

Այս շէնքին շնորհիւ, հաստատութիւնը պիտի կրնայ լրացնել կարգ մը պահանջներ, որոնք յետաձգուած էին, տեղի անձկութեան պատճառով ․

Որքան գիտենք, շինութիւնը աւարտած պիտի ըլլայ յառաջիկայ հոկտեմբերին : Ուրեմն պատրաստ՝ գալիք տարեշրջանին համար, երբ կը տօնուի Ճեմարանին 25-ամեակը :

Հեռու՝ Հայրենիքէն, երկու բազմավաստակ դէմքեր, Լ․ Շանթ եւ Ն․ Աղբալեան, ձեռք ձեռքի տուին 1929ին, այս հաստատութիւնը հիմնելու համար :

Երկուքն ալ, հակառակ իրենց յոգնութեան եւ տառապանքին, գործի փարեցան երիտասարդական խանդավառութեամբ :

Ի՞նչ ունէին անոնք, իբրեւ հիմնական դրամագլուխ :

Անսասան հաւատք եւ աննկուն կամք : Երկու անպարտելի յատկութիւններ, որոնք իրենց աւիշը կը ստանային Հ․ Յ․ Դաշնակցութենէն :

Ուրիշներ առաջին վայրկեանէն իսկ յուսահատութեան պիտի մատնուէին, տեսնելով իրենց տրամադրուած նիւթական միջոցները․ Եւ պիտի [illegible] անփառունակ նահանջը :

Անոնք սրտանց փարեցան գործի:

Ահաւասիկ արդիւնքը,— առաջնակարգ ճեմարան մը՝ Լիբանանի հիւրընկալ ափերուն վրայ :

Տնտեսական աղբիւրներն ալ հետզհետէ բազմապատկուեցան :

Մասնաւորապէս Հիւս․ Ամերիկայի Կ․ Խաչը (այժմ Հ․Օ․Մ․), առաւելագոյն աջակցութիւնն ընծայեց, թեթեւցնելով օրուան հոգերը :

Ճեմարանը տեղաւորուած էր հնօրեայ շէնքի մը մէջ, եւ ատեն մը վերջը այլուր փոխադրուեցաւ, շատ աւելի խեղճ պայմաններու տակ :

Բայց եւ այնպէս, «գործը կը քալէր»: Ամուր էին հիմերը եւ վստահութիւն կը ներշնչէին ամէնէն թերահաւատին :

Այդ միջոցին էր որ, սրտցաւ երիտասարդ մը, ողբացեալ Նշան Փալանճեան, 20·000 սթերլին կը կտակէր, նոր շէնք մը գնելու համար :

Իր քոյրերը անմիջապէս գործադրեցին կտակը: Եւ գնուեցաւ ներկայ շէնքը, — Ֆրանսայի ծովային հրամանատարութեան երբեմնի պաշտօնատունը :

Մնացեալը լրացուց Լեւոն Շանթ, երկար պտոյտ մը կատարելով դէպի Մ․ Նահանգները, հակառակ իր ութսուն տարիներու յոգնութեան :

Արդիւնքը՝ 127·000 տոլար, որմէ աւելցած գումար մը այժմ կը գործածուի նոր շէնքին շինութեան :

Անշուշտ մեծ մխիթարութիւն մը չէ նիւթական շէնքը, առանց ներքին բովանդակութեան :

Համազգային ընկերութիւնը եւ հաստատութեան վարիչները այդ հոգն ալ ստանձնած են մեծանոյնվճռականութեամբ:

Արդէն կատարուած են կարգ մը բարեփոխումներ: Իսկ յառաջիկայ շրջանին պիտի փորձեն գործադրել ընդարձակ ծրագիր մը, որուն մասին պիտի խօսինք առանձին :

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ՀԱԿԱՀԱՅ ՔՍՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ․— Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Պոլսոյ թուրք թերթերէն «Եննի Սապահ» գրգռիչ գրութիւն մը հրատարակած է հայկական դպրոցներու դէմ : Ահաւասիկ յօդուածին ամբողջութիւնը (2 ապրիլ) ․—

Հայ փոքրամասնութեան պատկանող կարգ մը վարժարաններու մէջ կրօնքի եւ «Հայկականութեան» քարոզութիւններ կը կատարուին: Այդ վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող Թուրք ուսուցիչները իրենց հայ պաշտօնակիցներուն բռնած ընթացքին առջեւ «շատ դժուար կացութեան մը» մատնուած են: Թուրք ուսուցիչները չեն հրաւիրուիր պաշտօնական կամ անպաշտօն որեւէ հաւաքոյթի : Վարժարաններու տնօրէններն ալ կրթական տնօրէնութեան մօտ կը բողոքեն Թուրք ազգայնականութեան համար բծախնդրութիւն ցոյց տուող Թուրք ուսուցիչներու դէմ, եւ զանազան պատրուակներ գտնելով՝ կը պահանջեն որ անոնք տարբեր վարժարաններ փոխադրուին :

Այս հաւաքոյթները կը գումարուին զանազան առիթներով եւ հայ տեսուչներն ու դասատուները իրենց աշակերտներուն կը հրահանգեն որ Թրքերէն դասերէն զատ ուրիշ որեւէ առթիւ Թրքերէն բառ մը իսկ չարտասանեն : Այս ալ կը [illegible] սկզբունքով որոշումներ տուած են :

Այսպիսի հայ վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող Թուրք ուսուցիչները կ'առարկեն թէ այս պայմաններուն տակ «ասպարէզի եւ Թուրք արժանապատուութեան անունով բան մը չէ մնացած», եւ ուրիշ ճամբայ չեն գտներ բայց եթէ հրաժարիլ: Օրինակ, Գումգափուի հայ վարժարանին մէջ Թուրք եւ հայ ուսուցիչներու միջեւ ստեղծուած ձգտումը անտանելի դարձած է: Այդտեղ ալ հայ աշակերտներուն բացարձակապէս արգիլուած է Թրքերէն խօսիլ եւ ըսել թէ «ես Թուրք հայրենակից մըն եմ»:Տղոց կարդացած հայերէն դասագրքերը միւս հայ վարժարաններու դասագրքերէն տարբեր են եւ աշակերտները իրենց գրքերը Թուրքերէն կը պահեն եւ կարգ մը Հայերու ցոյց կուտան :

Տղոց «Հայկականութիւն» ներարկելու տեսակէտով, Հայերու միջեւ ալ տարակարծութիւններ ծագած են: Կարգ մը հայ վարժարաններու մէջ, ոչինչ կը ծածկուի Թուրք դասատուներէն եւ քննիչներէն: Այն հայ հայրենակիցները, որոնք մտերմութիւն ունին Թուրքերուն հետ, կը գանգատին եւ կ'ըսեն թէ կարգ մը թթու Հայեր ճնշում կը բանեցնեն իրենց վրայ :

Թուրք ոստիկանութիւնը տեսած էր թէ Սէն Պընուա լիսէին մէջ պատահած վիրաւորման դէպքը «կրօնական քարոզութեան» արդիւնքն է․ Թուրք ոստիկանութիւնը աչալրջութեամբ կը քննէ խնդիրը : Իսկ կրթական քննիչներն ալ ի պաշտօնէ կը քննեն զայն :

Այժմ բոլոր օտար եւ փոքրամասնութեանց պատկանող վարժարանները խիստ հսկողութեան մը ենթակայ պիտի ըլլան : Այդ դպրոցներուն մէջ պատահած ամենադոյզն գործունէութիւն մը խստիւ պիտի հետապնդուի: Բոլոր վարժարաններուն մէջ անպատճառ Թուրք օգնական տնօրէն մը պիտի գտնուի: Դաստիարակութեան ծրագիրները եւ դասագրքերը պիտի վերաքննուին :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՐՔՈՒՄ

Ուրիշ թուրք թերթ մը, Ճիւմհուրիյէթ կը գրէ այս առթիւ (3 Ապրիլ) ․—

Կրթական տեսչութեան օտար եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններու տնօրէնի օգնական Օսման Կիւնէյի կողմէ հերքուեցաւ այն լուրը թէ Գումգափուի Հայոց վարժարանին մէջ Թուրքերէն խօսելու արգելք հաստատուած է :

Օսման Կիւնէյ «Տիւնյա»ի աշխատակիցն ալ հետեւեալը յայտարարեց ․

— Մինչեւ սա պահուս կրթական գործավարութեան ծրագրէն շեղած միակ փոքրամասնութեան վարժարան մը գոյութիւն չունի: Թէ մեր քննիչներուն եւ թէ իմ կատարած քննութիւններուս ընթացքին նմանօրինակ գործունէութիւն մը չէ տեսնուած: Կը սպասենք որ նմանօրինակ զրոյցներու ծնունդ տուող մեր ընկերները ամէն տեղէ առաջ դիմեն եւ ապօրինի գործերու մասին մեզի գանգատ ներկայացնեն :

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄԸ

Յառաջիկայ երկուշաբթի, 20 Ապրիլ, պիտի սկսի Քորէայի վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներուն փոխանակութիւնը :

Բոլորն ալ պիտի փոխադրուին Փանմունժոմ, ուր կը կատարուէին զինադադարի բանակցութիւնները : Դաշնակիցները պահանջած էին փոխանակութիւնը սկսիլ այս շաբթու, չորեքշաբթի, բայց [illegible] : Դաշնակից հրամանատարը լուր տուած էր թէ պատրաստ է գործի սկսիլ 72 ժամէն, եթէ կարմիրները կ'ընդունին: Այս վերջինները պատասխանեցին թէ փոխանակութիւնը չի կրնար սկսիլ ապրիլ 20էն առաջ: Կարճ բանակցութենէ մը ետք, համաձայնութիւն գոյացաւ, յառաջիկայ Բշ․ օրուան համար :

Առաջին խումբը պիտի բաղկանայ 100 գերիներէ: Առաջին օրը դաշնակիցները պիտի յանձնեն 400 Հիւս․ Քորէացի եւ 100 չինացի գերիներ: Այնուհետեւ դաշնակիցները ամէն օր պիտի վերադարձնեն 500 գերիներ, կարմիրները՝ հարիւր: Այսպէս Ազգաժողովը պիտի յանձնէ համագումար 5800 վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներ:

Գերիներու փոխանակութեան համաձայնագիրը առաջին կարեւոր վաւերագիրն է որ կը ստորագրուի զինադադարի բանակցութիւններէն ի վեր (1951 Յուլիս 10): Շաբաթ օր ,երբ կը ստորագրուէր վերջին համաձայնագիրը, դաշնակիցներու ճակատէն երկու թղթակիցներ, վեց լուսանկարիչներ եւ շարժանկարիչներ արտօնուեցան ներկայ ըլլալու: Պաշտօնագիրներուն թարգմանութիւնը տեւեց տասը վայրկեան : Սպայ մը կը պատմէ թէ երկու կողմերուն պատուիրակները սրահին մէջ նստան առանց բառ մը փոխանակելու: Ի վերջոյ Ազգաժողովին գլխաւոր ներկայացուցիչը խզեց լռութիւնը , ինքնահոս գրիչ մը հանեց եւ ստորագրեց համաձայնութեան երեք պատճէնները : Յետոյ ստորագրեց կարմիրներուն պաշտօնագիրները եւ վեց թուղթերը յանձնեց չինացի զօր․ Լիի: Իւրաքանչիւր կողմ ստացաւ երեք պատճէն, անգլերէն, չինարէն եւ քորէական լեզուներով :

Դաշնակից հրամանատարը նորէն պահանջեց որ կարմիրները աւելցնեն իրենց յանձնելիք ստմագերիներուն թիւը, բայց անոնք մերժեցին , պնդելով թէ «խնդիրը քննած են լրջօրէն » :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք ․—

Բարեկամ բժիշկ մը՝ 3000 ֆրանք :

Տիգրանակերտցիէն՝ 1000 ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՆՈՐ ԿԱՅԱՆ

«Յառաջ»ի նոր խմբագրատունը կը գտնուի Ազգ․ Տան ծաղկազարդ պարտէզին մէջ :

Երբ ներս մտնէք հաստատութեան մեծ դուռնէն, որ պաշտօնատան մը տպաւորութիւնը կը գործէ, ձեր առջեւ կը բացուի պատմական շէնք մը , — Թրեվիզի դուքսին դղեակը :

Կեդրոնական շէնքին կից, դէպի աջ, խմբագրատունն է: Ընդարձակ սրահ մը՝ գետնայարկ :

Շէնքին տակ, Զէյթունցի Մարգարեանի խմորեղէնի փուռն է: Տեսակ մը քարայր, որ թերեւս բաներ մը կը յիշեցնէ Զէյթունէն: (Վաճառատունը կը գտնուի մուտքի դրան մօտ):

Չորս հայ նպարավաճառներ , Շիրակի ամբարներ հաստատած են Թրեվիզ փողոցին մէջ,— Կ․ Պոլիս (Քոնսթանթինոփլ), Արարատ, Արաքս, Շիրակ :

Պարենատուն մըն ալ կը գտնուի յաջորդ փողոցը (Սոլնիէ) — Մասիս : Իսկ պողոտայէն անդին՝ Լամառթին փողոցին մէջ, Հրաչեան :

Բոլորն ալ Վանեցի են: Կը նշանակէ թէ երբ օր մը Վասպուրական վերադառնանք, պարենաւորումը ապահովուած է: Նախաբարութիւնն ալ կազմ եւ պատրաստ :

Բազմաթիւ առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ թառած են Թրեվիզի եւ յարակից փողոցներուն մէջ,— գորգավաճառ, ատամնաբոյժ, դերձակ, ելեկտրագէտ :

Կան ուրիշ բազմաթիւ հայ առեւտրականներ ալ ամբողջ թաղին մէջ :

Մեթրօ Քատէի դիմացը երկու սրճարաններու վերնայարկերը վերածուած են «ծանօթ հաւաքատեղիներու», զանազան միութեանց համար: Կը ծառայեն նաեւ իբրեւ լսարան :

Խմբագրատունէն հինգ վայրկեան հեռու է տպարանը, «Արաքս»: Բակի մը խորը , ապակիէ տանիքով :

Շէնքին դուռնէն մինչեւ տպարան՝ նրբանցքին մէջ օրն ի բուն կ'երթեւեկեն բազմաթիւ ուսումնականներ եւ այցելուներ:

Ոմանք տուն – տեղ են եղած, տպարանատիրոջ գրասեղաններուն վրայ: Կը գրեն: Կը գծեն: Կը ծալլեն: Երբեմն ալ ակադեմական ասուլիսներ կը կատարեն, յոտնկայս եւ նստուկ :

Մանաւանդ շաբաթ օրերը, երբ անցուդարձը կը խափանուի, դուռնէն մինչեւ գրաշարանոց :

Առաջին նորեկը տնեցի կը դառնայ :

Տպարանատէրը, բանաստեղծ Թոփալեան, հիւրընկալութիւն շնորհած է բոլորին ալ :

Ուրիշ պարագայ մը կը յիշեցնէ Պոլսոյ Ջաղմաքճըլարը :

Բակին մէջ գրախանութ մը բացած է Մ․ Պարսամեան, իսկ Ռիշէ փողոցին դիմացի ափը ուրիշ մը՝ Հ․ Բալուեան: Դարձեալ բակին մէջ :

Մէկ խօսքով, մանրանկար Հայնոց մը:

ՎԱՀԷ

ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹ

ԽՄԲ.— Վենետիկի Մխիթարեանց բազմամեայ ամսագիրը, «Բազմավէպ» կրկար եւ հայրենաշունչ խմբագրական մը հրատարակած է, այս խորագրին տակ :

Ստորեւ հատուած մը, որ կրնայ գաղափար մը տալ ամբողջութեան մասին .—

... Ֆրանսացին իր Ժան տ'Արքով կը խանդավառուի, Իտալացի մանուկին սիրտը ազատութեան կրակով կը հրդեհուի, երբ Պալիլլան կը յիշէ մանուկ մը, որ առաջին քարը նետեց Իտալացիները ճնշող Աւստրիացիին դէմ եւ ազատութեան կայծը բռնկցուց. դուն աւելի ազնուական ու մեծ տիպար մը ունիս՝ սքեմաւոր Ղեւոնդը, որ՝ հայ ամբոխին գլուխը անցած՝ անհաւատ ու սրբապիղծ գլուխներ կը ջախջախէր :

Պատմէ դու միշտ, թէ որքան խրոխտ եղած է ու վսեմ մեր նկարագիրը, մեր կեցուածքը հին դարերէն սկսեալ. որքան ահեղ ու անհամար ցեղերու դէմ են մաքառեր մեր արքաներն ու զինուորները յանուն հայրենիքին, յանուն ազատութեան, սկսած ասորեստանեան - բաբելական շրջաններէն մինչեւ Մարեր, Հռոմայեցիներ ու Պարսիկներ, որոնց լեգէոններն ու մատեան գունդերը միշտ իրենց դէմ գտան մեր առիւծասիրտ բանակները, պատրաստ մեռնելու, քան թէ քայլ մը հող տալու կամ ստրուկ դառնալու: Եւ մեր դարաւոր պայքարներու ընթացքին ունեցանք այնքան դիւցազներ ու նահատակներ, որոնց թիւը չկայ երկնքի մէջ :

Արշակունիներու անուններն ու փառքերը շատ են: Պարսիկ անթիւ բանակներու յարձակումներուն դէմ հայկական ընդդիմութիւնը դիւցազնութեան կը հասնի: Շապուհ արքան, ապշած հայ բանակի գրոհին դէմ, կ'ըսէ. «Կարծես հուր բոց ի գնդէն ելանիցէ »:

Եւ մատնուած Արշակի վրէժով լեցուն հայ բանակը տեսնելով՝ այս անգամ ալ կը խոստովանի, թէ Հայոց նիզակաւորները [illegible] մատ հզօր եւ անշարժ», եւ այսպիսի պատգամ մը խորաքանդակ. «Երանի որ Հայոց գնդին տէր իցէ, այնպիսի տիրասէր եւ միաբան միամիտ զօրացն»:

Բագրատունիները կուգան իմաստուն եւ շինարար: Կը բաւէ, որպէս ցուցանիշ իրենց ստեղծագործութեան, Անին ցանկալի ու երեւելի՝ իր հազարումէկ տաճարներով ու բիւրաւոր պալա[illegible]: Որուն տխուր վերջալոյսին՝ [illegible] բարբարոսներու ձեռքէն, մեր ազատասէր Ռուբէնները նոր հայրենիք կը կերտեն, Կիլիկիան, իրենց սուրով, ու երկիրը կը լեցնեն գրչի եւ գեղարուեստի անբաւ եւ աննման հարստութեամբ, որով այսօր իրաւամբ այնքան հպարտ կը զգանք մենք մեզ :

Թագ ու գաւազան կրկին կը խլեն մեզմէ բարբարոսներ, բայց եւ ոչ ազատութեան սէրը, որ անշէջ կրակի պէս կը վառի մինչեւ Խրիմ, մինչեւ Պոլիս ու Թրանսիլվա – Անդրանիկ, մինչեւ մեր վերջին ազատութեան արշալոյսը, որ արժեց աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու արիւնը :

Յանուն հայրենիքի եւ ազատութեան մղուած մեր դարաւոր պայքարին եւ մեր վսեմ ու պատուաւոր դիրքին դիմաց՝ որքան ստորին ու սեւ կը մնայ պատկերն ու նկարագիրը արիւնարբու ժողովուրդներու, որոնք անխղճօրէն անճխտեցին մեր ցեղը, քանդեցին մեր դրախտավայր աշխարհը, որուն աւերակները մինչ մեր հընութեան փառքերը կը պատմեն՝ բողոք եւ դատապարտութիւն են բարբարոս աւերիչներուն :

Անիշխանութեան օրերուն մեր ցեղի պանդուխտ զանգուածները տխուր արշաւանքներով դէպի օտար ափեր կը դիմէին. ոչ սուր ունէին եւ ոչ հուր, այլ դարձեալ գիրն ու գրիչը, խաչն ու Աւետարանը միայն, ամէն պանդխտավայր հայրենիք դարձնելով՝ հայրենի տաճարներով, հայրենի գրականութեամբ ու գեղարուեստով:

Այսպէս՝ անոնց ժամադրավայրերը մինչեւ Խրիմ, մինչեւ Պոլիս ու Թրանսիլվանիա, Լեհաստան, Իտալիա եւ մինչեւ Պարսկաստան եւ հեռաւոր Հնդկաստան, ամէնուրեք խանձարուր մը դարձան հայ ստեղծագործութեան, որուն հետքերը կը խօսին մինչեւ այսօր, քանի դեռ կ'ապրին քանդակներն ու գրքերը՝ Հայու տառերով ու Հայու հոգւով :

Դար մը առաջ հայ ազգին ու Մխիթարի մեծ զաւակ մը, Ալիշան, քնարն առած երգեց հայրենի փառքեր ու դրուագներ եւ բռնկցուց հայ սրտերը :

Եթէ Յոյնը իր Հերոդոտոսն ունի, Հռոմայեցին՝ իր Լիւիոսը, մի՞թէ մենք չունի՞նք դիւցազներգակ ու պատմահայր Խորենացին, որ մանաւանդ այսօր իսկ կարծես կը խարանէ հայ զանգուածին անհո[illegible]թիւնը:

«Թէպէտեւ փոքր ածու մըն ենք, եւ սակաւաթիւ, սակայն շատ քաջագործութիւններ կատարուած են մեր աշխարհին մէջ՝ արժանի գրով յիշատակութեան » :

Կրնա՞նք աւելի ներշնչող եւ հրահրիչ դրուագ չնշել հայ մանուկին, որքան Վարդանանց հերոսամարտը՝ Եղիշէի զմայլելի գրչով դեղերփնուած, ուր Համակ արիւն, Համակ սէր եւ մահ կը բուրէ, սէր եւ մահ յանուն կրօնքի, յանուն հայրենիքի եւ խղճի ազատութեան :

Բացառիկ ու զարմանալի է մեր գրականութեան պատկերը դարաւոր ելեւէջով եւ յարաճուն կուտակումով, որ կը սկսի Գողթան երգերէն ու կը խառնուի մերօրեայ խիզախ ու բազմածաւալ շարժումին: Մեր Ոսկեդարէն մինչեւ այսօր, ի հեճուկս ճակատագրի ամէնէն դաժան խաղերուն, միշտ երգած ենք, անվհատ դրած ու շինած ենք եւ աւելցուցած փառք փառքի վրայ, գիրք՝ գրքի եւ յաղթանակ՝ յաղթանակի, ամէն մարզի մէջ եւ ամէն հորիզոնի վրայ :

Եւ երգած ենք աննման երգերը երկնքի ու երկրի. Վահագնի ծնունդէն մինչեւ Հոփսիմեանց դիւցազներգը, Սիւնեցիի յաղթական օրհնութիւններէն մինչեւ Նարեկեան ողբերն ու տաղերը, մինչեւ Շնորհալիի վարդապետական երգերն ու հոգեխռով շարականները, եւ այնուհետեւ անընդհատ շարքը Առաքելներու, Քուչակներու, Գրիգորիսներու, Ֆրիկներու, Նաղաշներու, Սայաթ Նովայի, Ալիշանի, Ջիւանի ու Շիրազի, յիշելու համար միայն մէկ քանին մեր դարաւոր շղթայի օղակներէն, երէկ եւ այսօր :

Կը ճնշէ օտար բարբառն ու մամուլը. զօրացնենք ուրեմն մեր պաշտպանութեան ամբարտակները երեսունվեց տառերու բանակով՝ որոնք հրաշագործ են ամէն ալիքի եւ ամէն յորձանքի դէմ :

Հայ նաւաբեկեալներ, ամուր փարեցէք փրկութեան տախտակներուն՝ մեր ոսկեղէն տառերուն: Տոկալ, տոկալ եւ յաւէտ տոկալ. ահա կարգախօսը, որ «Յառաջ»-ներ ու նմաններ սրտագին ձայնեցին: Տոկալ ու մարտնչիլ խեռ ալիքներուն դէմ, անվկանդ յոյսով, քանի որ հեռի չէ ժամը մեր հայրենիքի ափերն ողջունելու եւ լիաթոք հնչելու օրհներգը մեր փրկութեան :

Երանի անոնց, որ հաւատքն ունին եւ կ'արիանան տոկալու ... անոնք պիտի տեսնեն հայ հողին վրայ Լուսաւորչի կանթեղը սուրբ, որ լոյս կուտայ հայ աշխարհին եւ կը ճառագայթէ անշէջ :

Տարիներէ ի վեր Միացեալ Նահանգներու հայկ. գաղութի պաշտօնական մարմիններ, օտարացման փոթորիկէն այլայլած, օգնութեան սրտառուչ կոչը կ'ար[illegible] տեղւոյն նոր սերունդները հայ տառերով ու հայ խօսքով կարենան պատուաստուիլ իրենց ցեղի մայր ծառին :

Մեր մեծ աղէտի օրերուն, Միջագետքի անապատներու սարսուռին ու մահուան գրկին մէջ փշրուած թշուառ հայ մայրեր, ցեղի արիւնին գերագոյն ճիգով, ցամքեցուցին իրենց արցունքը, ժպիտ ու սէր դարձան իրենց կիսամեռ, սովալլուկ զաւակներուն եւ վերջին պատառին հետ, որ իրենց բերնէն ու սրտէն կը խլէին, հայրենիքի սէրն ու անունը կը ջամբէին անոնց՝ աւազուտը քարտէս ըրած ու դողջուն, անզօր մատներով հայ տառերը դրոշմած :

Եւ ո՞ր հայ մայրը, ըսէք դուք, հայ եղբայրներ, աւելի դառն ու դաժան պայմաններու մէջ կը գտնուի այսօր, քան մեր նահատակները, մեր «տիկնայք փափկասուն» Հայոց Աշխարհին» : Եւ մի՞թէ կըր[illegible] կամ օրինակ կտակել :

Հիներէն մեզի ժառանգութիւն մնացած են «Հայրէններ», այսինքն հայրենի երգեր: Այն ժամանակներն ալ օտարութիւնը զոհեր կը տանէր մեզմէ ... «Հայրէն երգէ, եղբայր», կ'ըսէին իրարու: Ու երգերը մկրտուեցան «Հայրէն»:

Այսօր պարզ զոհեր չեն, որ կ'իյնան օտարացման յորձանքին մէջ, համայնքներ են, անթիւ բազմութիւններ. Թող այսօրամէն հայ պատգամ դառնայ, ամէն հայ օրուան կարգախօսն ընէ. «Հայրէն խօսէ, հայրէն գրէ, հայրէն երգէ»:

ՍԹԱԼԻՆ ՄՈՌՑՈՒԱ՞Ծ Է

Կարգ մը թերթեր գրեցին թէ Սթալինի անունը այլեւս չերեւար խորհրդային մամուլին մէջ, եւ զարմանազան ենթադրութիւններ կատարեցին:

«Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտրէ Փիէռ, կը լուսաբանէ խնդիրը:

Սերտելով Սթալինի մահէն վերջ Փարիզ հասած խորհրդային թերթերը, յօդուածագիրը կը բացատրէ .—

Որոշ է որ աւելի քիչ կը խօսուի Սթալինի մասին այսօր քան երբ ան ողջ էր : Աւելի քիչ կ'ակնարկեն իր գործերուն, եւ նուազ կը փառաբանեն: Կը պատահի որ «Փրաւտա»յի եւ «Իզվեստիա»յի կարգ մը հրատարակութիւններու մէջ Սթալինի անունը կը բացակայի, ինչ որ արտակարգ է: Ճարտարարուեստական եւ երկրագործական յօդուածներու մէջ, աւելի կը յիշեն մանաւանդ կուսակցութեան ԺԹ. համագումարի «պատմական ցուցմունքները »: Երբ հարցը կուսակցութեան, քաղաքական դաստիարակութեան, շարքերու մասին է, հատուածներ կուտան — թէեւ հազուադէպ — Մալենքովի ճեկուցումէն : Իսկ կառավարութեան ընդհ. քաղաքականութեան մասին, ակնարկներ կ'ըլլան պարբերաբար Սթալինի մահաբեմին առջեւ Մարտ 9ին, երեք մեծերուն, Մալենքովի, Բերիայի եւ Մոլոթովի խօսած դամբանականներուն :

Սթալին այսուհանդերձ միշտ ալ լաւագոյն տեղ մը կը գրաւէ թերթերու եւ պարբերականներու մէջ: Միշտ անոր մեծարանք կ'ընեն, թէեւ առաջուընէ պակաս գովասանական բառերով եւ նշանակալից է որ թաղումէն քանի մը օր ետք իսկոյն

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՒՐԼԸՆ

Վերադարձին՝ մրցանակաբաշխութենէն — ո՞վ հնարեր է այս բարբարոս բառը — Զարուհի՝ երջանիկ, բայց քիչ մը յոգնած հանդէսին յուզումներէն, իր ոսկեզօծ գրքերուն ծրարը թեւին տակ, գեղին մանուկ ու ցախվեր փողոցներէն կ'անցնէր տուներուն առջեւ նստած դուլպայ հիւսող կիներուն, բոպիկ ոտքով հողին վրայ փոշիներուն մէջ վազվզող, տապլտկող տղոց մէջէն, զինքը դիտող դեղջուկներուն նետելով հպարտութեամբ ու քիչ մըն ալ արհամարհանքով լեցուած նայուածքը :

Յաղթական վերադարձ մը իրեններուն քով, իրենց տնակը, վերը, գեղին մէկ ծայրը այնքան խարխուլ, այնքան հին տնակ որ, քովի տուներուն կռթնելու համար միայն կարծես կանգուն կը մնար :

Ինքը իր տասնվեց տարիներու ծլումովը, կենսաբոյր երիտասարդութեան բոլոր ճոխութիւններովը, այս մութ ու աղտոտ խրճիթին մէջ՝ աղբերու պարարտ բողբոջումովը ծաղկած վարդի մը տպաւորութիւնը կը ձգէր :

Հոս սակայն, իր շրջանաւարտի բոլոր ցնծայոյզ խնդութիւնը անտեղի կը թուէր այս աղքատութեան հանդէպ :

Քիչ մը առաջ արտասանուած ճառերէն, Տնօրէնին ու Հոգաբարձութեան իրեն շըռայլած գովեստներէն ու ժողովուրդին ծափահարութիւններէն, որ ամէն մէկ մրցանակի շնորհուելուն կը կրկնուէին, ամէն կերպ շնորհաւորութիւններու, գրեթէ խոստումներու երփներանգ ծաղկեփունջէն, ոչինչ կը մնար ահա իր ձեռքը, տանը սեմէն ներս, ոտք կոխած վայրկեանէն:

Իր հիւանդ ու ցաւագար մայրը անկողինն էր ու պզտիկ եղբօրը, ցնցոտիներ հագած չորս տարու երեխայի մը, ճչելու, պոռալու ձայնը որ փողոցին ծայրէն կը լսուէր, դժգոհութեան մշտնջենական աղաղակը, այս աղքատիկ տան ճշմարիտ ձայնը ըլլալ կը թուէր:

Պահ մը մօրը անկողնին մօտ գնաց, ցուցնելու անոր իր առած մրցանակներուն շքեղ կազմածքը, որ հիւանդ կնոջմէն աւելի, տախտակին վրայ մոռցուած մանկիկին ուշադրութիւնը գրաւեց իսկոյն : Յետոյ վեր ելաւ փոքրիկ խցիկը, խնամքով զետեղելու, պահելու համար այս ամէնը, իր դասագրքերուն քով, որոնց՝ այնքան անձկութեամբ սպասուած վերջաւորութիւնը կը բերէր, սպասելով որ լաւագոյն կեանքի մը սկզբնաւորութիւնն ալ բերէր միասին :

Բ.

Այդ կեանքը կը գուշակէր, կը տեսնէր, կը վայելէր կանխաւ, երեւակայութեանը մէջ: Կանխահաս զարգացումով մը՝ իր աճապարող իմացականութիւնը իր շուրջի իրական մթնոլորտէն շուտով դուրս հաներ էր զինքը: Ուսումնական աղջիկ մըն էր հիմա, լիովին իրագործելով փափաքները իր մօրը, Պոլսոյ մէջ երկար տարիներ ստնտուութիւն ու սպասաւորութիւն ընող կին, որ իր կաթովը մեծցուցած օտար աղջիկներուն ուսումնական օրիորդներ դառնալը տեսնելով, իր աղջիկն ալ անոնց պէս տեսնելու փառասիրութիւնը ու անձուկը ունեցեր էր: Զաւկին քով դառնալուն եւ նոյնիսկ դեռ չդարձած, որ եւ է ծախք ու զոհողութիւն չէր խնայեր անոր տալու այն կրթութիւնը որ գեղին մէջէն հարուստի զաւակը կրնար ձեռք բերել: Պոլսի հայ հանըմներու կենցաղին վրայ՝ հիանալի բաներ պատմած էր իր աղջկան, այնչափ որ ճոխութիւններու, վայելքներու առասպելական աւանդութիւններով լեցուցեր էր անոր հոգին: Զարուհի՝ իր պզտիկ դասընկերներուն մէջ՝ բան գիտցողն էր ամէն ատեն, վճիռ արձակելու կարողը, որուն ետին՝ իր Պոլիս ապրած մօրը հեղինակութիւնը կար :

Դպրոցին մէջ՝ Զարուհին պսակեր էր իր վրայ դրուած բոլոր ակնկալութիւնները. ամէն տարի, ինչպէս այս վերջին տարին ալ, առաջին կը հանդիսանար քննութիւններուն մէջ. ծափերով ողջունուած ու չորպաճիներու աղջիկներէն աւելի փառաւորուած :

Եւ մայր ու աղջիկ, միեւնոյն լուռ ու թաքուն համաձայնութեամբ, գեղջուկ կեանքէ վեր աստիճանի մը հասնելու տենչանքը կը սնուցանէին իրենց սրտին մէջ :

Վարժարանին մէջ, իր Պոլսեցի վարժուհին՝ կատարելագործեալ կնոջ տիպար մը Զարուհին աչքին՝ մնացածը ամբողջացուց : Մայրաքաղաքէն հեռանալու համար, անկեալ հրեշտակի մը ձեւերը ունէր այս կինը եւ գեղացի աղջիկներուն քով ապրելու, անոնց բան սորվեցնելու պարտականութիւնը՝ պատիժ մը կրելու պէս ի գործ կը դնէր: Պոլիսը, իր Պոլիսը յիշելու առիթը չէր փախցներ, գերագոյն բաղդաւորութեան երգը, որուն տակ՝ բոլոր գեղը, գեղացին ու գեղին դպրոցը կ'ընկճէր, կը փճացնէր:

(1) ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

դադրեցուցին Սթալինի եւ իր գործին նուիրուած փառաբանական բանաստեղծութիւնները: Եւ երբ յիշեն, կը կոչեն յաճախ «ընկեր Սթալին», կը գրեն նաեւ, աւելի յաճախ «Մեծ Սթալինը» :

Մարտ 28ին ամբողջ մամուլը մեծ շուքով յիշատակեց Մաքսիմ Կորքիի ծննդեան ութսունըմեկ եւ հինգամեակը: Գրագէտին նուիրուած բազմաթիւ յօդուածներուն մէջ միշտ կը շեշտեն թէ ան Լենինի եւ Սթալինի ազդեցութիւնը կրած է, թէ «արուեստագէտը ներշնչուած է աշխատաւորական գաղափարներէ, Լենինի եւ Սթալինի ուսմունքէն», թէ ան է մեր ժողովուրդին ցոյց տուած է Լենինի եւ Սթալինի գաղափարները, թէ պատերազմի միջոցին, Սթալին յաճախ յիշեց Կորքիի խօսքերը: «Եթէ թշնամին չյանձնուի կը բնաջնջեն»: Թող սովետական գրագէտները ներշնչուին Լենինի եւ Սթալինի տուած դասէն («Փրաւտա» եւ «Իզվեստիա», Մարտ 28), Մարտ 18ի «Փրաւտա»յին մէջ պրոֆ. Զեսնոքով, անդամ Կեդր. Կոմիտէի, թերթօն մը կը հրատարակէր «Սթալինի եւ սովետական պետութեան» մասին, բազմաթիւ հատուածներ յիշելով 1936ի Սահմանադրութեան հեղինակին գրութիւններէն: Մարտ 19ին նոյն թերթին մէջ թերթօն մը կայ Մելնիքովէն (փոխ անդամ կուսակցութեան նոր նախագահութեան եւ քարտուղար Ուքրանիոյ Կեդր. Կոմիտէին), ուր «ընկեր Սթալինի», «Մեր պետը եւ տէրը», «Մեծ Լենինի զէնքի ընկերը», եւայլն, յիշուած են ճիշդ քանըչորս անգամ մինչդեռ Մալենքովի անունը միայն մէկ անգամ :

Կը տեսնուի որ Մալենքովի խմբակը չէ սրբած Սթալինի անունը սովետական մամուլէն: Ճիշդ է որ ան կը փորձէ սանձել Սթալինի պաշտամունքը: Զուգեր ճզմուիլ այս վիպային դէմքէն որ քառորդ դար պարտադրուեցաւ սովետական ժողովուրդներու պաշտամունքին: Զուգեր որ «հանճարեղ պետը», որ փառքով պսակուեցաւ իր կեանքի ընթացքին, անփոխարինելի թուի: Սթալինի մահէն վերջ ան ամէն բան ըրաւ, որպէսզի ժողովրդական յուզումը վտանգաւոր համեմատութիւններ չառնէ, եւ բազմաթիւ ապացոյցներ կը հաստատեն թէ յանկարծ դադրեցուցին բազմութեանց թափօրը արհեստակցական Միութեանց Տան մահասենեակին մէջ : Թաղման արարողութիւնը յարաբերաբար կարճ տեւեց, եւ վերջանալուն պէս Մարտ 9ին կէսօրին ժողովուրդին առջեւ փակեցին Կարմիր Հրապարակին դամբարանը:

Որոշ է որ յաջորդները վախնալով դաճաններ երեւա[illegible]կային իշխանութենէն եաք, ուղ[illegible] իրենք զիրենք պարտադրել կարելի եղածին չափ շուտ :

Մալենքովի եւ իր աշխատակիցներուն համար, Սթալին կը մնայ, անտարակոյս, մեծ պետը որ շարունակեց Լենինի գործը : Սակայն հիմա կարգը եկած է տալու տարբեր ընթացք մը յեղափոխութեան եւ արտայայտելու նոր սերունդին ձգտումները:

« ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ » Ի ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — «Համազգային Միութեան մասնաճիւղին կողմէ կազմակերպուած դասախօսութեանց շարքն սկսաւ Ապրիլին՝ «Ահարոնեան Ակումբին մէջ :

Բանալով երեկոյթը, նախագահը, Պ. Կ. Փոլատեան յայտնեց թէ անհրաժեշտ է աջակցութիւն եւ քաջալերութիւն՝ Համազգայինը դարձնելու համար գործօն եւ ազդօղուտ մարմին մը: Իր խօսքն ուղղեց մասնաւորապէս նոր սերունդին որ կոչուած է հանդիսանալու ապագայ գործունէութեան գլխաւոր ազդակը : «Ձեզմէ կախում ունի անոր կեանքը, ըսաւ. գիտակցութեամբ եւ սիրով կապուեցէք՝ եթէ կ'ուզէք որ ապրի ան»: Յետոյ, հրաւիրեց Համազգայինի Փարիզի մասնաճիւղին նախագահ Պ. Մկրտիչ Պարսամեանը որ համառօտակի ներկայացնէ Միութեան գործունէութիւնը :

« Պէյրութի մէջ, 1928ին, Համազգայինի հիմը դրած են՝ մեզմէ յաւէտ բաժնուած երկու ականաւոր դէմքեր— Լեւոն Շանթ եւ Նիկոլ Աղբալեան: Հետագային՝ Գասպար Իփէկեան դարձաւ անոնց զօրաւոր աջակիցներէն մին: «Համազգայինը», այսօր, մեր իրականութեան համազգային միութիւնն է որուն շնորհիւ առաջ եկած է՝ մտաւորական ընտիր սերունդ մը : Փարիզի մէջ, «Համազգային»ը իր դերին մէջ է՝ մշակութային զանազան ձեռնարկներով: Մարսիլիան եւս կրնայ ունենալ օրինակելի մասնաճիւղ մը»:

Բանախօսը սկսաւ իր դասախօսութիւնը Ռ. Զարդարեանի մասին: Համառօտ ներածութեամբ մը պարզեց հայկ. մշակոյթի ընդհ. պատկերը՝ 1890էն մինչեւ 1915: Ներկայացուց գրական դէմքերն ու հայկ. մամուլը:

Բնաշխարհի տոհմային գրականութեան զարթօնքէն վերջ, Պոլիսը չէր կրնար այլեւս պահել՝ առաջնորդողի իր դերը: Աւելի խոր եւ բովանդակալից էր գաւառի գրական ստեղծագործութեան արժէքը : Անհրաժեշտ էր ցոլացնել գիւղական կեանքն ու աւանդութիւնները՝ լեզուական կատարելութեամբ մը :

Ռ. Զարդարեանի մանկութեան մասին շատ բան չենք գիտեր, եղած է առանձնասէր ու գրեթէ մենակեաց հոգի մը որ կը սիրէր փնտռել հետաքրքրական, գրաւիչ պատկերներ ու խոկալ, արտադրել : Այդ գիծը պահեց նաեւ չափահասութեան մէջ: Աշակերտած է Թլկատինցիին: Ուսուցչական ասպարէզ կը մտնէ 1892ին — կը բանտարկուի՝ Պուճիքանեանի եւ Թէնէքէճեանի հետ: — Ֆիլիպէ կը մնայ երկար ատեն ու կը շարունակէ իր գրական ստեղծագործութիւնը: 1909ին, Պոլսոյ մէջ կը նշանակուի «Ազատամարտ» օրաթերթի խմբագրապետ, բոլորելով՝ հրապարակագրական բեղուն շրջան մը : Կը ստանձնէ նաեւ ուսուցչական պաշտօն՝ Հայրիկեան եւ Կեդր. վարժարաններուն մէջ :

« Ռ. Զարդարեանի գրական ստեղծագործութեան մեծ մասը ամփոփուած է «Ցայգալոյս»ին մէջ: (Հրատ. «Արծիւ» գրատան): Ունի հարուստ ու զմայլելի արձակ մը՝ հովուերգական թարմ շունչով: Գիւղական աւանդութիւնները հաւատարմօրէն գեղեցկացած են իր գրչին տակ: Այլաբանական տարազ ունին գրեթէ իր բոլոր կտորները: Քերթուածներէն ծանօթ է «Աստուածները» :

Զարդարեանի բիւրեղակերտ արձակէն հատուածներ կարդաց Օր. Փիրէնեան՝ Պ. Պարսամեանի հրաւէրով: Ազնուական հոգիի մը վսեմ թռիչքն է որ կը սաւառնի իր արձակէն, կը յորդի փաղաքուշ նրբութեամբ: Եղնիկը միշտ իր բարձունքին վրայ, բնութեան գիրկը՝ ազատ ու տիրական... «Թող ձեզ չաւինքէ բարձունքէդ՝ խաբեպատիր վարն իր արուեստական պերճութեամբ, եղնիկ, մնա վերը»..:

Շարունակելով, պարզաբանեց՝ Զարդարեանի յաջողագոյն կտորներէն «Գամբոը» եւ «Ով որ սուլթան մը ունի իր հոգին մէջ»ը: — «Ունի՝ «Մեղրագետ»ի գեղեցիկ դասընթացքը: — Արտասահմանի մէջ առիթն ունեցաւ հետամտելու օտար գրականութեան եւ ֆրանսերէնէ հայերէնի թարգմանեց՝ Ս. Լակէռլօֆի «Երուսաղէմը Տալեքարլիի մէջ» երկը :

Վ. Կ. ՄԻՍԹԻՔ

ՍՐՍԱՂ

Ա.— Ուշադրութիւն ըրած եմ որ մըրջիւն մը իրմէ հինգ անգամ աւելի բեռը կրնայ տանիլ, մինչդեռ էշը իր ծանրութեամբը բեռը չի կրնար տանիլ :

Բ.— Էշը չի կրնար՝ որովհետեւ ուրիշին համար կ'աշխատի ...

■

ՕՐԻՈՐԴԸ.— (Կ'աղօթէ) ով իմ Աստուած, ես անձիս համար բան մը չեմ խնդրեր, միայն մօրս լաւ փեսայ մը պարգեւէ...:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ (ՈՒՐՖԱ)

—

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Ուրֆայի հայութեան ամբողջական պատմութիւնը հրատարակելու նպատակով Պէյրութի մէջ կազմուած է Կեդր. Յանձնախումբ մը, որ անդամներ ունի նաեւ Հալէպ, Փարիզ եւ Ամերիկա:

Այս նպատակին շուրջ համաձայնած են Ուրֆայի Հայր. Միութեան Պէյրութի, Հալէպի եւ Ամերիկայի վարչութիւնները, եւ նախապէս Ամերիկայի մէջ կազմուած « Ուրֆայի Յուշապատում »ի յանձնախումբին ալ վերակազմութեամբ, Կեդր. Յանձնախումբը ստացած է հետեւեալ պատկերը .—

Պ. Պ. Արամ Սահակեան, ատենապետ Պէյրութ, Կարապետ Գըվըրեան ատենադպիր Պէյրութ, Լեւոն Գասպարեան՝ գանձապահ, Պէյրութ, Միհրան Հերարդեան՝ խմբագիր, Պէյրութ, Զարեհ Որբերեան՝ Պէյրութ, Արմէն Անուշ, Հալէպ, Պետրոս Տէր Պետրոսեան Հալէպ, Յակոբ Հիսայեան Փարիզ, Գէորգ Ալան, Նիւ Եորք, Եսայի Աթթարեան, Լօս Անճէլըս:

Հրատարակուելիք գիրքը պիտի ունենայ հետեւեալ բաժինները .—

1.— Պատմական ակնարկ մը հինէն մինչեւ մեր օրերը: 2.— Ազգագրական : 3.— Տեղագրական: 4.— Կենցաղային եւ լեզուական: 5.— Մշակութային: 6.— Տնտեսական : 7.— Հանրային –հասարակական: 8.— Հերոսամարտեր :

Գրքին հրատարակութեան ծախքին կարեւոր մէկ մասը պիտի կազմէ մեր հայրենակից ողբացեալ Յովհաննէս Արզուհալճեանի կտակած հազար տոլարը :

Այսու կոչ կ'ընենք բոլոր մեր հայրենակիցներուն եւ ոչ Ուրֆացի բոլոր այն ազգայիններուն, որոնք Ուրֆայի վերաբերեալ որեւէ յուշ, նկար, կենսագրական եւ վերեւ յիշուած նիւթերուն հետ կապ ունեցող որեւէ գրութիւն կամ ուսումնասիրութիւն ունին, բարի ըլլան զանոնք ուղարկելու Կեդր. Յանձնախումբիս մինչեւ 1953 Հոկտեմբեր, որ գործին մամուլի յանձնուելու թուականն է :

Պայման չէ գրագէտ ըլլալ մեզի բերելու համար այս օժանդակութիւնը, կը բաւէ նիւթ մատակարարել: Կեդր. Յանձնախումբս պիտի դասաւորէ եւ հրատարակելի վիճակի մէջ դնէ զանոնք :

Հասցէ .—

A. Sahaguian, Pharmacie de la Santé,
Rue Foch, Beyrouth - Liban

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ.— Հրամեցէք, հարիւր ոսկի, զոր սխալմամբ աւելի վճարեր էիք ինծի :

ՎԱՐՊԵՏԸ.— Անպիտան մարդ. մէկ ժամէ ի վեր կը փնտռեմ. չէի՞ր կրնար մէկ ժամ առաջ բերել ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

— Բարի երթաք... բարի երթաք ...

Ճերմակ ու երկար ճամբուն վրայ այլեւս չենք տեսներ զիրենք... երկար ատեն է որ հեռացած են, բայց դեռ մեր աչքերը խոնաւ են ու մեր շրթունքները դողդոջուն, մաղթանքներով: Ու այս անգամ գոնէ, գերագոյն յոյսը կը բարեխառնէ մեր ցաւին դառնութիւնը :

Վերադարձին՝ աւերուած քաղաքին փողոցներուն մէջ կը հանդիպինք ուրիշ հէմշիրէններու խմբակներու: Էրզրումցիներ կը գիմաւորեն մեզ, կայտառ եւ ուժեղ կիներ են, ցնցոտիներու մէջ իսկ գեղեցիկ, կանոնաւոր դիմագծերով եւ սեւ արտայայտիչ աչքերով. բազմաթիւ ծամեր, մանր, մանր հիւսուած կը ծածկեն իրենց քամակները եւ կը հասնին մինչեւ կողերուն. կենսաւէտ եւ առոյգ արիւն մը կը շիկնեցնէ իրենց լեցուն այտերը ճերմակ լաչակներուն ներքեւէն :

Նորածին մը հանգչած է դեռատի մօր մը կուրծքին վրայ եւ մինչ ան կը խօսի, կը շարժի ու կը քալէ, մանկիկը անայլայլ լրջութեամբ կը շարունակէ ծծել մօրը կաթը: Նոր հարս է ու այրի. տղեկին հայրը յոյսով ու երջանկութեամբ լեցուն սպասեր է առջինեկին ծնունդին, ու հիմա ո՞վ գիտէ ո՞ր սարին վրայ, ո՞ր գետին ջուրերուն մէջ կը հանգչին իր խոշտանգուած մարմնին մնացորդները :

Մինչ տարէց կիներ կը պատմեն այլեւս մեր ականջներուն ընտանի դարձած այդ պատմութիւնը նոր հարսը իր լաչակին ներքեւ կ'արտասուէ անշշուկ :

Առաջնորդարան մտած պահերնուս՝ երկու արիւնոտ եւ ցաւագին աչքեր կը դիմաւորեն մեզ. հանդարտ, լուրջ եւ լուռ տառապանք մը անշարժացուցեր, մարմարային տժգունութիւն եւ կարծրութիւն տուեր է կնոջական դէմքի մը, որուն տարիքը կը խուսափի մեր ուշադրութենէն : Ցաւի նոյն դիմակը կայ ամէնուն դէմքին վրայ. նոյն աչքերը, նոյն կծկուած եւ քարացած մկանունքները, նոյն ճերմկած կամ կապարագոյն դարձած շրթունքները. նոյն կանխահասօրէն ճերմկած կամ փետտուած մազերը:

Ինչպէ՞ս որոշել երիտասարդը պառաւէն, զաւակը մայրը այրիէն. կարծես երկաթեայ եւ անողոք ձեռք մը, նման ձըգտումով, սեղմած ու ցամքեցուցած էր իրենց կենսունակութեան աղբիւրը :

Լաչակին ներքեւէն՝ ոըը մեքենական շարժումով մը կը քաշէր դէպի դէմքը՝ ծածկելու համար զայն կ'ընդնշմարենք խոհուն ճակատը արկածեալ կնոջ եւ իր վիրալի աչքերուն խորը կը ճանչնանք դարաւոր տառապանքով ազնուականացած հայ կինը :

Դրսեցի է. Խարբերդէն. ոչ մէկ օր չէր եկած անիկա եկեղեցիին բակը նպաստ խնդրելու. մեր թժիշկ ընկերներէն մէկը հանդիպեր էր իրեն ու մեզի յանձնարարեր այդ խպնոտ թշուառութիւնը : Ժամադրութիւն տուեր էինք նպաստի ժամերէն դուրս միջոց մը, այնքան իր ամչկոտութեան խնայելու, որքան լսելու իր խրոխտ, ցաւագին եւ աննշմարելի անցած պատմութիւնը: Իր գերագանց պարզութեամբը անիկա չէր խորհեր իսկ թէ ինչ թանկագին դրուագ կը ներկայացնէր բոլոր մեր լսած ջարդի, հուրի, նուաստութեան եւ անմարդկային վայրագութիւններու պատմութիւններուն մէջ:

Երբ իրեն հետ առանձնացանք ու զինք հրաւիրեցինք նստիլ մեր դէմ, դողդոջուն ձեռքերը սեղմած կուրծքին վրայ, պահ մը նայեցաւ մեզի խորունկ եւ անբացատրելի նայուածքով մը: Այդ բանը յաճախ կը պատահէր արկածեալներուն. կարծես ըսկսելէ առաջ իրենց անլուր, անհաւատալի, անըմբռնելի պատմութիւնը, կը ձըգտէին հաղորդակցութեան մէջ մտնել մեր հոգեկան կացութեան հետ, իրենց ցաւին էութիւնը իսկ հաղորդել, որպէսզի իրենց տէրտը իմանալի դառնար մեզի. ու ամէն անգամ՝ անվրէպելի կերպով կը յաջողէին: Նոյնտեսակ յուզմունքի ալիք մը կը վրդովէր մեր սիրտը, իրենց հառաչանքներուն, իրենց աղաղակներուն կշռոյթը կը զգայինք նախապէս մեր դըրդուած ցեղային բնազդին մէջ ու իրենց արդէն թափած արցունքներուն դառնութիւնը կ'այրէր մեր կոպերը :

Իրենց հետ կը կուրնայինք ու կը խլանայինք. ու ամբողջ աշխարհ կը խուսափէր մեզմէ: Այլեւս ի՞նչ փոյթ այս կամ այն կնոջ պատմութեան մանրամասնութիւնները. դեռ չլսած գիտէինք. ինչպէս նթէ իր ենթագիտակցութեան մէջ արդէն հոլովուած ըլլային անոնք. ու բոլոր միջոցին որ կը խօսէին, անբացատրելի զգայնութիւն մը կ'ելեւէջէր մեր մէջ համապատասխան իրենց վշտի սարսուռներուն : Այսպէս էր որ թերեւս, յաճախ, անկարող կը դառնայինք զիրենք մխիթարելու, իրենց ցաւը ամոքելու. որովհետեւ փոխանակ զիրենք մոռացութեան առաջնորդելու, այրիներուն հետ կուլայինք :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Կը հերքուի այն լուրը թէ կուսները դադրած են ։

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՀԱՇՏԱՐԱՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ամերիկացի ծերակուտական մը, Ալեքսանդր Ուայլի, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը հաշտարար ձեռնարկներ կատարելով կ'ուզէ ազատ աշխարհը օրօրել կեղծ ապահովութեամբ մը։ Իր կարծիքով, Մոսկուա կրնայ յետոյ իր ուշադրութիւնը դարձնել դէպի Մօտաւոր Արեւելք կամ Ասիոյ ուրիշ մէկ մասը։ «Անոնք կ'ուզեն տիրանալ Մօտաւոր Արեւելքի եւ կամուրջ մը ձեռք ձգել Ափրիկէի մէջ»։ Հետեւաբար կ'առաջարկէ աւելի զօրացնել ազատ աշխարհին պաշտպանութիւնը ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը այսօր - վաղը պիտի արտայայտուի ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, Մոսկուայի վերջին առաջարկներու մասին։ Այս առթիւ բոլորն ալ կը յիշեցնեն թէ Ամերիկա եւ դաշնակիցները պէտք չէ թուլցնեն իրենց վերազինումը ։

×Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, որ Ուաշինկթընէն Սան Ֆրանչիսկօ գացած էր, լրագրական ասուլիսի մը մէջ յայտարարեց թէ Գերմանիա երբեք իր զօրքը պիտի չքաշէ եւրոպական բանակէն, եթէ նոյնիսկ Ռուսերը թոյլ տան որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին եւ երկիրը վերահաստատէ իր միութիւնը։ « Եթէ քաշուինք, Եւրոպան պիտի խորտակուի եւ ի վերջոյ Գերմանիան պիտի դառնայ աւար մը Խ. Միութեան համար, վասն զի մենք ի վիճակի չենք առանձին դիմադրելու։ Մենք Արեւմուտքի հետ ենք եւ պէտք է յառաջ քալենք միասին։ Գերմանիան պաղ պատերազմի գլխաւոր նշանակէտներէն մէկն է Խ. Միութեան համար, որ արեւելեան Գերմանիայէն դէպի արեւմուտք կը քշէ հազարաւոր փախստականներ, մեր բեռը ծանրացնելու համար։ Այժմ մեր բնակիչներուն տասնէն մէկը տարագիր է։ Իմ կարծիքով, Սովետները դիտմամբ կը կամեր ընկերային եւ տնտեսական կառուցուածքը, ի խնդիր համայնավարութեան տարածման »։

× Ընկերվարական համագումարին առթիւ, որ վերջացաւ երէկ, Փիւթոյի մէջ, խրազեկներ կը հաւաստեն թէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Մոլէ ըսեր է .— «Մենք քուէ պիտի չտանք եւրոպական բանակի դաշնագրին, ներկայ պայմաններուն մէջ»։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ֆրանսայի ընկերվարականները հակառակ են վաւերացման, որովհետեւ դաշնագիրը եւրոպական բանակ մը կը նախատեսէ առանց որ եւ է ամերիկեան երաշխաւորութեան, առանց Անգլիոյ մասնակցութեան եւ առանց ժողովրդավար հակակշռի ։ Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու ընկերվարական պետերը մեծ մասով ռազմավարութիւն մը կը նկատեն Մոսկուայի հաշտարար հաւաստիքները ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանս. հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ըմբոստները ամէն կը սպառնան Լաոսի, ուր ընդհ. զօրաշարժ յայտարարուած է, եւ Թոնքինի շրջանին։ Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են ։

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ գործադուլը, որ սարքուած էր կիրակի օր, մեծապէս դժուարացուց երթեւեկը։ Թերթերը կը գրեն թէ կը մասնակցէին պաշտօնեաներու 60 - 80 առ հարիւրը։ Կացութիւնը բարւոքեցաւ կէս օրէն ետք եւ իրիկուան դէմ, երբ 1620 հանրակառքերէն 650ը սկսան բանիլ։ Առտուն կը բանէին միայն 200 հատ։ Գործադուլին կազմակերպիչն էր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ կը պահանջէ աշխատավարձքի յաւելում եւ բանտարկուած համայնավարներու արձակում ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլ. դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Մոլոթովի հետ, կարգ մը խնդիրներու մասին։ Խօսակցութիւնը տեւեց 50 վայրկեան :— Ամերիկեան նոր դեսպանը, Պոհլըն, Մոսկուա հասաւ ։ Անցեալ սեպտեմբերէն ի վեր Մ. Նահանգները դեսպան չունէին Մոսկուայի մէջ ։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ցանցին բոլոր ծալքերը քակելու համար բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Ցարդ ձերբակալուած են 37 ամբաստանեալներ ։ Կալանաւորներէն մէկը, Հանս Հարթիկ, նախկին պաշտօնեայ մետաղագործական հաստատութեան մը, ինքզինքը կախեց բանտին մէջ, ամէն բան խոստովանելէ ետք։ Գլխաւոր ամբաստանեալներէն մէկն է Տոքթ. Ալֆրէտ Քորթ, նախկին համայնավար երեսփոխան մը ։ Կը յիշուի նաեւ արմտիքի վաճառական մը, որ կարեւոր գործառնութիւններ ունի Ֆրանսայի հետ եւ որ անցեալ տարի մասնակցած էր Մոսկուայի տնտեսական խորհրդաժողովին։ Կառավարութիւնը կը կարծէ թէ ամբաստանեալները մանաւորապէս տնտեսական լրտեսութիւններ կը կատարէին ի հաշիւ Խ. Միութեան ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

■

«Յառաջ» տպարան եւ խմբագրատուն կը փոխէ չորրորդ անգամ ։

Պարզապէս անոր համար որ ոչ մէկը ունի, ոչ ալ միւսը ։

Հարկադրուած էինք այս տեղափոխութիւնը կատարել, թէ կեդրոն տեղ մը հաստատուելու եւ թէ կարգ մը բարեփոխումներ կատարելու համար ։

Ըսենք, անմիջապէս, որ ԾԱՆՐ ԲԵՌ ՄԸ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ԱՅՍ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՄԲ ։

ԾԱԽԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ, զոր չատոնց որոշած էինք, եւ ուրիշ կարգադրութիւններ դուրս կը բանան ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒ (տպագրութիւն, թուղթ, աշխատավարձք, թղթատար, պետական եւ ընկերային տուրքեր եւն)։

Հրատարակութեան կանոնաւորութիւնը եւ արագութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնեն նոր տողաշար մեքենայ մը, որուն անմիջական գնումը ապահովելու համար դիմած ենք խումբ մը բարեկամներու աջակցութեան ։

Այս ծանր յանձնառութեանց դիմաց, կը տեսնէք որ թերթին գինը կը մնայ անփոփոխ ։

Բաժնեգինի թեթեւ սրբագրութիւն մը կատարած ենք, տարեկան 2500 ֆրանք, նկատի առնելով հատավաճառի եւ բաժնեգրութեան միջեւ եղած խոշոր տարբերութիւնը ։

Այս աննշան յաւելումը մեր սովորական ծախքերուն հոգն անգամ չի թեթեւցներ ։

ՏԱԿԱՒԻՆ ՃՇԴԱԾ ՉԵՆՔ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒՆ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ ։

ՈՒՐԵՄՆ, ՓՈՐՁԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸՆ Է ՈՐ ԿԸ ԲՈԼՈՐԵՆՔ ։

Ուրիշ խօսքով, ներկայ գիները պիտի պահենք մինչեւ յառաջիկայ յունիս, երբ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ ։

Մենք միշտ զգուշացած ենք սնամէջ « ռէքլամ »ներէ։ Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին չարք մը օրաթերթեր հրատարակուեցան, բայց ոչ մէկը կրցաւ հասնիլ «ՅԱՌԱՋ»ի սպառման քանակին, որ միշտ մնաց կրկնապատիկ, եռապատիկ աւելի ։

Մեր եկամուտի միակ աղբիւրը, մեր «ազգային հիմնադրամը» կը կազմեն ընկերներու եւ բարեկամներու համակրանքը, թերթին սպառումը, բաժնեգինները եւ ծանուցումները ։

ՄԵՆՔ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՉՈՒՆԻՆՔ։

Այս անգամ ալ մեր հաւատարիմ բաժանորդներն ու ընթերցողներն են որ պիտի օգնեն մեզի ։

Ի՞նչ կը սպասենք :— Շատ համեստ աջակցութիւն մը, որպէսզի կարենանք պահել ներկայ գիները եւ ազատիլ նիւթական տագնապներէ .—

1. ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ։

2. ԽՆԴՐԵԼ ՄԵՐ ՊԱՐՏԱՃԱՆԱՉ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ՓՈՒԹԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ, ՕԳՏՈՒԵԼՈՎ ՆԵՐԿԱՅ ՍԱԿԷՆ ։ (ԱՌՆՈՒԱԶՆ ՀԱԶԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ, ԱՅՍԻՆՔՆ ԿԷՍԷՆ ՊԱԿԱՍ, ԿՐՆԱՆ ԸՆԾԱՅԵԼ ԱՅՍ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ։

3. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ՃԱՐԵԼ։

4. Ամէն կերպով աջակցիլ «Յառաջ»ի տարածման եւ բարգաւաճման ։

Այս տեղափոխութեամբ եւ բարեփոխումներով, «Յառաջ» կը թեւակոխէ իր նոր շրջանին 9րդ տարին։ (Պատերազմի դադարէն ետք, վերհրատարակումը սկսաւ 1945 Ապրիլ 8ին)։

Արտաքին բարեկարգութեանց հետ, խմբագրութիւնը պիտի ջանայ ճոխացնել նաեւ թերթին բովանդակութիւնը, լաւագոյնս ծառայելու համար իր առաջադրութեանց, համաձայն հայ ժողովուրդի շահերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական դաւանանքին եւ հայկ. մշակոյթի յարաճուն պահանջներուն ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բոլոր այն ... րենց վճարումները կ'ընեն ՄԵՐ ՉԷՔ ՓՕՍԹԱԼԻՆ վրայ (թիւ 1678–63) առժամապէս օգտագործել մեր նախկին հասցէն՝

17 Rue Damesme, Paris (13)

Մինչեւ որ լրանան կարգ մը ձեւակերպութիւններ ։

Մանոտ քարթերը եւ բոլոր միւս վճարումները, նամակները եւ թերթերը ղրկել 32 ՌՒՒ ՏԸ ԹՐԷՎԻԶ։

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՄԻՋԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու, խնջոյք պարահանդէսով ։ Կը տօնուի Վալանսի մէջ, Սալ տէ Ֆէթ, Ապրիլ 26ին, կիրակի ժամը 12էն կէս գիշեր ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար ։

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման՝ 1400 Ֆր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Ջ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին Ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն, բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 101 Կրան Քաֆէ տը Սաֆսի սրճարանին ետեւի սրահը։ Մուտքը՝ բակին մէջէն, ռիւ տը լա Փարտիէօ եւ Ավընիւ տը Սաֆսի անկիւնը։ Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Անդամատետրերը միասին բերել ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ այս Չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ։ Նիւթը՝ Պատիժ եւ վարձատրութիւն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբը, 26 ռիւ տէ Քօնվալէսան ։ Դասախօս՝ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ։ Նիւթը Է. Ակնունի ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին, կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն ։

Մեթրօ Շան զ'Էլիզէ ։

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտներ, արենոյշներուն կողմէ ։

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով ։ Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք ։

ՀՐԱՒԷՐ ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Կիլիկեան Ընդհ. Միութիւնը ըստ իր սովորութեան Զատկական տօներուն առթիւ կը սարքէ ընտանեկան ճաշ մը, 18 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 7էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

Կը հրաւիրենք բոլոր Կիլիկեցիները եւ մեր բարեկամները պատուել մեզ իրենց ընտանեկան պարագաներով, վայելելու համար զուտ Կիլիկեան պիւֆէ մը ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆրանք։ — Վարչութիւն

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
Chez A. HAMALIAN
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մարտիրոսեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մարտիրոսեանի զաւակները, որ Ֆրանսա ըլլալը կը կարծուի։ Եղբայրը, Կարապետ, Հալէպի մէջ մեռած է, կը թողու երեք զաւակ, երկու մանչ, մէկը Արամ եւ մէկ աղջիկ, 40–45 տարեկան այժմ։ Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէն տեղեկութիւն։

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives, Les Martegaux, Marseille.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 276.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 15 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7042 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2453

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՏԱՃԿՑԱՆ

★

Դեռ անցեալ շաբթու էր որ կը պարզէինք սեւ ձեռքերու գործած աւերները՝ Պոլսոյ ազգային կեանքին մէջ:

Ահաւասիկ նոր փաստ մը եւս :

Կարդացիք, անշուշտ, «Ենի Սապահ» թերթին հակահայ եւ գրգռիչ քութինը՝ երէկուան «Յառաջ»ի մէջ :

Ամբաստանութիւնը ո՛չ այնքան չինծու էր որ ,ամէնէն առաջ կրթական փոխ – տնօրէնը ինք հերքեց, Թուրք թերթերու մէջ:

Այս հերքումը բաւակա՞ն է, մտահոգութիւնը փարատելու համար:

Թուրք թերթը մաղձ եւ թոյն կը հոսեցնէր թրքավարի նենգամտութեամբ մը: Կը փորձէր մթնոլորտ ստեղծել, գրգռելով իր ազգակիցներուն մոլեռանդութիւնը:

— Հայ փոքրամասնութեան դպրոցնե – րուն մէջ կրօնի եւ «հայկականութեան» քարոզութիւններ կը կատարուին :

— Այդ վարժարաններուն թուրք ուսուցիչները դժուարին կացութեան մը մատնուած են :

Թշուառականը շատ լաւ գիտէ որ ահուդողի մթնոլորտ մը ստեղծուած է հայկ. դպրոցներուն մէջ, այն օրէն ի վեր երբ թուրք ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ պարտադրուեցան :

Գիտէ, եւ սակայն կը կեղծէ : Կ՚ուզէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Թուրք ուսուցիչն է որ կը վախնա՛յ հայ տնօրէնէն — ընդհանրապէս կին կամ օրիորդ — եւ ուսուցիչներէն :

Բառերն անգամ արիւն կը հոտին .

— «Հաւաքոյթներ տեղի կ՚ունենան զանազան առիթներով եւ հայ տեսուչներն ու դասատուները իրենց աշակերտներուն կը հրահանգեն որ թուրքերէն դասերէն զատ ուրիշ որեւէ առթիւ թուրքերէն բառ մը իսկ չարտասանեն » :

Այս առթիւ յատկապէս կը մատնանշուի հայկ. դպրոց մը, Գումգափուի Մայր վարժարանը :

— « Այնտեղ ալ հայ աշակերտներուն արգիլուած է թուրքերէն խօսիլ եւ ըսել թէ «ես թուրք հայրենակից մըն եմ» :

Հրա՛շք է որ այս գրգռիչ տողերը կարդացող Ահմէտն ու Մէհմէտը դպրոց չեն խուժած, դաս մը տալու համար «կեա – վուր»ներուն :

Ինչպէս կը տեսնէք, հին Թուրքն է որ անգամ մը եւս կը տաճկնայ: Կը փորձէ ոչ միայն հակահայ խլրտումներ ներշնչել , այլեւ ճամբայ ցուցնել, օղակները աւելի սեղմելու, հայկ. դպրոցները բոլորովին թրքացնելու համար:

Արդարեւ, ի՞նչ կը նշանակեն յօդուա - ծին հետեւեալ տողերը .

— « Բոլոր վարժարաններուն մէջ ան – պատճառ թուրք օգնական տնօրէն մը պիտի գտնուի: Դասաւանդութեան ծրագիր – ները եւ դասագիրքերը պիտի վերաքըննուին » :

Տարակոյս չկայ թէ այս անգամ ալ ձեռք ձեռքի տուած են հայանուն վիժուկ – ներ կամ շոշորթներ, կեր ճարելու համար Թուրք թերթին :

Թերեւս պաշտօնական լրտեսները այն – քան վնաս չեն պատճառեր, որքան գոյն – գոյն դիմակաւորներ, շնորհիւ իրենց սերտ եւ ամենօրեայ կապերուն :

Մեղրածոր բերան մը կամ թունաւոր ժանիք մը ի՛նչեր կրնայ ընել տալ այս կարգի տխմարներու: Ի վնաս ափ մը հայութեան եւ ի փառս թրքութեան ...

Այսպէ՛ս է որ, Թուրքը ինք ալ կը տաճ – կնայ, պարբերաբար : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

•

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՍՊԱՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲԻԼ

Թէհրանէն կը հեռագրեն ապրիլ 13 թըւականով .— *Գործօն բանակէն խումբ մը սպաներ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին որով կ՚ազդարարեն թէ զինեալ ըմբոստութիւն մը պիտի կատարեն իրենց զինուորներուն հետ, եթէ վարչապետ Մոսատեղ, «այդ աղուէս եւ յամառ ծերու – նին» եւ իր գործակիցները չդադրեցնեն իրենց «անպատկառ գործունէութիւնը» :*

Յայտարարութիւնը կ՚ըսէ թէ իրենց նըպատակն է ապահովել միապետութիւնը եւ գերութենէ փրկել Իրանը :

Միեւնոյն ատեն Թեհրանի պարէտը (զին. կառավարիչ) զեկոյց մը հրատարակեց, արգիլելով որեւէ ցոյց վաղը, երբ Մեճլիսը նիստի հրաւիրուած է, քննելու համար Տոքթ. Մոսատեղի մէկ ծրագիրը որ կը տրամադրէ անջատել կառավարու – թեան եւ արքունիքին իրաւասութիւնները:

Սպաներուն յայտարարութիւնը , զոր գաղտնի ցրուած են փողոցներու մէջ, կ՚ըսէ .

— « Իրանեան ազգը, որ այժմ կը գտ – նուի օտար գործակալներու ձեռքը, կը մօտենայ իր կեանքի վախճանին: Օտար լրտեսներ դէպի մահ կ՚առաջնորդեն զայն: Մենք, գործօն զինուորներ եւ սպաներ , միապետութիւնը եւ Իրանի մեծութիւնը ապահովելու եւ մեր մայր հայրենիքը փրկելու համար օտարականներու եւ անոնց գործիքներու ձեռքերէն, կը յայտարարենք թէ մօտիկ ապագային, եթէ սա աղուէս եւ յամառ ծերունին (Տոքթ. Մոսատեղ) իր ոճրապարտ գործակիցները չդադրեցնեն իրենց անճահ գործունէութիւնը, պիտի ձգենք մեր պաշտօնը եւ միասնաբար զէնք վերցնելով պիտի կատարենք ամէն զոհողութիւն ,ի շահ մեր սիրեցեալ հայրենի – քին: Պիտի խնդրենք մեր կրօնական մեծաւորներէն՝ Էյաթոլլահ Պորուճերտիէն ոտքի ելլել, պաշտպանելու համար մեր կրօնը եւ երկրին անկախութիւնը կառա – վարութեան դէմ որ համայնավարական վարդապետութիւն մը կը տարածէ : Եւ պիտի ապացուցանենք աշխարհի թէ այս երկրին մէջ կա՛ն մարդիկ որոնք կ՚ուզեն մեր սիրեցեալ Իրանը փրկել դժբախտու – թիւններէ եւ գերութենէ » :

Հեռագրական գործակալութիւնը այս առթիւ գիտել կու տայ թէ «օտար գործակալներ» բացատրութիւնը հաւանօրէն կը վերաբերի Թուդէ կուսակցութեան (համայնավար): Էյաթոլլահ Պորուճերտի կրօնապետ մըն է որ նախապէս քաղաքա - կան գործունէութիւն չէ ունեցած :

ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԵՑԱՆ

Ազգաժողովին վիրաւոր եւ հիւանդ գե – րիներու առաջին խումբը Հիւս. Քորէայէն ճամբայ հանուեցաւ երէկ դէպի Փանմունժոմ, ուր պիտի փոխանակուին համայնավար գերիներու հետ, երկուշաբթի օր : Մէկ տեղէն միւսը՝ ճամբան 200 մղոն երկայնութիւն ունի: Փոխադրութիւնը պի - տի կատարուի քանի կառքերով , որոնց մէջ կան շրջուն հիւանդանոցներ: Միջոցներ ձեռք առնուած են, ճամբաներու ա – պահովութեան համար: Դաշնակիցներուն յանձնելիք առաջին 600 գերիները ճամբայ պիտի հանուին Եշ. օր: Զորս օր ետք Փանմունժոմ պիտի փոխադրուին, փոխանակուելու համար :Առաջին առթիւ եօթը զինուորական բժիշկներ պիտի խօսին

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

•

40.000 ԸՄԲՈՍՏՆԵՐ ԿԸ ՔԱԼԵՆ ԼԱՈՍԻ ՎՐԱՅ

Հնդկաչինի ֆրանսական հրամանատա – րութիւնը կը ծանուցանէ թէ ըմբոստները ապրիլ 13ին սկսան իրենց գարնանային յարձակողականը, անցնելով Լաոսի սահմանագլուխը: Ֆրանսական զօրքը ստիպ – ուեցաւ լքել Սամ Նէօ քաղաքը, որ կը գտնուի Հանոյէն 200 քիլոմեթր դէպի արեւմուտք: Ֆրանսական ուժերը քաշուե - ցան դէպի հարաւ, լեռնային վայրի շըրջան մը որ ծանօթ է «Հազարդղխանի նահանգ »անունով :

Կ՚ըսուի թէ Լաոս մտած են երկու թըշ – նամի զօրաբաժիններ: Այս շրջանը մինչեւ հիմա ազատ մնացած էր պատերազմէն :

Կը կարծուի թէ ըմբոստները կ՚ուզեն պաշարել Սա Նէօն որ հինգերրորդ կարեւոր քաղաքն է , անտառապատ լեռներով: Քաղաքին պարպումը շատոնց նախատես - ուած էր: Ֆրանսական հրամանատարու – թիւնը չէր ծածկած թէ այդ քաղաքին պահակազօրքը բաւական չէ, կասեցնելու համար ըմբոստներուն յառաջխաղացու – թիւնը եւ թէ դիմադրութեան ճակատը պիտի փոխադրուէր աւելի դէպի հարաւ , Լաոսի լեռնադաշտին վրայ:

Սամ Նէօ կը գտնուի հովիտի մը մէջ , շրջապատուած՝ ծառախիտ բլուրներով : Քաղաքը արտաքին աշխարհին հետ կապուած է միայն լեռնային արահետներով եւ օդակայաններով : Հրամանատարութիւնը որոշեց պարպել քաղաքը , տեսնելով որ ըմբոստները կը սպառնան կտրել նահանջի գիծը: Պահակազօրքը ստիպուած է լեռնային արահետներէ անցնիլ քանի մը օր, ուրիշ խարիսխներ հասնելէ առաջ : Սամ Նէօ ունի երեք հազար բնակիչ եւ Լաոսի առաջին քաղաքն է որ կ՚իյնայ ըմբոստներուն ձեռքը :

× Լաոս Հնդկաչինի թերակղզիին ամէ – նէն ընդարձակ պետութիւնն է, 1.800.000 բնակիչներով: Տարածութիւնը՝ 250.000 քռ. քիլ., այսինքն Ֆրանսայի գրեթէ կէսը: Իր գլխաւոր հարստութիւնը կը կազմէ Մեքոնկի շրջանը, որ կը բռնէ արեւ. - մտեան սահմանին ամենամեծ մասը: Իր բարեբեր հովիտներուն մէջ կը մշակեն բըրինձը, որ բնակչութեան գլխաւոր սնունդը կը կազմէ :

Այս նահանգին անկախութիւնը հաս – տատուեցաւ 1949 Յուլիս 19ին:

× Առջի օր կարգ մը նախարարներ նիստ

....

դաշնակից գերիներուն հետ, երբ սկսի փոխանակութիւնը: Իւրաքանչիւր հիւանդ եւ վիրաւոր գերի բժշկական քննութեան պիտի ենթարկուի: Միջազգային Կարմիր Խաչն ալ բժիշկներ ղրկած է գերիներու կայանը :

Փոխանակութեան փորձ մը կատարուեցաւ առջի օր, Քորէայի «Ազատութեան գիւղին» մէջ: Երկու հարիւր քանեւհինգ դաշնակից զինուորներ իբրեւ գերի զոր – ծածուելով, ենթարկուեցան փոխանակութեան փորձին :

× Հարաւ. Քորէայի նախագահը, Սին – կէմ Ռի, յայտարարեց թէ կը մերժէ որեւէ կարգադրութիւն որ հիմնուած է երկրին բաժանման վրայ: «Ազգը պէտք է վերա - հաստատէ իր միութիւնը յաղթապանծ յառաջ խաղալով դէպի Եալու գետը, մեր հինաւուրց հիւս. սահմանագլուխը » :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԵՒ ՄԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ

Առտուն կանուխ տողաշար - գրաշարը խմբագրին վրայ վազեց, ձեռագիր մը ձեռքը .

— Այս յօդուածը գրող պարոնը չի՞ գիտեր որ կարմիր գոյնը կը վնասէ աչքերուն, մանաւանդ ելեկտրական լոյսի տակ:

— Այս անգամ շարէ, կ՚ազդարարենք որ ուրիշ անգամ սովորական մելանով գրեն. Հակառակ պարագային կը պատռենք :

Իրիկուան դէմ, ուրիշ ձեռագիր մը կը հասնէր: Սեւ մելանով, բայց կարմիր թուղթի վրայ :

Յաջորդ օրը, երբ խմբագիրը տպարան կը ղրկէր ձեռագիրը, նորէն բողոք .

— Թուղթ չէ՞ մնացեր Փարիզի մէջ : Աչքերս կը դառնան, երբ վրան կը նայիմ:

— Համբերէ, այս վերջինն է:

Եւ խմբագիրը թելադրեց ազդարարու – թիւն մը գրել, որպէսզի յօդուածագիրները գունաւոր մելան կամ թուղթ չգործածեն : Ոչ կարմիր, ոչ կանաչ, ոչ ալ դեղին , այլ պարզ մելան, մանիշակագոյն կամ սեւ:

Այս առթիւ, խնդրեց անգամ մըն ալ յիշեցնել .—

Միշտ մելանով գրեցէք: Մէկ էջի վրայ գրեցէք :

Խառն ի խուռն մի գրէք : Կասկածելի բառերը, մանաւանդ անունները մաքուր գրեցէք :

Եթէ անսրբագրելի գրագէտ եւ հայկաբան չէք, *բարեհաճեցէք լուսանցք եւ բաց տողեր ձգել*, որպէսզի կարելի ըլլայ սըրբագրել եւ շարել :

Եթէ խմբագրին եւ տողաշարին աչքերը եւ ջիղերը արժէք չունին ձեզի համար, գոնէ ձեր աչքերուն խնայեցէք :

Տակաւին յիշեցնե՞նք թէ տեղական թերթերուն մէջ ձեռագիրները մեքենագիր են :

Մենք այդ զոհողութիւնը չենք պահանջեր, այլ քիչ մը ուշադրութիւն :

Ի սէր ազգութեան եւ... յառաջդիմութեան : ՎԱՀԷ

գումարեցին նախագահութեամբ Պ. Վէնսան Օրիոլի , քննելու համար կացութիւնը եւ նոր արշաւանքին հետեւանքները որոնք սերտ կապ ունին Քամպոճի հետ :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Ընկերվարական Միջազգայինի ընդհ. խորհուրդը, որ վերջացաւ Բշ. օր, Փիւ – թոյի մէջ (Փարիզ), իր քուէարկած բա – նաձեւով կը յայտարարէ թէ ընկերվա – րական ժողովրդապետութիւնը միակ հիմն է որ կրնայ ապահովել աշխարհի խաղա - ղութիւնը եւ բնական հարստութեանց լըրիւ օգտագործումը, քաղաքական եւ տնտեսական ազատութեամբ եւ ընկերային արդարութեամբ: Խորհուրդը միաձայնութեամբ համոզում կը յայտնէ թէ պետութեանց միջեւ բոլոր վէճերը կրնան լուծ - ուիլ խաղաղ միջոցներով: Ազատ աշխարհը եւ մասնաւորապէս աշխատաւոր բազ – մութիւնները, առաջնորդութեամբ ըն – կերվարականներու , անդադար կը պայ – քարին խաղաղութեան համար, հաւաքա - կան ապահովութեամբ , իրաւարարու – թեամբ եւ զինաթափութեամբ : Խորհուրդը կ՚ողջունէ Խ. Միութեան լաւագոյն տրամադրութիւնները, որոնք յոյս կը ներշնչեն կացութեան բարւոքման : Ընկեր – վարականները չեն մոռնար թէ հիմնական

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԳՈՅՇ ԼՃԱՑՈՒՄԷ

●

Մեր խօսքը կ'ուղղենք բոլորին։ Մանաւանդ մեր երիտասարդութեան, երբ այնքան հրամայական պահանջով յեցուն է հայ կեանքը։ Երբ հազար տեսակ կարիքներ կան ամէն մարդի վրայ։ Երբ, վերջապէս, կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է ժամանակին հետ քալելը։

Լճացումը արդիւնք է յուսակնութեանց։ Արդիւնք ամէն բան գիտնալ ու նոր բան մը գիտնալու կարիք չունենալու տգիտութեան։

Ժողովրդական իմաստութիւնը վաղուց ըսած է.

Տգէտ ըլլալը յանցանք չէ, այլ սորվիլ չուզելը։

Այս ճշմարտութիւնը կրնայ լրացնել Լա Ռոշֆուքոյի սա խօսքը։

Երեք տեսակ տգիտութիւն կայ. անգիտանալ ինչ որ պէտք է գիտնալ. գիտցածը լաւ չգիտնալ. պէտք չեղածը գիտնալ։

Ու բանակ կ ը կազմեն անոնք, որ կ'անգիտանան ինչ որ պէտք է գիտնալ ու տեղեկութիւն չունին թէ չեն գիտեր։

Եւ որովհետեւ անոնք իրենց անգիտացումին մասին տեղեկութիւն չունին, կը նշանակէ առաջին աստիճանի ծոյլեր են ու յուսակնոտներ։

Բարացումը յետադիմութեան նշան է։

Գրող մը, արուեստագէտ մը կամ մտաւորական որեւէ ասպարէզի մէջ գործող անձ մը այն օրը որ կը յաւակնի իր հին գործերով հպարտանալ, կը դադրի ստեղծագործելէ։

Արուեստագէտի մը ստեղծագործութիւնը իրեն համար հետաքրքրական ըլլալէ պէտք է դադրի այն պահէն սկսած, երբ զանդուածներուն սեփականութիւնը դարձեր է ան։

Այն ատեն է որ պիտի մղուի նոր բան մը ըսելու։ Պիտի նստի գրասեղանին առջեւ ու որոճայ։

Մտքի դատարկապորտներու բանակ մը կը հաշուէ հայ կեանքը իր մէջ։

Դպրոցական գրասեղաններուն վրայ, իրենց ուսուցիչներու շրթներէն սորված ճշմարտութիւններով խանդավառ մարդոց բանակ մը կը հաշուէ հայ կեանքը։ Չենք ստորագնահատեր ուսուցիչներու կամ վարպետներու դերը, բայց կ'ուզենք, որ մարդոց միտքը յարաճուն հնոց մը ըլլայ. ճիշդ անոր պէս որուն մասին կը խօսէր առիթով մը Վոլթէր, ու կը յորդորէր որ զայն վառ պահելու համար միշտ արծարծուած մնայ ան։

Առանց կարդալու, առանց մեծ մտքերու հետ շփում ունենալու, կարելի չէ յառաջդիմութիւն։

Տեղ քայլը յառաջընթաց շարժումի կամ ճիգի պակաս կը նշանակէ։

Ով որ կ'ուզէ առաջ երթալ, պէտք է ոտքի կանգնի, պէտք է քալէ ու յոգնի։

Մտաւորական կեանքի մէջ եւս կանոն մըն է ասիկա։

... Ծուլութիւնը ոչ միայն մայրն է ամէն դժբախտութեան, այլ եւ թշնամին մեր անգերազանցելի ուժերուն։

Պէտք է հեռու մնալ անկէ։ Պէտք է առօրեայ աշխատանքի ժամեր ունենալ ու լծուիլ քանի մը էջ կարդալու, գծելու, ձեռական աշխատանք մը կատարելու կամ նուագելու։ Այս վարժութիւնը կ'առաջնորդէ ենթակաները ինքնաշխատութեանու ինքնասրբագրութեան։ Բոլոր մեծութիւնները այս ճամբով քալած են իրենց նպատակին։

Բոլոր բազմակողմանի դէմքերը այս կերպով հմտացած ու դարձած են երեւելի։

Տաղանդը կամ հանճարը արեան ճամբով մարդոց փոխանցուած վերջին շնորհը չէ։ Որքան տաղանդներ կը հաշուէ մեծ մարդոց պատմութիւնը, իբրեւ արդիւնք քրտնաջան ճիգերու եւ տարիներու յոգնասպառ աշխատանքի։

Փոխարէն՝ որքան ուրիշներու անուններ կը յիշուին, որոնք մոռցուած են, որովհետեւ յեցած իրենց բնածին կարողութեանց՝ մոռցած են առօրեայ ճիգերու վարժութիւնը։

Լճացումը հարիւր առ հարիւր միջակութեան կ'առաջնորդէ մարդը։

Անհատը եթէ կ'ուզէ տեղ մը հասնիլ, եթէ կ'ուզէ վար չմնալ իր ժամանակէն կամ քալել ժամանակին հետ, պարտի դառնալ հետաքրքիր միտք մը։

Լքել ամէն աշխատանք ու յենուլ ձեռք բերուած հին ծանօթութեանց հրաշքին, ուրանալ կը նշանակէ աշխարհի վրայ ամէն օր եւ ամէն տեղ կատարուած նոր գիւտերու եւ ստեղծագործութիւններու բարիքը։

Ամէնէն մեծ միտքերն անգամ կը կարդան։ Որովհետեւ կարդալը մտաւոր վարժութիւն մը կատարելու կը մղէ մեզ։

Կարդալ ոչ անշուշտ հասարակ տեղիքներ որ մեր թանկագին ժամանակը կ'սպառեն ու չեն տար փոխարէն փոքրագոյն արդիւնք մը անգամ, այլ կարդալ ընտիր, արժէքաւոր ու այնպիսի գիրքեր, որոնք միշտ բան մը ունին աւելցնելիք արդէն իսկ ունեցած մեր ծանօթութիւններուն վրայ։

Այն մարդը որ մէկուն չի հասնիր, կ'ըսէ դարձեալ Լա Ռօշֆուքօ, աւելի դժբախտ է, քան այն որուն ոչ ոք կը հասնի։ Ու իրական դժբախտներ են արդարեւ այդպիսիներ։ Յաւակնոտ սպառող միտքեր կամ իրենք զիրենք ամէնագէտ ցոյց տուող խեղճութիւններ։

Անոնք կոչուած «Վարդապետը ասաց»ին, կը մնան ուր որ են, մինչ կեանքը կը քալէ առաջընթաց թափով ու արագութեամբ, ուրանալով իր հերթին զիրենք ու իրենց ունեցած շատ կասկածելի առաքինութիւնները։

Մեր կեանքը պէտք ունի աշխուժացման։

Լճացումը կրնայ ամէն մարդի վրայ նեխուտել ու ապականել մեզ։

Այս ապականութիւնը քաղաքական կեանքի վրայ կրնայ մեզ մղել կորուստի ճահիճներու մէջ, գրական կեանքի վրայ՝ մտաւոր աւազախրումներու։

Մեր պապերը. այո, հարուստ էին անոնք եւ արժէք. իսկ ի՞նչ կ'արժենք մենք. մտածենք նաեւ քիչ մը այս ուղղութեամբ ու մղուինք մեր թերիներուն սրբագրութեան։

Ինքնաճանաչութիւնը մայրն է առաքինութեանց։ Մեծերը անոր կը պարտին իրենց հանճարը։ Ու մենք անհունօրէն պէտք ունինք անոր։

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

Թէ բոլշեւիկները ինչպէս են իրանականացրել ընկերվարութիւնը եւ բռնել համայնավարութեան ճամբան, բազմաթիւ փաստացի վկայութիւնների թուին աւելացել է գերման համայնավար Վոլֆանգ Լէոնարտի 1949 թ. Բելգրատում լոյս ընծայած գրքով, որ կրում է «Խորհրդային Միութիւն», առասպել եւ իրականութիւն, զոյգ խորագիրը։

Օգտուելով «Յուսաբեր»ի մէջ այս գրքի մասին ընկեր Ա. Համազասպեանի յօդուածաշարքից, ստորեւ կը ներկայացնեմ ամփոփումը։

Համայնավար Վոլֆանգ Լէօրնարտը իր մօրը հետ, նոյնպէս համայնավար, 1935ին Գերմանիայից փախչում է Մոսկուա, ուր սովորում է օտար լեզուներ։ Ուսումը աւարտելուց յետոյ գլխաւորաբար քարոզչական պաշտօն է վարում, իսկ 1947ին նըշանակւում է դասախօս «Կարլ Մարքս» կուսակցական բարձրագոյն դպրոցում։ 1949ին փախչում է Եուգոսլաւիա, ուր եւ հրատարակում է իր վերոյիշեալ գիրքը։

Ինչպէս յայտնի է, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան հրապարակ նետած կարեւորագոյն հարցերից մէկն էլ այն էր, որ գործարանների եւ պետական այլ կարգի տնտեսական ձեռնարկների ղեկավարութիւնը պիտի անցնէր բանուորների ձեռքը։

Բոլշեւիկեան իշխանութեան առաջին տարիներում, Լենինը այս գաղափարը ջերմօրէն ողջունում եւ քաջալերում էր։ Բոլշեւիկների Զ. համագումարի (1917 թ.) հանած որոշումներից մէջում ասուած է.

— « Բանուորական վերահսկողութիւնն աստիճանաբար իր ձեռքում պիտի կենդրոնացնի արդիւնաբերուած կազմակերպութիւնը։

Լենինը այն կարծիքին էր, թէ քանի բանուորական վերահսկողութիւնը ամբողջովին չիրականանայ, անկարելի է ընկերվարութիւն երեւակայել։ Լենինի մահից յետոյ, բանուորների ազդեցութիւնը գործարաններում եւ ձեռնարկներում յետ է մղւում եւ վերջ ի վերջոյ փոխարինւում է կառավարութեան կողից նշանակուած վերատեսուչներով։

1931ին «ընկերվար. արդիւնաբերութեան ղեկավարների» համագումարում Ստալինը բանուորներից պահանջում է «կարգապահութիւն, լարուած աշխատանք, մըրցում, հարուածային աշխատանք»։ 1938ին հրատարակուած օրէնքով բանուորները զրկւում են գործարանների եւ ձեռնարկների գործերին մասնակցելու իրենց իրաւունքների վերջին մնացորդներից։

Այնուհետեւ արդիւնաբերական բոլոր հաստատութիւնների ղեկավարութիւնը անցնում է «դիրեկտոր»ների (տնօրէն) ձեռքը, որոնց նշանակում է կառավարութիւնը եւ որոնք պատասխանատու են միայն իշխանութեան առաջ, սակայն որին, իր հերթին, ենթակայ է ձեռնարկը իր ամբողջ կազմով։ Այս նոր ձեւը կոչւում է անհատական ղեկավարութիւն, որ կազմում է խորհրդային տնտեսութեան հիմքը։

1940ի օրէնքով, որեւէ հաստատութիւնից հեռացող բանուորը մի այլ հաստատութեան մէջ կարող է տեղ ստանալ միայն նախորդ հաստատութեան ղեկավարութեան հաւանութեամբ։ Բացի այդ, քան վայրկեանից աւելի ուշացողը պատժւում է պարտադիր վեցամսեայ աշխատանքով, նոյն հաստատութեան մէջ՝ մինչեւ 25 առ հարիւր պակաս վարձատրութեամբ։

1940 թ. Հոկտեմբեր 2ի օրէնքի համաձայն, իշխանութիւնը իրաւունք ունի ամէկ տարի 600.000ից մինչեւ մէկ միլիոն պատանիներ 14ից մինչեւ 18 տարեկան պարտադիր աշխատանքի ենթարկել քաղաքներում. իսկ գիւղերում ըստ պահանջի։ Սա արդէն յիշեցնում է ճորտատիրութեան դարը։

«Կոմունիստական Մանիֆէստի» յայտնի խօսքերը, թէ բանուորները պայքարի հետեւանքով ոչինչ ունին կորցնելու, բացի շղթաներից, ամենայն իրաւունքով կարելի է գործածել Խ. Միութեան մէջ տիրող կարգերի կործանման պարագայում։

Նոյն ցաւալի վախճանն ... եւ բանուորներից ու պաշտօնեաներից կազմուած սենտիքաները (Արհեստ. Միութիւնները)։

Խ. Միութեան մէջ համայնատիրութիւնը (կոլխոզը) ունեցել է զարգացման երկու շրջաններ, որոնք միմեանցից տարբերւում են թէ իրենց նպատակներով եւ թէ իրականացման կերպերով։

Առաջին շրջանը սկսւում է անմիջապէս Հոկտեմբերեան յեղաշրջումից յետոյ եւ շարունակւում է Լենինի մահից մի առ ժամանակ յետոյ, իսկ երկրորդ շրջանը սկսւում է առաջին հնգամեակի ժամանակ։ Խորհրդ. իշխանութիւնը դրամական օգնութեամբ գիւղացիներին նախ մղում է դէպի համագործակցութիւն եւ վերջն էլ համայնական հողագործութիւն։

Լենինի իշխանութեան օրով անհատականից ընկերվարական հողագործութեան անցնիլը տեղի էր ունենում կամաւոր հիմունքներով։ Դէմ արտայայտուելով բռնի միջոցներով համայնատիրութեան իրագործելու հարցում, Լենինի կարծիքով սերունդների աշխատանք էր հարկաւոր որպէսզի Ռուսաստանի երկրագործութիւնը դրուի ընկերվարական հիմքերի վրայ։

Սակայն Լենինի մահից յետոյ, երբ իշխանութեան գլուխն է անցնում Ստալինը, իր պահանջով սկսւում է «կուլակ»ների (Ունեւոր գիւղացիների) փճացման քաղաքականութիւնը։ Եւ խորհրդային երկիրը բաժանելով մի քանի շրջանների, գիւղացիներին պարտադրում են անցնել համայնական տնտեսութեան։ 1929ից մին–

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՐԿԸ

■

Զարուկ, երբ որ բարձրագոյն կարգը անցաւ, ընկերուհի մը եղաւ անոր այնքան աւելի մտերիմ, որքան միեւնոյն խուլ տրտունջը կար երկուքին ալ սրտին մէջ։

Ընթերցանութիւնն ալ եկաւ իր բաժինը բերելու այս մատաղ հոգին խռովեցնող հովերուն մէջ եւ դպրոցական վերջին տարին երազմոլ տարին եղաւ, չքնաղ ու անդարձ տարին, որուն մէջ քաղքենի կեանքը, իր բոլոր չնչին մանրամասնութիւններովը, անմիտ կարգ ու սարքովը, այլազանութեամբը, վարքերու արտօնեալ ազատութեամբը՝ գունազեղ երանգներու ծիրանի գօտիի մը պէս իր գեղացիի նսեմ մթնոլորտին վրայ կը գծագրուէր ամէն վայրկեան։

Գ.

Առտուն կանուխ Աղբիւրին քով հաւաքուած էին մահալէին աղջիկները, կիները, մէյ մէկ դոյլ, մէյ մէկ պարխաճ ձեռքերնին, կանուխ կանուխ սկսելով իրենց տնեցի աշխատաւորի միօրինակ վաստակը ու բամբասանքը։

Աղբիւրը ամէն անցած դարձածի, ամէն գայթակղութեանց արձագանգի կեդրոնավայրն էր, թելեֆոնի ընդունարանի մը պէս, ուրկէ լուրը խկոյն կը տարածուէր գեղին մէջ հազար ու մէկ բերաններով։

Բարեւներէն, առաջ անցնելու պզտիկ վէճերէն ետքը, Իսկուհին, ամէնէն հետաքրքիր ու լաւատեղեակ կինը բոլոր գեղին, օրուան նոր լուրը հաղորդեց ներկաներուն.

— Գիտէ՞ք, Օհանճանը Զարուկը ուզեր է։

— Օհանճա՞նը։

Զհաւատալու, զարմանալու պզտիկ մըմունջ մը՝ որուն վրայ նախանձի պզտիկ հով մը կը թուչտէր՝ հանդարտ ծովի մը մակերեւոյթը փոթփոթող թեթեւ քամիի մը հպումին պէս։

Օհանճանը, առոյգ ու կորովի կորիճ մը, որուն վրայ էին կարգելու աղջիկ ունեցող բոլոր մայրերու աչքերը։ Ապայէ փոքուրովը, որ ջղուտ՝ բայց աղուոր կնկան մը նախանձը շարժելու չափ բարեձեւ սրունքին բոլորը կը գծէր, «չէփկէն»էն դուրս պոռթկացող լանջքին տոկուն կամարովը, իրեն պէս բարձրահասակ մարդոց յատուկ քալուածքին պզտիկ եբեռումովը, որ պչրանքի պէս բան մը կ'աւելցնէր առնական հրապոյրին վրայ, իրօք աղուոր տղայ մըն էր անիկա, որուն «եազմա»յով փաթթուած ծուռ ֆէսին երկար ծոպը ուսը կը ծեծէր։ Իր նորաբոյս նուրբ պեխին ոլորքը, առանց ուզելու, շատ մը սիրտեր այրած ու մրկած էր։

Ասոնց բոլորին վրայ զոյգ մը եղի ու աղուոր արտի տէր, պարզ «ըէնճպէր»ութեամբ առաջ եկած, բանուորութեան մաքուր ու թարմ հոտը, պարզութիւնը, քիչ մըն ալ ռամկութիւնը պահելով իր վրայ եւ հպարտանալով այդ ռամկութիւնովը, որ կը վայելէր իրեն։

Եւ սակայն զացեր եկեր գիտնական աղջիկ մը իրեն կին առնելու որոշում տուեր էր ան. տարօրինակ ամուսնութեան գաղափար, որ իր մտքին մէջ մտեր ու կամքին հակառակ հետզհետէ գամուեր ու հաստատուեր էր հոն. Տիմային խօսքին համեմատ, այնքան աւելի խոր՝ որքան զարկեր էր այդ գաղափարին վրայ։

Պզտիկ մը վերլուծելով՝ գեղին էն ուսեալ աղջիկը, ինքը ռամիկ ու անուս մարդ, իրեն կին առնելու փառասիրութենէն աւելի՝ ճշմարիտ ու հիմնական համակրութիւն մը այս ընտրութիւնը թելադրած էր իրեն. եւ աղքատ աղջիկ մը չքաւորութենէ ազատելու, համեստ, բայց անդորր կենցաղ մը անոր ընծայելու ներքին գոհունակութիւնը աւելցած էր այդ համակրութեան վրայ։

(2)

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

չեւ 1933, անսաստողներին ամէն ինչից զրկելով աքսորում էին Սիբիր կամ Ղազախստան :

Գիւղացին հոգով – սրտով դէմ էր կոլխոզացման, սակայն իր կամքը հարցնող չկար, նրան ստիպում էին մտնել կոլխոզ՝ իր ունեցած . չունեցածով – հող, անասուն, գործիքներ: Գիւղացին չէր կարող ապստամբել իշխանութեան դէմ : (Փոքրիկ ապստամբական շարժումներ միայն տեղի ունեցան մի շարք շրջաններում, ինչպէս եւ Խ. Հայաստանում): Սակայն գիւղացիներ աւելի շատ դիմեցին կրաւորական պայքարի, — Նախքան կոլխոզ մտնելը գիւղացին մորթում է իր անասունների մէկ մասը — (կով ,ձի ,ոչխար , խոզ, այծ): Պաշտօնական տուեալներն այսպէս են ներկայացնում կենդանիների այդ «ջարդը», կլորցրած թուերով . —

1928ին ունեցել են 31 միլիոն կով, 34 միլիոն ձի, 147 միլիոն ոչխար եւ այծ, 26 միլիոն խոզ: Իսկ 1938ին 20 միլիոն կով, 17 միլիոն ձի, 50 միլիոն ոչխար եւ այծ, 12 միլիոն խոզ :

Ուրիշ խօսքով գիւղացիները կոտորել են իրենց սեփական անասունների կէսը, իսկ ոչխարների եւ այծերի երկու – երրորդը եւ յետոյ մտել կոլխոզների մէջ :

Ըստ կանոնադրութեան կոլխոզների բարձրագոյն մարմինը իրենց ընդհանուր ժողովն է, ուր ընտրւում են իրենց գործադիր կոմիտէն, կոլխոզի նախագահը եւ վերաքննիչ մարմինը: Առնուազն վեց շաբաթը մի անգամ էլ տեղի էին ունենում ժողովներ, քննելու համար կոլխոզի վերաբերեալ բոլոր հարցերը :

Սակայն խորհրդային իշխանութիւնը հետզհետէ վարչական կարգով կոլխոզականներին զրկում է բոլոր իրաւունքներից եւ ամէն ինչ ենթարկում պետական հակշռին, ինչ որ յաճախ տեղի է տալիս լուրջ դժգոհութիւնների: Բանից պարզւում է որ Ստալինեան իշխանութիւնը կոլխոզները ստեղծել է ոչ թէ գիւղացու, այլ իշխանութեան շահերը նկատի ունենալով :

Այս ձեւի կոլխոզները շատ աւելի դիւրութիւն են տալիս կառավարութեան՝ գիւղացուն շահագործելու, քան գիւղացուն անհատական տնտեսութիւնները :

Ուրիշ պերճախօս իրողութիւններ՝ մի երկրորդ յօդուածով : ԲԵՆՕ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ .— Օննիկ, յոռի վարքիդ դէշ օրինակը, հայրիկէ՞դ կ՚առնես :

ՕՆՆԻԿ .— Ընդհակառակը, հայրիկս 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, իր բարի վարքին համար՝ տասը տարիէն ելեր․․․ (?) իջեցուցին ․․․:

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 9 Ապրիլ .— Երեքշաբթի, 7 ապրիլ, առտուն ժամը 10ին, տեղի ունեցաւ Համազգայինի Փալանճեան Ճեմարանի նոր շէնքին հիմնարկէքը: Նախապէս որոշուած էր մասնաւոր շուքով եւ հանդիսաւորութեամբ կատարել արարողութիւնը: Այդ նպատակով ալ հրաւիրատոմսեր ղրկուած էին ծնողներուն, պաշտօնական հաստատութեանց եւ անձնաւորութիւններու: Սակայն կիրակի 5 ապրիլին տեղի ունեցած այս հանդէսը, Համազգայինի կեդր. վարչութեան անդամներէն ընկեր Արշակ Յովհաննէսեանի յանկարծահաս մահուան պատճառով : Իբրեւ սուգի նշան՝ որոշուեցաւ հիմնարկէքը կատարել Համազգայինի կեդր. եւ տեղական վարչութիւններու, Ճեմարանի տեսչութեան, ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու եւ մամուլի ներկայացուցիչներու սեղմ շրջանակին մէջ :

Որոշեալ ժամուն եկան առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, ընկերակցութեամբ Շահէ Աբեղայի եւ Խորէն քահանայ Աճէմեանի :

Յաւուր պատշաճի աղօթքներէն վերջ՝ առաջնորդը խօսք առնելով շեշտեց .— «Կը շնորհաւորեմ Համազգայինի կեդր. վարչութիւնը իր ազգանուէր ու բեղուն գործունէութեան համար: Կը մաղթեմ որ շուտով բարձրանայ այս հիմքին վրայ Ճեմարանի նոր շէնքը, որ պիտի ըլլայ ոչ միայն նիւթեղէն այլեւ ոգեղէն կառուցում մը գաղթահայութեան համար: Կը մաղթեմ նոյնպէս որ այս հաստատութենէն ընթացաւարտ ամէն երիտասարդ ու երիտասարդուհի՝ մատով ցոյց տրուի մեր մշակութային կեանքին մէջ, ինչպէս էր ժամանակին Սանասարեանէն կամ Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանէն աւարտական մը »:

Յետոյ խօսք առաւ հաստատութեան տնօրէնը ընկեր Սիմոն Վրացեան, որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Համազգայինի կեդր. վարչութեան, Ճեմարանի բարեգաւաճման ի նպաստ կատարուած զոհողութեան համար: Անդրադառնալով կեդր. վարչութեան անդամ ընկ. Ա. Յովհաննէսեանի մահուան, ընդգծեց Համազգայինի ընտանիքին տխրութիւնը որ կը խառնուէր այսօրուան ուրախութեան: Ապա յարեց .— « Շատ համեստ նիւթական միջոցներով ճամբայ ելած այս կրթական գործը աստիճանաբար մեծցաւ, տարածուեցաւ շնորհիւ հայ ժողովուրդի նիւթական օժանդակութեան, լուսայիշատակ երկու տնօրէններուն, Լեւոն Շանթի եւ Նիկոլ Աղբալեանի մտային ու հոգեկան բարձրութեան եւ անոնց գործակիցներուն, Ճեմարանի պաշտօնեաներու անձնուէր ճիգին ու զոհողութեան : Ճեմարանը պիտի շարունակէ իր մշակութային ուղեգիծը՝ միշտ Շանթի եւ Աղբալեանի շունչին տակ: Պիտի ընէ իր լաւագոյնը՝ պատրաստուած մշակոյթի վինուորներ եւ հանրային գործիչներ հասցնելու համար: Պիտի դառնայ շաղկապը՝ Սփիւռքի մեր տարագիր բազմութիւնները միաւորելու, համախմբելու: Պիտի ջանայ պահել եւ ուռճացնել մեր մշակութային հարստութիւնը, մինչեւ այն օրը երբ կարելի ըլլայ հայութիւնը ամփոփել իր հայրենիքին մէջ, տանելով իրեն հետ Սփիւռքի մէջ մշակութային վաստակը՝ իբրեւ մէկ մասը հայութեան մտաւոր ու հոգեկան գանձին:

Յարգելի տնօրէնի ձեռքով շէնքի հիմքին մէջ դրուեցաւ անօթ մը, որ կը պարունակէր՝ բուռ մը հող հայրենիքէն իբրեւ խորհրդանիշ անոր հետ հոգեկան կապի ,Հայաստանի եւ Լիբանանի դրամանիշներ, անկախ Հայաստանի դրօշը՝ եռագոյնը, նկարները Շանթի եւ Աղբալեանի, ճեմարանաւարտներու տրուած վկայագիրներէն օրինակ մը, մագաղաթ մը ուր արձանագրուած էր օրուան հանդիսութեան թուականը , Ճեմարանի տեսչութեան եւ պաշտօնէութեան անունները եւ Համազգայինի կեդր. վարչութեան անուանացանկը :

Մորթուեցաւ խոյը: Ապա, Շանթի, Աղբալեանի եւ Գասպար Իփէկեանի գերեզմաններէն բերուած հողը սփռուեցաւ հիմքի շաղախին վրայ: Հանդէսը վերջացաւ տնօրէնին հուսկ բանքի եւ հանդիսականներու ուղղուած շնորհակալութեան խօսքերով : ԹՂԹԱԿԻՑ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՄԸ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Լիբանանի մէջ գումարուած իսլամական համագումարը կոչ մը հրատարակեց, որ կը պարունակէ հետեւեալ 13 պահանջները . —

1 .— Վերաքննել Սահմանադրութիւնը, որ մշակուած էր հոգատարութեան շրջանին :

2 .— Կազմակերպել մարդահամար մը, համաձայն Սահմանադրութեան տրամադրութիւններուն :

3 .— Վերջ տալ սխալ ուղղութեան մը, որ կը ձգտի Լիբանանին տալ համայնքներու կարգուսարք մը :

4 .— Դատաւորութիւնն ու պետական զանազան սպասարկութիւնները պաշտպանել ոեւէ միջամտութեան դէմ, երկրի մը մէջ նոր կրօնքը անջատած է քաղաքականութենէն :

5 .— Վերջ տալ քաղաքական անջատողական զանազան ձգտումներուն, որոնք խորթ են Արաբական Դաշնակցութեան ոգւոյն :

6 .— Լիբանանեան հպատակութիւն տալ արժանիներուն, առանց ներշնչուելու համայնքի նկատումներէ :

7 .— Ետ կենալ գաղթականները լիբանանեան հպատակ դարձնելու փորձէն, եթէ անոնք չեն հրաժարիր իրենց նոր հպատակութենէն եւ Լիբանան չեն բնակիր, որովհետեւ այդպիսի փորձի մը նպատակն է աւելցնել համայնքի մը թիւը ի հեճուկս ուրիշ համայնքներու :

8 .— Կազմել յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնն է մարդահամարի ենթարկել հանրային սպասարկութիւնները — մանաւանդ գլխաւորները — եւ ճշդել իւրաքանչիւր համայնքի բաժինը : Կատարել արդար բաժանում մը, որպէսզի իւրաքանչիւր համայնք այդ պաշտօններէն ստանայ իր բաժինը, որովհետեւ վերջին նշանակումներն ու փոփոխութիւնները վնասած են շատ մը համայնքներու շահերուն :

9 .— Արդար հիմերով բաշխել նպաստներն ու կրթական թոշակները, որոնցմէ մահմետականները չնչին մաս մը կը ստանան :

10 .— Մասնաւոր նպատակներու համար հոգատարութեան շրջանին պատրաստուած պատմութեան դասագրքերը մէջտեղէն վերցնել եւ կազմել գիտուններու յանձնախումբ մը — այդ դասագրքերու հեղինակներէն դուրս — որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ պաշտօնական եւ մասնաւոր վարժարաններու մէջ յարմար եղող դասագիրքեր ընտրել :

11 .— Փճացնել շրջագայութեան (Թուրիզմ) եւ օդափոխութեան կոմիսարութեան ու ազգային Թանգարանին կողմէ եղած հրատարակութիւնները ,որոնց նպատակն է քօղարկել կարգ մը պատմական ճշմարտութիւններ եւ արաբ հնաբանական մնացորդներ :

12 .— Հրամանագրել օրէնք մը, որուն համաձայն մահուամբ պիտի պատժուի ով եւ է մէկը որ կը գործակցի Սիոնականներու հետ եւ այսպիսի գործակցութիւն մը նկատել լիբանանեան եւ արաբական հայրենիքին գոյութեան սպառնացող դաւաճանութիւն :

13 .— Լիբանանի եւ Սուրիոյ միջեւ իրագործել տնտեսական կատարեալ միութիւն ,երաշխաւորելու համար հայրենիքի շահերը եւ ընթացք տալու համար Լիբանանցիներու մեծամասնութեան բաղձանքին :

× Լիբանանի թերթերը զանազան կարծիքներ կը յայտնեն այս կոչին առթիւ, որ մեծ յուզում պատճառած է: Քրիստոնեաներն ալ որոշած են համագումար մը կազմել :

«Նիտա » թերթը կը գրէ այս առթիւ.—

«Լիբանանի պատմութեան այս փափուկ շրջանին, մինչ Լիբանանցիք ջանք չեն խնայեր նոր վարչակարգին օգնելու համար, լսուելու վրայ են վտանգաւոր եւ խորթ ձայներ: Եթէ շարժումը զարգանար եւ տարածուէր, ազգային կեանքը խորապէս պիտի խռովուէր եւ երկիրը մինչեւ իր հիմերը սպառնալիքի տակ պիտի ըլլար:

«Այս կոչերուն հեղինակները կը մոռնան թէ բոլոր համայնքներու քաղաքացիներուն միջեւ գոյութիւն ունի հասարակաց շահ մը եւ ազգային աւանդ մը, որոնք պէտք է հիմք եւ օրինակ ծառայեն :

«Համայնքի մը հաւատացեալները իրաւունք չունին կրօնքի անունով համախմբուելու եւ կրօնքին հետ կապ չունեցող պահանջներ ձեւակերպելու :

Ուրիշ թերթ մը հարց կուտայ.— «Ի՞նչ կ՚ուզեն իսլամները: Իրենց անունով բանաձեւուած կոչէն յայտնի կ՚ըլլայ թէ կ՚ուզեն ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը կազմել Լիբանանի մէջ : Բայց քրիստոնեաները տրամադիր չեն այս երկրին մէջ ապրելու ներսի (ըսել կ՚ուզէ դրացի արաբական երկիրներու) համայնքներուն պէս»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

Որբերուն հետ որբացած կը զգայինք ինքզինքնիս, պայքարողներուն հետ կը խիզախէինք, ըմբոստներուն հետ կ՚արհամարհէինք, եւ սորկացածներուն հետ նսեմացած ու կոխոտուած կը զգայինք մեր հոգիները: Ու այս յարափոփոխ եւ դժնդակ ուժգնութեանը մէջ մեր հրայրքներուն, մէկ վայրկեանի մէջ կ՚ապրէինք դարեր ու ամբողջ ցաւը ժողովուրդի մը հաւաքական դժբախտութեան :

Խարբերդցի կնոջ աչքերը տամկացած էին արիւնախառն արցունքով մը, եւ պղտոր բիբերը գետին խոնարհած, լաչակին ծայրովը կը սրբէր այտերուն վրայ իջած թարախոտ խոնաւութիւնը : Մէկէն գլուխը բարձրացուց եւ իր լայն ճակատը դարձուցած մեզի՝ խօսեցաւ .

Գաղթական էին ու հաստատուած Կիլիկիոյ մէջ Հայկական կոտորածներէն ի վեր :Ամուսինը եւ երկու երիտասարդ տղաքը ինչպէս իր փեսան կորսնցուցեր էր Ատանայի դէպքերու միջոցին. միայն կիները մնացեր էին եւ աղջկանը չորս որբերը. ու ինքը, նախապէս մայր ընդարձակ եւ երջանիկ ընտանիքի մը, հիմա դարձեր էր այրիներու եւ որբերու մայր:

— «Այն օրը, կ՚ըսէր, իր հեծեծագին եւ ազուական ձայնովը թշնամութիւնը սաստիկ էր հրահրուած կրակի պէս: Յանկարծակիի եկանք, բայց տղաքս առիծի պէս կանգնեցան :

Մեզ, կիներն ու տղաքը դրին սենեակի մը մէջ, ու իրենք կռուեցան երկար ատեն ․․․ ժամեր ու ժամեր․․․ Խենթի պէս էինք. չգիտցանք թէ ի՞նչ էր պատահածը : Դուրսէն գնդակներ անդադար կը զարնուէին ու մերինները կը պատասխանէին հատիկ, հատիկ, մինչեւ որ դադրեցան․․․ Յանկարծ մեր սենեակին դուռը բացուեցաւ ու մեծ տղաս երեւցաւ, եկաւ ինծի, վիզս փաթթուեցաւ ու ականջիս փսփսաց . « Ես կը մեռնիմ, մայրիկ, էվէլ պակաս հէլալ ըրէ»․․․ Դեռ չէի հասկցած իր խօսքերուն նշանակութիւնը երբ անիկա դուրս թռաւ. ետեւէն գացի. միւս տղաս, փեսաս եւ ամուսինս գետինը ինկած էին. ո՞ր մէկին երթայի. որո՞ւն վրայ ծռէի․․․ Նոյն միջոցին տղաս փողոց ելած էր ու քանի մը գնդակ մէկէն թնդացին, ու ես չգիտցայ թէ ո՞ր գնդակն էր տղաս զարնողը » :

Միջոց մը կ՚արտասուէ հառաչագին ու իր խօսքերը կը կորսուին: Յետոյ իր արիւնով լեցուն աչքերուն արհաւիրքը սեւեռած մեզի պաղատանքով կը մրմնջէ .

«Քրիստոսը մեր կրակը չցուցնէ ձեզի, անմարելի կրակ է, անմարելի ․․․ աչքերս բոլորովին կոյրնային, թերեւս ալ չտեսնէի այն պատկերը որ տեսայ այդ օրը ․․․ ականջներս խուլնային, թերեւս ալ չլսէի գնդակներուն ձայնը որ լսեցի այն օրը ․․․ մէկ հատ մը չէ որ մէկ հատին վրայ լաս: Ո՞ր մեղքերուս պատիժն էր աս, Աստուած, ի՞նչ ոխ է քու ոխդ մեզի դէմ որ արիւնով ու արցունքով չմարեցաւ. գոնէ ղրկած ցաւերուդ հետ Յոբին համբերանքէն համբերանք մը տուր մեզի ․․․ »:

Ու չլացած՝ աչքերը կը խոնարհեցնէ ու կ՚եզրակացնէ .

« Մինչեւ գերեզման չիջնանք, այս ցաւը չենք մոռնար »:

Երկար ատեն կուլայ այդպէս ու յանկարծ կը դադրի, կը խօսի իր հարսերուն վրայ ու մանաւանդ իր որբերուն վրայ չորսն ալ մանչ են ու կորիւնի պէս առողջ :

«Պիտի ապրիմ ու հայրենիք տանիմ զանոնք, ու պիտի պատմեմ թէ ինչ մահով մեռան իրենց հայրը ,մեծ հայրը ու մօրեղբայրները » :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

տարբերութիւններ կան Սովետներու դիկտատորական դրութեան եւ ազատ կարգուսարքին միջեւ:)Խմբ. ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիա տրամադիր է պարպելու Սուէզի շրջանը, պայմանաւ որ բրիտանացի մասնագէտներ օգտագործուին պարպումէն վերջ: Զօր. Նէկիպի բանբերը յոյս կը ներշնչէ այս մասին:

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ընկերութեան մը ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ քարիւղատար նաւեր պիտի ղրկեն Ապատան, իրանեան քարիւղ փոխադրելու համար, «եթէ արտաքին արգելքներ չպատահին»:

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ.— «Խ. Միութեան նոր դիրքը ժխտումն է Ստալինի ամբողջ քաղաքականութեան, բայց երբեք չի նշանակեր թէ պաղ պատերազմը պիտի մեղմանայ: Արբանեակ երկիրները Խ. Միութեան գործիքներն են եւ զանոնք իր իշխանութեան տակ պահելու համար Մոսկուա կրնայ ռազմավարութիւն փոխել»:

«ԱԼՊԱՆԻԱՆ ԱԶԱՏԵՆՔ»,— այս մարտակոչը կը հնչեցնէ Թուրք թերթ մը, «Ուլուս» (Հալէպի պաշտօնաթերթը): «Ասոր համար պէտք է որ երեք պալքանեան երկիրներ, Թուրքիա, Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա անյապաղ երաշխաւորեն այդ երկրին անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը»:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ բացուեցաւ Ժընեւի մէջ: Գլխաւոր նպատակն է զարկ տալ արեւելքի եւ արեւմուտքի առեւտուրին: Խ. Միութիւնն ալ կը մասնակցի, ինչ որ բարենշան երեւոյթ մըն է:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլ. դեսպանին հաղորդած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը տրամադիր է աւելի մեծ դիւրութիւններ ընծայելու օտար դիւանագէտներուն, ճամբորդութեան համար: Անոնք պիտի կրնան խօսիլ նաեւ խորհրդային քաղաքացիներու հետ, որոնք ենթակայ պիտի չըլլան ձերբակալման:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակին գաղտնի տեղեկութեանց մէկ նախկին պաշտօնեան, Վերպէր, խոստովանեցաւ թէ լրտեսութիւն կը կատարէր ուրիշ երկու մեղսակիցներու հետ, ի հաշիւ Խ. Միութեան:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ եւ ընկերային ապահովութեան մեծագումար բացերը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն կառավարութեան:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, բժշկական գործողութեան ենթարկուած ըլլալով, գործերը առժամաբար պիտի վարէ Չըրչիլ: Հաւանական է որ ուրիշ նախարար մը նշանակուի:

ՆՈՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Հոլանտայի մէջ, քանդելով երեք թումբեր:

ՍՈՒՐԻՈՅ փոխ-վարչապետը, դոկ. Շիշաքլի, առժամաբար ստանձնեց ներքին գործերու նախարարութիւնը, որ թափուր կը մնայ երկար ատենէ ի վեր:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տօքթ. Օննիկ Մանուկեանէ, Քօմօ, 50.000 Ֆր., Պ. Խաչիկ Կարապետեանէ, Պրիւքսէլ 3000 Ֆր., Օր. Արթինեանէ եւ Տիկին Առաքելեանէ 90 հատ հացիկներ իրենց մօրը մահուան առթիւ: — (Կնիք)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Միհրան Շիրինեանի մահուան առթիւ (Նիս), փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած ենք իր ատենին, ծանօթ բարերար Պ. Արմենակ Համբարձումեանէ 20.000 ֆրանք:— Որբերու Օգն. մասնաճիւղ Տիկնանց միութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Մաքրուհի Եղիայեանի, որ երկու հազար Ֆր. նուիրեց մասնաճիւղիս, իր Քանատա մեկնելուն առթիւ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 9ին Ռէժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լաֆայէթ: Դասախօս՝ Տօքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ: Նիւթը՝ «Յունական եւ հռոմէական Ոստանի կազմութիւնը»:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու:

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քադա տ'Իթալիայի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝ Արմենիա երգչախումբին, Հ.Բ.Ը.Մ., Երիտ. Միութեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Արծիւ Մարզական Միութեան, Հ. Կ. Խաչի, Հայ Արիներու եւ արենուշներու, Հայ Ռազմիկներու Միութեան, Համազգային Միութեան եւ բոլոր Հայր. Միութեանց:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու, Վասպուրականի, Հայր. Միութեան, Ֆ.Կ. Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ:

Կը նախագահէ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՑԵԱՆ

Յաջորդ օրը, կիրակի, առաւօտ հոգեհանգիստ Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ, մեր անհամար նահատակներուն համար:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն որ իրենց վճարումները կ'ընեն ՄԵՐ ՉԷՔ ՓՕՍԹԱԼԻՆ վրայ (Թիւ 1678-63) առժամապէս օգտագործել մեր նախկին հասցէն՝

17 Rue Damesme, Paris (13)

Մինչեւ որ լրանան կարգ մը ձեւակերպութիւններ:

Մանտա քարթերը եւ բոլոր միւս վճարումները, նամակները եւ թերթերը ղրկել 32 ՌԻՒ ՏԸ ԹՐԷՎԻԶ:

Ա. ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ

ՄԱՐՋԻՉ (ՄԱՍԷՕՐ)
(Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ: Պաշտօնական սակացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրութիւն ունեցողներուն:

S'adresser 49, Rue des Petites Maries,
MARSEILLE, Tél : CO. 76 - 47

Լ Ի Լ Ա Յ Ի Ն

Միշտ լաւագոյն ճաշը կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ունկնդրել նաեւ արեւելեան նուագ:

Ձեր ճամբուն վրայ է

Լ Ի Լ Ա Ն

24, Rue Saint Lazare, Paris 9e
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Էթիէնէն Պ. Յարութիւն Սարխօշեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ՝ Լիոնի, Տէսինի, Սէնթ Էթիէնի եւ Ս. Մորիսի այն բոլոր հայրենակիցներուն եւ ծանօթներուն, որոնք իր կնոջ հիւանդանոց գտնուելուն առթիւ կ'այցելէին իրեն եւ կը մխիթարէին զինքը:

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման՝ 1400 Ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի Թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբը, 26 ռիւ տէ Քօնվալէսան: Դասախօս՝ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ: Նիւթը Է. Ակնունի:

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS

VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE de VETEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ՁԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՐԱ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

NOUVELLE OPTIQUE
CENTRALE KAFA

60 Rue Lafayette, Paris (9)
Tél. PRO 41 - 50 C.C.P. Paris 2380-33
Médaille d'Or - Exposition Bien -Etre
Assurances Sociales

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՄԻՋԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու, խնջոյք պարահանդէսով: Կը տօնուի Վալանսի մէջ, Սալ տէ Ֆէթ, Ապրիլ 26ին, կիրակի ժամը 12էն կէս գիշեր: Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն, բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 101 կրան Քափէ տը Սաքսի սրճարանին ետեւի սրահը: Մուտքը՝ բակին մէջէն, ռիւ տը լա Փարտիէօ եւ Ավընիւ տը Սաքսի անկիւնը: Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրները միասին բերել:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ այս Չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Պատիժ եւ վարձատրութիւն:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին, կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն:

Մեթրօ Շան զ'Էլիզէ:

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտներ, արենոյշներուն կողմէ:

Ծոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով: Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք:

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
Կ Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ի Ն
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրանսա ըլլալը կը կարծուի: Եղբայրը, Կարապետ, Հալէպի մէջ ջմեռա ծէ, կը թողուր երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արութ եւ մէկ աղջիկ, 40-45 տարեկան այժմ: Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives,
Les Martegaux, Marseille.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՑ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« Պ Ո Ս Ֆ Օ Ր Ի » Ի

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՕԽՈՒՄԸ

Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք :ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՈՒՐԲԱԹ 16 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 16 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 7043 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 2454

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԽԵԼԱՑԻ » ԹՈՒՐՔԵՐ

★

Անշուշտ կը սպասէիք որ Պոլսոյ « Ենի Սապահ»ը պարկեշտօրէն խոստովանէր իր հակահայ քուլթեան մեղքը, նոյն ինքն պետական քննիչին հերքումէն վերջ :

Ի՛նչ միամտութիւն :

Թուրք թերթը անտեսելով իր թունալից խուժանավարութեան հետեւանքները, չանքարող կը կարդայ :

Կը փորձէ Հայերուն խելքը տուն կանչել, Գատիրճան Գաֆլը ստորագրութեամբ :

Ինչպէս ամէն Թուրք խմբագիր, յօդուածագիր, նախարար կամ զօրավար, այս Գատիրճանն ալ կը սկսի Ֆաթիհ Սուլթան Մեհմէտէն :

Կը պատմէ յաղթական Սուլթանին շնորհները, Հայերուն վայելած դարաւոր իրաւունքները :

Եւ կը յանգի անխուսափելի եզրակացութեան .—

Հայերը հանգիստ կ'ապրէին Թուրքիոյ մէջ, բայց ամէն բան կորսնցուցին գործիք դառնալով Ռուսերուն, Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն ձեռքը :

Եւ դարձեալ, ինչպէս ամէն Թուրք հեղինակ, այս պայը կամ պէյն ալ կը խեղաթիւրէ շատ մը պատմական, այլեւ անվիճելի դէպքեր :

Օրինակ մը, պատահաբար .

— « Թուրքիոյ մէջ Դաշնակ, Հնչակեան հայ յեղափոխական կոմիտէներ հիմնուեցան, փորձեցին սպաննել եպարքոս Հալիլ Րիֆաթ փաշան (*սուտ*), Սուլթան Համիտի դէմ ռումբ արձակեցին : —

Ապա ստայօդ առասպելը, որ կը կրկնուի տարիներէ ի վեր .

... վերջապէս 1914ին ընդհ. ապստամբութիւն մը ծնւթեցին, կռնակէն հարուածելու համար թրքական բանակը որ կը կռուէր ռուսական բանակներուն դէմ, աբեւելեան ճակատին վրայ :

— « Ի վերջոյ երկու կողմէն ալ արիւն թափեցաւ, ողբերգութիւններ պատահեցան, Հայերը դրացի երկիրները խոյս տուին, Անատոլուի մէջ գրեթէ բնաւ Հայ չմնաց » :

Երախտապա՛րտ ենք պայ Գաֆլըի, այս վերջին խոստովանութեան համար .

— «Անատոլուի մէջ գրեթէ բնաւ Հայ չմնաց » :

Մնացեալը կը կարդաք յաջորդով :

Միջանկեալ, յօդուածագիրը անուղղակի կ'իւրացնէ ապրիլ 2ի դրդիչ քուլթինը :

— « Վերջերս կարգ մը հայկական վարժարաններու մէջ թուրք ազգին դէմ թշնամական զգացումներ հրահրել ջանացողներ կան եղեր » :

Վերջապէ՞ս,— «Անխելք Հայերուն Աստուած խելք տայ » :

Չէ՞ք փորձուիր հարցնել պայ Գատիրճան Գաֆլըի .

— *Եթէ «անխելք եւ խելացի Հայեր» կան մեր մէջ, իրենց ո՞ր խելացիներն էին որ կործանեցին երբեմնի Օսմ. կայսրութիւնը :*

Այդ «խելացիներուն» եւ անոնց յաջորդներուն շնորհիւ չէ՞ր որ Վիեննայի դուռներէն, Կովկասէն, Խրիմի թերակղզիէն, Միջագետքէն, Արաբիոյ եւ Ափրիկէի անծայրածիր տարածութիւններէն իջան այսօրուան Անատոլուի խորերը :

Ուրեմն «անխելքներ» էին Ցոյնը, Ռումանացին, Սերպը, Պուլկարը, Ալպանացին, Արաբը եւ ուրիշներ երբ դուրս կը վերցնէին, յանուն ազատութեան ... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները հետզհետէ կը սաստկանան Հնդկաչինի մէջ :

Գչ. օր Լաոսի Սամ Նէօ քաղաքին պահակազօրքը, իր նահանջի ճամբուն վրայ ընդհարեցաւ ըմբոստ զօրամասերու, որոնք մեծ ուժ մը կ ընդերկայացնեն : Ֆրանսական օդանաւեր կը պաշտպանեն նահանջի գիծը, ռմբակոծելով պահակազօրքին ձգած զինամթերքի եւ պաշարի պահեստները : Ֆրանսական հրամանատարութիւնը դադրած կը պահէ պահակազօրքին հետեւած ճամբան, ինչպէս եւ երթալիք տեղը : Այդ շրջանը շատ քիչ ուտելիք ունի, եթէ չհաշուենք շրջակայ գետերու ձուկը : Հրամանատարութիւնը միեւնոյն ատեն գործողութեան մը ձեռնարկած է, Հանոյի հարաւակողմը : Իւրաքանչիւր յառաջխաղացութեան ատեն, ըմբոստները կը փորձեն առաւելագոյն մնալ մը պատճառելկարմիր գետի շրջանին մէջ :

Միջազգային իրաւագիտական խնդիր մը ծագած է, այս արշաւանքին առթիւ : Լաոս անկախ պետութիւն ըլլալով, ստիպուած է պատերազմիլ հակառակ իր կամքին, դիմադրելու համար նախայարձակին : Միւս կողմէ, այս երկիրը անդամ չէ Ազգաժողովին . հետեւաբար Ֆրանսայի կ'իյնայ դիմել Ապահովութեան Խորհուրդին : Եւ վերջապէս, քաղաքական թէ ռազմական տեսակէտով, խնդիր է թէ ըմբոստները ի՞նչ նպատակներ կը հետապնդեն :

× *Ֆրանսական հրամանատարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է, ամրացեալ դիրքեր կառուցանելու համար Հանոյի հարաւային արեւմտեան շրջանին մէջ, 1160 մեթր բարձրութեամբ լեռնադաշտի մը վրայ, որ մեծ առաւելութիւններ կը ներկայացնէ ռազմագիտական տեսակէտով :*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Երէկ նիստ գումարեց նախարարական խորհուրդը, Ելիզէի պալատին մէջ, քննելու համար բազմաթիւ ծանրակշիռ խնդիրներ :

Կ'ըսուի թէ վարչապետը մասնաւոր լիազօրութիւններ պիտի խնդրէ Ազգ. Ժողովէն, 200 միլիառ ֆրանք ճարելու համար : Նախ պիտի քննուի ընդհանուր կացութիւնը՝ տնտեսական թէ ելմտական տեսակէտով : Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ պետական գանձին վիճակը : Ինչպէս գրած ենք արդէն, կառավարութիւնը պիտի չկրնայ վերադարձնել Պանք տը Ֆրանսի տուած 80 միլիառը, եւ պիտի խնդրէ նորոգել զայն : Եւ որպէսզի յաջողի, 15–20 միլիառ ֆրանքի գումար մը պիտի վճարէ տուրքերու եկամուտէն :

Օրակարգին վրայ կը գտնուին նաեւ, սահմանադրութեան վերաքննութեան եւ վարչական բարենորոգման խնդիրները, որոնք նոյնքան ծանր են :

× *Քաղաքապետական ընտրութեանց պայքարը յառաջ կը տարուի բացառիկ սաստկութեամբ : Միջադէպեր ալ պակաս չեն : Գչ. օր ապտակներ փոխանակուեցան Պառտոյի մէջ, երբ նախկին քաղաքապետը, Պ. Ատրիէն Մարքէ, որ ընտրելի չէ, ցանկ մը ներկայացուց : Ցանկին գլուխը կը գտնուէր Պ. Փոլ Էսթէպ, փեթէնի նախկին դիւանապետը : Ընդհանուր աղմուկին մէջ կարելի չէր լսել բանախօսները : Երբ հակաճառութեան համար բեմ կը բարձրանար թեկնածու մը, Տոքթ. Սենա, իր պաշտօնակիցը եւ հակառակորդը, Էսթէպ, դիմացը ելլելով ապտակեց : Քիչ վերջ ինքն ալ ապտակ մը կերաւ :*

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Գչ. օր բաւական ծանր խռովութիւններ ծագեցան Իրանի մայրաքաղաքին մէջ : Զինուորները միջամտեցին սուիններով, ցրուելու համար համայնավար ցուցարարները, կարգ մը փողոցներու մէջ : Ցուցարարներէն մին սպաննուեցաւ, 26 հոգի վիրաւորուեցան : Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց առ նուազն 60 հոգի, Թուդէի անդամներէն, որոնք ցոյցը սարքած էին Շահին դէմ :

Մինչ Շահին եւ Տոքթ. Մոսատեղի կուսակիցները կը կռուէին, միայն 68 երեսփոխաններ կը գտնուէին Մեճլիսին մէջ, ուր պիտի քննուէր կառավարութեան ծրագիրը, վեհապետին իրաւասութիւններըկրճատելու համար : Օրինական մեծամասնութիւնը 69 է . որով նիստը յետաձգուեցաւ Եչ. օրուան (այսօր) :

Կրօնապետը, Էյաթոլլահ Քաշանի, որ Մեճլիսին նախագահն է, նամակ մը ուղղեց վարչապետին, ազդարարելով թէ անձնապէս պատասխանատու պիտի համարուի երեսփոխաններու կեանքին եւ ապահովութեան համար : Կարգ մը երեսփոխաններ կը վախնան մահափորձէ :

Տոքթ. Մոսատեղ յայտարարեց թէ աբրամադիր չէ ներկայ ըլլալու Մեճլիսի մէկ նիստին, միմիայն պատեհութիւն ընծայելու համար ընդդիմադիր երեսփոխաններուն որ ճառեր խօսին կառավարութեան դէմ եւ ուշացնեն իր ծրագրին վաւերացումը՝ Շահին իրաւասութեանց կրճատման մասին :

Ընդդիմադիր երեսփոխանները ժողով գումարեցին Քաշանիի բնակարանին մէջ, բողոքելու համար Տոքթ. Մոսատեղի դէմ, որ կը մեղադրուի թէ իր օրինական իրաւասութիւններէն անդին անցած է :

Ցոյցերը բացարձակապէս արգիլուած են Թեհրանի պարէտին կողմէ, եւ ստուարաթիւ ոստիկաններ եւ զինուորներ համախմբուած էին խորհրդարանին շրջակաները : Եւ սակայն Շահին եւ վարչապետին կուսակիցները աղմկալի ցոյցեր կատարեցին : Ոստիկանութիւնը բիրեր եւ արտասուաբեր կազ գործածեց, զանոնք ցրուելու համար :

Թեհրանի թերթերը կը գրեն թէ Սուրեյա Թագուհիին երկու զարմիկները ձերբակալուած են երկու սպաներու հետ, իբրեւ մեղսակից Պախթիարիներու ապստամբութեան : Անցեալ փետրուարին այս վերջինները ընդհարեցան կառավարական զօրքին հետ որ ղրկուած էր գիւղացիները պաշտպանելու համար կարգ մը ցեղապետներու հարստահարութեանց դէմ : (Թագուհին պախթիարի ցեղապետի մը աղջիկն է) :

× *Թեհրանի ցոյցերուն ատեն Թուդէի կուսակից խմբակներ ճառեր կը խօսէին, բողոքելով Շահին միջամտութեան եւ անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ : Հրասայլ մը եւ քանի մը կառք լեցուն զինուորներ կը պաշտպանէին Տոքթ. Մոսատեղի բնակարանը, որ միայն քանի մը քայլ հեռու է պալատէն :*

Ընդդիմադիր երեսփոխանները ցեկոյց մը հրատարակեցին, որով կ'ամբաստանեն վարչապետը թէ դիկտատուրա հաստատած է եւ կը փորձէ «դէպի արիւնահեղութիւն առաջնորդել երկիրը » :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԵՐԱՆԻ՛ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ՉԵՆ ԳԻՏԵՐ

Այո, երանի՛ անոնց որ չեն գիտեր թէ ի՛նչպէս կը խմբագրուի, կը շարուի եւ կը տպուի հայերէն թերթ մը :

Օր մը յատկապէս կը պատկերացնեմ Փարիզի հայկական տպարաններուն վիճակը :

Մինչ այդ, քանի մը տեսարաններ :

Ըսի թէ առաջնակարգ տողաշար մեքենայ մը ունէր Տէր Յակոբեան տպարանը, երբ *Յառաջ*ը հոն փոխադրուեցաւ (1932) :

Ինչպէս ամէն բան, այս մեքենան ալ հետզհետէ կը մաշէր : Եւ խանգարումները յաճախադէպ կը դառնային : Մասնաւորապէս վերջին տարիներու ընթացքին :

Միշտ ալ կարելի կ'ըլլար նորոգել : Այնպէս որ, մէկ օր առանց թերթի չմնացինք :

Կացութիւնը կը ծանրանար, երբ տառերն ալ կը մաշէին : Աւելի ճիշդ՝ կը հատնէին :

Այն ատեն, տողաշար բանուորին թեւերը կը կոտրէին :

Օր կ'ըլլար որ կէս ժամուան գործը մէկ ժամ եւ աւելի կը տեւէր :

Կատարեալ խաչելութիւն՝ մինչեւ նոր տառերու ժամանումը (մայր, կաղապար) :

Կացութիւնը յաճախ «կրիտիկական» կը դառնար : Երբեմն ալ զուարճալի :

— Երեք հատ «*Ա*» մնացած է . (փոխան քանի) . խնդրեմ այնպիսի բառեր գործածէ ուր «*ա*»երը պակաս ըլլան :

Եւ խմբագիրը կը ստիպուէր որոնալ ոչ միայն գրելիք, այլեւ մտածել «*ա*»երու կրճատման մասին :

Ամէնքդ ալ գիտէք որ «*ա*»երը ոչ միայն շատ են մեր լեզուին մէջ, այլեւ լայն տեղ կը բռնեն :

Համրեցէք, — *Խաղաղութիւն*, *քաղաքականութիւն*, *քաղաքապետական*, *ազգարարութիւն*, *յայտարարութիւն*, *յառաջխաղացութիւն* եւն. :

Ուրիշ օր մը, «*Թ*»ն կը պակսէր .

— Կրնա՞նք «շքթուանք»ին «*Թ*»ն «*ա*»ի վերածել :

Կամ «*Ո*»երուն տեղ կը շարէին «*օ*» :

Կամաց կամաց ամբողջ բառեր կը դառնային անճանաչելի :

Առտու մըն ալ ... *ՎԱՀԷ*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ ԵՂԱՒ Մոսկուայի բժիշկներէն Ա. Ռուսաքով, որ Սթալինի դիազննութիւնը կատարած էր :

ՇՈՒԷՏԻ նաւապետները որոշեցին չհանդիպիլ Թուրքիոյ նաւահանգիստները, եթէ ազատ չարձակուի իրենց պաշտօնակիցը՝ Օսկար Լարենցօն, որ բանտարկուած է, իբրեւ պատասխանատու թրքական սուզանաւի մը խորտակման :

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 500 ՀՈԳԻ ձերբակալուեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ, չարաշահութեան ամբաստանութեամբ : Այն առեւտրականները որ չեն յարգեր կառավարութեան նշանակած առաւելագոյն գինները, 90 օր բանտարկութեան եւ 100.000 փեսօ տուգանքի կը դատապարտուին :

ՀԱՐԱՒ. ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ երեսփ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին այսօր, ցեղային խտրութեան սկզբունքով : Պիտի մասնակցին 1.500.000 քաղաքացիներ : Կառավարութիւնը կ'ուզէ իրարմէ զատել սպիտակամորթները եւ սեւամորթները,

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԶՐՈՅՑ՝ ԾՆՈՂՔԻ ՄԸ ՀԵՏ

●

— Նկատա՞ծ էք, որ մեզմէ շատերու զաւակները դառնացած են կեանքին դէմ. յուսահատ, դժգոհ, կարծես ապրած ու ըմբռնած՝ կեանքի «ունայնութիւնը»…: Մինչդեռ, հազիւ տասնեւչորս — տասնեւհինգի դուռը հասած են, ու պէտք էր որ խանդավառութեամբ դիտէին ամէն բան, դիւրաբորբոք ու զգայուն ըլլային, չդժգոհէին ամէն բանէ, եւ …

— Կանգ առ, սիրելի բարեկամ: Ծնողներու եւ զաւակներու յարաբերութեանց մէջ, քիչ անգամ այսքան փափուկ հարցի մը կը մօտենանք մենք, մեծերս, որ, իբր թէ, մեր զաւակները վարելու, անոնց ստիճանական զարգացման վրայ հսկելու նուիրական պարտականութիւնը ունինք … Ինչ որ կ՚ուզես խնդրոյ առարկայ դարձնել յաճախ կը խուսափի ուշադրութենէն նոյնիսկ անոնց ,որոնք… մանկավարժական վկայականներ ունին, ու կը կարծեն ապահոված ըլլալ իրենց զաւակներուն մանկութեան եւ պատանութեան շրջաններու անամպ երջանկութիւնը: Ուղիղ է այն նկատումդ, որ մեզմէ շատերու զաւակները կանխահասօրէն դառնացածեն կեանքէն. սակայն, ճիշդ չէ այն ենթադրութիւնդ, թէ անխտիր, տասնեւչորսէն —տասնեւվեց տարու մեր աղջիկներն ու մանչերը, պէտք է վարդագոյն տեսնեն ամէն ինչ, խանդավառութեան աչքիւ պէտք է նկատեն կեանքը, հոգ ու ցաւ պէտք չէ ունենան, ու ժպիտ եւ ճառագայթ սփռեն իրենց շուրջ: Թոյլ տուր՝ որ հարցը խնդրոյ առարկայ դարձնենք մը—տերմօրէն, որովհետեւ քիչ չէ թիւը այն ծնողներուն ,որոնք նոյն մտահոգութեան մատնուած են, ի տես իրենց զաւակներու անժամանակ տխրութեան, հիասթափութեան, դառնութեան կամ դժգոհանքին :

Աղջիկներու համար՝ տասնեւերկու, իսկ մանչերու համար տասներեք տասնեւչորսէն սկսեալ, — նկատի չունիմ բացառիկ կամ կանխահաս զաւակները — կեանքի ամէնէն փափուկ շրջանը կը սկսի: Ծնող ես ,ու պէտք է գիտնաս՝ թէ ինչ ըսել կ՚ուզեմ :

Դժբախտաբար, մեծերը կը մոռնան յաճախ, որ ,այս տարիքէն սկսեալ, փոքրերը պէտք ունին լուրջ ու գուրգուրոտ ուշադրութեան: Մեր այս տարիքի զաւակներու ֆիզիքական թէ հոգեկան կեանքը, փափկօրէն ու քնքշութեամբ պիտի պահենք մեր ակնարկին ու հետաքրքրութեան տակ: Իրենք, մեր զաւակները, պիտի չզգան որ մեր հսկողութեան տակ են ,— սակայն մենք, մեր սիրազեղ ու գուրգուրոտ ուշադրութիւնը պիտի պահենք սեւեռած՝ իրենց ամէն մէկ շարժումին, իրենց ամէն մէկ ձգտումին ու հակամիտութեան, իրենց ամէն մէկ երազի ու խանդավառութեան վրայ : Այս տարիքին է, որ անոնց անհատականութեան հիմնական գիծերը կը կազմուին: Երազի տարիքն է մանաւանդ , — կեանքէն միայն բարիք, գեղեցկութիւն, խանդ ու անկեղծութիւն սպասելու եւ յուսալու տարիքը: Այս տարիքին է, որանոնց ճաշակին, սէրերուն ու բաղձանքներուն շրջագիծը ձեւ կ՚առնէ: Դիտելով պիտի չգոհանան անոնք. պիտի ուզեն դիտել ու դատել գիտակցօրէն, որոնելով պատճառները, ու խորացնելով՝ ինչ որ հաճելի կը թուի իրենց: Հետեւաբար, կենսական նշանակութիւն պիտի ունենայ մեր կողմէ ամէն միջամտութիւն՝ իրենց կեանքին մէջ, մեր կողմէ ամէն վերաբերում՝ իրենց այս կամ այն քայլին, իրենց այս կամ այն հակամիտութեան հանդէպ :

Եթէ մանկութենէ պատանեկութիւն երկարող տասը — տասներեք տարիներու ընթացքին տրուած է տնային անհրաժեշտ դաստիարակութիւնը, վտանգները կը նուազին ընդհանրապէս. տղան կամ աղջիկը շուտ կը գտնեն իրենց ճամբան: Սակայն, մեր մէջ, չափազանց քիչ է թիւը այն ծնողներուն , որոնք անհրաժեշտ բծախնդրութեամբ կրցած են դաստիարակել իրենց զաւակներու բնաւորութիւնը: Մեծամասնութիւնը անոնց, պատահականութեան յանձնուած է մեր կեանքի ճակատագրական բերումը: Մեր ծնողներու բացարձակ մեծամասնութիւնը, հազիւ կրցած է հարցին հետամտիլ: Մեղադրելի չեն մեր հայրերն ու մայրերը, եթէ մեր հաւաքական կեանքի պայմանները միմիայն ֆիզիքական ապահովութեան մտածումով կամ մտահոգութեամբ ապրելու հեւքը տուած են անոնց: Սակայն, ինչպէս ըսինք, այսօր, համեմատաբար աւելի տանելի պայմաններու մէջ կը թաւալի մեր կեանքը, ու, մասնաւորաբար օտար միջավայրերու մէջ, պէտք է գիտնանք նաեւ մեր բարոյական պարտաւորութիւնները: Պէտք է գիտնանք առաջնորդել մեր զաւակները, իրենց պատանեկութենէն երիտասարդութիւն ամէնէն փափուկ շրջանին :

Եթէ կը տեսնես, որ մեզմէ շատերու զաւակները դառնացած են կեանքէն, յուսահատ են ու դժգոհ, «կարծես ըմբռնած ըլլային կեանքի ունայնութիւնը » , ապա ուրեմն՝ պէտք է անդրադառնաս, դուն թէ բան մը կը կաղայ…: Բեկում մը ստեղծուած է ձեր զաւկի հոգիին մէջ, որովհետեւ զայն դաստիարակելու ձեր եղանակները չեն համապատասխանած անոր անձնական, ընտանեկան եւ ընկերային միջավայրին: Վիրաւորած էք իր արժանապատուութիւնը, եւ կամ, միշտ չափացուցած էք… Մինչդեռ, անհրաժեշտ էր, որ յարգելով հանդերձ իր արժանապատուութիւնը, սիրոյ եւ յարգանքի փոխադարձ պարտաւորութիւններով բերէիք զինք մինչեւ տասնեւչորս տարիքը, երազները քաջալերէիք, առանց ցնորամտութեան մղելու զինք. իր անկեղծութիւնը հրահրէիք, զգացնելով փափկօրէն, որ աշխարհի մէջ կայ նաեւ կեղծիքի թագաւորութիւն մը, գոհացում տայիք իր պահանջներուն, բայց զգացնէիք նաեւ որ զրկանք վերապահուած է մեզի …

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՄԵՂԱՅԱԳԻՐ…

●

ԽՄԲ.— Ժամանակին մանրամասնօրէն պարզած էինք խումբ մը հայ պատմագիրներու դէմ եղած մեղադրանքները՝ Երեւանի մէջ :

Այդ ամբաստանեալներէն պրոֆ. Մ. Ներսիսեան հետեւեալ մեղայագիրը հրատարակած է «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթին մէջ (13 Յունուար, 1953).—

Այն քննադատութիւնը, որին ենթարկուեցին իմ եւ մի շարք պատմաբանների ու գրականագէտների առանձին աշխատութիւնները, ձեր եւ «Կոմունիստ»թերթի սոյն թ. Յունուարի 9ի համարներում միանգամայն ճիշդ են :

« Անդրկովկասի նարոդնիկական կազմակերպութիւնները 1870 – 1880 թ. թ.» իմ գրքում (հրատարակուած 1940 թ.) եւ « Հայ ազգային – ազատագրական շարժումը 1850 - 1880 թ. թ.» իմ չհրատարակուած դիսերտացիոն աշխատութեան մէջ (գրուած 1943 – 45 թ. թ.) ես լիօք մեթոդոլոգիական ու քաղաքական բնոյթ կրող լուրջ սխալներ եմ թոյլ տուել :

Հայ ժողովրդի 19րդ դարի պատմութեան բնագաւառում ես որոշ տուրք եմ տուել միասնական հոսանքի բուրժուական նացիոնալիստական թէորիայի հակադիտական եւ քաղաքականապէս վնասակար կոնցեպցիաների :

Հայ ժողովրդի հասարակական քաղաքական հոսանքների եւ ազգային ազատագրական շարժման գնահատման հարցում ես չեմ կարողացել լիովին յաղթահարել հայ բուրժուական պատմագրութեան տրադիցիաները :

Ես բաւականաչափ խորապէս չեմ բացայայտել հայ ազգային ազատագրական շարժման սոցիալ – դասակարգային հիմքերը ,որ ես իմ առանձին աշխատութիւններում մեկնաբանում եմ որպէս ժողովրդա - դեմոկրատական շարժում, մինչ դեռ նա իր խնդիրներով եւ բնոյթով բուրժուական է եղել:

Փոխանակ վճռաբար ու հետեւողականօրէն մերկացնելու եւ ցոյց տալու Պատկանեանի ու Րաֆֆու բուրժուական նացիոնալիզմի ռէակցիոն էութիւնը, ես նրանց պատկերել եմ որպէս պրոգրեսիւ դեմոկրատներ :

Ես սխալ գնահատական եմ տուել նաեւ մի շարք բուրժուական նացիոնալիստական խմբակներին եւ նրանց գործերին:

«Սովետական Հայաստան »ը եւ « Կոմունիստ»ը ճիշտ են նշում նաեւ այն հանգամանքը. որ Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայում վերջերս տեղի ունեցած դիսկուսայի ժամանակ ԵՍ ոչ ճիշտ, խիստ սխալ դիրք եմ բռնել:

Հանդէս գալով « ազգային - ազատագրական շարժումը եւ հասարակական – քաղաքական հոսանքները Հայաստանում 19րդ դարի երկրորդ կէսերին» զեկուցումով, ես լիակատար հնարաւորութիւն ունէի վճռաբար ընդունելու իմ սխալները :

Սակայն ես այդ չեմ արել: Իմ զեկուցումը ինքնաքննադատական չէր :

Ես խիստ եւ ծաւալուն քննադատութեան չենթարկեցի Լէոյի, Աշոտ Յովհաննիսեանի եւ ուրիշ պատմաբանների ու գրականագէտների հակադիտական ,բուրժուական –նացիոնալիստական կոնցեպցիաները , մարդիկ որոնք կոպիտ սխալներ են թոյլ տուել հայ ժողովրդի եւ հայ գրականութեան պատմութեան հարցերում:

Բազմակողմանիօրէն խորհելով իմ սխալների վրայ եւ գիտակցելով դրանք , ես անհրաժեշտ եմ համարում յայտարարել, որ «Սովետական Հայաստան » եւ « Կոմունիստ » թերթերի առողջ, սկզբունքային քննադատութիւնից ես դասեր կը վերցնեմ եւ ամէն ջանք կը գործադրեմ , որպէսզի ինքնաքննադատութեան միջոցով ուղղեմ եւ յաղթահարեմ իմ թոյլ տուած սխալները :

Իմ, որպէս գիտական աշխատող պատմաբանի պարտքն ու պարտականութիւնն է՝ Մարքսիզմ –Լենինիզմի ուսմունքի հիման վրայ, ընկեր Ստալինի նոր հանճարեղ աշխատութիւնների հիման վրայ, Սովետական Միութեան կոմունիստական պարտիայի 19րդ համագումարի եւ Հայաստանի Կոմպարտիայի 16րդ համագումարի որոշումների լոյսով, վերակառուցել իմ գիտական աշխատանքը եւ վճռաբար պայքար մղել բուրժուական – նացիոնալիստական իդէոլոգիայի ամէն տեսակ դրսեւորումների եւ ռեցիդիւների դէմ :

ՊՐՈՖ. Մ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

ԳՈՂԸ անարգել գրաւած է աւարառութեամբ Պ. Ամբակումի տունին մէջ :

ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Ձեռքերդ վեր, եթէ ոչ կը կրակեմ :

ԳՈՂԸ.— Բայց գիտցէք որ կրնամ ձեզի դէմ դատ բանալ, քանի որ անզէն մէկուն վրայ զէնքով կը յարձակիք :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՐԻԼԸՆ

■

Ու այս բոլոր մտածումներով առաջնորդուած՝ Օհանճան, իր մօրը խուլ ընդդիմութեանը հակառակ, Զարուկը ուզելու ելեր էր օրին մէկը, անոր չըրջանաւարտ ըլլալէն վեց ամիս անցած չանցած :

Այս բախտը, որովհետեւ իրօք բախտ մըն էր ասիկա, Աղբիւրին քովը հաւաքուած կիներուն միաձայն կարծիքին նայելով, միայն Զարուկին աչքին չերեւաց սակայն. իր գիտնական աղջիկի երազներէն ռամիկ զարթնում մըն էր ասիկա, ջուր կրող, լաթ լուացող աղջիկներուն սովորական ու գռեհիկ ամուսնութիւնը հողագործի մը հետ, անոր կոպիտ ու դժնդակ ապրուստին մօտնջենական մասնակցութիւնը, հերկելու, ցանելու, քաղելու սահմանուած գործունէութիւն մը՝ ցորենի, յարդի, աղբի կապուած երիտասարդութեան մը հետ, ահա բոլոր ստուգութիւնը, որ այս ամուսնութիւնը իրեն կը խոստանար : Ու մարդ մը դէմը, որ իր աղուոր երիտասարդի բոլոր հրապոյրները կը կորսնցնէր գեղացիի անշնորհ հագուստներովը:

Զարուկ լաւագոյն սեպեց իր աղքատութեանը մէջ մնալ, քան թէ այս տղուն հետ կարգուիլ: Ի զուր ազգականներ մէջ մտան ու աւագերէցը եկաւ զինքը խոստովանցնելու: Բան մը օգուտ չըրաւ. աղջիկը անդրդուելի մնաց իր որոշումին վրայ. միջնորդելու եկող մարդիկ մէկիկ մէկիկ ելան գացին, ծեր հօրաքոյրը մնաց հոն, յամառելով Զարուկը համոզելու, գէթ անոր մերժումին պատճառը հասկնալու համար :

— Աղջիկս, ինչո՞ւ չես ուզեր Օհանճանը:

— Ես փոքրիկը մարդու հետ չեմ կարգուիր, պատասխանեց Զարուկ :

Դ.

Իրօք փոթուր չունէր այն տղան, որուն հետ տարի մը վերջ Զարուկ ամուսնացաւ: Պոլսէն եկեր ինկեր էր գիւղը ,չեմ գիտեր ինչ կերպով, ու ազգ. վարժարանին մէջ տնօրէն – դասատուի պաշտօն մը կը վարէր քիչ ատենէ մը ի վեր :

Զարուկին աչքին՝ ազնուութեան, ազնուութեան ու ճաշակի ներկայացուցիչն էր այդ ազազուն ու վտիտ երիտասարդը , որ պարծուկ աքաղաղի ու դէմքին զիջողութիւն չըրնող մարդու մը ձեւերը ունէր գեղացիներուն մէջ :

Հինգ հարիւր ղուրուշ էր ամսականը , որ գեղ տեղերու մէջ մեծ բան մըն է հարկաւ ,եւ որ, ամէն պարագայի մէջ, իր շնչին արժանիքէն շատ աւելի էր :

Իր կիսկատար, ամէն կերպով թերի ուսումը՝ կատարեալ իմաստակ մը, մեր տըգէտ ուսուցիչներուն ճշմարիտ տիպարը ըրած էր զինք :

Աւելցուր ասոր վրայ պահանջկոտ մեծամտութիւն մը, ոչ մէկ բան քիթին չտանող մարդու բնաւորութիւնը, ահա Զարուկին ընտրած ամուսինը, մայրաքաղաքէն եկած մէկը, որ օր մը զինքը հոն տանելու ամէն երաշխաւորութիւնները կ՚ընծայէր :

Արդարեւ, այս էր իրենց խօսակցութեանց մէջ յաճախող յանկերգը :

— Երբ որ Պոլիս երթանք …

Անկեղծ էր այս մարդը, երբ որ Զարուկին հետ մայրաքաղաք դառնալու ծրագիրը, դուցէ հազարերորդ անգամը ըլլալով, կը պարզէր անոր շլացած աչքին առջեւ: Քանի քանի անգամ Պոլիսը նկարագրեր, բացատրեր էր:

Քանի մը տարի այս գեղին մէջ կենալէ ետքը, Պոլսոյ կարօտը ու անձուկը կը զօրանար այս դասատուի հոգիին մէջ ու գեղին միօրինակ ու ընդարմացուցիչ կեանքովը ապրելու տեղ, մայրաքաղաքին մէջ անօթի տանջուիլը կը նախընտրէր :

Երբեմն իր երիտասարդ կնոջ կը նկարագրէր Վոսփորը, իր օձապտոյտ ղալարումներով, երկու դիէն բարձրացող ապարանքներու շքեղութեանը մէջ. ու կը պարծենար առով, իբրեւ թէ իրը ըլլային այդ բոլորը: Ու ասանկով, այր ու կին կը համաձայնէին , մոռնալով չնչին ամսականէ մը ձեւացած ապրուստի մը բոլոր զրկանքները, միամիտ վստահութեամբ մը հաւատալով, որ Պոլիս ոտք կոխելնուն ՝իսկոյն ձեռքէ ձեռք պիտի քաշէին այս ուսուցիչը , ամսականները պիտի թափէին չորս դին, ըղձացուած հանգիստը բերելով իրենց:

Ու առժամանակեայ կայանքի մը համոզումով այս գեղին մէջ կեցեր էին , դիմումներ ընելով Պոլիս, հոն գործ ու պաշտօն ձեռք ձգելու համար. ոչ ոք պատասխան կուտար իրենց, մանկավարժական տաղանդնուն կոչում կ՚ընէր . սկիզբները այս դժուարութիւնները չքաւեցին անոնց երիտասարդի յուսալի կորովը փըճացնելու ,նոր նամակներ գրեցին դեռ դէն, ծանօթներու դիմումներ ըրին շարունակ :

Զարուկ, տարի մը չանցած, իր առջինեկը ունեցաւ. յետոյ երկրորդ մը. եւ հիմա, միշտ շնորհալի կին, տնական սպասաւորութեան տաժանքովը կը պաշարուէր հետզհետէ: Իր ոսկեզօծ երազները , խուսափող ստուերներու պէս, մօտ՝ բայց միշտ անմատչելի կը մնային :

(3) ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ
Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

★

Կիրակի ցերեկ աւելի քան 150 հոգի հաւաքուած էին Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, ուր սեղան մը սարքուած էր ի պատիւ նախկին տեսուչ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեանի, որուն յոբելեանը տօնուեցաւ երկու շաբաթ առաջ :

Նախ կարդացուեցան քանի մը օրինակներ այն հարիւրաւոր նամակներէն զոր ստացած է Հ. Սահակ: Միջանկեալ յիշենք Հ. Ներսէս Ակինեանի (Վիեննա), Հ. Բ. Ը. Մ. կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի մասնաճիւղին եւն. նամակները : Սեղանապետութիւնը յանձնուած էր Պ. Արըճեանի, որ առաջին խօսքը տուաւ վարժարանին տնօրէն Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեանի: Վարդապետը շնորհաւորելով օրուան յոբելեարը, շեշտեց թէ «կեանքի մէջ մէկ բան կայ որ չի մաշիր.— գաղափարականը: « Հայր Սահակը եղած է խակապէս գաղափարականին ծառան, ծառան գեղեցկութեան եւ ճշմարտութեան, նախ Պոլիս, ապա Վենետիկ եւ վերջապէս Փարիզ: Մաղթենք որ Հ. Սահակին արեւը ըլլայ միշտ պայծառ, որպէսզի գրաւէ այն երախտապարտութիւնը որ կ'ուզէ ծառայել ազգին » :

Մամուլի ներկայացուցիչներէն «Ապառ»ի խմբագիրը, Պ. Յ. Պօղոսեան ողջունեց մասնաւորապէս Հ. Սահակը իբրեւ մամուլի աշխատակից մը «Բազմավէպ»էն մինչեւ արտասահմանի թերթերը եւ մաղթեց որ իր «գրիչը եւ խօսքը միշտ զալար մնան » :

Ընկեր Յովիկ Եղիազարեան իր լաւագոյն ճառերէն մին խօսեցաւ յանուն «Յառաջ»ի խմբագրութեան: «Միտքը աւելի հզօր է քան ուժը: Այս տեսած ենք միշտ մեր պատմութեան մէջ, երբ հայ միտքը յաղթած է ուժին: Այսօր կը մեծարենք հայ մտքի տաղանդաւոր մշակներէն մին՝ յարգելի յոբելեարը: 1715ին Վենետիկ լոյսի եւ յոյսի քաղաք, 1928ին Պէյրութ՝ լոյսի եւ յոյսի քաղաք, (Հայ Ճեմարան), նոյնպէս եւ նոյն թուականին Սեւրը կը դառնար երկրորդ անգամ ըլլալով լոյսի եւ յոյսի քաղաք: Եւ այդ լոյսը կարելի չէ որ մարի: Դուք, Հ. Սահակ այդ ճրագը վառ պահեցիք: Դուք չուզեցիք մնալ միայն Աստուծոյ ծառան, այլ նաեւ ծառան հայ մշակոյթի, հայ պատմութեան, հայ ժողովուրդին: Հայ երախտապարտութիւնը երախտապարտ է ձեզի եւ շնորհիւ ձեզի գալիք սերունդներուն պիտի փոխանցէ ձեզմէ ստացած հայրենասիրութիւնը եւ ազգային դաստիարակութիւնը : Յանուն «Յառաջ»ի եւ իր աշխատակիցներուն, ձեր ընկեր աշխատակիցներուն կ'ըսեմ ապրիք, Հայր Սահակ »:

«Արաքս» պատանեկան թերթին կողմէ Պ. Նուպար Յովհաննէսեան յիշեց թէ ինք ալ իր համեստ ուժերով կը ջանայ պատանիներուն հայերէն սորվեցնել, ներշնչուած այն հայեցի դաստիարակութենէն զոր տարիներէ ի վեր կը քարոզէ Հայր Սահակը :

Տիկին Էլլէն Բիւզանդ խօսելով յանուն Կապոյտ Խաչի, վեր հանեց հայ կնոջ դերը պատմութեան մէջ: Բարեգործականի կողմէ , Պ. Օննիկ Թադէոսեան ողջունեց յոբելեարը իբրեւ տաղանդաւոր մշակ մը ազգին եւ պատմութեան: Համազգային ընկերութեան կողմէ ընկեր Մ. Պարսամեան ողջունեց վաստակաւոր ուսուցիչը : Բժ. Տամլամեան իր ողջոյնին միացուց նաեւ Դպրոցասէրի յարգանքը : Բժ. Մելիք, քանի մը խօսքէ վերջ փորձեց կարդալ հատուած մը իր գրութիւններէն, բայց չկրցաւ շարունակել, իբրեւ հետեւանք տիրող ժխորին: Նոյն պատճառով խօսելէ հրաժարեցաւ Պ. Ա. Զաքրեան : Խօսք առին նաեւ Պ. Տ. Զիթունի, Պ. Լեւոն Տօնիկեան որ յիշեց Հ. Սահակը իբրեւ հայրենակից եւ երգեց Տարօնի երգերէն մին: Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Հայկ Զրուանդեան :

Վերջապէս խօսքը տրուեցաւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, որ իր սրտագին շնորհաւորութիւնները յայտնելով յոբելեարին ըսաւ . — «Դուք ձեր զանազան առաքինութիւններով սիրելի եղած էք արդէն ոչ միայն հօս, այլեւ ամբողջ սերունդներու : 1933ին երբ ձեզ ճանչնայ ձեր պարզ մտերմութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեց իմ վրայ: Մաղթենք որ երբեք չպակսի Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ձայնը ի սպաս մեր ժողովուրդին եւ մեր նոր սերունդին»:

Միջանկեալ խօսք տրուեցաւ նաեւ քանի մը սեղանակիցներու, մինչեւ որ կարգը եկաւ յոբելեարին, որ շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն եղած մեծարանքին, շեշտեց թէ ինչ որ ինք ըրած է պիտի ընէր ուեւէ Մխիթարեան, 250 տարիէ ի վեր : «Եթէ իրեն տրուէր նոր յիսուն տարիներ, նորէն պիտի նուիրէր հայ ժողովուրդին : Կը սիրեմ մեր ժողովուրդը, թէեւ յաճախ յանդիմանութիւններ կ'ուղղեմ: Ճիշդ շատ սիրելուս համար է որ երբեմն կը սաստեմ, կ'ուզեմ որ մեր ժողովուրդը ըլլայ անթերի»: Հ. Սահակը վերջացնելով մաղթեց որ հայ ժողովուրդին զաւակները բարդաւաճին, «պայմանաւ որ իրենց հաստութենէն բաժին հանեն իրենց եղբայրներուն, որդեգիրներ պահելով այս կրթական հաստատութեան մէջ»:

Հացկերոյթը փակուեցաւ յոտնկայս «Հայր Մեր »ով: Ճաշի ընթացքին իրենց մասնակցութիւնը բերին, երգերով եւ արտասանութիւններով, Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան (երգեց Սաթեանէ, Ստեփանեանէ, Ալէմշահէ եւ Տուրեանէ), Օր. Մավեան, Տիկին Տապաղեան, փոքրիկն Արըճեան եւ ուրիշներ: Դերասան Բագրատունի ուզեց կարդալ Մեծ Եղեռնին առթիւ գրած այլաբանական կտոր մը, որ դժբախտաբար կապ չունէր օրուան հաւաքոյթին հետ եւ լսելու տրամադրութիւն չտեսնելով քաշուեցաւ, վշտացած . . .

Քանի մը տարրական դիտելիքներ, այս առթիւ: Թիւրիմացութիւններ չստեղծելու համար, ըսեմ թէ այս կոչունքին առթիւ պարզուած կարգ մը անհամութիւններ բացառութիւն չեն կազմեր մեր կեանքին մէջ: Ցանցանքին մէկ մասը կը ծանրանայ կազմակերպիչներուն վրայ, թէեւ իրենց կարելին փորձած էին բարեկարգութեան համար :

Ցաւակնութիւն չունիմ դաս տալու . բայց մեր սովորութիւններուն մէջ կան բաներ զորս անտեսելը նոյնպէս յանցանք է: Որքան գիտեմ , որեւէ հացկերոյթի ատեն սովորութիւն չէ ճառ խօսիլ աղանդերի պահուն: Կը սպասեն գոնէ մինչեւ . . . պանիրի պահը: Յետոյ, պատշաճութիւնը կը պահանջէ աղմուկ չյարուցանել խօսելով ծառաներու եւն. հետ :

Կիրակի օր, ինչպէս ուրիշ անգամներ մեր ժողովուրդը քանիցս յանդիմանուեցաւ իբրեւ «ոչ – կարգապահ»: Ճիշդ է որ շատ աղմուկ կար եւ խօսողները չէին լսուեր: Բայց եթէ ժողովուրդը կարգապահ չէ, նոյնիսկ աւելի կարգապահ ժողովուրդ մը կարելի չէ պահանջել որ հինգ ժամ լուռ ու մունջ նստի եւ տասնըեօթը ճառ մտիկ ընէ: Երբ հաւաքոյթ մը սարքուած է ի պատիւ ականաւոր դէմքի մը, քանի մը հոգի հանդամանօրէն կը խօսին 3—5 վայրկեան, մեծարելով յոբելեարը , եւ ո չթէ ամէն մարդ իր ուզածը կ'ըսէ :

Ուրիշ անհամութիւն մը,— լուսանկարելու պարագան, երբ մէկ սեղանէն միւսը կը տանէին Հ. Սահակը եւն .:

Ի՞նչ ըսենք տակաւին: Հ. Սահակ ինքն ալ ազդուելով, դիտել տուաւ թէ պէտք է հայ մնանք, բայց օգտուինք եւրոպական կրթութենէ եւ ունենանք եւրոպական ձեւերը: Իրականին մէջ, տարրական կենցաղագիտութիւնն է որ կը պակսի :

Չեմ ուզեր ոեւէ մէկը վիրաւորել, այս տարրական դիտողութիւններով :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ
32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ:— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 եւայլն :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԻ

•

Լը Տօֆինէ Լիպէրէ իր ապրիլ 10ի թիւին մէջ կը գրէ թէ 1944 Օգոստ. 18ի ռմբակոծութենէն քանդուած հայկ. մատուռին տեղ նոր ոճով եկեղեցի մը կը կանգնի այսօր: Թիրոլեան վերածեփումը գորշ գոյնով է եւ ճերմակ երիզներ կ'ընդգծեն սրակամարներով լայն որմածեփերը , որոնցմէ առատօրէն կը թափի լոյսը:Փոքրիկ զանգակատուն մը՝ 15 մեթր բարձր եւ ծայրը խաչով մը, կը բանի ելեկտրականութեամբ :

Արդէն տեղաւորած են, սակայն պաշտամունքի չի կանչեր ժողովուրդը, որովհետեւ եկեղեցին օծուած չէ տակաւին : Աշխատանքները պիտի վերջանան այս ամառ եւ բացումը պիտի կատարուի շքեղ արարողութեամբ: Արդէն գրեցինք հիմնարկէքի արարողութեան մասին քահանային կողմէ: Անկէ ի վեր հարիւր քառ. մեթրի վրայ բարձրացած է հաւատքի, յարատեւութեան եւ ազատութեան հրաշալի փոքրիկ շէնքը :

Եկեղեցիին ճարտարապետն է Պ. Կառնիէ, որ դաւիթին վրայ մասնաւոր տեղ մը շինած է տիրացուներուն համար: Միւս կողմը հայկական ոճով խորանն է, կամարով մը, 10.50 մեթր, կեղծ դերաններով որ զարդարուած է քանդակուած խաչով մը: Ընդհանուր կանոնաւոր երեւոյթ մը ունի: Ձեղունը վարդազարդ գործն է Պ. Քօհէնի: Բիւրեղեայ գեղեցիկ ջահ մը պիտի դրուի եւ գեղեցիկ ապակիներ պիտի զարդարեն բացուածքները: Գետինը պիտի քարածեփուի :

Վերաշինութեան յանձնախումբին տնօրէնն է Պապիկեան քահանան, որ շատ աշխատեցաւ պէտք եղած հիմնադրամը հաւաքելու համար: Հաւաքած դրամը բաւարար չըլլալով, հանգանակութեամբ եւ նուէրներով պիտի լրացնեն պակասը : Յանձնախումբի անդամները նուիրումով լծուած են գործին: Վերջերս Հայկական Միութեան նոր անդամները ներկայացան Տրոմի նահանգապետին՝ Պ. Փ. Փրատիէին, եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան անոր հետ: Անդամներն են,— Յակոբ Անտոնեան, նախագահ, Միքայէլ Ճէրանեան, Պետրոս Գապաքճեան (քարտուղար), Լեւոն Տէր Սարգիսեան, Մաքսուտեան, Անտոն Սէմէրճեան, Յակոբ Ջէքէմեան: Տիկին Օտէթ Միքայէլեան կը ներկայացնէր զանոնք, իբրեւ տեսակ մը հիւպատոս : Իր մատուցած ծառայութեանց առ ի երախտագիտութիւն նշանակած են զայն պատուակալ նախագահ: Պզտիկ արարողութեամբ մը տեղի ունեցաւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի այս նշանակումը, որուն ներկայ էին նաեւ Պ. Պ. Թէրզեան եւ Ալվալեան: Տիկին Միքայէլեան խորապէս զգածուած այս շարժումէն, շնորհակալութիւն յայտնեց :

Այսպէս բացի ուրիշ գործունէութենէ Հայկ. Միութիւնը իբրեւ համերաշխութեան ապացոյց պիտի մասնակցի լուսաւորչական այս փոքրիկ եկեղեցիին շինութեան: Համայնք մը որ եկեղեցի կը շինէ, կենդանի կը պահէ իր աւանդութիւնը եւ հաւատքը : Լուսաւորչական եկեղեցին պիտի մնայ իբրեւ խորհրդանշան յոյսի , նաեւ ազատութեան, որովհետեւ ինչ որ կարելի է Ֆրանսայի մէջ, կարելի չէ յաճախ ուրիշ երկիրներու մէջ :

ՖՐԱՆՍԻՍ ՄԱՐԹԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

•

ԼԻՈՆ .— Զատկի առթիւ Համաշարսանճագցիներու ընտանեկան խնջոյք հաւկըթախաղը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 6ին, Յոյներու սրահին մէջ, լեցուն բազմութեամբ: Հայրենակիցներ եկած էին նաեւ փոն տը Շէրիւիէն, Սէն Մօրիսէն, Վիէնէն եւ Կըրընօպլէն :

Հանդէսին բացումը կատարեց Հայրենակից Ա. Մարտիրոսեան, որ պարզեց օրուան տօնին նշանակութիւնը : Խօսք առին ծանօթ հայրենակիցներ: Ապա սկսաւ գեղարուեստական բաժինը: Խմբերգներ , մեներգներ ,արտասանութիւններ եւ արեւելեան պարեր իրարու կը յաջորդէին : Զարսանճագցիներու աւանդական պարը Ալաչընը – Կովանդ դաւառաբարբառի երգով կ'ոգեւորէր մթնոլորտը: Այս պարին ժողովուրդին հետ կը մասնակցէին նոր սերունդը եւ նոր հարսերը :

Խօսք առին Միսաք Միրզէ եւ Զ. Պօյաճեան շեշտելով Հայրենակցականներու օգտակար դերը գաղութներու մէջ :

Հայր. Միութեան կողմէ խօսեցաւ Տ. Զաքոյեան որ շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ ներկայ հանդիսականներուն, բացատրեց Զատիկին նշանակութիւնը : Շնորհակալութիւն յայտնեց հիւրընկալ Ֆրանսայի , եւ ծնողներուն թելադրեց որ հայ մեծցնեն իրենց զաւակները: Հանդէսին նիւթական յաջողութիւնն ալ նոյնքան կարեւոր եղաւ որքան բարոյականը :

Հանդիսական

Ա.— Անգործութենէ շատ կը նեղուիմ:
Բ.— Լողալ գիտե՞ս :
Ա.— Ոչ :
Բ.—Ուրեմն ինչո՞ւ ջուրը չես նետուիր:

★

Ա. ԳՈՐԾԱՒՈՐ.— Պեղումներու ատեն կայծքարէ դանակ մը գտայ. տնօրէնը ըսաւ որ տասը հազար տարուան հնութիւն ունի :

Բ. ԳՈՐԾԱՒՈՐ.— Ես ալ ժամացոյց մը գտայ, նայինք ինչ պիտի ըսէ . . .:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

Արցունքներուն ետեւէն կենսալէտ հերայրք մը կը ճառագայթէ, անմիջապէս կը կառչինք իր այդ զգացումին. կը հարցնենք իրեն թէ ի՞նչի պէտք ունին ճամբայ ելլելու համար: Կը ծրարենք այնքան հագուստ եւ վերարկու որ կրնանք ու, ջղագրգռուած ցաւի եւ յոյսի հակասական զգացումներով, կը խօսինք իր որբերուն վրայ, իր չորս մատղաշ մանչերուն վրայ:

Կինը իր դողդոջուն եւ վարանոտ ձեռքերով կը կապէ ծրարները. շատ բան կը պակսին. իր պահանջներուն քով մեր տըուածը ոչինչ է: Աղէտի օրէն ի վեր անպատսպար եւ թափառական, խղճալի վիճակի հասեր. « Շալիկը կռնակնուս վրայ մաշեցաւ, բայց ո՞րին հոգն էր. շատերը կ'ըսէին, գացէք, առէք. Սթամպօլէն ղրկեր են. . . Աստուած ճամբողներն ալ օրհնէ, տուողներ ալ — բայց մեր սրտերը կրակներու մէջ էին. . . կը վառէին, կը վառէին, չէին հատներ. . . Թողէք կ'ըսէի, տեղս նստիմ, տէրտս լամ . . . »:

Անմիջապէս կը զբաղինք իրենց ճամբորդութիւնով, կարգադրութիւններ կ'ընենք, կը խոստանանք հարկ եղածը հայթայթել:

« Որբերս տանիմ, հէլալ հողի վրայ ու հոգիս տամ. . . »

Ու իր այս բաղձանքովը կ'եռանդոտի, շարժում եւ կեանք կուգայ իր անդամալուծուած մարմինին մէջ:Ու մինչ կը կարծենք թէ նոր յոյսեր եւ նոր տենչանքներ կը խանդավառեն զինքը, յանկարծ կը ձգէ ծրարները ու ձեռքի զգեստները. ու քարացած, թեւերը կողերն ի վար կախ կը մնայ անշարժ. երկու զոյգ արիւնոտ արտեւանունքներ կը քթթեն տենդագին արագութեամբ մը, ու, օրուան իրականութենէն բացակայած, միտքը մոլորած , կինը կը մնայ անշարժ: Երբ անճրկած կը նայինք իրեն ու հարցումներով կ'ուզենք զինքը զգել, անիկա կ'ըսէ ուրուականային ձայնով մը.

— Դիակները կը տանէին, գետը կը նետէին, մերինները ո՞ւր մնացին:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

յանուն ցեղային գերազանցութեան: Տասը միլիոն բնիկներ բուռն պայքար կը մղեն այս խտրութեան դէմ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Քաղաք. Ցանձնախումբի Ֆրանսական պատուիրակը աուաւքալեց ,երբ Իրաքի ներկայացուցիչը, Ապտուլլահ Պաքր, խօսք առնելով ըսաւ .— «Թունուզ եւ Մարոք գերութեան մատնըւած են , անոնց կացութիւնը կը բարդացնէ միջազգային յարաբերութիւնները : Ֆրանսան արժանի չէ կառավարելու զանոնք »:

ԵՐԿՈՒ ՁԻՆ. ՕԴԱՆԱՒԵՐ իրարու բախեցան Վիլլաքուպլէի մօտ, Քլամառի վերեւ, Մէօտոնի անտառին մէջ: Երեք հոգի մեռան: — Քլերմոն Ֆեռանի փոխ – քաղաքապետն ալ զոհ գնաց օդանաւային արկածի մը :

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը ներկայացուց նոր տարեշրջանի նախահաշիւը, որ հինգ առ հարիւր զեղչ մը կը նախատեսէ տուրքերու վրայ: Մուտքն է 4.368–000.000 սթերլին, այսինքն 71 միլիոն պակաս՝ անցեալ տարուան վրայ: Ծախքը՝ 4.955.000.000 սթերլին :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԵԼԻ գերիներու (հիւանդ եւ վիրաւոր) առաջին կարաւանը նշանակուած վայրը կը սպասուի այսօր – վաղը :

32 ՀՈԳԻ ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուած են Չեխոսլովաքիոյ մէջ, 1952ին, քաղաքական յանցանքներու համար, ինչպէս կը հաղորդուի պաշտօնապէս: Ուրիշ 26 ամբաստանեալներ դատապարտուած են ցմահ բանտարկութեան , իսկ 346 հոգի՝ համագումար 3029 տարի բանտարկութեան : Մահապարտները մեծ մասով նախկին համայնավար գործիչներ են, գրեթէ բոլորն ալ հրեայ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ հրաժարեալ ընդհ. քարտուղարը, Թրըկվի Լի, կը թելադրէ չխաբուիլ Մոսկուայի հաշտարար խօսքերէն եւ չթուլցնել Եւրոպայի վերազինումը :

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՄԱՍԻՆ հաւանութիւն յայտնեց նախագահ Այզընհաուըր : Մօտերս հրահանգներ պիտի ղրկէ դաշնակից հրամանատարին, առաջարկելով .— 1. Զուիցերիոյ յանձնել այն համայնավար գերիները որոնք չեն ուզեր իրենց հայրենիքը վերադառնալ: Այս առթիւ չէզոք գօտի մը պիտի հաստատուի Հարաւ. Քորէայի մէջ: Զատումը պիտի տեւէ 2 ամիս:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՄԻՋԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու , խնջոյք պարահանդէսով : Կը տօնուի Վալանսի մէջ, Սալ տէ Ֆէթ, Ապրիլ 26ին, կիրակի ժամը 12էն կէս գիշեր : Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օրը» պիտի տօնուի Մայիս 2ին, շաբաթ իրիկուն: Քլիւպի մէջ: Ապահովել սեղանները, դիմելով Նոր Սերունդի անդամներուն: Մանրամասնութիւնը յաջորդիւ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՓ

Ապրիլ 1 — Ապրիլ 10

ԻՍԻ, Գալ — 2200, ՄԱՐՍԷՅԼ, Պուճ — Զաւ — 2200, ԱՆԻԷՌ, Պօյ. — 2200, ՎԻԹՐԻ, Վարդ — 1100, ԼԻՈՆ, Սեփ — 2200, ՔՈԼՈՄՊ, Տիւր — 2500, ՓԱՐԻԶ, Զաւ — 2200, ԱՆԻԷՌ, Պոյ — 2200, ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Սպեճ — 2200, ՄԱՐՍԷՅԼ, Զոր — 1100, ՕՊՆԱ, Օհա — 2200, ԼԱ ՍԻՈԹԱ, Տիլօ — 2500, ՓԱՐԻԶ, Փափ — 2500, Թոր. 2500, Զաք. 2500, ՄԱՐՍԷՅԼ Ս. Պ. — 1100, ՎԻԼՖՐԱՆՇ, Հապ — 1100, ՇԱԹՈՒ, Զիճ — 2215, ՄԻՐԻՊԷԼ, Ղամպ. 2500, ՎԻՐՈՖԼԷՅ, Վ. Ս. — 2200, ՎԻԼՏԱՎՐԷ, Ն. Զ. — 2200, ՇԱԻԻԼ, Ա. Պ. 2200, Փ. Փ. — 2200, Ա. Ք. — 2200, ՀԻԷՌ, Գալ — 2200, ՏԻԹՐՈՅԻԹ, Հայր. Բ. — 10 տոլար ՄԱՐՍԷՅԼ, Կոստ — 2200, Սար. — 1300, ԼԻՈՆ, Գալ — 2200, Պալ — 2200, Ալբ — 2200 :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու ընկերները:

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն որ իրենց վճարումները կ՚ընեն ՄԵՐ ՉԷՔ ՓՕՍԹԱԼԻՆ վրայ (Թիւ 1678–63) առժամապէս օգտագործել մեր նախկին հասցէն՝

17 Rue Damesme, Paris (13)

Մինչեւ որ լրանան կարգ մը ձեւակերպութիւններ :

Մանտա քարթերը եւ բոլոր միւս վճարումները , նամակները եւ թերթերը ղրկել 32 ՌԻՒ ՏԸ ԹՐԷՎԻԶ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս. ուրբաթ, ժամը 9ին Ռէժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լափայէթ: Դասախօս՝ Տոքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ : Նիւթը՝ « Յունական եւ հռոմէական Ոստանի կազմութիւնը »:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝ Արմենիա երգչախումբին, Հ.Բ.Ը.Մ., Երիտ. Միութեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Արծիւ Մարզական Միութեան, Հ. Կ. Խաչի, Հայ Արիներու եւ արենուշներու , Հայ Ռազմիկներու Միութեան, Համազգային Միութեան եւ բոլոր Հայր. Միութեանց :

ԳԼԽԱՒՈՐ ԲԱՆԱԽՕՍ ԾԱՆՕԹ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԵՒ ՀԵՂԻՆԱԿ ՖՐ. ՖԷՅՏԻ (հայերէն):

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու, Վասպուրականի, Հայր. Միութեան, Ֆ.Կ. Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի :

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին ,Օհանջանեան Ակումբին մէջ :

Կը նախագահէ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ

Յաջորդ օրը, կիրակի, առաւօտ Հոգեհանգիստ Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ , մեր անհամար նահատակներուն համար :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Ալեսարանական եւ Սթանօզի Հայր. Միութեան : Ապրիլ 19, կիրակի ժամը 16ին, Փաթրօնաժներու գեղեցիկ սրահին մէջ: Կը խօսի Տէսինէն Տիկին Գ. Փափազեան: Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ եներգներ : Սգահանդէսէն անմիջապէս վերջը պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի չարժանըկարը: Մուտքը ազատ է :

★

Ֆուրվիէրի Բլրանիստ Տաճարին մէջ հայ նահատակներու համար

Հայածէս ձայնաւոր պատարագ եւ պաշտօն

Ապրիլ 19ին, առաւօտեան ժամը ճիշդ 10ին, Ֆուրվիէրի Տիրամօր բլրանիստ գեղակերտ տաճարին մէջ, Ապրիլեան Նահատակներու եւ պատերազմի դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, որուն սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման՝ 1400 Ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ .— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը :

SALLE MOLIÈRE (Conservatoire) LYON

Կիրակի 26 Ապրիլ ժամը 15ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ

(վկայեալ Վիէննայի պետական երաժշտանոցէն) :

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն – Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ: Ժան Վալլէ դաշնակով կ՚ընկերանայ :

Ա. մեծ մրցանակ Լիոնի երաժշտանոցէն:

Յայտագիր.— Կլուք, Շուպէրթ, Վէպէր, Մասընէ, Շամինատ, Շուման, Պըրահմս, Ռիմսքի – Քորսաքոֆ, Վէգէրլին, Կոմիտաս վրդ., Ա. Սպենդիարեանց, Ռ. Մելիքեան, Բ. Կանաչեան :

Տոմսերու համար դիմել.— Պ. Պ. Ժ. Ծառուկեան 10 ռիւ Ֆ. Կարսէն: Խ. Սողոմոնեան 193 ռիւ Քրէքի եւ Հ. Մ. Ը.Մ.ի Տէսինի կեդրոնը :

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան

Տէսինի մէջ, Ապրիլ 18ին: Ժողովը պիտի միացնէ չորս միութեանց եւ քանի մը վայրերու դեռ անկազմակերպ հայրենակիցներուն ներկայացուցիչները :

Համագումարը պիտի զբաղի համերաշխութեան ճիգերու իմաստուն կեդրոնացման, երիտասարդութեան աշխատանքի միջոցներու ստեղծման, Վասպուրականի գիտական պատմութեան հրատարակութեան, հերոսամարտներու, չարժանկարին կատարելագործման, եւն. հրատապ հարցերով: Արդիւնք երկամեայ խորհրդակցութեանց, կը հաւատանք որ սոյն համագումարը նոր շրջան մը պիտի բանայ Հայրենակցականներու նպատակակէտներուն համար :—Վարչութիւն Վասպ. Փարիզի Հայրենակցականի :

Տէր եւ Տիկին Սերոբ Աւետիսեան (Ֆրանսա), Պ. Կարպիս Աւետիսեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Հապրաթ Միքայէլեան (Պաղտատ), եւ համայն ազգականներ սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿ. ԿԻՒԼԻԽԶԱՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ Մարտ 29ին, Պէյրութի մէջ : Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Ազգ. գերեզմանատան մատուռին մէջ :

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE de VETEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները անխտիր: Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին , Առնուվիլի մեր ծանօթ հաւաքատեղին : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն, բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ , ժամը 20.30ին, 101 Կուր Քափէ տը Սաքսի սրճարանին ետեւի սրահը: Մուտքը՝ բակին մէջէն, ռիւ տը լա Փարտիէօ եւ Ավընիւ տը Սաքսի անկիւնը: Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱԻԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրները միասին բերել :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ .— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին , Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ՚ըլլայ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին ,կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն :

Մեթրօ Շան զ'Էլիզէ :

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր , սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտներ, արենոյշներուն կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով : Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի

American LLOYD

48, Rue de la République,MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա: Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նպաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան:

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն՝
7, Rue Auber, Paris

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրանսա ըլլալը կը կարծուի: Եղբայրը, Կարապետ, Հալէպի մէջ ջմեռա ծէ, կը թողուր երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արութ եւ մէկ աղջիկ, 40–45 տարեկան այժմ: Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives,
Les Martegaux, Marseille.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ․
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր․ վեցամս․ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք ։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ․
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՈՒՐԲԱԹ 17 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 17 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7044 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2455

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՍԱՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

★

Անցեալ Յունուարին զանազան հանդէսներ սարքուեցան Մ․ Նահանգներու հայաշատ քաղաքներուն մէջ, տօնելու համար Հայ Երիտ․ Դաշնակցութեան քսանամեակը։

Մեր կուսակցութեան Ամերիկայի Նոր Սերունդն է այս Միութիւնը, աւելի քան երկու հազար գործօն անդամներով ։ Առանց հաշուելու օժանդակները ։

Առաջին կորիզը կազմուեցաւ 1933ին ։

Շատ աւելի դժուար էր այս ձեռնարկը, քան առաջին Պատանեկան Միութեանց կազմութիւնը՝ Ֆրանսայի մէջ ։

Մեր գաղութը երիտասարդ է տակաւին ։ Ամերիկեանը՝ եօթանասունը անց ։ Ուրեմն երկու - երեք սերունդ ոսկոր կապած ։

Յետոյ, մեր գաղութը աւելի մօտ է Արեւելքի եւ առ հասարակ հայկական շըրջաններու ։ Աւելի ամփոփ ։

Եւ սակայն, կարելի եղաւ հետզհետէ հարթել ճամբան եւ բազմապատկել կորիզները, շնորհիւ յարատեւ ճիգերու ։

Դաշնակցութիւնը երբ գործի մը կը ձեռնարկէ, կէս ճամբան մնալու միտք չունի ։

Այսպէս է որ, հակառակ անհնարին դժուարութեանց, Հայ Երիտ․ Դաշնակցութիւնը աճեցաւ, ուռճացաւ Հիւս․ Ամերիկայի մէջ, դառնալով գործօն ուժ մը։

Կազմակերպութիւնը անգլերէն շաբաթաթերթ մըն ալ կը հրատարակէ տարիներէ ի վեր, ճոխ բովանդակութեամբ ։

Բազմաթիւ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ տուն - տեղ են եղած թերթին մէջ։ Կը խմբագրեն եւ ազգային ոգի կ՚արծարծեն ։Միեւնոյն ատեն գրականութիւն կը մշակեն, արձակ թէ ոտանաւոր ։

Թերթը ունի հայերէնի սիւնակ մըն ալ, նորահասները վարժեցնելու համար մայրենի լեզուին ։

Հայոց պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ գրականութեան դասեր կը տըրուին տեւականօրէն ։ Յայտնի դէմքերու կեանքն ու գործը կը ներկայացուին, հատընտիր կտորներու թարգմանութեամբ ։

Մէկ խօսքով շարժում եւ աշխատանք ։ Մտաւորէն մինչեւ մարզականը ։

Անշուշտ այսքանը բաւական չէ, ապահովելու համար սերունդի փրկութիւնը ։

Հարթիչ գլանը ահաւոր ճեղքեր բացած է արդէն ։

Առաջին գաղթականին տղան քիչ - շատ կը հասկնար հայրիկին եւ մայրիկին խօսած լեզուն ։

Այժմ ինքն ալ հայր է, եւ իր զաւակը, Ամերիկա ծնած, դժուար կ՚ըմբռնէ «հայկականութիւնը» ։

Այս ողբերգութիւնը հետզհետէ կը շեշտուի նաեւ մեր գաղութին մէջ ․․․

Ուրեմն, անհրաժեշտ է բազմապատկել, արդիւնաւորել ինքնապաշտպանութեան ճիգերը ։ Հակազդել բոլոր կարելի միջոցներով, գոնէ սահմանափակելու համար չարիքը ։

Այդ աշխատանքն է որ կը կատարէ Հայ․ Երիտ․ Դաշնակցութիւնը Հիւս․ Ամերիկայի մէջ, ինչպէս Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդը Ֆրանսայի մէջ ։

Որքան զօրանայ երիտասարդական ճակատը, այնքան շօշափելի բարիքներ կը ստանանք ։

Յարատեւ ճիգ եւ միշտ քայլ մը յառաջ, ի խնդիր լաւագոյն օրերու ։

« Ուշ լինի ,նուշ լինի» ։ Սրտագին ողջոյն Հայ․ Երիտ․ Դաշնակցութեան քսանամեակին առթիւ ։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԾԱԽՔԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻՆ

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց Դշ․ առտուն կանուխէն մինչեւ իրիկունը ուշ ատեն, քննելու համար ելմտական կացութիւնը, որ մեծ մըտահոգութիւն կը պատճառէ ։

Առաջին ժողովն էր այս, Մ․ Նահանգներու կառավարութեան հետ կատարուած բանակցութիւններէն ի վեր ։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ առայժմ հետեւեալ որոշումները տրուած են, հիմնուելով 1953ի առաջին եռամսեայի արդիւնքին վրայ ․ —

1․ Ձեռնարկել 1953ի տարեշրջանի ծախքերուն եւ հասոյթներուն վերաքննութեան ։ Բացը կրճատելու եւ ելմտական կացութիւնը բարուոքելու համար միջոցներ պիտի մշակուին յառաջիկայ ժողովին մէջ, եւ ծրագիրը պիտի ներկայացուի խորհրդարանին ։

2․ Ծախքերու առաւելագոյն չափ մը որոշել 1954ի ելմտացոյցին համար ։ Այս ծախքերը պէտք չէ անցնին 1953ի գումարը, բացի հանրային պարտքէն ։

3․ Երկու հարիւր միլիառ ֆրանքի բացը գոցել խնայողութիւններ կատարելով բոլոր պետական ծախքերուն մէջ եւ նոր հասոյթներ ճարելով ։

4․ Վստահութեան խնդիր յարուցանել Ազգ․ Ժողովին մէջ, ամէն անգամ որ վըտանգուի ելեւմուտքի հաւասարակշռութիւնը ։

Այս առաջին միջոցներով կը յուսան կասեցնել ծախքերու յարաճուն բարձրացումը եւ քրոնիկ բացը ։ Ինչպէս դիտել կուտայ տեղական թերթ մը, 1950էն ի վեր ելեւմուտքը 2422 միլիառ ֆրանքէն բարձրացած է 3831 միլիառի (1953) ։ «Անել»ը (բաց) 345 միլիառ էր 1950ին, 398 միլիառ՝ 1951ին, 793 միլիառ՝ 1952ին ։ Այս տարուան համար կը նախատեսուէր 600 միլիառ ․բայց կառավարութիւնը հաստատեց թէ կրնայ 800 միլիառը անցնիլ ։

Կը կարծուի թէ ծախքերու վերաքննութենէն վերջ, կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ հաւանաբար Մայիս 3–10ին, այսինքն քաղաքապետական ընտրութիւններէն ետք ։

× Թերթերը կը գրեն թէ կառավարութեան առաջին որոշումները նպաստաւոր ազդեցութիւն գործեցին ։ Թղթադրամ տոլարը, որ 412ի բարձրացած էր սեւ շուկային մէջ, Դշ․ օր իջաւ 407ի, ստեռլինը՝ 1065ի (1080), զուից․ ֆրանքը՝ 95·75ի (97·75), ձոյլ ոսկին՝ 503·000 ֆր․ի (507 հազար) եւն․ ։

× Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն կը փորձէ բարեկարգել դրասենեկային գործունէութիւնը (դիւանակալութիւն = պիւրոկրասի) ։ Այս առթիւ թերթերը դիտել կուտան թէ 82 դրասենեկային գործողութիւններ կատարուած եւ երկու երեք տարի դէզերով թուղթեր փոխանկուած են, ելեկտրականութիւն հաստատելու համար գիւղի մը մէջ որ տակաւին կը սպասէ ։ Կառավարական քսան գործողութիւններ կը կատարուին եւ վեց ամիս կ՚անցնի, 1000 – 1200 ֆրանքի տուգանք մը գանձելու համար եւն․ ։

●

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ շատ կարեւոր ճառ մը պիտի խօսէր երէկ, պարզելով իր տեսակէտները օրուան հարցերու եւ Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկներու մասին ։

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ (Շարլօ) ետ ղրկեց այն անցագիրը որ կ՚արտօնէր Մ․ Նահանգները վերադառնալ ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կը նախատեսուէր ,Լաոսի թագաւորը, Ֆումա հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց Ազգաժողովին, բողոքելով Հնդկաչինի կարմիր ուժերուն վերջին արշաւանքին դէմ ։ Կոչը կ՚ըսէ ․

— «Թշնամին յարձակեցաւ մեր թագաւորութեան սահմաններուն վրայ եւ սկսաւ պատերազմական գործողութիւններ կատարել ազգային հողին վրայ ։ Լաոսի կառավարութիւնը, բանակը ժողովուրդը վճռած են դիմադրել այս նախայարձակման, Ֆրանսական Միութեան զինուորներուն օգնութեամբ ։ Արքայական կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ քաղաքակիրթ աշխարհին ուշադրութիւնը հրաւիրել գործուած բռնաբարման եւ այն դժնդակ ճակատագրին վրայ որուն պիտի ենթարկուի խաղաղ ժողովուրդը, օտար մոլեռանդներու ձեռքով ։ Լաոսի կառավարութիւնը կը պահանջէ պաշտօնապէս դատապարտել Վիէթնամի նախայարձակումը իր հիւսիսային սահմանին վրայ ։ Մեծ պատասխանատուութիւն մը յառաջ պիտի գայ, եթէ չպախարակեն այս միջազգային ոճիրը զոր վաղը ստայօդ քարոզութիւն մը պիտի ներկայացնէ իբրեւ ազատագրութեան ձեռնարկ մը »։

Այս բողոքը ,որուն ուժ կուտայ նաեւ Ֆրանսա, մեծապէս կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները ։ Ամերիկեան թերթերը լայն տեղ կուտան անցուդարձին ։ Կ՚ըսուի թէ Մ․ Նահանգները յանձն պիտի առնեն աւելի լայն օգնութիւն ընծայել, որպէսզի համայնավարութիւնը չծաւալի այդ շրջանին մէջ ։

× Վերջին լուրերու համաձայն, զօրակոչի ենթարկուած են 18 – 35 տարեկանները Լաոսի մէջ որ ունի 1·500·000 բնակիչ ։ Ֆրանսական եւ տեղական այն զինուորները որոնք պարպած էին Սամ Նէօ քաղաքը, կը շարունակեն քաշուիլ, կռուելով անտառներու, շամբուտներու եւ լեռներու մէջ, Հանոյէն 280 մղոն դէպի հարաւ – արեւմուտք ։ Զինուորները կը նահանջեն հետիոտն, լեռնային նեղ արահետներու մէջ ։ Ըմբոստները գրաւած են քաղաքը եւ նոր ուժեր կը համախմբեն ։

« Իւմանիթէ» կը գրէ թէ յեղափոխական կառավարութիւն մը կազմուած էր Լաոսի մէջ, անցեալ հոկտեմբերին, ազատագրելու համար այդ երկիրը ։ Այդ կառավարութիւնը «Փաթեթ Լաօ» կը կոչէ Լաոսը ,ուր ազգ․ ճակատ մը կազմուած է, «երկիրը ազատագրելու, Ֆրանսացիները վտարելու, միւս պետութեանց միջամտութիւնը խափանելու եւ անկախ պետութիւն մը հաստատելու համար » ։

●

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ՆՈՐԷՆ ՄԵՐԺԵՑ

Ազգաժողովի Քաղաք․ յանձնախումբին նիստին մէջ Վիշինսքի նոր ճառ մը խօսեցաւ, մերժելով արեւմտեան պետութեանց զինաթափութեան ծրագիրը ։ Այս առթիւ ըսաւ ․

— «Չկրցանք համաձայնիլ․ չենք համաձայնիր, եւ երբեք պիտի չկրնանք համաձայնիլ »։

Արեւմտեան ծրագիրը կ՚առաջարկէ աստիճանաբար երեւան հանել եւ ստուգել բոլոր երկիրներու սպառազինութիւնները, սկսելով բաղդատաբար պարզ զէնքերէն, վերջացնելու համար հիւլէական ռումբով ,որ պիտի դրուի միջազգային հսկողութեան տակ ։

Իրազեկներ Վիշինսկիի ճառէն կը հետեւցնեն թէ Խ․ Միութիւնը տրամադիր չէ բարեփոխելու իր դիրքը ,որպէսզի կարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ․—

Պ․ Յ․ Նիկողոսեանէ 1000 ֆր․, (Պուաքոլոմպ) ։

Պ․ Վաղարշակ Մելիքեան իր խնդակցութիւնները յայտնելով կը նուիրէ 3000 ֆրանք ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

․․․ ԵՒ ԴԱՐՁԱՒ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Այսպէս, «Ա» տառը խնայելու համար «քաղաքական»ը կը շարէին «քղաք․» ։

Եթէ «քղաքպետական » գրէիր, դարձեալ կը շարուէր «քաղաք․» ։

«Կրթական»ը կը դառնար «Կրթ․» ։ «Կրօնական»ը՝ «կրօն․» ։ «Զինուորական»ը «զին․» ։ « Գեղարուեստական »ը « գեղ․» ։ « տնտեսական»ը «տնտես․» եւայլն ։

Յետոյ, խմբագիրը կը ստիպուէր հոմանիշ կամ նոյնիմաստ բառեր փնտռել ։

Օրինակ, երբեմն կը գրէր *ուղեղին*, *ընթացք*, *դիրք*, խուսափելու համար «*քաղաքականութիւն* » բառէն ։

Առտու մը, դասալիք տառերը այնքան շատցեր էին որ, հաւատարիմներն ալ ըմբոստացան ։ Կա՛մ գետին կը նետուէին, եւ կամ անշարժ կը մնային իրենց տեղը ։

Կարելի չէր շարուածն իսկ սրբագրել ։

Եւ թիւեր լոյս տեսան բազմաթիւ սըխալներով ։ Անների փրփակներով ։

Այս տեսակէտէն, պատմական պիտի մընայ մասնաւորապէս Փետր․ 18ի թիւը,— կատարեալ ռազմադաշտ ։

Արդէն շատ մը նիւթեր եւ ծանուցումներ Թոփալեան եւ Թիւրապեան տպարաններէ փոխադրուած էին ։ Հոն կը շարուէին, կը սրբագրուէին եւ կազմ եւ պատրաստ ետ կը բերուէին կառքով, տպուելու համար ։

Վերջին պահուն ճար մը եւս գտնուեցաւ ։

Տպարանատէրը ունէր խոշոր տառեր, — 12 *փուենթօ*, որոնք բացառիկ պարագաներու մէջ միայն կը գործածուէին (ազդ, խմբագրական, ճերական եւն․) ։

Սկսան օգտագործել ։ Եւ թերթը դարձաւ այբբենարան, յուսահատեցնելով խմբագրութիւնը ։

Ի՞նչ կ՚ըսեմ ։ Կոհ մնացողներ ալ կային, որոնք շնորհաւորութիւններ կ՚ուղղէին, բերանացի թէ գրաւոր ։

— Աղուոր աղուոր կը կարդանք․ այլ եւս ակնոցի պէտք չունինք ․․․

Երիտասարդ մը յատկապէս կը խնդրէր

— Հայերէնս տկար է ։ Այս տառերով աւելի դիւրին կը կարդամ ։ Կ՚աղաչեմ , մի փոխէք ․․․

Ի վերջոյ սովորական տառերը հասան եւ տեղաւորուեցան ։

Բայց այլեւս ուշ էր ։ ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ․— ՍՏԵՓԱՆ ԷՐԶԵԱՆ

Խորին ցաւով կ՚իմանանք թէ Եշ․ օր մեռած է Անիէռի մեր ընկերներէն Ստեփան Էրզեան ։

Բնիկ Ատափազարցի, ողբացեալ ընկերը երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր սրտի հիւանդութենէ մը ։ Կանուխէն արձանագրուած էր Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ, եւ Ֆրանսա գալէ ետքն ալ մնաց հաւատարիմ, իբրեւ գործօն մէկ անդամը « Արամ »ենթակոմիտէին ։

Մեր ցաւակցութիւնները ընկերուհի Էրզեանի եւ պարագաներուն ։

ՎՐԻՊԱԿ․— «Յառաջ»ի երէկուան թիւին ճակատը, Հայերէնը Ուրբաթ շարուած էր ։ Պիտի ըլլայ Հինգշաբթի ։

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՃԻԳԻ ՊԱԿԱՍԸ

●

Եթէ ուզենք ուշադրութեամբ եւ աննախապաշար ոգով քննութեան առնել Սփիւռքի հայ կեանքը, ցաւով պիտի խոստովանենք, որ հայ մտքի դաշտը հետզհետէ անշքանում է հին սերնդի շարքերում տեղի ունեցած բազմաթիւ կորուստների պատճառով :

Մտաւորական ուժերի պակասը, յատկապէս զգալի է կրթական եւ գրական մարզերում, մանաւանդ վերջին տարիների ընթացքին :

Դժուար չէ պատկերացնել այս ցաւալի կացութեան հետեւանքները, նկատի ունենալով այն իրողութիւնը, որ հրապարակի վրայ չեն երեւում համապատասխան նոր ուժեր՝ մեզնից անդարձ բաժանուած գործիչներին փոխարինելու համար :

Դժբախտաբար, ինչպէս բովանդակ մարդկութիւնը, այդպէս եւ հայ հաւաքականութիւնները, ապրում են նիւթի եւ մեքենականութեան բացարձակ տիրապետութեան մի դարաշրջանում, ուր գաղափարական եւ հոգեմտաւոր պահանջներին հակադրում են արդիքաղաքակրթութեան «բարիք»ները եւ նուազագոյն ճիգով ձեռք բերուած բաւականութիւնները :

Մերօրեայ այդ «բարիք»ները ստուերի տակ են թողնում հանրային գործունէութեան եւ գիր ու գրականութեան ասպարէզները, որոնք պահանջում են յարատեւ աշխատանք, մտքի լարում եւ անսպառ զոհողութիւն :

Այս երեւոյթը յատկապէս շեշտւում է նոր սերնդի մօտ: Նրան պակասում է ուսումնասիրելու եւ խորանալու պահանջը, որ թափ ու թռիչք է տալիս մտաւորական մարդուն եւ նրան մղում ստեղծագործ աշխատանքի :

Անշուշտ, մեր ազգային կեանքի բարգաւաճման համար Սփիւռքը զրկուած է նպաստաւոր պայմաններից, բայց հայ մշակոյթի եւ գիր ու գրականութեան ասպարէզը, իր հոգեմտաւոր հարուստ ժառանգութեամբ մի գրաւիչ դաշտ է բոլոր նրանց համար, ովքեր հանրանուէր աշխատանքի ձգտում ու կոչում ունեն :

Առանց այդ ժառանգութեան՝ մենք պիտի վերածուէինք օտարներից լոյս մուրացող խեղճ գանգուածների, անհաղորդ մնալով մեր նախնիքների մշակութային արժէքներին: որոնց շնորհիւ բազմաթիւ սերունդներ կարողացել են պահել իրենց ազգային դիմագիծը, քաղաքական ամենադժնդակ պայմաններում նոյնիսկ :

Իր ազգային ու մշակութային արժէքների հրաշագործ զօրութեան մասին հայ ժողովրդի ունեցած այս ըմբռնումը գալիս է դարերի խորքից :

Զմոռանանք, որ մեր մշակութային կեանքի ոսկեդարը կերտուեց քաղաքական ամենածանր պայմաններում՝ Ե. դարում:

Զմոռանանք նաեւ, որ հայ տարագիր բազմութիւնները ապրել ու յարատեւել են այն գաղութներում միայն, ուր կապուած են մնացել մեր ազգային արժէքներին եւ ճիգ են թափել նրանց պահպանման ու բարգաւաճման համար: Եւ ընդհակառակը, ձուլուել ու պատմութեան բեմից անյայտացել են այն հաւաքականութիւնները, որոնք լքելով մեր ազգային փառաւոր արժէքները, վերածուել են օտարների լոյսին կարօտ, հոգով աղքատ բազմութիւնների :

Հայոց պատմութիւնը հարուստ է այդ կարգի բազմաթիւ օրինակներով, սկսած հնագոյն շրջանից մինչեւ մեր օրերը :

Ժամանակի աւերիչ հոլովոյթի մէջ մեր ազգային դիմագիծն անաղարտ պահելու գործում մեծ դեր ունեն հայ ուսուցիչն ու գրողը, իբրեւ կրթական ու գրական ասպարէզների զոյգ ախոյեանններ, որոնց աշխատանքը շարունակող նոր ուժերի պակասն այսօր աւելի զգալի է քան երբեք :

Հայ ժողովրդի գոյապայքարն արդիւնաւորելու համար նոր սերունդը պիտի թօթափի իր ստեղծագործական ճիգի պակասն եւ գործօն մասնակցութիւն բերի ազգապահպանման նուիրական աշխատանքին :

Թեհրան ԱԼԻՔ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԽԱՒԵԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

●

Տեղական թերթ մը շահեկան գիտելիքներ կը հաղորդէ խաւեարի մասին, որ անմատչելի դարձած է այլեւս :

Միջին Ֆրանսացիին համար խաւեարը կը մնայ անմատչելի: Ցաճախ ֆրանքեւռուսական դաշնակցութեան գեղեցիկ շրջանը կը յիշեցնէ :

Խաւեար սպառողներու շրջանակը ընդարձակուած է պատերազմէն ի վեր : Խաւեար սիրողները կը բաժնուին «պատահական»ներու եւ «տեւականներու» : Այս վերջիններուն գլուխը կը գտնուի Աղա Խանը որ 1տարուան մէջ գրեթէ իր ծանրութեամբ խաւեար կ'ուտէ — ինչպէս եւ գահընկէց Ֆարուքը: Ցետոյ կուգան դերասանները ,գլուխն ըլլալով Սաշա Կիթրին, Էվվիր Փոփեսքօն, Փիէռ Ֆրէնէն, Կապի Մորլեան, Քլոտ Տոֆէնը : Պետական անձնաւորութեանց մէջ Հիթլէր իրեն եւ իրեններուն համար կ'ապսպրէր չաբաթը տասը քիլօ, իսկ Սթալին կը սպառէր անհաւատալի քանակութեամբ թռաuf այա, ցարերու խաւեարը :

Պապը ինքն ալ կը յանձնարարէր նուիրակներուն որ Փարիզէն խաւեար գնեն : Եւ վերջապէս Հարիւրնոցներու ակումբը Քիւրնօնսքի վաճառանիշով (30 քիլօ ամէն մէկ ժողովի), Տովիլի քազինօն, Թրանսաթլանթիքի ընկերութիւնը եւ Քօթ տ'Ազիւրի մեծ պանդոկները առատ խաւեար կը սպառեն :

Հին դարերէն ի վեր կը տեւէ խաւեարի ճաշակը: Բաբելոնի վերջին թագաւորը, «Պաղտասարի նշանաւոր ճաշին» խաւեար հրամցուց : Թէեւ Ֆրանսայի մէջ կ'անգիտանան անոր որկորաժէտ արժէքները մինչեւ ԺԹ. դար եւ Ժիռոնտի ձկնորսները կ'աղբարկէին իրենց հողերը թառափի հաւկիթներով ,երբոր պէտք չունենային խայծի, սարտին որսալու համար: 1717ին անգլիացի սպայ մը, Ժան Փեռի ճամբորդութեան պատմութեան մը մէջ կը յիշէ « Մոսկովի խաւեար »ի գոյութիւնը եւ ցոյց կուտայ թէ Եւրոպայի մէջ ամէն տեղ կը ծախուի, մասնաւորաբար միջերկրականեան ծովափը: Սակայն իրականին մէջ 1896ին, Նիքոլա Բ .ցարին այցելութեան առեն, ֆրանքեւռուս դաշնակցութեան առթիւ էր որ այս արքայական եւ տարաշխարհիկ ուտելիքը տեղ գտաւ Ֆրանսայի մէջ :

1914 – 18ի պատերազմէն ետք, ռուս գաղթականութիւնը նուիրագործեց զայն: Ռուսիոյ մէջ, այն շրջանին երբ խորհրդային յեղափոխութիւնը բաւական դրամ չունէր, խաւեարը քաղաքական դեր կատարեց: Գործածեցին զայն գաղտնի գործակալութեանց վճարելու համար: Անկէ ծագած է (խաւեարտիզասիոն) բառը :

Ֆրանսայի մէջ խաւեարին քիլօն կ'արժէ այսօր 18.000 ֆրանք:

Այս բարձր գինը կը բացատրուի անով որ Ֆրանսայի ջուրերուն մէջ հազուագիւտ է թառափը, իսկ ներածումը դժուար : Միւս կողմէ շատ ծանր մաքսեր կը դրուին խաւեարին վրայ, այնպէս որ Ֆրանսա ներածուած առեն գինը վաթսուն առ հարիւր կը բարձրանայ: Ֆրանսա տարեկան 25 թօն կը ներածէ, այսինքն աշխարհի արտադրութեան մէկ տասներորդը, առանց հաշուելու երեք թօնը որ կ'արտադրուի Ժիռոնտի թառափներէն: Պատերազմէն առաջ Ֆրանսա 60 թօն կը ներածէր :

Բժիշկներու կարծիքով՝ խաւիարը տեսակ մը համադեղ է, մկանային եւ ուղեղային վերանորոգիչ, սննդական անսահման յատկութիւններով: Հարուստ «փրոթէին»ով, ճարպով, ֆոսֆորով, ինչպէս եւ Ա. վիթամինով: Գիտուննները կ'ըսեն թէ իր սննդական արժէքը բացառիկ է :

Ռուսիոյ մէջ խաւեարը ձկան իւղի տեղ կը բռնէ, նոր ապաքինած հիւանդներուն եւ ոսկրաթեքութենէ տառապող մանուկներուն: Բժիշկներ կան որ անոր կը վերագրեն հակախլիրդային յատկութիւններ : Նոյնիսկ ցանկայարոյց կը գտնեն զայն :

Միայն թառափի հաւկիթներուն «խաւեար »անունը կուտան: Այս բառին ծագումը իտալական է «քաւիալ» եւ ոչ թէ ռուսական ինչպէս կը կարծուի :

Զորս տեսակ խաւեար կայ ռուսական եւ պարսկական :

Որակը կախում ունի այն թուականէն երբ թառափը կ'որսան ինչպէս եւ խաւեարը պատրաստելու կերպէն :

Իսկական խաւեարին համբաւը ծնունդ տուաւ «էօզաց»ներու: Գերմանիոյ մէջ թինիկի հաւկիթները մուխի սեւ կը ներկեն եւ տուփերու մէջ կը դնեն ռուսերէն գիրերով: Ռուսիոյ մէջ ծածանազդի որոշ ձուկերու հաւկիթները հեռաւոր կերպով կը յիշեցնեն խաւիարը: «Աղքատներու խաւեարն է Կալափան » :

Թառափը երկուքէն 5 մեթր երկարութիւն ունի: Էգերը աւելի մեծ են քան արուները: Գոյնը «գորշ սեւով խճանկարուած» պաշտպանուած է ոսկրային թերթուկներով: Մսակեր է եւ կը սնանի ալկերով եւ որդերով :

Ընդհանրապէս թառափը կ'որսան չորս մեթրնոց ցանցով ,զոր շոգենաւին եւ խարսխանիշին միջեւ կը ձգեն : Սակայն Վոլկայի մէջ հազարաւոր կարթեր կը նետուին հոսանքին մէջ: Կասպից ծովն է որ ամէնէն շատ զոհեր կը խլէ : Հոն երբեմն կը գտնեն 1200 քիլօ կշռող «պելուկաներ» ուրոնցմէ 150 քիլօ խաւեար կը հանեն : Ցարդ անոր ձկնորսութիւնը ռուսեւպարսիկ ընկերութեան մը մենաշնորհն էր, որ խաւեար կը ղրկէր Լենինկրատ, ուրկէ կը բաժնէին թէ ամբողջ Ռուսիոյ եւ թէ աշխարհի ամէն անկիւնը: Սակայն տոքթ. Մոսատեղ վերջերս մերժեց նորոգել ռուսեւիրանեան երեսուն տարուան համաձայնութիւնը որ այս տարի կը վերջանար : Այսուհանդերձ բանակցութիւններ կը կատարուին կարգադրելու համար ձուկի այս հարցը: Նոյնիսկ ձախողման պարագային Ռուսերը, պիտի պահեն իրենց իրաւունքը Կասպիցի երեք չորրորդին վրայ :

Սեւ Ծովու մէջ ալ կ'որսան թառափը, Դանուբի բերանը, ինչպէս եւ Միսիսիփիի (Մ. Նահանգներու հարաւը) եւ Քանատայի մէջ :

Ժիռոնտի մէջ տարեկան 50 թօն կ'որսան: Պոտօն Ֆրանսայի խաւեարին ամէնէն մեծ շուկան է: Ռուս գաղթական մը 1921ին Ֆրանսացիներուն յայտնեց խաւեար պատրաստելու գաղտնիքը :

Ֆրանսայի մէջ, թառափի ձկնորսութիւնը կը բացուի փետրուարէն յունիս : Ապրիլը լաւագոյն ամիսն է :

Էգերուն իւրաքանչիւրը մինչեւ 25 քիլօ հաւկիթ կ'ածէ (հինգ միլիոն): Հետեւաբար պէտք է որ առկէ առաջ որսացուին այս ձուկերը :

Երբ ողջ ձուկերուն փորը բացուի, ձուաբանը դուրս կը քաշեն: Մաղի մը վրայ կը փռեն եւ ափի մեղմ շփումով,հաւկիթները կը բաժնեն մաշկէն: Հաւկիթը մաղի տակի ընդունարանին մէջ կը թափի: Կը լուան եւ լիտր գլուխ հարիւր կրամ աղի մէջ կը դնեն: Գաղտնիքը թրմելու ժամանակին մէջ է: Եթէ թրմելու ժամանակը շատ կարճ է, խաւիարը իւղոտ կ'ըլլայ եւ ոչ – դիմացկուն: Ընդհակառակն չոր, կարծր եւ լեղի կ'ըլլայ , եթէ երկար է ժամանակը:

Այնուհետեւ ջուրը կը քամեն : Այդ պարագային ալ պէտք է ժամանակին հանել :

Ցետոյ գոց տուփերու մէջ տեղաւորելով պաղ սենեակի մէջ կը դնեն : Ցանձնելու ժամանակ 50էն 100 կրամնոց ամաններու մէջ կը դրուի, պատրաստ ուտելու:

Ռուսական խաւեարին նրբութիւնը կը վերագրուի Կասպից ծովու ջրային տունկերուն, որոնցմով կը սնանին թառափները :

Մասնագէտ մը, Պ. Լըլկատ ,»Խաւեարի Տուն » տնօրէնը խորհուրդ կուտայ խաւեարը թարմ ուտել, 50 կրամ մարդ գլուխ, կարագ հացի վրայ տարածելով :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՐԻԼԸ

■

Հինգ տարիէ ի վեր ամուսնացած էին, երբ որ առաջնորդի, թաղականի, հոգաբարձուի կռիւ մը, պարբերական կռիւը, վրայ հասաւ եւ իր էրիկը վարժարանէն ճամբեց :

Ուսուցիչը բացը մնաց. զինքը պաշտօնի կոչող հոգաբարձուներուն հակառակորդները գործի գլուխ անցեր էին: Ինքը, իր խոլոխ բաւականութեանը ապաստանած, չուզեց ասոր անոր դիմել, աղաչել իր պաշտօնը վերստանալու համար: Զրկուած, անիրաւուած դասատուի, ազգային աշխատաւորի դերը ուզեց վարել, ապերախտ դեր, որ եթէ իր հպարտութիւնը կը դըդուէր, բնաւ դրական օգուտ մը չէր ընծայեր :

Հիմա փողոցները կը թափառէր, դեղջուկներուն դէմ իր արհամարհոտ պզտիկ ժպիտը շուրթին վրայ, ուրիշ գործ մը գտնելու, հացի ստակ մը ճարելու մտմըտուքը պահելով իր հոգւոյն խորը :

Գեղէն ոչ ոք ձեռք երկարեց այս Պոլսեցիին. նոր եկող տնօրէնը , Վանեցի մը, անոր դէմ զինուեցաւ. պարտուած, նահանջի ոսոխ մը բոլորովին չքացնելու, ու ասոր անոր օգնութեամբ՝ յարձակողական վերադարձ մը արգիլելու մտադրութեամբ: Նոր տնօրէնին խօսքին նայելով՝ կ'երեւար թէ Զարուկին էրիկը բան մը չէր սորվեցուցեր իր խնամքին յանձնուած աշակերտներուն :

— Ոչ տղոց միտքը, ոչ անոնց հոգին մշակեր է ,կ'ըսէր ան ամէն դէմը ելլողին:

Այս մարդը մանկավարժի հովեր ունէր, հոգեբանութեան վրայ կը ճառէր, ու ապշած հոգաբարձուներուն երեսին՝ Ֆրոպէլի ու Բեստալօծծիի անունները կը նետէր:

— Խեղճ տղոց բոլոր ժամանակը զուրկ տեղը վատնել տուեր է ձեր Պոլսեցի ուսուցիչը. երեխաներու հոգիին պէտք էր խօսիլ, փոխանակ չոր ու ցամաք կարգ մը անուններ բերնուց սորվեցնելու անոնց :

Այս յարձակումներուն տակ՝ ճամբուած դասատուն անդարձ կորսուած կը զգար ինքզինքը: Կուսակից չունէր, ինչ որ հազուագիւտ բան մըն է գեղերու մէջ. պարտքը մինչեւ վիզը ելած էր ու հացի, չոր հացի կռիւը կը սկսէր՝ իր բոլոր գարհուրանքին տակ ընկճելով այս հէգ ընտանիքը :

Նախ, իր ունեցած բառագիրքերը ծախեր էր. յետոյ կնոջը քանի մը կտոր գիրքերը, ոսկեզօծ մրցանակները, որոնք այս նեղութեան օրերուն մէջ միայն իրենց պահուած տեղէն դուրս ելեր էին, իրական ու շօշափելի օգուտ մը արտադրելու համար :

Ե.

Երբ որ, դատի մը առթիւ, ես այդ կողմերը գացի ասկէ քանի մը տարի առաջ, դրացիներուն ողորմութիւնը միայն կ'ապրեցնէր այս ընտանիքը :

Դասատուն ծանր հիւանդ էր, գացի տեսնելու զինքը իր անկողնին մէջ: Երեսուն տարու չկար դեռ հէգ տղան, սակայն մազերը ալեւոր էին բոլոր: Աչքերը, որ ջերմէն կը փայլէին, փոսը ինկած էին. դիակի դեղնութիւն մը ծաւալած էր իր խոռոչացած այտերուն վրայ. դրան առջեւ՝ իր երկու տղաքը, պզտիկ «փոթուրը»ներ, կը խաղային իրենց տարիքին անգիտակից ու չքեղ անփութութեամբը :

Մայրերնին՝ գոյնը նետած պասմայէ հրջազգեստի պէս բան մը հագած էր. իր սեւ ու հին եազմայէն՝ որ այրիի մը երեւոյթը կուտար անոր՝ առատ մազերը կը թափէին դուրս ճակտին վրայ ու կռնակէն մէջքը կը հասնէին :

(4) ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

ԸՆԿԵՐ ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

★

ՊԷՅՐՈՒԹ .— Շաբաթ, 4 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 10ին, տեղի ունեցաւ ողբացեալ ընկեր Արշակ Յովհաննէսեանի փառաշուք յուղարկաւորութիւնը :

Առաւօտեան ժամը 9ին, ընկերներու հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Ամերիկեան հիւանդանոցը, ուր հինգշաբթի օրուընէ ի վեր պահ դրուած էր ընկերոջ մարմինը :

Ինքնաշարժներու թափորով մը դագաղը բերուեցաւ Ս ․Նշան եկեղեցի, որ լեցուած էր սգակիր բազմութեամբ մը: Ներկայ էին բացի հանգուցեալին գաղափարական ընկերներուն ,նաեւ Գաւառ. եւ Քաղաքական ժողովներու անդամները, իսկ կրօնական արարողութիւններուն կը նախագահէր Պէյրութի առաջնորդ Խորէն եպիս. Բարոյեան :

Արարողութիւններէն ետք , առաջնորդը խօսեցաւ ներշնչուած դամբանական մը՝ վեր առնելով հանգուցեալին արժանիքները, իբրեւ ազգային անձնուէր գործիչ , բազմավաստակ դաստիարակ, գաղափարական կուսակցական եւ ուղղադատ ժողովական :

Ժամը 10.45ին ընկերներ ձեռամբարձ դագաղը տարին մինչեւ ինքնաշարժ , որ ծածկուած էր զանազան պաշտօնական մարմիններու եւ հաստատութիւններու կողմէ ղրկուած ծաղկեպսակներով :

Ինքնաշարժներու թափորը Ֆըրն - Շըպէքի Ազգ. գերեզմանատան փողոցը հասած ատեն , կազմուեցաւ յուղարկաւորութեան թափորը ,ու երիտասարդ ընկերներ ձեռամբարձ տարին ընկերոջ դագաղը մինչեւ գերեզմանատուն :

Գերեզմանատան մատուռին մէջ կատարուած կարճատեւ արարողութենէ մը վերջ, որու ընթացքին դագաղը ծածկուեցաւ եռագոյն դրօշով, դամբանականներ խօսեցան «Համազգային»ի կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Յակոբ Տէր Մելքոնեան, ճեմարանի տեսչութեան, ուսուցչական կազմին, շրջանաւարտներուն եւ աշակերտներուն կողմէ՝ ընկեր Մ. Իշխան, իսկ Հ. Յ. Դաշնակցութեան բոլոր մարմիններուն կողմէ՝ ընկեր Արամ Սահակեան :

Այնուհետեւ , ընդհանուր յուզումի եւ երկիւղած յարգանքի տպաւորիչ արարողութեամբ մը հողին յանձնուեցաւ մարմինը մեր վեթերան ընկերոջ, ծածկուած այն եռագոյնով ,որ խորհրդանիշը եղած էր իր գերագոյն իտէալներուն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

●

ԱՆԿԷՆ (յապաղած).— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը տեղի ունեցաւ մարտ 22ի կիրակին ժամը 5էն կէս գիշեր :

Սրահը լեցուն էր հոծ բազմութեամբ : Տեղացիներէն զատ եկած էին Փարիզէն եւ արուարձաններէն :

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը կը պարփակէր Պանեէօ Բաշանի Նոր Սերունդի եռանդուն օրիորդներուն եւ երիտասարդներուն: Մեր այդ նորահաս սերունդի խոստմնալից խումբը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց իր հայկական տարազներով եւ քանիցս կրկնուած տոհմիկ պարերով: Ներկայ էին նաեւ Մոնմորանսիի , Անկէնի եւ Տէօյի քաղաքապետները եւ փոխ քաղաքապետները իրենց տիկիններով եւ ուրիշ օտար հիւրեր :

Նոր Սերունդի այդ ոգեւորիչ խումբէն երկու տղաք մեծ յաջողութեամբ ներկայացուցին նաեւ Յակոբ Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ »էն բանաստեղծին պատկերը : Թորոսեան եղբայրները, կովկասեան պարերով կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը :

Օրուան բանախօսն էր վարչութեան նախագահը, Տիկին Էլէն Բիւզանդ, որ իր գեղեցիկ ճառով պանծացուց Կապոյտ Խաչի դերը յանուն հայապահպանման : Ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան եւս գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ Կ. Խաչի ազգօգուտ գործունէութեան մասին: Օրուան խօսնակը, Ժիրայր Դատաւորեան , շնորհակալութիւն յայտնեց տեղական իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն : Քաղաքապետները մեկնելէ առաջ իրենց գնահատանքը յայտնեցին եւ նուէր մը յանձնեցին :

Պալալայկայի նուագախումբը իր ղեկավար Պ. Վլատիմիր Զափոլսքիի առաջնորդութեամբ բոլորովին նոր խանդավառութիւն մը ստեղծեց իր ռուսական երաժշտութեամբ եւ գեղեցիկ երգերով, զոր հանդիսականներուն մեծամասնութիւնը առաջին անգամ կը լսէին :

Միջանկեալ քանի մը հայկական պարեր տեղի ունեցան հանդիսականներու կողմէ, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով : Փոքրիկն Անի Մուրատեան եւս ոգեւորութիւն ստեղծեց իր ճկուն ու շնորհալի պարով :

Հանդէսը յաջող էր բարոյապէս թէ նիւթապէս : Անդամուհի

Ա. ԿԻՆ .—Ամուսինիս շունչը շատ երկար կ'երեւի :

Բ. ԿԻՆ .— Ինչէ՞ն յայտնի է :

Ա. ԿԻՆ .— Երկու ժամէ ի վեր ջուրին տակը իջաւ, եւ դեռ դուրս չեկաւ ... :

ԿՈՅՐԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

•

Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ Պուլոնե սիւռ Սէնի ճարտարարուեստական արուարձանին բազմաթիւ գործարաններուն մէջ կայ նաեւ օճառի գործարան մը ուր կ'աշխատին կոյրերը: Տարիէ մը ի վեր յաջողութեամբ կը փորձուի այս ձեռնարկը Օսլօ փողոցին մէջ :

Կոյրերուն իբրեւ աշխատանքի ընկերակից տալով «տեսնողներ», կը յուսան օգտագործել մայրաքաղաքին 40 հազար կոյրերու մէջէն ինը հազար այրեր եւ կիներ որոնք ֆիզիքապէս ընդունակ են աշխատելու :

Հաստատութեան 32 պաշտօնեայի վրայ 22ը կոյր են, այսինքն 70 առ հարիւրը: Առանց հաշուելու առեւտրական ներկայացուցիչները որոնց ութը կոյր եւ քսանը տեսնողներ են: Օճառաշինութիւնը չի պահանջեր բարդ աշխատանք մը , եւ «աշկերտութիւնը»8 օրէն աւելի չի տեւեր , այսինքն սովորական սկսնակէ մը մէկ օր աւելի :

Կոյրերու եւ տեսնողներու մէջ յարաբերութիւնները բարեկամական են, սիրալիր եւ բարեացակամ : Անձակազմին միջին տարիքը 25ի շուրջ է :

Տոքթ. Լաքան որ վարչակազմի անդամներէն մէկն է, կը կարծէ թէ 25 – 30 առ հարիւր կ'աւելնայ արտադրութիւնը, գործածելով հինգ կոյր եւ մէկ տեսնող վեցուկէս ժամ, փոխանակ վեց տեսնող բանեցնելու հինգ ժամ :

Ինչպէս դիտել կուտայ մասնագէտ մը, սխալ է կարծել թէ «շինուած կոյրերու կողմէ» վաճառանիշը աւելի նպաստաւոր է քան թէ ուրիշ արտադրութիւններ: Պուլոնե սիւռ Սէնի գործատան մէջ շինուած ապրանքները կը ծախուին այնպիսի հաստատութեանց որոնց յաճախորդները տեղեակ անգամ չեն թէ կոյրերու կողմէ շինուած են: Այս գործը արդէն յաջողութեան մէջ է եւ 500 հոգի պաշտօնի կը սպասեն:

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր աշխատակիցներէն ոչ գունաւոր (կարմիր, դեղին, կանանչ) մելան գործածել ,ոչ ալ նոյն գոյներով թուղթ :

Մասնաւորապէս կարմիրը կը վնասէ խմբագրին, գրաշարին եւ սրբագրիչին աչքերուն, ելեկտրական լոյսի տակ: (Անշուշտ նաեւ գրողին):

Այս առիթով, մասնաւոր տասնաքանեայ մը շինելէ առաջ ,անգամ մը եւս կը յիշեցնենք որ ձեռագիրները գրուին ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԻՇՏ ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ: Ուշադրութիւն ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ՎԱԼԱՆՍ .— Սկիզբէն ի վեր միայն Յառաջն էր որ լայն տեղ տուաւ Վալանսի Հայ Մարզականին: Միութեան գործունէութիւնը խանդավառութեամբ դիմաւորուեցաւ Վալանսի մէջ եւ այլուր՝ շնորհիւ «Յառաջ»ի :

Շատեր կը հարցնեն թէ Միութիւնը « փրոմոսիօն տ'օնէօր» Ա. սեռի եղա՞ւ : Ապրիլ 12ին դաշտին վրայ տեղի ունեցած մրցումով շահեցաւ 1-0 :

Նախքան մրցումը ընդհ. դասաւորման ութերորդն էր :Ցարդ երթուդարձի մրցում տեղի ունեցած է, այժմ ունինք երեք մրցում եւս, երկուքը մեր դաշտին վրայ , մէկն ալ այլուր :

Ընդհ. պատկերը տխուր է այս տարի : Դաշտին մէջ նախկին բազմութեանց հազիւ մէկ տասներորդը կար: Անշուշտ նիւթական վիճակն ալ փայլուն չէ: Միութեան կազմութենէն՝ 1946էն ի վեր, մեր մարզիկները կեդր. Ֆրանսայի շատ մը վայրերու մէջ Հայը ծանօթացուցին տեղացիներուն եւ տեղական թերթերը մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեցին , մեր տղոց լուսանկարներով:

Նախկին գործունէութիւնը վերսկսելու համար անհրաժեշտ են նիւթական լայն միջոցներ :

Եթէ տարեշրջանի առթիւ դանձը 500 հազար Ֆր. պատրաստ գտնուի, հրաշքներ պիտի գործուին : Նաւասարդ

×

Փարիզահայ թեթեւ ծանրութեան փրոֆէսիոնէլ կոփամարտիկ, Փիէռ Սարգիսեան, ճակատեցաւ Ապրիլ 11ին Սէն Պրիէօք, ուր հրաւիրուած էր երկրորդ անգամ: Հակառակորդն էր Ռօժէ Կիյեու (8 3): Հայ կոփամարտիկը (6×3): մրցումներու շարանէ մը վերջ շնորհիւ իր յաջորդական յաղթանակներուն սկսած է (8×3) մրցումներ կատարել, ինչ որ կը նշանակէ աստիճանի բարձրացում :

Ահաւասիկ արդիւնքը.—

Ա .շրջանին, երկու կոփամարտիկները դիտակից խաղարկութեամբ սքանչելի ցուցադրութիւն մը կատարեցին: Փիէռօն յարձակողականի անցնելով յաջողեցաւ իր խաղը պարտադրել :

Բ. շրջանին, Կիյեու երեւան բերաւ իր բովանդակ վարպետութիւնը, գեղեցիկ հարուածներով:

Գ. եւ Դ. շրջաններուն, Սարգիսեան իր կարգին յարձակողականի անցնելով, նժարը հակեցուց իր կողմը: Երկու կոփամարտիկները կատղած վագրերու նման յարձակեցան... Բայց հայ կոփամարտիկը նշանաւոր էր ձախ կռուփի հարուածներով: Այս երկու շրջանները ի նպաստ իրեն եղան :

Ե .շրջանին, երկու կոփամարտիկները ճակատ ճակատի կպցուցած բազմաթիւ հարուածներ փոխանակեցին, յաջորդաբար իրար դժուարութեան մատնելով (հաւասար) :

Զ. շրջանին, երկու կոփամարտիկները հաւասար խաղարկութիւն մը ունեցան :

Է. եւ Ը. շրջաններուն, Սարգիսեան ցոյց տուաւ չափազանց մասնագիտական եւ նուրբ խաղարկութիւն մը, ապա զօրաւոր հարուած մը իջեցուց հակառակորդին դէմքին: Ֆրանսացին ստիպուեցաւ պաշտպանողականի անցնիլ, ապա փորձեց կատաղի հարուածներով փոխադարձել, սակայն ի զուր: Ի վերջոյ հայ կոփամարտիկը յաճախ կանոնի հակառակ ըլլալու աստիճան անզգոյշ ; փայլեցաւ նշանաւոր իր ձախ կռուփի հարուածներով: Իրաւարարները լայն կէտերու առաւելութեամբ յաղթական հռչակեցին հայ կոփամարտիկը խանդավառ մթնոլորտի մէջ :

× Թուրքիոյ կէսմիջին ծանրութեան հայ ախոյեանը, Կարպիս Զաքարեան՝ Գերմանիայի մէջ մեծ կոփամարտի մրցում մը պիտի կատարէ Ապրիլ 17ին, Հակառակորդը դեռ չէ ընտրուած: Սարգիս Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Անսահման վհատութիւն եւ յուսաբեկութիւն ամէնուն մէջ, հեղնութիւնով եւ դառնութիւնով կը պատասխանեն մեր խրախուսող խօսքերուն:

— « Ցեղաշրջական շարժումին զոհերը եղանք. որովհետեւ վարժուած էին մեր գլխուն զարնել, ամէնէն ուժգին մեզի զարկին... Ոչ միայն մենք, այլ երկրին բոլոր ազատական տարրերը վտանգի մէջ էին, մենք բաժնեցինք երկրին տագնապը. ահաւասիկ... այսպէս բացատրենք Ատանայի աղէտը » :

Հաւաքուած էինք Առաջնորդարանի սըրահին մէջ ուր եկեր էին օտար դաւանութեանց պատկանող եկեղեցականներ եւ Ատանայի անձնաւորութիւններ, պատրիարքական երկրորդ պատուիրակութիւնը ողջունելու: Եւ մինչ Պոլսէն նոր եկող անձ մը կը ջանար այդ ուղղութեամբ մխիթարել եւ խրախուսել տեղացիները, ձայն մը ականջս ի վար ըսաւ.

— Բոլոր անոնք որ չուզեցին մեռնիլ, բոլոր անոնք որ ուզեցին իրենց կիները ու տղաքը պաշտպանել, կամ բանտարկուած են կամ փախստական եւ կամ ապաստանած ուեւէ անկիւն մը:

Առտուընէ ի վեր մտատանջ էի հիւպատոսարանը ապաստանող երիտասարդներու մասին, առիթը պատեհ համարեցի անոնց վրայ հարցնելու :

— Յուսահատական դրութեան մէջ են , անձնատուր պիտի ըլլան, ըսին ինծի :

Ուրիշներ ալ կը մօտենային մեզի ... շշուկներ, փսփսուքներ. տարակոյսը եւ արհաւիրքը կը տարրալուծէր դէմքերը . տղաքը վտանգի մէջ էին որովհետեւ ամէնուն յիշողութեանը մէջ մղձաւանջային պատկեր մը կար դրոշմուած .— կախաղանները :

Ուշ ատեն, Կարմիր Խաչի ընկերուհիի մը հետ գացինք իրենց այցելութեան , Անգլիոյ հիւպատոսը ընդունեց նախ մեզ, ու երկար ատեն խօսեցաւ այն անհրաժեշտութեանը վրայ որ կար՝ ազատական րէժիմին վստահութեան ցոյց մը ընելու, բանտարկեալներու կողմէ , անձնատուր ըլլալով, ու մեր վրայ պարտք դրաւ այդ ուղղութեամբ խօսելու ապաստանող ընկերներու :

Մտքերնիս դեղեւած, խղճերնիս տանջուած, բարձրացանք սանդուխներէն վեր: Դեռ Պոլիս եղած ատեննիս լսեր էինք իրենց մասին, եւ իւրաքանչիւրին անունները ու վարմունքները ծանօթ էին մեզի ... Ի՞նչ անձկալի անհամբերութեամբ ըսպասեր էինք իրենց նամակին որ եկած էր վերջապէս ճշդրիտ տեղեկութիւնները հաղորդելով պատահած ահռելի դէպքերու մասին :

Սանդուխներէն բարձրացած ատեննիս՝ իրարու հետ չէինք խօսեր, ու չէինք բանակցեր ու չէինք գիտեր թէ ի՞նչ խոստում կը տանէինք օրերէ ի վեր մեր այցելութեան սպասող ընկերներու: Ինչպէս ահաբեկած տեղացիներու մտքին մէջ, այնպէս նաեւ իմ մտքիս մէջ կանգուն եւ բարձր կը պատկերանար մղձաւանջային պատկերը... կախաղանները :

Ու բոլոր այն երկար միջոցին որ առիթ ունեցանք զիրենք տեսնելու, նախ հիւպատոսարանին մէջ, յետոյ բանտը, անձկալի եւ յուսալի օրերու մէջ հաւասարապէս , իրենց եւ իմ մէջս անդադար ունէի այդ դժոխային պատկերը եւ անոր ընդմէջէն կը տեսնէի իրենց իւրաքանչիւրին դէմքերը :

Զգուտ եւ անհամբեր շարժումներովսեղմեցին մեր ձեռքերը ու նստեցանք :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԿՈՒ ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ

Երկու ռումբեր պայթեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ, երբ նախագահ Փերոն ճառ մը կը խօսէր մեծ բազմութեան մը առջեւ: Առաջինը փշրեցուց Թոնթէ ճաշարանը, որ կը գտնուէր նախագահական ամպիոնէն 150 մեթր անդին. իսկ երկրորդը պայթեցաւ մեթրոյի կայարանի մը մէջ: Վեց հոգի մեռան, 150 հոգի վիրաւորուեցան:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ռումբերը պայթած ատեն նախագահը պահ մը դադրեցուց ճառը, յետոյ ըսաւ.

— Հանդարտեցէք: Այս մահափորձերը անշուշտ սարքած են անոնք որ սուտ լուրեր կը տարածեն: Պէտք է ծառերէնկախել զանոնք:

Պայթիւնը կը լսուէր ամէն տեղ, անթեւի ունկնդիրներուն կողմէ: Ամէն գործունէութիւն դադրած էր այդ օրը, Արժանթինի մայրաքաղաքին մէջ, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, ողջունելու համար նախագահը: Բանակն ալ միացած էր սենտիքաներուն: Պաշտօնապէս, այս ցոյցը ուղղուած էր ապրուստի սղութեան եւ չահադէտներուն դէմ:

Ամբոխը կը սպառնար բզիկ բզիկ ընել կասկածելի երիտասարդ մը, բայց ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ազատել եւ փախցնել կառքով մը: Ամբոխը կը պոռար ոստիկաններուն երեսին .— «Մի՛ հեռանաք, պիտի կախենք դաւաճանները »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ Մեճլիսին անդամներէն 24 հոգի զեկոյց մը հրատարակեցին որով կ'ըսեն թէ պիտի հրաժարին, եթէ խորհրդարանը չվաւերացնէ վարչապետին առաջարկը, Շահին իրաւասութիւնները կրճատելու համար: Ութ կէտերէ բաղկացեալ օրինագիծ մը մշակուած է այս առթիւ: Երէկ պիտի փակուէին բոլոր շուկաները, խանութները եւ դպրոցները, ցոյց մը կատարելու համար ի նպաստ Տոքթ. Մոսատեղի: Կը վախցուի որ նոր խռովութիւններ ծագին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հետ բանակցութիւնները վարելու համար անգլ. կառավարութիւնը ներկայացուցիչ նշանակեց Միջին Արեւելքի հրամանատարը, զօր. Ռապըրթսըն, որուն պիտի գործակցի Գահիրէի անգլ. դեսպանը: Բանակցութիւնները պիտի ըսկսին ապրիլ 27ին, լուծելու համար Սուէզի Ջրանցքին խնդիրը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ հասաւ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը: Իր առաջին խօսքն եղաւ. «Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկները պիտի չազդեն մեր ծրագիրներուն վրայ: Մ. Նահանգները պիտի պահպանեն եւ պիտի զօրացնեն իրենց ուժերը, պաշտպանելու համար ազատ աշխարհը»: Նախարարը պիտի այցելէ Եւրոպայի եւ Հիւս. Ափրիկէի ռազմական կայանները:

ՏԱՐՏԱՆԼԻ թրքական ոճրագատ ատեանին առջեւ պիտի դատուի շուէտացի նաւապետը, Լորեցօն, իբրեւ պատասխանատու «Տումլուփունար» սուզանաւին խորտակման: Նաւապետը հիւանդանոց փոխադրուած է:

ԵՐԵՔ ՈՒՂՏԵՐ բոլորովին ուժասպառ եղած էին, երբ կ'անցնէին Սուէզի Ջրանցքին ափերէն, մեծ կարաւանի մը հետ: Որոշեցին երեքն ալ մորթել եւ ստամոքսին մէջ գտան 78 մետաղեայ խողովակներ, որոնք 29 քիլօ ափիոն եւ հաշիշ կը պարունակէին:

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ կոմիտէն տասը միլիոն ֆր. հատուցում կը պահանջէ իրաւագէտ Թիքսիէ Վինեանքուրէ, որ անուանարկիչ գրութիւն մը հրատարակած էր իրենց դէմ:

ՕԴԸ ՆՈՐԷՆ ՑՐՏԵՑ Ֆրանսայի մէջ, սկսելով Փարիզէն, ուր անձրեւ կուգայ շարունակ: Ձիւն կը տեղայ լեռնային շրջաններու մէջ, իսկ միսթրալը աւերներ գործեց Միջերկրականի ափերուն վրայ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 9ին Ռէժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լաֆայէթ: Դասախօս՝ Տոքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ: Նիւթը՝ « Յունական եւ հռոմէական Ոստանի կազմութիւնը »:

ԱՊՐԻԼ 11 _ 24 _ Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու:

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քաղաք տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ:

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ:

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան:

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆէՍ Ծ. Վ. ՋՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՑ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հայոց. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Մուտքը ազատ է:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային սգատօնը կը կատարուի այս կիրակի օր, ժամը 3ին, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ մասնակցութեամբ ամբողջ հայ գաղութին:

Զինուորական նուագախումբ: Աւուր պատշաճի բանախօսութիւններ եւ մեներգներ: Այդ օրը ժամը 3–7 բոլոր հայ առեւտրական հաստատութիւնները եւ սըրճարանները փակ կը մնան, ի յարգանս մեր միլիոնաւոր նահատակներուն:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու, Վասպուրականի, Հայր. Միութեան, Ֆ.Կ. Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ:

Կը նախագահէ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ

Յաջորդ օրը, կիրակի, առաւօտ հոգեհանգիստ Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ, մեր անհամար նահատակներուն համար:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանօզի Հայր. Միութեան: Ապրիլ 19, կիրակի ժամը 16ին, Փաթրօնաժներու գեղեցիկ սրահին մէջ: Կը խօսի Տէսինէն Տիկին Գ. Փափազեան: Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ եններգներ: Սգահանդէսէն անմիջապէս վերջը պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի չարժանըկարը: Մուտքը ազատ է:

★

Ֆուրվիէրի Բլրանիստ Տաճարին մէջ
հայ նահատակներու համար
Հայածէս ձայնաւոր պատարագ եւ պաշտօն

Ապրիլ 19ին, առաւօտեան ժամը ճիշդ 10ին, Ֆուրվիէրի Տիրամօր բլրանիստ գեղակերտ տաճարին մէջ, Ապրիլեան Նահատակներու եւ պատերազմի դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, որուն սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան Տէսինի մէջ, Ապրիլ 18ին: Ժողովը պիտի միացնէ չորս միութեանց եւ քանի մը վայրերու դեռ անկազմակերպ հայրենակիցներուն ներկայացուցիչները:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին, կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն:

Մեթրօ Շան տ'էլիզէ:

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտներ, արենոյշներուն կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով: Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քրէմեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժոն) իրենց ողբացեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՓԱՅԼԱԾՈՒ ՔՐԷՄԵԱՆԻ (ծնեալ Քէշիշեան) մահուան քառասունքին առթիւ (մեռած Մօնրէալ – Քանատայի մէջ) ինչպէս եւ իրենց հօր ՍՏԵՓԱՆ ՔՐԷՄԵԱՆԻ (Մարզուանցի) հոգւոյն (մեռած տարագրութեան մէջ) եւ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԾԵՐՈՆԵԱՆ գերդաստանին (կորսուած տարագրութեան մէջ:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քրէմեան հազար ֆր. կը նուիրեն Անթիլիասի ծերանոցին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65
Ամենավերջին դրութեամբ:
Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ՀՐԱՒԷՐ ԲՈԼՈՐԻՆ

Կիլիկեան ընդհ. միութիւնը ըստ իր սովորութեան զատկական տօներու առթիւ կը սարքէ ընտանեկան ճաշ մը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7–11, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը հրաւիրենք մեր բարեկամները եւ բոլոր Կիլիկեցիները պատուել մեզ իրենց ընտանեկան պարագաներով, վայելելու համար զուտ Կիլիկեան պիւֆէ, պատրաստուած անուանի մասնագէտ Զէյթունցի Մարգարեանի կողմէ:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆրանք: — Վարչութիւն

« ՊՈԼՍԷՆ ԳԻՇԵՐ ՄԸ »
Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 17էն մինչեւ առաւօտ:
ՍԱՍՈՒՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ
31, Rue D'Alexandrie, Métro St. Denis
Պիտի երգէ Պոլսէն եկած անուանի երգիչ
ՍՈՍԿԱԼԻ ԳԱԼՈՒՍ
Անթերի սպասարկութիւն: Ճաշի գիներու ոչ մէկ փոփոխութիւն:
Նախապէս ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով,
GUT. 92 - 65

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի կեդր. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու ընկերները:

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները անխտիր, այս կիրակի:

Առնուվիլի մեր ծանօթ հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն, բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 101 կրան Քաֆէ տը Սաքսի սրճարանին ետեւի սրահը: Մուտքը՝ բակին մէջէն, ռիւ տը լա Փարտիէօ եւ Ավընիւ տը Սաքսի անկիւնը: Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրները միասին բերել:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ կեդր. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Այրի Տիկին Ստեփան Էրզեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Շէրիտճեան, Տէր եւ Տիկին Ամուճայեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Նահապետեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գարակիւլեան, Այրի Տիկին Գապաքեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Գապաքեան եւ իրենց աղջիկը (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Աղնաւորեան եւ իրենց աղջիկը (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գազանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սարեան, ինչպէս նաեւ Պէնկլեան, Մանուկեան, Էքսէրճեան եւ Զպուքճեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՍՏԵՓԱՆ ԷՐԶԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 15 ապրիլին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր ուրբաթ ժամը 4ին, Պուա Քոլոմպի իրենց բնակարանին մէջ, 5 ռիւ Արման Լէփին: Մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 276.286

Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 փր. վեցամս. 1300

Արտասահման տարեկան 3000 փրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՇԱԲԱԹ 18 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 18 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7045 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2456

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՕՂԱԿԸ

★

Ինչպէս կ'երեւայ, Պոլսոյ «Ենի Սապահ» թերթը պարզապէս պետական գաղանիք մը կը մատնէր, երբ կը գրէր թէ «կրօնի եւ հայկականութեան քարոզութիւններ կը կատարուին կարգ մը հայկական դպրոց-ներու մէջ»:

Կը յիշէք մնացեալ սուտն ալ.—«Հայ տնտուչներն ու դասատուները իրենց աշակերտներուն կը հրահանգեն թուրքերէն դասերէն զատ ուրիշ որեւէ առթիւ թուրքերէն բառ մը իսկ չարտասանել»:

Սուտը հերքուեցաւ կրթական տեսչութեան կողմէ, Թուրք թերթերու միջոցաւ:

Բայց, սեւով ճերմակի վրայ մնաց «Ենի Սապահ»ի գրգռիչ քսութեան կցուած լուր մը.

— «Այժմ բոլոր օտար եւ փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ անպատճառ թուրք օգնական տնօրէն մը պիտի գտնուի»:

Այս լուրը կը տրուէր ապրիլ 2ին:

Քանի մը օր վերջը, ապրիլ 5ին, ուրիշ Թուրք թերթ մը, «Տինեա», որ տպած էր կրթական տեսուչին հերքումը, կը հաստատէր լուրը.:

Կը գրէր թէ որոշուած է Թուրք փոխ-տնօրէններ նշանակել փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ:

Ուրեմն պիտի վերահաստատուի լրտեսական դրութիւն մը որ ջնջուած էր քանի մը տարի առաջ:

Բաւական չհամարելով հատընտիր Թուրք ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու ներկայութիւնը փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ, օղակ մը եւս կը հաստատեն:

Այսպէս, Թուրք փոխ-տնօրէն կոչուած աչքերն ու ականջները տիրաբար պիտի հսկեն, որպէսզի դպրոցները որեւէ տարբերութիւն չունենան Թրքական կրթարաններէն:

Դպրոցական ծրագիրը Թրքական: Դասերը՝ մեծ մասով Թուրքերէն: Բազմաթիւ Թուրք ուսուցիչներ: Դուռները բաց՝ նաեւ Թուրք պաշտօնեայի առջեւ:

Երբ Թուրք տնօրէնի մը չուքն ալ շրջի օրն ի բուն, ուսուցիչ եւ աշակերտ դաս պիտի առնեն ահուդողի մէջ:

Նոյնիսկ պիտի վախնան իրենց մայրենի լեզուով խօսիլ իրարու հետ:

Օրուան բոլոր ժամերուն, իրենց ականջին պիտի հնչէ «եղբայրական» յորդորը կամ վարչական սաստը.

— Հայրենակից, Թուրքերէն խօսէ:

Եւ երեւակայել որ մինչ այս դաւերը կը սարքուին, օրը ցերեկով, դեռ «ազգասէրներ» կան, որոնք անդադար ջուր կը ծեծեն: Կամ ջուր կը պղտորեն:

Անոնք թերթեր ալ ունին իրենց տրամադրութեան տակ: Եւ արձակ-համարձակ Թուղթին կը յանձնեն ամէն տեսակ ցնդաբանութիւն կամ քսութիւն:

Որո՞ւ հոգ՝ հետեւանքները:

Կը բաւէ որ յագենայ իրենց անպատիւ եւ քինախնդիր «ես»ը, կեր ճարելով ամբոխին:

Արդէն ստեղծուած է մթնոլորտ մը, ուր յետին չուրթն ու վարձու «խաֆիէ»ն աւելի բարձր կը խօսին քան պատրիարքական իշխանութեան մնացորդները:

Այս վերջիններուն տարապայման խոհեմութիւնն ալ թեւ կուտայ դիմակաւոր ասպետներուն:

Կը թուի թէ ամբողջ գաղութը անտէր գիւղի մը վերածուած է:

Ո՞ր օրուան կը սպասեն իրաւասու դէմքեր, կարգի հրաւիրելու համար ապերասան գրիչներն ու գրգռիչները:

Անոնք որ միաձայնութեամբ ընտրեցին Գարեգին պատրիարքը, անշուշտ շինարար գործ մը կատարել կ'ուզէին:

Ո՞ր ժամուն կը սպասեն, երբ տանիքը բռնկեր է:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ

●

ԻՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ.— ՊԱՏՈՒԱԲԵՐ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ ՄԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ.— ԱԶԱՏ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ՈՒՂՂԱԿԻ ԵՒ ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ ՆԱԽԱՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐԸ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ.— ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՀԵՏ.—ՄԻԱՑՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ.— ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ.— ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐՈՒ ԵՒՆ.

Մ. Նահանգներու Նախագահն ալ «խաղաղութեան արշաւ մը» սկսաւ, քաղաքական ճառով մը որուն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ:

Ահաւասիկ ամփոփումը իր ճառին զոր խօսեցաւ ապրիլ 16ին, Ուաշինկթընի մէջ, Ամերիկեան խմբագիրներու Ընկերութեան կոչունքին առթիւ (պանքէ).

— Խ. Միութեան նոր վարչութիւնը այժմ աքանչելի պատեհութիւն մը ունի, հաշուելու համար անհագնութիւնը այն վըտանգին որուն ենթարկուած է ամբողջ աշխարհը եւ մեզի օգնելու որ փոխենք պատմութեան ընթացքը: Ի՞նչ պիտի ընէ Խ. Միութիւնը: Տակաւին չենք գիտեր: Վերջին յայտարարութիւնները եւ խորհրդային վարիչներու կարգ մը ձեռնարկները աստիճան մը կ'ապացուցանեն թէ թերեւս իրենք ալ կ'ընդունին թէ որքան տագնապալի է պահը:

Մեզ չի հետաքրքրեր ճարտասանութիւնը: Մեզ կը հետաքրքրեն խաղաղասիրական անկեղծ դիտաւորութիւնները: Քանի մը յստակ ձեռնարկներ, ինչպէս Աւստրիոյ դաշնագրին ստորագրումը կամ Խ. Միութեան պահած հազարաւոր գերիներուն արձակումը մեծ տպաւորութիւն պիտի գործէին, իբրեւ անկեղծութեան ապացոյցներ: Նոր հաւատքով մը տոգորուած, մենք պատրաստ ենք վերահաստատելու մեր դարաշրջանին գրեթէ կորսուած յոյսը բոլոր անոնց հետ որ ուղղամտօրէն կ'աշխատին ոչ մասնակի եւ ոչ ալ պատժական խաղաղութեան մը հաստատման համար: Այս ճամբուն առաջնահանգրուանը պէտք է ըլլայ պատուաբեր զինադադարի մը կնքումը Քորէայի մէջ: Ուրեմն հարկ է անմիջապէս դադրեցնել թշնամութիւնները եւ արագօրէն վերսկսիլ խորհրդակցութիւնները, ազատ ընտրութիւններ կազմակերպելու համար միացեալ Քորէային մէջ: Այս կը նշանակէ նաեւ — ինչ որ նուազ կարեւոր չէ — դադրեցնել ամէն նախայարձակում, ուղղակի կամ անուղղակի, Հնդկաչինի եւ Մալեզիոյ մէջ: Վասն զի, որեւէ զինադադար Քորէայի մէջ որ կրնայ տրամադրելի դարձնել նախայարձակ ուժեր այլուր օգտագործուելու համար, պարզապէս խաբէութիւն պիտի ըլլար: Ինչ որ կը փնտռենք մենք Ասիոյ մէջ ինչպէս աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը, ճշմարիտ եւ ամբողջական խաղաղութիւն մըն է:

Մենք պատրաստ ենք ոչ միայն ուժ տալու արդէն իսկ կազմուած ծրագիրներու, աւելի սերտ միութիւն մը հաստատելու համար արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, այլեւ աջակցելու եւրոպական աւելի լայն հասարակութեան մը հաստատման, կարգուսարք մը ուր գաղափարները, մարդիկը եւ ապրանքները շրջին ազատօրէն: Այդ հասարակութեան մէջ պէտք է ըլլայ միացեալ Գերմանիան, իր գլուխն ունենալով բնականոն ընտրութիւններէ ծնած կառավարութիւն մը: Ազատ Եւրոպայի հասարակութիւնը, եւ, միւս կողմէ, արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն տրուած կատարեալ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ ԿՐԱԿԻ ՏՐՈՒԵՑԱՒ

Եչ. օր նոր ցոյցեր պատահեցան Թեհրանի մէջ: Սպառազէն զինուորներ դիրք բռնած էին կայս. պալատին եւ վարչապետին բնակարանին շուրջը, զրահապատ կառքերով: Իսկ հազարաւոր ցուցարարներ, մեծ մասով համայնավար, կը պահանջէին սահմանափակել Շահին իրաւասութիւնները, ինչպէս հրահանգած էր Ազգ. Ճակատը: Զինուորները նեղութիւն չպատճառեցին ցուցարարներուն: Խռովութիւններ ծագեցան Թուդէի կուսակիցներուն եւ իրանեան կուսակցութեան միջեւ: Տասնըվեց հոգի վիրաւորուեցան:

Ցուցարարները շրջեցան Թեհրանի փողոցներուն մէջ, նշանատախտակներով եւ կը պահանջէին քուէարկել այն օրինագիծը որ կը սահմանափակէ Շահին իրաւասութիւնները: Մեճլիսը նորէն չկրցաւ գումարուիլ: Ութ ընդդիմադիր երեսփոխաններ հեռացած էին քաղաքէն:

Խումբ մը ցուցարարներ ամերիկեան «Դ. Կէտ»ի Շիրազի գրասենեակը մտնելով, տակնուվրայ ըրին ամէն բան, յետոյ կարասիները եւ թուղթերը դուրս հանելով կրակի տուին: Ուրիշ խումբեր ալ յարձակեցան Ամերիկացիներու բնակարաններուն վրայ, բուն քաղաքին մէջ: Բայց ոչ մէկ Ամերիկացի զոհուեցաւ: Թեհրանի ամերիկեան դեսպանը խստօրէն բողոքեց, սպառնալով դադրեցնել Իրանի տրամադրուած օգնութիւնը:

Ազգ. Ճակատը զեկոյց մը հրատարակեց որով շնորհակալութիւն կը յայտնէ ժողովուրդին՝ իր աջակցութեան համար եւ կը պատուիրէ դադրեցնել գործադուլը, որ սարքուած էր ուժ տալու համար կառավարութեան: Զեկոյցը կը պախարակէ Մեճլիսի ութ անդամներուն ընթացքը, դիտել տալով թէ անոնք հեռացած են Թեհրանէն, որպէսզի ժողովը մեծամասնութիւն չունենայ եւ կ'ազդարարէ թէ ի հարկին նոր ընտրութիւններ կատարել պիտի տան, դադրեցնելու համար խափանարար ցոյցերը: (Երեսփ. ժողովին 136 անդամներէն 73ը միայն ընտրուած են մինչեւ հիմա):

●

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ միասին քուէարկեցին, ապրիլ 16ին, Քորէայի վերաբերեալ բանաձեւ մը: Առաջին անգամ է որ այսպիսի բան կը պատահի Ազգաժողովին մէջ: Բանաձեւը, զոր մշակած էր Պրազիլիոյ պատուիրակը, կը տրամադրէ վերսկսիլ զինադադարի բանակցութիւնները առանց նախապայմանի: Կարմիրներն ալ միացան եւ քուէարկուեցաւ 60 ձայնով, ջերմ ծափերու մէջ:

«ԲԱՐԻ» ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ...

●

Թուրք ծանօթ հրապարակագիր – ուսուցիչ մը, Էրենքէօյ Էքրէմ Թալու, որ մամուլի վերատեսուչ ալ եղած է, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Պոլսոյ «Սոն Փոստա» թերթին մէջ (5 Ապրիլ).

— «Կ'ուզեմ անդրադառնալ նաեւ շրջան ընող ուրիշ զրոյցի մը: Կը գտնուին եղեր հայ ծնողներ որոնք իրենց զաւակներուն կ'արգիլեն եղեր Թուրքերէն խօսիլ ընտանեկան յարկերուն մէջ: Ես ասիկա հաւանական չեմ նկատեր, մանաւանդ երբ խնդրոյ առարկան մեր հայ հայրենակիցներն են: Եթէ կայ շրջանակ մը ուր մեր լեզուն տեղաւորուած է մինչեւ իր ամենայետին նրբութիւնները, այն ալ Թուրքիոյ, նոյնիսկ արտասահմանի հայ հաւաքականութիւնն է: Եթէ ուշադրութիւն ընծայուի պիտի տեսնուի որ անոնց Թուրքերէն խօսելու անբնականոն եղանակը օր ըստ օրէ կը բարելաւուի: Ցետոյ իրենց զաւակներուն Թուրքերէն խօսիլ չտալուն մէջ ի՞նչ շահ կրնան ունենալ մեր հողային եղբայրները, որոնք այլեւս պէտք է լաւագոյնս ըմբռնած ըլլան թէ փրկութիւնը այս հաւաքական հայրենիքին փարումին մէջ կը գտնուի: Թերեւս քանի մը մոլեռանդ տխմարներ անիմաստ ճամբայ մը բռնած են: Բայց երբեք չեմ տարակուսիր թէ մեծամասնութիւնը այլ կերպ կը խորհի եւ չորս ձեռքով փարած է Թրքութեան: Ի՞նչ հարկ կայ չափազանցելու պարզ բսի – բսաւ մը եւ ամբողջ դասակարգի մը սիրտը կոտրելու»:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ ՃԻՇԴ ՕՐԻՆ ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ

●

Նախաձեռնութեամբ
եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց
ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)
ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔԵՐ, ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
Մուտքը ազատ է
(Մանրամասնութիւնները յաջորդով) :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք .—

Սեբաստացի բարեկամէ մը՝ 5000 *Ֆր.:*

Պ. Մ. Խլոյեանէ (Սեւան) 1000 *Ֆր.:*

Տիկ. Խաչիկ Գույումճեանէ 1000 *Ֆր.:*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԵՒՍ ...

Դժբախտաբար այս տարի եւս նեղքեր բացուած են, Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին տօնակատարութեան առթիւ:

Անխոցելի կը մնայ Լիոնը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Պահելով իր համազգային հանգամանքը:

Մարսէյլի մէջ, Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը շաբաթներ առաջ հաղորդեց թէ ստանձնած է նախաձեռնութիւնը, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու:

Պաշտօնական զեկոյցէն առաջ, խորհրդակցական ժողով մը գումարած էին, հրաւիրելով բոլոր հոսանքները:

Երկդիմի Միութիւն մը .— Մշակութային — որ «նոր ուղի» կը փորձէ տեղիանտեղի, կարգ մը «ինտերնացիոնալ» պայմաններ կ'առաջարկէ: (Օր մը կ'իմանաք):

Բնականաբար կը մերժեն, քաղաքավարութեամբ նամբելով ներկայացուցիչը:

Կրնայի՞ն լսօսքի տակ մնալ:

Զեն ուտեր, չեն խմեր, եւ Ապրիլ 24ի սգահանդէս կը սարքեն ... Ապրիլ 19ին:

Եւ, ինչպէս ուրիշ առիթներու մէջ, այս անգամ ալ կը ծանուցանեն թէ շարժանըկարներ պիտի ներկայացնեն, — «Սովետական Հայաստան» եւայլն:

Ամբոխավարական միջոց, ժողովուրդ որսալու համար:

Ուրեմն կոպտօրէն կը բաժնուին համազգային ձեռնարկէն, որ տեղի պիտի ունենայ ապրիլ 26ին, մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց եւ զանազան Միութեանց:

Այլապէս տխուր է պատկերը, Փարիզի մէջ:

Այստեղ ալ կանխելով թուականը, Ապրիլ 19ին «Համազգային սգահանդէս» կը ծանուցանեն «հովանաւորութեամբ եւ կազմակերպութեամբ երեք յարանուանական պետերու»: Բանախօսներն ալ իրենք, երեք հոգեւոր պետերը:

Քանի մը օր ալ սպասեցէք, ամբողջ ողբերգութիւնը իմանալու համար: ՎԱՀԷ

ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ՀՆԴԿԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ

ԽՄԲ.— Նոր ստացանք հնդկահայ եռամսեայ պարբերաթերթին՝ «Նոր Աշխարհ»ի վերջին թիւը (1952 Ապրիլ–Դեկտ.) ուրկէ կը քաղենք հետեւեալ պատմական դրուագը .—

1554ի ատենները Նոր Ջուղայ գացած է Պարոն Յակոբ իր ընտանիքով: Կը զբաղէր վաճառականութեամբ, եւ կը բնակէր Քեաշմիր: Հոն զաւակ մը կ'ունենան եւ քահանայ չգտնելով որ մկրտէ, իրենք կը կոչեն զայն Ղուլղանէլ :

Օր մը Շահ Ակբար Նասուրադին Հմայունի Քեաշմիրի մէջ ծպտեալ պտտած ատեն կը հմայուի այս փոքրիկին գեղեցկութենէն: Ստուգելէ ետք ծնողքը, կը տանի իր մօտ եւ երբ կ'իմանայ որ Հայ է կ'ուրախանայ եւ կ'առաջարկէ հօրը որ իրեն որդեգիր տայ, որովհետեւ ինք զաւակ չունէր: Հայրը կը պատասխանէ .

— «Տէր իմ Արքայ, յաւիտեան կաց, թէպէտ ես եւ իմայինքս քո ծառայքն եմք, բայց իմ յօժար կամօք ոչ տամ, զանզի ես ազգաւ Հայ եւ քրիստոնեայ եմ եւ դու տաճիկ քուրտ, եթէ ես մանուկս քեզ տամ եւ դու քրտացնես զդա, ես խայտառակ լինեմ ի մէջ ազգի իմում, եւ վատահամբաւեն նոքա զիս ասելով, թէ վասն դրամոյ կամ ուժի ետ զորդին իւր Թագաւորին:

Թագաւորը շատ ուրախացաւ այս անկեղծ պատասխանին վրայ եւ երդում ըրաւ որ «ոչ մանկան, ոչ ծնողաց հաւատոյ քակտումն չառնէ: Դուք ձեր հաւատին հաստատ կացէք, ասէ, հոգովս ուրախ եղէց, բայց ես որովհետեւ զաւակ չունիմ, սորա ինձ որդեգիր ընկալայց»: Ապա կը հրամայէ որ թագաւորական փառքով եւ պատիւով տանին զայն իր ապարանքը եւ պահեն իբրեւ իր որդին, որքան որ ինք Քեաշմիր մնայ: Այնուհետեւ երբ Ակբարաբադ վերադարձաւ իր հետ տարաւ որդեգիր Ղուլղանէլ իր ծնողքին հետ: Պարոն Յակոբին տուաւ բնակութիւն: Հրամայեց որ ժամ շինեն, Հայոց քահանայ բերել տան եւ իրենց հայրենի բարեպաշտութեան հետեւին:

Ասիկա լսելով Նոր Ջուղայ եկան վարդապետ, քահանայ եւ բազմաթիւ Հայեր: Թագաւորը անոնց տուաւ՝ հինգ հազար Բիղա գետին, այգի, տուն, պարտէզ շինելու: Իսկ Ղուլղանէլ շատ սիրելի դարձաւ Թագաւորին եւ Թագուհիին: Թագաւորը մանչ զաւակ մը ունեցաւ, եւ միշտ կ'ըսէր «վասն գալստեան ազգին Հայոց սիրելի որդւոյն իմոյ Ղուլղանէլին նայեցաւ առ իս Աստուած եւ պարգեւեաց ինձ զայս երկրորդ զաւակ »:

Երբ Ղուլղանէլ չափահաս եղաւ Թագաւորը անոր նուիրեց Հուգլի քաղաքը Պէնկալի մօտ, Սամար գաւառը՝ Ակբարաբադի մօտ եւ Փանջաբան՝ Լահօրի մէջ : Ղուլղանէլ իրեն համար պալատներ շինեց, ինչպէս եւ խանութներ: Ան եօթնահազարեակ ունէր եւ շատ կը հետեւէր : 1605ին մեռաւ Ակբար Թագաւորը եւ Միրզա Սլիմ Սալաթինն անոր յաջորդեց : Իսկ Ղուրղանէլ վախէն դուրս չէր ելլեր, գնաց իր Հուգլի կալուածին մէջ, ինչ որ շատ տխրեցուց Թագաւորը, եւ հրամայեց բոլոր Հայոց ազգին որ զգուշանան :

Յետոյ իմանալով որ երկիւղէն փախչեր է, երդումով գրեց թէ «մի երկնչիր, ես ու դու եղբայր եմք, եկ ինձ մօտ եւ ինչ որ քո խնդիրքն իցեն, նոյնն ես կատարեցից քեզ ... խնդրեա մինչեւ իմ թագաւորութեան կէսն՝ եւ տաց»: Երեսի վրայ գետին ինկաւ Թագաւորցու ճղնաւորը եւ ըսաւ. « Տէր, ճշմարիտ գիտեմ քո սէրն եւ շնորհն, բայց աղաչեմ ինձ թոյլ տալ զի աղքատի պէս ի տան նստեալ եւ վասն քո աղօթս արարից»: Թագաւորը ըսաւ. «որովհետեւ այդ են կամք քո, ուրախ եմ, արա որպէս կամիս, բայց երբեմն գաս ի տեսութիւն ինձ »:

Ղարղանէլ այնուհետեւ ինքզինք խաղ կանչելու տուաւ, (հնդկերէն ռադ): Ան հնդկական գիրքերուն մէջ ծանօթ է իբրեւ Ռադմալայ: Կ'ըսուի թէ Պէնկալի մօտ Ջաննադօրի մէջ կը գտնուին իր կալուածները :

Հնդկահայ անցեալէն առնուած այս դրուագը կը վերջանայ հետեւեալ խորհրդածութեամբ.

— « Դիցուք թէ Աստուած Թագաւորին հօրանման քաղցր եւ ողորմած զաւակ պարգեւէր ,արի դու մին մտածիր, թէ Հնդստան ի՞նչ լինէր այս մեր եօթնհազարեակի հետ մոլորելոյ ձեռնումն : — Ի՞նչ մեծագործութիւն, ի՞նչ ազգի շինութիւն եւ ինչ հզօր, հզօր եւ երեւելի գործեր չէր կարող անել այս մեր խաղ կանչող Թագաւորցուն :

«Իւր երկրին տիրեց, եւ որդին եւս դաշն խաղաղութեան ունէր նոցա հետ, որ Ղուլղանէլը պիտի գիտակ լինէր, եւ եթէ կամենայր՝ Պարսկաստանում բնակած իւր ազգայնոց համար զի՞նչ բարիք չէր կարող անել, բայց չարար: Եւ չգիտեմ իւրեանց ազգն այսպէս անփոյթ առնողանին ի՞նչ կը տանին իւրեանց հետ »:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

Մօրս անթառամ յիշատակին

Կոտորումի քանիերորդ օրն էինք, ոչ ոք գիտէր: Մահուան սպասող աքսորականները, կմախացած, իրենց գոյութիւնը դեռ քարշ կուտային, անօթի ու ծարաւ, մերկ ու բոպիկ, քանդուած գիւղերու պատերու տակ :

Բախտաւոր էին անոնք որ լոյս աչքով, ծանօթ բոյս մը կը գտնէին, իրենց անօթութիւնը յագեցնելու համար, իբրեւ ամենօրեայ սնունդ, այն ալ զրկուած աղի եւ եփելու հնարաւորութիւնէն:

Ինչպէս կտոր մը տաշեղ, ալեծուփ ծովուն վրայ, այնպէս ալ մենք կ'երթայինք ու կուգայինք քանդուած գիւղերու, եւ ամայի դաշտերու մէջ: Ամիսներով սպանուած դիակներուն թիւը եւ հաշիւը չկար:

Բազմութիւնը կ'ուզէր դէպի Արծկէ երթալ, իսկ Թուրքեր եւ Քիւրտեր, մեզի սպառնալով, սպաննելով ետ կը դարձնէին, ըսելով. — Նորէն Օսմ. կառավարութիւնը ձեզի տէր կ'ըլլայ, կեավուր Մոսկովը ձեզի տէր չըլլար ...

... Գիշեր էր, մօտ 300 կին ու մանուկներ թխմուած էինք Ախլաթի թաղերէն Խարապայ – Շհարի գետնափոր տուներէն մէկուն մէջ: Յանկարծ լուր տարածուեցաւ թէ Թուրքերը ճրագներ վառած, դէպի մեր թաքստոցը կուգան :Իսկոյն իրարանցումը ինկաւ կիսամեռ բազմութեան մէջ: Ամէն մէկը իր մատը շրթունքին դնելով կը պատուիրէր ձայն – ծպտուն չհանել : Մանուկները, զարհուրած իսկոյն իրենց մայրերու քղանցքին փաթթուեցան ,իրենց դէմքերը ծածկելով անոնց կմախացած իրանին վրայ, երբեմն ալ իրենց նայուածքը դէպի դուրս ուղղելով, տեսնելու թէ ե՞րբ ներս կը մտնեն արիւնարբու հրէշներ, եւ թէ ով պիտի ըլլայ իրենց առաջին զոհը:

Ճիշդ այս պահուն, փոքր եղբայրս , որ հազիւ մէկուկէս տարեկան էր, սկսաւ իր բոլոր ուժով լալ: Անկարելի էր ձայնը կտրել : Ոչ հաց ունէինք, ոչ ալ կտոր մը շաքար, որպէսզի զինք խաբէինք: Մինչեւ ջարդի առաջին օրը, դեռ ծիծ կ'ուտէր : Տղան հրացանի որոտումներ, սպաննուածներու եւ վիրաւորներու ճիչեր, ու աղաղակներ լսած էր, եւ վախցած: Մէկ ամիսէն աւելի էր, կը մերժէր մօրս կաթը : Ամէն կողմէ մօրս վրայ թափեցան, ըսելով .

— Շուտ երեխան խեղդէ, եթէ ոչ հիմա ձայնը կը լսեն, կուգան եւ բոլորս կը ջարդեն...

Դեռ շատերն ալ կտոր մը քուրջ առած մօրս գրկին մէջ՝ եղբօրս բերնին կը սեղմէին խեղդելու, կամ ձայնը կտրելու համար, նոյնիսկ մեր մօտիկ ազգականները թելադրեցին մօրս որ շուտով խեղդէ տղան, ինչպէս ըրած են ուրիշներ ...

Մայրս բարկանալով ըսաւ անոնց.

— « Անաստուածներ, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ մայր մը խեղդէ իր հոգեհատորը : Յետոյ դառնալով մեզի պատուիրեց ներսը մնալ, իսկ ինքը առաւ տղան եւ դուրս ելաւ, ըսելով.— Ահա ես տղայիս հետ դուրս կ'ելլեմ, թող զիս սպաննեն: Ես, քոյրս եւ եղբայրս իրեն հետեւեցանք :

Դուրսը մութ էր: Ուր կ'երթայինք՝ չէինք գիտեր: Ճամբայ մը բռնեցինք եւ բաւական հեռացանք ,որպէսզի մեր ներկայութեամբ չմատնենք թաքստոցը :

Աղբիւրի մը հանդիպելով կանգ առինք: Եղբայրս դեռ կուլար: Մայրս իր ափով ջուր խմցուց, բայց լացը աւելի սաստկացաւ: Գրկէն գետին դրաւ, ձեռքերը դէպի երկինք բարձրացնելով եւ հեկեկալով ըսաւ .

—«Ով Աստուած որ վերն ես ու կը տեսնես մեզի այս տեղ, քեզնից կը խնդրեմ , կը պաղատիմ, որ լսես աղաչանքս, խնդիրքս, ահա չորս զաւակներս հոս են, պահէ եւ պաշտպանէ քո զօրութիւնով, երկուքը թող քեզի մատաղ ըլլան, երկուքն ալ ինձ պահես: Մայր եմ ու արցունքոտ աչքերով, այս խաւար գիշերով աղաչանքս քեզ կ'ուղղեմ: Լսէ խնդիրքս եւ կտրէ սա անմեղ մանկան ձայնը , ինչպէս որ քեզի ընդունելի է:

Հրաշք: Եղբայրս որ մինչեւ այդ վայրկեան կուլար, ձայնը կտրեց: Բոլորս ալ անօթի ծարաւ, միայն ջուր խմելով վերադարձանք մեր նախկին թաքստոցը :

Յաջորդ առտուն մայրս մեզ առնելով տարաւ Ալխաթի Թրքական Թաղը, որպէսզի քիչ մը հաց, պուտ մը ապուր գտնէ փոքր եղբօրս համար, քանի որ բոյս, ցորենի կամ գարիի հատիկներ չէր կրնար ուտել:

Հազիւ Թրքական Թաղը մտած էինք, քանի մը տասնեակ Թուրք լամուկներ քարերով ու փայտերով թափեցան մեր վրայ: Մայրս բոլորս իր թեւերուն տակ առնելով դարձաւ վահան, հարիւրաւոր քարերու ու փայտերու տեղատարափին տակ: Թուրք լամուկները սկսան հայհոյել խաչին: Ճարահատ , մայրս ալ անոնց պէս հայհոյեց, քանի որ այդ խաչը մեզ լքեց եւ հասանք այս օրին...: Տարեքոտ Թուրք կին մը եկաւ բարձրացաւ եւ Թուրք լամուկները հեռացուց, իսկ մենք ետ դարձանք :

Ուրիշ օր մը առաւօտեան, բազմութիւնը նստած էր, պատերով շրջապատուած պարտէզի մը մէջ: Յանկարծ տեսանք բազմաթիւ Քիւրտեր որոնք թափեցան մեր վրայ, սկսան աջ ու ձախ զարնել անխնայ ,

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՒՐԼԸՆ

Մաքուր հայերէնով մը, որուն մէջ զիս զարմացնելու անմեղ պչրանքը զգացի , խօսեցաւ հետս, երկանը կարօտ վիճակը պարզեց , ամուսնացած օրէն օր մը դեռ հանդիստի երեսը տեսած չըլլալը խոստովանեցաւ :

Հիւանդութիւնը, հիւծախտ մը սնունդի անբաւականութենէ ու բարոյական հոգերէ առաջ եկած, օրէ օր կը հալեցնէր անոր տկար ուժերը ու դիւրաւ գուշակել կուտար վախճանը՝ որ մօտալուտ էր :

Իմ հոն երթալէս ութ օր վերջը մեռաւ անիկա, մահ մը որ փրկութիւն մըն էր գրեթէ անտանելի թշուառութենէ մը. իր կարճատեւ կեանքին պէս աղքատիկ ու անշուք եղաւ իր թաղումը. ես, մէկ-երկու Պոլսեցիներ, որ դիպուածով այդ կողմը կը գտնուէինք, յուղարկաւոր գացինք իրեն մինչեւ գերեզմանատունը , որ անոնց տունէն շատ հեռու ալ չէր: Գեղացիներէն հազիւ չորս հինգ հոգի , որոնց մէջ չորպաճիներէն մէկը, երիտասարդ մը, զոր ճանչցուցին ինծի. Օհանճան աղան :

Համեստ, գրեթէ ամչկոտ մէկը, որ իմ մօտս գտնուելուն, ինծի հետ խօսելուն համարձակելուն համար կարծես թէ ներում կը խնդրէ :

— Խապա մարդեր ենք մենք, կ'ըսէ ինծի, մեր ըրածին խօսածին մի նայիք, ուսումնական չենք. «փօթուր» կը հագնինք, «ճէմէնի» ունինք ոտքերնիս :

Պակասութիւն մը խոստովանելէ աւելի, բողոքի, գանգատի պէս բան մը կայ այս խօսքին մէջ, որ միտքս կը չարչարէ : Շուտով կը բարեկամանայ հետս ու վերադարձին՝ ճամբանուս վրայ իր գործատունը կը հրաւիրէ, խողակի գործատուն՝ թթենիի պարտէզներով շրջապատուած՝ զոր յաջողութեամբ կը բանեցնէ :

Մէկիկ մէկիկ քովի արտերը, հողերը կը թուէ ինծի, անոնց բերքը, հասոյթը կը բացատրէ ,բոլորը իր սեփականութիւնը, որուն վրայ արդար ու համարձակ հպարտութեամբ մը կը պարծենայ :

— Ես ռէնչպէրութենէ առաջ եկած եմ:

Կը զգամ իր յաջողութիւնը ,այնքան սիրայօժար, որքան Օհանճան, խոնարհ ու ստորին աստիճանէ մը տակաւ բարձրանալով ձեռք բերած է զայն :

Իրիկուան , իր տունը ճաշի կը հրաւիրէ զիս. կը մերժեմ, բայց անիկա կը թախանձէ ու օձիքս չի թողուր. չեմ կրնար իր այսքան հիւրասիրութեանը դէմ յամառիլ. մանաւանդ որ պարզուկ բայց ազնիւ սրտի տէր մէկը կ'երեւայ ինծի :

Տունը՝ էն աղուորներէն մէկն է գեղին մէջ, ծովեզերքը տանող կառուղիին վրայ կը նայի ու գեղեցիկ պարտէզի մը մէջ շինուած է ընդարձակ շէնք մը, որուն մէջ իրմէն զատ մայրը կայ միայն , դեռ կորովի կին մը, աշխատասէր ու խնայող Հայուհիի տիպար մը :

— Բարի եկաք, կ'ըսէ ինծի. Օհանճանը միսաֆիրը կը սիրէ, կը մեծարէ. բարի եկաք :

Քիչ մը կը մտերմանամ հետը ու կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւ մինչեւ հիմա հարս մը չունի տան մէջ :

— Օհանճանիս հարցուր, կը պատասխանէ ինծի :

Բան մը չեմ հասկնար ասկէ. ուրիշ խօսքեր վրայ կը բերեն, հին ու նոր պատմութիւններ կը պատմեն ինծի: Ճաշէն վերջը, դրացիներ կը հաւաքուին ու մինչեւ կէս գիշեր կը զրօսնունք: Գիշերը ես կը դառնամ այն տունը՝ ուր այս գիւղը անցուցած բոլոր միջոցիս հիւրընկալուած եմ :

Հետեւեալ առտուն այնտեղ պատմեցին ինծի Օհանճանին պատմութիւնը, իր մերժուած սէրը, մինչեւ հիմա ամուրի մնալուն գաղտնիքը :

Զ.

Անցեալները սպասուհի մը եկաւ մեզի այդ գեղէն. իմ այցելութենէս ի վեր երկու տարի անցած էր: Շատ մը հարց ու փորձեր ըրի իրեն: Ի՞նչ կ'ընէին գեղացիները, խողակը շահ կը ձգէ՞ր առաջուան պէս. գեղին աղաները իմ ճանչցած անձե՞րն էին, Հաճի Կարապետը, Օհանճան աղան, ուրիշները :

Այս վերջին անունին՝ սպասուհին ժպտեցաւ .

— Օհանճան աղան կարգուկ է հիմա, պատասխանեց ինծի, որբեւայրի մը առաւ ամիս մը առաջ :

— Ի՞նչ, որբեւայրի , հարցուցի :

— Վարժապետին կնիկը, Զարուկը: Իր առջի ուզածը առաւ. տեսա՞ր ,էֆէնտիս, խըսմէթը ինչ է՝ ան կ'ըլլայ :

Երկու բառով ամէն բան հասկցուց ինծի. ասիկա ամէնուն գիտցածն էր գեղին մէջ:

— Առաջ՝ «փօթուրլու» ըլլալուն՝ չուզեց Օհանճան աղան. անիկա այլըման տէլիխանլը մըն էր, ըմա հիմակին պէս հարուստ ալ չէր չիտակը: Աղջիկը կարդալ գիտէր, դպրոց գացեր ու կիտնական էր. չհաւնեցաւ անոր. առջի էրիկը վարժապետ էր. աղէկ օր մը չցուցուց կնկանը : Հիմա Օհանճան աղան առաւ նորէն: Առաջ ալ աղուոր էր Զարուկը, չունեւորութենէն չէր ցուցներ, թէ որ հիմա տեսնես, պօյ, պօս, ծովլի պէս մազեր, լուսնի պէս երես մը հրեշտակ կը նմանի :

Ու բարոյականը հանելով այս բոլոր պատմութեանը, իր պարզամիտ՝ բայց խելացի գեղջուկի բարոյականը՝

— Նայէ, էֆէնտիս, մեր գեղը Պոլիս չէ, հոն «շալվար» կը հագնինք մենք, մեր էրիկ մարդիկ ալ «փօթուր» պիտի հագնին:

(5 եւ վերջ) ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

ու սպաննել, մնացած պառաւներն ու մանուկները :

Մայրս հիւանդ էր, գրեթէ ուժասպառ եւ հազիւ կրնար ոտքի կենալ : Փոքր եղբայրս գրկեց, մեծը շալկեց, իսկ ես եւ քոյրս որ 12 – 10 տարեկան էինք, իր քղանցքէն բռնելով սկսանք փախչիլ, լեռնապատառ վազող բազմութեան ետեւէն : Բոլոր ծանօթներ, նոյնիսկ հօրաքոյրս կ'ըսէին մօրս.

— Աստուած քո հօր տուն քանդէ, այդպէս չորս զաւակներով մինչեւ ո՞ւր կրնաս փախչիլ, երկուքը նետէ ուրիշներուն պէս: Այս երկու մեծերը ազատես կը բաւէ, չե՞ս տեսներ, չուրջդ շատեր իրենց տասը տարեկան զաւակները կը թողուն կը փախչին, դուն դեռ ծծկեր երեխաները գրկած եւ շալկած՝ կ'ուզես ազատել այդ հիւանդ վիճակով :

— Չէ, Սալլի (հօրաքրոջս անունն է), ի՞մ ալ սիրտ պըտ եղնի, որ զիր ճժեր թալէ ու փախնի, իր հոգուն համար: Ես զիմ ճժեր չեմ կանայ թալեր, կը տանիմ ուր տեղ որ ես ընկայ մեռայ. անկէ յետքը էս աշխար կ'աւերի իմ ճժերի համար, դուք փախէք ես ուշիկ ուշիկ կիգամ կը խառնուիմ ձեզի » :

Ամբողջ ճամբուն եզերքը, թուփերուն տակ բազմաթիւ մանուկներ լքուած էին, կը դառնային այս ու այն կողմը, լալով իրենց մայրերը կը կանչէին: Խուճապը այնպէս էր որ «մայր զիւր մանուկ ուրացա ծէր «հարիւրաւորներ Քիւրտերու դաշոյններուն եւ բրիչներուն տակ իրենց հոգին աւանդած էին, Քիւրտերէն ազատուողները Թուրքերու կողմէ կը ջարդուէին կամ ծովը կը թափէին :

Մայրս այդ հիւանդ վիճակով մեզ ազատեց: Ցերեկները պահուելով, գիշերները քալելով, եկանք հասանք Արծկէ, ուր ամիններով տուն – տեղ եղած նստած էր ռուսական բանակը :

Բազմաթիւ կիներ ազատեցան մօրս շընորհիւ: Բայց անվերջ կուլային, կըտանջուէին, քանի որ լքեր էին իրենց զաւակները :

Առանց հիւանդութեան փոքր եղբայրս՝ կոճերէ եւ մեծը՝ Օրօրան գիւղերու մէջ մեռան: Գերեզման փորեցինք ու թաղեցինք:

Երբ ես եւ քոյրս կուլայինք անոնց մահուան առթիւ, մայրս լալով կ'ըսէր.

— Էնոնք Աստուծուն մատաղ էի խոստացեր, Աստծու բաժին էր, տարաւ...» :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ:— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49, 43, 42, 85 եւայլն :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ » ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼՈՒԾԱՐՔԸ

●

« Ցուսաբեր »ի մէջ կը կարդանք (10 Ապրիլ) .—

« Հայաստանի Բարեկամներու Միութիւն»ը, կազմուած 1945ին, հոգեվարքի երկար եւ տաժանելի շրջան մը բոլորելէ ետք, իր գոյութեան վերջ դրաւ: Բոլոր գոյքերը աճուրդով ծախուեցան հարիւր քսան անգլ. ոսկիի: Իր մասնաճիւղերը — Լառնագա, Լիմասոլ, Ֆամակուսթաքանի մը տարի առաջ արդէն լուծարքի ենթարկուած էին: Նիկոսիոյ Կեդրոնն էր միայն, որ քարշ կուտար իր գոյութիւնը, անուանական վարչութեան մը ղեկավարութեանը տակ: Ինչ վարչութիւն եւ ինչ վարչականներ ...

« Հին պահակախումբ»էն բեմին վրայ մնացած էր միայն կիպրացիներու ծանօթ «համբաւաւոր»ը. միւսները, քաղաքական նոր հովերու ազդեցութեան տակ, փոր մը հացի համար վատաբար լքած էին Միութիւնը եւ ծակամուտ եղած, անչափելի չարիք հասցնելով կիպրահայ բարեհամբաւ գաղութի վարկին, ընտանեկան բարքերուն եւ խաղաղ կենցաղին :

Շողշողուն նշանաբաններով հրապարակ ելած այս Միութիւնը նպատակ ունէր կիրք ու ատելութիւն սերմանել եւ պառակտել գաղութը, եւ յաջողեցաւ ալ: Իր վարիչները հայ ժողովրդեան հայրենասիրութիւնը շահագործելով ,ատեն մը գաղութին տէր ու տիրականը եղած ըլլալ կարծեցին եւ անպատկառ յոխորտանքով ասպարէզ կարդացին իրենց հակառակորդներուն, ձեռք ձեռքի տուած յոյն ձախակողմեան կազմակերպութիւններու վարիչներուն հետ: Թերթուկ մըն ալ կը հըրատարակէին «Նոր Արաքս» անունով, ուր աղտոտ յարձակման, ծաղրանքի եւ հեգնանքի նշաւակ դարձան Առաջնորդ Սրբազանէն սկսեալ բոլոր ազգ. վարիչները, յարգելի անձնաւորութիւններ եւ վաստակաւոր ուսուցիչներ: Անոնք, այդ վարիչները, անստորագիր նամակներով մահ սպառնացին իրենց հակառակորդներուն, որոնք ճակատաբաց կը պայքարէին այս նոր ասպետներուն դէմ: Քանդելու, քայքայելու համար Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը ,այս ասպետները միջոցներու մէջ խտրութիւն չէին դրած: Ներսէն դուրսէն դաւեր կը լարէին, ամբարտաւան ելոյթով կը սպառնային ու կ'ըսէին թէ շուտով Հ. Ե .Միութեան ցուցատախտակը վար պիտի առնեն անոր տեղը իրենցինը դնելու համար: Պատիւ հայ ազգայնական երիտասարդութեան, որ մինչեւ վերջ պատնէշին վրայ մնաց, գիտակից իր պարտականութեան :

Ի դէպ, կ'ուզենք հանրային կարծիքին եւ իրաւասու մարմիններու ուշադրութեան յանձնել հետեւեալ պարագան .«Հայաստանի Բարեկամներու Միութիւնը » , իր մենատիրութեան շրջանին, Ներգաղթի համար մօտաւորապէս 650 – 700 անգլ. ոսկի հանգանակած էր (այս թիւերը քաղուած են Միութեան պաշտօնական օրկան «Նոր Արաքս»էն): Այս գումարը պէտք է փոխանցուած ըլլար Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնին: Սակայն «հայաստանասէր » վարիչները ով գիտէ ինչ նպատակով իրենց մօտ պահած էին զայն :

Կ'ըսուի, թէ լուծարքէն ետք հաւաքուած գումարը Բարեգործականի կեդրոնը պիտի ղրկուի եղեր, որովհետեւ տեղական մասնաճիւղին վրայ վստահութիւն չունին եղեր: Հանրութիւնը որուն լումաներով գոյացած է այդ գումարը, կ'ուզէ գիտնալ բոլոր մանրամասնութիւնները, նուիրատուներու ցանկով միասին :

Ներգաղթի համար հանգանակուած վերոյիշեալ գումարէն զատ, երբ ներգաղթողներու ցանկերը պատրաստուեցան, արձանագրուող ամէն անձ հինգ շիլին վըճարեց. ո՞ւր է այս գումարը, որո՞ւն քով կը մնայ, ինչո՞ւ իրենց տէրերուն չեն վերադարձուիր: Հարցումներ, որոնք անմիջական պատասխանի կը կարօտին :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԽԵԼԱՑԻ ԵՒ ԱՆԽԵԼՔ ՀԱՅԵՐ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ Պոլսոյ Ենի Սապահ թերթին այն երկդիմի գրութիւնը որուն մասին խօսած էինք ապրիլ 16ի խմբագրականով (4 ապրիլ).

Երբ Իսթանպուլ նուաճուեցաւ Թուրքերուն կողմէ, քաղաքի բնակչութիւնը շուրջ 200 հազար էր եւ ասոնց միջեւ 5-6 հազար Հայ կը գտնուէր: Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ մայրաքաղաքը շէնցնելու համար Խրիմէն եւ Անատոլուի զանազան վայրերէն հազարաւոր ընտանիք բերել տուաւ : Ասոնց կարգին կը գտնուէին Կէտիկ Ահմէտ փաշայի բերել տուած 40000 Հայերը, որոնք զետեղուեցան Չէնկէլլիթաշի եւ Մարմարայի միջեւ , այնտեղ սեփական եկեղեցիներ շինեցին, վարժարաններ բացին: Մինչեւ այսօր ալ այնտեղ կը գտնուի Հայոց Պատրիարքարանը :

Հայերը թէ Իսթանպուլի եւ թէ Օսմանեան պետութեան ամէն անկիւնը ցրուելով ազատ ապրեցան: Ոչ ոք բռնադատեց զանոնք որպէսզի դաւանափոխ դառնան կամ մոռնան իրենց ազգութիւնը :

Ռուսերը Մեծն Պետրոսի շրջանին թրքական հողերուն աչք տնկելով Յոյները գաղտնօրէն գրգռեցին Օսմանեան պետութեան դէմ: Երբ պետական կազմակերպութեան մէջ բարձր դիրքեր գրաւող Յոյներու դաւաճանութիւնը երեւան հանուեցաւ, մանաւանդ հելլէն յեղափոխութենէն յետոյ, Հայերը սկսան ալ աւելի յարգ վայելել :

Թանզիմաթի շրջանին եւ այնուհետեւ մինչեւ 1914 Հայերը ամենուրեք բարձր պաշտօններ վարեցին : Նոյնիսկ ելմտական, արտաքին , թղթատարական նախարարութիւնները անոնց վստահուեցան :

Ռուսերէն վերջ Անգլիացիները ու Ֆըրանսացիներն ալ ջանացին փլցնել Օսմանեան կայսրութիւնը Թուրքիոյ Յոյներն ու Հայերը դաւելու մղելով եւ հետամտեցան Թուրք ազգը նախ գերեվարել, ապա բնաջնջել: Թուրքիոյ մէջ Դաշնակ, Հնչակի պէս հայ յեղափոխական կոմիտէներ հիմնուեցան, փորձեցին սպաննել եպարքոս Հալիլ Րիֆաթ փաշան, Սուլթան Համիտի դէմ ռումբ արձակեցին, վերջապէս 1914ին ընդհ. ապստամբութիւն մը նիւթեցին, կռնակէն հարուածելու համար թըրքական բանակը որ արեւելեան ճակտին վրայ ռուս բանակներուն դէմ կը կռուէր: Ի վերջոյ երկու կողմէն ալ արիւն թափեցաւ, ողբերգութիւններ պատահեցան, Հայերը դրացի երկիրները խոյս տուին, Անատոլուի մէջ գրեթէ բնաւ Հայ չմնաց :

Միշտ օտար պետութեանց հաշւոյն աշխատող «կոմիտէճի»ները Հայ յեղափոխական շարժումներուն ծնունդ տուած են համոզելով շատ մը անմիտները,բայցխելացի Հայերը կռահելով որ ի վերջոյ իրենց ցեղակիցները աղէտի պիտի մատնուին, ճակատ յարդարած են «կոմիտէճի»ներուն դէմ, այս վերջիններն ալ սպառնացած են անոնց նոյն իսկ պողոտային մէջտեղ, տանը մէջ եւ կամ ուրիշ տեղեր սպաննած են զանոնք :

Կը հաղորդուի որ վերջերս կարգ մը հայկական վարժարաններու մէջ Թուրք ազգին դէմ թշնամական զգացումները հըրահրել ջանացողներ կան եղեր: Ինչ որ ալ ըլլայ իրենց ազգութիւնը, վատ են բոլոր անոնք որ ժխտական գործելակերպ կ'որդեգրեն հանդէպ երկրի մը որուն հայրենակիցներն են: Ցորչափ այս Հայերն ալ թրքական անձնագրի տոմարներուն մէջ արձանագրուած են, պարտաւոր են Թուրքիան ամէն երկրէ, Թուրք ազգն ալ ամէն ազգէ աւելի սիրելու: Ասիկա պատւոյ ուխտ մըն է, ուխտը չյարգել անպատւութիւն է :

Վստահ եմ որ այսօր ալ թէեւ նման անմիտ Հայեր կան, բայց խելացիներն ալ անպակաս չեն: Մեր հայ հայրենակիցներուն շահը կը պահանջէ որ մերժեն անմիտները. ու խելացիներուն հետեւին :

Թէ Յոյներուն եւ թէ Հայերուն թրքատեցութիւնը միշտ օտար պետութեան մը գրգռութեան արդիւնք եղած է: Արդեօք ո՞վ է այս օրուան գրգռութիւնը ընողը: Ռուսիա՞, Անգլիա՞, Ֆրանսա՞, թէ ուրիշ մէկը: Ամէն պարագայի մէջ Ամերիկա չէ: Որովհետեւ Ամերիկա մեծ պետութիւն մըն է, սկզբունքով վճռած պարկեշտ եւ պատուաւոր ըլլալ :

Անխելք Հայերուն Աստուած խելք տայ: Խելացի Հայերն ալ այս հայրենակիցներուն թող ըսեն թէ ցորչափ անկեղծ եւ պատուաւոր մնան, Թուրքերէն ոչ միայն հայրենակցի, այլեւ եղբայրական վերաբերում պիտի տեսնեն : — Գատիրճեան Գափը

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Ապաստանողներուն երկուքը ամուսնացած էին ու իրենց կիները եւ տղաքը իրենց հետ էին. հոն էին անոնք որ ծառացան թշնամիին նենգաւոր դաւադրութեան դէմ. անոնք իրեն չընկերացան անհաւասար պայքարին ու կուրծք տուին. Իրենց մէջ էր իր եղբօրը հետ Տիգրան Պզտիկեանը որ անհաւատալի քաջութեամբ մարտնչած էր անթիւ ոճրագործներու դէմ, անգիտակից վտանգին՝ իր երիտասարդ եւ վեհանձն կեանքը տրամադրած էր փրկելու համար քաղաքը բոլոր անոնցմէ՝ որոնց մէկ մասը նահատակուած, իսկ միւս մասը բանտարկուած էր իբրեւ վտանգաւոր մարդասպաններ :

Վիրաւորուած թեւը կուրծքին կըթնցուցած, ծալլապատիկ նստած էր մեր դէմ: Իր նայուածքին քաղցրութիւնը , իր համեստ լռութիւնը իր գրեթէ խուսափող խոնարհութիւնը ապշութիւն կը պատճառէր մեզի :

Երբ ոտքի կ'ելլէր, էնթարիին լայն ծալքերուն մէջ կը բարձրանար պարթեւ հասակը. իր շարժումները հանդարտ էին եւ գրեթէ դանդաղ ու կը խորհէի թէ ի՞նչ թագուն կարողութիւն եւ զգացում բորբոքած էր այդ թիկնեղ երիտասարդը ազէտի օրերուն մէջ:

Երբ տեղեկութիւն հարցուցինք իր վէրքին մասին, գրեթէ անփութութիւնով պատասխանեց մեզի. այլ սակայն այդ վէրքն էր որ գրեթէ տարի մը ետքը գերեզման պիտի տանէր զինքը: Իր մէկ եղբայրը արդէն մեռած էր կռուի մէջ, ու երբ անոր խօսքը կ'ըլլար, երկու եղբայրները խոհուն սուգով մը կ'անդրադառնային այդ վշտին վրայ :

Հոն էին նաեւ ուրիշ երկու եղբայրներ, գրեթէ պատանի, որոնց մէկը նոյնպէս կռուած էր այդ օրերուն: Երբ դիմադրելու ամէն յոյս այլեւս կորսուած էր, տասնեակ անգամներ կեանքը վտանգի դնելով օգնած էր վիրաւորեալներու, ծերերու, անկարներու փոխադրութեանը օտարհաստատութիւններու մէջ՝ որոնք սակայն վերջ ի վերջոյ, իրենց կարգին հրոյ ճարակ պիտի դառնային :

Այն օրը որ իրենց այցելեցինք, տարակոյսը եւ վհատութիւնը գրաւեր էին զիրենք: Հիւպատոսը կը պնդէր իրեն առաջարկութեան վրայ. պէտք էր անձնատուր ըլլային .ու իրենք երկու մասի բաժնուած էին. ոմանք յիմարութիւն կը համարէին այդպիսի փորձ մը ընել, իսկ ուրիշներ համակարծիք էին յանձնուելու, յոգնած զզուած իրենց երկարատեւ եւ կամովին բանտարկութենէն :

Դէպքին յաջորդող առաջին օրերու բանտարկեալներէն ահռելի լուրեր եկած էին. տանջեր ու չարչարեր էին զիրենք. անլուր խոշտանգումներու ենթարկեր էին պարզ եւ անհիմն կասկածներու վրայ այնպիսի մարդիկ, որոնք արդէն շատտառապած էին, այնպէս որ մահը նախանձելի եւ բարերար ամոքում մը դարձեր էր իրենց համար:

Ու այս բաներուն խորհելով, սրտի անբացատրելի սեղմումով մը կ'անդրադառնայի բոլոր այն սոսկալի հաւանականութեանց վրայ որոնք կը սաւառնէին այդ երիտասարդ, հուժկու եւ արի գլուխներուն շուրջ :

Քանի մը օր այդպէս տեւեց, ու օրին մէկն ալ ամէնքը համաձայն գտնուեցան , անձնատուր պիտի ըլլային. մենք կըզգուշանայինք ոեւէ խօսքով կամ ոեւէ թելադրութիւնով կշռելու իրենց որոշումին մէջ: Մեր սրտերը հանգիստ չէին, հորիզոնը դեռ պարզ չէր, որոտալից եւ սեւ փոթորիկներ կը սպառնային ամէն մէկուն :

Այն իրիկուն գացինք՝ իրենց կիները ու տղաքը տեսնելու եւ իրենց մօտ ըլլալու այդ դժուարին ժամերու մէջ: Կիներէն մէկը մթին եւ լուռ տխրութիւնով մը համակուած էր, իսկ միւսը կ'արտասուէր հեծեծագին : Տղաքը կը ճչէին , մեռելի տան պէս տխուր էր հիւպատոսարանի այդ վերի յարկը ուր այնքան ատեն մեր ընկերները ապաստան եւ հիւրընկալութիւն գտեր էին: Մենք անկարող էինք մխիթարելու այդ երկու դժբախտ կիները. բառերը կը մարէին ու իրենց իմաստը կը կորսնցնէին մեր շրթունքներուն վրայ: Տղաքը կը շարունակէին գոչել, մայրերնին կ'արտասուէր յորդառատ արցունքներով. ամէն րոպէ կը կարծէինք թէ այլեւս արտասուքը պիտի սպառէր, թէ կարող չպիտի ըլլային շարունակել այդպէս :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

անկախութիւնը կրնան վերջ տալ Եւրոպայի ներկայ անբնական պառակտումին։

Միեւնոյն ատեն, պէտք կրնանք լծուիլ մեծ գործի մը,— կրճատել սպառազինութիւնները։ Այս նպատակին հասնելու համար, մենք պատրաստ ենք ամէնէն համոզիչ դաշինքները կնքելու ։

Ահա թէ մենք ինչպէս կ՚ըմբռնենք սպառազինութեանց կրճատման կատարեալ ծրագիր մը.—

1. Սահմանափակում զինուորական ուժերու.— 2. Սեղմում ռազմանիւթերու գործածութեան.— 3. Միջազգային հակակշիռ հիւլէական ուժի, ապահովելու համար հիւլէական զէնքին արգելումը.— 4. Սահմանափակում կամ արգելում ուրիշ շարք մը զէնքերու որոնք ծանօթ են իրենց քանդիչ ուժերով.— 5. Կազմակերպում քննական դրութեան մը, Ազգաժողովի հսկողութեան տակ ։

Մնաց որ, ոչ Մ. Նահանգները, ոչ ալ ուրիշ ոեւէ ազգ չեն կրնար պարծենալ թէ զինաթափութեան կատարեալ բանաձեւ մը ունին։ Սակայն բանաձեւը այնքան կարեւոր չէ որքան ուղղամտութիւնը ։ Անհրաժեշտը այն է որ մեր բոլոր ուժերը եւ աղբիւրները նուիրենք պատերազմի նոր ձեւի մը,— ամբողջական պատերազմ ուղղուած ոչ թէ մարդկային թշնամիներու, այլ աղքատութեան եւ կարօտութեան կոպիտ ուժերուն դէմ ։

Ամերիկեան կառավարութիւնը պատրաստ է միանալու բոլոր շահակից պետութեանց, զինաթափութեան մը շնորհիւ կատարուած խնայողութեանց շօշափելի մէկ մասը յատկացնելու օգնութեան եւ համաշխարհային վերաշինութեան հաստատակաց հիմնադրամի մը։ Այս մեծ գործին նպատակը պիտի ըլլայ օգնել միւս ազգերուն, որպէսզի զարկ տան տնտեսապէս տկար մասերուն եւ համաշխարհային առեւտուրին։ Մէկ խօսքով, մենք պատրաստ ենք օգտագործելու մեր ուժը, ծառայելու համար աշխարհի ոչ թէ վախերուն, այլ կարօտութեանց ։ Ի՞նչ բանի պատրաստ է Խ. Միութիւնը։ Նոր վարչութիւնը տրամադի՞ր է օգտագործելու իր վճռական ազդեցութիւնը համայնավար աշխարհին վրայ, անկեղծ խաղաղութիւն մը հաստատելու համար ոչ միայն Քորէայի, այլեւ Ասիոյ մէջ։ Պատրա՞ստ է թոյլ տալու միւս երկիրներուն, մէջն ըլլալով արեւելեան Եւրոպայի երկիրները, ազատօրէն ընտրելու իրենց վարչաձեւը եւ ազատօրէն միանալու աշխարհի մնացեալ մասին։ Պատրա՞ստ է գործելու համախորհուրդ՝ միւս երկիրներու հետ, որպէսզի ելքի մը յանգին զինաթափութեան լուրջ առաջարկները, Ազգաժողովին խիստ հակակշռին տակ։ Եթէ ոչ, ո՞ւր են Խ. Միութեան խաղաղութեան շօշափելի ապացոյցները ։

Որքան ալ զօրաւոր ըլլան այն կապերը որ անցեալին կը միացնեն Խ. Միութեան նոր վարչութիւնը, բոլորովին չեն կաշկանդեր զայն։ Նոր շրջան մը բացուեցաւ Ստալինի մահով։ Ամէնքս ալ գիտենք թէ ինչ կը սպասէ մեզի, եթէ չկարենանք վերջ տալ ութ տարուան վախերու եւ բռնութեանց հետեւանքով ստեղծուած կացութեան։ Ամենադէշ պարագային՝ հիւլէական պատերազմ, լաւագոյն պարագային՝ երկիւղի եւ յարաբերութեանց մշտնջենական ձգտումներու կեանք մը, նիւթի կորուստ մը զոր ոչ մէկ տնտեսական դրութիւն, ամերիկեան ըլլայ թէ խորհրդային, չի կրնար տանիլ։ Արդիական ռմբաձիգ մը նոյն գինն ունի ինչ որ երեսուն դպրոց, կամ երկու ելեկտրակայան։ Մէկ որսկան օդանաւ կ՚արժէ կէս միլիոն գրիւ ցորեն։ Մէկ թորփիլահալածի գնով կարելի է տուներ շինել, ութ հազար հոգի տեղաւորելու համար։ Ահա թէ ինչ կը սպասէ մեզի, լաւագոյն պարագային, եթէ շարունակենք հետեւիլ այն ճամբուն զոր բռնած է աշխարհ, պատերազմի վախճանէն ի վեր։ Այս՝ պատկերն է խաչին վրայ գամուած մարդկութեան, երկաթեայ խաչ մը՝ պատերազմի հորիզոնի մը վրայ։ 1953ի այս գարնան, ազատ աշխարհը ամէն բանէ առաջ կը հարցնէ թէ ո՞րո՛նք են արդար խաղաղութեան մը պատեհութիւնները, բոլոր ժողովուրդներուն համար ։

Եզրակացնելով, նախագահը յոյս յայտնեց թէ պիտի ծագի «ազատութեան եւ խաղաղութեան ոսկեդարը» ։

Ճառը տեւեց 40 վայրկեան, մեծ տպաւորութիւն գործելով մասնաւորապէս Փարիզի, Լոնտոնի, Հռոմի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ ։

ԱՊՐԻԼ 11 – 24 – Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու ։

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քազա տ՚Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ՚Ալժէ ։

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ ։

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻ-ՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան ։

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՉՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին։ ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ նախագահ ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու։

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։ Մուտքը ազատ է ։

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային սգատօնը կը կատարուի այս կիրակի օր, ժամը 3ին, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ մասնակցութեամբ ամբողջ հայ գաղութին ։

Զինուորական նուագախումբ ։ Աւուր պատշաճի բանախօսութիւններ եւ մեներգներ ։ Այդ օրը ժամը 3–7 բոլոր հայ առեւտրական հաստատութիւնները եւ սըրճարանները փակ կը մնան, ի յարգանս մեր միլիոնաւոր նահատակներուն ։

★

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սգատօնին առթիւ, այս կիրակի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին համար ։

Կը հրաւիրուի Շաւիլի եւ շրջականներու ժողովուրդը, որպէսզի մեծարանքի տուրքը արժանավայել կերպով ընծայուի անոնց խնկելի յիշատակին ։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու, Վասպուրականի, Հայր. Միութեան, Ֆ.Կ. Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ։

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ ։

Կը նախագահէ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ

Յաջորդ օրը, կիրակի, առաւօտ հոգեհանգիստ Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ, մեր անհամար նահատակներուն համար ։

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանօզի Հայր. Միութեան ։ Ապրիլ 19, կիրակի ժամը 16ին, Փաթրօնաժներու գեղեցիկ սրահին մէջ։ Կը խօսի Տէսինէն Տիկին Գ. Փափազեան։ Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ եներգներ ։ Սգահանդէսէն անմիջապէս վերջը պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի չարժանըկարը։ Մուտքը ազատ է ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Վասպուրականի Հայր. միութիւնը այս տարի եւս մեծ շուքով կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտը, Ապրիլ 18ին, շաբաթ ժամը 20ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։ Կը ներկայացուի Վասպուրականի եւ միւս բոլոր հերոսամարտերուն չարժանկարը ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի։ Նախագահութիւնը վերապահուած է Փարիզէն եւ Մարսէյլէն եկող պատգամաւոր ընկերներուն ։

Կը բանախօսէ հայրենակից ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ ձայն կ՚առնեն պատգամաւորներ ։

Կը մասնակցին Տիկին Ալիս Պօյաճեան եւ Մարի Կարապետեան ։

× Վասպուրականի Հայր. Միութեան Պատգմ. ժողովը՝ պիտի գումարուի Տէսինի մէջ, Ապրիլ 17էն 20։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։ Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներ, Ապրիլ 4ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, շաբաթ ժամը 14ին ։

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան

Տէսինի մէջ, Ապրիլ 18ին։ Ժողովը պիտի միացնէ չորս միութեանց եւ քանի մը վայրերու դեռ անկազմակերպ հայրենակիցներուն ներկայացուցիչները ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շաւիլէն Այրի Տիկ. Տ. Աթանեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն գաղութին եկեղեցւոյ վարչութեան, կազմակերպութիւններուն եւ բոլոր անոնց, որոնք իրենց սիրելի ՎԱՀԷին վաղահաս մահուան առթիւ, մասնակից եղան իրենց մեծ սուգին ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդին, պուֆէին թէ վիճակախաղի բոլոր նուիրատուներուն, եւ բոլոր անոնց որ սատարեցին հանդէսին յաջողութեան ։

ՍԱԿԱՐԱՆԸ տակնուվրայ եղաւ Եչ. օր։ Նափոլէոնը 70 ֆրանք բարձրացաւ մէկ անգամէն, ձոյլ ոսկին՝ 60 ֆրանք (քիլօն)։ Տոլարը՝ 407էն բարձրացաւ 420ի ։ Միւս դրամներն ալ մեծապէս ազդուեցան։

4000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Ռընոյի մէջ ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին, կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն ։

Մեթրօ Շան գ՚Էլիզէ ։

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտներ, արենոյշներուն կողմէ ։

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով ։ Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք ։

ԿԱՐԻ, ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԼԽԱՐԿԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ (MODE) ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

45 ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ

Académie DAYDOU

12, RUE LAFAYETTE, PARIS (9)

Métro : CHAUSSÉE D'ANTIN

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE de VETEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու ընկերները։

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուաէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները անխտիր, այս կիրակի ։

Առնուվիլի մեր ծանօթ հաւաքատեղին ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Անդամատետրները միասին բերել ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

« ՊՈԼՍԷՆ ԳԻՇԵՐ ՄԸ »

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 17էն մինչեւ առաւօտ ։

ՍԱՍՈՒՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

31, Rue D'Alexandrie, Métro St. Denis

Պիտի երգէ Պոլսէն եկած անուանի երգիչ

ՍՈՍԿԱԼԻ ԳԱԼՈՒՍ

Անթերի սպասարկութիւն։ Ճաշի գիներու ոչ մէկ փոփոխութիւն ։

Նախապէս ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով,

GUT. 92 - 65

ՁԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք

ԱՐԱ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

NOUVELLE OPTIQUE

CENTRALE KAFA

60 Rue Lafayette, Paris (9)

Tél. PRO 41 - 50 Métro CADET

Médaille d'Or - Exposition Bien-Etre

Assurances Sociales

Լաւագոյն ակնոցները դիւրամատչելի գիներով ։

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

PEINTURE DECORATION

VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS

DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville

Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ։

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար։

Le Directeur : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ·
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր· վեցամս· 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ·
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԿԻՐԱԿԻ 19 ԱՊՐԻԼ · DIMANCHE 19 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7046 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2457

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՏԵՒԻԼ ԵՒ ՄՇԱԿԵԼ

•

Ճիգ մը եւս կը խոստանայինք անցեալ կիրակի, Յառաջի ծաւալին ընդարձակ-ման եւ կարգ մը նորութեանց առթիւ :

Անուղղակի հրաւէր մըն էր այդ, համախմբելու համար մեր աշխատակիցներն ու թղթակիցները :

Առաջին օրէն իսկ թերթին կապուած գրիչներ կան, որոնք իրենց մասնաւոր ածուն ունին:

Ուրիշներ չեն կրնար կանոնաւորապէս աշխատակցիլ, իրենց զբաղումներուն պատճառով :

Կայ դաս մըն ալ, որ միայն հանդիսաւոր օրերու մէջ կ'երեւայ: Կամ յատուկ հրաւէրի կը սպասէ:

Ամէն պարագայի մէջ, մեր սրտագին շնորհակալութիւնը բոլորին :

Ու նաեւ մեր ժրաջան թղթակիցներուն, որոնք օրուան կեանքին աղն ու համեմը կը կազմեն: Իւրաքանչիւրը համաձայն իր կարողութեան կամ նախասիրութեան :

Մեծ մասով «Յառաջ»ի սաներն են անոնք: Ընտանիքին անդամները: Ընդհանրապէս վարժուած՝ տան լեզուին :

Եթէ յաճախ պակաս մը կը ճգեն անոնք, պատճառը, դարձեալ, իրենց անձնական պարագան է:

Մինչեւ այսօր ալ, ապրուստի հոգը ծանրապէս կը ճնշէ շատերուն վրայ : Մանաւանդ որ, ամէնքն ալ «ճժեր» ունին, մեծ մասով անչափահաս :

Հայկական մամուլը տակաւին այն օրուան հասած չէ որ կարենայ մասնաւոր թղթակիցներ պահել :

Ծանօթ գրողներու մնայուն աշխատակցութիւնն ալ նիւթական լայն միջոցներ կը պահանջէ :

Իբրեւ փակագիծ՝ այս տարրական գիտելիքները :

Անցնելով բուն հարցին, պիտի խնդրէինք մեր աշխատակիցներէն՝ շարունակել իրենց աջակցութիւնը, համաձայն իրենց նախասիրութեան եւ յարմարութեանց :

Զանազան բաժիններ նոր ճիգ մը կը պարտադրեն թէ խմբագրութեան եւ թէ իր աշխատակիցներուն եւ թղթակիցներուն :

Ամէնքս ալ պարտաւոր ենք նկատի ունենալ թէ՝ թերթը Փարիզի մէջ կը հրատարակուի: Հետեւաբար, կրկնապատիկ աշխատանք եւ ուշադրութիւն կը պահանջէ :

Շատերուն համար միջոցներ չեն պակսիր, կանոնաւորապէս հետեւելու համար օրուան շարժումին :

Հարկ է մասնաւոր խնամքով մշակել որ եւ է նիւթ: Մինչեւ անգամ հանդէսի մը նկարագրութիւնը կամ լրաքաղը :

«Յառաջ»ի համար հիմնական խնդիր մըն է արդի աշխարհաբարին զարգացումը: Ծոխացում եւ արդիւնացում՝ ամէն գետնի վրայ :

Եթէ լրագրական լեզուն իր պահանջներն ունի, այդ չի նշանակեր թէ «այսպէս ալ կ'ըլլայ, այնպէս ալ» :

Անոնք որ օտար լեզու գիտեն, ամէն օր կը տեսնեն թէ ինչպէս կը խմբագրուի ֆրանսերէն կամ անգլերէն թերթ մը: Նոյն իսկ նամակ մը կամ լուր մը գրած ատեն:

Խմբագրութիւնը միշտ պատրաստ է «շտկելու», յղկելու վրիպումները :

Բայց, ի վերջոյ հաճելի չէ նոյն ձեռագիրը սրբագրել քսան - երեսուն տարի անընդհատ :

Ինչպէս առաջադրուած նիւթերը, նոյնպէս գրելու ձեւերը թարմութիւն, ճոխութիւն կը պահանջեն :

Այս դիտողութիւնը կ'ուղղենք մասնաւորապէս նորերուն ,որոնք ի վիճակի են բան սորվելու :

«Յառաջ»ը տեսակ մը դասարան է, շատերուն համար :

Լեզուն ,ոճը կրնան բարձրացնել նիւթի մը արժէքը: Կամ նսեմացնել զայն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԷՆՔՆ ԱԼ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ԱԿՆԴԵՏ

★

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՃԱՌԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ·— ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՆԹԵԼԸ ԵՒ ԹԵՐԹԵՐՆ ԱԼ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑԻՆ ԱՄՓՈՓՈՒՄԸ·— ՉԸՐՉԻԼ Կ'ՈՂՋՈՒՆԷ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԿՈՉԸ·— ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ, ԵԹԷ···

Երէկ լայնօրէն ամփոփեր էինք Մ· Նահանգներու նախագահին ճառը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց քաղաքական շրջանակներու մէջ :

Ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասեն Մոսկուայի պատասխանին, որմէ կախում ունի միջազգային կացութեան մեղմացումը:

Ամէն պարագայի մէջ, իրագեկներ այսօր աւելի լաւատես են, նկատի առնելով կարգ մը բարենշան երեւոյթներ եւ ձեռնարկներ, որոնք արձանագրուեցան օրը օրին: Օրինակ՝ վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու փոխանակումը Քորէայի մէջ,զինադադարի բանակցութեանց վերսկսումը, եւայլն:

Բարենշան երեւոյթ մը եւս՝ «Այք»ի ճառին առթիւ :

Մոսկուայի անթելը եւ թերթերը անմիջապէս հաղորդեցին ճառին ամփոփումը, 361 բառերով եւ բարեխառն մեկնութիւններով, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն անոր: Բոլոր թերթերն ալ միեւնոյն ձեւով արտատպեցին Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան ամփոփումը , իսկ անթելի խօսնակը քանի մը անգամ կարդաց զայն :

Կուսակցական պաշտօնաթերթը , « Փրաւտա », կարեւոր տեղ մը տուած էր ճառին, արտաքին լուրերու բաժնին մէջ , Ազգաժողովի մէկ նիստին նկարագրութեան տակ : Միւս թերթերն ալ աչքի զարնող սիւնակի մը մէջ տպած էին ամփոփումը: Ամէնքն ալ ոչ գովեստ կըյայտնէին , ոչ ալ պարսաւ: Բայց ճառին արտատպումը՝ քանի մը ժամ վերջ, կ'ապացուցանէ թէ Խ· Միութիւնը մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայէ անոր :

Հեռագրական գործակալութիւնը դիտել կուտայ թէ Այզընհաուըր երբ կը քննադատէ Խ· Միութիւնը՝ միջազգային կացութեան առթիւ, փաստեր չի յիշեր, իր մեղադրանքը ապացուցանելու համար : Ցետոյ ,կ'ըսէ թէ Նախագահը զանց առած է Չինաստանը եւ անոր ազգային իրաւունքներուն վերահաստատումը, ինչպէս եւ Եգիպտոսի վերամիացումը՝ Համաձայն Փոցտամի պայմանագրին:

Թէ անթելը եւ թէ թերթերը չափաւոր լեզու մը կը գործածեն իրենց քննադատութեանց մէջ: Մոսկուայի օտար դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Խ· Միութիւնը լայնօրէն նկատի պիտի առնէ Նախագահին ճառը եւ որեւէ պատասխան պիտի տայ: Աւելի լաւատեսներ ալ կան :

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը տեղ մը դիտել կուտայ — Նախագահը գոհացած է քանի մը ընդհանուր դիտողութիւններ ընելով վերազինման սահմանափակման կարեւոր հարցին մասին, ըսելով թէ «բարդ են զինաթափութեան ծրագիրներուն մանրամասնութիւնները » ·

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, ուրբաթ օր ճառ մը խօսելով, «Այք»ի ճառը ողջունեց իբրեւ «յիշատակելի եւ սքանչելի ամփոփումը մեր դատին» եւ իր «վճռական աջակցութիւնը» խոստացաւ: Ըսաւ թէ Նախագահը «յստակօրէն կը պարզէ այն գործնական խնդիրները որոնք երկուքի բաժնած են աշխարհը: «Նախագահը կ'ըսէ թէ ազատ ազգերը վճռած են ,առաջնորդութեամբ եւ աջակցութեամբ Մ· Նահանգներու հսկայական ուժին; չակարացնել իրենց պաշտպանողական միջոցները, մինչեւ որ պատուաբեր կարգադրութեան մը յանգին, բայց չի փակեր որեւէ դուռ ,համաշխարհային ճշմարիտ խաղաղութեան մը յանգելու համար փոխադարձ ուղղամտութեամբ եւ բարեացակամութեամբ :

Արբանեակ երկիրներու ռատիօներն ալ փութացին հաղորդել ճառին ամփոփումը, հետեւողութեամբ Մոսկուայի :

Անգլիոյ հանրային կարծիքը ջերմապէս ողջունեց նախագահին ճառը, իբրեւ ձեռնարկ մը որուն շնորհիւ Արեւմուտքը պիտի կրնայ նախաձեռնութիւն ստանձնել դիւանագիտական գետնի վրայ :

Փարիզի թերթերն ալ ընդհանրապէս նըպաստաւոր կարծիքներ կը յայտնեն, բացատրելով թէ Մ· Նահանգները չեն ուզեր անտեսել Մոսկուայի նոր առաջարկները : Քանի մը թերթեր ցաւ կը յայտնեն որ նախագահը անցողակի յիշեց Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրը եւ գործնական առաջարկներ չըրաւ, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի բանակցութեանց մասին: Կիսապաշտօնական «Լը Մոնտ»ը դիտել կուտայ թէ Նախագահը շատ չծանրացաւ ա ն հաւանական հիմերուն վրայ որոնց շնորհիւ կարելի է համաձայնիլ Արեւելքի հետ : «Ֆի-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԱԼ···

ԱՆՄԵՂՆԵՐ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ ԵՆ, ԻՆՉՊԷՍ Խ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ·— ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻՆ

Մոսկուայի անթելը առջի օր հաղորդեց թէ երեւան հանուած է «բացարձակապէս անմեղ» մարդոց խնդիր մը եւս: Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, ասոնք ձերբակալուած են կառավարական եւ կուսակցական բարձր պաշտօնատարներու յերիւրած ամբաստանութեանց վրայ, անցեալ տարուան ապրիլ գանգուածային մաքրագործումներու ատեն :

Թիֆլիսի անթելը կ'ըսէ թէ վերջին զոհերը անպարտ արձակուած են, իսկ պատասխանատուները բանտարկուած : Այս առթիւ կը յիշէ Վրաստանի Ապահովութեան նախկին նախարարը, Հ· Մ· Ռուխաձէ, իբրեւ գլխաւոր պատասխանատու , զայն կոչելով «արկածախնդիր» եւ ծանուցանելով թէ ձերբակալուած է իր մեղսակիցներուն հետ, — Կ· Ն· Զայիքեանի եւ Ա· Ի· Մկելացէ, երկուքն ալ նախկին քարտուղարներ Կեդր· Կոմիտէի: Զեկոյցին Համաձայն, այս երկու նախկին քարտուղարները «ոչ միայն տարրական ընդունակութիւն ցոյց չեն տուած քննական աչքով ուսումնասիրելու Ռուխաձէի չինծու նիւթերը, այլ ընդհակառակն օգնած են անոր աղտոտ արարքներուն: Մկելացէ ինք գործօն դեր կատարած է բացարձակապէս անմեղ բանուորներու ձերբակալման մէջ»:

Այս լուրը հաղորդած ատեն, օտար թերթերը դիտել կուտան թէ վրացի Բերիան, այժմ ներքին գործերու նախարար եւ Կրեմլինի ականաւոր վարիչներէն մէկը, անձամբ Վրաստան գնաց անցեալ գարնան հսկելու համար մաքրագործումներուն վրայ: Ինչպէս Մոսկուայի բըժիշկներու ձերբակալման պարագային , Բերիան այս գործին մէջ պատասխանատու կը համարուի նախկին «մաքրագործիչներու» մաքրագործման: Անցեալ տարուան զտումներուն ատեն, Բերիա հրաժարեցնելով Զայիքեանին, անոր տեղ նշանակած էր Մկելացէն: Այժմ երկուքն ալ բանտարկուած են:

× Խ· Միութեան դատական նախարարը յօդուած մը գրելով պաշտօնաթերթին մէջ ,կ'ազդարարէ թէ «ցեղային կամ ազգային ատելութեան որեւէ դրդում պիտի պատժուի օրէնքով »:

× «Փրաւտա» խմբագրականով մը կը թելադրէ հաւաքական պատասխանատուութիւն հաստատել, փոխանակ անհատականի: (Պիտի անդրադառնանք) :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ՃԻՇԴ ՕՐԻՆ ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ

•

Նախաձեռնութեամբ
եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց
ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)
ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔԵՐ, ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
Մուտքը ազատ է
(Մանրամասնութիւնները յաջորդով) :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք .—

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութենէն 3000 ֆրանք :

Պ· Օ· Պասմաճեանէ (Քուրպվուա) 2500 ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՄԵԾԱՐԵՆ

Նախ՝ առաջարկ մը:

Կարելի չէ՞ «պանքէ»ին իբրեւ հայերէն գործածել մոռցուած բառ մը՝ *կոչունք*:

Չեմ գիտեր ո'վ շինած է «հացկերոյթ»ը եւ «ճաշկերոյթ»ը:

«*Պանքէ*»ն «հաց ուտել» չէ:

Յետոյ, *ճաշ*՝ արդէն կը նշանակէ ուտելու գործողութիւն: Աղցա՞ն է որ պռչին կցեր են «կերոյթ»ը:

Ես կը նախընտրեմ «կոչումք»ը (եւ *կոչ*-նական): *Երբեմն ալ*՝ պարզապէս *ճաշ* կամ *ճաշասեղան* :

Արդ , Եշ· գիշեր կոչունք մը սարքուած էր «Սէրքլ էնթերալիէ»ի շքեղ սրահներուն մէջ, ի պատիւ *Փառի-Փուէս – էնթրանսիժան*» օրաթերթի ընդհ· տնօրէնին, Պ· Անրի Մասոյի, որ միեւնոյն ատեն նախագահն է Փարիզեան Մամուլի Սենտիքայ-ին :

Հրաւիրուած էր նաեւ *Յառաջի* խմբագիրը, իբրեւ անդամ Փարիզեան Մամուլի Սենտիքային:

Ներկայ էին մօտ երկու հարիւր հիւրեր, բաժնուած՝ առանձին սեղաններու վրայ : Այբուբենական կարգով եւ իւրաքանչիւրը մտերմական շրջանակ մը կազմած :

Ճոխ էր սեղանը: Գինին եւ զանազան ըմպելիներ կը հոսէին առատօրէն:

Իւրաքանչիւր սեղանի կոչնականները բազմանդամ ընտանիքի մը վերածուած, կը ճաշէին ու կը ճաշակէին: Մտերիմ զրոյցներ կը կատարէին, առանց խանգարելու հարեւանները:

Ճաշը վերջացաւ: Պանիրն ու սուրճն ալ եկան նոյն կարգապահութեամբ: Ոչ մէկ շշուկ :

Եւ սկսաւ բուն հանդիսական մասը, — Պատուոյ Լեգէոնի սպայութեան զարդանիշին յանձնումը՝ Պ· Մասոյի, տեղեկատու նախարարին կողմէ, շատ կարճ ուղերձով մը :

Յետոյ նոյնքան կարճ եւ ամփոփ ուղերձներ վեց պաշտօնակիցներու կողմէ , մեծ մասով՝ գրաւոր: Բոլորն ալ՝ յանուն իրենց ներկայացուցած թերթին կամ ընկերակցութեան: Ամէն պարագայի մէջ , ոչ-եւէ պաշտօնական հանգամանքով :

Ամէնը հազիւ կէս ժամ տեւեց, մեծարեալին շնորհակալութեան խօսքով :

··· Ու միտքս եկաւ անցեալ կիրակի օրուան կոչունքը ի պատիւ Սահակ վարդապետի ···

Իրագեկներ դիտել կուտան թէ *Յառաջի* թղթակիցը խնայած էր բուն բառը, իր նկարագրութեան մէջ : ՎԱՀԷ

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

Ժ.

Մեսթրէ ։

Այստեղ կը վերջանայ ցամաքը։ Այստեղ կը սկսի Ջուրերու Թագաւորութիւնը ։ Եւ սակայն, Պոսիդոն գահակալած չէ երբեք այս ափերուն վրայ, ուր յաւերժահարսներ կը խաղան, ուր ջրանուշներ կը պարեն, ուր Վենետիկ, յաւիտենական դըշխոյ, ալիքներուն կապոյտը քղամիդի մը պէս կը նետէ մարմարեղէն իր բազուկներուն վրայ, ոսկորի պէս ճերմակ։ Արդարեւ, ցամաքը, յոգնած մարդու մը նման՝ որ քնանալու կ'երթայ, ահա կը պառկի, կ'երկարի, կը տարածուի ,եւ Ջուրը վրան կը քաշէ իբրեւ կապոյտ վերմակ ։

Այստեղ, կը կրկնէ աշխարհագրութիւնը, կը վերջանայ ցամաքը, բայց տակաւին աւելի քան չորս քիլոմեթր անդին, Ջուրերուն մէջ կանգնած, Վենետիկ կը պոռայ թէ սո՛ւտ է, սուտ քուն ձեւացնելով՝ Պոսիդոնի քթին կը խնդայ Կիւբեղէ կամ, ըստ Լատինացւոց, Տելլուս ։

Զարմանալի՛, զարմանալի՛ ։

Ահա անկիւն մը աշխարհէն, ո՛չ ցամաք է, ոչ ալ ծով։ Հողի ընդարձակ տարածութիւն մը, որ ծածկուած է Ջուրով։ Տեղական լեզուն կ'անուանէ լակունա ,— վենետեան բառ մը, զոր կը դժուարանամ թարգմանել։ Եղտի՞ւր, ճահի՞ճ թէ լիճ , — արմատական իմաստով՝ այո՛։ Իրականին մէջ, ծովն է որ խորունկնալ չի գիտեր, այստեղ։ Կրնա՞նք ըսել ծովադաշտ, ինչպէս կ'ըսենք լեռնադաշտ , — մեղք չենք գործեր ապահովաբար։ Թերեւս նըւազ խորթ է ըսել Ջրադաշտ , եթէ ոչ աւազան ։

Ուրեմն, վենետեան խելօքիկ եւ հեզ դաշտերը, դանդաղ սահանքով մը, երբ կը ծածկուին Ջուրով՝ որ զանոնք կը միացնէ ծովին, այլեւս կը կոչուին լակունա կամ Ջրադաշտ ։

Ծովը եւ ցամաքը հաշտ են, այստեղ։ Բայց գետերը, ինչպէս Փօ, որ Ջուր կը փսխէ եօթը բերնով, ինչպէս Ատիճէ, ինչպէս Իզոնցօ եւ ուրիշներ, կաւ կը թափեն շարունակ՝ ի հեճուկս ծովին, որ կը նահանջէ։ Այսպէս, Ադրիա, փոքրիկ քաղաք մը, որ իր անունը տուած է Ջուրերու այս թագաւորութեան, ինչպէս դահակալներ՝ հռովմէական կայսրութեան, այժմ չա՛տ հեռու կը մնայ Ջուրէն, որ իր ոտքերը կը լուար ատենօք։ Ադրիականի Ջուրերը , նոյնպէս, քէն կը պահենՌուվէննայի դէմ, հետզհետէ հեռանալով եւ հետզհետէ օտարանալով, մինչդեռ, էր երբեմն, Ռավէննա իր մազերը կը հիւսէր՝ գլուխը կախելով Ադրիականի հայելիին մէջ ։

Ժամանակին, ձկնորսներ միայն կը շըրջէին, այստեղ, իրենց տափարակ նաւակներով։ Յետոյ հասան բարբարոսները, որոնց ասպատակութենէն եւ ստամբակութենէն խուսափելու համար՝ այս բարի մարդիկը բոլորովին լքեցին ցամաքը , ապրելու համար այս Ջրադաշտին վրայ , ձողաբարձ խրճիթներու մէջ։ Աւելի ուշ կեանքը ա՛յնքան պիտի բարգաւաճէր Ադրիականի հիւսիսային աւազանին մէջ, որ, Պատմութիւնը, երկար ատեն անտարբեր , պատուհան պիտի բանար՝ դիտելու համար ծովերու գեղանի եւ հարուստ դշխոն, ալիքներուն վրայ ծիծղուն օրօրուն։ Այդօրէն սկսեալ, այստեղ էր որ եկան իրարու բախիլ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը ։ Երկար դարեր, Բիւզանդիոն պաշտպան կանգնեցաւԱդրիականի թագուհիին ազատութեան՝ Արեւմտեան կայսրութեան ցանկութեանց դէմ։ Եւ յիրաւի, դարե-րո՛վ, փառքը ճառագայթեց այս ոսկեղէն աւազանին վերեւ, բայց չուտով Պատմութիւնը այնքան արիւն թափեց աշխարհի այս խաղաղ ծոցին մէջ, որքան ոսկի ։ Հրաշալի նաւամարտներ, վայրագ խողխողումներ , — դիւցազներգութիւն եւ մարդակերութիւն ։

Այդ շրջանին էր, որ վենետեան նաւերը ցփսի կը փոխադրէին Կիլիկիայէն, երկաթ եւ պղինձ, պղպեղ ու պաղլեղ, խաղող եւ գինի, չամիչ եւ ցորեն, դոմշի մորթ եւ անտաշ փայտ, ինչպէս եւ հայկական ոսկի, որ կը կոչուէր «Թագւորէն»։

Ահա, այդ օրերէն սկսեալ, եթէ ոչ առաջ, Հայեր եւս եկած հաստատուած էին Ադրիականի այս ափերուն վրայ, — օ՛ Ճանապարհ Հայկազանց ։

Ալիշան կ'արձանագրէ իբրեւ աւանդութիւն. —

«Անանիա Շիրակեցին տաղտկացեալ ի Հայոց, եւ գնացեալ ի Վենետիկ, ուսուցեալ է նոցա թագաւորին՝ քիմէյով գեր-կաթն առնել ոսկի. եւ նոքա յետ ուսանելոյն ի նմանէ՝ մտածեր են սպանանել զնա։ Եւ ինքն խնդրեալ է, թէ ոսկոյ մի կողմն իւր պատկերն նկարել, եւ նոքա յանձն առեալ են այնպէս առնել, եւ ի նմանէ թողութիւն առնելով՝ զգլուխն կտրեր են։ Եւ ես ասեմ, ի՞նչ է պատճառն, եթէ ոչ՝ մեր Հայոց ազգին կարգաւորաց նախանձն, որ ի տգիտութենէ յառաջանայ, եւս առաւել ապերախտքն..., որ այնպիսի անհատնելի գանձեր կորուսեր են։ Որ եւ(Վենետիկի) եալտըղ ոսկոյն մէկ երեսն կնգուղով պատկերն Անանիա Շիրակացուի պատկերն է»։

Ստորեւ աւանդութեան՝ Ալիշան կ'աւելցնէ. — Վենետն թող երկու ծիծաղի, Հայն մէկ ծիծաղի, մէկ խրատուի ։

Ստոյգ է, սակայն ,թէ ԺԶ. դարուն, Ադրիականի այս ափերուն վրայ կ'ապրէին հայ փոքրիկ գաղութներ, որոնց հայրենասիրութիւնը եւ կազմակերպչական ձեռնարկները կրնային ամօթահարութեան մէջ ձգել մեզ՝ եթէ պրպտէինք, ուսումնասիրէինք, երեւան հանէինք։ Մեծ մասամբ Ջուղայեցիներ էին անոնք, որ բնակութիւն հաստատած էին Ռակուսայէն մինչեւ Վենետիկ, ու մինչեւ Լէչչէ։ Ընհանրապէս կը զբաղէին վաճառականութեամբ, առանց երբեք մոռնալու ազգային իրենց պարտաւորութիւնները , հայրենասիրական զոհողութեանց պայմանները։ Վենետիկի գաղութը կը բաղկանար գլխաւորաբար Կիլիկեցիներէ եւ Կեսարացիներէ ։

Այս գաղութները տուած են մեծ դէմքեր, — Ռակուսայէն՝ պէտք է յիշատակել Գէորգ Հայկազնը, որ յեղաշրջեց բժշկութիւնը։ Վենետիկէն՝ պէտք է յիշատակել Անտոն Սուրեանը, որ յեղաշըրջեց նաւային ճարտարարուեստը, (նշանաւոր է իր տօլապը, գործիք մը՝ ծովուն երեսը բարձրացնելու համար ընկղմած նաւերը)։ Պէտք է արձանագրել նաեւ նըպաստը, զոր մեր տպագրութեան տուաւ հայ հանճարը՝ օտարութեան այս ափերուն վրայ։ Ալիշան կը գրէ թէ Վենետիկ քաղաքին դիւանները լեցուն են վկայութիւններով, որոնք կը հաստատեն հայ իմացականութեան արգասաբերութիւնը , ու տակաւին ի՛նչ հում նիւթեր մեր ազգ. պատմութեան համար ։

Այս գաղութները ունէին ազգային կազմակերպութիւններ, որոնք կը կոչուէին « Հայոց Տուն », իսկ ղեկավարը՝ «Տնապահ»։ Հայոց տունը, որ «հոգետուն» եւս կը կոչուէր՝ թերեւս անոր համար որ մատուռ մը ունէր իբրեւ ազգային կեանքի նախապայման ,կը վայելէր այնպիսի իրաւունքներ, որոնք , եթէ Լեհահայոց կազմակերպութեան բարգաւաճումը եւ կշիռը չունէին, անտարակոյս կը հաստատէին թէ հին քաղաքակրթութեան մը արդէն տէր՝ հայ ժողովուրդը, փոքրամասնութեան մը պայմաններուն մէջ անգամ, փորձեր կը կատարէ «սահմանադրութիւն» խմբագրելու, իր մատուռներուն խորանին վրայ ազգային հանգանակ զետեղելու, խէժալով եւ հաւատքով ապրելու եւ ոչ թէ չարչի կամ տիւքեանճի ապրելու համար։

Խէժալ եւ ոչ թէ չարչիութիւն։ Հոգետուն, եւ ոչ թէ տիւքեանճիութիւն,— ահա պայմանները ապրելու համար հայրենիքէն դուրս՝ բայց հայրենիքին համար։

Հին սերունդները մեզմէ աւելի՞ խելացի էին, մեզմէ աւելի՞ հայրենասէր, — ձեռնարկներն են որ պիտի հաստատեն ատիկա ։

Անհատապէս մեզմէ աւելի հայրենասէր , այլ մանաւանդ հանճարեղ Հայ մը, որ, Ադրիականի այս ափերուն վրայ, կը հիմնէր հոգետուն մը, հոգեկան առաջին հայրենիքը, — անբռնաբարելի եւ անկորնչելի հայրենիք մը։ Յաւիտենական Հայաստան մը։

Մխիթարի տունը, ի մխիթարութիւն Հայոց ։

Այսպէս կը խորհրդածէի, երբ մեր շոգեկառքը ճամբայ կ'ելլէր Մեսթրէէն ու կը սուրար դէպի Մխիթարի տունը, դէպի Վենետիկ։

Ջուրերուն վրայ ձգուած երկաթուղին, ալիքներուն մէջէն սուրացող մեր շոգեկառքը, վերը երկինք եւ վարը ծով, վերջապէս մեր Թռիչքը «ի վերայ Ջուրց» , — այս ամէնը ինծի այն տպաւորութիւնը կու տային թէ կ'երազեմ։ Իրականութենէն բոլորովին կտրուած՝ ինծի այնպէս կը թուէր թէ հէքեաթային բան մը տեղի կ'ունենար արդէն շուրջս, դրախտ երթալու զգայութիւն մը ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԴՈԿՏ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Դոկտ. Արտաշէս Աբեղեան ծնած է մէկ Յունուար 1878ին, Աստապատ՝ Երասխի ափը, Այրարատի դաշտ ։

Տարրական ուսումը ստացած է իր հայրենի գիւղին, երկրորդականը՝ Շուշիի թեմական դպրոցին մէջ, ուր կը դասաւանդէր իր հօրեղբայրը, մեծանուն հայագէտ Մանուկ Աբեղեանը, որ եւ ստանձնած էր փոքրիկ Արտաշէսի դաստիարակութեան հոգը։ Այնուհետեւ յաճախած է Թիֆլիզի Ներսիսեան դպրոցը եւ Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը եւ լսարանական բաժինը աւարտած 1899ին։ Մէկ տարի ուսուցչական պաշտօն վարելէ ետք Շուշիի թեմական դպրոցի մէջ, Աբեղեան անցած է Գերմանիա, յաճախած է Մարբուրգի, Լայպցիկի եւ Բեռլինի համալսարանները, հետեւած է պատմագիտական, աստուածաբանական եւ փիլիսոփայական գիտութեանց ։ Աւարտական քննութիւն տուած է 1904ին Մարբուրգի համալսարանի մէջ եւ ձեռք բերած փիլիսոփայական դոկտորի աստիճան։ 1905 – 1919 թ. ուսուցիչ եւ փոխ տեսուչ Թիֆլիզի Ներսիսեան դպրոցին, ինչպէս նաեւ դասատու այնտեղի պետական գիմնազիաներուն մէջ։ Այդ տարիներուն, Թիֆլիզի մէջ Աբեղեան անդամակցած է շարք մը ազգային եւ հանրային միութեանց եւ կազմակերպութեանց վարչական մարմիններուն, Հայ Գրողներու Միութեան , Հրատարակչական Ընկերութեան, Ազգային Բիւրոյի, Ուսուցչական Միութեան, Ժողովրդական Համալսարանի ,եւն.։

Հայաստանի անկախութեան շրջանին , Աբեղեան անդամ էր Հայաստանի Խորհրդարանին։ 1921 – 22 թուին Պոլսոյ մէջ ուսուցիչ Էսայեան վարժարանի։ Շարք մը դասախօսութիւններ տուած է Կեդր. վարժարանի աշակերտներու համար եւս ։

Թիֆլիզի »Յառաջ»ի դրադարան մատենաշարին մասնակցած է երկու գրուածքներով։ 1907 – 1920ին, առանձին հատորներով լոյս է ընծայած, Թիֆլիզի մէջ , Հայաստանի եւ ընդհանուր աշխարհագրութեան չորս դասագիրքեր եւ Հայաստանի քարտէս, ընդարձակ եւ գունատիպ, որոնք բոլորն ալ արժանացած են կրկնակ տպագրութեանց, այլեւ առանձին հատոր մը՝ «Հայրենագիտութեան ուսուցումը» , իբրեւ ուղեցոյց հայ ուսուցիչներու համար ։

Մ. Աբեղեանի եւ Մ. Մատէնճեանի հետ միասնաբար լոյս է ընծայած «Ուղղագրական Բառգրքոյկ» ,քանի մը տպագրութիւններով։ Ընկ. Աբեղեան գործօն աշխատակցութիւն է բերած Թիֆլիզի « Յառաջ»ին եւ անոր յաջորդող թերթերուն , « Հորիզոն»ին, «Ազգագր. Հանդէս»ին , « Նոր Դպրոց» պարբերականին եւն.։

1921 Թ. Պոլսոյ մէջ լոյս է ընծայած իր աշխարհագրութեան դասագիրքերը՝ արեւմտահայերէն լեզուով ։

1922ին, ընկեր Աբեղեան բնակութիւն հաստատեց Բեռլինի մէջ։ Իր պատճառաբանուած դիմումով՝ 1925ին, յանուն Պրուսիոյ կրթական նախարարի, վերջինիս կարգադրութեամբ հայերէնի ուսումը հաստատուեցաւ Բեռլինի համալսարանի կից արեւելեան լեզուաց ճեմարանի ծրագրին մէջ եւ Աբեղեան նշանակուեցաւ դասախօս նոյն առարկայի ։

1936ին, յիշեալ ճեմարանին կից վերակազմուեցաւ արտասահմանեան–գիտական ֆակուլտետ, որուն հայերէն լեզուի ամբիոնը յանձնուեցաւ ընկեր Աբեղեանին , մինչեւ 1945 Թ.։ Ընկերոջ ջանքերով հայերէն գրաբարի ուսուցումը 1942 Թ. մտցուեցաւ նաեւ Բեռլինի համալսարանի փիլիսոփայական ֆակուլտետի մէջ՝ միշտ դասախօս ունենալով մեր սիրելի ընկերը։

Բազմաթիւ են ընկեր Աբեղեանի կատարած աշխատանքները Գերմանիոյ մէջ ։ Իր մէկ դիմումին հետեւանքով Բեռլինի փողոցներէն մէկը «Հայկական փողոց » անուանուեցաւ։ Երկար տարիներ եղաւ նախագահ եւ կամ գործօն անդամ Բեռլինի Հայ Գաղութային Միութեան։ Հայ-Գերման Ընկերութեան մշտական փոխ-նախագահ էր եւ խմբագիր, դոկտոր Պօլ Ռորբախի հետ, գերմաներէն «Հայաստան» պարբերականի։ Աշխատակցած է գերման մամուլի շարք մը օրգաններու եւ պարբերականներու եւ ստորագրած բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ հայ գրականութեան, լեզուին եւ առհասարակ հայ մշակոյթին , այլեւ արեւելեան հարցերուն նուիրուած։ Հեղինակած է քանի մը աշխատութիւններ հայերէն եւ գերմաներէն լեզուներով ։

1939ին այցելեց Դորպատ, ուսումնասիրելու վաւերագրեր իր «Դորպատեան աշխատութիւններ» շարքին համար.— Խ.Աբովեան, Ս. Նազարեան, Ք. Պատկանեան, Գ. Դոդոխեան, որոնց մէկ մասը լոյս տեսած է արդէն ։

1951էն ի վեր ընկեր Աբեղեան Միւնխէն հաստատուած է եւ դասախօս է հայերէնի՝ տեղւոյն համալսարանին մէջ ։

Երբ 1933ին Հիթլէր իշխանութեան ղեկը իր ձեռքն առաւ եւ Հայերը ոչ –արիացի յայտարարեց, ընկեր Աբեղեան խմբագրեց եւ հրատարակեց «Արմենիէրտում Արիէրտում» գիրքը, հաստատելով, որ Հայերը արիացի են, չէզոքացնելու համար հայութեան դէմ սկսած պայքարը ։

Պատերազմի ընթացքին Աբեղեան նախագահեց «Հայ Ազգային Խորհուրդ»ին , հայ գերիներու օգնելու եւ հայութեան ազգային շահերու պաշտպանութեան առաջադրանքով։ Հայութեան դէմ սկսած հալածանքը աւելի սաստկացած էր, հայկական ծագում ունեցող նաեւ գերմանահպատակները կը պաշտօնազրկէին։ «Ազգային Խորհուրդ»ի պնդումով՝ ժողով մը տեղի ունեցաւ Բեռլինի մէջ, որուն կը մասնակցէին բոլոր նախարարութիւններու ներկայացուցիչները ։

Այդ նոյն օրերուն, երբ ոչ ոք կը համարձակէր քննադատել Նացիները, ընկ. Աբեղեանի ելոյթը երբեք մոռնալու չէ ։ Իբրեւ պաշտօնեայ – դասախօս համալսարանի, ընկերը չվարանեցաւ խստիւ դատապարտել Նացիները եւ հարցում ուղղեց ներկաներուն. «Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ դուք մեզ՝ Հայերս կը հալածէք իբրեւ ոչ արիականներ եւ միեւնոյն ժամանակ կը գուրգուրաք Տաճիկներուն վրայ եւ դաշնակցած էք Ճափոնացիներու հետ, որոնց ոչ–արիական ըլլալը կասկածէ դուրս է»։ Ընկերոջ այս յայտարարութիւնը մեծ տպաւորութիւն թողուց։

Ընկեր Աբեղեանի վերջին 30 տարիներուն անդուլ, նիւթապէս ծանր պայմաններու մէջ կատարած աշխատանքը մէկ նպատակ ունեցած է միայն՝ ծանօթացնել Գերմանացիները հայ մշակոյթին եւ միեւնոյն ժամանակ հաղորդակից ընել մեզ գերման գրականութեան ։

Այդ աշխատանքները ան կը շարունակէ նաեւ այսօր, հակառակ իր յառաջացած տարիքին եւ հիւանդոտ աչքերուն. գրեթէ կորսնցուցած է իր աչքի լոյսը ։ Վերջին տարիներուն թարգմանած է Գէօթէի ընտիր երկերէն հինգ հատոր։ Առաջինը տպագրուելու վրայ է Գահիրէ , «Յուսաբեր»ի տպարանին մէջ։ Վերջերս իր հրատարակած «Գէօթէ, իր կեանքը եւ գործերը» գրքի վերջաբանին մէջ կը գրէ մեր ընկերը. «Մենք կատարել ենք մեր պարտականութիւնը հանդէպ հայ գրականութեան։ Այս վերջինը իրաւունք ունի սպասելու, կարծում ենք, որ գտնուեն գիտակից անհատներ կամ հիմնարկութիւններ եւ աջակցեն Գէօթէի արձակ երկերի հրատարակութեան գործին , ըստանձնելով մէկ կամ աւելի հատորների տպագրութեան հոգը, որպէս մեկենաս ։ Մենք ունենք դրա վստահութիւնը »։

Մենք եւս ունինք այդ վստահութիւնը։

Դ. Դ.

ԿԱՐՕՏ

Ախ, ո՛րքան ես կարօտցեր եմ
Փոքրիկ աղջիկն աղբիւրին քով ,
Ջուրին լուսեղ սահանքը զով
Ժայռերուն տակ խոժոռադէմ ։

Երեկոյեան մէջ ոսկեհատ
Զանգերն ո՛րքան կարօտցեր եմ ,
Զոյգ ճօճերուն տեսքը վըսեմ
Բլրալանջին դէմ սիրակաթ ։

Հովիտներուն վերեւ փթթող
Արդ կ'երազեմ աստղ ու լուսին,
Տեսիլներուս ցոլքերն անգին՝
Հօգւոյս երկնին վըրայ շէնշող ։

Ախ, ո՛րքան ես կարօտցեր եմ
Պատանութիւնն իմ զանգրահեր ,
Հին օրերու խոստումն ու սէր
Ախ, ո՛րքան ես կարօտցեր եմ ։

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԵՒ ՍԻԱՄԱՆԹՕ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ահարոնեան» Ակումբը, Ապրիլի այս պայծառ օրերուն, փոխակերպուած է համեստ մեհեանի մը ուր կ'երթանք երկրպագել մեր նահատակ քուրմերուն առջեւ :

Այս անգամ, արդի հայ քերթողութեան մեծագոյն դէմքերն են որ անգամ մը եւս կը նորոգեն մեր խոր հիացումը՝ Սիամանթօն եւ Վարուժանը :

Ահա թէ ինչու՝ երեկոյթին նախագահը, Թադոյեան, արդար իրաւունք նկատեց՝ հիացման եւ ոգեկոչումի իր խօսքը քերթողներուն, դասախօս Փօլատեանը հրաւիրելէ եւ գրական գետնի վրայ անոր ջերմագին յաջողութիւններ մաղթելէ առաջ :

Փօլատեան.— «Ուզեցի երկուքը միասին առնել՝ վախնալով որ մէկը կամ միւսը կը լքուի ակամայ։ Նոյն շրջանի երկու մեծ բանաստեղծներ են, անարդար է՝ Սիամանթօն մոռացութեան տալ : Դ. Վարուժան տիրական դէմք է բայց Սիմանթօն կը նկատէ մեծ բանաստեղծ մը։ Եարճանեան այն քերթողն էր որ մէկ լար եւ խռէալ ունեցաւ· ուզեց, հզօր շունչով, յաւերժացնել իր ժողովուրդին տառապանքն ու պայքարը՝ գիտակցօրէն զոհելով արուեստը···։ Մեր արդի գրականութեան մէջ, յեղափոխական պայքարի մեծ ռազմերգուն է Սիամանթօն որ իր քնարը չինեց զոհերու ոսկորներէն···։ Գաղափար եւ զգայնութիւն կը շինեն իր քերթուածներուն արժէքը։ Իր երկերն են.—«Դիւցազնօրէն», «Հոգեվարքի եւ Յոյսի Ջահեր»· — զոր Ահարոն կը նկատէ գլուխ գործոց մը,— «Հայորդիներ», «Կարմիր լուրեր բարեկամէս՝ եղերական երգեր կիլիկեան աղէտէն։ «Հայրենի հրաւէր» — -կարօտի երգեր եւ «Ս. Մեսրոպ» :

Կարդաց՝ «Մօր մը երազը» եւ «Ս. Մեսրոպէն » Պատառիկներ.— Հայ դարերու դիմաց կեցող դու աղամանդեայ ապառաժ, անդիւտ փարոս, տիտանեան տեսանող, բարբառի արարիչ, լոյսի անիւ··· սրտի անտառ ՝որուն ծառերն են քնար : Նարեկեան շունչով գեղեցիկ երկ մը՝ չքեղ պատկերներով եւ իր հոգիին պէս վճիտ ոճով :

Կ'ըսուի թէ պատրաստելու վրայ էր՝ « Եղերամայրեր» անունով երկ մը : Ծնած է Ակն՝ 1878ին, զինք կորսնցուցինք սրտի մորմոքով 38 տարեկանին, շատ աւելի արժէքաւոր գործեր պիտի տար, անտարակոյս, եթէ ողջ մնացած ըլլար Մեծ Եղեռնէն :

Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Քերթողութեան վարպետ ու բացառիկ տաղանդ մըն է որ գիտէ յոյզ ու շունչ տալ իր երգերուն։ Իր ստեղծագործութեանց նիւթ կը կազմեն՝ հերոսը, գիւղացին, աշխատաւորն ու բանուորուհին զորս գիտէ ծածկել գեղեցկութեան շղարշով··։ Ծնած է 1884ին՝ Բրգնիկ գիւղը (Սեբաստիա), եղած է աղքատիկ ծնողքի զաւակ։ Կը գրէ .—

« Մանկութիւնս մեծցած է ուռիներու տխուր շուքին տակ, բաղերուն քար նետելով։ Գիւղին դպրոցը հազիւ սկսած եմ ժամագիրք կարդալ սորվիլ, զիս տարած են Պոլիս, 1896ի կոտորածի օրերուն, ուր հայրս արեան սարսափի մէջ փնտռելէ յուսահատ, գտած եմ բանտին մէջ, այն տխուր օրերուն, ստորէն ամբաստանուած։ — Պատանեկութիւնս երազած է ընդմէջ Մոտայի ծովակին եւ Դուրեանի ոսկորներուն — Սկիւտար : Արձակուրդներս անցած են հօրս քով — Խաւեար խան — հայ պանդուխտներուն հառաչանքներուն եւ վէրքերու տրոփիւնին ունկնդիր ···· վրձինս թաթխած եմ՝ որդան կարմիրին եւ ժողովուրդիս արեան մէջ » :

Վարուժանի նախափորձը, «Սարսուռներ», լոյս կը տեսնէ 1906ին, «Ցեղին սիրտը»՝ 1909ին, «Հեթանոս երգեր»ը՝ 1912ին, երբ հրապարակ կուգար նաեւ՝ Լ. Շանթի «Հին Աստուածներ»ը : 1921ին, իր մահէն վերջ, լոյս տեսաւ՝ «Հացին երգը» : Ցեղին Սիրտին մէջ խօսք կը բաբախէ ցեղին սիրտը, իսկ «Հեթանոս Երգերուն մէջ պերճօրէն կ'ոգեկոչէ՝ հեթանոս աստուածներուն աղուորական կենցաղն ու քաջութիւնը .—

Փա՛ռք մեծազօր կենցաղին ասպետական
դարերուն՝
Ուր պաշտուեցան գեղեցիկն ու Զօրութիւնը արբուն ,
Ուր մարդիկ հզօր ու անկեղծ էին նման
գինիին ···:
··· Եւ այժմ մարդն այս դարուն, մարդն
ըղեղին տակ կքած ,
Ո՛վ ասպետներ հեթանոս ,եթէ բաղխէ
ոտքն յանկարծ
Ձեր բազուկի մէկ ոսկրին, որ հողին տակ
է ննջմըկած ,
Անոր իրսկայ զանգուածէն կը սարսափի
կը կարծէ
Ձեզ առասպել դարերու առասպելեալ գազաններ ,
Ո՛վ ասպետներ հեթանոս , ո՛վ ասպետի
ոսկորներ ···:

Նմոյշ մը՝ Վարուժանի հոգիին փոթորկումէն· ցեղին ընդվզումի ձայնն է որ կը խօսի իր հոլիւ պապին մէջ երբ ան, օր մը, վերադարձին, գիւղն աւերակ կը գտնէ .—

··· Ես լեռ կ'ելլեմ, ա՛լ կ'ուզեմ ըլլալ հովիւ գայլերու ,
Ժանիքի դէմ՝ ես ժանիք, թաթի դէմ՝
թաթ վրիժառու ,
Թո՛ղ ոսոխները գիտնան որ խաշնարածն
այս երկրին
Պիտի չթողու որ հանգիստ ուտեն խըլած
ոսկորնին :

Իր «Օրհնութիւն»ը յոյզի եւ գեղեցկութեան նմոյշ մըն է՝ ուղղուած կարճ որդւոյն, սիրուած թոռնիկին, վարդ թոռնուհիին եւ աղուոր հարսին՝ սէր հեռաւոր .—
Ափ մը ցորեան, ափ մը ցորեան ,
Ա՜յ իմ պառաւ, ա՜յ իմ Աննա ,
Մեր գլխուն ալ թո՛ղ որ տեղայ .—
Թող չսառի՜ արեւն աշնան
Մեր մազերուն ձիւներուն մէջ :
Ջը մարի՜ մեր մոմն իրիկուան
Ժամին մարմար սիւներուն մէջ ,
Ու երբ դրուինք ա՛լ գերեզման՝
Մեր ներքեւ հո՛ղը, Աննա՛,
Քիչ մը կակո՛ւղ թող ըլլայ :

«Մեռնող բանուորին» ով կուտայ՝ բանուորական կեանքին տառապագին ու եղերական պատկերը .—
···Ծիւրախտաւոր բանուոր մ'հոն կը
վախճանի մազկըռինչ
Խարին վըրայ հոտեւան :
Ցանո՛ւն պատառ մը հացի՝ գործատան
մէջ թաղեց ան
Ճառագայթներն հոգիին :
Երկաթներու հետ պայքար մ'եղաւ իր
կեանքն յարատեւ ·
Ապրեցաւ միշտ մեռնելով :

«Հացին Երգ»էն գողտրիկ պատկերներ եւ գիւտեր .—

ԱՌԱՋԻՆ ԾԻԼԵՐ .—
Հօտա՛ղ , ինծի ծիլ մը բե՛ր ՝
Արեւուն շողը վրան ·
··· Բերէ՛ք բոսոր ծաղիկներ՝
Հընձուորին յո՛յսը վըրան :

ՍԵՐՄԱՆՈՂԸ .—
Սերմանողն է .—
··· Շուքը թեւին կ'երկարի հորիզոնին
աստղային :
— Մշա՛կ, ցանէ՛, յանուն նօթի թըշուառին —
—Թող, գոգնոցէդ կէս չելլէ, ափըդ բնաւ,
—թող մատերէդ յորդին սերմեր լուսեղէն :
—Հողին ծոցէն ոսկի լոյսե՛ր թող հոսին :

Կը պատմուի թէ ներշնչման կարճ պահու մը մէջ գրած է՝ « Նաւասարդեան » չքեղ գոհարը «Նաւասարդ » հանդէսին համար, Յ. Ճ. Սիրունիի հրաւէրին վըրայ .—
Հանճա՛րդ Հայկեան, նաւասարդեան սա
տօներուն Արեւափառ
Ա՛լ վերածնէ փլատակներէն եւ փառագոչ
Քնարըդ ա՛ռ ,
Ցանուն ուժին, յանուն գեղին, մտիր
մեհեանն Աստուածներուն ,
Ձաիր ձեռքիդ՝ բագնէ բագին համարփուէ՛ հուր ու արիւն :
··· Զի մենք, յանուն Սէրին, սերմին ,
Քու հին ցեղիդ մարմարէն կոյս ,
— Պիտի կերտենք նո՛ր Արշալոյս :

Ամբողջական երանգներով ծաղկեփունջ մըն է Վարուժանի ստեղծագործութիւնը որ սահմանուած է ապրելու երկար ժամանակ :

Դասախօսութիւնը ջերմ տպաւորութիւն ձգեց բոլոր ներկաներուն վրայ :

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄԻՍԹԻՔ

Ա.— Այսօր ընկերս լաւ տեղատարափ մը կերաւ :

Բ.— Դո՞ւն ինչպէս ազատեցար եւ ան չկրցաւ :

Ա.— Ան բանաստեղծ էր, եւ օգուտ քաղեց ամպերու ներկայութենէն ··· :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ

●

Տեղական թերթերը պարբերաբար հարցումներ կ'ուղղեն գրագէտ եւ բանաստեղծ հեղինակներու, իմանալու համար անոնց գրելու եղանակները :

Ահաւասիկ ծաղկաքաղ մը նոր հարցարանի մը պատասխաններէն .—

Քլէռ Սէնթ Սօլին, վիպասանուհին « Ծաղկազարդի կիրակին» կրնայ գրել միայն անկողնին մէջ նստած :Մեծ տետրակ մը կը բռնէ ծունկերուն վրայ : Անոնց լուսանցքի եւ առանց ճերմակ պարապութեան : Կարծես թէ թուղթս չափուած էր։ Գիրերը սեղմուած, չփոթ եւ անընթեռնելի։ «Այնքան դժուար է մէջէն ելլելը, որ երբ վերստին կ'աշխատիմ վրան, պարտաւոր եմ զանազան գունաւոր մատիտներ գործածել։ Եթէ յստակ ըլլայ, գոհ չեմ մնար։ »

Փօլ Լէոթօ Ֆօնթընէ Օ Ռօզի սենեակին մէջ երեք բազկաթոռ ,երեք կատու եւ աբեւ։ Որեւէ ունակութիւն չունի։ Կը գրէ սագի փետուրով, որովհետեւ կարելի է անընդհատ երեք օր գրել առանց յոգնելու։ Երբեք չի ջնջեր եւ նորէն չի կարդար։ «Եթէ երեք անգամ նոյն բառը կայ, միեւնոյն տեղը, հոգս չէ»։ Ամէն օր պիֆթէկ գետնախնձորով կ'ուտէ։ Կ'ըսեն թէ կը գրէ ոտքերը ջուրի լոգանքի մէջ :

Ռօլան Տոռժըլէս գրած ատեն աջ ոտքը եա, ծունկը ծալլած, կրունկը վեր, կարծես հարիւր մեթր կը վազէ։ Որեւէ նախապաշարում չունի։ Քալելը մղիչ ուժ է իրեն համար։ «Եթէ կամաց երթամ, վէպիս դիւրասահ անցքերուն վրայ կ'ըլլամ։

Բայց եթէ հերոսներուն խօսակցութիւնը ոգեւորութիւն առնէ, եթէ հանդոյցը բարդանայ, կշռուած քայլերով կը քալեմ։ Կինս կը յանդիմանէ զիս· «Շատ արագ կ'երթաս, ինծի հետ ես, անոնց հետ չես»։

Անտռէ Սալմոն որեւէ բան նկատի չառներ։ «Շատ կը ծխէ, սակայն դիւրաւ կը հրաժարիմ կ'ըսէ։ «Երկար ատեն միայն գիշերը կը գրէի։ Սովորութիւն ունէի բանաստեղծութեանց սկիզբը գրիչով գրելու, բայց որովհետեւ կը սարսափիմ գրուած ջնջուած ձեռագիրներէ, անմիջապէս գրամեքենայով կ'ընդօրինակեմ , եւ ասոր վրայ կ'ընեմ սրբագրութիւններս » :

Փօլ Վիալար «Ամէն բան նախապէս գըլխուս մէջ կը ծրագրեմ։ Առաջուընէ կըրնամ ըսել իմ յաջորդ երեսուն վէպերուն էջերուն թիւը, գլուխներուն թիւը, անոնց երկարութիւնը եւ ամէն մէկուն վերջին բառը։ Երբ նստիմ այնքան պէտք կը զգամ գրելու , կը բաւէ միայն որ ունենամ մելանը, թուղթը եւայլն։ Հետզհետէ աւելի շատ կը գործածեմ գրամեքենան , մինչեւ իսկ առաջին փորձը, որովհետեւ գրիչէն աւելի արագ կը գրեմ։ Սովորութիւն ունիմ միայն առտուն ծոմ գրելու : Օրը տասնեակ մը էջ կը գրեմ»։ Անոր աշխատանքի յատակագիծը հետեւեալն է թուղթ մը բաժնուած բազմաթիւ սիւնակներու, թուականներով, թիւերով, կապոյտ փոքրիկ քառակուսիներով :

Անրի Պուքօ.— Աշխատելէ առաջ սեղանը կը տեղաւորէ, ճերմակ թուղթերը լաւ տեղաւորուած, մէջտեղը ծծուն աջը, ինքնահոս գրիչները դիմացը, թղթահատը քանակին քով։ «Անհրաժեշտ է որ ոչ մէկ բան աւդին անդին ըլլայ, այլ սեղանին վրայ ամէն բան հաւասարակշռուած։ Գրելու թուղթին շուրջ պարապութիւն մը։ «Որոշ է որ աշխատելու սկսելէն տասը վայրկեան ետք, ամէն բան անկարգ կը դառնայ։ Բայց երբ դադրիմ գրելէ, նորէն կարգ կանոն կը դնեմ։ Նիւթական ամէն խառնափնթորութիւն անտանելի է ինծի համար » :

Ժիլպէռ Սիկօ.— Իր չորս վէպերէն առաջինը ամբողջովին գրուած է սրճարանին մէջ, եւ չոգեկառքին մէջ։ «Աւելի լաւ կը գրեմ եթէ անձրեւէ եւ երբ շատ ծառեր կան։ Ցարդ դիպուածով, վէպերս գրած ատեն, միշտ միեւնոյն վէպերը կը կարդամ «Նաճան», «Խօլ Սէրը» եւ «Փարիզի գիւղացին» , ինչպէս եւ Լապիշի Թատերգութիւնը։ Առանց մեթոտի կ'աշխատիմ » :

Անրի Քասթիյյու.— «Արտաքին» ներշնչումներու չսպասեր։ Մինչեւ անցեալ տարի իր գրասենեակին մէջ ունեցած է քար արձակող ատրճանակներու հաւաքածոյ մը ամէն մեծութեամբ եւ չափով : Եւ յաճախ երբ կէս գլուխի չափ կը գրէ , կ'առնէ այս ատրճանակները եւ կը բանեցնէ։ Հիմա իր առջեւ ունի միջին դարու երկայն եւ ծանր սուր մը։ Բարբարոսական շրջանի մը այս զէնքը, երբ մարդիկ մէկզմէկ կը սպաննէին, տարօրինակ հմայք մը ունի իր պաշտօնակիցներուն վրայ :

Ալեքսանդր Առնու.— Նախ բացօթեայ պտոյտ մը Սէն գետի երկայնքը։ Վերադարձին անմիջապէս չսկսիր աշխատիլ , այլ տասը վայրկեան կ'երկարի բազմոցին վրայ։ Բացարձակ խաղաղութիւն։ Ծխամորճը բերանը։ Յետոյ կը գրէ որեւէ տեղ, հոս, հոն նստած կամ ոտքի վրայ : Ամբողջ տան մէջ տեղ մը չունի գրելու : Կը սարսափի մեծ սեղանէն, գրագէտին անհրաժեշտ առարկաներէն այսինքն « վարչական գրասենեակէն»։ Միայն մէկ հատ գրիչ ունի, խոշոր մը, «Եթէ կորսնցնեմ, ողբերգութիւն է, երեք օր դըժբախտ կ'ըլլամ »։

Բարեբախտաբար տասնըհինգ քսան տարին անգամ մը կը պատահի այդ բանը, եւ իմ արտադրութեանս վրայ մեծ ազդեցութիւն չգործեց»։ Իրեն համար պատրաստութեան շրջանը աւելի երկար է քան գրելը որ աւելի կարճ է։ Շուտ շուտ կը գրէ։ Թուղթին վրայ չի հնհնար։ Ամէն անգամուն քառասուն յիսուն տող, շատ սեղմ։ «Այս չափը կը համապատասխանէ իմ ներքին ամբարումի չափիս, ինչպէս եթէ լոգարանին ջուրը պարպուի։ Գիտէք թէ կլու կլու կ'ընէ ջուրը վերջին պարպումի ատեն։ Ես ներքնապէս կ'իմանամ այդ կլուկլուն եւ կը դադրեցնեմ »։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Բայց այդ օրէն վերջն ալ քանի քանի անգամներ, սարսափելի ժամերու մէջ այդ աչքերը դեռ արցունք պիտի գտնէին թափելու :

Մութը սկսաւ իջնել աւերակներուն վըրայ։ Հիւպատոսարանին վերնայարկէն կը դիտէինք Ֆէյյահ թաղին խճողուած տանիքները··· Հեռաւոր, անորակելի աղմուկ մը կը բզզար ամէն կողմ, հեղձուցիչ տաքէն ետքը, իրիկուան զաղջ խոնաւութիւնը անչնչելի կը դառնար· Փիզիքապէս եւ բարոյապէս ճնշուած՝ աչքերս կը փակէի խուսափելու համար յամառող մըղձաւանջէն ·

— Կախաղանները ···

Այդ մասին մեր մէջ իսկ չէինք խօսեր նոյնիսկ մեր ընկերական ամէնէն մտերիմ վայրկեաններուն· կը զգայինք սակայն որ ամէն մէկերնուս մտքին մէջ այդ սարսափը կար, բայց կը խուսափէինք այդ չարաշուք բառը արտասանելէ կարծես վախնալով մարմին տալ, իրական եւ կարելի դարձնել զայն : Շատ աւելի ուշ է որ անիկա ինքնին պիտի գար սեղանի վրայ· բանտարկեալներու մայրերը եւ կիներն էին որ պիտի արտասանէին զայն մեզի :

Հետեւեալ օրն իսկ չտապեցինք երթալ տեղեկութիւն առնել մեր բանտարկեալներէն ու մեր գիտցածը հաղորդել իրենց մայրերուն եւ կիներուն։

Հակառակ մեր յոռետեսութեան՝ նոյն ժամանակուան զինուորական հրամանատարին բարեացակամութեանը շնորհիւ կրցանք ոչ միայն տեղեկութիւն ստանալ, այլ նաեւ այցելել մեր ընկերներուն :

Պաշտօնատան մը սրահին մէջ հաւաքուած էին անոնք ու բաւական հանդարտ կը թուէին· կը յիշեմ նոյնիսկ իրենք եղան մեզ ամրապնդողը, մեզի յոյս ու եռանդ ներշնչողը ·գրեթէ ուրախութիւնով դարձանք իրենց բնտանիքներուն քով :

Կառավարչատան միւս կողմը նախկին դպրոցի շէնք մը վերածուած էր նաեւ բանտի· եւ մեր ստիպողական պարտաւորութիւններէն մէկն ալ հոնտեղի բանտարկեալներուն այցելելն էր։ Բոլորն ալ Հայ էին·իսկ ուրիշ մաս մը հայբանտարկեալներ կը գտնուէին բուն իսկ բանտին մէջ, Թուրքերու հետ։ Առանց մեծ դժուարութեան, յաջողեցանք մուտք ունենալ հայ բանտարկեալներու սրահին մէջ :

Շէնքը կը բաղկանար երկու յարկէ· ոչ միայն մուտքը, այլ նաեւ շրջակայքը պաշտպանուած էին զինուած զինուորներով որոնք կը փոխուէին երկու ժամը անգամ մը :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

կառօ» (պահպանողական) կ՚ըսէ թէ «ճառը բարեացակամութեան կոչ մըն է, բայց միեւնոյն ատեն ազդարարութիւն մը թէ Մ. Նահանգները եւ իր զինակիցները վճռած են «չտարուիլ ժպիտներով եւ ազնիւ խօսքերով»:

Լոնտոնի «Թայմզ»ը կը բացատրէ թէ «գործակցութեան աննախընթաց հնարաւորութիւն մը կ՚ընծայուի Խ. Միութեան»: «Տէյլի Հէրըլտ», աշխատաւորական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, նախագահին ծրագիրը կը գտնէ աւելի խիզախ քան Մարշըլի ծրագիրը»:

Միւս եւրոպական թերթերն ալ լաւատես կարծիքներ կը յայտնեն:

× Մ. Նահանգներու խորհրդարանը նախագահին հետ է միաձայնութեամբ, ինչպէս յայտարարեցին ականաւոր վարիչներ:

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Ուրբաթ օր յարձակումներ կատարուեցան Իրանի Ամերիկացիներուն դէմ, Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատունէն պաշտօնեաներ Շիրազ գացին օդանաւով, քննութիւն կատարելու համար: Դեսպանատան նաւային կցորդը, որ իր օդանաւը փոխ տուած էր երեք պաշտօնեաներուն, տուն ղրկած էր իր շարժավարը, գոյքերը բերելու համար: Ճամբան քսան հոգինոց խումբ մը կը կեցնէ շարժավարը: Անոնք թշնամական խօսքեր ուղղելով Ամերիկացիներուն դէմ, վիրաւորեցին զինքը, հակառակ երկու զինուորներու միջամտութեան: Շարժավարը կրցաւ փախչիլ եւ իր տեղը հասնիլ: Քարի կտոր մը խորտակած էր կառքին ապակին:

Շիրազի ամերիկեան պաշտօնեաները Թէհրան փոխադրուեցան: Ցոյցերու ընթացքին յարձակում կրած էին ամերիկացի կիներ եւ մանուկներ եւ ստիպուեցան կայս. պալատին պարտէզները ապաստանիլ, մինչ ամբոխը քարեր կը նետէր:

Թեհրանի ամերիկեան դեսպանը երեք բողոքագիր յանձնեց 24 ժամուան մէջ, սպառնալով փակել յետամնաց երկիրներու օգնութեան գրասենեակը: Կառավարութեան հաւատարիմ ցեղախումբէ մը հազար հոգի Շիրազ ղրկուեցան, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար: Տօքթ. Մոսատեղ պաշտօնանկ ըրաւ 13 բարձր պաշտօնատարներ, որոնց մէջ են Շիրազի պահակազօրքին հրամանատարը եւ ոստիկանապետը: Ամէնքն ալ Թեհրան փոխադրուեցան օդանաւով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախագահը, Փերոն, հրամայեց լայն մաքրագործումներ կատարել կուսակցութեան եւ վարչութեան մէջ, իբրեւ հետեւանք վերջին դէպքերու, երբ երկու ռումբեր պայթեցան, տուներ հրկիզուեցան եւ աւարառութիւններ կատարուեցան: Երկու հարիւր հոգի ձերբակալուած են:

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները պիտի սկսին այսօր, կիրակի: Մեծ դժուարութիւններ չեն նախատեսուիր:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ սով եւ խռովութիւն կը տիրէ երկար ատենէ ի վեր: Վարչապետը, Նիզամետտին, տապալեցաւ: Նոր կառավարութիւնը պիտի կազմէ Ուաշինկթընի նախկին դեսպանը, Մոհամմէտ Ալի: Երկիրը 1.500.000 թոն ցորենի պէտք ունի, սովին առաջքը առնելու համար:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ըմբոստները յառաջ կը խաղան ստուարաթիւ ուժերով: Ֆրանսական այն զօրամասը որ կը նահանջէ՝ մեծ դժուարութեանց մատնուած է: Ըմբոստները ուրիշ արշաւանք մըն ալ սկսած են:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ պէյը երկու ծանուցագիրներ ուղղեց վարչապետին, դիտել տալով թէ բռնութիւններ կը կատարուին ընտրութեանց առթիւ:

ՀՐԵԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ մը Եաշա Հայֆեց, որ միջազգային համբաւ կը վայելէ, նուագահանդէս մը սարքած էր Երուսաղէմի մէջ: Յայտագիրը կը պարունակէր նաեւ կտոր մը՝ գերման երաժշտագէտ Րիխարտ Շթրաուսէն: Ջութակահարը կառքէն իջած ատեն, մոլեռանդ Հրեայ մը երկաթի կտոր մը նետեց եւ ծանրապէս վիրաւորեց աջ թեւը, իբրեւ բողոքի ցոյց:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Էրզեանի եւ պարագաներուն, ընկեր Ստեփան Էրզեանի ղառնաղէտ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Հ.Յ.Դ. Տան Հիմնադրամին:

ԱՊՐԻԼ 11-24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու:

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քազա տ՚Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ՚Ալժէ:

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ:

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Ց. ՍԻՎՐԻ-ՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան:

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՁՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ նախագահ ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային սգատօնը կը կատարուի այս կիրակի օր, ժամը 3ին, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ մասնակցութեամբ ամբողջ հայ գաղութին:

Զինուորական նուագախումբ: Աւուր պատշաճի բանախօսութիւններ եւ մեներգներ: Այդ օրը ժամը 3-7 բոլոր հայ առեւտրական հաստատութիւնները եւ արհեստանոցները փակ կը մնան, ի յարգանս մեր միլիոնաւոր նահատակներուն:

★

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սգատօնին առթիւ, այս կիրակի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին համար:

Կը հրաւիրուի Շաւիլի եւ շրջականներու ժողովուրդը, որպէսզի մեծարանքի տուրքը արժանավայել կերպով ընծայուի անոնց խնկելի յիշատակին:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԷՆ

•

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ հայրենակիցներուն, որոնք իրենց տարեկան անդամավճարներէն զատ՝ խոստացան վճարել նաեւ ամէն տարի, յառաջիկայ հոկտեմբերին դպրոցական տարեշրջանին Վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանին՝ մէջ իր որդեգրելիք սանին ծախքերուն օգնելու համար.— Տէր եւ Տիկին Ալ. Պալապանեան քսան հազար ֆրանք: Պ. Պ. Վահան Զօրաեան, Յակոբ Յակոբեան, Ե. Երանոսեան տասնական հազար, Պ. Պ. Ս. Տէօվլէթեան, Մ. Շիրինեան, Յ. Շիրվանեան, Ս. Մարկոսեան, Ս. Գողեան, Ո. Եղեկելեան Եղօ Մինասեան, հինգ հազարական: Յ. Զազարեան երեք հազար: Պ. Պ. Նշ. Դարբինեան, Ս. Փանոսեան, Ղ. Դանիէլեան, երկու հազարական ֆրանք:

Այս գումարներէն 44000 ֆր. 22 Մարտի իր ընդհ. ժողովին՝ արդէն կանխիկ ստացուած է: Մայր դիւանս կոչ կ՚ընէ բոլոր մեր գործօն եւ պատուակալ անդամներուն եւ համակիրներուն, արձանագրուիլ այս ցանկին, ղրկելով իրենց հասցէները ատենապետին.— Վահան Զօրաեան, էնժէնիէօր շիմիստ՝

3, Rue Adolphe - Cherioux

Issy - les - Moulineaux (Seine)

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE de VETEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

Le Directeur : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Ֆրանսահայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը այս տարի ալ որոշած է արծարծել Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բոցը: Օր նշանակուած է Ապրիլ 25ին շաբաթ օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 18ին: Թափօրին ժամադրավայրն է Ավընիւ Ֆօրժ Ե.ի եւ Ավընիւ Շան զ՚Էլիզէի անկիւնը, ուր կը հրաւիրենք բոլոր հայ կազմակերպութիւններն ու անհատները: Թափօրը զին. նուագախումբով պիտի յառաջանայ մինչեւ Յաղթական Կամար (Էթուալ):

Կիները չեն կրնար մասնակցիլ թափօրին, բացի սկաուտական խումբերու անդամներէն: Ուրեմն կը խնդրենք իգական սեռէն որ դիմեն ուղղակի Յաղթական Կամար, իրենց յատկացուած տեղերը, Կամարին տակ:

Իսկ յաջորդ օրը, կիրակի 26 Ապրիլ, առաւօտ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Պատուոյ դաշտին մէջ ինկած մեր ընկերներուն, ինչպէս նաեւ Ճէպէլ Մուսայի Հայերու ազատարար հրամանատար հանգուցեալ Պընուա տ՚Ազիի համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ի ներկայութեան պատերազմ. նախարարութեան, Նախկին Ռազմիկներու նախարարութեան, ինչպէս նաեւ օտար ռազմիկներու կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն: Կը հրաւիրենք հայ հասարակութիւնը:— (Կնիք)

SALLE MOLIÈRE (Conservatoire) LYON

Կիրակի 26 Ապրիլ ժամը 15ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ

(Վկայեալ Վիէննայի պետական երաժշտանոցէն):

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ: Ժան Վալլէ դաշնակով կ՚ընկերանայ:

Ա. մեծ մրցանակ Լիոնի երաժշտանոցէն:

Յայտագիր.— Կլուք, Շուպէրթ, Վէպէր, Մասընէ, Շամինատ, Շուման, Պրահմս, Ռիմսքի-Քորսաքոֆ, Վէգէրլին, Կոմիտաս վրդ., Ա. Սրուանձտեանց, Ռ. Մելիքեան, Բ. Կանաչեան:

Տոմսերու համար դիմել.— Պ. Պ. Ժ. Ծառուկեան 10 ռիւ Ֆ. Կարսէն: Խ. Սողոմոնեան 193 ռիւ Քրէքի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տէսինի կեդրոնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» Ակումբին մէջ:

Կը խօսի Վ. ՄԻՍԹԻՔ: Նիւթը՝ Գ. Խաժակ:

Դասախօսութեանց օրերը ակումբին դրադարանը բաց է ժամը 7-9:

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 26 ապրիլ, ժամը 14.30ին

« ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ՚ԵՐԳԵՆ »

Փառատօն միջազգային նուագի եւ պարի, բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԼԻ, վերատեսուչ Փարիզի համալսարանի: Ի նպաստ Սէնթ Իլէռ տիւ Թուվէի ուսանողներու ապաքինարանին:

Գիները 300, 200, 150, եւ 100 ֆրանք: Տոմսերը կարելի է գնել Սորպոնի դրանապաններէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ըստացած է 4000 ֆր., Լիլլայի Կրթ. Մարմնէն, փոխան ծաղկեպսակի իր անդամներէն Տէր եւ Տիկ. Աճէմեաններու, հօր, աներհօր Ադդէ Ա. Քհնյ. Կիւլեանի մահուան առթիւ:

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL

Paris (10). Tél: TRU. 72-60 (Poste 89)

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենաժան գնով

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ:
Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ԱՌՕՐԻԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր Ի » Ի

Հոչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ

Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ԱՊՐԻԼ • MARDI 21 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2077 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2458

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհրդաւոր դէպքերը իրարու կը յաջորդեն Խ. Միութեան մէջ :

Շնորհալից նորութիւն մը ամէն օր : Ապրիլ 4էն ի վեր, երբ անպարտ հռչակուեցան 15 «մարդասպան» բժիշկները, իբրեւ անմեղ զոհերը «դաւաճան դաւի մը»:

Անցեալ շաբթուան վերջը, հեռագիրները հաղորդեցին այլապէս պերճախօս իրողութիւններ :

1. Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խմբագրականով մը պահանջեց հաւաքական պատասխանատուութիւն հաստատել, փոխանակ անհատականի :

2. Խ. Միութեան դատական նախարարը մասնաւոր յօդուածով մը ազդարարեց թէ «ցեղային կամ ազգային ատելութեան որ եւ է դրդում պիտի պատժուի օրէնքով »:

3. Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի անթէլները միաժամանակ հաղորդեցին թէ Վրաստանի մէջ ալ «բացարձակապէս անմեղ» մարդիկ ձերբակալուած են անցեալ տարի, «կառավարական եւ կուսակցական բարձր պաշտօնատարներու յերիւրած ամբաստանութեանց վրայ» :

Այս առթիւ ալ, ինչպէս Մոսկուայի մէջ, զոհերը ազատ արձակուած են: Իսկ անոնց փոխարէն բանտարկուած են գլխաւոր պատասխանատուները, — ապահովութեան նախկին նախարարը, Կեդր. Կոմիտէի անդամներ են . :

Տակաւին չենք յիշեր կարգ մը ուշագրաւ նահանջներ՝ միջազգային գետնի վրայ :

Քարոզչական եւ յարձակողական լեզուն ալ որոշ չափով բարեխառնուած է :

Միամտութիւն պիտի ըլլար եզրակացնել թէ լուրջ փորձ մը կը կատարուի դէպի բարեփոխում: «Դարձ դէպի լոյս ճըշմարտութեան » :

Ոչինչ փոխուած է կուսակցութեան հիմնական դաւանանքէն եւ գործքէն, որոնք ճշդուեցան անցեալ հոկտեմբերին, Ժթ. համագումարին մէջ, ի ներկայութեան Ստալինի :

Բայց եւ այնպէս, կարելի չէ ժխտել թէ խմորումներ կը կատարուին, Ստալինի մահէն քանի մը շաբաթ ետք :

Այդ է պատճառը որ քաղաքական շրջանակները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին :

Այսպէս, «Փրաւտա» իր խմբագրականին մէջ կը պարզէ տեսակէտներ որոնք յանցանք պիտի համարուէին «Արեւ - Աւաջնորդ»ին կենդանութեան ատեն :

Պաշտօնաթերթը կը բացատրէ, առանց բառերը ծամծմելու (16 ապրիլ) .

— « Միակ անձի մը որոշումները, միշտ կամ գրեթէ միշտ միակողմանի որոշումներ են : Որքան ալ փորձառու ըլլան վարիչները, ինչ որ ալ ըլլան իրենց գիտելիքները եւ տաղանդները, չեն կրնար հաւաքականութեան տեղը բռնել: Հոն ուր հաւաքականութիւնը բռնաբարուած է, կարգ մը վարիչներ կը սկսին վարուիլ իբրեւ ինքնակալներ » :

— « Այդպիսի միջավայրի մը մէջ, կը ստեղծուի նպաստաւոր գետին մը սկըզբունքի բացակայութեան համար, խորթ բարոյականի մը, շողոքորթութեան եւ ստրկամտութեան (ծառայականութիւն) :

Այս յայտնութիւնը անուղղակի ակնարկ մը չէ՞ «Հանճարեղ»ին ընծայուած աննախընթաց շողոմանքին, Խ. Միութեան եւ աշխարհի բոլոր լեզուներով : Գետնաքարշ փառաբանութեան, աստուածացման տաղեր, որոնք իրենց նմանը չունին ազգերու պատմութեան մէջ...

Նոյնքան ուշագրաւ է դատական նախարարին ազդարարութիւնը:

Այս բացառիկ սաստէն վերջն էր որ հաղորդեցին թէ Վրաստանի մէջ ալ անմեղներ դատապարտուած են :

Թերեւս նորութիւն մըն ալ Հայաստանի մասին իմանանք : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ՈՐ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ՄԸ ԲԱՑՈՒԻ

★

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Կ'ԸՍԷ.— «ԱՅԺՄ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՆ »

Նախագահ Այզընհաուըրի պատմական ճառէն վերջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս եւս կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ շաբաթ օր, ամերիկեան լրագրապետներու համագումարին մէջ: Ահաւասիկ ամփոփումը.

— « Նախագահը բացաւ խաղաղութեան դուռը եւ հրաւիրեց Խ. Միութիւնը ներս մտնել: Խաղաղութեան նախաձեռնութիւնը այլամերժօրէն կը պատկանի Ամերիկացիներուն: Մ. Նահանգներու քաղաքականութիւնը, այնպէս ինչպէս կը բանաձեւէ Նախագահը, համաձայն է ծրագրի մը որ յօրինուած էր կանխաւ, երբ ռուս վարիչները դեռ չէին փոխած իրենց դիրքը: Մենք ռուսական ջութակով չենք պարեր: Աւելորդ է խօսիլ խորհրդային «խաղաղութեան յարձակողականի» մը մասին: Մոսկուայի լեզուին փոփոխութիւնը կը համապատասխանէ պաշտպանողական հակազդեցութեան մը: Խաղաղութեան միակ վաւերական արշաւը այն է զոր բացաւ Նախագահ Այզընհաուըր: Նախագահը փորձի ենթարկեց խորհրդային վարիչները: Պիտի տեսնենք թէ անոնք պիտի ուզե՞ն մէկ - մէկ մօտենալ դրուած հարցերուն, ինչպէս պատեհութիւն կ'ընծայենք իրենց: Մենք կը սպասենք գործքեր, իբրեւ պատասխան այս հարցումին : Ես յաւակնութիւնը չունիմ ապագան գուշակելու: Ապագան մութ պիտի մնայ ցորչափ բարոյական սկզբունքէ զուրկ մարդիկ այդպիսի իշխանութիւն մը վայելեն:Յըստակ է մեր պարտականութիւնը,— գործել յանդգնութեամբ եւ վճռականութեամբ: Աստուծոյ կը մնայ դատել ապագան :

... Նախագահը, քաջածանօթ՝ Եւրոպայի պայմաններուն, այն տեսակէտն ունի թէ մեր կառավարութիւնը պարտաւոր է յայտնել իր խոր մտահոգութիւնը եւ շեշտել թէ Եւրոպայի պաշտպանութեան կազմակերպութեան ձախողումը կրնայ խորտակել այն յոյսերը եւ ջանքերը որոնք ներշնչեցին Մարշըլի ծրագիրը, Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը եւ փոխադարձ ապահովութեան ծրագիրը :

Մ. Նահանգները եւ Ատլանտեանի իրենց ընկերակիցները կը գործէին այն ենթադրութեան վրայ թէ մօտ է առաւելագոյն վտանգի շրջանը: Հետեւաբար նախատեսուած էր թէ անհրաժեշտ է մեծ ջանքեր թափել ստիպողաբար, ի նախատեսութիւն այդ վտանգաւոր շրջանին: Բայց Խ. Միութիւնը չպակսեցուց իր ըսպառնալիքը: Հետեւաբար, ամէն տարի անհրաժեշտ համարուեցաւ երկարաձգել առաւելագոյն ճիգը: Այս արշաւը սպառիչ էր բոլոր շահակիցներուն համար : Մեր զինակիցներէն ոմանք ըսին թէ չեն կրնար շարունակել ներկայ թափով, առանց ամերիկեան յարաճուն օգնութեան »:

Նախարարը Հնդկաչինի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ տրամադիր են ելմտական եւ ռազմական աւելի մեծ օգնութիւն մը ընծայելու, «վերջ տալու համար քաղաքացիական պատերազմին որ հետեւանք է համայնավարական ներշնչումի եւ որ վեց տարիէ ի վեր կ'աւերէ աշխարհի այդ մասը եւ ծանր կը կշռէ Ֆրանսայի նիւթական աղբիւրներուն վրայ: Համախորհուրդ՝ Ֆրանսական կառավարութեան հետ, վերջերս հաղորդեցինք թէ եթէ Չինաստանի համայնավար իշխանութիւնը օգտուի Քորէայի զինադադարէն՝ շարունակելու համար նախայարձակ պատերազմը Ծայր. Արեւելքի ուրիշ մէկ շրջանին մէջ, այդպիսի արարք մը ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ եւ պիտի խախտէ զինադադարի որեւէ համաձայնութիւն Քորէայի մէջ :

Խորհրդակցեցանք Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ միւս ծովային պետութեանց հետ, համայնավար Չինաստանի պաշարումի զօրացման մասին: Այդ կառավարութիւնները կարեւոր միջոցներ ձեռք կ'առնեն, սահմանափակելու համար իրենց նաւերուն երթեւեկը դէպի Չինաստան եւ վառելանիւթ գրկելու համար այն նաւերը որոնք ռազմական պիտոյքներ կը փոխադրեն Չինաստան :

Յառաջիկայ շաբթու Փարիզ պիտի երթամ ելմտական եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարներուն եւ փոխադարձ ապահովութեան տնօրէնին հետ, խորհրդակցելու համար Ատլանտեանի խորհուրդի միւս անդամներուն հետ »:

Պ. Տըլլըս ըսաւ թէ պիտի այցելեն նաեւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

Վրաստանի նոր վարչապետը, Բագրացէ, որ ձերբակալած էր երեք բարձրաստիճան պաշտօնատարներ , ճառ մը խօսելով Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ, ըսաւ թէ յանցաւորները խստօրէն պիտի պատժուին: Այս առթիւ հաստատեց թէ «դարչելի մեքենայութեանց» հետեւանքով բանտարկուած քաղաքացիները ամէն կասկածէ վեր կը մնան եւ թէ վերահաստատուած է իրենց վարկը: Ասոնք են.— կուսակցութեան ականաւոր անդամները, Բարամիցա , Զոտելաւա եւ Ռապաւա :

Վարչապետը յայտարարեց,— «Արկածախնդիր Ռուխաձէն (Ապահովութեան նախարարը) եւ իր մեղսակիցները անձնական ոճրապարտ շահեր հետապնդելով կամովին վարկաբեկիչ փաստաթուղթեր հնարած են Վրաստանի կուսակցութեան եւ կառավարութեան գործօն աշխատաւորներուն դէմ, զանոնք կործանելու եւ վնասելու համար կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան » :

Վրաստանի Գերագոյն Խորհուրդին նախագահութիւնը բարեփոխեց սահմանադրութիւնը, զայն ներդաշնակելու համար Ռուսիոյ հիմնական օրէնքին հետ: Այս բարեփոխումով կը ձուլուին Ապահովութեան եւ ներքին գործերու նախարարութիւնները : Նոր նախարարն է Դեկանազով, նախկին նախարար Խ. Միութեան եւ դեսպան Գերմանիոյ :

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Փարիզի Առաջնորդը, Սերովբէ Ծ. Վ. շաբաթ օր այցելեց արտաքին գործերու պաշտօնատունը, սիրալիր ընդունելութիւն գտնելով :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԱԿԱՒԻՆ ԿԸ ՔՐՔՐԵՆ ՈՒ ԿԸ ԳՐԳՌԵՆ

Պոլսոյ «Ենի Սապահ» թերթը, որ դըրգռիչ քրոնիկ մը հրատարակած էր ապրիլ 2ին, կը շարունակէ արիւն պղտորել:

Ահաւասիկ վերջին լուրը (8 Ապրիլ) .—

Կրթական քննիչները հիմնովին կը քըննեն փոքրամասնութեանց եւ օտար վարժարաններու կրթական ծրագիրները: Կրթական գործավարութիւնը այս օրերս պիտի որոշէ օտար եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ մէկմէկ Թուրք փոխ տնօրէն պաշտօնի կոչել: Ոստիկանութեան հետ հաւաքաբար քննութիւն կը կատարուի թէ կարգ մը հայ վարժարաններու մէջ ձեռքի տակէ կատարուած ազգայնական քարոզութիւնը որո՞նց կողմէ կը վարուի :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՅԱՌԱ՞Ջ ԳԱՑԵՐ ԸՆԻՔ ԹԷ ԵՏ

Մեր անխոնջ աշխատակիցը, Հ. Եփրեմ Պօղոսեան ,կը շարունակէ իր շահեկան շարքը,— «Պատմութիւն հայ մշակութային Միութիւններու »:

Հում նիւթ մը ,որ երբէ ընդհայնուի եւ մշակուի, կրնայ արժէքաւոր հատոր մը կազմել :

« Հանդէս Ամսօրեայ»ի վերջին թիւին մէջ (1952 Հոկտ. Դեկտ.), վարդապետը կը ներկայացնէ «Հայկազեան ընկերութիւն» մը, կազմուած՝ 1859ին, Պէշիկթաշի մէջ (Պոլիս):

Ընկերութեան կանոնագիրը կը բաղկանար տասը յօդուածներէ: Անդամավճարը՝ տարեկան քսան դրուշ: «Ով որ մէկ անգամէն 200 դրուշ վճարէ մոտնջենաւոր անդամ կ'ըլլայ »:

— « Ընկերութիւնը տասը տարի պիտի շարունակուի. եթէ գործը յաջող երթայ՝ դարձեալ տասը տարի պիտի շարունակէ , իսկ եթէ ոչ՝ իր գիրքերն ու ստացուածքը աղքատ դպրոցներուն պիտի բաժնուին : »

Անշուշտ տասը հիմնադիրները հանրօգուտ նպատակ մը ունէին:

— « Ընկերութիւնը պիտի տպէ տպագրութեան միջոց չունեցող գրագէտներու գործերը եւ եթէ կարենայ՝ պիտի վարձատրէ զանոնք: Ընկերութիւնը կը պարտաւորէ ինքզինքը՝ «բարոյականի եւ կըրօնքի դէմ գիրք տպել չտալու » :

Ժամանակին բոլոր թերթերն ալ գովեստով կը խօսին այս Ընկերութեան մասին, որ տեւեր է քանեւչորս տարի :

Մինչեւ 1863 Ընկերութիւնը տպեր է 9 գիրք, մեծ մասով դասագիրք : Հինգ տարուան մէջ 35.700 օրինակ մեծ ու փոքր գիրքեր տպած է: Միայն 1862ին՝ 14.200 գիրք, որոնց 9161ը ծախսած է:

Առտու մը, 1883ին, երբ կը ստիպուին լուծել Ընկերութիւնը, ժողով գումարելով, կ'որոշեն մնացորդ 500 ոսկին նուիրել Ազգ. Հիւանդանոցին :

Ուրեմն, 95 տարի առաջ, Սուլթանախնամ ոստանին մէջ, մարդիկ լման 24 տարի շարունակեր են ձեռնարկ մը, որ երազով կը փնտռուի այսօր...

— Պայմանները փոխուած են, պիտի մրմռան բանգէտներ :

Որքան ալ փոխուած ըլլան, անպատեհ չարափոխուած չեն :

Կը բաւէ որ մարդիկ այլափոխուած չըլլան : ՎԱՀԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ օր «Յառաջ»ի վարչութիւնը հանդիպում մը սարքած էր նոր խմբագրատան բացման առթիւ:

Հրաւիրուած էին Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի, Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի, Եգիպտացի Կոմիտէի, Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան անդամները , աշխատակիցներ, բարեկամներ, թերթին եւ «Արաքս» տպարանի աշխատաւորներ, աւելի քան 50 հոգի: Հիւրերը պատուասիրուեցան շամփանեայով եւ խմորեղէններով :

Այս առթիւ ճառեր խօսեցան 14 հրաւիրեալներ, ջերմապէս գնահատելով «Յառաջ»ի դերը եւ նորանոր յաջողութիւններ մաղթելով :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Հաճոյքով կը ծանուցանենք այցելութիւնը ընկերուհի Զապէլ Սերոբեանի, անդամ Հիւս. Ամերիկայի Հ.Օ.Մ.ի (Կ.Խաչ) Կեդր. վարչութեան, որ Փարիզ հասաւ ուրբաթ օր, օդանաւով :

Ընկերուհին ատեն մը Փարիզ մնալէ վերջ, պիտի երթայ արեւմտեան Գերմանիա եւ Իտալիա, զբաղելու համար գաղթակայաններու մէջ մնացած տարագիրներու գործով, իբրեւ ԱՆՉԱյի ներկայացուցիչ :

Ի՞ՆՉ ԿԱՐԵԼԻ Է ԸՆԵԼ ՎՏԱՆԳԻՆ ԴԷՄ

■

Պայքարելու համար, պէտք է ճանչնալ թշնամին. չափել վտանգին մեծութիւնը, դիմադրութեան կարելիութիւնն ու կարեւորութիւնը :

Կը կարծենք թէ այսօր, չկայ հայ մը, որ չտեսնէ այն սպառնալիքը՝ որ կախուած է մեր նորահաս սերունդներուն, այսինքն՝ մեր վաղուան հայութեան գլխուն :

Այդ մասին տարակարծութիւն չկայ: Տարակարծութիւնը՝ սպառնալիքին դէմ պայքարելու միջոցներու մասին է: Ի՞նչպէս, ի՞նչ միջոցներով պայքարիլ. ի՞նչպէս ապահովել գոյութիւնը վաղուան հայութեան, սկսելով այսօրուընէ, այս օրուան մատղաշ սերունդէն:

Չենք կրնար ժխտել, որ այսօրուան երիտասարդութիւնը Հայ է իր ոգիով, իր ազգային գիտակցութեամբ եւ ձգտումներով: Անոր գաղափարական ու կազմակերպուած հատուածը մանաւանդ, սերտօրէն կապուած է հայ կեանքին ու նպատակներուն: Քիչ գիտէ մեր լեզուն ու պատմութիւնը. չէ տեսած մեր հայրենիքը. մեծցած է ամերիկեան, Ֆրանսական կամ այլ մշակոյթին ու մթնոլորտին մէջ: Բայց, Հայ է խորապէս, որովհետեւ իր հայրերուն ու մայրերուն աչքերուն մէջէն կը պատկերացնէ մեր հայրենիքը, եւ կը սիրէ զայն: Անոնց կարօտին, անոնց խօսքին ու կեանքի պատմութիւններուն մէջէն կը զգայ մեր հայրենի հողին ու լեռներուն գեղեցկութիւնը եւ կը պաշտէ զանոնք :

Ծանօթ իր հայրերուն տառապանքին, հայութեան դէմ եղած անմարդկային անիրաւութեան, ժամանակակից երիտասարդութիւնը խորապէս կ՚ըմբռնէ իր ժողովուրդին ողբերգութիւնը: Եւ գաղափարական իր խառնուածքով ու ազատութեան մէջ ծնած ու մեծցած, անիկա կը միանայ իր հայրերուն, կը գործակցի իր ազգակիցներուն, արդարութիւն ու ազատութիւն ձեռք բերելու համար հայութեան : Իր կիսատ հայերէնով ու հատուկտոր ծանօթութեամբն իսկ, շնորհիւ իր ծնողաց ու ազգային ու կուսակցական դաստիարակութեան, անիկա կ՚ըմբռնէ հայութեան բովանդակ ճակատագիրը, անոր դատը՝ որուն կը ծառայէ բոլորանուէր :

Վտանգը՝ որուն մասին կը խօսուի, այս երիտասարդութեան համար չէ: Կը սխալին բոլոր անոնք, որոնք յոռետես իրենց խառնուածքով, իրենց մութ ակնոցներուն տակ կ՚առնեն նաեւ ժամանակակից երիտասարդութիւնը :

Վտանգը սակայն, ստոյգ ու անուրանալի, կախուած է առաւելապէս յաջորդ սերունդին վրայ, այն սերունդին՝ որ կրնայ յաջորդել արդի երիտասարդութեան. այն սերունդին, որ խզուած կ՚ըլլայ բոլորովին հին սերունդի շունչէն, հայկ. կեանքէն, լեզուէն ու պատմութենէն. մշակոյթէն ու ազգային այլ արժէքներէն :

Ի՞նչ պիտի ընենք այդ սերունդին համար, որ այսօր դեռ մանուկ է կամ հազիւ պատանի :

Բան մը ընելէ առաջ, սակայն, կոչուած ենք ճշդելու, թէ ինչ տարրերով եւ ինչ ազդակներով ազգ մը կը պահուի եւ կարելի է պահել :

Ամէնէն առաջ, պէտք է խորապէս համոզուած ըլլանք, որ ազգապահպանման ամենազօրաւոր ազդակը՝ լեզուն է: Հայ լեզուին, բառին ու բացատրութեան մէջ է Հայոց պատմութիւնը .հայ ոգին ու շունչը. հայ ստեղծագործ հանճարը. կըրնանք ըսել՝ Հայոց հայրենիքը: Երբ կ՚անհետանայ հին սերունդը, այս բոլորը կը տանի իրեն հետ, ոչ իր ոգին կրնանք ժառանգել, ոչ իր շունչը, ոչ ալ բաղձանքներն ու ձգտումները: Լեզուն միայն կը մնայ, որ հետագայ սերունդները կը կապէ, կրնայ կապել նախընթաց սերունդներուն, անոնց ոգիին ու մտքին, անոնց մըտածումներուն ու երազներուն: Կրցա՞նք այս ոսկեղէն ժառանգութիւնը փոխանցել նորահաս սերունդին, այն ատեն կրնանք անոր միջոցով հայ ոգին ու շունչը, Հայոց պատմութիւնն ու մշակոյթը հարազատ դարձնել անոր: Հայութիւնը ողջ ու առողջ պահել անոր մէջ, գործօն ու հմայիչ դարձնել: Լեզուն հոգեկան հաց է ժողովուրդի մը զաւակներուն համար, որոնք կրնան հայ մեծնալ ու մնալ, այդ հացով իսկ, եթէ զրկուած ըլլան ուրիշ շատ մը բաներէ :

Հինգերորդ դարուն, մեր մեծանուն հայրերը զգացին անոր կարեւորութիւնը եւ երբ ամէն բան կորսուած էր ու կործանած կամ կործանելու վրայ, անոնք կրցան լեզուին փարիլ, իբրեւ փրկութեան լաստ, գիր գտան ու գրականութիւն ըստեղծեցին. յեղաշրջեցին հայ կեանքը, ծաղկեցուցին զայն, եւ ապրեցուցին հայութիւնը:

Ազատ երկիրներու մէջ կ՚ապրինք, ուր ոչ ազգային հալածանք կայ, ոչ ցեղային խտրութիւն, ոչ ալ կրօնական խոչընդոտ, լեզուէն զատ ուրիշ տարրերով հայ մնալու համար: Ունինք ազատութիւնը՝ մեր գոյութիւնը պահելու եւ զարգացնելու համար :

Այս պայմաններուն մէջ ինչո՞ւ տատամսիլ ազգապահպանման պայքարին մէջ : Ինչո՞ւ տարակուսիլ արդիւնքի մասին եւ չլծուիլ հաւատքով ու հոգիով հայ լեզուի փրկութեան, ծաւալման աշխատանքին, սերունդները փրկելու մեծ ուժ մը, խարիսխ մը ունենալու համար :

Դժուար չէ նիւթական միջոցներու հայթայթումը, եթէ երէց սերունդը նախ ինք համոզուի լեզուի կարեւորութեան, անոր կենսական անհրաժեշտութեան, եւ իր ոգիով համակէ ու վարակէ նաեւ նորահաս սերունդը :

Զմոռնանք, որ վտանգի ու դժբախտութեան օրերուն, այս ժողովուրդը խոշոր գումարներ տուած է, հաց ու հագուստ, դեղ ու դարման հասցնելու համար վըտանգուած զանգուածներուն: Անպատճառ ջա՞րդ պիտի ըլլայ. սով ու երկրաշա՞րժ պիտի ըլլայ, փրկութեան գործին լծուելու համար, մեծ զոհողութիւններ ստանձնելով :

Կը բաւէ որ համոզումով ու հաւատքով գործի անցնինք, յանուն ազգապահպանման, յանուն նոր սերունդի փրկութեան, մեր լեզուին ու մշակոյթին փրկութեամբ, դիմելով համապատասխան միջոցներու :

Կարելի չէ՞ ամէն շրջանի մէջ գտնել քանի մը տասնեակ երիտասարդներ, որոնք ուզեն հայերէն ու Հայոց պատմութիւն սորվիլ, գիտակցօրէն: Քանի մը տասնեակ պատանիներ, որոնք մեր լեզուին ընտելանան, դպրոցներու կամ դասընթացքներու միջոցով :

Հին սերունդին վերջին ու նուիրական պարտքն է իր հայրերու ժառանգութիւնը փոխանցել իր յաջորդներուն :

Կան սակայն, լեզուին հետ, այլ ազդակներ :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԵՐԿՈՒ ԴԷՊՔԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

■

ԽՄԲ.— Ողբացեալ Ռուբէնի «Յուշ»երը, եօթը հատոր, Փարիզ հասած են եւ մօտերս ծախու պիտի հանուին:

Այս առթիւ իր այրին, Տիկին Աննա, քանի մը դրուագներ կը յիշէ դժբախտ ընկերոջ կեանքէն, ի պէտս զարգացելոց.—

Ռուբէնի գիրքերուն առթիւ :

Քանի մը օր առաջ հանդիպեցայ պառաւ եւ անգրագէտ Հայուհիի մը, իմ սիրելի բարեկամուհի Տիկին Տէր Դաւթեանի մօտ: Ծեր կինը դառնօրէն գանգատեցաւ որ իր հարսը Հայ եւ հայերէն գիտցող չուզեր, ոչ ալ հայերէն խօսիլ իր զաւակներուն հետ: Կ՚ուզէ Ֆրանսուհի երեւալ: «Մեր մէջ չկայ հարս ու կեսրոջ սովորական վէճը: Միակ երախաներուն հետ հայերէն խօսելու մասին է: Ինք հայերէն կարդալ գիտէ, բայց միայն Ֆրանսերէն լրագիր կը կարդայ:

Այս երիտասարդ կնոջ եւ նման ուրացողներու պարագան ինծի կը յիշեցնէ երկու դէպքեր՝ Ռուբէնի կեանքէն :

Ա.— Ռուբէն 22 տարեկան էր երբ Երկիր կը մեկնէր: Հրաժեշտի պահուն մայրը գիտնալով որ իր զաւակը ուր կ՚երթայ, աչքերուն մէջ կը նայի եւ առանց լալու կ՚ըսէ.— Զաւակս, ե՞րբ պիտի տեսնըւինք...

Բ.— Ռուբէնի իսկական անունը Մինաս էր: Կռիւներու ընթացքին Մինաս անունով ֆետայի մը սպաննուած էր : Լուր տարածուած էր թէ Ռուբէնն է սպաննուածը: Օգտուելով այս հանգամանքէն, Մինաս առած էր Ռուբէն ծածկանունը, անծանօթ մնալու համար: Շատ մը կռիւներու մասնակցելէ վերջը, (Նախախնամութիւնը միշտ պահպանած է Ռուբէնը, բայց կեանքը մահացու վէրքեր պատճառեց իրեն ...) :

Ահաւասիկ թէ ինչպէս կը պատմէ իր Ա. գիրքին մէջ (Էջ 354).—

Կը կարծէին թէ ես սպաննուած եմ եւ նոյնիսկ հոգեհանգիստ կատարած էին : Դժբախտ մայրս արդէն հաշտուած էր իմ մահուան հետ: Մանաւանդ որ հարիւրաւոր մարդիկ քանի մը ամսուան մէջ զոհուած էին հայրենիքի զոհարանին առջեւ: Իսկ այդ կինը տարօրինակ հայրենասիրութիւն ունէր եւ մոլեռանդ իր հաւատքին մէջ :

« Ծանօթ լինելով անձամբ բոլոր սպաննուածներուն, իմ մահը նրանց կողքին թեթեւ կը թուար անոր եւ ան մասամբ մխիթարուած էր, որ ես սպաննուած եմ հայրենիքի համար: Եղբայրս կը զգուշացընէ մայրս ըսելով, որ ես մեռած չեմ, այլ ծանր վիրաւոր եւ տուն պիտի հասնիմ ողջ: Այդ նախապատրաստութիւնը նրան չի վնասեր: Մի երկու ժամ զինքը յուզումներու ենթարկելէ յետոյ, կ՚ըսեն որ իմ վէրքը շատ ծանր չէ եւ ես առողջ եմ եւ վաղը տունը կը լինիմ: Վաղը կը դառնայ այնուհետեւ երկու ժամ, որմէ յետոյ գիս կը ներկայացնեն անոր :

«Երբ ան գիս տեսաւ քարացաւ, անշարժ կեցած իր տեղը, չէր կրնար ոչ խօսիլ, ոչ ուրախանալ եւ ոչ ալ լաց լինել : Երկար րոպէներ անցան քաղցր լռութեան մէջ, վերջապէս ան ըսաւ :

— Տղաս, քու բոլոր ընկերները գացին եւ սպաննուեցան, Աստուած հոգիները լուսաւորէ, բայց երբ մէկը ճամբայ մը կը բռնէ պիտի շարունակէ, ես չեմ անիծեր զանոնք, որոնք ողջ մնացեր են, բայց ով որ մեռնի ճամբան չի շարունակեր, ան անարժան է մեռածներուն, օղուլ, Ռուս Գէորգն ալ սպաննուեցաւ, շորերն ալ մօտս են, մօրը պիտի ղրկեմ, թող մխիթարուի ...

Ու սկսաւ լաց լինել ...

Այն ազգը որ իր մէջ այսպիսի մայրեր ունի...» :

Այսպիսի պարագաներ ալ նկատի ունենալով, ոեւէ Հայ իրաւունք ունի՞ ծածկելու իր ծագումը: Պատասխանը թող գտնեն իրենց մէջ այդպէս մտածողները :

Գիտեմ, շատ Հայեր կան որոնք երկար խորհրդածութիւններէ վերջ եկած են սա եզրակացութեան թէ ձուլումը անխուսափելի է:

Ես ալ, զաւակը ցեղի մը՝ որ միշտ հալածուած է, կը խոստովանիմ թէ այս եզրակացութեան եկած էի, — ձուլումը ...

Բայց այս վերջին պատերազմը մեզի ցոյց տուաւ թէ ձուլումը անկարելի է: Գերմանիոյ մէջ կային Հրեաներ, որոնք դարերով դարերով հոն ապրած էին, գերմանացի եղած էին: Պէտք չունիմ յիշեցնելու թէ ինչպէս վարուեցան իրենց հետ:

Յաճախ կ՚ըսեն թէ այլեւս, նացիականութիւն պիտի չտեսնենք, երբեք :

«Երբեք»ը կը պատկանի մեռելներուն :

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

ՄԿՐՉԸ...

★

Ամառուան գաղջ ու պարզկայ գիշեր :

Խիտ ու փայփլուն աստղերը, խոշոր ու մանտրտիկ փնջիկներ կազմած, խառնըւած, պլլուած են իրարու: Գիշերին մէջէն այնքան ցածլիկ կ՚երեւին զիրենք դիտող աչքերու, որ կարծէք անոնք վերէն՝ քաղքին տանիքներուն, պարտէզներու պտղատու ծառերուն հաւասարութեանը վրայ կը գտնուին: Իսկ «Աւազ – Առու»ն եզերող սլացիկ, բարձրասլաց բարտիները իրենց սուր, կապտաւուն գլուխները խրած են այդ բիւրաւոր գերամներով — կերոնբոցավառ, լուսաւոր ու շողշողուն անհունութեան սիրտը: Լուսնկան չերեւար. բացակայ է գիշերուան պահուն, ծերութեան մէջ գտնուելով: Ան պիտի գայ, երեւայ իր անփայլ դէմքովը արշալոյսին հետ գրեթէ, արեգակէն քիչ մը առաջ :

Որբերու խումբ մը՝ խառնուրդ տարբեր ցեղերու ու կրօններու, միացած ճակատագրով..., բնակարաններու, պտղատու պարտէզներու, բանջարանոցներու, շուկայի ու զանազան վայրերու վրայ իրենց կատարած արշաւանքներէն, գոյապայքարէն ետք, իրար գտած, միացած ու կռնակ կռնակի, ոչխարներու պէս մակաղուած են անտէր, լքուած ու կիսափուլ տան մը անկիւնը: Անոնք, այդ խլեակները իբրեւ անկողին ունին ցերեկները իրենց հագին եղած ցնցոտիները ու մէյ–մէկ գիրկ ալ չոր խոտ :

Ծնողազուրկ որբուկներ են բոլորն ալ : Պատերազմն ու մարդ – գազաններու կողմէ կազմակերպուած նախճիրները լափած, կուլ տուած ու անհետացուցած էին իրենց ծնողքները: Ու անոնք, բախտակից սովին եւ ուրիշ պատճառներով, իրենց գեղերէն փրցուած ու նետուած էին քաղաք, յանուն թուշ մը հացի :

Ահ, ձմրան օրերուն ինչեր քաշած էին անոնք մերկ ու բոկոտն սարսռալով, ւալ–ւալով ու դողալով պաղ հողմերուն առջեւ, սառ ձիւներուն մէջ, խոնաւ ու թաց անձրեւներուն տակ : Մարդոց ու բնութեան հազարումէկ չարիքներուն դէմ :

Ախ, ի՞նչ կ՚ըլլար, որ միշտ ասանկ տաք ըլլային օրերը: Գաղջ ըլլային այսպէս, անոյշ ու բուռ – բուռ աստղալի գիշերները: Գիշերները մանաւանդ, երբ անոնք կը պառկէին կռնակ կռնակի, կող կողի բնաւ, բնաւ չմսէին: Ահ, ի՞նչ կ՚ըլլար, որ բնաւ, բնաւ ձմեռ չգար : Ձիւնին երեսը չտեսնէին : Հովերուն խայթոցները չզգային: Ի՞նչ կ՚ըլլար, որ եղանակը միշտ գարուն մնար, ամառ ըլլար, տաքուկ ըլլար: Ձմեռ, աղքատներու, որբերու ու անտէրներու ոխերիմ թշնամի, ինչ կ՚ըլլար ...:

Արիֆ, իրենց մէջ էն մեծն ու խմբակին պետը, ընդոստ արթնցաւ ու չոկուեցաւ տեղին վրայ, լացի մը ձայնն ականջին .

— Մէնկուչ, նորէ՞ն դուն ես...: Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ կուլաս, դարձեալ երա՞զ տեսար...: Հա՞, Մէնկուչ ...:

— Հա... Արիֆ աղբար... Երազ տեսայ, լալով ու կմկմալով պատասխանեց Մկրչ: Ախ, Արիֆ աղբար, սկսաւ պատմել Մկրչ: Երազիս մէջ, Տօռուխ հարսայիս հետ մեր կեղարը (մառան) մտանք ...: Հոն ինչեր, ինչեր կար... Արիֆ աղբար. — Կարագեղի գունտեր՝ բղկէ մածունին մէջ... Չոր սեր՝ ուլպաներով (դոյլ) :

Պանիր՝ գուբերով: «Խիմաներ» «դալիպ»ներով: Ցորենէ լաւաշ հացեր տարծոցին վրայ դէզ դէզ: Ալ ինչեր, ալ ինչեր, ախ, Արիֆ աղբար :

— Է, Մէնկուչ, կերա՞ր, համո՞վ էին...

— Չէ, հեծկլտալով պատասխանեց Մկրչ: Հարսաս հացի մը մէջ երես մը չոր սեր ու կտոր մըն ալ կարագեղ դրաւ, պլլեց որ ինծի պիտի տար, ահա այդ ատենը արթնցայ ... Ախ, Արիֆ աղբար :

— Աս քու երազներդ, Մէնկուչ, խօսեցաւ Արիֆ կարեկցաբար, չեն հատնիր ու չեն հատնիր: Անցեալ գիշեր ալ մօրդ հետը եղած էիր ...:

— Այո, Արիֆ աղբար: Այն օրն ալ մօրս երբ սնտուկը բացաւ՝ վրայ հասայ ...: Ինչեր չկային մօրս սնտուկը, ալ պաստեղ, ալ չամիչ, ինկուզ: Սվազի բալոճ չաքար: Տանձ, խնձոր: Իրաւ կ՚ըսեմ, Արիֆ աղբար, մօրս սնտուկը աւելի շատ ուտելիք պտուղ կար քան այս քաղքին խանութները ...:

— Ու մօրդ տուածները բոլորը կերար, Մէնկուչ, ինծի բան մը չբերիր ...:

— Չէ, Արիֆ աղբար: Չկերա՜ծ արթնցած էի նորէն այս անգամուան պէս, լալով պատմեց Մկրչ :

— Պառկէ Մէնկուչ, պառկէ քնացիր, մի լար :Աստուծով օր մը երազներդ իրաւ կ՚ըլլան...: Պառկէ, առտուն այծեր պիտի մորթեն սպանդանոցը ...: Մեր արշաւանքնիս հոն պիտի ընենք ...

Շատ արիւն, կճղակ ու թերեւս աղիք ու փորոտիք ալ ձեռք անցընենք ու փառաւոր ուտենք համով, համով ...:

— Իրա՞ւ, իրա՞ւ կ՚ըսես, Արիֆ աղբար: Շա՞տ այծեր պիտի մորթեն ...

— Հա, առտուն հինգշաբթի է, այծ մորթելու օր: Կրինա պահա՞ծ ես, չկորսընցնես: Նայէ որ ճարպիկ ըլլաս ու ճաշկերիտ լեցընես: Արի պառկինք, քնանանք, Մէնկուչ :

— Քնանանք ... Արիֆ աղբար, ըսաւ Մկրչ արցունքը ու գլուխը գետին դնելով:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

(1)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Կալկաթայի «Նոր Ազդարար»ի վերջին թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ՄԱԴՐԱՍԻ մէջ Հայոց դպրոցի շէնքը մասնաւոր շինութիւն մը չէ, այլ եկեղեցիին արեւելեան կողմը վեց հատ միանըման եւ չարք մը սենեակներ, որոնց երեքը ծառայած են իբրեւ դպրոց եւ միւս երեքը տիրացուներու եւ այլ ճամբորդներու բնակարան: Այժմ ասոնք վարձու տրուած են իբրեւ կրպակներ, ամսական 250 ռուփի վարձքով: Բացի դպրոցէն, Մադրասի Հայերը ունեցած են 12460, 8–0 ռուփի դրամագլուխ, պետական գանձարկղին մէջ, 1865ին, որուն տարեկան տոկոսը 423–2–4 ռուփի վճարած է «Յունական դպրոցին» հայ պատանիներուն արուեստ եւ գիտական դասեր սորվեցնելու համար: Այս գումարն ալ փոխանցուած է Կալկաթա: Եկեղեցիին հարաւային կողմը տակաւին գոյութիւն ունի հայ լրագրութեան հայր՝ Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեանի շինած քարուկիր բաղնիքը: Հակառակ որ մէկուկէս դար անգործածելի եղած է, շէնքը ոչ մէկ վնասուած մաս ունի: Շինուած է 1808ին: Քարի վրայ հետեւեալ փորագրութիւնը կայ.—

« Զունիմ նուէր արդինս հոգւոց
Առ ընծայել իմ ազգակցաց,
Վասն այն՝ բաղնիս մաքրիչ մարմնոց
Թողում նոցա յիմոց արդեանց :
Եւ որ եղծէ սա նախանձու ,
Զրկեալ լիցի հարց օրհնութեանց .
Իսկ պահպանիչն երկար դարու ,
Լցցի ծնողաց իւր օրհնութեանց :

Տէր Յարութիւն Շմաւոնեանց

Բաղնիքին կից ջրհոր մը կայ որուն ջուրը գործածուած է մինչեւ 50 տարի առաջ:

Մադրասի Հայոց եկեղեցիի բակի կեդրոնը քառակուսի գետնայարկ շէնք մը ծառայած է իբրեւ դրասենեակ եւ ժողովարան ծխականներու համար, թերեւս եւ խմբագրատուն «Ազդարար» անդրանիկ հայ լրագրի: Այժմ կը պահուի եկեղեցիին անգործածելի անօթները եւ հին թուղթերը:

Խէրիաթ խանէն կամ աղքատ անցորդներու իջեւանը ցած շէնք մըն է որ ծառայած է 170 տարի: Շէնքը ծախուեցաւ 1948ին, թողօնն էր Զաքարիա Յակոբեանի:

Քահանաներու բնակարանը դպրոցին հիւս. կողմի երկու սենեակներու վրայ է շինուած տէր Թադէոս Տէր Անդրէաս Սոգոմոնեանցի կողմէ 1806ին: Կայ Շամիր Սուլթանեանի սենեակը: Ժամանակին այս հողը գնած եւ նուիրուած է ազգին՝ իբրեւ գերեզմանատուն, փոքրիկ մատուռով մը, շինուած 1765ին:

1770 – 72 Անգլիացիները արգիլեցին եւ Հայերը այլեւ չեն կրնար Ս. Գէորգ բերդի մօտ պաշտամունք ընել: Այս է պատճառը որ Մադրասի Հայերը կը շինեն ներկայ եկեղեցին Շամիր Սուլթանեանի նուիրած գետնի վրայ: «Շամիր Սուլթանեանի սենեակ»ին մէջ կապոյտ քարէ պատրաստած Շամիրի եւ իր կնոջ Աննայի գերեզմանաքարերը եւ իւղաներկ նկարը կայ, ինչպէս եւ տասնեակ մը տապանաքարեր:

× Փաքիստանի հնագոյն քաղաքներէն է Դաքան ուր Հայերը բնակութիւն հաստատեցին ԺԸ. դարու սկիզբը: Այս թուականէն շատ առաջ հոն գացած են հայ վաճառականներ որոնց գերեզմանները կը գտնուին լատին եկեղեցւոյ գաւիթին մէջ: Հայոց գեղեցկաշէն եկեղեցին շինուած է 1781ին: Տեղական իշխաններու տիրապետութեան ատեն, Հայերը շատ նպաստաւոր դիրք կը ստեղծեն եւ կը դառնան հարուստ կալուածատէրեր: Իսկ բրիտանական իշխանութեան օրով, հայ վաճառականներու շնորհիւ էր որ առաջին անգամ հրապարակ կուգայ հնդկական կանեփը եւ մեծ զարկ կուտայ Հնդկաստանի տնտեսութեան եւ վաճառականութեան: Դժբախտաբար հայ վաճառականներու հիմնած գործարաններն ու ընկերութիւնները երկար կեանք չեն ունենար, իրենց անհեռատեսութեան պատճառով եւ եւրոպական ընկերութիւններու հետ անհատաբար պայքարելու ապարդիւն միջոցներէն:

Հնդկաստանի բաժանումով Դաքան մընաց Պարկիստանի եւ դարձաւ արեւելեան Պենկալի կեդրոնական քաղաքը: Պարկիստանի բարեխնամ կառավարութեան տակ, հայ վաճառականները դարձեալ լծուեցան աշխատանքի, հաւատարմութեամբ կատարելով իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնները:

Այս տարի հրաւիրած են Կալկաթայի հոգեւոր հովիւ Արամայիս քհնյ. Միրզայեանը: Ան իր քարոզին մէջ գնահատած է որ Դաքայի եկեղեցին բարեզարդ եւ ազգ. կեանքը վառ է, ուր կայ ձուլուելու վտանգ եւ փորձութիւն: Շրջականներէն հայ ընտանիքներ չաբաթ մը մնալէ ետք վերադարձած են: Իրանա – Հնդկաստանի կրօնական խորհուրդը կարգադրած է հոն ղրկելու վիճակաւոր քահանայ:

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ հայ ժողովուրդին եւ ամբողջ հնդկահայութեան գուրգուրանքի առարկան դպրոցն ու եկեղեցին է:

1952 Մարտին ճեմարանէն հեռացած է օտար տեսուչը եւ մինչեւ նոր տեսուչին հասնիլը, Պ. Յովսէփ Մաղաթ սեփական գործը ձգելով՝ նուիրումով վարած է տեսչական գործը ամբողջ ինը ամիս: Նոյ. 14ին հասած է երիտասարդ տեսուչը Պ. Վ. Փոլատեան, որ կը վարէ Հայոց ճեմարանին եւ Դաւթեան օրիորդաց դպրոցին տեսչութիւնը:

× Կալկաթայի Մարդասիրական Ճեմարանի աշակերտները առաջնութիւն շահած են Կալկաթայի միջդպրոցային «Հօք»ի, «Ֆութպօլ»ի եւ «րըկպի»ի մրցումներուն մէջ շահելով յաղթաբաժակներ:

Հայ Կանանց Բարեգործական Միութիւնը հետզհետէ լայն ծաւալ կը ստանայ եւ կը դառնայ գաղութին ազգապահպանման լաւագոյն ազդակներէն մէկը, օժանդակելով գաղութին նիւթապէս եւ բարոյապէս:

Կալկաթայի Ս. Նազարէթի եկեղեցիինմէջ հոգեհանգիստ տեղի ունեցած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Ա. Յովսէփեանի մահուան առթիւ: 1952 Նոյ. 21ին տեղի ունեցած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին կից շինուելիք շէնքին հիմնարկէքը: Կտակային գործերու կառավարական խնամակալ Սէնը իր ձեռքով դետեղած է շէնքի հիմերը: Եւ այս առթիւ դրուատած եկեղեց. վարչութեան ազգօգուտ գործունէութիւնը: Եկեղեց. վարչութեան Նախագահը, Մաք. Ջօնը Հնդկաստանի փոքրաթիւ հայ գաղութի կողմէ շնորհակալութիւն յայտնած է եւ խոստացած որ պիտի չթերանան իրենց քաղաքացիական պարտականութեան մէջ: Ի պատիւ Սէնի թէյասեղան տրուած է Հայկ. ակումբինմէջ: Տեղւոյն ակումբը բարեփոխելով իր ծրագիրը, հիմա գլխաւոր տեղը տուած է ազգային ոգիի եւ լեզուի ուժեղացման:

× ՌԱՆԳՈՒՆԻ հայ գաղութը աւելի քան տասներկու տարի է որ զրկուած է քահանայէ: Սակայն հակառակ ասոր գաղութը վերստին շինեց պատերազ[illegible]ուած իրենց եկեղեցին, ուր ամէ[illegible]րակի կը հաւաքուին աղօթելու:

Նիւթական պատճառներով ի վիճակի չեն հոգեւոր հովիւ հրաւիրելու: Միեւնոյն վիճակին մէջ է Սինկափուրի եկեղեցին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ Հետազօտիչ Միութիւն մը կազմուած է Պոլսոյ մէջ: Նպատակն է պրպտումներ կատարել եւ արդիւնքը տալ հրատարակութիւններով, ցուցահանդէսներով ու բանախօսութիւններով: Միութիւնը պիտի ունենայ իր սեփական գրադարանն ու հնագիտական թանգարանը: Պիտի հաստատէ նաեւ գրակ – գեղարուեստական արտադրութեանց մասնաւոր զանազան մրցանակներ: Միութեան նպատակներուն մէջն է նաեւ գրչի եւ արուեստի վաստակաւորներուն օգնել: Վարչ. անդամներն են պրոֆ. Գ. Քէօմիւրճեան, Վարդուհի Ճէլալեան, Սիրվարդ Պետրոսեան, Թորոս Ազարեան, Պերճ Էրզեան, Երուանդ Արսլանեան, Շապուհ Զօլաքեան, Ժիրայր Թաթարեան եւ Գէորգ Փամուգճեան: Բացի անդամներէն որոնք պիտի ըլլան գրչի աշխատաւորներ եւ արուեստագէտներ, Միութիւնը պիտի ունենայ օժանդակ եւ պատուակալ անդամներ: Հետազօտութիւնները պիտի սկսին Պոլսոյ առումի թուականէն երբ Պոլսահայութիւնը ունեցաւ հանրային եւ մշակութային հիմնարկութիւններ եւ հասցուցականաւոր դէմքեր:

ՊՈԼՍՈՅ երեսփոխան Պ. Անտոէ Վահրամի ջանքերով ծանօթ դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեան Անգարայի պետական նուագախումբին կողմէ հրաւիրուած է նըւագելու 6 ապրիլի մեծ նուագահանդէսին, զոր վարած է գերման Հանս Հէօրնէր: Րաֆֆի փայլուն կերպով նուագելով Պէթհովէնի ու Լիսթի քոնչէրթօները խանդավառ ընդունելութեան արժանացած է, ինչպէս կը գրեն պոլսահայ թերթերը:

Նուագահանդէսը Թրք. Կարմիր Մահիկի ի նպաստ կազմակերպուած ըլլալով, այս հաստատութիւնն ու Թրք. Օփերայի վարչութիւնը երախտագիտութիւն յայտնած են:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ ծանօթ երաժշտագէտ Օհան Տուրեան իր առաջին նուագահանդէսը տուած է Սարայ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Էսաեան Սանուց Միութեան: Յայտագրին մէջ կային Մոցարթի «Տօն Ժուան» ու Վէրթիւրը, Պէթհովէնի 7րդ Համանուագն ու Ջութակի «քոնչէրթօ»ն եւ Կրիկի դաշնակի «քոնչէրթօ»ն:

Պոլսահայ մամուլը ջերմապէս կը գնահատէ Տուրեանի կարողութիւնը: Թուրք թերթերն ալ գնահատական յօդուածներ կը հրատարակեն այս նուագահանդէսին մասին: «Վաթան» թերթի ծանօթ եւ բծախնդիր քննադատը՝ Ֆիքրի Չիչէքօղլու կը գրէ.— «Եղանակին ամէնէն շահեկան նըւագահանդէսներէն մէկն էր, թէեւ ծանր յայտագրով, որ մեզի ծանօթացուց նոր վարիչ մը՝ Օհան Տուրեան: Ան գոց կը վարէ եւ աւելի տիրական կը դառնայ: Մոցարթի եւ Պէթհովէնի գործերը զարդարեց գունագեղ երանգներով: Միայն թէ՝ 7րդ Համանուագին վերջին մասը շատ արագ նուագել տուաւ: Յայտագրին լաւագոյն մասը Կրիկի քոնչէրթօն էր, զոր ինքնավստահ նուագեց դաշնակահարուհի Օր. Մարի Իւսթատ: (Այս Հայուհին երկու տարի առաջ Փարիզի Էքօլ Նօրմալը աւարտեց փայլուն կերպով):

Նոյնքան եւ աւելի գնահատական տողերով «Իսթանպուլ» թերթի ծանօթ քննադատը՝ Լէոն Էքսէրճի կը գովէ Տուրեանի արժանիքները եւ Մարի Իւսթուտի նուագը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ:— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 եւայլն:

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ:

կեանքը «երբեք» չի ճանչնար:

Ահաւասիկ միւս դէպքը, —

... Անգամ մը Երեւանի փողոցներուն մէջ, երկու մանուկներ կը կռուէին կտոր մը հացի համար: Մէկը ըսաւ միւսին.— Դուն իրաւունք չունիս հաց ստանալու, դուն Հայ չես, դուն գաղթական ես...

ԱՆՆԱ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Հայերը հոն ճիշդ չարաթներէ ի վեր. իրենց մէջ կային ծերունիներ, երիտասարդներ, հիւանդներ եւ վիրաւորուածներ: Իրենց անձկութիւնը ու մտահոգութիւնը չափ ու սահման չունէր, որովհետեւ կտրուած ըլլալով ամէն յարաբերութենէ, չէին գիտեր թէ իրենց ընտանիքին ցրուած անդամները ի՞նչ եղած են: Շատերը ծանր սուգով սգաւորուած էին եւ մահը ցանկալի կ'երեւար իրենց. ոմանք յամրօրէն կը հիւծէին եւ արդէն անջատուած կը թուէին աշխարհէս:

Հոն էր որ ճանչցանք ընտանիքի դժբախտ հայր մը որ իր կինը եւ զաւակներէն մէկ երկուքը զոհ տալէն ետքը թշնամիին ճանկերուն, ամբաստանուած էր ծանր յանցանքով, որովհետեւ իր տունէն քանի մը մէթր հեռու խլամի դիակ մը գտնուած էր: Կը յիշեմ իր քաղցր ծերունիի խռհուն դէմքը, պարզ ճակատը եւ ցաւով ու պրցունքով լեցուն աչքերը:

Խեղճը բնաւ չէր խօսեր. իրեն համար կ'ըսէին թէ գրեթէ յիմարցած է. եւ արդարեւ նշմարեցինք որ մեքենական եւ յամառ շարժումով մէյ մը մէկ, մէյ մը միւս ձեռքով աներեւոյթ բան մը կը հեռացնէր իր ճակտէն:

Հոն էր նաեւ որ առաջին անգամ ծանօթացանք նշանաւոր Կէօքտէրէլեանին որու մասին արտակարգ առասպելներ հիւսած էին եւ որուն շուրջը կար մասնաւոր հըռչակութիւն, սարսափած իր թագուն զօրութենէն եւ իրեն վերագրուած ոճիրներէ... Երբեք չպիտի մոռնամ իր հսկայի եւ ճշ[illegible]արտապէս առասպելական հերոսի տիտանեան [illegible] հասակը, փառաւոր մօրուքը, մագնիսացնող [illegible] աչքերը որոնք ազդելու էին նոյնիսկ զինքը հսկ[illegible]կու կոչուած պաշտօնեաներուն վրայ: Բայց [illegible] ուշադրութեան [illegible] մասնաւոր առարկաները [illegible]կու հիւանդ երիտասարդներն էին, մէկը տարէց եւ միւ[illegible] երիտասարդ, որոնք կը հիւծէին անողոք [illegible] գութենէ մը բռնուած:

Իրենց ջերմագին եւ բոցեղ նայուածքը կը կառչէր մեզի, կը պաղատէր մեզի: Անոնց յիշատակովը կը տանջուէինք երկար ատեն:

Մեր տեսակցութիւնները կարճ էին ու անկատար, հարկադրուած էինք թուրքերէն խօսիլ եւ տա ալ զապթիյէին ներկայութեանը: Երբեմն կը նախընտրէինք բնաւ չխօսիլ: Ու այդ անխրախուսած, այդ անարդար մարտիրոսութեան ենթարկուած եղբայրներու վրայ մեր նայուածքը կը պտտցնէինք գթութեամբ, ցաւով եւ սրտագին զգացումներով:

Երբեմն մխիթարութիւնը փոխանակ մեզմէ իրենց հասնելու, իրենցմէ մեզի կուգար. երկու պողպատի պէս պինդ եւ ճկուն բազուկները ծալլած կուրծքին վըրայ, երիտասարդ մը կը մօտենար մեզի եւ իր աչքերը անսահման գոհունակութեամբ կը ժպտէին:

Կը զգայինք որ այդ մէկը իր պարտականութիւնը կատարած զինուորի հանդարտութիւնով պատրաստ էր խաղաղութեամբ մեռնելու եւ անարդար դատաստանի մը բոլոր խստութիւնները անկարող էին իր հոգեկան անխառն երջանկութիւնը վրդովելու: Ոմանք տխուր, բայց հանդարտ էին, եւ ոմանց մէջ վրէժի զգացումը դեռ արծարծուած եւ սաստիկ էր:

Այս վերջիններուն դէմքերուն մկանունքները պրկուած ու դալարուած էին, աչքերնին լեցուն էր մթին թշնամութիւ[illegible]ով, բայց ինչ որ մեզ ամէնէն աւելի դժն[illegible]ութեան մէջ կը դնէր, ու չէինք ուար[illegible] ինչ դիրք պէտք էր բռնէինք, գիտնար [illegible]ակի [illegible] ըմբոստութիւններն իրենց յանկար[illegible] կը բերէին պահապաններուն, որոնք յառաջ[illegible]աններու կրկնաներու կողմէ խստութ[illegible]ութիւնները պատկում, եւ անով մեր այ[illegible] որ կը դժուարանային չափազա[illegible]ներուն [illegible]

Օր մը երբ զապթիյէին ստիպու[illegible] վրայ կ'աճապարէինք մեկնելու, յանկա[illegible] անկիւնէ մը մէկը գոչեց.

— Գիտէ՞ք մենք ի՞նչու այս պալատին մէջ ենք... կեցցէ հուրրիյէթը...

Բազմաթիւ հեգնական քրքիջներ պատասխանեցին իրեն ու բազմաթիւ ձայներ կրկնեցին.

« Կեցցէ, հուրրիյէթը...» :

Զապթիյէն կատաղած, մտրակը բարձրացուց եւ խելակորոյս, փնտռեց ան որ առաջին անգամ արտասանած էր հեգնական բացագանչութիւնը: Բայց յանկարծ խաղաղութիւնը իջած էր ամէնուն վրայ. եւ այնպիսի արտայայտութենէ զուրկ դէմքեր ստացած էին որ անկարելի էր գուշակել իրենց մէջ եռուզեռող զգացումները: Մենք իսկ տարուած էինք խորհելու թէ սրահէն դուրս անցած էր այդ դէպքը:

Մեր խօսակցութիւնը բանտարկեալներու հետ մէկ քանի պայմանադրական եռաղներու մէջ կ'ամփոփուէր. բայց ինչեր չէինք ըսեր այդ սովորական խօսքերուն մէջ, մեր ձայնին շեշտը, մեր վանկերուն արտասանութիւնը ինքնին կը ըստանային, գրեթէ անգիտակցաբար, այն իմաստները որ մեր մտածումին մէջ էին:

— Ծերմակեղէնի պէտք ունի՞ք... քինինը վերջացա՞ւ. տենդ ունի՞ք...

Նայուածքնին հեռու, մտքերնին բացակայ, ուղղակի չէին պատասխաներ եւ համակերպութիւնով կը ժպտէին:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Միջին Արեւելքի եւ Հարաւ. Ասիոյ 10-12 երկիրները: Ցետոյ յայտարարեց.

— « Խիստ կարեւոր է որ յստակօրէն հասկցնենք գերի ժողովուրդներուն թէ մենք չենք ընդունիր իրենց գերութիւնը իբրեւ տեւական մէկ իրողութիւնը պատ – մութեան: Եթէ անոնք տարբեր մտածեն եւ կորսնցնեն ամէն յոյս, ակամայ պիտի դառնան գործակիցները հակառակորդ մեծ պետութեան, այնքան ընդարձակ որ կըր– նայ մեզ կործանելու ձեռնարկել: Մեր դիրքը եղաւ զօրաւոր եւ հանդարտ, եր – բեք կոպիտ եւ բուռն: Այդ դիրքին առ – ջեւ, խորհրդային վարիչները ցոյց տուին թէ սկսած են բարեփոխել իրենց քաղա – քականութիւնը: Կազդուրիչ է որ խորհր– դային վարիչները կ'ուզեն յարձակողական հոգեվիճակէ մը անցնիլ պաշտպանողա – կան հոգեվիճակի մը: Բայց տակաւին չենք գիտեր թէ հիմնական փոփոխութի՞ւն մըն է որ կը կատարուի թէ պարզապէս ռազմավարութեան փոփոխութիւն մը: Ինչ որ ալ ըլլան Սովետներու նպատակները եւ իրենց ներկայ ձեռնարկներուն պատճառ – ները, իրողութիւն է որ խորհրդային վա– րիչները այժմ տրամադիր կ'երեւան ըն – դունելու բաներ զորս կը մերժէին երէկ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ բանակցու – թիւնները պիտի սկսին ապրիլ 25ին (շա – բաթ): Փոխանակելի գերիներու առաջին խումբերը հասած են արդէն: Դաշնակից հրամանատարը, զօր. Քլարք կը կարծէ թէ պատերազմը պիտի վերջանայ:

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային դեսպան նշա – նակուեցաւ Պ. Մալիք, որ աւելի ծանօթ է արեւմտեան հոգեբանութեան: Իր նա – խորդը, Կրոմիքօ, նշանակուեցաւ առաջին օգնական Պ. Մոլոթովի:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ պիտի առա – ջարկէ աւելցնել երկաթուղիներու, ծխա – խոտի, հրանիւթի եւն. գիները, ելեւ – մուտքին նոր բացը գոցելու համար: Կարգ մը տուրքեր ալ պիտի աւելնան:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստները նոր դիրքեր գրաւեցին, դժուարացնելով Ֆրանսական ուժերուն նահանջը: Առաջին զօրամաս մը յաջողեցաւ կեդրոնական բանակատեղին հասնիլ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ հանրակառքերը այս կիրա– կի ալ չբանեցան (հինգերորդ կիրակի): Գործադուլ յայտարարուած էր նաեւ Լիո– նի, Թուլուզի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ.— Ցաւով կ'իմա– նանք թէ Ալֆորվիլի ընկերվարական քա– ղաքապետը, Պ. Ռաուլ Պլէօզ, 57 տարե– կան, եւ քաղաքապետական խորհուրդի երկու անդամներ ծանրապէս վիրաւոր – ուած են, ինքնաշարժի արկածի մը հե – տեւանքով: Կառքը ծառի մը զարնուած է ուրբաթ գիշեր, Փարիզ – Թուլուզ ճամ– բուն վրայ: Արագ ապաքինում կը մաղ – թենք մեր սիրելի բարեկամին եւ իր պաշ– տօնակիցներուն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Ա– հարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.15ին, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ:

ՆԻՒԹ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ, Պիտի խօսին, կարգան ու արտասանեն մասնա– ճիւղի ընկերները:

Կը հրաւիրուին երիտասարդները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Ալֆորվիլի քաղաքապետական ընտրու – թեանց առթիւ, ընկերվարական մասնա – ճիւղը կազմակերպած է հրապարակային բանախօսութիւն մը մասնաւորաբար հայ ընտրողներու համար, ուր պիտի պար – զուի կուսակցութեան ապագայ գործու – նէութեան ծրագիրը:

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Ալֆորվիլի բոլոր Հայերը անխտիր ներկայ ըլլալ խունճերում սոյն հաւաքոյթին վաղը, չո– րեքշաբթի, 22 ապրիլ, ժամը 9ին Փաթ– րօնաժ Լէյքի սրահը ուր խօսք պիտի առ– նեն քաղաքացիներ՝

Pierre Trillet, Joseph Franceschi, Raoul Bleuse

× Ալֆորվիլի քաղաքապետ Պ. Ռաուլ Պլէօզի ցաւալի արկածին առթիւ, հայ գաղութը, խորապէս ազդուած, սրտանց կը մաղթէ արագ ապաքինում եւ անկեղծօ– րէն կը փափաքի զինքը տեսնել քաղա – քապետական իր պաշտօնին վրայ: Իր վարչութեան օրով գաղութը վայելեց բարեացակամ վերաբերում եւ մեծ դիւ – րութիւններ:

ԱՊՐԻԼ 11-24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց
ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)
ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔԵՐ, ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱ–
ՏՈՒԿ ՑԱՅՏԱԳԻՐ
Մուտքը ազատ է
(Մանրամասնութիւնները յաջորդով):

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վար - չութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յա– րանուանութիւններու:

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քա– ղա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ:

Կը մասնակցին հանրային, մշակութա – յին, մարզական, երիտասարդական, բա - րենպատակ եւ հայրենակցական միու – թիւններ:

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻ – ՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան:

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՋՈՒ– ԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ հա– մայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ նախագահ ֆը – րանսահայ աւետարանական եկեղեցինե – րու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօ– սելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:
Մուտքը ազատ է:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե– րունդի Միջին Ֆրանսայի, Շրջ. վարչու – թեան, մասնակցութեամբ Միջին Ֆրան – սայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բոլոր մաս– նաճիւղերու: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ ուշ գիշեր Վալանս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶ – ԵԱՆ (Փարիզէն),

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասա– նութիւն, մեներգ, խմբերգ, եւ հայկա – կան պար, ինչպէս նաեւ եւրոպական պա– րերու համար մասնաւոր նուագախումբ:

Կը ներկայացուի փոքրիկ զաւեշտ մը՝
« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ »

Հ.Յ.Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի մասնա – ճիւղին կողմէ: Առատ խմիչք եւ աղան – դերներ: Գիները մատչելի:

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:
ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15
ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը:

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ն. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
American LLOYD
48, Rue de la République, MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22
Վճարումը հոս կամ Ամերիկա: Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նը– պաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան:
Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն՝
7, Rue Auber, Paris

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պի– տի ունենայ այս հինգշաբթի երեկոյ ժա– մը 9ին, Բէժան սրճարանին վերնայարկը, 70, ռիւ Լաֆայէթ: Դասախօսն է Պ. Թ. Գառնիկեան: Նիւթը՝ Զէյթունն եւ իր հերոսական պատմութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Ֆրանսահայ Կամ. եւ Մարտիկներու Մի– ութիւնը այս տարի ալ որոշած է արծար– ծել Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բո– ցը: Օր նշանակուած է Ապրիլ 25ին շաբաթ օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 18ին: Թափօրին ժամադրավայրն է Ավընիւ Ֆօշ Ն.ի եւ Ավընիւ Շան զ'Էլիզէի անկիւնը, ուր կը հրաւիրենք բոլոր հայ կազմակերպութիւն– ներն ու անհատները: Թափօրը զին. նուա– գախումբով պիտի յառաջանայ մինչեւ Յաղթական Կամար (Էթուալ):

Կիները չեն կրնար մասնակցիլ թափօ – րին, բացի սկաուտական խումբերու ան – դամներէն: Ուստի կը խնդրենք իգական սեռէն որ դիմեն ուղղակի Յաղթական Կա– մար, իրենց յատկացուած տեղերը, Կա – մարին տակ:

Իսկ յաջորդ օրը, կիրակի 26 Ապրիլ, առտուն հանդիսաւոր պատարագ եւ հո – գեհանգիստ պիտի կատարուի Պատուոյ դաշտին մէջ ինկած մեր ընկերներուն, ինչպէս նաեւ Ճէպէլ Մուսայի Հայերու ազատարար հրամանատար հանգուցեալ Պրնուա տ'Ազիի համար, Փարիզի Հա – յոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ի ներկայութեան պատերազմ. Նախարարու– թեան, Նախկին Ռազմիկներու Նախարա – րութեան, ինչպէս նաեւ օտար ռազմիկ – ներու կազմակերպութեանց ներկայացու – ցիչներուն: Կը հրաւիրենք հայ հասարա– կութիւնը:— (Կենք)

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստա– տութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առ– թիւ հրապարակ հանած է « տիսք »երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻն 6 լաւագոյն արտասանութիւնները:

Նոյնպէս ՈՒՍԻ ՀՐԱՆԴի հայերէն եւ ասօ– րեւելեան ոճով երգուած հեղինակու– թիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մը– թերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի:

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք՝
1.— ALKAZ Marseille 23, Rue st. Barbe
HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ « փիկըփ »ներ հաստատուած են: Փափա– քողները կրնան ներկայանալ՝ կատարե– լու համար իրենց ընտրութիւնը:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ծաւիլի Հ.Յ.Դ. «Արդութեան» խումբի, Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի ընկեր ընկերուհիները ցա– ւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ, Այրի Տիկին Աթանեանի, Տիկ. Վարդուհի Գօթանեանի եւ ընտանիքին, իրենց զաւա– կին եւ եղբօր՝ ՎԱՀԷի վաղահաս մահուան առթիւ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ.
ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո – րեքշաբթի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» Ա – կումբին մէջ:

Կը խօսի Վ. ՄԻՍԹԻՔ: Նիւթը՝ Գ. Խաժակ:

Դասախօսութեանց օրերը ակումբին գը– րադարանը բաց է ժամը 7-9:

ՍՈՐՊՈՆԻ
ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

կիրակի, 26 ապրիլ, ժամը 14.30ին
« ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ »

Փառատօն միջազգային նուագի եւ պարի, բարձր հովանաւորութեամբ Պ. ԺԱՆ ՍԱ – ՐԱՅԼԻ, վերատեսուչ Փարիզի համալսա – րանի: Ի նպաստ Սէնթ Իլէր տիւ Թուվէի ուսանողներու ապաքինարանին:

Գիները 300, 200, 150, եւ 100 ֆրանք
Տոմսերը կարելի է գնել Սորպոնի դը– նապաններէն:

PREUVES

Լոյս տեսաւ Ապրիլի թիւը (27), ճոխ բովանդակութեամբ: Յօդուածներ ունին Ռէմոն Արոն, Փիէռ Բուրթիօն, Արման Գասպար (Բիւզանդիոնի մեծութիւնը), Մանէս Սփերպեր: Շարք մը տեսութիւն– ներ՝ Խ. Միութեան մասին (ազատութեան պատեհութիւնները եւն.):

Գրական, քաղաքական, թատերական եւն. քրոնիկներ:

Գինը 120 ֆրանք: Հասցէ.—
41, Ave. Montaigne, Paris (8)
Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը կը նուիրուի, այս չորեք – շաբթի, Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակին: Խօսք՝ Քաղաքական, գրական եւ եկեղե– ցական դէմքերու կորուստի մասին: Մուտքը ազատ է:

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
Chez A. HAMALIAN
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65
Ամենավերջին դրութեամբ:
Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստա– ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ՁԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէք
ԱՐԱ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ
NOUVELLE OPTIQUE
CENTRALE KAFA
60 Rue Lafayette, Paris (9)
Tél . PRO 41 - 50 Métro CADET
Médaille d'Or - Exposition Bien -Etre
Assurances Sociales
Լաւագոյն ակնոցները դիւրամատչելի գիներով:

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60 — C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 22 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7048 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2459

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԴՈՒՌԸ ԲԱՑ Է»

Փորձութեան շրջան մը եւս բացուած է մարդկութեան առջեւ, Մ. Նահանգներու նախագահին ճառէն ի վեր :

Երկու օր վերջ, արտաքին նախարարն ալ ճառ մը կը խօսէր, հիմնուելով նոյն յայտարարութեան վրայ: Լուսաբանելով կամ շեշտելով կարգ մը կէտեր :

Ինչպէս կ'երեւայ, «Այք»ի ճառը աւելի նպաստաւոր տպաւորութիւն գործած է, քան Ֆ. Տալըսի լուսաբանութիւնը :

Դեռ երէկ, Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ», «սկովտական ջըրցան» (տուշ) կը կոչէր այս վերջին յայտարարութիւնը, անճահ կամ հակասական կէտեր մատնանշելով :

Ամէն պարագայի մէջ, նախագահ թէ նախարար իրար կը լրացնեն հիմնական հարցին մէջ: Երկուքն ալ բարձրաձայն կը յայտարարեն, իրենց խօսքն ուղղելով Խ. Միութեան .

— Խաղաղութեան դուռը բաց է, հրամեցէք :

Անշուշտ նախագահն է որ այս պատգամը կ'արձակէ, եւ իր «պետական քարտուղարը» կը կրկնէ զայն:

Ուրեմն, Ուաշինկթըն ասպարէզ կը կարդայ Մոսկուայի, սպասելով անոր գործնական պատասխանին :

Այս առթիւ, կը պահանջէ լուծել կարգ մը խնդիրներ, իբրեւ նախապայման ապագայ բանակցութեանց :

Առաջինը շատ պարզ է,— դադրեցնել «պաղ պատերազմը»: Միեւնոյն առէն Քորէայի պատերազմը եւ ուրիշ խլրտումներ՝ Ծայր. Արեւելքի մէջ :

Այդ է պատճառը որ, Ֆ. Տալըս առայժմ կ'ընդդիմանայ Չորս Մեծերու ժողովի մը գումարման: Մինչդեռ Չըրչիլ, աւելի չափաւոր, յարմար կը գտնէ Չորսերու խորհրդաժողով մը, նոյնիսկ եթէ պաշտօնական հանգամանք չունենայ:Կ'ուզէ որ հաւաքուին կլոր սեղանի մը շուրջը, մտերմօրէն խօսելու եւ գետին պատրաստելու համար :

Շատ աւելի բարդ հանգամանք ունի Ամերիկացիներուն հետեւեալ առաջարկը, որուն մասին միջանկեալ խօսեցաւ Այզընհաուըր, իսկ Ֆ. Տալըս՝ աւելի բացորոշ.

— «Պատրանք պիտի ըլլար կարգադրութեան մը յանգիլ Ռուսերուն հետ ներկայ դոյավիճակին վրայ: Վասն զի այդ դոյավիճակը (սթաթու քուօ) կը ներկայացնէ գերութիւնը հարիւրաւոր միլիոն անձերու: Այդ պարագային խորհրդային համայնավարութեան սպառնալիքը պիտի աւելնայ անչափելի համեմատութեամբ : Այս պատճառով է որ Մ. Նահանգները կը մերժեն այդ ժողովուրդներուն գերութիւնը ընդունիլ իբրեւ պատմութեան տեւական մէկ իրողութիւնը »:

Ակներեւ է ոճի տարբերութիւնը՝ նախագահին եւ նախարարին արտայայտութեանց մէջ :

Ասոնք սկզբունքի խնդիրներ են որոնց մասին պիտի խօսին կանանչ սեղանի մը առջեւ:

Այսօրուան համար անմիջականը՝ հոգեբանական փոփոխութիւնն է:

Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, ամէնքն ալ կ'ուզեն ստուգել թէ իրապէս բան մը փոխուա՞ծ է խորհրդային ճակատին վրայ, Ստալինի մահէն վերջ:

Տարիներէ ի վեր մթնոլորտը այնքան թունաւորուած է որ, Մոսկուայի վերջին հաշտարար հաւաստիքները վստահութիւն չեն ներշնչեր, տակաւին:

Բոլորն ալ գործնական ապացոյցներու կը սպասեն, ընդ առաջ երթալու համար:

Ամերիկացիները նոր բան մըն ալ կ'ըսեն.

— «Ստալինի շրջանը փակուած է. այժմ կը սկսի Այզընհաուըրի շրջանը »:

Սպասենք դէպքերու ընթացքին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ, Խ. Միութեան վերջին ձեռնարկներէն եւ Մ. Նահանգներու նախագահին պատմական ճառէն ի վեր :

Ստորեւ կ'ամփոփենք վերջին տպաւորութիւնները.—

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Չըրչիլ յոյս յայտնեց թէ մօտերս կարելի պիտի ըլլայ «նոր խորհրդաժողով մը պետութեանց վարիչներուն միջեւ, բարձր տարողութեամբ, եթէ նոյնիսկ պաշտօնական հանգամանք չունենայ»:

Չըրչիլ նախապէս ջերմօրէն գնահատած էր Այզընհաուըրի նախաձեռնութիւնը, «այնքան յանդուգն որքան խրախուսիչ»: Նախապէս բացատրած էր թէ ներկայ պարագաներուն մէջ հարկ է զգուշանալ որեւէ շարժումէ մը կրնայ վտանգել բարեացակամութեան մթնոլորտը :

Այս ակնարկը ուղղուած էր ձախ ընկերվարականներու վարիչին՝ Պեւընի դէմ, որ առջի օր կը մեղադրէր թէ Այզընհաուըր «կարգ մը անընդունելի պայմաններ առաջարկած էր Խ. Միութեան»: Միւս կողմէ, Ֆ. Տալըս «արագ պատասխան» կը պահանջէր Խ. Միութենէն: Կարգ մը իրազեկ Անգլիացիներ մտահոգութիւն յայտնած էին այս արտայայտութեան առթիւ: Չըրչիլի կարծիքով, Այզընհաուըրի ճառը վերջնագրի հանգամանք չունի :Ներկայ պարագաները աւելի շատ համբերութիւն կը պահանջեն քան թէ աճապարանք: Հետեւաբար, ինք անհրաժեշտ կը գտնէ որ ամէն մարդ, «Մեծն Բրիտանիոյ մէջ թէ այլուր», չարտասանէ այնպիսի խօսքեր որոնք կրնան խանգարել սկզբնական ձեռնարկները: Այս մտածումով է որ Անգլիոյ վարչապետը կը յուսայ թէ «շուտով նոր խօսակցութիւններ կրնան սկսիլ չահակից գլխաւոր պետութեանց միջեւ »:

Մինչ այս մինչ այն, Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա պիտի շօշափէ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն տրամադրութիւնները, առաջարկելով նոր ժողով մը գումարել, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրելու համար :

ՆՈՐ ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տալըս նոր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ կառավարութիւնը նախ կ'ուզէ զինադադար մը ապահովել Քորէայի մէջ, յետոյ անմիջապէս խորհրդաժողով մը հրաւիրել, քաղաքական խնդիրները քննելու համար :

Իր կարծիքով, եթէ համաձայնութիւն չկնքուի քաղաքական խնդիրներու մասին, հետեւանքը կրնայ ազդել զինադադարին վրայ:

Պ. Տալըս համաձայն չէ Չըրչիլի, Չորսերու ժողովի մը օգտակարութեան մասին: Ի պատասխան հարցումի մը, նախարարը յայտարարեց թէ իրենց հիմնական նպատակն է միացեալ եւ անկախ Քորէա մը հաստատել, ազատ ընտրութիւններով:

Ատլանտեանի խորհուրդի նոր նիստին առթիւ, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Պ. Տալըս պիտի պարզէ Մ. Նահանգներուն նոր քաղաքականութիւնը՝ վերազինման մասին:

ՁԱՅՆ ՄԸՆ ԱԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Ամերիկայէն վերադարձաւ լաւատես տրամադրութեամբ : Առջի օր ճառ մը խօսելով Համպուրկի մէջ, պարզեց իր տպաւորութիւնները: Այս առթիւ ըսաւ.

— « Կրցայ հաստատել ամէն տեղ թէ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԵՑԱՆ

Երկուշաբթի օր Քորէայի Փանմունժոն գիւղին մէջ տեղի ունեցաւ վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու առաջին խումբին փոխանակութիւնը: Ազգաժողովին ներկայացուցիչները 500 կարմիր գերիներ փոխանակեցին 100 դաշնակից գերիներու հետ: Երէկ 450 հոգի եւս պիտի յանձնէին, ուրիշ հարիւր գերիներու փոխարէն : Եւ այսպէս պիտի շարունակուի, մինչեւ որ փոխանակութիւնը վերջանայ:

Առաջին հարիւրին մէջ կը գտնուէին 14 ամերիկացի, հինգ անգլիացի, երկու թուրք, մէկ յոյն են.: Երկրորդին մէջ կան 16 Ամերիկացի, եօթը Անգլիացի, երկու Թուրք են.: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երկու կայաններուն մէջ ալ կը մրցին իրարու հետ, կարգապահութեամբ եւ փափկանկատութեամբ :

Թերթերու թղթակիցները մանրամասնօրէն կը նկարագրեն գերիներուն ուրախութիւնը, ինչպէս եւ շատ մը զուարճալի տեսարաններ :

Թղթակից մը կը գրէ թէ փոխանակուած գերիները թեթեւ հիւանդութիւններ կամ վէրքեր ունին: Շատերը կը զարմանան թէ ինչու փոխանակուեցան : Ուրիշներ հակասական տեղեկութիւններ կուտան, դառնութիւն կամ գոհունակութիւն յայտնելով իրենց գերութեան կեանքի մասին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ վերադարձած տասը ամերիկացի խմբագիրները իրենց տպաւորութիւնները կը հրատարակեն, թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնելով: Այս առթիւ խորհրդային թերթերն ալ զանազան յայտարարութիւններ վերագրեցին այցելուներուն: Ամերիկեան խումբին պետը, Ճէյմս Ուիք, այժմ կը մեղադրէ Սովետները թէ խեղաթիւրած են իրենց յայտարարութիւնները: «Այս խեղաթիւրումը կ'ապացուցանէ թէ Սովետները միայն քարոզութեամբ կը հետաքրքրուին եւ ոչ թէ ճշմարտութեան յայտնութեամբ: Այսպէս վարուելով Ռուսերը կը յուսան հաւատացնել աշխարհի մնացեալ մասին թէ Խ. Միութիւնը նոյնքան յառաջ գացած է որքան Մոսկուան, որուն համար ամէն ճիգ թափած են, շլացնելու համար օտարականները»: — Հինգ պելժիացի լրագրողներ Մոսկուա հրաւիրուած են, երեք շաբթուան համար :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանսական ուժերը այժմ դիրք բռնած են Լաոսի ամրութեանց մէջ եւ կը սպասեն ըմբոստներու յարձակման: Կարգ մը զօրամասեր յարձակեցան Թոնքինի հարաւային մասին մէջ, կոնակէն զարնելով ըմբոստները :

Կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՔԷ Տ'ՕՐՍԷԻ ՄԷՋ ՍԻՐԱԼԻՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Սերովբէ Ծ.Վ.Մանուկեան, առաջնորդ Փարիզի եւ կաթող. պատուիրակ արեւմտեան Եւրոպայի, շաբաթ օր այցելեց արտաքին գործերու պաշտօնատունը, իր նոր պաշտօնին առթիւ :

Եկեղեցիէն կը տեղեկացնեն թէ վարդապետը խորին յարգանքով եւ պատուով ընդունուեցաւ: Իրեն կ'ընկերանային եկեղեցւոյ վարչութեան նախագահը, Պ. Ս. Քարեան եւ գաղթականներու ֆրանս. Օֆիսի Հայկ. բաժնի վարիչը՝ Պ. Ժ. Արթինեան, որ առաջնորդը ծանօթացնելէ ետք, կարդաց հայրապետական կոնդակին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը ուր կը շեշտուի հայկ. գաղութներու հաւատարմութիւնը հիւրընկալ երկիրներուն հանդէպ: Ընթերցումէն վերջ կոնդակը յանձնեց նախարարութեան ներկայացուցիչին :

Յետոյ Սերովբէ Ծ. Վ. խօսք առնելով պարզեց իր կրօնական առաքելութիւնը, շեշտելով մասնաւորապէս հայ ժողովուրդի անցեալ տառապանքները եւ յայտնելով իր երախտագիտական զգացումները հիւրընկալ պետութեան հանդէպ:

Մեզի հաղորդուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ նախարարութեան քաղաքական գործերու ընդհ. տնօրէնը խոր զգացումով եւ յուզումով յայտնեց իր գոհունակութիւնը եւ շնորհակալութիւնը այս այցելութեան եւ այս առթիւ արտայայտուած ջերմ ու ազնիւ զգացումներուն համար եւ վստահեցուց թէ այս մասին տեղեակ պիտի պահէ կառավարութիւնը: Շեշտեց մանաւանդ որ արտաքին նախարարութիւնը միշտ տրամադիր է անհրաժեշտ օժանդակութիւնը ընծայելու հայ գաղութին եւ յայտնեց առաջնորդին թէ ամէն անգամ որ հարկ զգայ կրնայ իր անվերապահ օժանդակութեան դիմել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԵՌԱԽՕՍԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԵՌԱԽՕՍԻՆ ԹԻՒՆ Է, ԱՅՍՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ.—

PRO : 86 - 60

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Պ. Արշակ Մկրեանէ (Ալֆորվիլ) 1000 ֆրանք:

Պ. Հայկ Աղաբէկեանէ հազար ֆր.:

Պ. Տ.Է (Քան) հազար ֆրանք :

Նախկին հայ Ճրիէ մը հազար ֆր.:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ՁԱՅՆ ԿՈՒՏԱՆ ԱՓԷ ԱՓ

Շ. Նարդունին ժընեւ կը գտնուի ուրբաթ օրէն ի վեր, գաղութին ազգ. վարչութեան եւ Ուս. Միութեան հրաւէրով :

Այս առթիւ սարքուած էր դասախօսութիւն մը, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է:

Քանի մը օրէն կ'իմանաք մանրամասնութիւնները :

Ահա թէ ինչ արդիւնքներ կ'ունենայ մտաւորականի մը պտոյտը գաղութէ գաղութ :

Նարդունին դժուար կը շարժի տեղէն : Բայց անգամ մը որ ճամբայ ելլէ, ինքն ալ կը խլրտի: Եւ, գիտութեան հետ, խանդավառութիւն կը սերմանէ ճամբուն վրայ: Բանիւ եւ գրով :

«Հովուական այցելութիւնը» սկսաւ Միլանէն, որ դեռ կը գանգատի թէ կարճ տեւեց :

Ժընեւը աւելի համեստ համբանք մը ունի,— ուսանողներ եւ ափ մը տեղացիներ:

Եւ սակայն, ահա թէ ինչ ոգեւորութիւն կը ստեղծէ կենդանի խօսքը:

Ո՞ւր էր որ կարելի ըլլար այսպիսի պտոյտներ սարքել պարբերաբար, հարեւան գաղութներէն մինչեւ հեռաւորները:

Տեսէք, Լոնտոն տարիներէ ի վեր կըծկուած է իր պատեանին մէջ: Նոյնպէս Պրիւսէլը :

Երկու մայրաքաղաքներուն մէջ ալ կան «գրսեցիներ»,— ուսանողներ, որոնք երբեմն շարժում կը ստեղծեն :

Անշուշտ աւելին կրնան ընել, եթէ մղիչ ուժ մը տեսնեն իրենց գլխուն վերեւ :

Դժուա՞ր է նիւթական միջոցներ ճարել, փոխադարձ այցելութիւններ սարքելու համար :

Ազգին բոլոր դրոց - բրոցները Փարիզ չեն գտնուիր :

Այսպիսի պտոյտներ կարելի է սարքել նաեւ միեւնոյն գաղութին մէջ, օգտուելով տարեկան արձակուրդներէն: ՎԱՀԷ

ՎԵՐԷՆ ԿԸ ՆԱՅԻՆ

Յաճախ կը հանդիպինք մարդոց, որոնք չինծու արհամարհանքով մը հարց կուտան:

— Ո՞ւր հասաւ ազգը, ի՞նչ կ'ընեն ազգին ընդգէտները :

Այլասերածներ կամ հայութենէ կտրուածներ չեն այս մարդիկ:

Ոչ: Ընդհակառակն, օրը օրին կը հետեւին մեր մամուլին: Անխտիր կը կարդան, թէ Դաշնակցականին թէ Ռամկավարին խօսքը: Իրենց առանձնութեան պահերուն, ներքուստ կը մտածեն հայկ. կեանքին մասին, կը բաղդատեն անոր մխիթարական եւ անմխիթար կողմերը, կ'ընեն վերլուծումներ եւ կը յանգին որոշ եզրակացութիւններու :

Դրական երեւոյթ մըն է այս, սակայն այս դրական երեւոյթը դժբախտաբար կը մնայ մեռեալ տառ, որովհետեւ անոր տէրը, արտաքին աշխարհին մէջ կը խուսափի բերելու իր մասնակցութիւնը հայկ. կեանքի աշխատանքներուն :

Այսօր, ամէն գաղութի մէջ ստեղծուած է նման դասակարգ մը, որ առհասարակ կուսակցական չէ, անտարբեր եւ միայն իր նիւթական բարօրութեան մասին մտածող չէզոք ալ չէ:

Ինչպէս նշեցինք, ունին ընդհանուր գծերու մէջ չահագրգռութիւն մը հայկ. կեանքի մասին: Նախանձախնդիր են ազգային աւանդութեանց եւ արժէքներուն : Կը սիրեն մայրենի լեզուն: Բաժանորդ են մէկէ աւելի թերթերու: Նիւթապէս կը քաջալերեն ազգային կամ մշակութային ամէն ձեռնարկ, սակայն «անխորտակելի օրէնքի» հարց ըրած են կարծէք՝ խուսափիլ գործօն մասնակցութիւն բերելէ հայկ. կեանքի հետ առնչութիւն ունեցող ոեւէ աշխատանքի :

Անկէ, այն չինծու արհամարհանքը, ամէն անգամ երբ կը հանդիպին, ազգային կամ հանրային գործերու լծուած անհատներու, եւ որպէս լսելայն չըմեղանք իրենց կրաւորականութեան, հարց կուտան — Ո՞ւր հասաւ ազգը, ի՞նչ կ'ընեն ազգին ընդգէտները :

Վերէն նայելու ունակութիւն մըն է այս, որ չարդարանար ոեւէ պատճառաբանութեամբ :

Այս դասակարգը, հակառակ իր լաւ եւ սրտցաւ Հայու հանգամանքին.— երբ հարց կուտայ թէ ո՞ւր հասան ազգին գործերը եւ կամ ի՞նչ կ'ընեն ազգին ընդգէտները, եթէ դժգոհ է կատարուած աշխատանքներէն, եթէ կը կարծէ թէ ազգային եւ հանրային գործերու անատակ մարդիկ, են որ կը վարեն հայկ. կեանքը, եթէ կը կարծէ թէ այս բոլորը պատճառ մը չէ չինծու արհամարհանքով մը եւ կրաւորական դիրքով մը մօտենալու հարցերու եւ « վերէն նայողի » հոգեբանութեամբ դոհանալու հարց տալով, թէ ո՞ւր հասան ազգին գործերը :

Ազգին գործերը կը քալեն տարիներէ ի վեր, կը քալեն դարերէ ի վեր, հոգ չէ, յաճախ վրէպներով: Էականը գործերուն ընթացքն է եւ այս, շնորհիւ անոնց՝ որոնք մոռցած իրենց հանգիստը եւ սեփական հաճոյքները, լծուած են այս աշխատանքներուն :

Գործողները կը սխալի՞ն: Այո, սակայն սխալը մարդկային է եւ երկրորդ՝ ըմբռնումի հարց :

Ինչպէս ըսինք էականը հայկ. կեանքը վառ պահելու ճիգն է, եւ այս աշխատանքին գործնականօրէն լծուած անհատները, ինչ ալ ըլլայ անոնց հանգամանքը կամ կարողութիւնը, միշտ ալ իրաւացի են եւ ճիշդ, որովհետեւ կ'աշխատին, կը գործեն, կը տքնին եւ իրենց կարելին կը տրամադրեն ազգային եւ հանրային գործերու յաջողութեան համար:

Մինչդեռ ի՞նչ կ'ընեն «Վերէն Նայողները», իբրեւ աշխատանք եւ ճիգ: Գրեթէ ոչինչ :

Ի՞նչ է օգուտը հայկ. կեանքին, անոնց սրտցաւ եւ լաւ Հայու հանգամանքէն, ոչինչ: Ազգային եւ հանրային գործերը ի՞նչ չափերով կը նպաստաւորուին, անոնց կրաւորական հետաքրքրութենէն, վերլուծումներէն կամ դատումներէն: Դարձեալ ոչինչ:

Այս ազգը, դարերու ընթացքին, եւ մասնաւորաբար վերջին երեսնամեակի ընթացքին, որ մեր պատմութեան ամենաաննպաստ եւ տժգոյն շրջաններէն մին է, դեռ ոտքի է եւ կը քալէ: Իրաքէն մինչեւ հեռաւոր Արժանթին հայկ. կեանքը, հակառակ աննպաստ մթնոլորտին կ'առկայծի, վառ է կանթեղը ամենուրեք, հոգ չէ՝ երբեմն տժգոյն, անուրանալի է ճիգը, որ կը թափուի պայծառացնելու լոյսը :

եւ այս՝ շնորհիւ գործողներուն եւ ոչ թէ կրաւորական արհամարհանքով մը վերէն նայողներուն » :

ԳՈՑԱՄԱՐՏ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

Ապրիլ 15ին տուել էի Ա. Համազասպեանի յօդուածաշարքի առաջին ամփոփումը :

Ահաւասիկ երկրորդ մասը :

Աշխարհիս միակ ընկերվարական կառավարութիւնը ինչպէս է շահագործում գիւղացիներին:

Խորհրդային իշխանութիւնը գիւղական կենդրոնական վայրերում հիմնել է «ՄՏԿ»ներ — Մեքենաների եւ Տրակտորների Կայաններ, հողագործական որոշ աշխատանքներ կատարելու համար :

Սկզբի տարիներին կոլխոզների մէկ մասը ունեցել է իր սեփական տրակտորները (մեքենաշարժ արօր) եւ երկրագործական այլ մեքենաներ: Սակայն խորհրդային իշխանութիւնը 1948ին կոլխոզնիկներին զրկում է սեփական մեքենաներ ունենալու իրաւունքից, պարտադրում է բոլոր մեքենաները յանձնել «ՄՏԿ»ների վարիչներին, որպէսզի կոլխոզների աշխատանքները կատարուի պետական սեփականութիւն կազմող երկրագործական գործիքներով եւ փոխադրական միջոցներով, անշուշտ այս բոլորը վճարովի :

Բերքի (ցորեն, գարի, գետնախնձոր եւայլն) մեծագոյն մասն էլ կոլխոզները յանձնում են Խորհրդ. կառավարութեան, վերջինիս նշանակած նուազագոյն գներով: Իսկ թէ գիւղացիների եկամուտը ինչպէս է բաժանւում, դժուար է ճշգրիտ գաղափար կազմել, որովհետեւ խորհրդային իշխանութիւնը երկար տարիներ է ինչ վիճակագրական տեղեկութիւններ չի հրատարակում :

Մինչեւ վերջին պատերազմը հրատարակուած տեղեկութիւններից պարզւում է որ գիւղացիները իբր աշխատավարձ ստանում էին իրենց աշխատանքի արտադրութիւնից մի երրորդից պակաս: Իսկ մնացածի (երկու երրորդից աւելին) բաշխումը ենթակայ չէ գիւղացիների հակակշռին: Կոլխոզին վերաբերող ծախքերն անգամ կոլխոզի նախագահն անում է առանց հաշիւ տալու գիւղացիներին:

Որով Խ. Միութեան մէջ կատարուել է արդիւնաբերութեան մարզում բանուորական վերահսկողութեան ոչնչացումը, արհեստակցական միութիւնների չէզոքացումը եւ իշխանութեան փոխանցումը պետութեան կողմից նշանակուած պաշտօնեաների՝ անսահման իրաւունքներով եւ պատասխանատու միայն պետութեան առաջ: (Պոլսոյ տխրահռչակ «Թէք միւթէֆէքքիր» ձեւը, Բ.):

Գիւղատնտեսական մարզում փաստօրէն կատարուել է կոլխոզների ինքնավարութեան ոչնչացումն եւ նրանց բացարձակ ենթարկումը պետական պաշտօնէութեան:

Այս այն միջոցներն են, որ Մարքսը եւ Էնգէլսը համարում էին աշխատաւորներին չահագործելու դրամատիրական կարգերի ամէնաբնորոշ կողմը:

Զուգահեռ այս հանգամանքին՝ Խ. Միութեան մէջ զարգանում է մի այլ բնորոշ երեւոյթ էլ: Այն մեծ տարբերութիւնը, որ գոյութիւն ունի տիրող պաշտօնէութեան ռոճիկների եւ եկամուտների եւ բանուորների ու գիւղացիների աշխատավարձի մէջ :

Ընկերվարութիւնը չի ձգտում բոլոր մարդկանց կեանքի մակարդակի անպայման հաւասարեցման, բայց կը ձգտի աշխատավարձքի մէջ եղած տարբերութիւնը նուազագոյնի հասցնել: Լենինը իր «պետութիւն եւ յեղափոխութիւն» գրքում ցանկութիւն է յայտնում, որ պետական պաշտօնեաների թոշակը աւելի մեծ չլինի, քան բանուորների օրապահիկը: Սակայն Լենինի ցանկութեամբ չառաջնորդուեց խորհրդ. իշխանութիւնը : Քանի դեռ ողջ էր Լենինը, օրինակ եթէ պարզ բանուորը ամիսը ստանում էր 600 րուբլի, որակեալը երեք հազար րուբլի, այսինքն հինգ անգամ աւելի: Իսկ 1940 թ. հասարակ բանուորից որակեալը ստանում էր երեսուն անգամ աւելի :

Դեռ աւելին կայ, որակեալների համար մատակարարման յատուկ միջոցներ, տարեկան հանգիստ՝ չատ աւելի նպաստաւոր պայմաններում: Որով Խ. Միութեան աշխատաւորների մէջ ստեղծուել է արտօնեալ մի դաս «բանուորական ազնուականութիւն» :

Նոյն երեւոյթը նաեւ պետական հաստատութիւնների մէջ: Որքան վեր բարձրանանք բիւրոկրատական աստիճաններով, այնքան աւելի մեծ է «մեծ»երի ու «չարքային»ների վարձատրութեան տարբերութիւնը: Օրինակ ՍՍՍՌի Գերագոյն Խորհուրդի փոխ նախագահը տարեկան ստանում է 300.000 րուբլի եւ արքայական յարմարութիւններ, մինչ բանուորի տարեկան միջին ռոճիկն է 3447 րուբլի, որն անբաւարար է ամենակենսական կարիքները հոգալու համար :

Նոյնն է պատկերը եւ զօրքում: Հասարակ զինուորի եւ սպայի ռոճիկների տարբերութիւնը Ամերիկայում արտայայտւում է 1 : 3, Անգլիայում 1 : 4, իսկ Խ. Միութեան մէջ 1 : 100, այսինքն կարմիր բանակի սպան հարիւր անգամ աւելի է ստանում իր զինուորից :

Բոլշեւիկները երբ անցան կառավարութեան գլուխ հանդիսաւորապէս յայտարարեցին, թէ երկիրը կառավարուելու էբանուորական, զինուորական եւ գիւղացիական կազմակերպութիւնների միջոցով : Երկիրը փաստական տէրը լինելու էին խորհուրդները :

1917 թ. յատուկ հրամանագրով վերացուեցին արտօնեալ դասերի ու դիրքի հետ կապուած արտօնութիւնները առանձնաշնորհները, յատուկ իրաւունքները, աստիճաններ՝ թէ քաղաքացիական պաշտօնեաների եւ թէ զինուորականների համար:

Խորհուրդները (Սովետներ) աստիճանաբար պիտի ստեղծէին այնպիսի վիճակ, որով հնարաւորութիւն տրուէր բոլոր աշխատաւորներին փոխն ի փոխ կատարել պետական գործեր:

Սակայն 1928 թուից յետոյ, Խ. Միութեան կարգերը զարգացել են ոչ թէ ծրագրուած, այլ հակառակ ուղղութեամբ եւ հասել են բիւրոկրատիկ ծայրայեղութիւնների :

Խորհր. կառավարութեանն է ենթակայ երկրի տնտեսական կեանքը իր բոլոր կողմերով: Աշխատաւորները իրենց աշխատանքի արդիւնքի մի աննշան մասն են ստանում, որպէս վարձատրութիւն, իսկ մնացածի տնօրինութիւնը ենթակայ պետութեան կամքին, առանց որեւէ հակակշռի աշխատաւորների կողմից :

Քառասնական թուականների սկզբից էլ խորհրդ. կառավարութիւնը պետական

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

Մ Կ Ր Չ Ը ...

★

Ճիշդ երկու տարի անցեր էր այն օրէն ասդին, երբ քանի մը տասնեակ զինուած, արիւնկզակ բոբեններ քաղքէն գալով Մկրչենց հայրենի գեղին բնակիչները ամբողջութեամբ, առանց խնայելու մէկ հատիկ չունչի, բռնի պոկած ու աքսորի ճամբաները նետած էին :

Զհաշուելով փոքր հօրեղբայրը՝ որ զինուոր էր գացեր, իրենց ընտանիքը 16 հոգիէ կը բաղկանար գեղէն զատուելուն օրը: Այս 16 հոգինոց ընտանիքին հետ իբրեւ այր մինակ մեծ հօրեղբայրը կար չուրջ 60 տարու, զոր գիրենք գեղէն հանուելուն երկրորդ օրը Բենկայի առջեւ գնդակահար Եփրատը նետած էին գեղին բոլոր տարէց այրերուն հետ :

Անկէ ետք, աւելի քան տասը օր քալած էին արիւնոտ Եփրատին երկայնքն ի վար: Երբեմն շեղած էին անոր հունէն ու լեռներէ անցնելով դարձեալ իջած էին վար՝ քերելով անոր եզերքները: Հազարաւոր ուռած դիակներու ծփծփումը դիտած էին սարսափահար, արեգակին ճաճանչներուն տակ, Եփրատին կարմիր ալքերուն մէջ: Ցետոյ, հասած էին տեղ մը ու կանգառած դարձեալ Եփրատին եզերքը, լայն տարածութեամբ աւազուտքի մը վրայ :

Ահ, ինչ տեսարան պարզուած էր իրենց աչքերուն առջեւ ...:

Հազարաւոր կիներ, մանուկներ ու ծեբեր դիզուած էին աւազուտքին վրայ ...: Մեռելներ, կիսամեռներ աւազներուն մէջ՝ կիսաթաղ...: Ողջ կոչուածները մարդկային կերպարանքէ զուրկ ուրուականներու կը նմանէին, որոնց փայտաշէն խոշոր «կէմի» մը միւս ափը կ'անցընէր կէս առ կէս ջուրը թափելով ...:

— Փախչինք, փախչինք գառներս, ըսած էր Մկրչին մայրը, ափերովը աչուըին փակելով, չտեսնելու համար սարսափելի տեսարանը...: Ու ան, երկու մանչերուն ձեռքերէն բռնելով փախաւ, երբ գիշերը վրայ հասաւ, համադեղացի խումբ մը եբիտասարդ հարսներու հետ, Եփրատի մահաբեր աւազուտքը իրենց ետին ձգելով:

●

... Այժմ, Մկրչ չուրջ տասը տարու մանուկ, մինաւոր, մերկ ու բոպիկ, կմախքացած ու կաշի ոսկոր դարձած անծանօթ քաղաք մը ինկած էր:

Ճիշդ անցեալ աշնան էր, ինը ամիս առաջ, երբ աչիրէթէն իշապաններ քաղաք գալով զինքը միասին բերած, մոլորեցուցած ու խոյս տուած էին ...:

Մեռած էր մայրը...: Ո՞ւր էր այժմ իրմէն մեծ եղբայրը — չէր գիտեր: Ո՞ւր էին մեծ մայրիկը, հարսները, հարսները, զինուոր հօրեղբօրը հինգ զաւակները իրենց մօրը հետ, գնդակահար՝ Եփրատը նետուած հօրեղբօրը թոռնիկը, տեղեկութիւն չունէր, թերեւս ողջեր կային, գուցէ բոլորն ալ անհետացած էին ... Նորէն բան մը չէր գիտեր: Գիտէր միայն որ մայրը մեռած էր աչիրէթին մէջ, մեծ հօրեղբայրը գնդակահար Եփրատը նետած էին: Մնացեալներու մասին ոչ մէկ լուր ունէր Մկրչ :

Աշուն էր, պաղ աշուն: Գիշերները չաղ կ'իջնէր ալ: Ցերեկները արեւը մարդ չէր տաքցներ: Մկրչ մերկ էր գրեթէ, ոտքերը բոպիկ, ոջլոտ, անծոտ գլուխը բաց ու մազերը մինչեւ ուսերը իջած :

Սկսաւ թաղէ թաղ, դռնէ դուռ դառնալ երերալով, լալով, փշուր մը, թուշ մը ուտելիք ճարելու համար :

— Տիա՛մճ ... տիա՛մճ ... (Մայրիկ, մայրիկ) :

Գիշերները կ'անցընէր անտէր, կիսաւեր քանդ Հայու տան մը անկիւնը, որուն խորէն անդադրում կը լսուէր անոր լացին սրտակեղէք ձայնը .

— Օ՛յ, օ՛յ տիամճ ... Ա՛խ, անամ ...

Օր մը, Մկրչ դրան մը ներսի դիէն՝ բակէն թոցուցած էր կանեփէ հին պարկ մը: Տակէն ծակ մը բանալով գլուխը մէջը անցուցած՝ մերկ, սրսփուն մարմինը ծածկած՝ վերէն վար ...: Երկու փոքր ծակեր ալ կողերէն՝ թեւերուն հաւասարութենէն, ի հարկին ձեռքերուն հանելու համար : Այս կանեփէ պարկը իր արիւնը գնած էր:

Անգամ մըն ալ ուրիշ բակէ մը հոլոված էր բերանը կոտրած կուժ մը ու տարած պահած էր «օթեւան»ը, մտածելով, — Օր մը պէտք կ'ըլլայ :

Ու այսպէս, անցան օրեր, մէկ – երկու շաբաթներ: Մկրչ քանի մը անգամ թաղերուն մէջ հանդիպեցաւ իրեն նման անտէր մանուկներու, որոնք նոյն պայմաններու տակ մուրիկութիւն ըրած էին բնակարանէ բնակարան դառնալով :

Հետզհետէ ծանօթացաւ քաղքին թաղերուն, չուկային: Ծանօթացաւ երբեմն իրեն հանդիպած մուրիկ մանուկներուն ու միացաւ անոնցմէ չորս հինգ հոգինոց խմբակի մը: Կոտրած կուժն առնելով գնաց անոնց քով, որոնք նոյնպէս Հայերու լքուած ու կիսաւեր տները կը գիշերէին քաղքին եզերքները ...:

Խմբակին երէցը՝ Արիֆ, հարցուց առաջին անգամ.

— Անունդ ի՞նչ է, ընկեր ...

— Մկրչ ... պատասխանեց մանկական միամտութեամբ :

— Մէնկո՞ւչ... Աղէկ, թող Մէնկուչ ըլլայ, թէեւ մեր դեղը Մէնկուչ կ'ըսէին.:

Ընկերները հաւաքաբար խնդալու պէս բան մը ըրին...:

— Ո՞ր տեղացի ես, հարցուց Արիֆ, երկրորդ անգամ :

(2)

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

պաշտօնեաներին եւ զինուորականներին սկսել է զարդարել համազգեստներով, փայլուն ուսադիրներով եւ աստիճանաւորումներով։ Եւ այս ամէնը աւելի մեծ չափով բանակի մէջ, որ այլեւս զրկուել է «կարմիր» տիտղոսից եւ կոչւում «ՍՍՍՌ-ի զինեալ ուժեր»։

Այժմ Ռուսաստանում գոյութիւն ունին յատուկ զինուորական դպրոցներ, որոնք կրում են Սուվորովի անունը, — ցարական այն զօրավարի, որ կռուել է Ֆրանսայի յեղափոխականների դէմ՝ մեծ դեր է կատարել գիւղական ապստամբութիւնների ճնշման մէջ ցարական Ռուսաստանում։ Ստեղծուած է սպայական դաս՝ ցարական սպաների յատուկ սովորութիւններով, նիստ ու կացով. մարաջախտներն ու զօրավարները ստանում են հողամասեր եւ տներ։

(Գրքի հեղինակը մոռացել է յիշել ցարական յայտնի զօրավարներ Սուվորովի, Կուտուզովի, ծովակալ Նախիմովի եւ Ս. Ալեքսանդր Նեւսկու անուններով տրուած շքանշանների մասին։ Բ.)։

Խ. Միութեան մէջ բառի իրական իմաստով վիճակագրութիւն գոյութիւն չունի։ Ոչ միայն արտաքին աշխարհից, այլեւ խորհրդային քաղաքացիներից գաղտնի են պահում թէ զինուորական եւ թէ տնտեսական, մինչեւ անգամ գիտական տեղեկութիւնները։

Որոշ տեղեկութիւններ էլ տրւում են այնպիսի ձեւով, որ բան հասկանալը անհնարին է։

Պատկերը լրացնելու համար, ներկայացնենք նաեւ «բանուորների եւ գիւղացիների» երկրում 1950 թ. «ընտրուած» Գերագոյն Խորհրդի անդամների թուական համեմատական տախտակը։

1316 անդամներից միայն «ընտրուելին» 85 բանուոր եւ հինգ գիւղացի։ Իսկ ճնշող մեծամասնութիւնը կազմում է աշխատաւորներից հոգեպէս կտրուած մի դաս, որի ձեռքին է երկրի քաղաքական եւ տնտեսական ամբողջ իշխանութիւնը։

Ահա այս է պատկերն այն երկրի, որ, իր ղեկավարների խօսքով, իրականացրել է... ընկերվարութիւնը եւ բռնել է համայնավարութեան ճամբան։

ԲԵՆՕ

ԾԻԾԱՂ

— Կինը մեքենայ մըն է. դրամը կը հանէ (ամուսինին քովէն), բամբասանքները կը գումարէ (իր սեռակիցներուն հետ), բարեկամութիւնները կը բաժնէ եւ մարդկային սերունդը կը բազմապատկէ ...։

×

Ամբակում անգործ է. Կ'երթայ կրկէսի մը վարիչին.

— Ինծի համար յարմար գործ մը կա՞յ ձեր կրկէսին մէջ։

— Ոչ, բոլոր կենդանիներս լման են ...։

ՏՈՄՍԵՐ

Ի՞ՆՉԵՐ ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ...

★

Հայրենակից Այր կը հարցնէ.

— Տղայ մը ունիմ քսանըհինգ չկայ. երեք տարիէ ի վեր քովս կը ... գործէ (ըսել կ'ուզէ, կ'աշխատի)։ Անցած օր մօրը ըսեր է թէ խենթի պէս «բռնուած» է տասնըութ տարեկան աղջկան մը, որ ծագումով Պուլկար է եղեր, շատ գեղեցիկ է եղեր, շատ բարի է եղեր եւ անոր պէս աղջիկ՝ այս աշխարհքին մէջ չկայ եղեր։ Այս լուրը ինծի տուաւ մեր ընտանիքը (ըսել կ'ուզէ, կինս), տղան քովս կանչեցի եւ իրեն հէլ տուի (ըսել կ'ուզէ, աղուոր մը յանդիմանեցի, դասը տուի) եւ վերջն ալ ըսի որ եթէ օտար աղջիկ առնէ, ժառանգութենէ կը զրկեմ։ «Ինչ կ'ուզես, ան ըրէ, ես այդ աղջիկը պիտի առնեմ» ըսաւ։ Գիտես, հիմակուան նորերը ինտոր կը պոռան իրենց ծնողքին երեսին. մեր ընտանիքը կուլայ. կը կենայ. ի՞նչ խորհուրդ կուտաս։

— Խորհուրդ տալու չափ փորձառութիւն չունիմ այս տեսակ խնդիրներու մէջ, բայց կարծիք մը կը յայտնեմ։ Տղադ յանդիմանելու պէտք չունիս, որովհետեւ եղած բան չէ որ անփորձ նորելուկ մը յանդիմանութեամբ «մարդ» եղած ըլլայ. անուշ լեզուն՝ օձը ծակէն կը հանէ. բացատրէ տղուդ որ աւելի լաւ կ'ընէ, եթէ հայ աղջիկ մը առնէ, որովհետեւ ամուսնական կեանքին մէջ, այնպիսի միջադէպեր կը պատահին որ միեւնոյն ցեղին զաւակները աւելի դիւրաւ իրարու խօսք կը հասկնան, քան երկու օտարներ ... Հասկցուր տղուդ որ մեր մէջ ալ բարի, գեղեցիկ ու ազնուական աղջիկներու սով չկայ, բայց, մասնաւորաբար դիտել տուր իրեն թէ աշխարհի որ անկիւնը կ'ուզէ թող երթայ, հայ կնոջ պէս կին պիտի չգտնէ, հայ մայրիկին պէս մայրիկ պիտի չգտնէ, հայ տանտիկնոջ պէս տանտիկին պիտի չգտնէ։ Եթէ չի հաւատար թող իր մօրը վրայ նայի ու հիանայ ...

Հայրենակից Բեն կը հարցնէ.

— Լսե՞ցիր, անցեալ կիրակի օր հայ պատուելի մը կը յանձնարարէր թէ մեր եկեղեցիներուն մէջ, պէտք է անգլերէնով կատարենք արարողութիւնները, որպէսզի նոր սերունդը բան մը հասկնայ։ Պատուելին կը հասկցնէր նաեւ թէ Լուսաւորչականներու գրաբար պատարագը պէտք է աշխարհաբարի վերածել. կամ ասոր պէս, բաներ մը հասկցնել կ'ուզէր։ Ինչ մեղքս պահեմ, ես շատ չհաւնեցայ այդ քարոզին։ Իմ կարճ խելքովս, տանկ «ալաֆըրանկա» բաներու պէտք չունինք. ինչո՞ւ համար իմ անուշիկ գրաբարս պիտի չգործածեմ եղեր. ի՞նչ կ'ըսես.

— Եթէ պատմութիւնդ վաւերական է, իրաւ հաւնելիք քարոզ չէ եղեր. յոյս ունիմ, սխալ հասկցած չես մեր հայրենակիցին խօսքերը... Ահաւասիկ իմ քարոզս — նոր սերունդը հայացնելու ուրիշ ձեւեր գտէք եւ ոտնձգութիւններ մի կատարէք մեր ժողովուրդին սեփական եկեղեցիէն ներս. կը բաւէ՝ հայ երդիքներու տակ խօսուած — ընդհանրապէս, կիսակատար — անգլերէնը կամ ֆրանսերէնը։ Հայուն Աստուածը իր վախճանին կը հասնի, երբ անգլերէնի — կամ նոյնիսկ, աշխարհաբարի — թարգմանէք մեր պատարագը, մեր «Այսօր Անճառ»ը, մեր «Առաւօտ Լուսոյ»ն, մեր «Ընկալ Քաղցրութեամբ»ը։ Ծիծաղելի չըլլանք, ամէն երեւոյթի մէջ, «օտարանալու» մեր ճիգերով։ Մենք, մեր «Տէր Ողորմեա»ն ու մեր «Հայր Մեր»ը պիտի երգենք ԳՐԱԲԱՐ։ Այդ հրաշափառ լեզուն չսիրողը կրնայ իր գլխուն ճարը նայիլ, առանց մեր գլուխը արդուկելու...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

•

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Մարտ 29ին Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը հանդիպեցաւ Ս. Օ. Շարանթօնի խումբին զոր կատարեալ կերպով պարտութեան մատնեց 5–2ով։ Այս խումբը տարիներով տիվիզիոն տ'օնէօրի դասակարգին մէջ կը գտնուէր ու լաւագոյններէն էր փարիզեան շրջանի խումբերէն։

Թէեւ իրենց դաշտին վրայ կը գտնուէինք, մրցումէն վերջ փոխ ընդունելութիւն մը սարքած էինք։ Ներկայ էին մեր եւ իրենց քաղաքապետները։

Ախոյենական վերջին մրցումը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 12ին Օլնէյի դէմ։ Առաջին վայրկեանին իսկ Զարիֆեան կը նշանակէր առաջին կէտը։ Հազիւ երկու վայրկեան վերջ, հակառակորդը յաջողեցաւ հաւասարիլ «քորնըր»ով մը։ Օգտուելով հովէն արդէ յարձակողականով երկրորդ մըն ալ կ'արձանագրէր։

Դադարէն վերջ, մեր խումբը տիրապետեց խաղին։ Դարձեալ Զարիֆեանի, ապա Յովսէփեանի կէտերը ապահովեցին մեր յաղթանակը 3–2ով։

Այսպէս, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը, միշտ հակառակորդին դաշտին վրայ, այս շրջանի իր կատարած 22 մրցումներով, 11 անգամ յաղթական ելաւ, վեց անգամ հաւասար մնաց եւ հինգ պարտութիւն ունեցաւ։ Ընդհ. դասաւորման մէջ, երրորդ տեղ կը պահենք Ալիս Քլիւպ եւ Ֆօնթէնէպլոյէ վերջ Րէտ Սթար չորրորդ է։ Մեր միւս խումբերն ալ նոյն դիրքին մէջ կը գտնուին, բացի կրտսերներէն որոնք երկրորդ են։

Այս տարի ալ Սէլէքսիոնէ մը ունեցանք Քատէ տը Փարիզ խումբին մէջ, մեր կրտսեր Գրիգորիկ Քիփիճեանը։

Ո՞վ է ըսողը թէ լաւ արդիւնքներ ձեռք ձգած չենք։

Այս քիչով մենք շատ կը գոհանանք։

Յոյսով ենք որ յաջորդ շրջանին պիտի կրնանք տիվիզիոն տ'Օնէօրի աստիճանին բարձրանալ։

Առաջին անգամ ըլլալով, մեր խումբը այդ դասակարգին պատկանող Ա. Ս. Ամիքալ խումբին դէմ պիտի մրցի Մայիս 1ին։ — Զ. Մուրատեան

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԸ

•

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի «Եղէգի» գիւղի Հայր. Միութեան կողմէ կազմակերպուած հաւկթախաղը, տեղի ունեցաւ ապրիլ 12ին, Շափիթրի սրահին մէջ։

Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը։ Հայրենակից Կ. Տէրտէրեան խօսեցաւ օրուան հարցերու մասին։

« Կանանչ կիրակի այսօրուան տօնակատարութիւնը վերապրումի լաւագոյն միջոցն է մեր հայրենակիցներուն համար»։ Այս առթիւ յիշեց զանազան անցքեր հայրենի գիւղէն։

Եզրակացնելով, յորդորեց մայրենի լեզուն սորվեցնել նոր սերունդին։

Յիշատակի այդ օրը լսեցինք նաեւ հայրենաշունչ երգեր, արտասանութիւններ, նոր սերունդի կողմէ։ Գնահատանքի արժանի էր կարգադիր յանձնախումբը, որ իր կարելին ըրաւ հանդիսականները գոհ ձգելու համար։ — Ներկայ մը

•

ՄԱԼԱԹԻԱՑՆԵՐՈՒ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ

Մալաթիոյ պատմութեան համար կազմուած յանձնախումբը 1952 Նոյ. 2ին Կեդր. վարչութեան հետ միացեալ ժողով մը ունեցաւ եւ որոշեց որ հեղինակաւոր պատմագիր մը պիտի պատրաստէ պատմական Մելիտինէի պատմութիւնը։ Նոյն հեղինակը նաեւ խոստացած է ստանձնել ամբողջական գրքի պատրաստութեան եւ հրատարակութեան ծանր պատասխանատուութիւնը։

Յանձնախումբս կոչ կ'ընէ անխտիր բոլոր Մալաթիացիներու, որպէսզի, անոնք որ 1895 ջարդի մասին գրութիւններ եւ արձանագրութիւններ ունին՝ ղրկեն յանձնախումբիս, ինքնապաշտպանութեան նկարագրութիւններով։ 1895ի ջարդին Մալաթիոյ Հայերը դիւցազնաբար դիմադրեցին Թուրք եւ քիւրտ հորդաներուն՝ անոնցմէ հինգ հարիւր զոհեր առնելով։

Կ'ուզենք նաեւ ունենալ խմբանկարները կամ նկարները բոլոր այն հայրենակիցներուն որոնք կամաւորական շարժումներու միանալով կռուեցան Կովկասի կամ Կիլիկիոյ ճակատները։

1915ի Համաշխարհային պատերազմին, Մալաթիան ալ կոտորուեցաւ անխնայ, տեղահանութեամբ եւ ջարդերով։ Նոյնպէս սպանդանոցը եղաւ տարբեր գաւառներէ հասնող դժբախտ Հայերու։ Վերապրող մեր հայրենակիցներէն կը խնդրենք որպէսզի, այդ սեւ օրերու նկարագրականները ղրկեն։

Անոնք որ իրենց մօտ ունին Մալաթիոյ եւ շրջանի շէնքերու, եկեղեցիներու, դպրոցներու, բնական տեսարաններու, անձերու տարազներու ժողովուրդին գործածած առարկաներու նկարներ, ազգ. կեանքի, հետ կապ ունեցող նամակներ, ժողովրդական երգեր, առածներ, հէքեաթներ, նախապաշարումներ, հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի, տեղական սովորութիւններու գրութիւնները յանձնախումբիս ղրկեն։ Նոյնպէս կ'ուզենք ունենալ կառավարական բարձր պաշտօնեաներու, եկեղեցականներու, դասատուներու, մտաւորականներու, ազգ. բարերարներու բժիշկներու, փաստաբաններու, յեղափոխական կազմակերպութեանց առաջնորդներու անունները, նկարները եւ կենսագրականները։ Ղրկուած գրութիւնները, նկարները խնամով պիտի պահուին եւ զանոնք օգտագործելէ ետք՝ յանձնախումբը կ'ապահովէ անոնց վերադարձը ղրկողներուն։

Ինչպէս Նոր Մալաթիոյ հիմնարկութիւնը նոյնպէս մեր ծննդավայրին՝ Մալաթիոյ պատմութիւնը եւս աւերժական յիշատակարան մը պիտի ըլլայ։

Մալաթիոյ պատմութեան յանձնախումբ

Ատենապետ՝ Խ. Մ. ՊՕՆԱՓԱՐԹԵԱՆ, ատենադպիր ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ, Խորհրդական Ցէկ. ՎԱՐԴԱՆՈՒՇ ՓԱՊՈՒՃԵԱՆ։ Հասցէ՝ —

EDUCATIONAL SOCIETY OF MALATIA
P. O. Box 95, Madison Sq. Station
New York 10, N. Y. (U. S. A)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Մեր ձայնը լսած էին եւ գիտէին որ կ'ուզէինք լսել։

— Համբերեցէք եւ յուսացէք, վերջ ի վերջոյ արդարութիւն պիտի ըլլայ ձեզի, ու ձեր կրած բոլոր նուաստութիւնները պիտի փոխարինուին ձեր վեհանձնութեան եւ ձեր արիութեան արժանի գնահատումներով։

Ատանա եղած ատենս, մեր ձեռնարկած բոլոր գործերուն մէջ բանտի այցելութիւնը ամէնէն դժուարն էր, ամէնէն աւելի պաշարուած խրթնութիւններով, բայց միւս կողմէ ամէնէն սրտապնդողը եւ ամէնէն աւելի մեզ եռանդ ներշնչողը, գոնէ հոն՝ չէինք տեսներ զարնուածներ, պարտուածներ եւ հլուներ։

Բոլոր անոնք որ զէնք ի ձեռին գտնուած էին կամ նշմարուած աղէտի օրերուն մէջ, բանտն էին։ Բոլոր անոնք որ իրենց կուրծքը դարձուցած էին թշնամիին, հոն էին. երիտասարդ եւ կեանքով լեցուն, աչքերնին վառուած կենսական եռանդով եւ պատրաստ՝ իրենց արձակուելու առաջին օրէն իսկ վերստեղծելու կեանքը եւ խանդավառութիւնը այդ աւերակ դարձած քաղաքին մէջ։

Ինչ խանդաղատանքով եւ ինչ գուրգուրանքով կը հսկէինք իրենց ճակատագրին վրայ, Պոլիսէն եկած ամէն մէկ լուր փոխն ի փոխ յոյսով եւ դողով կը լեցնէր մեզ. եւ երբ լաւ լուր մը ունենայինք հաղորդելիք, անտեսելով բոլոր դժուարութիւնները, կը դիմէինք իրենց ու միշտ դաժան զապթիէին ներկայութեան, կը ջանայինք մեր յոյսը, մեր դոյզն յոյսը ներշնչել անոնց։

— Ո՞վ ճերմակեղէնի պէտք ունի ...

Մեր ձեռքերը կը դողդղային անուններ արձանագրած ատեննիս. մեր աչքերը կը ժպտէին եւ անոնք կը հասկնային ու միշտ՝ սեւ, խորունկ ու տխրադին նայուածքներու մէջ, ուրախութիւնը կը ծագէր արշալոյսի մը նման։

Աւելի դժուար էր այցելել այն բանտարկեալներուն որոնք կը գտնուէին Թուրքերու հետ, բայց գիտէինք նաեւ որ անոնք ամէնէն դժբախտները եւ ամէնէն ճնշուածներն էն, եւ այդ իսկ պատճառաւ մեր նպատակներէն մէկը ըրինք մինչեւ իրենց հասնիլ։

Առաջին անգամ տպաւորութիւնը սոսկալի էր. երկար ատեն հարկադրուեցանք սպասելու բանտապետին խցիկին մէջ, որպէսզի պատերազմական ատեանէն գայ մեր հրամանը։ Բանտապետը ածիլուած գլխով, սեւ տարածուած մօրուքով մարդ մը, ծալլապատիկ նստած էր գզրոցի մը առաջք, որուն վրայ բացուած կը մնար խոշոր եւ ստուար տետրակ մը, բանտարկեալներու արձանագրութեանց տետրակը հաւանաբար։

Երբեմն բանտապահներ, ստահակ երեւոյթով, սեւ ու չոր դէմքերով ձեռքերնին զինուած մտրակով մը, կը մտնէին ու կ'ելլէին. գրեթէ ամէնքն ալ ածիլուած գլուխներ ունէին եւ գագաթնուն վրայ միայն մազի փունջ մը երկար թողուած, ծոպի պէս կ'իյնար մինչեւ ճակատնին։ Պզտիկ ու յարաշարժ բիբեր, անվստահութիւնով եւ կասկածով անհանգիստ, չէին հանգչեր ոչ մէկ կէտի վրայ։

Դժոխային բան կար մթնոլորտին մէջ, եւ այդ մարդիկը դիւրաւ դահիճի համեմատութիւններ կը ստանային ինծի համար. անոնք դաժան եւ տխուր ջին առհասարակ եւ դէմքերնին ծամածռուած դժգոհութիւններով։

Այդ խցիկին մէջ, այդ անգամ եւ ուրիշ անգամներ ալ, անմոռանալի ժամեր անցուցած ենք։ Երկար սպասումէն մեր սրտերը կը ճմլուէին, մեր լսածները ու տեսածները կը վերադառնային մեր մտքին եւ աւելի մթին գոյներով, աշխարհը կը սեւնար ու գերեզմանի պէս կարծես կը գոցուէր մեր վրայ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Գերմանիոյ անունը բան մը կ'արժէ նորէն : կացութիւնը խոցելի է տակաւին. մեզի կը մնայ ըմբռնել եւ շարունակել մեր վարած քաղաքականութիւնը: Արեւմտեան Գերմանիոյ նոր ընտրութեանց մէջ, այս աշնան, պիտի վճռուի աշխարհի ճակատագիրը: Իմ կարծիքով, այս 1953 թուականին պիտի տեսնենք վճիռներ որոնք աշխարհի ապագան պիտի ճշդեն երկար տարիներու համար» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ դէմ նոր խստութիւններ կը հաստատուին Մ. Նահանգներուն մէջ: «Խռովարար գործունէութեան» վերստուգիչ յանձնախումբը 218 էջնոց տեղեկագիր մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութիւնը Խ. Միութեան «խամաճիկն է իր կազմութենէն ի վեր (1919), թէ Մոսկուան է որ կը վարէ զայն, եւ թէ կուսակցութեան նպատակն է «Խորհրդային Ամերիկա» մը հաստատել: Յանձնախումբը կ'առաջարկէ որ կարմիրները արձանագրուին, անոնց դրամական աղբիւրները քննուին եւ վերջապէս ենթարկուին զանազան սեղմումներու :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան նոր դեսպանը, Պոհլըն, իր հաւատարմագիրները յանձնեց մառեշալ Վորոշիլովի :Արարողութիւնը անմիջապէս չարժանկարի վերածուեցաւ: Դեսպանը եւ Վորոշիլով մասնաւոր գրասենեակ մը քաշուելով, բարեկամական եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան: Դեսպանը յայտարարեց թէ «երկու երկիրները կրնան իրենց վէճերը կարգադրել բարեկամական ոգիով»: Վորոշիլով ալ նոյն միտքը յայտնեց :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍՈՒԶԱՆԱՒ ՄԸ, «Ռոլան Մորիյօ, 13 օր ջուրին տակ մնաց, կտրելով աւելի քան 1700 մղոն եւ Լոռիանը միացնելով Թուլոնի :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հանրապետութեան նախագահը Գահիրէ գնաց, պաշտօնական այցելութիւն մը տալու համար: Պիտի մնայ մէկ շաբաթ, խորհրդակցելով զօր. Նեկիպի հետ :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ կռիւներ տեղի ունեցան լեռնային շրջաններու մէջ, ընտրութեանց առթիւ: Մէկ հոգի սպաննուած, 25 հոգի վիրաւորուած են :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ պետութեան հնգամեակին առթիւ, մեծ զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ Հայֆայի մէջ: Ներկայ էին 300·000 քաղաքացիներ :

ՔԱՆՍԱՍ 150·000 եւրոպացի գաղթականներ պիտի ընդունուի 1953ի ընթացքին :

ԻԲՐԵՒ ՎԱՇԽԱՌՈՒ ձերբակալուեցան չորս ամբաստանեալներ, որոնք 60էն մինչեւ 400 առ հարիւր տոկոս կը պահանջէին Փարիզի մէջ, դրամ փոխ տալու համար : Ամբաստանեալները վարիչներն են կարգ մը ընկերութեանց, որոնք մասնաւորապէս կ'որսային տուն շինողներ կամ պետական պաշտօնեաներ, օգտուելով անոնց նիւթական անձկութենէն :

ՀՐԵԱՅ ջութակահարը, Եաշա Հայֆեց, որուն աջ թեւը ծանրապէս վիրաւորուած էր մոլեռանդի մը կողմէ, Երուսաղէմի մէջ, երկրորդ նուագահանդէս մը տուաւ, դարձեալ կտորներ նուագելով գերման երաժշտագէտ Ռիխարտ Շթրաուսի գործերէն: Ի պատասխան իրեն ուղղուած ըսպառնալիքներուն, ջութակահարը կ'ըսէ. — «Երկու տեսակ երաժշտութիւն կայ, լաւ եւ գէշ: Երաժշտութիւնը հայրենիք չունի »:

ՄԱՀԱՊԱՐՏ Ռոզէնպէրկներու (այր եւ կին) դատին վերաքննութեան համար նոր փաստ մը գտնուած է, ինչպէս կը հաւաստեն կարգ մը ամերիկեան թերթեր: Կ'ըսեն թէ կեղծ վկայութիւն տուած է իր ազգականը՝ Կրինկլէս :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սապունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սապունճեան եւ զաւակները, բոլոր ընտանեկան պարագաներով, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Սապունճեան ընտանիքին (Լաթաքիա) իրենց որդւոյն ՅԱԿՈԲ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ (բժիշկ, 27 տարեկան) եղերական մահուան առթիւ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՌՒԵՍՏԻ.— Կը խնդրուի ծանուցանել թէ փոքրիկն Իւէն Ֆարշեան (ութ տարեկան) այս հինգշաբթի, ժամը 2·15ին դաշնակով պիտի նուագէ Շէն Փարիզէնի վրայ, «Օ Ռուաեոմ տը լա Միւզիք»ի մէջ :

ԱՊՐԻԼ 11_24_Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց
ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)

Խօսք պիտի առնեն.— Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տիկին Հ. ԻՓԷԿԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Ֆրանսերէն) :

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն):

Մուտքը ազատ է

Իսկէն օթօքար վարձուած ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ Պ. Զատիկեանի մօտ, 20 ռիւ տը Տէփանս, մինչեւ հինգշաբթի :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ :

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ :

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան :

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՁՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մուտքը ազատ է :

★

ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Սգահանդէս Ապրիլ 23ի գիշերը ,Անճելիքում սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան : Յայտագիրը կը պարունակէ բանախօսութիւն, արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր մը, խմբերգներ եւ ընթերցում՝ ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանէ («Գամ Շինողները», զոր պիտի կարդայ բանաստեղծ Արամայիս Սրապեան):

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեան եւ մասնակցութեամբ Մալթիոյ Կրթ. Ընկերութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» կոմիտէի:

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին Դպրոցի սրահը :

Կը խօսի Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Յաջորդ օրը առտուան ժամը 9·30ին հանդիսաւոր պատարագ նահատակներուն համար Ծերանոցի մատրան մէջ :

★

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3·30ին, Հ.Յ.Դ. Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մուրատ խումբի : Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միջին Ֆրանսայի, Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ Միջին Ֆրանսայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերու: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ ուշ գիշեր Վալանս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը խօսի ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն), :

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, եւ հայկական պար, ինչպէս նաեւ եւրոպական պարերու համար մասնաւոր նուագախումբ : Կը ներկայացուի փոքրիկ զաւեշտ մը՝

« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ »

Հ.Յ.Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի մասնաճիւղին կողմէ: Առատ խմիչք եւ աղանդերներ : Գիները մատչելի :

MARCHANDS FORAINS
Avant de faire vos achats
visitez une fois la maison
A L'ELEPHANT
107, RUE D'ABOUKIR
Bonneterie et Confection
Un bon accueil vous attend
Prix imbattables

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:
ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15
ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը :

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» Ակումբին մէջ:

Կը խօսի Վ. ՄԻՍԹԻՔ: Նիւթը՝ Գ. Խաժակ :

Դասախօսութեանց օրերը ակումբին գրադարանը բաց է ժամը 7-9:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Րէժան սրճարանին վերնայարկը, 70, ռիւ Լաֆայէթ: Դասախօսն է Պ. Թ. Գաունիկեան : Նիւթը՝ Ջէյթուն եւ իր հերոսական պատմութիւնը : Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՋԵՌՆԱՐԿԸ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21·15ին, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ:

ՆԻՒԹ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ, Պիտի խօսին, կարդան ու արտասանեն մասնաճիւղի ընկերները :

Կը հրաւիրուին երիտասարդները:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Զարեհ Պերկամալիէն (Քազապլանքա) 50·000 ֆրանք, ի յիշատակ իր ողբացեալ զարմուհիին՝ Օր. ՄարգրիտՊերկամալիի, անոր մահուան տարեդարձին օրը (25 ապրիլ) Մարսէյլի հայ կարօտեալ ընտանիքներուն բաշխելու համար :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը կը նուիրուի, այս չորեքշաբթի, Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակին : Խօսք՝ Քաղաքական, գրական եւ եկեղեցական դէմքերու կորուստի մասին : Մուտքը ազատ է :

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սափրիչի խանութ մը: Արդիական կարգուսարքով, երեք աթոռ այր մարդու եւ չորս աթոռ կիներու համար: Ունի տրամադրելի բնակարան եւս երկու սենեակ եւ ընդարձակ խոհանոց : Ջուր, ելեկտրականութիւն :

Դիմել 69 ռիւ Կինմեռ, Իսի:

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ
« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր Ի » Ի
Հոչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ
Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով
Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ
Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ·
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր· վեցամսեայ· 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 23 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7049 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2460

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՐՁՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

•

Այսպէս ուրեմն, փորձութեան շրջան մը բացուած է նորէն, իբրեւ հետեւանք Խ· Միութեան կարգ մը ձեռնարկներու եւ Մ· Նահանգներու նախագահին պատմական ճառին :

Բովանդակ մարդկութիւնը անհամբեր կը սպասէ տրամաբանական եզրակացութեան :

Այզընհաուըրի ճառը տեսակ մը մարտակոչ է, որուն պատասխանը որքան չուտ հասնի, այնքան պիտի պարզուի մթնոլորտը :

Կարճ խօսքով, Մոսկուայի գործնական առաջարկներէն՝ կախում ունի կացութեան մեղմացումը կամ ծանրացումը :

Ինչպէս կ'երեւայ, Խ· Միութիւնը հաշտարար բանաձեւ մը յօրինած է, նաեւ, Մայիս մէկի տօնակատարութեան առթիւ:

Մոսկուայի անթենը առջի օր հաղորդեց գլխաւոր նշանախօսքերը, որոնք զգալապէս մեղմ են, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ :

Ահաւասիկ առաջին նշանախօսքը ·

— « Չկայ որեւէ խնդիր որ չկրնայ կարգադրուիլ խաղաղ միջոցներով, փոխադարձ համաձայնութեամբ »:

Այս առթիւ ալ նոր հաւաստիքներ՝ Մոսկուայի խաղաղասիրական ջանքերու մասին·— Պայքար նոր պատերազմի մը դէմ, միջազգային գործակցութիւն, բարեկամական յարաբերութիւններ բոլոր երկիրներու հետ :

Միջազգային մամուլը մասնաւորապէս կը մատնանշէ թէ բանաձեւը չի պարունակեր որեւէ մարտակոչ «ամերիկեան աշխարհակալութեան» կամ «աշխարհակալ նախայարձակման» դէմ :

Յայտարարութիւնը կ'ողջունէ գերման ժողովուրդը, մաղթելով արագ հաշտութիւն եւ «վերահաստատում ժողովրդավար, խաղաղասէր և անկախ Գերմանիոյ»:

Անշուշտ այս հաւաստիքները բաւական չեն, արեւմտեան ճակատին կասկածները փարատելու եւ օրուան կնճիռներուն լուծումը փութացնելու համար :

Մանաւանդ որ, Մոսկուայի աջ թեւը, կարմիր Չինաստանը տարբեր լեզու մը կը գործածէ: Խստօրէն կը ձաղկէ Մ· Նահանգներուն «աշխարհակալները եւ անոնց յարձակողական քաղաքականութիւնը »:

Աւելի յառաջ երթալով, չինական բանաձեւը կը յիշէ «ամերիկացի աշխարհակալներու մանրէական պատերազմը, Ճափոնի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, անոնց օգտագործումը իբրեւ խարխուխ նախայարձակ պատերազմի»ին:

Այս հակասական յայտարարութիւններն անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ խորհրդային ճակատը տակաւին չէ թօթափած իր կանխակալ կարծիքները :

Հետեւապէս, արեւմտեան ճակատը վըստահօրէն կը գտնէ որեւէ թուլացում՝ վերազինման աշխատանքին մէջ:

Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարը, որ Փարիզ հասած է արդէն, Ատլանտեանի Խորհուրդին գումարման առթիւ, նաւ նստելէ առաջ կ'ազդարարէր ·

— « Խ· Միութեան վերջին ձեռնարկները, որոնք պիտի քննուին այս ժողովին մէջ, չեն կրնար որեւէ կերպով փոփոխել ապահովութեան ներկայ ծրագիրները : Չկայ որեւէ բան որ արդարացնէ մեր ճիգերուն թուլացումը կամ Ատլանտեան կազմակերպութեան տկարացումը » :

Դեռ աւելի բացորոշ տեսակէտ մը ·

— «Ընդհակառակն, զօրաւոր պատճառներ ունինք հաւատալու թէ ազատ աշխարհին յարաճուն ուժը կրնայ վճռական ազդեցութիւն գործել Խ· Միութեան վրայ, ի նպաստ խաղաղութեան » :

Կը նշանակէ թէ տակաւին երկար պիտի տեւէ փորձութեան շրջանը :

Շ·

ԱՊՐԻԼ 11 - 24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ
ՎԱՂԸ, ՈՒՐԲԱԹ, ԺԱՄԸ 21-ԻՆ (ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Դ. ԷՋ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ԱՒԵԼՑՆԷ՞ ԻՐ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ՃԻԳԵՐԸ

ՀԱԿԻ (Հիւս· Ատլանտեանի Կազմ·) 11րդ խորհուրդը պիտի գումարուի այսօր, հինգշաբթի, Շայոյի պալատին մէջ, նախագահութեամբ Դանիոյ արտաքին գործերու նախարարին :

Ժողովին գլխաւոր նպատակն է հաստատել 1953ի վերազինման ծրագիրը որ առկախ ձգուած էր անցեալ դեկտեմբերի ժողովին մէջ, իբրեւ հետեւանք Մ· Նահանգներու վարչական փոփոխութեան :

Երէկ Փարիզ հասան 14 զինակից պետութեանց պատուիրակութիւնները: Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարին կ'ընկերանան փոխադարձ օգնութեան վարչութեան տնօրէնը, պատերազմական եւ ելմտական նախարարները, միացեալ սպայակոյտին պետը՝ զօր· Պրէտլի, որոնք արդէն Եւրոպա կը գտնուէին, քննական պտոյտներ կատարելու համար :

Օրակարգի խնդիրները արդէն քննուած են զինուորական յանձնախումբին կողմէ : Երկու հիմնական խնդիրներ պիտի քըննուին առաջին առթիւ·— 1· Խ· Միութեան հաշտարար ձեռնարկները իրապէս պակսեցուցա՞ծ են այն ռազմական վըտանգը որուն դէմ ճակատ յարդարած է Ատլանտեանի դաշինքը ·— 2· Ի՞նչ պիտի ըլլայ ամերիկեան օգնութեան գումարը Եւրոպայի: Իրազեկներ կը նախատեսեն 1300 – 1400 միլիոն տոլար :

Առաջին հարցումին պատասխանը տըւաւ Պ· Ֆ· Տըլը, երբ Ուաշինկթըն կը գտնուէր (տես խմբագրականը): Իսկ երկրորդ հարցումին պատասխանը կրնայ տալ միայն Մ· Նահանգներու խորհրդարանը, որ յառաջիկայ յունիսին պիտի քուէարկէ 1953 – 54 տարեշրջանի վարկերը :

Մասնագէտներու կարծիքով, նոր վարկերը պիտի բաժնուին երեք տարիներու վրայ, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը: Մօտ 890 միլիոն տոլար կը նախատեսուի հիմնական ծախքերու համար, (քանի միլիոն պիտի յատկացնեն օդանաւային խարիսխներու շինութեան, Գերմանիոյ մէջ): Միւս կողմէ, կը սպասուի որ Մ· Նահանգները աւելի մեծ քանակութեամբ ապսպրանքներ տան Ֆրանսայի, զինամթերք պատրաստելու համար: Անգլիա աւելի բաժինը պիտի ստանայ, 500 միլիոն տոլար, ի հաշիւ օդանաւերու շինութեան (400 որսկան օդանաւ եւն·) :

Տեղական թերթերը այս առթիւ դիտել կուտան թէ Ֆրանսայի վերազինման ճիգերը պիտի չաւելնան 1953ի ընթացքին, ոչ ալ զինուորութեան շրջանը երկու տարուան պիտի բարձրանայ, ինչպէս միշտ կը պահանջեն Անգլիա եւ Պելճիա: Նոյն իսկ Պ· Փլեւէն երկարաձգումը անխուսափելի կը նկատէր քանի մը շաբաթ առաջ :

Օրակարգին վրայ կը գտնուի նաեւ Ատլանտեան ճակատի զինուորներու յաւելման խնդիրը: Շատ մը մասնագէտներ աւելի կարեւորութիւն կ'ընծայեն որակին քան թէ քանակին: Պակասը պիտի լրացնեն օդանաւերու յաւելումով: Կը կարծուի թէ 1954ի վերջը պիտի ունենան 5600 օդանաւ, փոխանակ 4000ի: Բայց սպարապետութիւնը կը պահանջէ աւելի քան 7000, իբրեւ հետեւանք Միջերկրականի եւ Հիւս· ծովու մէջ կատարուած ռազմափորձերու :

× Մ· Նահանգներու նախկին նախարարը՝ զօր· Մարշըլ եւ ուրիշ երկու հարիւր ականաւոր դէմքեր բաց նամակ մը ուղղելով Ատլանտեանի զինակիցներուն, կ'առաջարկեն կրճատել մաքսատուրքերը, ջնջել առեւտրական եւ դրամական սեղմումները: Այս առթիւ չորս կէտերէ բաղկացեալ ծրագիր մը մշակած են, աւելի քիչ ծախքով աւելի ամուր պաշտպանութիւն մը ապահովելու համար :

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔ ՄԸ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ
ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉԸ ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ Իրանի ապահովութեան բոլոր միջոցները շարժման մէջ դրուած են, գտնելու համար ոստիկանութեան վերատեսուչը, զօր· Մահմուտ Աւշարտուս, որ անհետացած է առջի գիշեր :

Թեհրանի անթենը կը ծանուցանէ թէ սպայակոյտը 500·000 րիալ (իբր 15·000 տոլար) պարգեւ խոստացած է, վերատեսուչը գտնելու համար: Այս գումարը պիտի ճարեն Թեհրանի զօրաբաժնին սպաները եւ զինուորները :

Զօրավարին անհետացումը ռումբի մը պէս պայթեցաւ ամբողջ Իրանի մէջ, մանաւանդ որ տեղի կ'ունենան Շահին եւ վարչապետին կուսակիցներուն միջեւ պատահած ընդհարումներէն ետք: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Տոքթ· Մոսատեղ ծանրակշիռ պարագայ մը կը նկատէ այս դէպքը եւ թէ քննութիւնը յանձնած է մասնաւոր յանձնախումբի մը: Խստօրէն պաշարուած է այն շրջանը ուր վերջին անգամ երեւցաւ զօրավարը: Ոստիկաններ եւ զինուորներ խուզարկութիւն կը կատարեն տունէտուն:

Անհետացած վերատեսուչին քարտուղարը կ'ըսէ թէ ինք պաշտօնատուն եկաւ սովորականին պէս: Եկած նամակներուն մէջ կար հատ մը որ մեծապէս ազդեցզօրավարին վրայ: Առանց քննելու միւս նամակները, մէկ ժամ վերջը զօրավարը հրամայեց կառք մը բերել եւ քշեց դէպի խորհրդարանին շրջակաները: Հոն ճամբեց կառավարը, պատուիրելով սպասել մօտակայ պահականոցը: Կառավարը սպասեց մինչեւ առտուան դէմ, յետոյ լուր տուաւ թէ վերատեսուչը անհետացած է :

Զօրավարը կեդրոնական դէմք մըն է Տոքթ· Մոսատեղի ապահովութեան տեսչութեան մէջ: Ինքն էր որ հրամայեց գործօն թէ պահեստի սպաներու, խմբագիրներու եւ ուրիշ քաղաքացիներու ձերբակալումը, երբ վարչապետը հրաշքով կը փրկուէր փետր· 28ի խռովութիւններէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովի խորհրդային նախագահին քաղաքական խորհրդականը, Սեմենով, ետ կանչուեցաւ: Իր յաջորդն է Պ· Եուտին: Առաջինը այդ պաշտօնը կը վարէր քանի մը տարիէ ի վեր եւ պատասխանատու կը համարուի պաղ պատերազմի սաստկացման:1949ին բարձրացած էր արտակարգ դեսպանի աստիճանին, միեւնոյն ատեն նշանակուելով խորհրդական՝ զօր· Զուիքովի, մասնագիտական խնդիրներու համար: Իր յաջորդը անդամ է Կեդր· Կոմիտէի եւ Խ· Միութեան լաւագոյն տեսաբաններէն մին: Անդամ է գիտութեանց Ակադեմիա ին եւ հեղինակ շարք մը գիրքերու եւ յօդուածներու: Ա–

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք ·—

Տէր եւ Տիկին Մելիք Մուշկամպարեանէ (Մարսէյլ), 5000 ֆրանք :

Յ· Յառաջականէ (Մարսէյլ) 4000 ֆր·:

Ընկերուհի Զ· Սերոբեանէ (Նիւ Եորք) 4000 ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԴԻՒՐԻՆ ՃԱՄԲԱՆ ԳՏԵՐ ԵՆ...

Երէկուան թերթը տպուած էր, երբ թղթաբերը նամակ մը յանձնեց Լոնտոնէն, հետն ալ՝ մեքենագիր տեղեկատու :

Եօթը էջէ կը բաղկանար այս վերջինը, (միայն մէկ էջի վրայ գրուած) : Ճակատը՝ հետեւեալ արձանագրութեամբ (միշտ անգլերէն) ·—

Լոնտոնի Հայկական Համայնական Խորհուրդ: Տեղեկատու: Թիւ 4·— Ապրիլ 1953 :

Իրապէս տեղեկութիւններ կը հաղորդէ գաղութի կեանքէն·— Մերի Թադուհիին մահը՝ ցաւակցական հեռագրով մը: Բանալէճ –խմբագրական մը իրենց ներքին կեանքէն: Եւ «Պամիան ինչպէս կ'եփեն»· — Արտասահմանի հայ երիտասարդութիւնը այլասերա՞ծ է: Ապա Մեքսիկեան արուեստի ցուցահանդէսը :

Խմբագրութեան ուղղուած նամակէ մը կ'իմանամ թէ թերթը չորս խմբագիրունի:

Կարեւոր լուր մը,— Լորտ քաղաքապետը շնորհակալութեամբ ստացած է 153 սթերլին 11 շիլին, իբրեւ նպաստ հայ համայնքէն :

Անշուշտ պիտի հարցնէք·— Ինչո՞ւ անգլերէն եւ ոչ թէ հայերէն:

Ես ուրիշ ձեւով կը դնեմ հարցումը ·

— Որո՞ւ համար կը խմբագրուի այս տեղեկատուն :

Արդարեւ, անոնք որ կը հետաքրքրուին հանրային գործերով, մեծ մասով տարեցներ են եւ լաւ հայերէն գիտեն: Շատերը հաց – պանիր անգլերէն մը հազիւ կը հասկնան :

Իսկ նորերը կամ նորելուկները՝ «փինկփոնկ», «տէնիսինկ», թերեւս «պրիճ » եւ «փոքէր» կը հոլովեն :

Այսքան շո՞ւտ պիտի ծերանար Լոնտոնի հայ գաղութը, քանի մը ազգ· լուրեր անգամ անգլերէն խմբագրելու համար :

Համայնական Խորհուրդ եւ անգլերէն տեղեկատու ...

Չե՞ն ըմբռներ թէ ո՛ւր կը տանի այս դիւրին ճամբան :

Այս ընթացքով, ոչ թէ ազգ եւ եկեղեցի, այլ հասարակ «Հայր Մեր»ն անգամ չեն կրնար փրկել : ՎԱՀԷ

տեն մը խմբագիր ալ եղած է պաշտօնական շաբաթաթերթի մը :

ՎԱԼԱՆՍԻ քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ, ընկերվարական կուսակցութեան թեկնածուներու ցանկին մէջ կը գտնուի մեր համակրելի բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան : Անշուշտ մեր ֆրանսահպատակ հայրենակիցները պիտի փութան իրենց քուէները կեդրոնացնել այս ցանկին վրայ :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան կեդր· վարչութիւնը որոշեց ընդհ· դատախազին չյայտնել իրենց անդամներուն անունները եւ եկամուտի աղբիւրները, ինչպէս պահանջած էր մասնաւոր յանձնախումբը: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը, զոր ստորագրած է նախագահը՝ Ֆոսթըր, կ'ըսէ·— «Կուսակցութիւնը արհամարհանքով կը մերժէ այն վերագրումը թէ իր անդամները օտարին գործակալներն են »:

ՔՈՐԷԱՅԻ վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներուն փոխանակումը կը շարունակուի:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

ՄԻՇՏ ՃԵՐՄԱԿԵՐԵՍ

●

Բարեգործութիւնը մէկն է մարդկային գեղեցկագոյն առաքինութիւններէն, որոնք մարդուն մէջ կը յատկանշեն գլխագիր Մարդը, իր բոլոր ազնուական պտորոգելներով: Ամէն մարդ չի կրնար բարեգործ դառնալ, որովհետեւ ամէն մարդ առաքինի չէ: Կամ չունի առաքինութեան այդ տեսակը:

Բարեգործը այլ ձեւով կ'ըմբռնէ իրերն ու կեանքին պարտադրանքները: Անոր տեսողութիւնը ունի աւելի լայն շրջագիծ եւ խիղճը՝ գերազանցապէս վճիտ խորութիւններ: Մարդկային կարօտութեանց կը մօտենայ ան իր սրտի ամբողջ զգայնութեամբ եւ անոր խիղճը, բնազդօրէն, լայնօրէն կ'արձագանգէ ի շահ հանրային ամէն կարիքի: Այս պատճառով ալ, բարեգործը կը շարժի ոչ այնքան աչքին տեսածովն ու ականջին լսածովը, որքան սրտին զգացածովն ու խղճին պարտադրածովը: Երբ զգայուն են սիրտն ու խիղճը, ձեռքը կը հասնի արդէն աչքի տեսածին ու ականջին: Ու կը հասնի առանց արտաքին լծակներու օգնութեան, առանց կոչի ու թախանձանքի: Կը հասնի ինքնամուղ, անձնապարտադիր ու չսակարկուած պատրաստութեամբ մը:

Ճշմարիտ բարեգործներ են անոնք, որ կարիքի մը առջեւ կամ դիմումի մը պարագային չեն սիրեր քերել իրենց ականջին ետեւը: Ալիւր չեն փռեր չուանին վրայ: Ու պատրուակներ չեն հնարեր չտալու կամ քիչ տալու համար: Ոչ ալ կը սպասեն, որ ուրիշներ սորվեցնեն իրեն տալու կերպը, կամ զգացնեն իրեն իր պարտականութիւնը:

Մեր խօսքը չի վերաբերիր անշուշտ ունեւոր մարդու բարեգործութեան: Ճիշդ է որ ունեւորի մը լայն ու լիաբուռն մէկ բարեգործութիւնը տեղ կը բռնէ, գումար կ'ուռեցնէ, թիւեր կը կլորցնէ, բայց նոյնքան ճիշդ է, որ չունեւորին տուածն ալ կ'արժեւորուի առաւելապէս իր բարոյական նշանակութեամբ, երբ կը տրուի նոյնպէս սրտանց, գիտակցօրէն եւ խղճի պարտադրանքով: Մանաւանդ որ չունեւորը կուտայ ոչ թէ իր յաւելեալէն, այլ օրուան վաստակէն կամ սեւ օրուան պահուած փոքր խնայողութիւններէն: Կուտայ հետեւաբար իրապէս զոհաբերելով:

Ահա, տալու եւ սրտանց տալու այս առաքինութեամբ օժտուած մեր ազգակիցներուն կը պարտինք այն զեկոյցը, զոր Լիբանանի Թեմական Առաջնորդը հրատարակեց անցեալ օր թերթերու մէջ: Ուրախ էր լուրը: Պէյրութի հայ համայնքը տիրացած էր 205 հազար լի. ոսկի արժէքով երկու կալուածներու, Ս. Նշան եկեղեցւոյ անմիջական շրջանակին մէջ: Մէկը, ընդարձակ շէնք մը, որ Իրանի այժմու դեսպանատունն է, իսկ միւսը այն շէնքը, ուր կը գտնուի մեր Առաջնորդարանը: Անդաղտնապահութի՞ւն մը ըրած պիտի ըլլանք՝ արդեօք զեկոյցին վրայ աւելցնելով նաեւ մեր այն տեղեկութիւնը, թէ Առաջնորդարանի շէնքը, յիսունըհինգ հազար լիբանան. ոսկիով գնած եւ ամբողջութեամբ համայնքին նուիրած է՝ անանուն մնալ փափաքող մէկ ազգակից միայն, այն ալ հեռաւոր գաղութէ մը: Ազգակից մը՝ շարքէն այն մեծահոգի բարեգործներուն, որոնք կալուածներ եւ այլ հարստութիւններ կտակած են ազգին, բայց չեն ուզած, որ գէթ իրենց կենդանութեան, խօսուի այդ մասին:

Թանկագին է այս հարստութիւնը Պէյրութի հայ համայնքին համար: Թանկագին, ոչ միայն իբրեւ նիւթ, այլեւ իբրեւ բարոյական արժէք: Ձեռք ձգուած յաջողութիւնը կը նշանակէ, որ մեր ժողովուրդը, իր գիտակից մասով, անտարբեր չէ ազգային կարիքներու կամ պահանջներու հանդէպ եւ գիտէ բանալ իր քսակը, շատով — քիչով մասնակցելու համար այդ պահանջներու բաւարարման նպատակով կատարուած ձեռնարկներուն: Տուեր է ան ասկէ առաջ, երբ ուրիշ կարիքներու համար դիմում եղած է իրեն: Տուաւ ան այսօր, երբ զոյգ մը կալուածներու գնման անհրաժեշտութիւնը բացատրուեցաւ իրեն ազգային իշխանութեանց կողմէ: Պիտի տայ վաղն ալ, ամէն անգամ, երբ այլ կարիքներու պարագային, նուիրահաւաք մարմիններ պիտի դիմեն իր պարտաճանաչութեան, խղճին ու բարեսիրական զգացումներուն:

Նշանակալից է այս յաջողութիւնը նաեւ մեր ազգ. վարչութեան քաղաք. Ժողովին համար, որ գործի գլուխ եկած մէկ օրէն հանդիսացաւ ձեռներէց, աշխատունակ եւ շինարար մարմին մը: Որեւէ ազգային մարմնի կարողութենէն վեր չէ համայնքի ընթացիկ գործերուն մատակարարումը: Մինչդեռ, բացառիկ ընդունակութիւններու տէր պէտք է ըլլայ այդ մարմինը, իր հերթական աշխատանքէն դուրս ուրիշ հիմնական, կարեւոր գործեր ալ գլուխ հանելու համար: Ահա այդ բացառիկ ընդունակութիւնները երեւան բերաւ ներկայ Քաղաք. Ժողովը մօտաւորապէս իր երկարամեայ գոյութեան ու գործունէութեան ընթացքին: Եւ գործով հաստատեց, թէ ժողովուրդը սխալած չէր իր ընտրութեան մէջ: Այդ պատճառով ալ, մեր ազգակիցները ընծայեցին անոր իրենց լաւագոյն աջակցութիւնը: Վստահութեամբ շրջապատեցին զայն: Դիւրացուցին անոր նախաձեռնութիւնները: Ու պսակեցին զանոնք յաջողութեամբ:

Համայնքը դեռ ունի շատ մը ուրիշ կարիքներ, որոնք, վստահ ենք, բաւարարութիւն պիտի գտնեն իրենց հերթին:

ԱԶԴԱԿ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆ՝ ԱՓՐԻԿԷ

●

Երբ Ափրիկէի անունը տրուի, իսկոյն մեր աչքերուն առջեւ կը պարզուին սեւամորթները, իրենց թամ – թամներով, կախարդներով ու տարօրինակ բարքերով, ինչպէս՝ իր անապատները, կոյս անտառները, օձերն ու փիղերը եւ հասարակածային անշնչելի կլիման:

Իրականութիւնը տարբեր է: Եթէ մինչեւ ԺԹ. դար շատ սահմանափակ միջոցներ կային փոխելու Ափրիկէի ֆիզիքական պատկերը, օգտագործելու անոր բնական անսպառ հարստութիւնները, բարեփոխելու տեղացի ժողովուրդներու կենցաղը եւ զայն դարձնելու մարդկային հոծ զանգուածներու բնակավայր, Ի. դարը իր մեքենականութեան ու ճարտարարուեստի հսկայական յառաջդիմութիւններով եւ հիւլէական գիւտերով, լայն հնարաւորութիւններ կ'ընծայէ մեծ ծրագիրներ կազմելու եւ Ափրիկէն նկատելու վաղուան նոր աշխարհը:

Ամերիկան ալ 150 տարի առաջ Եւրոպայի ներկայ վիճակէն տարբեր չէր: Սակայն մէկուկէս դարու կարճ ժամանակուայ մը ընթացքին կրցաւ աշխարհի ամէնէն զօրեղ ու հարուստ երկրամասը հանդիսանալ, շնորհիւ իր ժողովուրդին յամառ ջանքերուն ու բնական հարստութիւններու: Ափրիկէն ալ սկսած է առարկայ դառնալ լայն հետազօտութեանց: Արդէն իր արտադրութիւնները հասած են պատկառելի քանակութեանց որոնք, օրէ օր կը բազմապատկուին: Եւրոպական երկու երկիրներ, Անգլիան եւ Պելժիա, հասկցած են Ափրիկէի աշխարհագրական առաւելութիւնները: Պելժիական Քոնկօն սկսած է դառնալ երկրագունդին ամէնէն մեծ հանքային ու մետաղագործական հանգոյցներէն մին: Իսկ Անգլիան ընտրած է Նայրոպի – Մօնպասա - Մաք Քայմրոտ եռանկիւնը, որ տակաւին երէկ անծանօթ աշխարհ մը՝ այսօր սկսած է հոն ծնունդ առնել կարեւոր ճարտարագործութիւն մը:

Ելեկտրական արտադրութեան գետնի վրայ Ափրիկէն կը համախմբէ աշխարհագրական լաւագոյն պայմաններ, ունենալով աշխարհի միջին բարձրութեանց ամէնէն բարձր կատարները եւ անձրեւային երկար եղանակներ: Մասնագէտներու համաձայն Ափրիկէի գետերու ելեկտրական ուժի արտադրութիւնը կրնայ հաւասարիլ ամբողջ աշխարհի ելեկտրական արտադրութեան կէսին: Անուրանալի է ելեկտրականութեան կարեւորութիւնը ներկայ դարուս, երբ ալիւմինիոմի իւրաքանչիւր թոնի արտադրութեան համար 25 հազար քիլովաթ–ժամի ելեկտրականութիւն կը սպառի:

Ափրիկէի գետերը կը ներկայացնեն բացառիկ առաւելութիւններ: Օրինակ, արեւմտեան եւ հասարակածային շրջաններու գետերը կ'ընդունին տարեկան 4500 միլիմեթր անձրեւ: Քամերունի մէջ՝ 11 հազար միլիմեթր: Մինչդեռ Ֆրանսայի գետերը կը ստանան միայն եօթը հարիւր միլիմեթր անձրեւ: Հասարակածի 108 ջրվէժները կրնան արտադրել տարեկան 300 միլիառ քիլովաթ - ժամ տարեկան: Այսինքն, Ֆրանսայի ներկայ արտադրութեան քսան անգամը: Քոնկօ գետը կը համադրէ անմրցելի կարելիութիւններ: Իր ջուրերուն վազքի քանակը Հռենոսի ջուրերուն քառասուն անգամն է: Իր աւազանը Ամազոնի աւազանին չափ ընդարձակ է: Իսկ իր ընթացքին միջին բարձրութիւնը աւելի բարձր յիշեալ գետերէն: Միայն իր ստորին ընթացքի եւ Մաթատիի ջրվէժներուն շահարկումը կրնայ արտադրել հիւս. եւ կեդր. Ամերիկաներու ելեկտրական ուժի ներկայ արտադրութեանց կրկինը: Հերման Սէկէլ, գերմանացի ճարտարագէտը, որ մասնագէտ է Ափրիկէի ջրագրական խնդիրներու հսկայական ծրագիր մը կազմած է Քոնկոյի ջուրերէն ծով մը կառուցանելու: Ըստ իր ծրագրին, գետին ստորին ընթացքը, հետեւելով գետին նախկին աւազանին՝ կրնայ լեցնել Պալթիկ ծովէն ընդարձակ տարածութիւն մը: Այսինքն՝ Ռուսերուն առաջադրած Սիպերիական ծովուն չորս անգամը: Բնական բարձրութիւններով շրջապատուած, այդ ծովը պիտի ունենար վեց հազար քիլոմեթր շրջագիծ մը: Իր գլխաւոր առաւելութիւնը պիտի ըլլար կրկնապատկել Կեդր. Ափրիկէի ջրային ուժի հնարաւորութիւնները, Սահարայի անապատը ոռոգել եւ հիւս. Ափրիկէն օժտել կլիմայական առողջ պայմաններով: Սակայն այս ծովին լեցուիլը պիտի պահանջէր 130 տարի: Ծրագրին իրագործումով, կեդրոնէն մինչեւ հիւսիս ափրիկեան այդ հողաշերտը պիտի ունենար երեք ներքին ծովեր, Քոնկօն, Ջատը եւ Վիքթորիան, որոնք ոչ միայն պիտի լուծէին ներքին հաղորդակցութեանց եւ ապրանքներու փոխադրութեանց դժուարին հարցերը, այլ եւ մշակելի պիտի դարձնեն երկու միլիառ քառակուսի քիլոմեթր անջրդի հողեր: Նոյնպէս իրենց ելեկտրական ուժի առատութեամբ պիտի ստեղծուէին ելեկտրաքիմիական համադրական ճարտարարուեստութեանց, պարարտացուցիչ աղերու եւ այլ քիմիական նիւթերու պատրաստութեան կեդրոններ:

Ելեկտրաքիմիական եւ ելեկտրամետաղագործական ճարտարարուեստներու տեսակէտով Ափրիկէն ունի հարուստ նախանիւթեր: Պոքսիթի հանքերը կը պարունակեն մօտաւորապէս 300 միլիոն թոն շահագործելի հանածոյ, որ ռուսական արտադրութեան երեք անգամն է եւ կրնայ մրցիլ երկրագունդի ամէնէն հզօր ալիւմինիոմի ընկերութեանց հետ: 1915ին Քօթ տ'Օրի հանքերէն կը հանուէր մէկ թոն մանկանէզ: Այժմ՝ մէկ միլիոն թոն, որ աշխարհի արտադրութեան մէկ քառորդին կը հաւասարի: Ռոտեզիոյ մէջ կը հանուի տարեկան 64 հազար թոն քրոմ: Այսինքն՝ աշխարհի արտադրութեան 45 առ հարիւրը: Ափրիկէն կ'արտածէ նաեւ 85 առ հարիւր քոպալթ:

Ասոնք հազուագիւտ մետաղներ են եւ վերջինը այժմ կը գործածուի ինքնամուղ օդանաւերու շարժիչ մեքենաներու թեւիկներու շինութեան մէջ: Պղինձի, զինկի, անագի, փլատինոմի, թանթալի արտադրութիւնները եւս արագօրէն կ'աւելնան: Ափրիկէն կը պահէ նաեւ մինչեւ հիմա գտնուած ուրանիոմի հանքերուն 50 առ հարիւրը: Պելժիական Քոնկոյի մէջ գտնուած են աշխարհի ամենահարուստ պղնձահանքերը որոնք 17 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութիւն մը կը ներկայացնեն ու 30 միլիոն թոն կը գնահատուին, 25 առ հարիւր զուտ մետաղով:

Ափրիկէի կարեւոր հարստութիւնը կը կազմէ նաեւ փայտը: Ան ունի հիւս. Ամերիկայի անտառներուն տարածութեան հաւասար անտառներ: Իր առաւելութիւնը կը կայանայ նաեւ անտառներուն շուտ աճելուն մէջ: Եթէ Եւրոպայի մէջ ծառ մը կը հասնի 40 տարիէն, Ափրիկէի հասարակածային կլիմային տակ կը հասնի վեց տարիէն:

Ինչպէս գիտենք փայտի գործածութիւնը աշխարհի մէջ իբրեւ նախանիւթ թուղթի խմորի պատրաստութեան, օրէ օր կ'աճի անհամեմատօրէն: Միայն թուղթի խմորի (սէլիւլոզ) սպառումը կը հասնի տարեկան վաթսուն միլիոն թոնի: Առ այժմ փայտի արտադրութիւնը աննշան է Ափրիկէի մէջ, փոխադրական միջոցներու դժուարութեան եւ տաք կլիմային պատճառաւ: Եւրոպա իր 275 միլիոն հեկտար անտառներով կ'արտադրէ 425 միլիոն սթեր (խորանարդ մեթր) փայտ: Մինչդեռ Ափրիկէն 325 միլիոն հեքթար անտառով միայն քսան միլիոն սթեր:

Ուրիշ կարգ մը տեղեկութիւններ ալ՝ յառաջիկային:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՈՅԱՃԵԱՆ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

ՄԿՐՉԸ...

★

Մկրչ խոշոր գլուխը վար կախեց, լուռ, երբ թէ կը մտածէր:

— Աղէկ, աղէկ Մէնկուչ: Կ'երեւի՝ շատ պզտիկ ըլլալուդ համար գեղիդ անունը մոռցեր ես...:

Այսքանով վերջացած էր հարցումներու շարքը եւ Մկրչը դարձած՝ Մէնկուչ կամ Մէնկուչ եւ իրենց խմբակին անդամը:

Խմբակին մէջ կային թէ Քրդու եւ թէ Ղըլըշի տղաք: Թերեւս սա մէկն ալ հայ խլեակ մըն էր...: Շահեր անունը կուտային իրեն... Խարտեաշ մազերով՝ խաժ աչուըներով: Իրմէն մէկ երկու տարու մեծ կ'երեւէր ու սիրալիր՝ իրեն հետ, ինչպէս երէցը՝ Արիֆ:

Երբ զինքը աշխէթէն բերին ու քաղաք նետեցին՝ Թուրքերէն քիչ գիտէր սակայն քրդերէնը սահուն կը խօսէր: Ու քանի մը ամիսը բաւական եղաւ Թուրքերէնն ալ խօսելու ազատօրէն: Խմբակին գործածած լեզուն էր...:

Պատերազմը կը շարունակուէր: Մեր մարտիրոսութիւնը վերջ չէր գտած: Սովը, սովը մեռցնելու վախի կողքին մանգաղը սրած կը հնձէր: Սովը, իր անկշտում երախը բացած կը լափէր:

Անտէր, ծնողազուրկ, անօթի ու մերկ մանուկներու համար կորած աղտի, ոջիլներուն մէջ, դիմանալու, յարատեւելու ու տոկալու համար այդ օրերու « կեանք » կոչուածին էն առաջ ու ամենակարեւորը ուտելու բան մը ճարելն էր:

Ու Մկրչները թուշ մը՝ դգալ մը ուտելիք ճարելու համար կը գործածէին իրենց կրցած բոլոր միջոցները.— Մուրիկութիւն, գողութիւն եւայլն: Շաբաթը անգամ մը երկուք յարձակում՝ շուկային ետեւը՝ Փոխլու – Ջային վրայ գտնուած սպանդանոցը, ճարելու համար արիւն, աղիք, փորոտիք ու կճղակներ, կռիւ մղելով շուներուն հետ...: Արշաւանք՝ բանջարանոցներու, սեխանոցներու, պտղատու ծառերուն վրայ, հասկերու յափշտակում...: Խոյանք շուկան հաց ծախողներու ափսէներուն վրայ ու փուռերը...: Ահ, ձմեռը ... Ուտելիք ճարելու ամէն աղբիւր կը ցամքէր, կը մնար միայն սպանդանոցը, սակայն այն ալ կը նուազէր ձմեռը: Հացավաճառներէն հաց գողնալու ձեւերն ալ շուտով մաշած էին...:

Այդ օրը, իրենց խմբակը դէպի Ուռու – Ծառի կողմերը ձմերուկ, սեխ ու վարունգ գողնալու մեկնած էին: Մկրչ «տունը» մնացած էր: Քանի մը օրէ ի վեր աչքի ցաւէ կը տառապէր եւ, արեւմարէն ետք միայն կրնար քիչ մը դուրս ելլել, աչուին բանալ:

Այդ իրիկունը երբ դուրս ելաւ ու աչուին բացաւ արեգակին հեռանալէն վերջ, աւելի հերնկած, մեղմացած զգաւ ցաւը: Զգաց որ իր սովորական տեսողութիւնը վերագտած՝ կրնար առաջուան պէս յստակօրէն տեսնել մինչեւ հեռուները:

Երերուն քայլերով երկնցաւ, եկաւ մինչեւ Ծիկլիչէն թաղին ու լայն ճամբուն վրայի զուռով, կամարակապ աղբիւրը պաղուկ: Ամառուան արեգակին հրեղէն շողերը հեռացած, անհետացած էին հեռաւոր լեռներու կաժերէն անգամ:

Մկրչ լուաց աչուին, երեսները, խմաւ աղբրին սառնորակ ջուրը: Թարմացաւ, զովացաւ ու աւելի յստակցաւ աչուըներուն տեսողութիւնը:

Դարձաւ ու նստաւ աղբրին ետի դիւնի՝ ցանկապատին վրայ, որ կ'երկննար ու կը լայննար իր շրջագիծին մէջ շինելով խոշոր պարտէզ – զբօսարան մը...: Անոր վերի դիւնի վրայ տակաւին կանգուն կը մնար երկյարկանի, բարձրկեկ ու լայնանիստ շէնք մը (հայկական դպրոց): Դռներէն ներս – դուրս կ'ընէին անդոյն, տխեղծ ու հնամաշ հագուստներով զինուորներ...:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

(3)

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԵՐԵԿՈՅԹԸ

●

Ինչպէս հաղորդած էինք, շաբաթ իրիկուն հանդիպում մը սարքուած էր «Յառաջ»ի նոր խմբագրատան մէջ, տեղափոխութեան եւ ծաւալի ընդարձակման առթիւ: Ներկայ էին աւելի քան յիսուն հոգի, ներկայացուցիչներ երեք յաջորդական սերունդներու որոնք 28 տարիէ ի վեր թերթին շուրջ համախմբուած՝ իրենց ջերմ բարեկամութեամբ, ընկերական սիրալիր վերաբերումով եւ անվերապահ աջակցութեամբ նպաստած են «Յառաջ»ի յարատեւութեան, բարգաւաճման:

Հաւաքոյթը իր մտերմական շունչով ներկաներուն համար եղաւ առիթ մը արտայայտելու իրենց զգացումները թերթին հանդէպ որ, շատերուն համար դարձած էր նոյնիսկ դպրոց մը:

Պ. Ա. Խոնդկարեան վարելով սեղանը յաջորդաբար խօսք տուաւ անոնց որ տեսակ մը ներկայացուցչական հանգամանք ունէին, իբրեւ գաղափարի կամ գրչի ընկերները խմբագրին:

Ընկեր Հրանդ Սամուէլ, իբրեւ խմբագիրը եւ աշխատակից առաջին օրէն, ներկայացուց այն դժուարին եւ նախնական պայմանները, որոնց մէջ սկսաւ ոտքի կանգնիլ թերթը, նախ օր ընդ մէջ ու 1927էն սկսեալ իբրեւ օրաթերթ, դառնալով նորահաստատ գաղութին առաջնորդը:

Ընկեր Մ. Պարսամեան որուն ծանօթութիւնը «Յառաջ»ի խմբագրին հետ կուգար շատ հինէն, Կարինի «Յառաջ»էն, յիշեց դրուագներ այն օրերէն, երբ Բարձր Հայքի այդ բոցավառ թերթը իր յեղափոխական թափով կը դառնար ջահ մը որ նախ Կովկասի մէջ շողալէ վերջ, պիտի անցնէր Փարիզ:

Ընկեր Աշոտ Իսահակեան վեր առաւ «Յառաջ»ի «երիտասարդական խենդութիւնը» խանդավառ ու յեղափոխական՝ որ Դաշնակցութեան շունչով թափ տուած էր հոգիներու թռիչքին: Մաղթեց որ միշտ մնայ նոյն «խենդը» եւ տարիներու բեռան լրջութիւնը չկասեցնէ անոր թափը:

Ընկեր Լ. Գեւոնեան, որ տարիներով վարած էր թերթին վարչական ծանր աշխատանքը, ըսաւ. «Այդ բոլորը որ հոս թուեցիք գործին արտաքին ճակատն է, անոր ամէնէն ծանր հոգը ներքինն է: Պէտք է տեղեակ ըլլալ մօտէն այդ հսկայ դժուարութեանց, ըմբռնելու համար Շաւարշին կորովը ու յարատեւելու կամքին ուժը: Ճիշդ է որ մեքենաները կը կոտրին, տառերը կը մաշին, կը հիննայ նիւթը, բայց խմբագրին հաւատքը, կորովը եւ կամքը կը մնայ միշտ ամուր:

Տիկին Զ. Սերոբեան, գործօն անդամ Ամերիկայի ՀՕՄին, որ մասնաւոր պաշտօնով մը կը շրջի գաղութները իբրեւ ներկայացուցիչ Անչայի, ճշգրիտ բառերով պատկերացուց գաղութներու վիճակը: Առանց մամուլի, առանց մշակոյթի ուժին, առանց հաւատաւոր եւ կորովի մարդոց աշխատանքին, իր արմատներէն, հողէն կտրուած ծառի մը պիտի նմանէր, դատապարտուած մեռնելու: Տիկինը դրուատելով «Յառաջ»ի կատարած աշխատանքը, ըսաւ թէ մենք Ամերիկայի մէջ ուրիշ աչքով կը նայինք «Յառաջ» ստացողներուն վրայ, աւելի բարձր դասելով զանոնք:

Պ. Ա. Խանճեան.— «Յառաջ»ի լեզուին մասին խօսելով ըսաւ. «Ես իմ հայերէնս սորված եմ «Յառաջ»էն, անով կերտած եմ իմ գրելու լեզուս, եւ այսօր լեզուի դասեր կուտամ նոյն թերթին սիւնակներուն մէջ, իբրեւ ախոյեան անոր մաքրութեան: Իմ գրական համեստ աշխատանքս՝ ես կը պարտիմ Շաւարշ Միսաքեանին, որ 25 տարի առաջ Ժընեւի մէջ գտաւ զիս ու քաջալերեց:

Յ. Տէր Յակոբեան.— Պոլսէն սկսած բարեկամութեամբ մը կապուած խմբագրին, քսան տարի միասին տքնեցանք թերթը դնելու ամէն օր մամուլին տակ, հակառակ բազմապիսի դժուարութեանց: Սատանային ձեռքը, որ երբեմն կը խանգարէր ամէն բան, մամուլ կամ տողաշար, կ՚աշխատէինք կոտրել: Շաւարշը եկաւ նոր տեղ, թերեւս տակաւին չհանգստացաւ բոլորովին: Ես հանգստացայ սակայն, պատասխանատուութենէ ազատելով: Կը մաղթեմ որ ինքն ալ ունենայ այնպիսի միջոցներ որ այլեւս ազատի շատ մը դժուարութիւններէ:

Ա. Հաբէլեան.— Ատեն մը աշխատած ըլլալով «Յառաջ»ի մէջ, իբրեւ խմբագիր, պատմեց դրուագներ անոր ներքին աշխատանքէն եւ ամենօրեայ կեանքէն: Ըսաւ թէ խմբագիրը խիստ է ոչ միայն ուրիշներուն, այլեւ ինքն իրեն հանդէպ:

Պ. Ն. Սարաֆեան որ միշտ հաճոյքով աշխատակցած է թերթին, գնահատեց անոր արժէքը իբրեւ հայկ. մշակոյթի լաւագոյն արտայայտութիւններէն մին, իբրեւ ախոյեան մեր ժողովուրդին դիմանալու պայքարին: «Որքա՜ն ճիշդ էին Տիկին Սերոբեանի խօսքերը՝ մեր հողէն, արմատէն կտրուած անսուաղ, կորստեան դատապարտուած բազմութիւններուն համար: Գիրն ու գրականութիւնն ալ այդ ծառին երակներուն մէջ աւիշը կը հոսեցնեն: Ահա «Յառաջ»ը իր դերին մէջ:

Ընկեր Հ. Բալուեան.— Ճիշդ է որ ընկ. Միսաքեան իր խմբագրական բացառիկ կարողութեամբ, իր ուժեղ խմբագրականներով, իր լեզուով ու իր յարատեւելու, յաղթելու կամքով կը ներկայանայ մեր մամուլին լաւագոյն դէմքերէն մին. բայց ես կը նկատեմ ուրիշ բան մը իր մէջ որ աւելի քան հազուագիւտ է եւ նոյնքան բացառիկ: Այդ, իր բարոյական դիմագիծն է: Իր մէջ բարոյական մարդն է որ անսայթաք յաղթած է ամէն կարգի դժուարութեանց եւ «Յառաջ»ը բերած է իր այսօրուան հանգրուանին:

Ընկեր Պ. Զպուքճեան մաղթեց որ արտայայտուած համակրանքի, գնահատանքի խօսքերը վերածուին գործի եւ ներկայ թէ բացակայ բոլոր մեր մտաւորական ուժերը իրենց աշխատակցութեամբ թեւ թիկունք ըլլան խմբագրին, իր շատ դժուարին պարտականութեան մէջ:

Ընկեր Վ. Պարոնվարդեան.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ մաղթեց որ ընկեր Միսաքեան երկար ատեն մնայ իրենց առաջնորդը, վարպետը եւ «որբ չձգէ զիրենք», ինչպէս ըսաւ ինք իրենց վերջին պատգամ. ժողովի փակման իր ճառին մէջ:

Ընկեր Խ. Վշտունի, որ նոյնպէս «Տունէն» կը նկատուի, ոչ միայն իր աշխատակցութեամբ այլ եւ ամենօրեայ իր ներկայութեամբ թերթին աշխատանքի ժամերուն, ըսաւ. «Դժուար է այսպէս ներկայացնել «Յառաջ»ը եւ անոր խմբագիրը կցկտուր բառերով ու հապճեպ: Անոնց դերը Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, 28 տարի անվկանդ ու յարատեւ, կարելի չէ ամփոփել քանի մը սիրալիր նախադասութիւններով: Այն ամենօրեայ աշխատանքը զոր կը տանի խմբագիրը, իր սեղանին առջեւ, առտուն կանուխ, իրիկունը մինչեւ ուշ ատեն, ես կը նկատեմ գերմարդկային բան մը, ոչ - սովորական: Մաղթենք որ այդ ուժը երբեք չպակսի իրեն:

Հիւրերը վայելեցին փոքրիկ գեղարուեստական բաժին մըն ալ: Տիկին Ա. Բալուեանի, Օր. Ա. Առաքելեանի եւ Օր. Գավէգեանի քաղցրալուր երգերով: Հայրենասիրական խմբերգներ ալ ոգեւորեցին մթնոլորտը:

Պ. Խոնդկարեան հաւաքոյթը փակելէ առաջ իր կարգին պատկերացուց «Յառաջ»ի խմբագրութեան պայքարելու ըոււպ եւ լուրջ ձեւը զոր շատ աւելի ազդու եւ արդիւնաւոր կը գտնէ քան կծու եւ անտեղի յարձակումը: Տրամաբանութեամբ, փաստերով եւ հանդարտ վճռականութեամբ մը տարուած պայքարը կը բարձրացնէ մամուլին դիրքը հանրային կեանքին մէջ, եւ անոր «խօսքին» կուտայ աւելի կշիռ: «Այս առթիւ փափաք յայտնեց որ այսպիսի հանդիպումներ ըլլան աւելի յաճախ, մտքերու փոխանակութեամբ: Փոխադարձ լուսաբանութիւնները կրնան մեծ պակաս մը լրացնել, Փարիզի մտաւորականութեան եւ թերթին աշխատակիցներուն համար:

Ամէնէն եաքը խօսեցաւ Շ. Միսաքեան. որ իր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնելէ վերջ, քանի մը դրուագներ յիշեց իր երիտասարդութեան օրերէն, Պոլիս, երբ Մաքսիմ Կորքի կը թարգմանէին եւ սկանտինաւեան գրականութիւն կը սերտէին: Իր վրայ խորապէս ազդած էր Էմիլ Վերհառնի մէկ տաղը, «Գերագոյն խենդութեան խենդերը»: Եւ գտաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Յիշեց նաեւ ուրիշ դրուագ մը Բարձր Հայքէն, եւ Ռոստոմի մէկ խօսքը, երբ Կարինէն քալելով Սասուն կ՚երթային: Ու վերջացուց, շեշտելով թէ պիտի շարունակէ տքնիլ նոյն խանդավառութեամբ եւ վճռականութեամբ:

Հիւրերը ցրուեցան բարեմաղթութիւններով, պարբերաբար իրարու մօտ ըլլալու, խօսակցելու խոստումներով:

Ներկայ էր նաեւ Հ. Սահակ վրդ. Սեւանի Նախկին տեսուչը, որ համակրական խօսքերով եւ օրհնութիւններով մասնակցեցաւ ընդհանուրին խանդավառութեան:

Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Պ.Պ. Վ. Մելիքեան, Ռ. Թադէոսեան, Զ. Մութաֆեան, Բիւզանդ Թօփալեան, Զ. Գաղաղեան, Գ. Աղամեան, Քրմոյեան, Ա. Իւլիւպէյեան, Գ. Տարօնեան, Հ. Ալաբէկեան եւն.:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻԿԻՆ ԼԵՖՍԻՈՒՍԻ օգնելու համար Հ. Բ. Ը. Մ.ը տարեկան 400 տոլարի յատկացում մը պիտի ընէ Պերլինի այն ծերանոցին ուր ան կը մնայ ներկայիս: Ասկէ զատ Նպաստից Յանձնախումբը պարբերաբար ուտեստեղէնի ծրարներ պիտի ղրկէ Տիկ. Լեփսիուսի:

ՊԱՆԻԱՍ (Սուրիա) կը գտնուի Լաթաքիա Թրիփոլի ճամբուն վրայ: Ինչպէս գրած ենք արդէն, ներգաղթէն առաջ հոն կային 5 - 6 հայ ընտանիքներ: Իրաքի քարիւղի ընկերութեան հաստատումով կազմուեցաւ հայ գաղութ մը — 35 ընտանիք, եւ 40 – 45 ամուրի երիտասարդներ: Անոնք կը վայելեն տեղացիներու համակրանքն ու վստահութիւնը: 1951ին կազմուեցաւ Պանիասի մարզական «Կամք» միութիւնը եւ մտաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ: «Կամք» միութիւնը միակ հայկ. կազմակերպութիւնն է եւ կը վարէ գաղութին ազգային, կազմակերպչական կրթական, մարզական եւ բարեսիրական գործերը: Այս միութեան շնորհիւ Պանիասի Մարոնի քոյրերու դպրոցէն ներս դասապահերուն վրայ աւելցաւ նաեւ հայերէնի դասը, հայ աշակերտներուն համար: Լաթաքիոյ հոգեւոր հովիւ Հմայեակ քհնյ. Երէցեանի վախճանումով գաղութը մնաց առանց քահանայի: Ան հերթական այցելութիւն կը կատարէր: Ծնունդի Խթման իրիկունը երկսեռ երգչախումբ մը տուն տուն այցելեց եւ երեք հարիւր ս. ոսկիի հանգանակութիւնը յատկացուց Ազգ. Բուժարանին, իսկ 50ը Ս. Օ. Խաչի պատսպարանին: Ներկայիս կ՚աշխատին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբ մը հաստատել, ազգային գործածելու համար իբրեւ դպրոց, եկեղեցի եւ հաւաքավայր:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ:— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 եւայլն:

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝

PRO : 86 - 60

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ (63)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

●

Երբեմն բանտապահներ կամ պատահական այցելուներ կուգային կը խառնուէին նոյն խցիկին մէջ. ծուխէն եւ զարշահոտ շնչառութիւններէն օդը նողկալի կը դառնար: Առ հասարակ մեր ներկայութիւնը մեծ զարմացում եւ հետաքրքրութիւն կը ներշնչէր եւ մինչեւ իսկ կը դիզուէին դրան առաջքը, դիտելու համար մեզի:

Բայց այդ վայրագ, գրեթէ անասնային մարդիկը, նոյնիսկ դուրսէն անցնող անցորդները որ կը կենային ակնածանքով եւ յարգանքով կը վարուէին մեզի հետ, այդ պարագան մեծ չափով դիւրացուցած էր մեր գործունէութիւնը:

Դեռ խցիկին մէջ՝ դուրսէն կը լսէինք անանուն ժխոր մը որուն մէջ երբեմն կ՚որոշէինք հայհոյալի բացագանչութիւններ, շղթայի ձայներ եւ ծխնիներու կոինչը: Քայլ մը անդին բանտին երկաթեայ ցանկապատն էր, եւ դառագեղի մէջ արգիլուած գազաններու պէս, հոծ բազմութիւն մը ոճրագործներու դիզուած էր հոն:

Այդ հրէշներուն, այդ մարդակերպ աբածներուն մէջ էր որ վերջապէս կը գտնէինք մերինները: Անոնք կը յառաջանային, կը մօտենային ցանկապատին եւ հոդ կը տեսակցէինք: Սրտաճմլիկ անձնուիրութիւններու, վեհանձն անձնազոհութիւններու ականատես եղած ենք այդ նոյն երկաթեայ ցանկապատին առաջքը: Հոն էր որ բանտարկեալ պատանի մը իրեն տրուած դրամական նպաստը մերժելով, տուաւ իր քովը կեցող տժգոյն եւ վտիտ բանտարկեալի մը ըսելով, թէ ինքը առողջ ըլլալով, օրապահիկ հացէն զատ ուրիշ բանի պէտք չունի. հոն էր որ տեսանք թէ ինչպէս կոնակնուն շապիկը կուտային աւելի կարօտ ընկերոջ մը. եւ հոն էր որ դարձեալ լսեցի ուրիշ նորահաս երիտասարդի մը բերնէն.

— Իմացայ որ ծնողքս շատ են աշխատեր ու շատ դրամ ծախսեր ինծի համար. գացէք գտէք զիրենք եւ ըսէք թէ զուր տեղն է, թող իմ տեղս սա մարդը ազատել աշխատին, ընտանիքի հայր է:

Ու մատովը կը ցուցնէր անդին, անկար, սրունքներուն վրայ դեդեւող մոխրագոյն մազերով եւ մօրուքով մարդ մը որ չէր յաջողած մինչեւ մեզի հասնելու:

Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ եղած են եւ ի՞նչ էին այդ թանկագին խառնուածքները դէպքէն առաջ ու հիմա: Ամէն պարագայի՝ դժոխային դժբախտութիւններու եւ դերմարդկային տառապանքներու այդ խառնարանէն՝ իրենցմէ շատերուն հոգիները զտուած եւ մաքրուած դուրս եկած էին ոսկիի պէս:

Օր մը դիպուած ու բանտ գացած ըլլալով՝ մեր սովորական այցելութիւնը ընելու, իմացանք որ դատապարտուած Հայեր պիտի մեկնին Փայաս: Ամէն ջանք ըրինք զիրենք տեսնելու եւ հարկ եղած օգնութիւնները ընելու:

Կացութիւնը ճնշիչ էր, կարելի չէր երեւակայել աւելի սարսափելի պատկեր մը: Բանտին երկաթեայ ցանկապատին ետեւէն հարիւրաւոր ոճրագործներու գլուխներ կ՚երեւային եւ անհամար աչքեր, արիւնի մէջ խեղդուած բիբեր կը բոցավառէին ու հետաքրքրութեամբ մեզի կը նայէին:

Վերջապէս, այդ քստմնելի ամբոխին մէջէն ճանչցանք մերինները, — դատապարտուածները, եւ անոնք պէտք չունեցան ինքզինքնին անուանելու. մեր աչքերը ճանչցան զիրար:

Այդ դատապարտուածներու շարքէն էին Կազօղճի Միհրան, քաջ որսորդ, — որուն համար կ՚ըսէին թէ հինգ հարիւր հոգիի կեանք փրկած է — Նազար Ինճէեան՝ որ մեզի յանձնարարեց իր երկու տղաքը որոնք հիւանդանոցը կը գտնուէին, եւ ուրիշներ:

Այդ մարդիկը, որոնց մէկ մասը ինքնապաշտպանութեան բնազդէն մղուած՝ հարիւրաւոր կեանքեր ազատած էին, աւելի բախտաւոր պարագաներու մէջ իբրեւ հերոսներ պիտի ներկայանային:

Իրենք կը սպասէին թերեւս որ ճառագայթող ճշմարտութեան դէմ բոլոր քսութիւնները, բոլոր զրպարտութիւնները անզօր պիտի ըլլային ու իրենց քաջ քաղաքացիի արարքները պիտի վարձատրուէին:

Այլ սակայն, դատապարտուած ու շղթայակապ կը պատրաստուէին երթալ Փայաս այն Թուրքերուն հետ որոնց հետ դէմ առ դէմ գտնուեցան կռուի օրերուն: Իրենց վաստակաբեկ ու վիշտով ազնուականացած դէմքին վրայ ոչ դառնութիւն կար, ոչ յուսաբեկութիւն, ոչ ջլատում:

Իրենց պարզ հոգեբանութիւնը չէր տանջուեր բնաւ, ու հաւատք ալ ունէին թէ մէկ օրէն միւսը պիտի ճշդուէր իրենց դերին մեծութիւնը ու այն մարդիկը որ շղթայ կ՚անցնէին իրենց ոտքերուն, օր մը թերեւս իրենց կուրծքը պիտի զարդարէին պատուանշաններով:

Մեզի կարելի չէր երկար խօսիլ իրենց հետ, բայց իւրաքանչիւրին դէմքը տպաւորուած էր անջնջելի կերպով մեր մտքերուն մէջ: Բան մը կար որ կը ներդաշնակուէր մեր մտածումներուն հետ, եւ այն ալ տառապանքին հպարտութիւնն էր:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Առջի օր ալ հարիւր դաշնակից գերիներ յանձնուեցան, 500 կարմիրներու փոխա– րէն ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, երկու ըմբոստ զօրաբաժին – ներ միացած են։ Ֆրանսացիները ուրիշ կարեւոր դիրք մը եւս պարպեցին։ Տեղա– կան թերթերը կը գրեն թէ Լաոսի երկրին մէկ երրորդը ըմբոստներուն ձեռքը ան – ցած է ։

ԼԻԹՈՒԱՆԻՈՅ նախարարներէն վեցը պաշտօնանկ եղան եւ իրենց տեղ նշանակ– ուեցան Ռուսեր, նոր հրամանագրով մը ։ Նոյնպէս Ռուսի մը յանձնուեցան երկրին ոստիկանական բոլոր ուժերը։ Հրամանա– գիրը կը միացնէ ապահովութեան եւ ներ– քին գործերու նախարարութիւնները, ինչ– պէս ամբողջ Խ ·Միութեան մէջ ։

ՌԸՆՈՅԻ բանուորներէն 2500 հոգի ար– ձակուեցան, գործադուլի մը հետեւան – քով։ Անհատապէս պիտի կանչուին, երբ փակուած աշխատանոցը վերաբացուի ։

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐՈՒ դէմ հալածանքնե– րը կը շարունակուին Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ։ Եպիսկոպոսները բողոքա – գիր մը ներկայացուցին, գանգատելով թէ ցարդ 50 երէցներ ձերբակալած են, ա – ռանց լուր տալու իրենց։ Բողոքագիրը կ՚ըսէ թէ այս հալածանքները հիթլերա – կան օրերը կը յիշեցնեն։ Կը կարծուի թէ խորհրդային իշխանութիւնը կ՚ուզէ իր թեկնածուները տեղաւորել աւետարանա – կան եկեղեցւոյ գլուխը ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, 6000 երէցներէն հազիւ 8–10 հոգի «յառաջդիմական» ճակատին միա - ցած են։ Եպիսկոպոսներուն բողոքագիրը կը գանգատի թէ բազմաթիւ աշակերտներ վտարուած են, վասն զի չէին ուզեր քաշ– ուիլ աւետարանական երիտասարդներու միութենէն։ Այս առթիւ «տմարդի» կը կոչէ դատական մեթոտները ։

ԳԻՆԵՐՈՒ ելեւէջները վերսկսած են Կեդր· Հալին մէջ։ Կաղամբը եւ սալաթի– նը բարձրացան, հաւկիթը եւ նոր գետնա– խնձորը աւելի աժան կը ծախուին ։

ԼԻՈՆԻ 35րդ տօնավաճառը վերջացաւ մեծ յաջողութեամբ։ Կը մասնակցէին 5000 ցուցադրողներ, որոնց 60 առ հարիւ– րը այժմէն վերապահած են իրենց տեղե– րը ,յառաջիկայ տարուան համար։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահին այցելութեան առթիւ, Գահիրէի մէջ կը կարծեն թէ պի– տի աշխատի միջին ճամբայ մը գտնել , Սուէզի վէճը լուծելու համար։ Նախագա– հը վերջերս ուրիշ արաբական երկիրներ ալ այցելած էր։ Իրազեկներ կը հաւաս – տեն թէ նախագահը պիտի թելադրէ պա– հել անգլիացի մասնագէտները, եթէ անգլ· զօրքը քաշուի Սուէզի շրջանէն։ Նախա – գահ Շամունի վարկը մեծապէս բարձրա– ցած է արաբական երկիրներուն մէջ, վեր– ջին պտոյտներէն ի վեր ։

ՊԱԼԹԻԿԻ «ԾԻՊՐԱԼԹԱՐԸ» կը շինուի Խ · Միութեան կողմէ։ Ամրութեանց եւ ռուզանաւերու խարիսխի շինութեան կը մասնակցին 18·000 բանուորներ որոնց 8 հազարը քաղաքական յանցաւորներ են։ Շինութիւնները կը կատարուին Ռուկէն կղզիին մէջ, լեհական սահմանագլուխէն 80 քիլոմեթր հեռու ։

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ հինգ Ջինացիներ , որոնք օրջ մը հաստատեր էին Կառ տը Լիոնի մէջ , ափիոն ծխելու համար ։ Կա– լանաւորներէն մէկը խոստովանեցաւ թէ միայն ցերեկները կը ծխէր , վասն զի ֆրանսացի կինը կը գանէր հոտէն։ Ոստի– կանութիւնը գրաւեց 450·000 ֆր · արժէ– քով ափիոն ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Զ· Ռ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Ենայի Թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔ– ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին ֆրանսացի արուես– տագիտուհիներ ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Առնուվիլի հոգաբարձութեան հրաւէ – րով, «Ազատ Հայաստան»ի ասուլիսը տե– ղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ խորհրդա – րանին մէջ, ապրիլ 25ին, շաբաթ ժամը 20 ·30ին, նուիրուած ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒ – ՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 30ամեակին ։

Մուտքը ազատ է ։

Ա Պ Ր Ի Լ 1 1 – 2 4 – Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ

եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց

ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)

Կը նախագահէ Հ· ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ· ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ։

Խօսք պիտի առնեն.— Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ , Յ· ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տիկին Հ· ԻՓԷԿԵԱՆ , Մ· ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻ - ՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Ֆրանսերէն) ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱ– ՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ– ցին Օր· ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ) , Շ· ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ· ԳԱՐԻՊԵԱՆ (արտասա– նութիւն) ։

Մուտքը ազատ է

Իսիէն օթօքար վարձուած ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ Պ· Զատիկեանի մօտ , 20 ռիւ տը Տէփանս, մինչեւ հինգ– շաբթի ։

Ալֆորվիլէն օթօքար վարձուած ըլլա - լով կը խնդրուի արձանագրուիլ Բարթող փափազեանի մօտ մինչեւ Եշ· իրիկուն ։ Օթօքարը կը մեկնի Պուլ· Քառնօէն ճիշդ ժամը 8ին ։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ· Կեդր· վար - չութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յա– րանուանութիւններու ։

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քա– զա տ՚Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ՚Ալժէ ։

Կը մասնակցին հանրային, մշակութա – յին, մարզական, երիտասարդական, բա - րենպատակ եւ հայրենակցական միու – թիւններ ։

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ· Յ· ՍԻՎՐԻ – ՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ· կեդր· վարչութեան ։

Կը խօսին Հ· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ· Վ· ՋՈՒ– ԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ հա– մայնքին։ ՄԵՍՐՈՊ Ա· ՔՀՆՅ· ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն· փոխանորդ Հայրաւ· Ֆրանսայի , Վերապ· Գ· ԽԱՅԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆր – րանսահայ աւետարանական եկեղեցինե – րու։

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօ– սելու ֆրանսացի հայագէտ Պ· ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Մուտքը ազատ է ։

★

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, բազմահազար նահատակ– ներու համար պիտի կատարուի հոգեհան– գիստ , Նիսի Ս· Աստուածածին մատու – ռին մէջ ։

Այս առթիւ Հոգեւոր հովիւ Աստմ քհնյ· Իյճեան պիտի խօսի օրուան պատշաճ քա– րոզ մը։

Կը խնդրուի բոլորէն իրենց ներկայու– թեամբ յարգել մեր բիւրաւոր նահատակ– ներուն յիշատակը ։

★

ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Սգահանդէս Ապրիլ 23ի գիշերը ,Անճե– լիքում սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան ։ Յայտագիրը կը պարունակէ բանախօսու– թիւն, արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր մը, խմբերգներ եւ ընթերցում՝ ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանէ («Գամ Շինողները», զոր պիտի կարդայ բանաս– տեղծ Արամայիս Սրապեան) ։

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կաթողիկէ Ա– ռաքելութեան եւ մասնակցութեամբ Մա - լաթիոյ Կրթ· Ընկերութեան, Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի, Հ·Յ·Դ· «Վարուժան» կո– միտէի ։

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին Դպրոցի սը– րահը ։

Կը խօսի Պ· Յ· ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Յաջորդ օրը առտուան ժամը 9·30ին հանդիսաւոր պատարագ նահատակներուն համար Ծերանոցի մատրան մէջ ։

★

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3·30ին, Հ·Յ·Դ· Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ·Յ·Դ· Մուրատ խումբի ։ Կը նախագահէ ընկեր Հ· ԹԱՇ – ՃԵԱՆ ։ Կը խօսի ընկեր Ա· ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

Ի ՊԱՏԻՒ ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Հայոց Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջան – ներու Կրօն· ընկերակցութեան վարչու – թիւնը կազմակերպած է, ի պատիւ Արեւ– մտեան Եւրոպայի Հայր· պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ· Վ· Մա– նուկեանի, թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին ժամը 3ին, Լիւթե– սիայի սրահին մէջ։

Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ , թող բարեհաճին եկեղեցւոյ դիւանատու– նը դիմել եւ արձանագրուիլ։— (Դիւան)

Ֆ· Կ· ԽԱՉԻՆ .— Քանէն Պ· Տ· 2000 ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Ֆ· Կ· Խաչին։ Ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE de VETEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ՀԱՄԵՐԳ «ՆԱՅԻՐԻ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Ղեկավարութեամբ Գ· ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Հիմնադիր -վարիչ երգչախումբին

Salle Gaveau, 45 Rue de la Boëtie

Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17·30ին։

Յայտագրին Ա· մասը ժողովրդական երգեր զանազան հեղինակներէ։

Բ· մաս.— Կոմիտաս վարդապետ ։

Տոմսերու համար դիմել.— Սալ Կավօ, Գրատուն Բալուեան, 46 ռիւ Ռիշէ , հեռ· Փռովանս 25–46, Տիկին Պոյաճեանի, 83 ռիւ տ՚Ապուքիր, սանթրալ 48-69, Պ·Հանջէրի, 9 ռիւ Սոլնիէ, Տիկին Ազնաւուրի 22 ռիւ Նավառէն ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՀՈԳԵՀԱՏՈՐԻ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Տէր եւ Տիկ· Մելիք Մուշ– կամպարեան եւ որդիները ,իրենց աղջը – կան եւ քրոջ՝ Զարինայի վաղահաս մահ– ուան առաջին տարելիցին առթիւ կը նուի– րեն Մարսէյլ քաղաքի Կապ· Խաչին 3000 ֆրանք։ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար 5000 ֆրանք, (Տես Ա· էջ), «Հայ Բոյժ»ի տարածման համար 2000 ֆրանք ։

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տրապիզոնի նահան – գի Հայր· Միութեան կողմէ ։

17 Մայիս, կիրակի ժամը 16—24

Սէրքըլ Միլիթէռի ընդարձակ սրահ – ներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Մուտք 200 ֆրանք

Le Directeur : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ԱՌՆՈՒՎԻԼ .— Հ·Յ·Դ· Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կազմակերպած է դասախօ– սական երեկոյթ մը այսօր հինգշաբթի ։ Կը խօսի ընկ· Վարդգէս Պարոնվարդեան ։

ԱՆԻԷՌ .— Հ·Յ·Դ· «Արամ» ենթակո – միտէի ընդհ· ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օ– րակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ·Յ·Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շա– բաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ·Կ·ի ներկայացու – ցիչը ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պի– տի ունենայ այս հինգշաբթի երեկոյ ժա– մը 9ին, Րէժան սրճարանին վերնայարկը , 70, ռիւ Լաֆայէթ։ Դասախօսն է Պ· Թ· Գառնիկեան ։ Նիւթը՝ Ջէյթուն եւ իր հե– րոսական պատմութիւնը ։ Մուտքը ազատ է ։

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՓԱՐԻԶ.— Հ·Յ·Դ· Նոր Սերունդի Ա– հարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21·15ին, Ազգ· տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ ։

ՆԻՒԹ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ, Պիտի խօսին , կարդան ու արտասանեն մասնա– ճիւղի ընկերները ։

Կը հրաւիրուին երիտասարդները ։

PREUVES

Լոյս տեսաւ Ապրիլի թիւը (27), ճոխ բովանդակութեամբ։ Յօդուածներ ունին Ռէմոն Արոն, Փիէռ Քուրթիոն, Արման Գասպար (Բիւզանդիոնի մեծութիւնը), Մանէս Սփերպեր։ Շարք մը տեսութիւն– ներ՝ Խ · Միութեան մասին (ազատութեան պատեհութիւնները են .) ։

Գրական, քաղաքական, թատերական եւն· քրոնիկներ ։

Գինը 120 ֆրանք։ Հասցէ .—

41, Ave. Montaigne, Paris (8)

Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի ։

ՁԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք

ԱՐԱ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

NOUVELLE OPTIQUE

CENTRALE KAFA

60 Rue Lafayette, Paris (9)

Tél . PRO 41 - 50 Métro CADET

Médaille d'Or - Exposition Bien -Etre

Assurances Sociales

Ֆաւազոյն ակնոցները դիւրամատչելի գիներով ։

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սափրիչի խանութ մը։ Ար - դիական կարգուսարքով, երեք աթոռ այր մարդու եւ չորս աթոռ կիներու համար։ Ունի տրամադրելի բնակարան եւս երկու սենեակ եւ ընդարձակ խոհանոց ։ Ջուր , ելեկտրականութիւն ։

Դիմել 69 ռիւ Կինմեռ, Իսի։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 24 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7050 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2461

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԻՄԱՑՈՂԸ ԿԸ ՅԱՂԹԷ

•

Դաւը շատոնց սարքուած էր: Մոնկոլ–եան խորամանկութեամբ, մանրակրկիտ նրբութեամբ եւ արիւնախանձ աւորժակ–ներով:

Կը մնար սպասել պատեհ ժամուն, որ չուշացաւ,— Պատերազմ (1914 Օգոստ.):

Տակաւին կրակը նետուած չէին իրենք, երբ ահռսարսափի լուրեր կը հասնէին Գաւառէն: Մանաւանդ «Արեւելեան նա–հանգներէն»:

Խուզարկութիւն եւ զինաթափութիւն անհելի տանջանքներով: Կողոպուտ, բռնաբարում, բռնի աշխատանք եւ ուրիշ ինչ որ կրնաք երեւակայել՝ իբրեւ Թրքական «աշխարհավարութիւն»:

1914 հոկտեմբերին, երբ իրենք ալ ռազ–մադաշտ նետուեցան, սեւ ամպերը խաւար — կապար — կապեր էին Հայոց երկնքին վրայ:

Դաշնակիցներուն արագ յաղթանակին հաւատացողներն անգամ փոթորիկ մը կը նախատեսէին:

Վիճաբանութիւններ կը կատարուէին միայն «դալիք»ին տարողութեան, խորութեան մասին:

— Փորձանք մը պիտի պատահի, բայց, ո՛ւր եւ ի՛նչ համեմատութեամբ...

Մնացեալը երէկուան պատմութիւն է:

... Անզուսպին ափն էինք, անտէր եւ անզօր:

Դարանակալ եւ արիւնարբու Թշնամին գտած էր Թանկագին պատեհութիւնը, մահացու հարուածը տալու համար:

Ինչ որ ունեցանք եւ կրնայինք ունենալ իբրեւ դիմադրական ճակատ՝ չէր կրնար երկար տեւել, առանց արտաքին օգնու–թեան:

Այդ ճակատին վրայ ամէնէն փառաւոր յաղթանակը տարաւ պատմական Վաս–պուրականը, միացեալ ուժերով:

Եւ սակայն «դաշնակից» բաղուկը երեք անգամ խաբդախ նահանջներ սարքեց, խորտակելով ամէն բան:

Նոյն «բարեկամ» ուժը Թոյլ տուաւ որ փոշիանայ Տարօնը, իբրեւ հետեւանք հրէ–շային բթամտութեան եւ անչարժութեան:

Պատահարար կը յիշենք այս երկու ե–ղերական պարագաները:

Այդ ողբերգութեան անդարմանելի հե–տեւանքները պիտի կրէինք 1918 – 1920ին, երբ կը կազմուէր հայկական պետութեան մը առաջին կորիզը:

... Ահաւասիկ դարձեալ դիմադրական պայքար, բոլորովին տարբեր պարագանե–րու մէջ:

Գոյամարտ՝ ազատ այլ օտար ափերու վրայ: Լպրծուն բարքերով: Ցիրուցան եւ՛ անարմատ:

Պարբերական ջարդերուն եւ կողոպու–տին, արիւնաթաթախ բռնակալութեան եւ հալածանքներուն յաջորդած է օտարաց–ման, ձուլման, կազմալուծման քստմնելի մղձաւանջը:

Համայնակուլ փորձութեանց եւ դերա–պանցութեան ալիքները մինչեւ մեր վիզը կը բարձրանան: Կը սպառնան խեղդել մեզ, ազգովին:

Հայաջինջ Սարսափներուն զոհերը մենք մեր ձեռքով ալ մեռցուցած պիտի ըլլանք, եթէ չկարենանք տիրաբար կազմակերպել ինքնապաշտպանութեան պայքարը:

Մեծ կոչուին թէ փոքր, ազգերը ի վեր–ջոյ իրենք պիտի տնօրինեն իրենց ճակա–տագիրը:

Այս պայքարին մէջ ալ, կը յաղթեն ա–նոնք որ գիտեն, սերտած եւ իւրացուցած են դիմանալու, յարատեւելու գաղտնիքը:

Մենք ինչո՞վ պակաս ենք մեր դրացիներէն եւ միւսներէն, Աստծու արեւին բա–րիքները վայելելու եւ ստեղծագործելու համար:

Ինչո՞ւ պիտի մնանք նկուն եւ գլխիկոր, վեհերոտ եւ անճար, երբ աւելի քան մէկ միլիոն փոսացած աչքեր եւ ջարդուփշուր ոսկորներ ունինք մեր ետին... Շ.

ԱՊՐԻԼ 11 - 24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

ԱՅՍՕՐ, ՈՒՐԲԱԹ, ԺԱՄԸ 21-ԻՆ (ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Դ. ԷՋ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

•

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ 14 ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Երէկ Շայոյի պալատին մէջ բացուեցաւ Ատլանտեանի Խորհուրդին արտակարգ խորհրդաժողովը, մասնակցութեամբ 14 զինակիցներու գլխաւոր վարիչներուն:

Ինչպէս բացատրած էինք երէկ, ժողովը մասնաւորապէս պիտի քննէ արեւմտեան ճակատի պաշտպանութեան խնդիրը, ինչ–պէս եւ Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկ–ները: Իրագէկներ կը կարծեն թէ վիճա–բանութեանց հիմք պիտի ծառայէ Այզըն–հաուըրի վերջին ճառը: Ժողովը պիտի փորձէ գործնական եզրակացութեանց յան–գիլ, փոխանակ տեսակէտներու յայտա–րարութեանց մէջ խրելու:

ՀԱԿի (Հիւս. Ատլ. Կազմ.) ընդհ. քար–տուղարը, լորտ Իսմէյ մեծ յոյս ունի ժո–ղովին յաջողութեան մասին: Լրագրական ասուլիսի մը մէջ ըսաւ թէ Այզընհաուըրի ճառը «աքանչելի եւ ներշնչուած յայտա–րարութիւն մըն է խաղաղութեան տեն–չերու»:

ՀԱԿի կազմութենէն՝ չորս տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով քաղաքական եւ դիւանագիտական խնդիրները կը տիրա–պետեն զինուորական խնդիրներուն վրայ: Եթէ ամէն բան ընթանայ համաձայն ծրա–գրի, ռազմական խնդիրները աւելի դիւ–րաւ պիտի կարգադրուին:

Մասնագիտական յանձնախումբեր ար–դէն իսկ պատրաստած են Ատլանտեան զի–նակցութեան ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերու տարեկան տեղեկա–գիրը, այնպէս որ վիճաբանութիւնները երկար չեն կրնար տեւել: Լորտ Իսմէյ հերքեց այն լուրերը թէ ընդհարում տեղի ունեցած է զօր. Րիճուէյի եւ զինակից պետութեանց եւ ռազմական նախարարներուն միջեւ: «Ես երբեք չեմ տեսած որ բանա–կի հրամանատար մը իր բոլոր ուզածը ստանայ»:

Տարեկան տեղեկագիրները լայն մանրա–մասնութիւններ կը պարունակեն զօրաբա–ժինէ զօրաբաժին, երկրէ երկիր, գործ–նական թելադրութիւններով: Լորտ Իսմէյ, որ անգլիացի է եւ նախկին զօրավար, այս առթիւ ալ չեշտեց.— «Ես այն հաս–տատ հաւատքն ունիմ թէ պատերազմի մէջ որակն է որ արժէք ունի եւ ոչ թէ քա–նակը»:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախա–րարը Փարիզ հասնելով, առաջին տեսակ–ցութիւնը ունեցաւ Պ. Պիտոյի հետ, Քո–րէայի, Հնդկաչինի եւ Աւստրիոյ մասին: Տեսակցութեան ներկայ էին վարչապետը, ելմտական եւ պատերազմական նախա–րարները: Ամերիկացի նախարարը եւ իր գործակիցները յետոյ գացին ամերիկեան դեսպանին բնակարանը, առաջին տեսակ–ցութիւնը ունենալով անգլիացի նախա–րարներուն հետ:

× Պելժիոյ նախարարները պիտի մեր–ժեն աւելցնել իրենց զինուորական ծախ–քերը: Միւս խնդիրներու մասին համա–ձայն են:

× Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Դչ. օր–ուան նիստին մէջ, Պ. Չըրչիլ ի պատաս–խան կարգ մը հարցումներու յայտարա–րեց թէ ոչ մէկը կրնայ զինքը մեղադրել թէ կատարեալ նախաձեռնութիւն ձգած է ամերիկեան կառավարութեան՝ միջազգա–յին գետնի վրայ: «Մենք պարտաւոր ենք սերտօրէն գործակցիլ Մ. Նահանգներուն հետ, բայց պիտի չթերանանք մեր տեսա–կէտը յայտնելու եւ մեր ազդեցութիւնը ի գործ դնելու, որքան կարելի է»:

× Բացարձակապէս կը հերքուին այն զրոյցները թէ Մոսկուայի անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն թելադրուած է քննել Չորսերու Խորհուրդի մը գումար–ման խնդիրը: Առ այժմ կանխահաս կը համարուի այդ ժողովը:

× Իրագէկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ՝ ինչ որ ալ ըլլայ Ատլանտեանի Խորհուր–դին ելքը, արեւմտեան ազգերու վերազին–ման ծրագիրը պիտի բաժնուի քանի մը տարուան վրայ: Այդ պարագային, այս տարի պիտի կազմուին միայն տասը զօրա–բաժիններ, փոխանակ 25ի, ինչպէս որոշ–ուած էր նախապէս:

240.000 ՆՈՐ ԳԱՂԹԱԿԱՆ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն.— Նախա–գահ Այզընհաուըր խնդրեց խորհրդարա–նէն բացառիկ օրէնք մը քուէարկել, ար–տօնելով որ տարեկան 120.000 գաղթա–կաններ ընդունուին Մ. Նահանգները, սո–վորական տարեչափէն դուրս, յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին: Անոնք որ պիտի ընդունուին առաջարկուած օրէն–քով, պիտի աւելնան սովորական տարե–չափով ընդունուած գաղթականներուն վրայ:

Նախագահը այս առթիւ գրած նամակին մէջ կ'ըսէ թէ «ծանօթ են անցեալ քանի մը տարիներու եղերական դէպքերուն, ո–րոնց հետեւանքով անհամար անհատներ դարձած են անտուն տարագիրներ՝ Եւրո–պայի սրտին վրայ: Վերջին ամիսներու ընթացքին տարագիրներուն թիւը աճած է, փախստականներու յարաճուն հոսան–քով. դժբախտներ որոնք մահը աչք առած են փախչելու համար Երկաթեայ Վարա–գոյրին ետեւէն: Այս տարագիրները եւ փախստականները, որոնք ազատութիւն կը փնտռեն յուսահատօրէն, ազատ աշ–խարհէն կը սպասեն ապաւէն մը»:

Նախագահին նամակը չի խօսիր ազգու–թեանց մասին, այդ խնդիրը ձգելով խոր–հրդարանին: Բայց մասնաւորապէս կը բացատրէ թէ «այս տարագիրները, փա–խստականները եւ կարօտեալները տնտե–սական եւ քաղաքական վտանգ մը կը կազմեն, յարաճուն համեմատութեամբ»:

× «Ամերիկայի Ձայն»ին տեղական եւ արտասահմանի վարչութիւններէն պիտի արձակուին 830 պաշտօնեաներ, 4.300.000 տոլար խնայելու համար: Այս պաշտօնեա–ներէն 370ը կը գործեն արտասահմանի մէջ եւ 133ը Ամերիկացիներ են: Պաշտօնեանե–րու ընդհ. թիւն է 9012 հոգի: Պիտի ջըն–ջուին 160 Թափուր պաշտօններ ալ, ինչպէս եւ եբրայերէն, մալայեան եւ սիա–մական լեզուներով գեկուցումները: Ջարկ պիտի տրուի Միւնիխի ճիւղին, ուր դե–կուցումներ կը տրուին ռուսերէն, լեհե–րէն, լիթուաներէն, պուլկարերէն, հուն–գարերէն եւն.:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է ի պատիւ Սերովբէ Ծ. Վ.ի տրուելիք թէյասեղանը, որ տեղի պի–տի ունենար այս կիրակի:

ՔՈՐԷԱՅԻ գերիներու փոխանակումը կը շարունակուի: Վերջին պահուն դժուա–րութիւն մը ծագեցաւ: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը լուր առած է թէ Հիւս. Քորէացիները վայրագութիւններ գործած են Ազգաժողովի գերիներուն դէմ: Այժմ քննութիւն կը կատարեն, աւելի բազմա–թիւ գերիներ պահանջելով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԱԼ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

★

Ինչպէս կը նախատեսէինք, Հայաստանի մէջ ալ վարչական փոփոխութիւններ կա–տարուած են:

Երէկ տեղական թերթ մը այս լուրը կը հաղորդէր քանի մը տողով, առանց ման–րամասնութիւններ տալու:

Ահաւասիկ այդ հեռագիրը.— «Նախա–րարական փոփոխութիւններ տեղի ունե–ցան Խ. Ազրբէջանի եւ Խ. Հայաստանի մէջ: Մասնաւորապէս առաջին երկրին մէջ վարչապետ նշանակուած է Պ. Բաղիրով, յաջորդելով Թէյմուր Ղուլիեւի, որ դար–ձած է փոխ – վարչապետ»:

Միջանկեալ ըսենք թէ Բաղիրով Մոս–կուայի աչքին լոյսն է, եւ դեռ անցեալ տարի ուշադրութիւն կը հրաւիրէր «բուրժուա – նացիոնալիստական մնա–ցուկներու» վրայ, մասնաւորապէս յիշե–լով նաեւ Դաշնակցութիւնը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԶԱՐՄԱՆՈՒՔ ԼՌՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՏԻՐԷՐ..

1915 Փետրուար: Բերնէ բերան կը հա–ղորդէին ցանկերու պատրաստութեանլուր մը: Կ'արտասանուէին ծանօթ անուններ.

— Գեղամն ալ գրեր են, ինչպէս եւ Տիգրանը, Օհաննէսը, Ենովքը...

= Զինուորագրութեան խնդիր ըլլալու է: Մեր տունն ալ եկան:

1915 Ապրիլ, առաջին շաբաթ: «Օրն էր ուրբաթ»:

Սիամանթօն եկաւ դիմացս, մեր Թաղի պարտէզին մէջ (Սկիւտար):

Ի բնէ յոռետես, անմիջապէս կ'ազդուէր որեւէ շշուկէ:

— Նէչ լուր մը իմացայ այսօր, վաւե–րական աղբիւրէ: Կնքուած պահարաններ ղրկեր են բոլոր ոստիկանական տեսուչ–ներուն: Որոշ ազդանշանի մը վրայ պիտի բանան, տրուած հրահանգները գործա–դրելու համար...

Յաջորդ օրը, «Ազատամարտ»ի խմբա–գրատան մէջ.

— Գիտէ՞ք, ընկեր Ակնունի, գոց պա–հարաններ ղրկեր են ոստիկանական տե–սուչներուն...

Ընկերը նոր էր վերադարձած Կարինէն, ընդ հակողութեամբ:

Ամպ մը կը յածէր դէմքին վրայ: Եւ սակայն, կը սիրէր հեգնել.

— Նորից ղալմաղալ ես անում...

Բայց, անմիջապէս կ'աւելցնէր.

— Ես էլ քեզ մի լաւ լուր տամ: Թա–լէաթը առաջարկում է Կեսարիա գնալ եւ բնակիլ մի փառաւոր «կոնաք»ի մէջ, մին–չեւ պատերազմը վերջանայ...

1915 Ապրիլ 11–24, Շաբաթ.— Գիշե–րուան ժամը մէկն էր, երբ հարեւան փողոցի դերձա–կատան աշկերտը եկաւ շնչասպառ.

— Խումբ մը ոստիկաններ եկան եւ վար–պետս տարին (ընկեր Յարութիւն Գոն–եալեան)...

Գացի դարակները նայելու, բայց ար–դէն յայտնի եւ գաղտնի շուքեր կ'երեւա–յին խանութին առջեւ:

Քիչ վերջ տարաբախտ Սիրունին կը հանդիպէր.

— «Ազատամա՞րտ» կ'երթաս: Աճապարէ եւ պատմէ:

= Ես աւելին գիտեմ: «Եփրատ» դրա–տան տէրն ալ տարեր են:

Գիշերը, երբ տուն կը վերադառնայի, գուժկան լուրեր կէս ճամբէն.

— Քիչ առաջ եկան տարին Սիաման–թօն, Պալաքեան վարդապետը, Տիգրան Զէօկիւրեանը...

Յաջորդ առտու, կիրակի, բերնէ բերան կը շրջէին 180 կալանաւորներու անուն–ները: Բոլորն ալ ձերբակալուած եւ կեդր. բանտ առաջնորդուած գիշերանց:

ՎԱՀԷ

ՓՈՔՐԻԿ ՈՒԽՏԱՒՈՐԸ

●

Խռովայոյզ անձկութիւն մը պատած էր իր տղու հոգին, քանի մը օրերէ ի վեր: Տրտում ու մռայլ, տան մէջ չունէր դուլ ու դադար: Կը մտնէր, կ'ելլէր անընդհատ, իբրեւ թէ կը փնտռէր կորուստ մը, անակնկալօրէն յափշտակուած եւ կամ հաւանական, մօտալուտ կորուստի մը մղձաւանջը նստած էր իր սիրտին վրայ, գերազանցօրէն ջղայնացնելով զինք:

Դուրսը, Ապրիլի գեղածիծաղ գարնանամուտ մը իր նախշուն թեւերը կը շարժէր աջ ու ձախ: Մինչդեռ իր կեանքի տասնեւհինգ գարունները փուշ ու տատասկ կը ցանէին իր մատաղ հոգիին մէջ:

— Վահէ, տղաս, մի մտահոգուիր ...

Կ'ելլէ ոտքի.— Կ'երթաք միասին: Ի զուր կը ջանար հանդարտեցնել զինք, մեծ հայրը:

Տարօրինակ, անլուծելի հանելուկ մըն է աս տղուն պարագան: Նախ՝ կազմուածքը: Տասնեւհինգ գարուններու սեմին վրայ, կանխահասօրէն հասակ նետած պատանի մըն է: Մանուկներուն չուշանի պէս մաքուր սիրտ ունի եւ աղաւնիի միամիտ անմեղութիւնը՝ իր հոգիին մէջ: Անոնց պէս կը շարժի, կը խօսի, կը տրամաբանէ, կը նախասիրէ եւ շատ անգամ անոնց հետ խաղալ, զբօսնուլ կը սիրէ, տարեկիցներու միեւնոյն հաւասարութեամբ:

Բայց իր խառնուածքը, միտքին թափն ու թռիչը աւելի բարդ, աւելի կնճռոտ ու տարօրինակ է: Հարցասէր հետաքրքիր... Բայց պատասխաններուն վրայ կը դրոշմէ իր կնիքը հեղինակօրէն: Ամէնէն ճիշդն ու ճշգրիտը կը դաւանի իրը միայն ...: Ունի՝ իր դատաստաններուն մէջ, շատ անգամ: Բայց Տէրվիշական, սկեպտիկ հով մը՝ իրական հարցերու մասին, ունենալով տարաշխարհիկ համոզում մը, աշխարհահայեացք մը համամարդկային, աշխարհային արժէքներու հանդէպ:

Իրեն համար, ուժը աւելի հզօր է, քան միտքը: Միջազգային հորիզոնի վրայ, չկայ աւելի մեծ դէմք մը՝ քան Նափոլէոն Պօնաբարթ, իսկ հայկական երկնակամարին վրայ՝ Սասունցի Դաւիթը միայն:

Կենդանիներու մէջ՝ առիւծն է իր պաշտելին, թռչուններու մէջ՝ արծիւը, ինքնաշարժներուն մէջ՝ ամէնէն սրընթացը, փառաշուքն ու հսկայակերպը: Հրանիւթին (ֆյանս)ին հոգի կուտայ, խենդի պէս չնչելով զայն, իբրեւ ուժի անսպառ աղբիւր:

Օր մըն ալ, իր փառաբանութիւնը նոր էջի մը վրայէն կը շեփորէր, կը յանկերգէր խանդավառ:

— Ով որ Հայ է, Դաշնակցական է:

— Վահէ, ո՞ւսկից գտար այս պատգամը: Եւ ինչո՞ւ համար ...:

— Ինչու որ, մեր ամէնէն ուժեղ կուսակցութիւնն է, կը պատասխանէր յոխորտալից:

Այսպէս միշտ «ուժեղը», միշտ «հզօրագոյնը», իր դաւանանքին միակ առանցքը կը կազմէին, իբրեւ թէ ուժի չաստուածուհիի մը ծնունդն ըլլար ինք:

Բայց այդ օրը, ուժէ, թափէ ինկած թեւատ թռչուն մը եղած էր Վահէ, ընդվզելով անսպասելի ճակատագրին դէմ:

« Ախ, ինչո՞ւ հիւանդ պառկեցաւ հօրաքոյրը, միթէ, ժամանա՞կը գտաւ ...:

Հօրաքոյրը իր սրտակիցն էր, մտերիմը՝ որ հեղասահ առուի մը պէս, հանդարտ, հանդարտ ճամբայ կը բանար իր պատանեկան խանդավառ զեղումներուն, կը ջանար միշտ նոր հունի մը մէջ թափել զանոնք, տոհմիկ ընթացք մը տալ անոնց: Կը փորձէր ցեղին ձայնը հնչեցնել իր մէջ եւ ազգային ստեղնաշարերը չարել հայկական ձայնանիշներով: Ժառանգորդը գիտակ պահել իր ժառանգին — պատմութիւն, գրականութիւն, մշակոյթ, իր փառաւոր անցեալով ու պարտադրուած ներկայի պարտականութիւններով:

Օր մըն ալ, երբ գլուխ գլխի, ուշադիր, գլխահակ, զսպուած համբերութեամբ մը կը հետեւէր հօրաքրոջ ցուցմունքներուն, ընդհանրացումներուն եւ մերկացումներուն, յանկարծ, բաշերը թօթուող առիւծի մը նման մռնչեց, ջղագրգիռ ...:

— Հօրաքոյր, Թուրքերուն զօրքը շա՞տ էր մերինէն, պատերազմը ի՞նչպէս եղաւ որ կորսնցուցինք, ինչպէ՞ս եղաւ որ Թուրքերը այսպէս ջարդեցին, բնաջնջեցին, տարագրեցին մեզ: Պատմէ, պատմէ ինծի ...:

— Չէ, աղուորս, մենք պատերազմով չկոտորուեցանք, չբնաջնջուեցանք երբեք ... Հապա, Թուրքին դաւաճանութիւնը, դաւադրութիւնը հասցուցին մեզ այս եղերական վիճակին ...:

Վահէ, յուզումնահար, արցունքը՝ աչքերուն շատ անգամ ու վրէժի նախարախումները իր սրտին մէջ, լսեց խորհրդադէմ, ամբողջ Եղեռնապատումը ցեղին: որուն հարազատ ծնունդն էր ինք: Ըմբռնեց ահաւոր քստմնելի մահադրուագները Ոճրին, Ապրիլի այն մահաշուք գիշերէն մինչեւ մեր օրեր, ուր ամէն տարի Ապրիլեան սգատօն կը սարքուի, ի յիշատակ իր ցեղին բազմաչարչար, աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներուն:

Այն ատեն, հրաշագործ մատներու հպումին տակ, սկեպտիկութեան սառը հալեցաւ յանկարծ, Վահէի հոգւոյն մէջ: Անծանօթ, նոր ջերմութիւն մը ծաւալեցաւ սիրտին խորը: Հայկական լարերը պրկուեցան, թրթռացին, ամբողջ ստեղնաշարերու լայնքին ու երկայնքին ու ձայնեցին աղերսալից, «գիս ալ կը տանի՞ս, հօրքոյր, այս տարի, այդ Սգատօնին»..:

— Ինչո՞ւ չէ, բայց կ'երդնո՞ւս որ պիտի չմոռնաս Թուրքին չարիքը, կ'ուխտե՞ս վրէժխնդիր ըլլալ ...

— Ինչպէ՞ս թէ կրնամ մոռնալ ու չըլլալ վրէժխնդիր, նոյնիսկ իմ զաւակներուս մոռցնել պիտի չտամ, երբ մեծնամ, պատասխանեց ուխտադիր հայեացքով:

●

Սպասուած օրն էր: Ապրիլ 24: Բայց իր սիրելի առաջնորդուհին, որ խոստացած էր ընկերանալ իրեն, Սգատօնի ընթացքին, բացատրել, թարգմանել իւրաքանչիւր բանախօսութիւն, արտասանութիւն ու երգ, հիմա, հիւանդ կը ննջէր, ջղային նոպայի մը սարսուռներուն տակ: Իր մէջ բան մը փլած էր կարծես, տաճար մը կործանած: Առանց ճաշելու, տունէն դուրս թռաւ, խռովայոյզ, տագնապալից յուսահատութեան մը մատնուած:

Արեւը ծովուն հեռաւորութեան վրայ, գիշերամուտի իր լոգանքը կը կատարէր, իր դեղնորակ պատմուճանները հանելով: Իրիկուան ստուերները, խաւարէն սանտըրուած, կ'երկննային ցամաքի վրայ: Եկեղեցիներուն զանգակները իրենց վերջին օրհներգը կը զօղանջէին երկինքն ի վեր: Տէր Աստուած, ո՞ւր մնաց աս տղան ...:

Դրան զանգակը հնչեց յանկարծ, զիլ ու բարձրահունչ: Ինքն էր... իր զանգակահարութիւնը...: Երբ, դրան սեմին վրայ զարմանահար նշմարեց հօրաքոյրը, որ բազմոցին վրայ, կը սպասէր իրեն, բարուքած, անկողինէն ելած, խելայեղ վազեց վրան, փաթթուեցաւ անոր սկսաւ համբուրել ու ճառագայթել անհուն երանութեամբ: Սկսաւ շուտ, շուտ պատմել, քովը նստած:

— Եկեղեցիէն կը վերադառնամ, խոշոր մոմ մը վառեցի, սիրելի հօրաքոյրս, քու անունիդ իսկական տէր ու տիրական՝ Մարիամ Աստուածածինին առջեւ: Սրտառուչ, հաւատաւոր «Հայր Մեր» մը ըսի.. Բայց դուն ո՞ր ժամուն ելար անկողինէդ: Իրա՞ւ կ'ըսես... ուրեմն ճիշդ այն պահուն, երբ ես կ'աղօթէի քեզի համար: Աս ինչ հրաշք... ինչ զուգադիպութիւն ... ելիր, ելիր, հագուէ շուտ որ սգատօնին երթանք ...

Ապրիլեան նահատակներու հսկայ թափօրը, դուրսը, իրենց կը սպասէր արդէն:

ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11 — 24

●

Աւաղ օր մ'է այս...: Ահաւոր սուգին,
Վարագոյրը սեւ կը ծածկէ կրկին,
Հայ հոգիէն ներս,
Վշտով աղէկէզ,
Յիշատակն անոնց, որոնք գիշախանձ
Ոճրագործներու եղան զոհն անդարձ ...:

Կեանքի նորոգման հրաշքին դիմաց,
Իզուր կը բացուին սիրտերն անձկայրեաց,
Անցեալէն կրկին,
Հեծք մը տրտմագին,
Կուտայ արձագանգ մեր կուրծքերուն տակ,
Թախիծով մը տաք, խոր ու անյատակ..:

Բայց պանդուխտի այս աղօտ օրերուն,
Ցեղին հարազատ ձայնն է այդ եռուն,
Որ ամէն գարնան,
Սահմանէ սահման,
Կուգայ նորոգել ամէն սիրտէ ներս,
Հաւատքը վաղուան յարութեան վարդգէս:

Այդ սուրբ հողերուն, նշխարներով յորդ,
Տէր ու պատանի այսօր ինք հաղորդ,
Պաշտումին անշէջ,
Վարդերն աստղատենչ,
Թող հսկեն անթաղ աճիւններն անոնց
Աղօթքներով ալ այերն ալեկոծ ...:

Ու այդ վայրերուն յուշերուն վրայ,
Թող մեր կարօտին արօրը հեւայ ...
Ու արշալոյսին,
Սերմերը յոյսին,
Աւանդենք նորէն դաշտերուն կանանչ,
Աչքերուն մէջ՝ բորբ գալիքէն, ճաճանչ..:

●

Վ Ր Է Ժ ...

●

Ոճիրն այս մըթար, ո՛չ մէկ լոյս, երբեք,
Պիտի փարատէ...: Դէմքն իր ահարեկ,
Դարէ դար պիտի
Երբե՛ք անհետի ...
Մեր վրէժն է այդ անոնց որ ըրին,
Ջարդն՝ իրենց կրօնք, կըռթընած սուրին:

1953 ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՀԱԶԱՐԷՆ ՄԷԿԸ

●

ԽՄԲ.— Թուրքիոյ կամ այն շրջանէն ողջ մնացած բեկորները կան որոնք յաճախ կը գանգատին թէ բան մը գրուած չէ իրենց գիւղի կամ քաղաքի ջարդերու մասին:

Այդ շրջաններէն մէկն ալ՝ Տիգրանակերտի Հայնի գիւղը: Գոհացում տալու համար, ահա քանի մը դէպքեր (քաղուած Բ. Ժամկոչեանի «Հայնի» գրքէն, տպ. 1952) —

... Գիւղին շուրջ շղթայ քաշուած էր: Այդ շղթան կոտրող ձեռքերը արդէն հինգ ամիս առաջ տարած էին իբր զինուոր՝ մօտ 300 կորիճ երիտասարդներ: Ալ զատ համարձակ զէնք ալ կ'ուզէին, կը բանտարկէին ալ, կը ծեծէին ալ, կը սպաննէին ալ: Դիմադրող չկար, 16 տարեկանէն վար պատանիներ, 50 տարեկանէն վեր չափահասներ, ծերունիներ:

... Կառավարութեան պահանջած 300 զէնքերէն 250 հատ կը յանձնուին, բայց պակաս 50ը պատրուակ բռնելով բոլոր մեծերը կը ղրկեն բանտ եւ անոնց վրայ կ'աւելցնեն կուսակցական պետեր: Քաջ Մարտիրոսը, Յովհաննէս Պասմաճեանը, Բենիամին Սիմոնեանը, Հանուշ Ժամկոչեանը, Մանուկ Տէր Մովսէսեանը (Դաշնակցական), Յովհաննէս Կարապետեանը, Սամուէլ Տօնապետեանը, Մնտիկ Հազրօեանը: Ասոնք բանտարկեցին մեծ բանտին մէջ: Խոշոր փոս մը փորել տուին, իրենց ձեռքով հարիւրաւոր թիթեղ ջուր լեցուցին, ապա ձիերու աղտոտութիւն, մէզ, մարդկային կղկղանք լեցնել տուին եւ օրական երեք անգամ մեր անման մեծերը, հայրերը, ազգականները կը թաթխէին, ապա անմաքուր հագուստները կը ղրկէին տուն, նորերը բերել կուտային: «Մանղալ»ները (կրակարան) կրակով կը լեցնէին, մէջը երկաթէ կտորներ կը ձգէին եւ մէկիկ մէկիկ բերելով կը տաղէին: Կրկին կը տանէին փոսը եւ օրական երեք անգամ չարչարելէ վերջ կը սկսէին հարցաքննութեան. «Ուր են ձեր կուսակցութեան զէնքերը, ո՞ւր են ցանկերը:

Բոլորին բերանն ալ գոց կը մնար: Մէկ

ԴԵՌ ԵՐԷԿ ՉԷ՞Ր

●

Անցե՞ր են երեսունը ութ երկար տարիներ, թէ երէկ էր դեռ սեւ թուականը: Երբ ահաւոր օրերուն տարեդարձը կուգայ, կարծես ժամանակը բնաւ չէ անցեր եւ տարուէ տարի աւելի կենդանի կը դառնայ քստմնելի անցքերու յիշատակը:

Կա՞յ հայ ընտանիք մը ամբողջ Սփիւռքի մէջ որ զոհ մը ունեցած չըլլայ, եթէ ոչ ամբողջ գերդաստանը: Եւ ամէնուն պատմութիւնը տարբեր է սարսռազդեցիկ դրուագներով:

1915 Ապրիլ: Գաւառներու մէջ սկսած են Հայաջինջ Սարսափները տարերային ուժգնութեամբ:

Պոլիս ենք: Պատերազմական վիճակ է, անտեղեակ ենք անցած դարձածէն: Երիտասարդական Միութիւններ դեռ կը պահեն իրենց գոյութիւնը, բարեսիրական կամ ինքնազարգացումի ծրագիրներով: Շաբաթ օր մըն է ապրիլ 11-24ը: Միւս օրը, կիրակի առաւօտ Սկիւտար, լսարանը ժողով կայ կարօտեալներու օգնութեան օրակարգով, ածուխ, ուտեստեղէն եւայլն ճարելու: Կը հասնին անդամները, շուարուն, ահաբեկ.

— «Գիտէ՞ք, երէկ գիշեր Սիամանթօն բռներ տարեր են, Տ. Չէօկիւրեանը, Մ. Շամտանճեանը, այսինչը, այնինչը ոստիկանատուն կանչուեր են եւն.: Ի՞նչպէս կրնանք գուշակել թէ սկիզբ մըն է դիւային սադրանքին:

— «Անցնինք օրակարգին» կ'ըսուի, եւ ձայն կ'ուզեն առնել: Յանկարծ խուլ որոտումներ կը լսուին հեռուէն, ռուսական նաւերն են Սեւ Ծովու կողմէն: «Ձայնը Թնդանօթինն է հիմա» կը պոռայ «Յառաջ»ի ապագայ խմբագիրը բեմ ցատկելով: Սահմռկած կը մնանք ու կը ցրուինք:

Այնքան անփորձ, անտեղեակ ենք մենք, երիտասարդ աղջիկներ որ կ'ուզենք բանախօսութեան մը հրաւիրել Արտաշէս Յարութիւնեանը: Զինքը կը գտնենք իր տան մէջ, ներքնակողմը քաշուած, մտահոգ, պիտի չկրնամ ընդունիլ ձեր առաջարկը, կ'ըսէ. եւ կ'աւելցնէ.

— Ոստիկանութիւնը զիս կը փնտռէ եղեր, չեմ գիտեր ինչու: Բայց ըստ այն առածին թէ, երբ փողոցին մէջ դէմ առ դէմ գաս օրէնքին հետ, ջանայ խուսափիլ եւ եթէ կրնաս պատին վրայ ելիր, ես ալ կը զգուշանամ առ այժմ երեւալէ», խեղճ գրագէտը որքան հեռու էր քաղաքականութենէ, ծերունի հօրը հետ նահատակուելու համար, աւելի վերջը:

Հակառակ խիստ արգելքներու գաւառներէն հետզհետէ գոյժը կը հասնի: Անըմբռնելի կը թուի մեզի, այնքան տմարդի է: Ականատես մը կը պատմէ.— Հոս հոն երբեմն կը տեսնուէին գերման սպաներ որ կը կենակցին, ճամբաներէ ժողված «լըքեալ հայ այրիներու հետ, որոնք ճարահատ համակերպած են, պզտիկներ ունին իրենց հետ: Անհամար սնտուկներով ատեն ատեն «լքեալ» զարդեղէն կը հասնի Պոլիս: Յանձնախումբ կազմուած է ատոնց համար: Գնահատիչը հայ պաշտօնեայ մըն է: Ամէն անգամ յուզումէն հիւանդ տուն կուգայ, երբ օրուան ընթացքին իր ձեռքէն կ'անցնին արիւնոտ մատանիներ, մազերով փաթթուած օղեր, պարանոցէ փրցուած խաչեր:

Ամուրի գաւառացիներ, յանկարծակի գիշերանց կը քշուին մայրաքաղաքէն, անծանօթ ուղղութեամբ, դէպի մահ ...

Հայոց պատմութեան մէջ անշուշտ շատ են պատահեր ահեղասասան դէպքեր շահ Աբասներու, Լէնկթիմուրներու, Մոնկոլներու օրերէն: Անթիւ «Օրատուր»ներ: Արիւնաքամ, անտուն, ճղակոտոր ըլլալէ վերջ, Հայը նորէն միշտ իր արժանաւոր տեղը գտած է քաղաքակիրթ մարդկութեան մէջ:

... Երեսունըհինգէն վար մեր սերունդը, յաճախ, շատ ալ տեղեակ չէ, ոչ միայն Հայոց պատմութեան կամ դիրին, այլ եւ իր ընտանեկան անցեալ աղէտին: Շատ ծնողքներ դատապարտելի անփութութեամբ հոգ տարած չեն որ իրենց զաւակները իրազեկ ըլլային այդ մասին, թէեւ բան չեն խնայեր որ լաւ ուտեն կամ հագուին ...:

Այո, միշտ աչքի առջեւ ունենանք նշանախօսք մը.—Եթէ անոնք ողջ մնացած ըլլային»:

Հազարաւոր տարիներու ընթացքին Հրեաներուն «Լացի Պատ»ին տակ ողբալը վսեմ գաղափար մըն էր:

Մեր սուգի տարեդարձին օրը միայն Փարիզի ամենամեծ սրահը անբաւական պիտի գար, եթէ հուրէ, սուրէ ճողոպրածները ներկայ ըլլային...:

Գոնէ տարին մէկ անգամ ոգեկոչել զոհերուն յիշատակը, չմոռնալ անոնց գողգոթան.— գոնէ այդ կը սպասեն նահատակները վերապրող սերունդէն:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ

անգամ միայն Հ. Յ. Դաշնակցական կա -րեւոր դէմքերէն Յովհաննէս Կարապետ -եանը կ'ըսէ.— « Ներկաներէն ոչ մէկը լուր ունի: Ձեր պահանջները իմ քովս են: Անոնք լուր չունին, ես ալ չեմ ըսեր » : Այս խօսքերուն վրայ կը բռնեն Յովհան-նէսը եւ ոտքերուն ու ձեռքերուն խունկե-րը (եղունգները) կը քաշեն եւ 12 օր ան-ընդհատ օրական երեք անգամ փոսը ձգե-լով, ծաղելով, սարսափելի ծեծ քաշելով կը չարչրկեն: Այս 45 տարեկան աննման ու գաղտնապահ յեղափոխականին բերնէն բառ մը անգամ չկրցան առնել :

... Ապա մօտ 50 անձ, զանազան պա -տըրուակներով կը տանէին. «Եկուր, զաւ-կէդ նամակ եկած է». «Եկուր այս ինչ բանտարկեալը քեզ կ'ուզէ»: Գանգատողը կը բանտարկուէր : Գիշերը կը կապէին, կը ծեծէին, կը տանէին եւ կացինով կը սպաննէին: Յաջորդ առտու չէին մոռ -նար կացինը Հայերու սրել տալ: Երբեմն ալ մէկ երկու հոգի ազատ կը ձգէին, այսպէս ամէն սաղայէլական միջոց կը խորհէին ֆիզիքապէս ու բարոյապէս խա-բելու, տանջելու : Օր մըն ալ հայրս տա-րին: — «Եկուր, ուստա Սարգիս, տղա -յէդ նամակ եկած է»: Ալ չդարձաւ: Կէս օրին կերակուր տարի, պահակները ձեռ -քէս առին «Մենք կը յանձնենք ըսելով»: Ուրիշ օր չփորձեցի: Զորս օր վերջ իմա -ցանք թէ բանտարկեալները Լճէ պիտի տանին: Ելանք, մէկ մէկ կտոր հացուստ առինք ու գացինք ճամբան, որ հագուստ տալու պատրուակով վերջին տեսութիւն մը ընենք :

Երբ հասանք քրտական Պըրճի Թաղը, Թաղի կիները, մանուկներն ու այրերը սկսան մեզ քարկոծել, որ չմօտենանք խումբին: Հեռուէն տեսանք մօտ 150 մարդ, ձեռքերնին չուանով կապուած, անմիջապէս իրարու մօտ, անանկ որ չէին կրնար քալել :

Երկու ժամ անդին Սրտէ գիւղին մօտ անդունդի մը եզերքը կը կեցնեն ու մէկիկ մէկիկ գլխատելով կը նետեն անդունդը : Երբեմն ալ ողջ ողջ կը նետեն աւելի չար-չրկելու համար: Այսքան գազանութեան ինչպէ՞ս դիմացան քարերը :

Վերադարձին չատ մը Քիւրտեր աս ու ան Հայուն Թաշկինակը, ծխախոտի տու -փը իբր նշան կը բերէին տնեցիներուն ու կ'ըսէին.— «Բարեկամիս օգնել կ'ուզեմ, թէեւ արգիլուած է, ասիկա իբր նշան տը-ւաւ եւ խնդրեց որ իրեն դրամ ղրկէք» : Տնեցիք իրենք զիրենք միամիտ ձեւացնե -լով կուտային պահանջուածը: Ասկէ զատ չատեր տան մէջ պահուած մարդիկ ու -նէին, կուտային որ տունը չխուզարկեն եւ պահուածները չբռնեն :

Այս 150 հոգիէն Ուստա Յակոբենց Տիգ-րանը չղթան կտրելով փախած է, իսկ ու-րիշ մը (դժբախտաբար այս հերոսին ա -նունը չէ գրուած) ժանտարմի մը խան -ջերը (դաչոյնը) յափշտակելով չորս ժան-տարմ կը վիրաւորէ ու կը փախի : Դժ-բախտաբար ետեւէն արձակուած գնդա -կով մը կ'իյնայ »:

Տիկին Վիքթորիայի գրուածքէն կը քա-ղենք.— «Զէնքերը յանձնելէ ետք մեծերը կը բանտարկուէին, չարչարանքը կը սկսի : Այն ատեն դուրսը մնացողները կը սկսին ափսոսալ, առանց զէնքի ինքզինքնին մե -ռած համարելով, բայց անօգուտ :

Երբ տանջանքները կը սկսին չատեր միամտութիւնը կ'ունենան բարեկամ կար-ծուած այս ու այն պէկին դիմել հայր, ամուսին, եղբայր ազատելու համար, բայց ամէնքն ալ անգութ գազաններ դար-ձած էին: Երէկ եղբօր պէս կ'ապրէին, բայց այսօր գութ չէ մնացած, քարացած են սրտով :

ԿԻՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՒՄԲԻ ԱՔՍՈՐԸ

Շաբաթ առտու մը միլիսները լեցուե -ցան մեր (Ժամուն) Թաղը կը ղրէ Իսրա -յէլեան եւ փողոցներէն, տանիքներէն տունէ տուն պտտելով սկսան հաւաքել բո-լոր Հայերը ըսելով. «Առէք ձեր զաւակ -ները, դրամ, զարդ ոսկեղէն, ինչ որ ու -նիք, կառավարութիւնը Տիգրանակերտ պիտի ղրկէ ձեզ » :

Երկու ժամէն ամբողջ Թաղը դատար -կուեցաւ: Ժողովուրդը լեցուցին ժողո -վարանը: Ճամբան քանի մը կիներ փա -խան եւ ծանօթներու տուն մտան: Ես ալ մեր դերդաստանով մէջն էի :

Տիկին Ռաքէլը կը գրէ.— «Կարգը եկաւ կիներուն: Առաջին անգամ Ժամկոչեան -ներու տունէն սկսաւ: Պատուհանէն դուրս նայեցանք, տեսանք որ Ժամուն Թաղի կի-ներն ու մանուկները կ'անցնին : Երբ տե-սանք Ժամկոչենց Կատարը, տալերէս մէկը պոռաց. «Կատար, Պայծառ չերկ -մըտիք»: Անոնք պատասխանեցին,—«Ին-չո՞ւ երկմտինք, չէ՞ որ Յիսուսի կ'եր -թանք »:

Ժողովարանին մէջ տեղ չկար, մաս մը դուրս մնացինք: 230 փոքրեր, 300 կիներ եւ քանի ծեր ու կոյր տղամարդ հաշուե -ցին: Նոյն ատեն լուր մը ելաւ թէ Բողո -քականներուն ներում եղած է: Սակայն ո՞վ էր հաշիւը փնտռողը, առանց այլեւ -այլի մեր Թաղին բողոքականներն ալ քըշ-ուեցան: Ծանուցուեցաւ որ ոսկեղէն եւ արծաթեղէն զարդերը յանձնենք որ չկո -ղոպտուինք, չատեր չյանձնեցին :

Զանգակ մը զարնուեցաւ եւ ծանուցուե-ցաւ.— « Դուրսը 500 էչ բերուած է որ ձեր պզտիկները հեծցնէք: Կառավարու -թիւնը իր դրամով վարձած է : Աճապա -րեցէք » :

Բաց դաչտին մէջ աղջիկներն ու փոքրե-րը ներսը, իսկ տարիքոտ կիները դուրսը շրջանակ մը կազմեցին: Քիչ վերջ եկաւ դաւուլն ու զուռնան: Ժանտարմները սկը-սան խմել ու պարել: Գիչերը աշխատեցան իրենց անասնական կրքին գոհացում տալ, սակայն տարեց կիները արթուն հսկեցին եւ պաշտպանեցին: Առտուն էչե-րը նստելով անցանք Կապանը: Ճամբան առիթ չէին փախցներ կողոպտելու, եւ ետ մնացողները սպաննելու: Անկարելի է նը-կարագրել անտառին մէջ պատահածները: Երբ բլուրին ստորոտը հասանք, հասկը -ցանք թէ մեծ թիւով անհետացողներ կան: Բլուրին կողքին հարիւրաւոր Քիւրտեր բուերու պէս թառած մեզի կը սպասէին : Զաւուչ Ղասապ Մահմուտը որ բանտարկ-եալ ոճրագործ մըն էր եւ ազատ արձակ-ուած, հրամայեց մեր քով գտնուած ոս -կիները իրեն յանձնել: Ոմանք յանձնե -ցին, ոմանք կուլ տուին: Ապա սկսաւ ա -նուններ կարդալ խումբ խումբ առաջ -նորդել մօտակայ փոսերը եւ հրացանով, դանակով, սուրով ու զանազան գործիք -ներով սպաննել: Հազիւ 50 հոգի մնացած էինք: Զաւուչը հրամայեց որ ժանտար -մները մեզ տեղւոյն վրայ սպաննեն, իւ-րաքանչիւրին հինգական գնդակ պարպե -լով: Ծունկի եկանք եւ աղօթեցինք : Կը -րակը դադրեցաւ: Ես ողջ էի՝ թէեւ վի -րաւոր: Ինծի պէս ինը հոգի ալ կային : Երբ Զաւուչը հանեց իր սուրը սկսաւ հար-ուածներ տալ ողջ ու մեռածի: Զորս հո -գի ողջ մնացինք: Ջիւուրները գործերը լրացուցին ու մեկնեցան: Ապա Քիւրտերը եկան եւ յօշոտեցին դիակները :

ԻՆՉՊԷՍ ԿՈՏՈՐԵՑԻՆ ՔՂԻՆ

●

... Զէնքերու համար խիստ խուզար-կութիւններ կատարելէ վերջ, կառավա -րութիւնը յայտարարեց թէ Հայերը խար-բերդ պիտի փոխադրուին, եւ թէ երբ պա -տերազմը վերջանայ պիտի վերադառ -նանք :

Ոստիկանութիւնը գրաւեց բոլոր խա -նութները: Կարինէն եկած էին 50ի չափ հրոսակներ (չէթէ) որոնք մեզ ճամբայ հանեցին Քղիի Գայլ գետին եզերքով : Տարման գիւղին առջեւ գետեզերքը մնա -ցինք այդ իրիկունը: Ընկերոջ մը հետ գացինք այդ գիւղը: Իրիկունը երբ որ հասանք, գիւղացիները հաւաքուած տե -ղեկութիւններ կ'ուզէին մեզմէ : Անոնք որ եւ է լուր չունենալով պատրաստուած էին դիմադրելու: Զուտ հայկական գիւղ մըն էր: Երբ իրողութիւնը տեղեկացու -ցինք, անոնք ալ յուսահատեցան : Միւս օր առաւօտ երկուքս վերադարձանք մեր կարաւանը եւ երկու օրէն հասանք Բալու, Թէփէ գիւղը: Գիշերը բացօթեայ պառկե-ցանք: Առտուն մեզ ճամբայ պիտի հա -նէին, մինչեւ այդ տեղը ոչ մէկ դէպք : Ճամբայ չելած, այդ «չէթէ»ները որ մեզ պիտի փոխադրէին, քիչ անդին ժողով մը ունեցան :Ես ալ միամտաբար մօտեցայ իմանալու համար թէ ինչ կը խօսին, բայց երկու ապտակ կերայ եւ գլխ հեռացուցին: Այդ պահուն ճամբայ ելանք: Մեզմէ զա -տեցին առաջնո՛րդը, Գեղամ վրդ. Թէվէ -քէլեան եւ մաս մը յայտնի Դաշնակցական եւ Հնչակեան ընկերներ եւ մաս մըն ալ հարուստներ եւ ճամբայ հանեցին Քղիի կողմը: Սակայն քիչ անդին անոնց աչքե-րը հանելով, լեզուները կտրելով, չարա -չար սպաննեցին: Ատոնց մէջէն Դաշնակ-ցական Շահան Սիրունեանը Քղի տարած էին որպէսզի զէնքերուն տեղը յայտնէ : Սակայն ականատեսներ կը վկայեն թէ բնաւ չէ մատնած զէնքերուն տեղը եւ թէ չարաչար սպաննած են :

Երբ որ Թէփէի այդ ահաւոր դէպքը տեսանք եւ ճամբայ ինկանք, հայրս ըսաւ. — Զաւակս կորսուած ենք... Մեր ճամ -բան չարունակելով հասանք Բալու : Այդ իրիկունը ոստիկանները յայտարարեցին թէ ամէն ընտանիքէ մէկ անձ թող գայ. որ կառավարութիւնը ուտելիք տայ եւ ձեր ընտանիքներուն բաժնէք: Քիչ անդին խումբ մը Քիւրտեր զինուած կը սպասէ -ին: Դժբախտաբար մերիններուն քով փոքրիկ զմելի մը անգամ չկար: Արդէն խուզարկելէ վերջն էր որ մեզ ճամբայ հանեցին : Ժողովուրդը այլեւս հասկցաւ թէ ինչ ոճիրներ կ'որոճային: Նոյն գիշերը աքսորականներուն գլուխները կտրելով Եփրատ գետը լեցուցին: Մինչեւ լոյս լա -ցուկոծ:

Առտուն ճամբայ ելանք դէպի կամուրջ: Դարձեալ ողբերգութիւն, կամուրջը չհա -սած, դիմացէն Թուրքեւ Քիւրտեր զին -ուած կը կրակէին մեզի, մէկ կողմէն կը գնդակահարէին, միւս կողմէ կողոպուտ գետին բերանը: Այս տկար գրիչով չեմ կրնար նկարագրել այդ զարհուրելի տե -սարանը: Կամուրջին եզերքը ութ Թուրք ոստիկաններ թեւերը բաց, մէկ մէկ կա -ցին բռնած, այդ նեղ ճամբէն անցած այ-րերը կը գլխատէին եւ կամուրջէն գետը կը նետէին: Միւս կողմէն, մայրեր իրենց երեք չորս զաւակները բռնելով ջուրը կը նետուէին, տեսնելով իրենց ամուսիննե -րուն ջարդը :

Այս արհաւիրքը տեւեց քանի մը ժամ, յետոյ մնացեալները նստեցուցին ջուրին եզերքը, աւազներուն մէջ ուր մնացինք ե-րեք օր: Ծարաւէն խմեցինք մեր սիրելի ծնողներուն արիւնը, քանի որ գետը լեց-ուած էր արիւնով եւ դիակներով: Գետին ափը մեզ մօտ աղատուած էր յայտնի յե-ղափոխական Պ. Սարգիս Ժամկոչեան : Յուսահատ թոյն խմեց որպէսզի Թուրքե-րուն ձեռքը չանցնի: Երկու ժամ վերջ փոքրիկներով ջուրը նետեցինք դիակը որ-պէսզի ոստիկանութիւնը չկասկածի եւ մնացեալներն ալ չկոտորէ ...

Երեք օր մնալէ վերջ մեզ նորէն ճամբայ հանեցին դէպի Տիգրանակերտ: Այդ կա -մուրջէն պիտի անցնէինք: Ժողովուրդը ա-ռաջ չէր կրնար երթալ տեսնելով ահռու -սարսափը: Երկու քայլ առաջ կ'երթա -յինք, երեք քայլ ետ: Վերջապէս անցանք կամուրջէն առանց վտանգի, բարձրա -նալով դէպի լեռը եւ այդ իրիկուն հոտ անցուցինք: Ուրախացանք որ այլեւս ջար-դը վերջացաւ, սակայն առտուն ճամբայ չելած դարձեալ սկսան այրերէն մաս մը հաւաքել եւ մեզ հեռացնելէ վերջ տեղն ու տեղը կացինահարել: Այսպէս հասանք քաղաքը: Քիչ մը հեռու ճամբուն վրայ մեզ նստեցուցին: Դիմացը բլուրի մը վրայ հայկական վանք մը կար: Հոտ ալ նոյն տեսարանը դարձեալ: Մաս մը այրեր հոտ սպաննեցին: Այդ անտառին մէջ երիտա -սարդ հարս մը կար, յղի, որ մերժեց անձնատուր ըլլալ ոստիկանին: Դաշոյնով սպաննեցին, երախան ալ միասին:

Նորէն ճամբայ ելանք դէպի Տիգրանա-կերտ: Մէկ օր մնացած էր որ հասնէինք : Բլուրի մը վրայ փուշերուն մէջ մնացինք այդ իրիկունը եւ երբ առտուն ճամբայ պիտի ելլէինք՝ արդէն Քղիի 15 տարե -կաններէն վեր ամէնը մաքրած էին, նոյն իսկ մէկ հատ չձգելով, իսկ առտուն սկը-սան փոքրերը հաւաքել : Ես ալ իմ մօրա-քոյրներուս եւ մայրիկիս քով պահուըտած էի: Ոստիկանին մէկը տեսնելով՝ զէնքին կոթով կռնակիս զարկաւ: Զիս բռնեցին եւ երկու ոստիկանով պիտի տանէին քիչ հե-ռուն ուր ընկերներս կապուած քարերուն վրայ նստեցուցած էին սովորական ձե -ւով կոտորելու համար: Լաց ու կոծ: Դպ-րոցական ընկերներս, գիտէին թէ հինգ վայրկեան վերջը գոյութիւն չունէին : Ես ալ սկսայ լալ: Մեզի հետ երկու միտիւր-ներ կային, լացի, խնդրեցի որ ազատ ձգեն: Երիտասարդէն ապտակ մը կերայ, իսկ ծեր միտիւրը գթալով ազատ ձգեց գլխ: «Վերը Աստուած կայ, ըսաւ, մեծե-րը լաւ մը մաքրեցինք: Ասոնք յանցանք չունին»: Այսպէս ընկերներուս հետ ազատ-ուեցանք: Բոլորն ալ 14 տարեկանէն վար էին: Մեզ փոխադրեցին Տիգրանակերտ : Ճամբան միտիւրները պատուիրեցին որ «փիսթան» հագնինք, որպէսզի կուսակալը չգիտնայ թէ տղաքը ողջ ձգած են :

Հասանք Տիգրանակերտ: Երեք օր կար-ծեմ փուռի մը առջեւ նստեցուցին : Գիշեր մը սկսան մեզ ճամբայ հանել, թէեւ ծեր կիները գիտնալով որ պիտի տանին մեռ -ցնելու, «Թող հոս սպաննեն, մի չարժիք» ըսին :Սակայն ոստիկանները անխնայ կը հարուածէին կին թէ մանուկ : Ճարահատ ճամբայ ելանք դէպի Մարտին : Այն ծեր կինը կամ տղան որ չէր կրնար քալել տե-ղըն ու տեղը կը սպաննէին : Քանի մը օ-րէն հասանք Մարտին որ մեծ բլուրի մը վրայ էր, եւ մեզ փոխադրեցին եկեղեցի

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

ՄԿՐՉԸ...

★

Մկրչ, աչուին մխրճած իրիկուան զո -վութեանը մէջ, անկշտում կը դիտէր ա -մէն դի, չարթուան մը կարօտովը :

Ճիշդ դիմացն էր հայկական «Բերդին -Թաղը, որ ամբողջութեամբ աւերակի վե-րածուած էր: Կանգուն էին միայն երկու եկեղեցիները ...:

Ճիշդ առջին կը գտնուէր Հայոց երկ -րորդ Թաղը՝ Ճիկիչէն, « չիք ի չէն»ի փոխուած էր: Քիչ անդին՝ երրորդ Թա -ղը, նոյնպէս հայկական Խորէվէնկը, դարձեալ աւերակ՝ բացի քանի մը նոր չէնքերէ :

Ու այսպէս, հայկական երեք Թաղերն ալ, որոնց ընդհանուր գումարն էր 450 բնակարան – քաղքին մէկ երրորդէն աւե-լին թերեւս աւերակ դարձած էին ու չկա-յին անոնց տէրերը, աւելի քան 3000 հո-գի ...:

Բորենիները քանդած, տարած ու վա -ռած էին սեւն ու հեծան, դարձիկ ու մար-տակ, դուռ ու պատուհանի շրջանակ: Իրենք ալ՝ անտէր որբուկները, օգտուած էին անոնց փայտերէն, ձմեռը առատ վա-ռելիք ունենալով ...:

Մկրչ, պահ մը սրտի ճմլումով դիտելէ ետք այս աւերակները, աչուին վերցուց ու նետեց դէպի հիւսիս, հեռուն երեւցող անտառապատ լեռները, որոնց գագաթնե-րուն վրայ վերջալոյսը կ'ապրէր տակա -ւին:

Արեւմուտքէն ետք, հիւսիսի այդ բար -ձրիկ ու հեռաւոր լեռներէն թեթեւ հովիկ մը կուգար ու իր զովութիւնը կը տարա-ծէր քաղքին ու դաչտերուն վրայ :

Մկրչ, ճակատը տուած քնքշուկ հովին ու փոսացած աչուըները նետած էր հեռա-ւոր լեռներուն, կը նայէր, կը դիտէր ան-կշտում ...:

Յանկարծ, այդ լռութեանը մէջ, հովե-րը իրենց թեւերուն վրայ ու լարերուն պլլած քաղցրիկ, հարազատ ձայն մը բե -րին ու նետեցին անոր ականջներուն մէջ: Խռովեցաւ իր մանկական հոգին... ալե -կոծուեցաւ մաշած, տառապակոծ սրտի -կը...:

Անուշիկ, հարազատ ձայնը կը չարու -նակուէր: Հովերը իրենց հետ կը բերէին հեռաւոր, բարձրաբերձ լեռներէն, որոնք իրենց հայրենի լեռներն էին եղած դեռ մինչեւ երէկ ...:

Ձայնին խօսքերը ճիշդ իրենց հայրենի գեղին բառերովը կազմուած՝ անդադրում ու յստակօրէն կը հնչէին ականջներուն մէջ :

— Եկօ, եկօ, Մկրչ... Ձեր օպաները հոս ըն... ելիր, եկօ... «Եայլաճի» Պա -զօ նէնէն հոս է... Օխչարը կթեց, կաթը տաքցուց, սեր դրաւ ... խնոցին հարեց, գունտ – գունտ կարագեղ հանեց ... եկօ, եկօ, Մկրչ... Մեզի եկօ, Պազօ Նէնէդ կու կանչէ... Քեզի կաթ, մածուն պիտ տայ.. Քեզի կարագեղ ,սեր պիտ տայ... էզով բաղարջ... եկօ, եկօ Մկրչ ...

— Զարմանալի բան... ինքն իրեն խօ -սեցաւ Մկրչ: Դարձեա՞լ երազ արդեօք ..: Սակայն չէ՞ որ դեռ քիչ առաջ ցերեկ էր երբ ես հոս՝ աղբրին վրայ եկայ: Վերջա-լոյսն ալ նոր անհետացաւ: Աստղերը նոր-նոր սկսած են երեւալ, տակաւին մութ գիշեր չէ, ընկերներս չեն եկած ...

Այդ պահուն, ահա ուրիշ ձայն մը՝ որ աւելի մօտիկէն կուգար.

— Մէնկուչ, Մէնկուչ ...

Սթափեցաւ ու րոպէապէս ճանչցաւ ձայնը: Շահիրի ձայնն էր: Եկած էին ըն-կերները, անպայման ձմերուկ բերած՝ զինքը կը փնտռէին, կը կանչէին ...

(Վերջ) Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

մը։ Մէկ երկու օր մնացինք։ Այդ քաղաքն ալ կային քրտախօս Հայեր որոնք դեռ չէին աքսորուած, սակայն Թոյլ չէին տար որ մեզի մօտենան։ Պատուհաններէն կը տեսնէի որ խաչ կը հանէին եւ կուլային մեր այդ տխուր, մերկ եւ անօթի վիճակը տեսնելով։ Անկից փոխադրեցին դէպի Ռաս Իւլ Այն քաղաքը։ Այս անգամ Արաբները սկսան աղջիկներ փախցնել ոստիկաններուն դիտութեամբ։ Մեզի չար–չարեցին հրակէզ արեւին տակ, փոշիներուն մէջ, անօթի ծարաւ։

Մէկ ամիս մնացինք բացօթեայ։ Հոն մեզի միացան Պիթլիսի եւ Խարբերդի աքսորականները, միշտ միեւնոյն կացութեան մէջ։ Ամէն օր 20 – 25 հոգի կը մեռնէր։ Փոքրերը ծեծելով դիակները վերցնել եւ ձորերուն մէջ ձգել կուտային։ Այդ գաղթականութիւնը մեծ մասով փոխադրեցին դէպի Տէր Զօր եւ ոչ ոք ողջ վերադարձաւ։ ԳԱՌՆԻԿ ՃԱՌԱՑԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերը շատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը Մ. Նահանգներու մասնաւոր ուշադրութեան յանձնած է այս խնդիրը, եւ յաւելուածական օգնութիւն կը սպասէ, (զէնք եւ դրամ)։ Ըմբոստները սկսած են պաշարել կարեւոր դիրք մը՝ Լաոսի մէջ։ Կառավարութիւնը որոշեց ընդհանուր տեսչութիւն մը հաստատել Հնդկաչինի մէջ։

ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ Թունուզի առողջապահական նախարարին եղբայրը, երբ դատ մը կը վարէր։ Մարդասպանը ձերբակալուեցաւ։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ մը երեւան հանուեցաւ Ժընեւի մէջ։ Ձերբակալուեցան երկու այրեր եւ կին մը, իբրեւ գործակալները օտար պետութեան մը։ Կ՚ըսուի թէ ձեռնարկը ուղղուած էր Միջին Արեւելքի պետութեանց դէմ։

ՌԸՆՈՅԻ գործարանին մէկ ճիւղն ալ փակուեցաւ, անգործութեան մատնելով 5000 բանուորներ։ Գործադուլ մը սարքուած է այսօր, երկու ժամուան համար։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ. եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 10ին, ժամը 13·30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ ժան Կուժօն։

Օրակարգ.— Ծրագիր կանոնագրի բարեփոխութիւն։

Ծանօթ.— Ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, ընդհ. ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի երբ ներկայ կ՚ըլլայ արձանագրուած եւ իրենց անդամավճարը հատուցած անդամներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը։ Այն պարագային ուր այս մեծամասնութիւնը չի գոյանար, երկրորդ ընդհ. ժողով մը նիստի կը հրաւիրուի 15 օր ետք որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը։— (Դիւան վարչութեան)։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ գրական դասախօսութիւն մը «Աւհարոնեան» ակումբին մէջ, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։

Կը խօսի հայագէտ փրոֆ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։ Նիւթը՝ «Հայ գրականութիւնը»։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը տասին պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. Պատարագ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ եւ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի պատուոյ դաշտին վրայ ինկած կամաւոր մարտիկներու եւ ձէպէլ Մուսայի Հայերու ազատարար հրամանատար հանգուցեալ Պրնուա տ՚Ազիի, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյս բարերար ողբ. Աթանագինէ Էդ. Նաեանի յիշատակներուն համար։ Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երկու հոգիի համար կը փնտռուի մէկ սենեակ, խոհանոց (կամ խոհանոցի դիւրութիւն), Փարիզ կամ մօտակայ արուարձան մը։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ԱՊՐԻԼ 11 – 24 – Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց

ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)

Կը նախագահէ Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ։

Խօսք պիտի առնեն.— Ծ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տիկին Հ. ԻՓԷԿԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Ֆրանսերէն)։

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱՏՈՒԿ ՑԱՅՏԱԳԻՐ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն)։

Մուտքը ազատ է

★

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, բազմահազար նահատակներու համար պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, Նիսի Ս. Աստուածածին մատուռին մէջ։

Այս առթիւ Հոգեւոր հովիւ Ատոմ քհնյ. Իյճեան պիտի խօսի օրուան պատշաճ քարոզ մը։

Կը խնդրուի բոլորէն իրենց ներկայութեամբ յարգել մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը։

★

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3·30ին, Հ.Յ.Դ. Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մուրատ խումբի։ Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու։

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ։

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ։

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան։

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՉՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին։ ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հայոց. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ նախագահ ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու։

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մուտքը ազատ է։

✶

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեան եւ մասնակցութեամբ Մալթիոյ Կրթ. Ընկերութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» կոմիտէի։

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին Դպրոցի սրահը։

Կը խօսի Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Յաջորդ օրը առտուան ժամը 9·30ին հանդիսաւոր պատարագ նահատակներուն համար Ծերանոցի մատրան մէջ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, ի պատիւ Ամերիկայի ՀՕՄ-ի Կեդր. վարչութեան անդամուհի Տիկ. Զ. Սերոբեանի, այս կիրակի ժամը 4–10, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։ Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի ընկերուհիները եւ բարեկամները։

Մուտքը ազատ է։ Նոյն օրը տեղի կ՚ունենայ վիճակահանութիւնը։

★

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողով –թէյասեղանի կը հրաւիրէ Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղի բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Ազգանոյշ Գօնչէկիւլեանի բնակարանը, 23 ռիւ Լավուազիէ, Քաշան, մէթրօ Պանթէօ։ Ներկայ կ՚ըլլայ ընկերուհի Զ. Սերոբեան, անդամ ՀՕՄ-ի Կեդր. վարչութեան։

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Միջին Ֆրանսայի, Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ Միջին Ֆրանսայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերու։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ ուշ գիշեր Վալանս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն),։

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, եւ հայկական պար, ինչպէս նաեւ եւրոպական պարերու համար մասնաւոր նուագախումբ։ Կը ներկայացուի փոքրիկ զաւեշտ մը՝

« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ »

Հ.Յ.Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի մասնաճիւղին կողմէ։ Առատ խմիչք եւ աղանդեր։ Գիները մատչելի։

ՀԱՅ – ԲՈՅԺԻՆ.— Մարսէյլէն Արպօեան եղբայրները «ՀԱՅ – ԲՈՅԺ»ի տարածման համար երկու հազար ֆր. կը նուիրեն իրենց մօրեղբօր՝ Վարդան Գարայեանի մահուան տարելիցին առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տակառեան եւ Շիրինեան ընտանիքներէն երկու հազարական ֆրանք մասնաճիւղիս, հազար ֆր. ալ «Ծոմապահութեան Օր»ուան առթիւ։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Առնուվիլի հոգաբարձութեան հրաւէրով, «Ազատ Հայաստան»ի ասուլիսը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, ապրիլ 25ին, շաբաթ ժամը 20·30ին, նուիրուած ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 30ամեակին։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ԱՆԻԷՌ.— Հ.Յ.Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ.Կ.-ի ներկայացուցիչը։

ՇԱՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի օրը ժամը 9էն, դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 3ին, ընկերուհի Յասմիկի տունը, 3 փասաժ Լավընան, ժանթիյի։ Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Ամերիկայի ՀՕՄ-ի Կեդր. վարչութեան ատենապետ ընկերուհի Տիկին Զ. Սերոբեան։

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.։
ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15
ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։
Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սափրիչի խանութ մը։ Արդիական կարգուսարքով, երեք աթոռ այր մարդու եւ չորս աթոռ կիներու համար։ Ունի տրամադրելի բնակարան եւս երկու սենեակ եւ ընդարձակ խոհանոց։ Ջուր, ելեկտրականութիւն։

Դիմել 69 ռիւ Կինմեռ, Իսի։

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65
Ամենավերջին դրութեամբ։
Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար։

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ
« ՊՈՍՖՈՐԻ » Ի
Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ
Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով
Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ
Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 25 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 25 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7051 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2462

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

•

Ամէն անգամ որ կը մօտենայ Ապրիլ 11-24ը, միտքերը կը բանին ի խնդիր յիշատակարանի մը :

Եւ կը լսէք բազմազան առաջարկներ :

Անշուշտ ամէնէն առաջ կը խօսուի Պանթէոնի մը մասին, որ միայն հայրենիքին մէջ կրնայ հաստատուիլ :

Յետոյ, ամէնքն ալ դառնօրէն կը դանդատին թէ՝ մինչեւ այսօր ալ չունեցանք Հայաջինջ Սարսափներուն ամբողջական, վաւերական պատմութիւնը :

Բազմաթիւ գիրքեր հրատարակուեցան տարիներու ընթացքին, հայերէն թէ օտար լեզուներով, (նոյն իսկ արաբերէն):

Անհամար վկայութիւններ, յուշեր, տեղեկագիրներ, նկարագրութիւններ, թարգմանութիւններ երեւցան հայկական մամուլին մէջ, Պոլսէն մինչեւ արտասահման :

Տակաւին դէզերով ձեռագիրներ կան խմբագրատուներու, Մատենադարաններու, վանքերու եւ ուրիշ հաստատութեանց մէջ: Առանց հաշուելու անհատները, որոնք դեղնած թուղթեր ունին կամ կրնան գրել :

Ո՞ր ազգ. հաստատութիւնը պիտի ստանձնէր նախաձեռնութիւնը, խմբագրական մարմին մը կազմելով եւ անոր տրամադրութեան տակ դնելով բոլոր նիւթերը, տպագիր թէ անտիպ :

Եթէ այս վիթխարի ձեռնարկը երկար ժամանակի եւ պետական միջոցներու կը կարօտի, անդին կան աւելի անմիջական «անելիքներ» :

Վերջերս բանիմաց ընթերցող մը կ'առաջարկէր ազգ. ընդհ. միութիւն մը կազմել, եւ դպրոց մը բանալ,— «Ուսումնական Հայ Նահատակներու»:

Մեր բարեկամը շատ լայն բռնած էր ծրագիրը: Եւ կը մատնէր լաւատեսութիւն մը որ դժբախտաբար չի համապատասխաներ անողոք իրականութեան :

Ան իր կոչը կ'ուղղէր ամբողջ Հայկական Արտասահմանի, նիւթական աջակցութիւն սպասելով նոյն իսկ հիւրընկալ պետութենէն :

Մենք պիտի առաջարկէինք ամփոփուիլ աւելի համեստ, անմիջապէս իրագործելի ծրագրի մը շուրջ :—

Առաջին ուսումնարանը բանալ այստեղ, Ֆրանսայի մէջ: (Մենք պիտի նախընտրէինք Մարսէյլը կամ Լիոնը):

Անհրաժեշտ չէ ոտքի հանել ամբողջ Հայկական Արտասահմանը, այս ծրագիրը գործադրելու համար: Ոչ ալ նոր Միութիւն մը ստեղծել :

Եղածները լիուլի կը բաւեն, շատ մը պահանջներ լրացնելու համար:

Միութիւնը չէ որ կը պակսի, այլ նախաձեռնութեան ոգին: Աշխատելու կամքը, հաւատքը :

Եթէ եղած Միութիւնները հաւատարմօրէն հետեւէին իրենց կոչումին, կատարեալ գիտակցութեամբ, ի՛նչ հրաշքներ գործուած պիտի ըլլային :

Մեր առաջարկած կրթական ծրագիրը կարելի է գլուխ հանել, կազմելով խառն յանձնախումբ մը՝ ձեռներէց անձերէ :

Յանձնախումբին անդամները պիտի ըլլան տեսակ մը կամաւորներ: Պատրաստ ամէն զոհողութեան եւ աշխատանքի :

Անոնք ոչ միայն վստահութիւն պիտի ներշնչեն, այլեւ գործի պիտի փարին հաւատքով եւ խանդավառութեամբ :

Երբ ափ մը միաբաններ կը յաջողին ճեմարան հաստատել, ծանր յանձնառութեանց տակ մտնելով, ամօթ է որ աշխարհականներու բազմութիւն մը անճրկի: Կամ արտաքին օգնութեան սպասէ :

Թող մեր գաղութին պարծանքն ըլլայ ուսումնարան - յիշատակարանը :

Արդէն շատ ուշ մնացած ենք :

Աւելի ձգձգել կամ թարթափիլ՝ կը նշանակէ դասալքութեան ճամբան բռնել :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ՕՐՈՒԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՊԻՏՈՅԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԸ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ժորժ Պիտօ, Եշ. օր շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ատլանտեանի Խորհուրդին նոր նստաշրջանի բացման առթիւ, Էյֆէլի աշտարակի ճաշարանին մէջ :

Ամիսներէ ի վեր, առաջին անգամ էր որ պատասխանատու վարիչ մը յստակօրէն կը պարզէր Ֆրանսայի տեսակէտները՝ օրուան հրատապ հարցերու մասին :

Ոգեկոչելով մայրերու եւ հայրերու մտահոգութիւնը՝ իրենց ռազմիկ զաւակներու մասին, Հնդկաչինի թէ Քորէայի մէջ, նախարարը յոյս յայտնեց թէ անոնք պիտի ստանան իրենց արդար վարձատրութիւնը: «Բայց, չենք կրնար հանդուրժել որ Քորէայի զինադադարի բանակցութեանց վերսկսման հետ վերսկսին թշնամութիւնները Հնդկաչինի մէջ»: Այս առթիւ յիշելով Լաոսի դէմ կատարուած արշաւանքը, գոհունակութիւն յայտնեց որ Նախագահ Այզընհաուըր իրարմէ անբաժան կը նկատէ Հնդկաչինի եւ Քորէայի խնդիրները :

Յետոյ անցնելով խաղաղութեան հարցին, յայտարարեց .

— «Կարելի չէ իսկապէս լուծել որեւէ խնդիր, քանի կը շարունակուի զինարշաւը: Նոյնիսկ անշարժ մնացած ատեն, պատերազմի ահագին մեքենան աղետալի ծանրութեամբ կը ճնշէ մարդկութեան ճակատագրին վրայ: Նախագահ Այզընհաուըր բաղդատեց սպառազինութեանց յատկացուած աշխատանքը եւ ծախքերը որոնք ծանրապէս կ'ազդեն աշխարհի բոլոր ժողովուրդներու ամենօրեայ կեանքին եւ ապագայ հեռանկարներուն վրայ : Եթէ սպառազինութեանց սահմանափակման մասին համաձայնութիւն մը կնքուի, աւելի թեթեւ պաշտպանութեամբ մը երաշխաւորելով իւրաքանչիւր երկրի ապահովութիւնը, ահագին գումարներ պիտի խնայուին, բարձրացնելու համար ժողովուրդներու կենցաղի մակարդակը : Եթէ մարդը պէտք ունի չափուելու հակառակորդի մը հետ, ապացուցանելու համար իր ամբողջական արժէքը, պայմա՞ն է որ այդ հակառակորդը իր նմանն ըլլայ : Փառաւոր խաչակրութիւն մը չէ՞ պայքարիլ անօթութեան դէմ, որ այսօր կը հարուածէ մարդկութեան կարեւոր մէկ մասը: Նոր սերունդին համար լաւագոյն գործ մը չէ՞ անապատները արգաւանդել, անտառներ տնկել, ելեկտրական ուժ հաւաքել :Երբեք զինարշաւը եղած չէր արշաւ մը դէպի մահ մարդկութեան ստուարաթիւ մասի մը եւ ամբողջ քաղաքակրթութեան համար :

Անհրաժեշտ է նաեւ ուրիշ զինաթափութիւն մը, — քաղաքական սպառնալիքը որ հետեւանք է դժբախտութեան, ըմբոստութեան եւ ատելութեան :

«Ահա թէ ինչու մենք, Եւրոպացիներս, կ'ուզենք Եւրոպան կերտել: Մեր տնտեսութիւնն ալ այդ կը պահանջէ: Բայց Եւրոպան միայն շուկայ մը չէ, այլ քաղաքակրթութիւն մը: Մենք զայն պիտի կերտենք ոչ միայն ողջ մնալու, վերապրելու ,այլ աւելի լաւ ապրելու համար»:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ

— «Մենք կ'ուզենք շինել շէնք մը ուր ոչ մէկը ակամայ մտնէ, այլ ազատօրէն աշխատի ամէնուն բարիքին համար: Այդպիսի գործ մը հաստատուն եւ տեւական ըլլալու համար, մեր մէջ չկայ մէկը որ չուզէ վերջ տալ Ֆրանսայի եւ ուրիշ ժողովուրդներու միջեւ եղած վէճերուն : Այդ ժողովուրդներուն մէջ է Գերմանիան:

Գերմանական հարցը էական տարր մըն է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ կատարուած որեւէ վիճաբանութեան: Ֆրանսական կառավարութեան դիրքը բացարձակապէս յստակ է այս հարցին մէջ: Գերմանական միութեան խաղաղ վերահաստատումը անհրաժեշտ տարր մըն է եւրոպական խնդիրներու ընդհանուր կարգադրութեան համար: Ահա թէ ինչու Պոնի համաձայնութեանց 7րդ յօդուածին տրամադրութեամբ արեւմտեան երեք պետութիւնները պիտի ջանան Խ. Միութեան հետ կնքել հաշտութեան պայմանագիր մը՝ ամբողջ Գերմանիոյ մասին, ազատ բանակցութեամբ: Շատեր կը զարմանան որ Ֆրանսա կ'ուզէ վերջ տալ Գերմանիոյ անդամատման: Եւ սակայն բացորոշ է թէ համակերպիլ՝ Գերմանիոյ վերջնական անջատման՝ կը նշանակէ համակերպիլ Եւրոպայի տեւական պառակտումին :

Աւելի քան երեք տարիէ ի վեր արեւմտեան պետութիւնները կրկին եւ կրկին առաջարկեցին Խ. Միութեան՝ ազատ ընտրութիւններ կատարել, որպէսզի կազմուի գերման կառավարութիւն մը, ընդունակ՝ մասնակցելու հաշտութեան դաշնագրին մշակման : Մենք չենք կրնար ձգձգել հիմնական սկզբունքը,— գերմանական միու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԵՆ ՈՒԶԵՐ ՓՇՐԱՆՔՆԵՐ ԺՈՂՎԵԼ

Պ. Պիտոյի ճառէն քանի մը ժամ ետք, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը խօսք առնելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի խորհուրդը միաձայնութեամբ այն կարծիքն ունի թէ հիմնական փոփոխութիւն չէ կատարուած Խ. Միութեան քաղաքականութեան մէջ, այլ պարզապէս ռազմավարութիւնն է որ կը փոխուի: Ուրեմն, սպասելով շօշափելի փաստի մը՝ հակառակը ապացուցանելու համար, Ատլանտեան զինակիցները երբեք պիտի չփոխեն իրենց հիմնական ծրագիրը, — արեւմտեան Եւրոպան օժտել պաշտպանողական կարեւոր ուժերով: Այս առթիւ Պ. Ֆ. Տըլըս յիշեց յունական առակ մը, որուն համաձայն մարդ կը կորսնցնէ վազքը, եթէ կանգ առնէ ոսկի խնձոր մը ժողվելու համար : «Մենք կանգ պիտի չառնենք կէս ճամբան, ժողվելու համար այն քանի մը փշրանքները զորս մեզի պիտի նետեն Ռուսերը. ոչ իսկ խնձոր մը որ կրնայ փտած ըլլալ » :

Հաւաքական յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի ռուսական ռազմավարութեան մասին, յատկապէս նշանակուած յանձնախումբի մը կողմէ: Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն աջակցիլ, կազմելու համար ուժ մը որ վհատեցնէ ո եւ է նախայարձակ: Միեւնոյն ատեն, Ամերիկան կ'ուզէ որ եւրոպական ազգերը պահեն առողջ տնտեսութիւն մը :

× Նոյն օրը Նախագահ Այզընհաուըր եւս կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ: Ըսաւ թէ բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ Մ. Նահանգները եւ արեւմտեան պետութիւնները ընդարձակ ծրագիր մը պատրաստեն համայնավար նախայարձակման դէմ : Ինք պատրաստ է ամէն բան ընելու եւ երթալու ամէն տեղ, տեւական խաղաղութիւն մը հաստատելու համար :

Նախագահը յայտնեց թէ որեւէ դիւանագիտական բանակցութիւն չէ կատարուած, Զօրսերու ժողովի մասին եւ թէ ինք որեւէ պատասխան չէ ստացած Մոսկուայէն՝ իր առաջարկներուն առթիւ :

× Մ. Նահանգները պիտի կրճատեն իրենց զինուորական ծախքերը, ինչպէս յայտարարեց Այզընհաուըր :

Նախագահը ողջոյնի հեռագիր մը ուղղեց Ատլանտեանի Խորհուրդին, որ իր նիստերը կը շարունակէ Շայոյի պալատին մէջ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք .—

Պ. Ազատ Պալեանէ (Պուրկ լէ Վալանս) հազար ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՓԱՌԱՒՈՐՈՒԵՑԷ՛Ք...

Անշուշտ կարդացիք էրճիւմէնտ էքրէմ պէյի բարի վկայութիւնը՝ Հայերու Թրքախօսութեան մասին (Յառաջ, 18 Ապրիլ) :

Թուրք ուսուցիչը, որ տարիներով տպագրական տեսուչ ալ եղած է, կը գրէր«Սոն Փոստա» թերթին մէջ .

— «Եթէ կայ շրջանակ մը ուր մեր լեզուն տեղաւորուած է մինչեւ ամենայետին նրբութիւնները, այն ալ Թուրքիոյ, նոյն իսկ արտասահմանի հայ հաւաքականութիւնն է »:

Յօդուածագիրը այս պարագան կը շեշտէր, ի պատասխան այն գրգռիչ զրոյցին թէ կարգ մը «հայ ծնողներ իրենց զաւակներուն կ'արգիլեն եղեր Թուրքերէն խօսիլ»:

Գիտէք անցուդարձը: Թուրք յօդուածագիր մը Ենի Սապահի մէջ գրգռիչ սուտ մը գլորած էր, գրելով թէ հայկ. դպրոցներուն մէջ կ'արգիլեն Թուրքերէն խօսիլ :

Ահաւասիկ ուրիշ Թուրք մը կը բողոքէ այս քսութեան դէմ, յայտնելու համար հանրածանօթ իրողութիւն մը, ի պատիւ..

Կրնա՞ք հերքել իր վկայութեան ճշմարտութիւնը:

Ծի՞շդ չէ որ Թրքախօսութիւնը «տեղաւորուած է» մեր ամենօրեայ կեանքին մէջ: «Մինչեւ իր յետին մանրամասնութիւնները » :

Ոչ միայն Թուրքիոյ, այլ եւ արտասահմանի մէջ :

Երեսուն տարուան ընթացքին, ո՞ր գաղութը ետ մնաց այս մոլութեան մէջ, հակառակ բոլոր ազդարարութեանց :

Տարիներ առաջ ալ, տուգանք նշանակուեցաւ Սուրիա - Լիբանանի մէջ եւ այլուր :

Արգելքներ հաստատուեցան այստեղ ալ: Սրտառուչ կոչեր երեւցան ամէն տեղ՝ յանուն ազգ. արժանապատուութեան եւ լեզուի մաքրութեան :

Մինչեւ անգամ ոգեկոչեցինք, յիշեցուցինք Հայաջինջ Սարսափները :

Ի՞նչ օգուտ: Եթէ կայ շրջանակ մը ուր..

Այս անգամ թշնամին է որ կը վկայէ, բարեկամաբար :

Փառաւորուեցէք: Եւ կամ, «գափահաբեցէք», ինչպէս պիտի ըսէին Ամերիկայի մէջ.

— Պին քէշէքքիւր, էքրէմ պէյ :

ՎԱՀԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Ի ՆՈՐ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ

*

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Խ. Հայաստանի մէջ ալ նախարարական փոփոխութիւններ կատարուած են :

Երէկ «Լը Մոնտ» կը հաղորդէր նոր նախարարներուն անունները.— Ներքին գործերու նախարար նշանակուած է Մարտիրոսով, հողագործական՝ Ղազարեան, մշակոյթի՝ Գրիգորեան :

Ուրիշ մանրամասնութիւններ կը պակսին:

Մշակոյթի նախարարութիւնը նորութիւն մըն է, հետեւողութեամբ Մոսկուայի, որ վերջերս պաշտօնի կոչեց ականաւոր դէմք մը, լայն իրաւասութիւններով: Այս նախարարութեան ենթակայ են մշակոյթի բոլոր ճիւղերը,— դպրոց, արուեստ, գրականութիւն, շարժանկար, թատրոն են.:

ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԵՐ ԶԷՆՔԵՐԸ

Ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ, առաջին ու անհրաժեշտ զէնքը՝ լեզուն է:

Լեզուն է այն խարիսխը՝ որուն կը կռթնի հայութիւնը. որուն վրայ կրնայ կառուցուիլ, հետեւաբար, վաղուան հայութիւնը: Հասկնալի իրողութիւն, որովհետեւ լեզուն իր մէջ ունի թէ Հայոց պատմութիւնը եւ թէ ազգային շունչը. թէ Հայուն ցեղային ոգին եւ թէ ապագայի ձգտումները: Այսինքն՝ անցեալն ու ապագան:

Երբ լեզու կ'ըսենք, անշուշտ, նկատի չունինք միայն բառն ու խօսքը. այլ անոնց ծաղկումը, գրականութիւնը, որուն կարելի է հասնիլ սակայն, բառին ու լեզուին ծանօթութեամբ, գիտութեամբ:

Թող չըսուի մեզի, թէ տրուած պայմաններուն մէջ, կարելի չէ տիրել լեզուին, գրականութեան հասնելու եւ զայն ճաշակելու աստիճան:

Հայկաբաններ պիտի չհասցնենք, անշուշտ: Բայց կը հաւատանք թէ, երբ կարելի ուշադրութիւնը դարձնենք եւ տանք մեր լեզուին անհուն գեղեցկութենէն բեկոր մը, երբ կարենանք զգալի դարձնել մեր գրականութեան ոսկեղէն արժէքը, այն ատեն շատեր պիտի ըլլան, որ յաւելեալ ճիգերով պիտի ուզեն տէր դառնալ մեր հայրերու անգին ժառանգութեան:

Նոյնիսկ անոնք, որ առօրեայ լեզուն պիտի խօսին ու կարդան, անոնք ալ դարձեալ մեծ զօրութիւն մը պիտի ունենան. դիմադրական անընկճելի ուժ մը, որովհետեւ կիսկատար հայերէն մը իսկ. քանի մը բառերն իսկ անցեալ մը, ընտանիք մը, ազգ մը ու հայրենիք մը կը յիշեցնեն: Այսինքն՝ կ'ապրեցնեն: Եղած են ու այսօր ալ կան վկայութիւններ, որոնք կը հաւաստեն, թէ մէկ-երկու հայերէն բառերն իսկ, մանկութեան քաղցր օրերէն մնացած, հայ պահած են օտարութեան մէջ ընկղմած Հայեր:

Սակայն, մեր խօսքը մասնակի դէպքերու մասին չէ: Մեզ հետաքրքրողը՝ ընդհանուր երեւոյթն է: Զէինք ուննար այս ծանր մտահոգութիւնները, դժուարութիւնները, եթէ կարենայինք համազգային ու համակրական մթնոլորտ ստեղծել հայ լեզուին շուրջ. եթէ կարենայինք ազգային ոսկի, հարստութիւն նկատել զայն:

Եթէ ունենայինք, բոլորս, ոգին տաբագրուած սքանչելի հայ մայրիկին, որ անապատի աւազներուն վրայ գծելով, իր զաւկին հայկական այբուբեն սորվեցուց..

Հոգեկան տարագրութեան մը վտանգին մէջ ենք եւ ունինք միջոցները՝ գործնական եւ հոգեբանական արշաւ մը, քէմփէյն մը բանալու, ստեղծելու համար այնպիսի մթնոլորտ մը, ուր մեծերը ջանան հայերէն ու լաւ հայերէն խօսիլ ու կարդալ. երիտասարդները ուզեն հայերէն խօսելու եւ կարդալու փորձը ընել, անով հպարտանալու զգացումով տոգորուած:

Կրնա՞նք ստեղծել այնպիսի մթնոլորտ մը, ուր հայերէն գիտնալը յաւելեալ արժէք մը նկատուի. հարստութիւն մը, գեղեցկութիւն մը՝ երիտասարդի մը համար, գեղահաս աղջկան մը շրթունքներուն:

Այդ մթնոլորտը ստեղծուած է դարեր առաջ, երբ Սահակներն ու Մեսրոպները տառեր գտան եւ հայ լեզուն ու գրականութիւնը տարածեցին՝ մթին ամբոխներէն լուսաւոր դէմքեր երեւան բերելով:

Նման յուզում ու նախանձախնդրութիւն ստեղծուեցան քանի մը տարի առաջ, Իրանի հայութեան մէջ ալ, երբ օրուան բռնակալ իշխանութեանց որոշումով փակուեցան Հայոց վարժարանները. հայերէնը՞ ջնջուեցաւ եւ հայ տուները, դաղտնօրէն, դարձան հայերէնի ապաստարաններ, ուսուցման վայրեր:

Ինչո՞ւ կարելի չըլլայ ստեղծել հոգեբանական նոյն մթնոլորտը, գիտակցութեան լոյսով ողողուն, եթէ մեր հանրային ու կուսակցական կազմակերպութիւնները իրենց առօրեայ աշխատանքին, իրենց հոգերուն ու հետաքրքրութիւններուն մաս նկատեն. իրենց օրակարգերուն առաջնակարգ խնդիրներէն մէկը. եթէ բոլոր Մարմիններն ու Մասնաճիւղերը աշխատին այն եռանդով ու ոգեւորութեամբ, ինչ որ ի յայտ կը բերեն իրենց ձեռնարկներուն ու հանդէսներուն մէջ, զմայլելի նուիրումով:

Ինչո՞ւ կարելի չըլլայ ստեղծել, եթէ մեր տուները, սրահները, ակումբներն ու եկեղեցիները դառնան հայաշունչ ու հայախօս տաճարներ:

Համատարած այս մթնոլորտը ստեղծելէ ետք, ալ կը դիւրանայ ամէն աշխատանք: Լեզուին հետ երգը, երաժշտութիւնը եւ վերջապէս բեմը. կրնան մեծ դեր կատարել: Հայկ. բեմը կրնայ մեծ նպաստ բերել այս ուղղութեամբ, ոչ միայն իբրեւ ազգային արուեստ ու Հայկ. կեանքի պատկերացում, այլեւ իբրեւ հայ լեզուի ու մշակոյթի տարածման դերագանց միջոց: Կան անշուշտ, այս ուղղութեամբ աշխատողներ, արժանի ամէն գնահատութեան, ինչո՞ւ սակայն չընդլայնել շարժումը, երիտասարդ ուժերու աւելի լայն մասնակցութեամբ, կազմակերպուած ու ընտրուած ներկայացումներ սարքելու համար գաղութէ գաղութ, նախատեսուած ծրագրով, ոչ թէ պատահականութեամբ:

Այս բոլոր աշխատանքներու կարգին, այս բոլորէն առաջ, մեր լուրջ հոգածութեան առարկայ դառնալու արժանի է կրթական գործը:

Կը հաւատանք, որ կարելի է երկու կարգի դպրոցներ կամ դասընթացքներ ունենալ.— պատանիներու յատուկ եւ երիտասարդներու համար, ամէն մէկ հոծ գաղութի մէջ, լաւագոյն ընտրութեամբ, հսկողութեամբ, ուսուցիչներով եւ մանկավարժական չքեղ դասագիրքերով ու հրատարակութիւններով:

Աւելի շօշափելի եւ հմայիչ դարձնելու համար գործը, կարելի է նոյնիսկ կրթական թոշակներ ալ հաստատել, որոշ աստիճանի հայերէն սորվողներուն համար:

Անշուշտ, խոշոր ծախքերու հետ կապուած են այս բոլորը: Բայց կապուած են նաեւ մեր գոյութեան հետ: Ծախքի մասին պիտի մտածէ՞ր ամերիկահայութիւնը. պիտի մտածէի՞ն մեր հանրային, կուսակցական, ազգային կազմակերպութիւնները, եթէ, մի արասցէ, յանկարծ, հայ գաղութի մը գլխուն ահաւոր ու արիւնոտ փորձանք մը գար:

Այդ փորձանքը, ուրիշ կերպարանքով մը, գալու վրայ է, մէկէ աւելի հայ գաղութներու գլխուն:

Ունինք կրթական, բարեսիրական եւ այլ կազմակերպութիւններ: Զե՞նք կրնար այս բոլորէն բխած Ազգապահպանման Մարմին մը ստեղծել, այս բոլոր խնդիրներով զբաղելու համար:

Կամ նիւթական լայն միջոցներ տրամադրել Կրթական Մարմիններուն, ընդհանուր գործը կազմակերպելու համար:

Մենք ընդհանուր պատկեր մը միայն գծեցինք: Ամէն Հայու սրբազան պարտքը թող ըլլայ՝ ոչ միայն դիտել այդ պատկերը, այլեւ լուսաւորել զայն:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՀՈՂԻ՛Ն ՎՐԷԺԸ...

Մեր պապերուն հողին վրայ դարաւոր,
Առաւօտ մը արշալոյսով շողակաթ,
Հայրենի հին աղբիւրին մօտ յստակ,
Հայ մայրերու անուշ ու քաղցր կաթին հետ,
Գարնանաբեր ծաղիկներուն հոտը կը ծըծէինք:

Հայ տուներու առատութիւնն օրհնուած,
Անահիտի բարիքներով անհատնում,
Լեցուն էին ամբարները շարունակ,
Ինչպէս սէրը, մեր անուշիկ հարսներուն:

Երգի, սիրոյ մեղրածորան փեթակներ բուրաւոր,
Աղջիկներու երգերուն հետ, դաշտերուն մէջ,
Ծաղիկէ ծաղիկ տարածուելով հովերուն հետ
Սէր աղերսող խենթ մանչերուն հոգին կ'այրէր:

Եւ տակաւին տղաներն պղնձագոյն մարմնով,
Արեւուն տակ, արձաններու պէս աղուոր,
Սիրոյ երգի, արբեցութեան... ի խնդիր,
Մեր դաշտերուն մեղուներուն պէս յղի,
Հողին հոտին, բուրմունքը կը ծծէին...:

Հին ու չէն, բազմահազար տուներու մէջ
Թուչունները ճռճռցող խելացնոր երգերով,
Բանակ կազմած, զինուորներու պէս չքեղ
Գարնանային արեւուն հետ իրենց լոգանքը կ'առնէին:

Եւ խաղաղ էր բնութիւնը, ինչպէս հոգին
Ստեղծագործ մեր ցեղին
Հին պապերուն, հողին, կաւին հետ շաղուած:

Զարաբաստիկ ու եղերական առաւօտ մը,
Դաժան ու նենգ փոթորկածին խաւարով,
Մեր հայրենի հողին վրայ դարաւոր,
Սերունդներու արեան ծովը հոսեցաւ:

Ողբերգական այդ սեւ օրէն մինչեւ այսօր,
Անմեղներու արեան հոտը՝ բոցաշունչ,
Եւ որբերուն վրէժխնդիր ցասումը
Կը խառնէ հողին զազան ոսոխին:

Ս. ՀՐԱՑԻՆ

ՍԵՒ ՕՐԵՐ

Ապրիլ ամիսն ենք նորէն: Եւ մեր սիրտերը կը կսկծան...

Անցեալ օրերու տխուր յուշեր կը յուզեն, կը տոչորեն մեզ...

Ինչ սեւ օրեր էին...

Եւ հայութիւնն ողջ, ողջ խաչի ճամբան էր բռնած, կը քալէր սահմռկած, իր Աստծուն ապաւինած...

Հրէշածին մարդիկ, արիւնլուայ ձեռքերով, ոճիրներ էին սարքած ու կ'արբենային անմեղներու արիւնէն բաժակներ պարպելով...

Ծեր ու երախայ, կին ու տղամարդ իրենց երդիքներէն քշուած մահուան մանգաղին էին յանձնուած...

Եւ ինչ սրտաճմլիկ տեսարաններ, ինչ աղիողորմ ճիչեր իրար խառնուած: Մարդկային ոչ մէկ սիրտ կրնար դիմանալ...

Ո՞վ կրցաւ գրի առնել ցաւը կամ պատմել այդ Մեծ Եղեռնի բոլոր դրուագներն ու անցուդարձը...

Ո՞վ պիտի կրնայ մոռնալ այդ սեւ օրերը Ապրիլի...

Թշնամին շուտ լռեց, իսկ բարեկամներն ալ իրենց ձեռքերը լուացին իբր նոր Պիղատոսներ...

Բայց բուն տէրը, ան որ իր մորթին վըրայ կրեց, ան որ զգաց, ան որ տեսաւ, անոր սերունդը դեռ կ'ապրի ու չմոռցաւ եւ պիտի չմոռնայ իր զոհերուն կանչն ու բողոքը: Եւ վրէժը:

Հայը պիտի չներէ այդ Մեծ Սպանդին պատասխանատուներուն, մինչեւ որ իր արդար հատուցումը չստանայ: Միայն այն ատեն է որ նահատակները պիտի հանգստանան իրենց անյայտ գերեզմաններուն մէջ...

Ապրիլ է նորէն...

Եւ ինչ հակապատկեր այս ամիսը մեր սրտերուն հետ...

Այս Ապրիլն էր որ սկսան դէպի սպանդանոց տանիլ մեր քոյրերն ու եղբայրները:

Այս ապրիլն էր նորէն որ սկիզբ առաւ տարագրումը մեր մեծ զոհերուն մօքի եւ գրչի ռահվիրաներուն...

Սուգի ամիս է Ապրիլը մեզ համար, լացի եւ մտածումի ու Յիշատակի օր...

Ո՞ր Հայն է որ պիտի չսարսռայ այն սըրտաճմլիկ դէպքերէն եւ սարսափներէն, որոնց ենթարկուեցաւ իր ազգը այդ օրերուն:

Մարտիրոս ժողովուրդ...

Եւ այսօր ոտքի ես դեռ...

Ոտքի ես, որպէսզի ցոյց տաս աշխարհի թէ ոչ բռնութիւն եւ ոչ մահ չեն կրնար խորտակել քու ապրելու իրաւունքդ:

Դուն Հայաջինջ Սարսափներուն յիշատակը կը պահես, բայց եւ այնպէս, ցեղիդ բնազդը, ուժը եւ կորովը նորէն քեզ վահան ըրած, կը պայքարի քու գոյութեանդ համար, քու վերելքիդ համար ինչպէս որ բնութիւնը կը մեռնի ու նորէն կը ծաղկի, նորէն կը վերընձիւղի ու կ'ապրի...

Դուն կաղնի հսկայ, ով ազգ Հայկազ–

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ՏԵՍԻՆ, 21 Ապրիլ.— Ապրիլ 18–21 Տեսինի մէջ գումարուեցաւ Ֆրանսայի Վասպուրականի Հայր. Միութեանց համագումարը: Ներկայ կամ ներկայացուած էին չորս Միութեանց եւ ուրիշ չորս վայրերու պատգամաւորները:

Համագումարի դիւանին անդամ ընտրուեցան — նախագահներ՝ Պ. Պ. Ղ. Մելոյեան եւ Վ. Պանտիկեան, քարտուղարներ Ա. Հիւսեան եւ Վ. Կաքաւեան:

Համագումարը հանդիսաւորապէս շնորհեց բոլոր Միութեանց ֆրանսական ասպետական եւ հիւրընկալ պետութեան մեզի ընծայած ամէն հնարաւորութիւնը, մեր մշակութային եւ հայրենական ձեռնարկներուն զարգացման համար: Մենք բոլորս երախտապարտ ենք անոր եւ ամէն կերպով նախանձախնդիր՝ յարգելու խղճամտօրէն երկրին բոլոր օրէնքները: Համագումարը լսելէ վերջ իւրաքանչիւր Միութեան պատգամաւորին զեկուցումը տեղական հարցերու եւ գործունէութեան մասին՝ կազմեց 16 հարցերէ բաղկացած օրակարգ մը:

1. Նկատի ունենալով որ ներկայիս հըրատապ եւ անմիջական հարց մըն է լծել երիտասարդութիւնը հայրենակցական գործին, համագումարը կը յանձնարարէ ներգրաւել զայն հայրենակցական բոլոր աշխատանքներուն մէջ, կազմելով երիտասարդաց ինքնավար միութիւններ: Այս Միութիւնները պիտի գործեն մայր միութեան ձեռնհաս ներկայացուցիչներուն հետ խորհրդակցաբար:

2. Նկատի ունենալով անհրաժեշտ պահանջը՝ Վասպուրականի ճշգրիտ պատմութեան մը, համագումարը, քննելէ վերջ Փարիզի պատրաստած ծրագրին նախագիծը, զայն կը յանձնէ Կեդր. Գործադիր Մարմնի յատուկ ուշադրութեան, յանձնարարելով յարաբերութեան մէջ մտնել բոլոր Վասպ. Միութիւններու հետ, այդ գործը լաւագոյն պայմաններու մէջ գլուխ հանելու համար:

3. Վասպուրականի եւ ուրիշ 11 վայրերու ինքնապաշտպանութեան հերոսամարտները Հայ երիտասարդութեան անցեալ մեծ փառքերէն համարելով, համագումարը ջերմօրէն կը յանձնարարէ Կեդր. Գործ. Մարմնին կատարելագործել շարժանկարը: Ուստի կը հրահանգէ բոլոր Միութեանց որ հաւաքեն փաստաթուղթեր, նկարներ ու տեսարաններ հերոսամարտներուն մասին:

4. Խրիմեան Հայրիկը համարելով ազգային վերածնունդի նախակարապետներէն մին, գրական, հանրային եւ կրօնական մեծ դէմք մը, կը յանձնարարէ երեք Միութեանց կազմակերպել անոր Յոբելեանը:

5. Համագումարը անհրաժեշտ համարելով Ֆրանսայի Միութեանց վերաբերեալ հրատարակութիւն մը, բաղձանք կը յայտնէ Կեդր. Գործ. Մարմնին, կազմել կեդր. տեղեկագիր մը, որ ցոլացնէ Սփիւռքի Վասպուրականցւոց բոլոր գործերը: Անոր համար ուժ տալ ամէն կերպ՝ Ամերիկեան Միութեանց հրատարակութիւններուն:

6. Համագումարը որոշեց կատարել Ֆրանսայի Վասպուրականցիներու ընդհ. մարդահամարը: Միջոցներ ձեռք առնել, տեղերուն վրայ, իրերօգնութեան գործին համար: Ջերմ յարաբերութիւններ մշակել Սփիւռքի բոլոր Վասպուրականեան Միութեանց հետ:

7. Այս բոլոր աշխատանքները ներդաշնակելու համար, համագումարը մշակեց եւ ընդունեց Ֆրանսայի Վասպուրականեան Հայր. Միութեանց դաշնակցութեան (ֆետերասիօն) ծրագիրը եւ ընտրեց Կեդրոնական Գործադիր Մարմին մը: Այդ մարմինը պիտի ըլլայ՝ նախ, մէկ տարուան համար, Մարսէյլի Միութեան Վարչութիւնը, իբրեւ ամէնէն հին Միութիւնը: Անկէ վերջ՝ մէկ տարի, Փարիզի վարչութիւնը եւ այսպէս, փոխն ի փոխ, մինչեւ յաջորդ համագումարը, որ տեղի պիտի ունենայ չորս տարիէն: Կեդր. Գործ. Մարմինը պատասխանատու է միմիայն Համագումարին առջեւ:

Տեսինի Վասպուրականցիները, յանձինս՝ Աբրահամեանի, Ղազարեանի, Յակոբեանի, Օհաննեանի, Հիւսեանի, Տէր Մկրտիչեանի, Բարսեղեանի, Խլոյեանի, Գուպաթեանի, Բարսեղեանի եւ Վինցիները յանձինս Տէրտէրեանի եւ Մուրատեանի, միշտ պատրաստ ու կորովի, կազմակերպեր էին Վասպուրականեան իմաստով աւանդական հիւրասիրութիւնը պատգամաւորներու: Հերոսամարտի 38րդ տարեդարձը տօնուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ: Վասպուրականեան տոհմիկ գինեձօնով մը պատգամաւորները իրարմէ բաժնուեցան, մեծապէս խանդավառ եղբայրական մթնոլորտէն եւ մասնաւոր տրուած որոշումներէն, որոնք կը ձգտին ընդհ. համերաշխութեան եւ գործակցութեան: (ԴԻԽԱՆ)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՕՆԻ ՄԷՋ

●

ԼԻՕՆ.— Կիրակի, 19 Ապրիլ. ժամը 15–ին Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ մեր մեծ մեռելներուն նուիրուած սգատօնը: Սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր ամէն հոսանքի պատկանող հայրենակիցներով: Աչքի կը զարնէին մասնաւորապէս հոս ծնած եւ հասակ նետած երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ: Ապրին այն ծնողքները որոնք գոնէ տարին մէկ օր իրենց զաւակները կ՚առաջնորդեն, հանդիսասրահ, հաղորդուելու համար մեր անթաղ մեռելներու խնկելի յիշատակումով:

Ժամը 16ին նուագախումբը հնչեցուց ֆրանսական քայլերգը: Յետոյ Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան ըսաւ.

— «Սիրելի հայրենակիցներ, այսօր կրկին հոս հաւաքուեր ենք սգալու համար մեր մէկ միլիոնէն աւելի սիրելիներու կորուստը: Անոնք մեռան որպէսզի մենք ապրինք, անոնք գերեզման անգամ չունեցան: Մենք ամէն օր կը տեսնենք այս երկրին մէջ թէ ինչպէս կը յարգեն իրենց մեռելները, եւ տարին քանի մը անգամ ծաղկեփունջերով կը զարդարեն իրենց սիրելիներու շիրիմները: Իսկ մենք, կրկնակ պարտականութիւն ունինք հանդէպ մեր մեռելներուն: Նախ թոյլ չտանք որ մեր զաւակները մոռնան մայրենի լեզուն եւ մեր դարաւոր պատմութիւնը: Սիրենք զիրար, եւ չընենք այն տեսակ բաներ որ կրնան հրճուանք պատճառել թշնամիներուն

Շոփէնի մահերգէն վերջ լուռ եւ երկիւղած ամբողջ բազմութիւնը յոտնկայս լսեց 1915 ապրիլ 11–24 գիշերը Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած մտաւորականներու անունները զորս կարդաց Պ. Կիւլպէնկեան: Ահաւասիկ մաս մը.—

Գ. Զօհրապ, Ակնունի, Խաժակ, Ռ. Զարդարեան, Դ. Վարուժան, Սիամանթօ, Ռ. Սեւակ, Վարդգէս, Ա. Յարութիւնեան, Հ. Համբարձումեան, Շահրիկեան, Հ. Պոյաճեան, Մ. Կիւրճեան, Թլկատինցին, բժ. Փաշայեան, Բ. Շահպազ, Գ. Բարսեղեան եւ դեռ հարիւրաւոր եւ հազարաւորներ, որոնց հոգիները այս պահուն, սրահին մէջ կը սաւառնին: Յարգանք անոնց անմոռանալի յիշատակին»:

Վայրկեանը շատ յուզիչ էր սգակիր հայրենակիցներու աչքերէն արցունքի կաթիլներ վար կը գլորուէին:

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Անգլիոյ հայ կաթողիկէ համայնքին հոգեւոր հովիւ Նալպանտեան վարդապետի, որ յուզումով պատմեց տարագրութեան օրերէն երեք իմաստալից դրուագներ: Յորդորեց մեր զաւակները հայ մեծցնել: Խոր յուզումով երգեց Տիկին Արմենուհի Վարդանեան «Քուն եղիր, բալաս»: Հայ բողոքական համայնքի ներկայացուցիչը, պատ. Սահակեան իր լաւագոյն ուղերձներէն մին կարդաց, ձօնուած մեր նահատակներուն յիշատակին. «Աշխատինք անեղծ պահել հայ ընտանեկան սրբութիւնները եւ պատրաստ ըլլանք մեր զաւակներով երթալու մեր վերջնական հանգրուանը՝ Հայաստան աշխարհը»:

Յաջողութեամբ արտասանեց Օր. Թութեանը, Ռ. Զարդարեանի «Բագինին փառաբանութիւնը»: Յուզելով ներկաները:

Հայ. Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը, Թորգոմ քահանայ նմանապէս իր ուղերձին մէջ յորդորեց ուժ տալ ազգապահպանման, մեր ընտանեկան յարկերէն ներս:

Յետոյ կարդացուեցաւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան մէկ կարճ ուղերձը: (Չէին կրցած ներկայ ըլլալ, հանրակառքերու գործադուլին եւ իրենց պատգամ. ժողովին պատճառով):

Ազգ. Միութեան կողմէ Պ. Յ. Վարժապետեան կարդաց ուղերձ մը յիշելով չանսատակ Թալէաթի երազը.—Հայութիւնը ջնջել երկրի երեսէն: «Բայց հրէշըշհասաւ իր նպատակին: Մենք Մայիսի առաւօտ մը 1918ին Արարատեան Աշխարհին մէջ հիմը դրինք Հայաստանի հանրապետութեան, որ այսօր արդէն երեսունըհինգ տարեկան է: Պատիւ հայ ժողովուրդին:»

Շատ գեղեցիկ եւ օրուան պատշաճ արտասանութիւն մը ըրաւ Պ. Յ. Ուլուհուճեան «Ինծի բերէք»: Յետոյ օրուան նախագահը բեմ հրաւիրեց Պ. Հ. Թադէոսեանը որ կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը մասնաւորապէս նահատակներուն համար: Տիկին Ա. Վարդանեանի «Տէր ողորմեա»–յով վերջ գտաւ Սգատօնը, մինչ սրահէն դուրս նուագախումբը կը հնչեցնէր «Ծաղկէր Ազատ իմ հայրենիք» երգը:

Իսկապէս օրինակելի էր այս տարուան Սգատօնը իր լրջութեամբ եւ կարգապահութեամբ: Պատիւ Ազգ. Միութեան եւ գաղութին որ գիտէ յարգել իր մեռելները: Եւ պատիւ այն հայ առեւտրականներուն որոնք անսալով Ազգ. Միութեան կոչին գոց պահեցին իրենց խանութները:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Նեայ, արմատները երկրի շատ խորն ու գագաթը բարձր, խրոխտ կ՚արհամարհես բոլոր փոթորիկները:

Եւ յաղթ, համարձակ կը նայիս Նորէն ամպերուն մռայլ որոնք շուտ կ՚անցնին գլխէդ: Դուն պիտի ապրիս:

Եւ թշնամին պիտի ամչնայ ու կարմրի.. Այնատեն յաղթութիւնը քուկդ պիտի ըլլայ, փառքն ու պսակն ալ ...

ՄԷՆ – ՍԷ

Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ գրական գործունէութեան 65ամեակը պիտի տօնուի Գահիրէի մէջ, Ապրիլ 27ին, ինչպէս կը տեղեկանանք խմբագրութեան ուղղուած գեկոյցէ մը որ նոր հասաւ մեր ձեռքը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ մատենագրութեան մեծ բառարանին մէջ, որ հրատարակուեցաւ Վիէննայի մէջ Հոլենիք հրատարակչական Տան կողմէ առաջին հատորին 92–96 էջերը նուիրուած են Հայոց մատենագրութեան պատմութեան: Թէեւ ուսումնասիրութիւնը չէ ստորագրուած, սակայն կը կարծուի թէ գործն ըլլայ Հ. Ներսէս Ակինեանի: Մէկ ակնարկովհեղինակը ընդգրկած է ամբողջ հայ գրականութիւնը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻ ՄԱԿի արաբական անթելի տնօրէնը, որ յայտնած է թէ Դամասկոսի ազգային վարժարանին մէջ սորված է:

ՍԱՐՈՅԵԱՆ – Պաղտասարեան, ժողովրդական երգը վերածուած է ճափոներէնի: Երգողն է Ուանկ Ֆոնկ:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐ Անդրանիկ Մանուկեան եւ Կարապետ Այվազեան Լիբանանի Արժանեաց պատուանշաններ ստացած են: Անոնք երկար տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարեն Ասֆուրիէի հիւանդանոցին մէջ եւ յարգուած են բոլորէն, իբրեւ պարտաճանաչ, անձնուէր եւ հմուտ մասնագէտներ: Կարեւոր բաժին մը ունեցած են հիւանդանոցին վերելքին եւ այսօրուան դիրքին մէջ, ինչպէս կը գրեն Լիբանանի թերթերը:

ՋՕՐ. ՆԵԿԻՊԻ մէկ նկարը մեծցնելով Պէյրութէն հայ պատանի մը՝ Անթուան Քէշիշեան նուէր ըրած է վարչապետին որ շնորհակալութեան նամակ գրած է ուր կ՚ըսէ.— Կը խնդրեմ Աստուծմէ որ մեր սիրտերը միացնէ որպէսզի արաբականութիւնն իր փառքը վերստանայ եւ ամէնքս ապրինք ազատութեան եւ ընկերային արդարութեան սիրով մը գրկախառնուած համայն Արաբներու եղբայրութեամբ»:

ՇՔԱՆՇԱՆ ստացած է (Ֆրէզնօ) հարիւրապետ Էտուըրտ Մարգարեան, Մ. Նահանգներու Օդուժի Ֆէսըլ բանակատեղին մէջ ծառայութենէ վերադարձին: Հարիւրապետ Մարգարեան աւարտած է Ալապամայի օդային զինուորական համալսարանը եւ ստացած պատուոյ վկայական: Ֆէսըլ բանակատեղին մէջ զինուորական բանակի ղեկավար էր: Բ. աշխարհամարտին մասնակցած է հիւս. Ափրիկէի եւ Իտալիոյ օդային յարձակումներուն: Զինուորական մասնաւոր հրահանգովՌուսիա ղրկուած էր 1944ին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տիկին Արաքսի Օտապաշեան որ երեք տարի առաջ Ամերիկայէն Փարիզ եկած եւ զանազան առիթներով երգած էր հայկ. հանդէսներու մէջ, պտտած է կարգ մը եւրոպական քաղաքներ,— Իտալիա, Սպանիա, եւ Աւստրիա, երգահանդէսներ տալով:

Այցելած է նաեւ Միջին Արեւելք (Պէյրութ, Երուսաղէմ, Գահիրէ, Պոլիս) եւ այդ քաղաքներուն մէջ եւս ջերմապէս գնահատուած էր երգահանդէսներով:— Լ.

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

●

Կիրակի կէսօրէ ետք Ժան Կուժոնի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հաճելի հանդէս մը Հայ Արենոյշներու կողմէ:

Սրահը լեցուն էր ծնողներով եւ բարեկամներով, որոնք բոլորն ալ հաստատեցին թէ ինչ օգտակար եւ գեղեցիկ շարժումի մը կը հետեւին իրենց աղջիկները: Իսկ Արենոյշները ապացուցին թէ բարոյական եւ ֆիզիքական խնամքին հետ, հոգ տարած են նաեւ իրենց մայրենի լեզուին:

Հանդէսը սկսաւ եռագոյնին նուիրուած արտասանութիւնով մը: Ապա սկսաւ իւրաքանչիւր Արենոյշի մասնակցութիւնը: Համակ եռանդ, կորով, ամէն մէկ արենոյշ կ՚աշխատէր իր լաւագոյնը տալ: Թմբապար, մենապար, երգ արտասանութիւն, կատակերգութիւն մարզական խաղեր, բանակումի տեսարաններ իրարու կը յաջորդէին հրճուանք պատճառելով ծնողներուն եւ հանդիսականներուն: Հապա սա փոքրիկ Թեւիկնե՞րը իրենց Թիթեռնիկի պարով:

Կը զգուշանամ անուններ յիշելէ: Բոլորն ալ այնքան ժամանակ վատներ էին իրենց լաւագոյնը տալու համար եւ կը յաջողէին: Իսկ Լիւսիի դաշոյնով պարը անմոռանալի պիտի մնայ բոլոր ներկաներուն մէջ, որոնք միշտ կրկնել կուտային: Այդ պարը այսուհետեւ մեր հանդէսներուն լաւագոյն անակնկալներէն մին կրնայ կազմել:

Այս բոլորին մղիչ ուժն է երիտասարդուհի մը, Անահիտ Գշիկեան — Աւագեան որ իբրեւ ընդհ. խմբապետուհի մեծ եռանդով եւ նուիրումով լծուած է գործին: Ամուսնանալէն ետքն ալ ան չլքեց իր սիրած գործը: Տիկինը դասախօս ըլլալով Ֆրանսական լիսէին մէջ մեծ ձեռնհասութեամբ կը վարէ արենոյշներու կազմակերպութիւնը: Ան քանի մը խօսքով իրենց գործունէութեան պատկերը տուաւ: Խօսեցան նաեւ Արիներու պետ Տոքթ. Գ. Մեծատուրեան եւ տիկին Էլէն Բիւզանդ: Եկուքն ալ պատմականն ընելով այս շարժման շեշտեցին անոր օգտակարութիւնը, իբրեւ ազգապահպանման կարեւոր ազդակներէն մէկը:

ԱՐԵՆՈՅՇ

ՆՈ՛ՐԷՆ ՀԱՅԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Թուրք հրապարակագիր մը, Գատիրճան Գաֆլը, որ վերջերս երկդիմի գրութիւն մը հրատարակած էր Ենի Սապահ թերթին մէջ, այս անգամ կը գրէ, «Ո՞վ Թուրք է» խորագրով (14 Ապրիլ).

— «Կարելի չէ պնդել թէ մեր ազգային դատերուն մէջ միայն Թուրք ցեղէ սերողները պատուաւոր դեր մը խաղացած են, ազգին ճամբուն վրայ միայն Թուրք արիւն կրողները հաւատարմութեամբ աշխատած են: Արդարեւ, Անկախութեան Պայքարի ընթացքին սխալ կերպով Թուրք չնկատուած մեր կարգ մը արեւելեան նահանգներու ժողովուրդը վերջին ծայր հաւատարիմ մնացին նուիրական նպատակին, մինչ հարազատ Թուրք նկատուած շրջաններու մէջ ապստամբութիւններ ծագեցան, եւ ազգ. կառավարութիւնը այս պատճառաւ ցնցումներ կրեց: Նմանապէս ազգ. պայքարին Իսթանպուլի մէջ ազգ. կառավարութեան ի նպաստ աշխատող գաղտնի կազմակերպութեան մէջ նոյնիսկ քանի մը Հայ կը գտնուէր եւ զօր. Քէմալ Քօչէր գրքին մէջ բացէ ի բաց կը գրէ թէ այս Հայերը հակառակ թշնամի գրաւումին՝ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցին:

Ժողովրդավար երկրի մը մէջ տիրապետող տարրին պատկանիլ երբեք գերակայութեան իրաւունք չի տար: Էականն է պատուաւոր եւ խղճմտանքի տէր ըլլալ: Այդպիսի մարդ մը ինչ արիւն ալ որ կրէ երակներուն մէջ, ի հարկին հոգի կուտայ տեւականացմանը համար այն պետութեան, որուն անձնագիրը ունի գրպանին մէջ: Ահա այս չափանիշները պէտք է գործածել երբ կը ճշդենք թէ ո՞վ Թուրք է եւ ո՞վ չէ:

Ազգայնականութեան լաւագոյն եղանակը ասիկա է: Երէկ ցեղային խտրականութեամբ մեծ վնասներու ենթարկուեցանք, այսօր ալ նոյն սխալը կրկնելէ խուսափելու ենք եւ վերջին ծայր ուշադիր ըլլալու ենք ազգային միութիւնը չխախտելու համար»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Դուրսը ցաւագին ամբոխ մը կը վրդովէր փոթորկէ բռնուած ծովու պէս, կանացի ալիողորմ ձայներ կը խառնուէին տղու ճիչերու հետ: Հայ կիներ էին որ եկած էին իրենց սիրելիները տեսնելու վերջին անգամ մը: Իրենց ետեւը կը կենային քանի մը Թուրք կիներ ալ՝ լուռ ու անկարեկիր երեւոյթով: Երբ իրենց մօտէն կ՚անցնէինք, սեւ կամ կարմիր եաղմային տակէն իրենց սեւ նայուածքին ճառագայթը կը սեւեռէր մեր վրայ:

Հայ կիներ կուլային անմխիթարելի վիշտով եւ չէին ուզեր մտիկ ընել ոեւէ բառ որ ամոքէր իրենց ցաւին սաստկութիւնը: Ոստիկանները կը զայրանային, կը կատղէին այդ տառապանքի պատկերին դէմ, անհանդստացած՝ տղու հեծեծանքներէն եւ կիներու արտասուքէն: Եւ ահա մտրակը բարձրացաւ շառաչելով, ինկաւ կիսամերկ կուրծքերու վրայ, ահագին խուճապ մը շփոթութիւն ձգեց այդ հոծ բազմութեանը մէջ. ոստիկանները միշտ կը զարնէին եւ ամբոխը կ՚ընկրկէր՝ կը ցրուէր.

Լացի ձայները միշտ կային սակայն. որովհետեւ հայ դատապարտուածներու մայրերը, կիներն ու տղաքը՝ ամուր կեցած մտրակի հարուածներուն տակ, չէին հեռացած ու կը յամառէին բողոքել, աչքերնին յառած բանտի դրան՝ որուն ետեւ խռնուած ոճրագործներու վոհմակի մը մէջ կը տեսնէին իրենց սիրելիներէն մէկը կամ միւսը:

Բնական էր որ յաճախակի մօտութեան մէջ ըլլալով Թուրք բանտարկեալներու հետ, հետաքրքրուէինք իրենց հոգեբանութիւնով ու նաեւ իրենց վիճակով, մանաւանդ որ հետզհետէ մեր այցելութեան միջոցներուն՝ մեր շուրջը հսկողութիւնը թուլցած ըլլալով, աւելի երկար կրնայինք խօսիլ հայ բանտարկեալներուն հետ, եւ այդ առիթով էր որ տեղեկացանք թէ Թուրք բանտարկեալներու մէջ ալ անմեղներ կան:

Այս պարագան մեզ հարկադրեց չհամրդուիլ իրենց վիճակով, ջանալ ամոքել իրենց նիւթական վիճակը եւ հաւասարապէս դիմումներ ընել անոնց ազատ արձակման համար: Առաջին իսկ փորձին՝ լուրջ եւ անյաղթելի դժուարութեան հանդիպեցանք, եւ այդ պատճառաւ երկար ատեն մեզի կարելի չեղաւ նաեւ մերձենալ իրենց մօտ գտնուող հայ բանտարկեալներուն:

Այդ միջոցին արդէն մեր բանտարկեալներուն մեծ մասը մեկնած էր այլեւայլ աքսորավայրեր, եւ մէկ քանին տեղափոխուած միւս հայ բանտարկեալներու շէնքին մէջ:

Որքան ալ հարեւանցի ըլլային մեր յարաբերութիւնները, այդ առիթով տեղեկացանք թէ Թուրք բանտարկեալները ջըլատուած վիճակի մէջ էին. յանցաւորները սարսափած, եւ անմեղները դրդուած էին: Ընդհանրապէս ամէնքն ալ չարաչար կը ցաւէին պատահածներուն վրայ եւ սրտերնին այրած կը գոչէին:

— Վախ, վախ... սխալեցանք:

Օր մը մեծ յուզում կը տիրէր բանտային շրջանակներու մէջ. նոյնիսկ թոյլ չտուին մօտիկնալ բանտարկեալներու շէնքերուն: Թուրք կիներ խեռ աչքով եւ այրեր զայրոյթով կը նայէին մեզի:

Տուն վերադարձին միայն իմացանք որ լուր կայ թէ երկու ոճրագործ կիներ պիտի կախուէին. քիչ առաջ մունետիկ մը ազդարարած էր որ բոլոր այրերը քաշուին իրենց բնակարանները: Այդ կիները հրէշային ոճրագործներ էին, բայց մենք տանջուած մեր ներքին զգացումներուն մէջ՝ գացինք տեսնելու: Նշանակուած հրապարակին վրայ կախաղաններ չկային. երկու ժամու չափ քաղաքը զանազան ըղձացումներով անձկալից սպասեց. գրգռութիւնը մեծ էր Թուրք թաղերու մէջ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

թիւնը վերահաստատել ազատութեամբ ։ Հակառակ պարագային, գերման միու — թիւնը փոխանակ նպաստելու յարաբերու— թեանց մեղմացման, պիտի ծանրացնէ մի— ջազգային կացութիւնը։ Գերման նոր կա— ռավարութիւնը ինք պիտի որոշէ թէ կ'ու— զէ՞ միանալ եւրոպական կազմակերպու — թեանց։ Անշուշտ գերմանական հարցը չի կրնար լուծուիլ Եւրոպայէն դուրս, Հա — կադարձաբար, կարելի չէ կազմել Եւրո— պա մը ուր Գերմանիա չունենայ իր տեղը։ Բաժան — բաժան պահել Գերմանիան՝ կը նշանակէ Եւրոպան պահելանստուգութեան մէջ ,ուրեմն տկարացնել։ Գալով զինեալ եւ չէզոքացուած Գերմանիայի մը, ան շուտով պիտի մատնուի վտանգաւոր փոր— ձութեան։ Այդ պարագային պիտի աճին ընդհարման վտանգները »։

Համակեցութեան խնդիրն ալ շօշափե — լով, Պ. Պինօ բացատրեց թէ համակեցու— թեան շատ մը եղանակներ կան ,— ձին եւ ձիաւորը, բանտապահը եւ բանտը, երէն եւ որսորդը միշտ միասին են, համակե — ցութեամբ կ'ապրին։ Վարդապետական խնդիր չէ այս։ Հարցը հետեւեալն է, — կ'ընդունի՞ն տիրապետութեան չենթարկել ուրիշը։ Համակեցութիւն՝ կը նշանակէ փարատում մտահոգութեան։ Կը նշանակէ միասին ապրիլ, ճանչնալ ուրիշին գոյու— թիւնը »։

Պ. Պինօ իր ճառին մէջ յիշեց թէ Փա — րիզ հաճութեամբ պիտի հիւրընկալէ «ա - նոնք որ վճռած են ծառայել խաղաղու — թեան, կանխաւ մշակուած ճշգրիտ ծրա— գրի մը վրայ եւ որոշ պայմանաժամով»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ Եչ. օր ընդհատեց իր նիստերը, այն յոյսով թէ զինադադար կն— քուած կ'ըլլայ Քորէայի մէջ։ Միեւնոյն ատեն ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ո — րոշեց կոչ մը ուղղել, անաչառ քննութիւն մը կատարելու համար մանրէական պա - տերազմի մեղադրանքներու մասին, որոնք միշտ կը կրկնուին կարմիրներուն կողմէ ։ Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ պահան — ջել որ Պիրմանիայէն հեռանան 12.000 չինացի ռազմիկներ։ Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Վիշինսքի, յայտարարեց. — «Մոռնանք ամպերը, քանի որ արեւը կը սկսի ճեղքել խաւարը։ Այս առթիւ նե— րողութիւն կը խնդրեմ որ յաճախ անա - ռակ տղու դեր կատարեցի »։

ԻՐԱՆԻ պալատական նախարարը, Հո — սէյն Ալի, հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք իրեն դէմ ուղղուած քննադատութեանց ։ Ոստիկանական վերատեսուչին անհետաց- ման առթիւ ձերբակալուեցան 17 կասկա — ծելիներ։ Երկուքը զօրավարներ էին ,բայց ազատ արձակուեցան ։

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ ներկայացուցիչները խոստացան աւելի բազմաթիւ գերիներ վե— րադարձնել։ Անգլիքան եպիսկոպոս մը արգելափակուած եւ նոր արձակուած , Լոնտոն հասնելով, պատմեց թէ Հիւս. Քորէացիները ինը օր բոնի քալեցուցին 768 ամերիկացի գերիներ եւ 68 ամենազ— գի քաղաքացիներ եւ թէ կէսը ճամբան մեռան։ Իր պատմութեան համաձայն կարմիր զինուորները մեծ վայրագութիւն— ներ գործած են ։

ՀԱՅԿ. ԵՐԳԱՊՆԱԿԻՏՆԵՐՈՒ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

43 Rue Richer, Paris (9)
Tél. PRO. 25 - 4 -, R. C. No. 46325

Մեզ մօտ պիտի գտնէք արտասանու — թիւններ Գմբէթեանէ եւ Օր. Սէրէնկիւլ — եանէ։ Ժողովրդ. ամէն տեսակի մեներգ — ներ՝ Օրխորդներ՝ Անժէլ Վարժապետեա — նէ, Քնարիկ Զօրպաճեանէ, Սիմոնեան, Աստղիկ Քէօսէեան, Տիկին Սիւզանէ եւ Պ .Պ. Քիւփէլեանէ, Ս. Անդրէասեանէ , Պապաեանէ եւայլն ։ Կոմիտասի՝ «Անու— շ»ի, «Պէպոյ»ի, «Ղարապաղի Մելիքնե - րու» երգերը։ Ունինք Ալքազ հաստատու— թեան, Մեսումենցի, Պարթեւեանի, Սեր— գոյեանի բոլոր «տխք»երը։ Ուսի Հրան— դէն հայկական եւ արեւելեան մեներգ — ները ։ Նաեւ դասական երաժշտութեան լաւագոյն հեղինակներու ընտրեալ «տխ— ք»երը, Շոփէն, Լիստ, Չայքովսքի, Քոր— սաքօֆ, Պիզէ, Ֆալլա եւն.։

Կոմիտասի, Վ. Սարգսեանի, Ալէմշա— հի, Սփենդի, Համբ. Պէրպէրեանի, Հա — յաստանեան երաժիշտներու հեղինակու — թիւնները։

Տասը հազար տեսակ հայերէն եւ ֆրան— սերէն գիրքեր (վէպ, դասագիրք, բառա— րան, քարտէս եւն.)։

Այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք ։

Ա Պ Ր Ի Լ 11 _ 24 _ Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վար - չութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յա— րանուանութիւններու ։

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քա— զա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ ։

Կը մասնակցին հանրային, մշակութա — յին, մարզական, երիտասարդական, բա - րենպատակ եւ հայրենակցական միու — թիւններ ։

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Ց. ՍԻՎՐԻ - ՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. Կեդր. վարչութեան ։

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՋՈՒ— ԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ հա— մայնքին։ ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՑ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի , Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ նախագահ ֆը — րանսահայ աւետարանական եկեղեցինե — րու։

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօ— սելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Մուտքը ազատ է ։

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, բազմահազար նահատակ— ներու համար պիտի կատարուի հոգեհան— գիստ , Նիսի Ս. Աստուածածին մատու — ռին մէջ ։

Այս առթիւ Հոգեւոր հովիւ Ատոմ քհնյ. Իյճեան պիտի խօսի օրուան պատշաճ քա— րոզ մը։

Կը խնդրուի բոլորէն իրենց ներկայու— թեամբ յարգել մեր բիւրաւոր նահատակ— ներուն յիշատակը ։

★

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Հ.Յ.Դ. Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մուրատ խումբի ։ Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇ — ՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

✱

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կաթողիկէ Ա— ռաքելութեան եւ մասնակցութեամբ Մա - լաթիոյ Կրթ. Ընկերութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» կո— միտէի։

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Դպրոցի սը— րահը ։

Կը խօսի Պ. Ց. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Յաջորդ օրը առաւօտուն ժամը 9.30ին հանդիսաւոր պատարագ նահատակներուն համար Ծերանոցի մատրան մէջ ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱ— ԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնե — գինները ։

Տպագրական բարեփոխումներու պատ— ճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բա— ցառիկ ծախքերու։ Կը խնդրենք դիւրա - ցնել անոր գործը ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ.— Հ.Յ.Դ. «Արամ» ենթակո — միտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օ— րակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Մարսէյի Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շա— բաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ.Կ.ի ներկայացու — ցիչը ։

ՇԱՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի օրը ժա— մը 9ին, դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրա— կարգ ։

Ֆ. Կ .ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 3ին, ընկերուհի Ցաս— միկի տունը, 3 Փասաժ Լավընան, ժան— թիյի։ Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Ամերի— կայի ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան ատենա — պետ ընկերուհի Տիկին Զ. Սերոբեան ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, ի պատիւ Ամերիկա— յի ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան անդամուհի Տիկ. Զ. Սերոբեանի, այս կիրակի ժամը 4–10, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։ Կը հրաւիրուին Փարիզի շըր— ջանի ընկերուհիները եւ բարեկամները ։

Մուտքը ազատ է։ Նոյն օրը տեղի կ'ու— նենայ վիճակահանութիւնը ։

★

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ .Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողով –թէյասեղանի կը հրաւիրէ Պան - թէօ Քաշանի մասնաճիւղի բոլոր անդա — մուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Ազգանոյշ Գօնչէկիւլեանի բնակարանը, 23 ռիւ Լավուազիէ , Քա— շան, մէթրօ Պանթէօ։ Ներկայ կ'ըլլայ ըն— կերուհի Զ. Սերոբեան, անդամ ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե— րունդի միջին Ֆրանսայի, Շրջ. վարչու — թեան, մասնակցութեամբ Միջին Ֆրան — սայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բոլոր մաս— նաճիւղերու։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ ուշ գիշեր Վալանս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ ։

Կը խօսի ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶ — ԵԱՆ (Փարիզէն), ։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Անմոռնալի հոգարարձութեան հրաւէ — րով, «Ազատ Հայաստան»ի ասուլիսը տե— ղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ խորհրդա — րանին մէջ, ապրիլի 25ին, շաբաթ ժամը 20.30ին, նուիրուած ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒ — ՄԱՆԵԱՆի մահուան 30ամեակին։

Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ գրական դասախօսու — թիւն մը «Ահարոնեան» ակումբին մէջ , այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։

Կը խօսի հայագէտ փրոֆ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։ Նիւթը՝ «Հայ գրականութիւնը»։

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE de VETEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

SALLE D'IÉNA, 10 Ave d'IÉNA

Կիրակի, 3 Մայիս 1953, ժամը 20.30ին

Bénéfice - Gala

ԻՏԱ ԱՐՏ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

Ա. ռուսական բաժին՝

Տեսարաններ օփերաներէ եւ օփերէթներ նուագահանդէս եւ մեծ պարահանդէս նը— ուագախումբով ։

Բ. ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱԺԻՆ մասնակցու - թեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբին , ղեկ. Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷՋԵԱՆԻ , դաշ. Պ. ԲԵՆՕ, դաշնակ Պ. Է. ԳԱՒԷՋԵԱՆ ։

Եւ կովկասեան պարախումբ ղեկավա — րութեամբ Պ. ԱՊԱՇԻՁԷԻ ։

Տոմսեր 200էն 600 ֆրանք ։

Դիմել Սլաւոնկայի՝

2 Rue Pierre le Grand

եւ Իկոնիկովայի՝

77 Rue Lourmel (15)

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆի

American LLOYD

48, Rue de la République, MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա։ Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նը— պաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան։

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն՝

7, Rue Auber, Paris

SALLE MOLIÈRE (Conservatoire) LYON

Կիրակի 26 Ապրիլ ժամը 15ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ

(Վկայեալ Վիէննայի պետական երա - ժշտանոցէն) ։

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն — Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ։ Ժան Վալլէ դաշնակով կ'ընկերանայ ։

Ա. մեծ մրցանակ Լիոնի երաժշտանոցէն։

Յայտագիր.— Կլուք, Շուպէրթ, Վէ - պէր, Մասընէ, Շամինատ, Շումաս, Պը - րահմս, Ռիմսքի – Քորսաքօֆ, Վէգէրլին, Կոմիտաս վրդ., Ա. Սբուանձտեանց, Ռ. Մելիքեան, Բ. Կանաչեան ։

Տոմսերու համար դիմել.— Պ. Պ. Ժ. Ծառուկեան 10 ռիւ Ֆ. Կարսէն։ Խ. Սո — ղոմոնեան 193 ռիւ Քրէքի եւ Հ. Մ. Ը.Մ.ի Տէսինի կեդրոնը ։

ԿԱՐԻ, ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԼԽԱՐԿԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ (MODE) ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

45 ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ,

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ

Académie DAYDOU

12, RUE LAFAYETTE, PARIS (9)
Métro : CHEAUSSÉE D'ANTIN

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ։
Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստա— ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար։

Le Directeur : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամսեայ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ԱՊՐԻԼ 1953

DIMANCHE 26 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7052

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2463

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ

•

Պատահաբար չէ որ կ'առաջարկենք առաջին ուսումնարան – յիշատակարանը բանալ մեր գաղութին մէջ :

Միջին Արեւելքէն ետք, ամէնէն երիտասարդ գաղութն է ֆրանսականը: Եւ կը ներկայացնէ բազմաթիւ առաւելութիւններ: Իմացականէն մինչեւ տնտեսականը:

Որքան ալ նօսրացած ըլլան մտաւոր ուժերը, տակաւին կան պիտանի տարրեր, անդաստանը մշակելու համար :

Փարիզը կեդրոնաձիգ ջահ մըն է ոչ միայն ամբողջ գաղութին, այլեւ հարեւան երկիրներուն համար,— Անգլիա, Պելժիա, Զուիցերիա, Իտալիա: Աւելի անդին՝ Գերմանիա եւ Աւստրիա :

Առաջարկուած յիշատակարան – ճեմարանը, իր կարգին, պիտի ծառայէր սերտ կապեր հաստատելու, իմացական թէ վարչական տեսակէտով: Նոյնիսկ եթէ ուսումնարանը բացուէր Մարսէյլի կամ Լիոնի մէջ :

Կը մնայ գլուխ գլխի տալ եւ միջոցներ մտածել, խօսքէն, բաղձանքէն գործի անցնելու համար :

Ինչպէս կը բացատրէինք երէկ, առաջին քայլը պիտի ըլլար կազմել խառն յանձնախումբ մը՝ ձեռներէց անձերէ :

Եթէ տեսակ մը անշարժութիւն կը տիրէ մեր գաղութին մէջ, պատճառներէն մէկն ալ այն է որ շատեր իրենց պատեանին մէջ քաշուած են: Մինչեւ անգամ քիչ – շատ գործօն կազմակերպութիւններ: Մանաւանդ Հայր. Միութիւնները :

Տարիներով խօսած ենք այս վերջին Միութեանց մասին: Խմբագրութենէն զատ, բազմաթիւ աշխատակիցներ եւ ընթերցողներ ալ կարծիքներ յայտնած են, թեր ու դէմ :

Տրամադրութիւն չունինք դուռ բանալու ամուլ վիճաբանութեանց :

Հրապարակային կոչ մըն է որ կ'ուղղենք Հայր. Միութեանց, որպէսզի լրջօրէն մտածեն առաջարկուած ուսումնարանի հաստատման մասին:

Մեր համոզումով, ձեռնարկին գործադրութիւնը կը դիւրանայ, եթէ աջակցին նոյնիսկ Հայր. Միութիւնները :

Անոնք պիտի դառնան առաջին կամաւորները :

Իրենց անդամները չէի՞ն որ իսկոյն կրակը նետուեցան տարիներ առաջ, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատագրութեան :

Ինչո՞ւ պիտի անճրկին այսօր, երբ խաղաղութիւն կը վայելեն եւ արիւն թափելու խնդիր չկայ :

Ամէնէն համեստ Միութիւնն ալ եթէ յանձն առնէ քանի մը սաներ որդեգրել, ճամբուն կէսը կտրած կ'ըլլանք :

Մեր առաջարկած աշխատանքը երբեք չի հակասեր իրենց հիմնական ծրագրին:

Արդէն սաներ կը պահեն զանազան կրթարաններու մէջ, համաձայն իրենց նիւթական կարողութեան :

Հայաստանի օգնելու օրինաւոր բաղձանքն ալ չի կրնար վնասուիլ այս նոր գործունէութենէն :

Ընդհակառակն: Երբ առիթը ներկայանայ, կրնան դարձեալ աջակցիլ վերաշինութեան կամ ներգաղթին :

Այն ատեն, այլապէս օգնած պիտի ըլլան որեւէ ներգաղթի: Պիտի ունենան հայկական դաստիարակութեամբ օժտուած զաւակներ՝ հայրենիքին համար :

Ո՞ր Հայր. Միութիւնը պիտի կրնար առարկել այս տարրական ճշմարտութեան դէմ :

Ուրեմն, անհրաժեշտ է որ Հայր. Միութիւնները թօթափեն իրենց թմրութեան փոշիները, եւ բաց աչքերով դիտեն օրուան պահանջները :

Այլապէս, դատապարտուած են բնական մահով մեռնելու: Կամ դառնալու տեսակ մը աղքատախնամ : Շ.

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 Ի ՏՕՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԽՌՈՒՆ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՎԵՀԱՇՈՒՔ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՄԲ

★

Ուրբաթ գիշեր, 24 Ապրիլ, նախկին «Փլթի Ժուռնալ»ի շէնքին առաջին մեծ հանդիսասրահը լեցուած էր անսովոր բազմութեամբ, տօնելու համար Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձը:

Տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենար ճիշդ օրին, նախաձեռնութեամբ 47 Միութեանց :

Ամբողջ սրահին մէջ, մինչեւ վերնատունը, չկար անկիւն մը որ պարապ մնացած ըլլար : Արուարձաններէն ալ բազմութիւն մը փութացած էր, մասնաւոր օթոքարերով (Ալֆորվիլ, Իսի եւն.): Մօտ հազար հինգ հարիւր հայրենակիցներ համախմբուած էին գեղեցիկ եւ ընդարձակ սրահին մէջ:

Կարգապահութիւնը կատարեալ էր եւ ամբողջ յայտագրին գործադրութիւնը տեւեց մէկուկէս ժամ :

Կը նախագահէր Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան: Բազմութեան մէջ կը նշմարուէին ներկայացուցիչներ՝ ժողովուրդի բոլոր խաւերէն: Զինուորական նուագախումբը մասնաւոր վեհութիւն մը կ'ընծայէր հանդիսութեան, որ սկսաւ «Մարսէյեզ»ով եւ Շոփէնի մահերգով : Օրուան վեց ատենախօսները խորին յուզումով ոգեկոչեցին նահատակներուն յիշատակը (երկուքը ֆրանսերէն) :

Մէկ խօսքով, պատկառելի սգահանդէս մը, որ շատ խոր տպաւորութիւն ձգեց բոլորին վրայ, առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Օ Ր Ո Ւ Ա Ն Դ Է Պ Ք Ե Ր Ը

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան քաղաքապետական ընտրութիւնները՝ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Պիտի ընտրուին 466.800 անդամներ, 12.800ը համեմատական, 454.000ը մեծամասնական դրութեամբ :

Ընտրութեանց պիտի մասնակցին 37983 համայնքներ: Քուէատուփերը պիտի բացուին առտուան ժամը 8ին, պիտի փակուին 18ին: Փոքր համայնքներու մէջ արդիւնքը պիտի յայտնուի իրիկունը կամ երկուշաբթի առտու. իսկ մեծ քաղաքներու մէջ՝ մինչեւ երեքշաբթի, նկատի առնելով կարգ մը բարդ հանգամանքներ :

Ընտրողներուն թիւը կը հաշուեն 25 միլիոն, այր եւ կին: Բայց, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, ընդհանրապէս 60 կամ 70 առ հարիւրը քուէ կուտան: կարծողներ կան թէ քուէարկուներուն թիւը կրնայ նուազիլ այս անգամ, իբրեւ հետեւանք... օդին գեղեցկութեան:

Քաղաքապետական ընտրութիւնները քաղաքական տեսակէտով ալ հետաքրքրութիւն կը շարժեն, իբրեւ տեսակ մը ծանրաչափ հանրային կարծիքի: Վերջին ընտրութեանց մէջ, որոնք տեղի ունեցան 1947ին, անակնկալ մը եղաւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն յաջողութիւնը : Անոնք շահեցան քուէներուն 28 առ հարիւրը, իսկ համայնավարները՝ 29 առ հարիւր :

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ զօրավարին կազմակերպութեան մէջ ծագած պառակտումը չի կրնար նոր յաջողութիւն մը ապահովել: Համայնավարներն ալ տագնապ մը կ'անցընեն այս միջոցին :

Բանգէտներու կարծիքով, ընտրութեանց մէջ պիտի շահին աջակողմեան հոսանքները, իբրեւ հետեւանք վերջին տարիներու անցուդարձին :

Ընտրուած 38.000 քաղաքապետական խորհուրդներու առաջին գործը պիտի ըլլայ ընտրել քաղաքապետները, որոնք թէեւ պատասխանատու՝ նահանգապետներուն, կարեւոր անձնաւորութիւններ են : Անոնք են որ կը վարեն համայնքին վարչական գործերը եւ տեղական ոստիկանութիւնը :

Ընտրելիներու թիւն է 467.000, բայց թեկնածուները 6 — 7 անգամ աւելի են: Իւրաքանչիւր խորհուրդի թիւը կը տարբերի համաձայն համայնքին մեծութեան: Փարիզի մէջ կան 90 խորհրդականներ : Փոքր գիւղերու մէջ սովորական թիւն է 6–7: Գիւղի մը մէջ, ուր արտագաղթ կատարուած է վերջին տարիներու ընթացքին, ութ աթոռներ կան, բայց միայն եօթը քուէարկուներ :

Ցանկերը չափազանց շատ ըլլալով, քիչեր պիտի կրնան բացարձակ մեծամասնութիւն շահիլ: Համեմատականի մնացողները պիտի ընտրուին յառաջիկայ կիրակի (3 Մայիս), այս անգամ պարզ մեծամասնութեամբ :

× Մարսէյլի մէջ, ընկերվարական կուսակցութեան առաջին թեկնածուն է մեր բարեկամը, քաղաքացի Կասթոն Տէֆէռ, նախկին նախարար: Անշուշտ հայ քաղաքացիները անոր վրայ պիտի կեդրոնացնեն իրենց քուէները :

× Քաղաքապետ. ընտրութեանց առթիւ, 3րդ 4րդ եւ 10րդ թաղամասերու մէջ թեկնածու կը ներկայանայ Պ. Ալեքս Մոսքովիչ: Այս թեկնածութիւնը ջերմապէս կը պաշտպանէ «Արտասահման ծնած Ֆրանսացիներու ընկերակցութիւնը (A. F. N. E.) որ կազմուած է քսան տարիէ ի վեր, պաշտպանելու համար արտասահման ծնած Ֆրանսացիներու կամ նոր հպատակներու իրաւունքները: Թեկնածուն անդամ է դիմադրական ճակատի տնօրէն խորհուրդին, ասպետ Պատուոյ Լեգէոնի եւ ստացած է պատերազմական խաչ եւն.:

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՀԵՐՔԵՑԻՆ

★

«ԲԱՑԱՐՁԱԿ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ Է ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ ՑԵԽԸ»

ԽՄԲ.— Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Թուրքիոյ կրթական քննիչները իրենք հերքած են Հայկ. դպրոցներու դէմ եղած մեղադրանքները: Իսկ թուրք թերթ մը, «Իսթանպուլ Էքսփրէս», Ապրիլ 16ի թիւին մէջ խստիւ կը բողոքէ «Ենի Սապահ»ի զրպարտութեանց դէմ: Ահաւասիկ հատուած մը խմբագրականէն.

— Փոքրամասնութեանց պատկանող վարժարանի մը մէջ, օրթոտոքս հայրենակցի մը քոյրը կաթոլիկ ըրեր են եւ այս առթիւ ոճիր մը գործուեր է: Այս դէպքը մասնաւոր փաթթոց ընելով, յանդգնութիւնը կ'ունենան գրելու թէ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ ազգայնական շարժումը կը տարածուի, Հայոց դպրոցներուն մէջ «հայկականութիւն»ը կը ներարկուի ուսանողներուն :

Նախապէս եգիպտական թերթի մը մէկ հրատարակութեան առթիւ, տեսակցութիւններ ունեցանք Իսթանպուլի հայ համայնքին երեւելի դէմքերուն հետ, եւ անոնց յայտարարութիւններն ու համոզումները հրատարակելով՝ վճռաբար հաստատեցինք թէ այս երկրին մէջ Հայկական խնդիր մը, Յունական, Հրէական խնդիր մը, աւելի ճիշդ փոքրամասնութեանց խնդիր մը գոյութիւն չունի :

(Մնացեալը յաջորդով):

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ բացառիկ բաժնեգինները .—

Գ. Ս. 10.000 ֆրանք :

Վաղեմի բարեկամ մը (Փարիզ) 5000 ֆրանք :

Պ. Գաղանճեան (Մէօտէօն) 1000 ֆր.:

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

•

ԱՅՍՊԷ՛Ս, ՈՉ ԹԷ ԱՅԴՊԷՍ

Ուրբաթ գիշերուան սգահանդէսը պատմական պիտի մնայ մասնաւորապէս անոր համար որ, կաշկանդուած չէր կանխակալ կարծիքներով :

Նախաձեռնութիւնը եւ կազմակերպութիւնը ստանձնած էր երիտասարդութիւնը, ի դիմաց այն ազգ. Միութեանց որ կը գործեն Փարիզի մէջ:

Ոչ մէկ նախապաշարում՝ սգահանդէսին պատրաստութեան ատեն :

Բոլորին ալ հիմնական մտահոգութիւնը այն էր որ հանդիսութիւնը ունենար համազգային հանգամանք :

Աղէտը կրօնական խաչելութիւն մը չէր, այլ քաղաքական դաւ մը՝ գլխատելու եւ անճիտելու համար ամբողջ ժողովուրդը:

Հետեւաբար, անիմաստ էր նախաձեռնութիւն, կազմակերպութիւն եւ ուրիշ ամէն բան ձգել յարանուանութեանց պետերուն :

Անոնք իրենց բուն դերին մէջ մտած կ'ըլլային իբրեւ հովանաւորներ, մնացեալը ձգելով ժողովուրդի զաւակներուն:

Անոնք իրաւունք չունէին մանրամասնութեանց մէջ խրելու, իրենց նախասիրութիւնները պարտադրելու կամ պայմաններ դնելու :

Եւ իրենց տարրական պարտքն էր կարգի հրաւիրել չար ոգիները: Ներսէն գործեն թէ դուրսէն :

Իրենք պիտի մնային ամէն կողմնակի նկատումէ վեր, իբրեւ բարոյական ուժ :

Որքան կրցած եմ հետեւիլ անցուդարձին, պատճառ չկար որ իրենք աճապարէին եւ տնավարի սգատօն մը կազմակերպէին ապրիլ 19ին, ամէն իրաւունք վերապահելով իրենց եւ բանկալին:

Ուրբաթ օրուան սգահանդէսին ներկայ էին շատերը իրենց գործակիցներէն եւ բարեկամներէն:

Անշուշտ անոնք ալ պիտի վկայեն թէ համազգային սգատօնը այսպէ՛ս կը կատարեն, եւ ոչ թէ այնպէս : ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ Այզընհաուըրի ճառին, 2 երկար խմբագրականներ հրատարակելով «Իզվեստիա» եւ «Փրաւտա» թերթերուն մէջ: Լեզուն չափաւոր է: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Ատլանտեանի խորհուրդը վերջացաւ առջի օր եւ երէկ պիտի հրատարակուէր պաշտօնական զեկոյցը :

Նոյն առտուն Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը վաւերացուցած էր բանաձեւ մը՝ եւրոպական բանակի մասին : Բանաձեւը կրկին կը յիշեցնէ նախկին յայտարարութիւնները, կ'արձանագրէ կատարուած աշխատանքները եւ կը մաղթէ որ արագօրէն վաւերացուի դաշինքը : Ատլանտեանի խորհուրդին մէջ ալ, անդամները յայտարարեցին թէ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացման:

Այս բանաձեւը ներշնչած էր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, անգամ մը եւս շեշտելով թէ Եւրոպայի տրուելիք վարկերը մեծապէս պիտի ազդուին դաշնագրին վաւերացումէն: Որքան շուտ, այնքան լաւ: Այս առթիւ, ի

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

●

ԺԱ.

«Զի՞ է քեզ, ծո՛վ, զո՞ տեսեր եւ փախեար»(*)։

Արդարեւ, այստեղ, Ադրիականի ջուրերը կը փախչին յաղթահարուած, չարաչար պարտուած, գրեթէ ջարդ ու փշուր։ Ճիշդ ինչպէս մողէզները, որոնք խոյս կուտան՝ իրենց յարաշարժ պոչը ձգելով ոտքերուդ տակ, տեսէ՛ք, տեսէ՛ք, ինչպէ՛ս կը տապլտկի Պոսիդոն, վիրաւոր կամ անդամատեալ ։

Եւ Վենետի՛կն է, որ կ՚երգէ, յաղթապանծ, ընդդէմ խուճապահար ջուրերուն զարհուրանքին եւ աղերսանքին, ընդդէմ անոնց լլիրչ պարերուն չողոմարար, ընդդէմ անոնց ընծայաբերութեան ոսկի եւ զմրուխտ ։

Կայարանէն դուրս կը նետուինք՝ Արամայիսին պատրաստած քարտէսն ի ձեռին։ Այժմ Ս. Մարկոսի հրապարակին վրայ ։ Թոթաճեան եղբայրներուն խանութին մէջ։ Երեք եղբայրներ, Յունաստանէն տեղափոխուած Վենետիկ։ Բախտաւոր եւ ձեռներէց, յաջողեր են արդէն դիրք գրաւել Ս. Մարկոսի հրապարակին վրայ։ Անոնց նման՝ Յունաստանէն Վենետիկ փոխադրուած են Բամպակեան եղբայրները, նոյն գործով,— զանոնք կը ճանչնամ նախ Փարիզէն, յետոյ Միլանէն, այլ մանաւանդ Գեղուեխի գեղարուեստական պատկերազարդումին իրենց օժանդակութեամբ։ Հրանտ Բամպակեան, աշակերտը բանաստեղծ Կաուվարենցին, կինն ու զաւակը կը ղրկէ Վիէննա՝ օդանաւով, պատերազմին վախճանմերձ օրերու խուճապին մէջ, եւ երբ, ժամանակ մը ետքը, տաժանելի ճամբորդութեան մը դառնութիւնները խմելով, կը հասնի Վիէննա, կ՚իմանայ թէ... այրած է օդանաւը, ճամբորդներն ալ միասին։ Այս ահաւոր դժբախտութենէն ետքը, ընկեր Հրանտ Բամպակեան կ՚աշխատի վերականգնել իր բոյնը, ինչպէս ծիծեռնակը։ Այժմ, իբրեւ զարդանկարիչ, Միլանի մէջ ունի գունաւոր փիլմի առաջնակարգ աշխատանոց մը, ու Վենետիկի մէջ՝ լուսանկարչական վաճառատուն մը։ Քոյրը, Միլանի մէջ, հպարտօրէն կ՚ըսէր ինծի թէ կը պատկանինք նոյն մեծ ընտանիքին, ափսո՛ս որ ստիպուած է բացակայիլ Վենետիկէն, ու պիտի չկարենայ հիւրասիրել մեզ ։

Կէսօրը անց է արդէն։ Ուրեմն մէկուկէս օր ունինք, եւ կ՚ուզենք նախ այցելել վանքը, Մխիթարի կղզին։ Ժամը 3էն առաջ նաւ չկայ։ Մինչեւ Թոքաճեան հեռաձայնով հաղորդակցութեան մէջ կը դնէ մեզ Հ. Եղիա Փէչիկեանի հետ ։

«Բազմավէպ»ի խմբագիրը ուրախութիւն կը յայտնէ, որ արհամարհելով ցուրտ–ձմեռը՝ ուխտի կ՚երթանք վանք։ Կուտայ անհրաժեշտ հրահանգները ։

Ժամ մը ունինք ։

Շո՛ւտ, ճաշարան, Ս. Մարկոսի հրապարակին ետեւը։ Յետոյ վազք դէպի նաւ։

Քիչ մնաց, Փոլատեանին գիտցած իտալերէնը մեզ պիտի նստեցնէր նաւու մը մէջ ,որ կուգար Ս. Ղազարէն, եւ ոչ թէ այն նաւուն մէջ՝ որ կ՚երթար Ս. Ղազար։ Աչք–կապուք խաղցող երախաներու նման՝ վազեցինք առաջին նաւէն երկրորդ նաւը եւ երկրորդ նաւէն առաջին նաւը ։

Եւ ահա, առաջին կղզին մեր ետեւը ձգելէ ետքը, կը տեսնենք Մխիթարի զանգակատունը ․

Կանչում է կրկին, կանչում անդադար,
Էն չքնաղ երկրի կարօտը անհուն ։
Ու թեւերն ահա փռած տիրաբար՝
Թռչում է հոգիս, թռչում դէպի տուն։

Նաւը կը յառաջանայ, յամրաբար կը մօտենայ,— կղզին կ՚ընդարձակուի, զանգակատունը կը բարձրանայ, ձիթենիները ոտքի կը կանգնին, պատուհանները մեզի կը նային կենդանի աչքերու նման , եւ թրջուած հո՛ղը, սա մողոշիկ հո՛ղը, կարծես մերկ մարմինն ըլլար պապերուս, կ՚ըսեմ՝ ձեռքս երկարէի, շօշափէի,— երազ չէ՛ այս անգամ ։

Մի երգ կայ մանկուց, մի երգ կայ ման-
կուց
Դեռ իմ ականջում ։
Ա՛խ, ի՛նչքան հիմի, ա՛խ, ի՛նչքան հիմի
Ինձ մօտ է հնչում ։

Կը ցատկեմ հողին վրայ։ Կը դողամ ինչպէս ուռին։ Հազիւ կը զսպեմ ինքզինքս,— ա՛խ, ինչո՞ւ ամչնայի ,լացը պիտի պարպէր բոլոր դողերս եւ սարսուռներս։ Ո՛րքան կը փափաքէի մինակ ըլլալ այդ պահուն։ Փռուիլ գետինը, շօշափել եւ համբուրել հողը,— ի՛նչքան ռոմանթիք ես՝ կ՚ըսեմ ես ինծի, յանդիմանելով։

Կը յառաջանանք դէպի վանքին դուռը։ Ջերմ ունիմ կարծես, տաքութիւն մը կը պարուրէ մարմինս, թէեւ ցուրտ–ձմեռ ։ Շա՛տ է այսքան յուզում, այսքան սարսուռ ՝քանի մը ժամուան մէջ ։

Վարդապետ մը կը դիմաւորէ մեզ ։ Քիչ ետքը կը հասնի Հ. Եղիա Փէչիկեան։ Ծանօթ ենք Միլանէն։ Իր առաջնորդութեամբ ՝կը բարձրանանք առաջին յարկը, աբբահօր սենեակը ։

Աբբահայրը ,Ուլուհոճեան դերապայծառ, կը ճանչնամ Փարիզէն ։ Ընկերակցութեամբ երեք վարդապետներու՝ պատիւն ըրած էր այցելելու իմ մատենադարանս։ Այդ առթիւ, վանքին մատենադարանին նուիրած էի բուսաբանական արժէքաւոր բառարան մը, ութ ստուար հատոր, ի մեծ ուրախութիւն Հ. Ստեփան Ֆէրահեանի, ջերմեռանդ աշխատաւոր մը բոյսերու կեանքին ու լեզուին ուսումնասիրութեան նուիրուած։ Ու, «Բազմավէպ»ի հիմնադրութեան առաջին հարիւրամեակին առթիւ, վանք հրաւիրուած,— ափսո՛ս, պիտի չյաջողէի երթալ։

Ահաւասիկ ,այսօր, վանքին մէջ,— ուշացած այցելութիւն մը, դժբախտաբար կարճ ։

Բացակայ է դրչի եղբայր մը, Հ. Վահան Յովհաննէսեան։ Բացակայ է Հ. Ստեփան Ֆէրահեան, այնքան համակրելի եւ համեստ բանասէրը։ Բացակայ է Հ. Մեսրոպ Ճանաշեան, թղթակցութեամբ ծանօթ ու բարեկամ ։

Աբբահայրը ջերմ ընդունելութիւն մը կ՚ընէ։ Մեզի կը հրամցնեն սուրճ, վարդի անուշ եւ ըմպելի մը,— ա՞յս է «մխիթար»ը, կը հարցնեմ ։

— Վիէննայի միաբանութիւնն է, որ «մխիթար» կը պատրաստէ, բայց դէշ չէ մեր ըմպելին ալ, կ՚ըսեն ։

Ալքոլին բարեկամ չեմ, շուտ կը տաքնայ գլուխս (բնականէն աւելի տաք արդէն), եւ յետոյ կը կծկուի կոկորդս ։ Բայց եւ այնպէս կը համտեսենք։ Մխիթարի տանը մէջ՝ քաղցր է ինծի համար ամէն բան ։

Հետզհետէ կը մտերմանանք Հ. Եղիա Փէչիկեանի հետ։ Ի՞նչ մեղքս պահեմ, միշտ կը մտածէի թէ քէն պահած է ինծի դէմ՝ վիճաբանութեան մը հետեւանքով, երբ «Յառաջ »եւ «Բազմավէպ» դիրք բռնեցին պահ մը ճակատ ճակատի դէմ ։

— Ժամանակին երկար վիճաբանութիւն մը կատարած ենք Նարդունիի հետ, կը պատմէ յանկարծ աբբահօր, եւ անցեալները, Հ. Ակինեանի հետ իր գրոյցին ընթացքին՝ Նարդունի կը յիշեցնէր այդ վիճաբանութիւնը։ Հիմա նորէն խմբագրապետ նշանակուեցայ «Բազմավէպ»ի, այնպէս որ նորէն պիտի կռուինք ու վիճինք Նարդունիի հետ ։

Աբբահայրը, իր քաղցր ժպիտով, աւելցուց անմիջապէս ․

— Գրական վիճաբանութիւնները շա՛տ օգտակար են, բայց պէտք է կատարել միշտ յարգելով զիրար ։

Ոչ ոք կրնայ մեղադրել զիս, որ նախայարձակ գտնուած եմ՝ նախատական ձեւ տալու համար վիճաբանութեանց։ Եւ հիմակ որ այս խօսքը բացուեցաւ , հրապարակաւ կը յայտնեմ թէ Հ. Եղիա Փէչիկեան դրչի քաղցր եղբայր մըն է ինծի համար։ Այն քանի մը ժամերը, զորս անցուցինք միասին՝ խօսելով զանազան նիւթերու մասին, բաւական կը համարիմ՝ հաստատելու համար թէ այժմ ճանչցայ եւ կը գնահատեմ զինք լաւագոյնս։ Մենք կրնանք աշխատիլ ձեռք ձեռքի՝ հայ գրականութեան անդաստանին մէջ ։

Քիչ ետքը ներս մտաւ Հ. Ղեւոնդ Տայեան, երաժշտագէտ վարդապետը, Պարտիզակցի։ Բարբառային երաժշտութիւնը զոր կը պահէր՝ կը վկայէր արդէն ։

Ըսի թէ ծագումով, մօր կողմէ, ես ալ Պարտիզակցի կը համարուիմ քիչ մը։ Եւ ոգեկոչեցինք Պարտիզակցի վարդապետները,— Ղազիկեանը, Հացունին, Թորգոմը ։

Քիչ ետքը դուրս ելանք աբբահօր սենեակէն, ուր ճգներ է, ժամանակին, Մեծն Մխիթարը։ Սեբաստիոյ այս հանճարեղ զաւակը պիտի կրնա՞ր արդեօք երեւակայել թէ այն սենեակին մէջ, ուր ինք ճգներ է, տքներ եւ աչքի լոյս մաշեցուցեր, բզէզ մը պիտի գար Արմաշէն , օր մը, հիանալու, երկրպագելու, իր փոշիները խառնելու ։

— Ժամանակ չկայ, կ՚ըսէ Հ. Փէչիկեան, երթանք ձեռագիրները տեսնենք , Նարդունի անոնց համար եկած է այստեղ ։

Եւ արագ պտոյտ մը վանքին դարպասներուն մէջ։ Յետոյ կը բարձրանանք ձեռագրատունը ։

Ափսո՛ս , ի՛նչ կարելի է տեսնել քանի մը ժամուան մէջ։

— Վաղը, առտուն կանուխ, անցէք Լիտօ։ Վանքին նաւակը պիտի ղրկենք, որ ձեզ բերէ այստեղ։ Մինչեւ կէսօր՝ կ՚աշխատինք ձեռագրատան մէջ։ Կէս օրին կը ճաշէք մեզի հետ։ Յետոյ մինչեւ ժամը 5 դարձեալ ձեռագրատան մէջ։ Ժամը 5ին նաւ կ՚առնէք, կ՚երթաք Վենետիկ։ Վարդապետ մը նաւէն կ՚առնէ ձեզ ու կը տանի մեր վարժարանը,— կը տեսնէք աշակերտութիւնը, աղուոր ճառ մըն ալ կը խօսիք, այնտեղ կը ճաշէք, յետոյ կ՚երթաք ձեր պանդոկը ։

— Առաւօտուն, կը յարեմ, պտոյտ մը քաղաքին մէջ, ու կը մեկնինք Միլան, ինչպէս է հրամանը Տոքթ. Արզումանեանի ։

— Ամառը կուգաք Վենետիկ , լայն օրէն ուսումնասիրելու համար մեր ձեռագիրներն ու պատմութիւնը ։

Ուրեմն պատրաստ է ժամանակացոյցը։ Այժմ սկսած են եկեղեցական արարողութիւնները։

Եւ մտանք վանքին մատուռը ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Սաղմոսներէն քաղուած այս սքանչելի տողը կը յիշեցնէ մեր նշանաւոր շարականը. «Գե՛տ, մի՛ զարհուրիր»։ Յիշել նաեւ աւանդութիւնը թէ Պետրոս Գետադարձ կեցուցեր է գետին հոսանքը՝ ջըրօրհնէքի մը պահուն։ Սաղմոսները, աւելի վառ բայց հազուադէպ երեւակայութեամբ մը՝ կը վկայեն տակաւին թէ կարելի եղած է նաեւ գետը հոսեցնել դէպի ետ , դէպի լեռները ,— Գրիգոր Նարեկացի, իր կարգին, կ՚օգտագործէ այս վերջին աւանդութիւնը։ Մինչդեռ Հորոյ, խօսելով մեր Գետադարձ կաթողիկոսին մասին, որ ծանօթ է հայրենադաւութեան տխրահռչակ դէպքով մը, կը գրէ. «Այսքան նշանագործ այր լաւագոյն եւս առնէր եթէ զԱնին դարձուցանէր առՀայս իրաշիւք ընդդարձուցանելոյն զգետն»։

МՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԴԷՊԻ ՍԱՍՈՒՆ

●

Մայիսի սկիզբն էր։ Դուրանը ծածկըւած էր թարմ կանաչով։ Ձիւնը մնացեր էր միայն լեռան խորշերու մէջ։ Այսուհանդերձ, զգուշանալով սարի բուքէն, Սասուն մեկնողներս քանի մը օրէ ի վեր լաւ օրի կը սպասէինք ։

Գիշեր էր արդէն, երբ սենեակս մտաւ իմ ուղեկից Կարօն ու յայտնեց ուրախութեամբ, թէ երկինքը բոլորովին պարզ է. առտուն կրնանք մեկնիլ ։

Իսկապէս գեղեցիկ էր յաջորդ առաւօտը, երբ մենք դուրս եկանք Մշոյ նեղ փողոցներէն ։Պարզ երկինք, վառ արեւ, զով օդ, թարմ կանանչ, առուի քրքջոց,— ամէնը միասին հրապուրեց մեզ։ Ոչ միայն թեթեւ բեռնաւորուած Կարօն եւ ես, այլեւ հինգ լիտր կորեկի տակ կռացած Յարօն ու Մխօն կը զգային ոգեւորուած ու թեթեւ։

Քաղաքէն քիչ վեր, առուին հետեւող ճամբան փոխուեցաւ քարոտ գետափի , վերջինս ալ՝ լեռ բարձրացող ոլորապտոյտ շաւիղի մը, որ յաճախ կը կորսուէր ու կը խառնուէր ոչխարներու բացած մնայուն հետքերուն հետ։ Հոգ չէ ․կանանչ, ծաղկաւէտ լեռներու վրայ ճամբան ամէն կողմ է, ամէն տեղ, միայն բարձրացիր ։ Եւ մենք կը բարձրանայինք, անվերջ կը բարձրանայինք ... ։

Ուղեկիցներս նայուածքով ու ձեռքով կը ցուցնէին հեռուն երեւցող նշանաւոր վայրերը. ահա Տափկայ արտերը՝ դիմացի լեռներու կողերէն, մինչեւ կատար ։ Մուշ քաղաքի արտերն էին ատոնք ժամանակին ,բայց քաղաքի աղաներու հաւանութեամբ այսօր կը պատկանին թուրք ընտանիքի մը։ Տափկցիք Սասունցիներն են, որ կ՚աշխատին իբրեւ վարձակալներ , բերքի կէսէն մինչեւ մէկ երրորդը վճարելով աղային ։

Ահա հսկայ «Մեղուաքար»ը, ուր դարերէ ի վեր մեղուները կը բազմանան ու կ՚աշխատին։ Իմաստուն ու ժրաջան միջատները ամբարած են հարիւրաւոր բեռ մոմ ու մեղր ,որ կը մնայ պատրաստ՝ անմատչելի գաղութին, շրջապատուած կրաշատ աւերուած պատով ու փլած աշտարակներով... ամէն մի վայրի, ամէն մի քարի մասին նոր նիւթ մը, նոր պատմութիւն՝ միշտ ծաղկեցուցուած, միշտ չափազանցուած... Քանի կը բարձրանանք, այնքան տեսարանը կը լայննայ , գագաթներէն զատ կ՚երեւին եւ ձորերը , Դուրանի նշանաւոր վայրերը ։

Յոգնած՝ հանգստանալու կը նստինք առաջին ձիւնադաշտի կողքին, չոր քարերու վրայ ։

Ուսերը ծանրաբեռնող իրերը վար կ՚իջեցուին. ամէն ոք կը փնտռէ քիչ–շատ հարթ վայր մը նստելու համար։ Քամիէն պատսպարուելու նպատակաւ տեղ կը բռնեմ երկու ցցուած երկարաձիգ քարերու միջեւ։

Կը բանանք մեր «կապոցներ»ը, կը հիւրասիրենք մէկզմէկ , կը նախաճաշենք։ Նախընթաց գիշեր խորոված միսը մասնաւորապէս ախորժելի է ամէնուս։ Հացի վրայ աղբիւրի ջուրն է ,որ կը պակսի ։

«Կորեկ»ի եւ այլ աղբիւրներու անուններ կը յիշեն իմ բարեկամները, սակայն ապարդիւն։ Մեր շրջակայքը աղբիւր չկայ։

Մխօն հարցը կը լուծէ, լեցուն ափով ձիւն վերցնելով եւ կլլելով։ Կարօն ձիւնի տակէն դուրս հոսող բարակ առուակի առջեւը «դեօլ »կը կապէ եւ — սպասելով պահ մը, որպէսզի ջուրը մաքրուի — կը պառկի չորս թաթերու վրայ ու կը յագեցնէ ծարաւը։ Ես կը դիմանամ, սակայն կիզիչ արեւը կը հարկադրէ զիս եւս հետեւիլ Կարոյի օրինակին։ Ձիւնը «կ՚այրէ» բերանս, բնազդօրէն կը փչեմ վրան եւ ապա կ՚ուտեմ ։

Նորէն կը դառնամ արեւէն տաքցած քարերուն մէջ։ Յարմար դիրք կը բռնեմ դիտելու համար։ Գլխիս տակը յարմարցնելու համար Կարօն կ՚առաջարկէ «կակուղ» քար մը ։

Իսկապէս « կակուղ » էր իմ ընտրած անկողինս։ Առջեւս բացուող լայն տեսարանը կը փոխարինէր շատ այլ յարմարութիւններ ։

Մեղրագետն ու Մուրատը իրենց օձապտոյտ ընթացքով կը փայլին ընդարձակ դաշտին մէջ։ Իրենց ափերուն զետեղուած գիւղերու տնակները կ՚երեւան բարձրէն , իբրեւ աննշան սեւ կոյտեր։ Աղլին, կանաչազարդ Առինջը, Առնջվանքը, Նորշէնը, անդին՝ Գոմսը, Տոմը, Աւրանը իրենց բլուրներով, Սուլուխը, Մուրատի վրայ ձգուած երկար կամուրջով Ցրօնքը, Քրդագոմը եւ տասնեակ այլ գիւղեր ... Սուրբ Կարապետի, Աշտիշատի, Թիլի , Վարդենիսի միացած բարձունքները կը կազմեն բնական պատուար մը, որ կ՚ընդգրկէ Տարօնը հիւսիսէն։ Անոնց դիմացը , մեր աջ ու ձախ կողմերն են Սուրբ Օհանի, Առաքելոց վանքերու անտառապատ բարձունքները, Աստղան բերդի, Ծիրնկատարի ժայռերը։ Բոլորն ալ պատմական , բանաստեղծական անուններ ,որ առանձին հետաքրքրութիւն ու արժէք կը ստանան իրենց հետ կապուած յիշողութիւններու շնորհիւ։ Իսկ անդին, հեռուն , ճերմակ անարատ ձիւնի մէջ կը փայլին Քարկէն ու Բինգեօլը, Նեմրութն ու Սիփանը ։

Առջեւս փռուած քարտէսէն կը դառնամ բնութեան ․կը փնտռեմ այլ վայրեր ։ Գենջի, Տէրսիմի հեռաւոր սրածայր գագաթներէն աչքս կը դարձնեմ դէպի հիւսիս -արեւելք՝ Սիփանի ուղղութեամբ Ալաշկերտի ծաղկոց լեռներն են, որ կ՚երեւին թափանցիկ ամպի նման։ Այդ ամպերուն մէջ կը խորասուզուիմ ,աչքով ու հոգիով կը թափանցեմ դէպի աւելի հեռուն՝ կարօտ սրտով կ՚ուզեմ Մասիսը տեսնել՝ Հայաստանի այդ պահապան հրեշտակի դէմ ճերմակ գագաթը նշմարել։ Սակայն ապարդիւն։ Օդը տաքցած է, ջինջութիւնը կորած, ամպերը ծածկած են հորիզոնը եւ ամէն րոպէ կը փոխեն իրենց ձեւերու թանձրութիւնը։ Սիփանն իսկ աղօտ կերպով կը սկսի երեւալ ...

Տղաքը ուշադրութիւնս կը հրաւիրեն դէպի մեր կեցած լեռը ։

10 - 15 րոպէ մեզմէ վեր կ՚երեւի ձիաւոր մը որ դանդաղօրէն կ՚իջնէ վար՝ լեռան միւս կատարով. ուղեկիցներս քանի մը րոպէ ուշադրութեամբ ճամբորդը դիտելէ յետոյ, քանի մը խօսք միմիանց հետ փոխանակելով՝ կ՚եզրակացնեն, թէ մշեցի Թուրքն է, որ խաբուելով երկինքի պարզութենէն, ուզեր է անցնիլ Շատախ։

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԳՐԱԳԷՏՍ

★

Բարեմիտ ընթերցող մը կը գանգատի թէ «Թէլէվիզիօն» բառին համար, այս թերթին մէջ կը գործածենք «հեռանկար» բացատրութիւնը եւ կը սորվեցնէ մեզի թէ այդ բառը արդէն տարբեր իմաստ մը ունի, հետեւաբար իրաւունք չունինք նոր նշանակութիւն մը բարդելու՝ անոր ուսերուն :

Ուրիշ ընթերցող մը, սակայն, շատ կը հաւնի այդ «գիւտ»ին եւ համաձայն է մեր այն տեսակէտին թէ՝ քանի որ ընդունած ենք հեռագիր եւ հեռաձայն բառերը — հեռուէն եկող գիր եւ ձայն — ամէն իրաւունք ունինք, հեռուէն եկող նկարին համար ալ ըսելու՝ «հեռանկար» :

Երրորդ մը, հիմակուց սկսած է մտահոգուիլ թէ ինչ բառ պիտի գտնենք այն շարժանկարին համար, որ խորութեան պատրանքը պիտի տայ :

Չորրորդի մը համար «շատ սիրուն» բառեր են «ձայնասփիւռ»ն ու «սաւառնակը», «սուզանաւ»ն ու «ինքնարձակ»ը, « հրարձակն » ու «ռմբարձակ»ը, «մարդպան»ն ու «ասուլիս»ը եւ բազմաթիւ ուրիշ նորութիւններ :

Հինգերորդ մը, շատ դժգոհ է որ այսինչ խմբագիրը չի գիտեր տարբերութիւնը «բանակցութիւն »եւ «խօսակցութիւն» բառերուն կամ «ենթայանձնախումբ » կը գրէ, երբ արդէն ունինք « մասնախումբ » բացատրութիւնը :

Մեր հինգ բարեկամներն ալ կը պատկանին « խոնարհներու դաս »ին, այսինքն, ոչ բանաստեղծ են, ոչ գրագէտ, ոչ իսկ խմբագիր կամ վարժապետ: Բայց, հինգն ալ շատ կը սիրեն մեր լեզուն եւ նախանձախնդիր են որ ան ճոխանայ եւ հարստանայ՝ նոր բացատրութիւններով :

Խոստովանինք որ մեր բարեկամները տասն անգամ աւելի կ'արժեն քան մեր վաւերական կամ անվաւեր գրող – բրողները, որոնց մեծ մասը, երեսուն տարիէ ի վեր, անուշ, անուշ կը մրափէ, արտասահմանեան Հայաստանի մէջ: Կամ, ջուր կը ծեծէ, ժամանակ կը վատնէ, ամուլ բանավէճերով :

Քաւ՝ այն գրագէտներուն, որոնց ճիտին պարտքը պիտի ըլլար մշակել մեր «ոսկեղինիկ»ին ածուն եւ հարստացնել մեր բառամթերքը, օգտուելով գրաբարի անհատնում գանձէն — աղբիւր բարեաց :

Մե՞ղք մը գործած պիտի ըլլայի եթէ համարձակէի յայտարարել թէ մեր Մեծասքանչը, այսօր, կը նմանի աւազանի մը, որուն ջուրը երբեք չի փոխուիր: Դուրսէն, գոյլ մը մաքուր ջուր լեցնող չկայ անոր մէջ: Ընդհակառակն, կարգ մը մարդիկ, եղածն ալ առնել, տանելու կ'աշխատին :

Մեզի ծանօթ օտար լեզուներու բառամթերքին վրայ, ամէն տարի կ'աւելնան հարիւրաւոր բառեր: Ինչ նոր բացատրութիւններ ճարեցին Անգլիացիները, Ամերիկացիները, Ֆրանսացիները կամ Գերմանները, վերջին պատերազմին :

Իսկ մենք կը քնանանք :

Եթէ, վերջին երեսնամեակին ափ մը նոր բառեր մտեր են մեր բառարանէն ներս, այդ յառաջդիմութիւնը կը պարտինք աչք, ականջ ու ճաշակ ունեցող քանի մը սրտցաւ խմբագիրներու: Գրագէտին հոգը չէ:

Հայերէնի պանծացումին նուիրուած մեր ճառերն ու քերթուածները սանդիմ չեն արժեր, եթէ բացառիկ ճիգով մը, նոր աբիւն ու աւիւն չներարկենք անոր: Կամ կ'արժեն այնքան որքան Երեւանի բռնակալութիւնը փառաբանողներուն «կեցցէ Հայաստանը» :

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ

●

Անցեալ Կիրակի պարզած էինք խումբ մը գրագէտ – արուեստագէտներու գրելու եղանակները, քաղելով տեղական թերթէ մը :

Ահաւասիկ ծաղկաքաղ մը եւս .—

ԺԱԳ ԼԻՒՍԷՌԱՆ .— Կոյր է: Եւ սակայն քիչեր իր նմաններէն գիտցած են տիրապետել եւ գլել անցնիլ անկարութիւնը եւ արդասաւորել «ներքին անապատը», դրախտի մը երեւոյթը տալով անոր: Նախ քան «Եւ եղեւ լոյս»ի մէջ պատմելը իր խռովալից ճամբորդութիւնը լոյսի բնական սահմաններէն անդին, Ժագ Լիւսէռան խիստ վարժութեան մը ենթարկեց ինքզինք: Առանց ընկրկումի ուզեց վերջացնել զգայարանքներու եւ ձեւերու իր աշկերտութիւնը :

Ութ տարեկանին բոլորովին կը կուրանայ, երբ դպրոցը դրօսանքի պահուն աշակերտ մը կը հրէ եւ սեղանին զարնուելով ակնոցին կոթերը աջ աչքը դուրս կը քաշեն, իսկ ձախը հարուածէն կը կուրանայ: Իր ուսումը կը շարունակէ բոլորովին բնականոն պայմաններու մէջ, Թագային դպրոցին, Լիսէ Մօնթէյնի, Լուի Լը Կռանի եւ համալսարանին մէջ, ուր պատրաստած է փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան լիսանսը :

Պրայլի մեթոտով հետեւած է դասերուն: Իսկ ընկերներն ու ծնողքը դասերու մասին ընթերցանութիւններ կ'ընէին իրեն համար :

Ժագ Լիւսէռան 28 տարեկան է, ծնած՝ Փարիզ: Լամբակին վրայ կան Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետի, Պատերազմական Խաչի եւ Դիմադրականի ժապաւէնները: 1943ին մասնակցած է, բարձրագոյն վարժարանի մրցումին, սակայն չէ կրցած ընդունուիլ, որովհետեւ Վիշիի մէկ օրէնքը կ'արգիլէր կոյրերուն գործ տալ հանրային սպասարկութեանց ինչպէս եւ դասաւանդութեանց մէջ :

1941ին կը հիմնէ «Համալսարանական Դիմադրական շարժումը», «Ազատութեան կամաւորներ» անունով որ իր շուրջ կը հաւաքէ վեց հարիւր անդամներ եւ գաղտնի թերթ կը ցրուէ: 1943ին կը մտնէ «Տէֆանս տը լա Ֆրանս» կազմակերպութեան մէջ եւ պաշտօն կ'ունենայ տարածել թերթը որ հինգ վեց հազարէն կը բարձրանայ 250 հազարի: Ան է որ կ'ընտրէ ցրուողները: «Այս խնդրին մէջ կուրութիւնը դըժուարութիւն չէ այլ առաւել դիւրութիւն մը»: Մարդոց ձայնը թոյլ կուտայ որ ըմբռնեմ անոնց ներքինը, որովհետեւ ձայնը երբեք չի խաբեր: Մարդիկ կը ստեն իրենց աչքերով եւ դէմքով :

Մատնութեան մը վրայ կը ձերբակալուի իր ապագայ կնոջ հետ, կեսօրափոյին կողմէ 1943 Յուլիս 20ին եւ մահուան կը դատապարտուի: Պատիժը կը փոխուի բանտարկութեան եւ դատապարտեալը ի վերջոյ կ'աքսորուի Պիւխընվալտ: Շնորհիւ իր գերմաներէնին 15 ամիս կը դիմանայ: Վերադարձին կ'ամուսնանայ եւ երեք զաւակ կ'ունենայ: Ներկայիս կը վարէ Սոռպոնի Ֆրանսական Քաղաքակրթութեան դասընթացքը, ինչպէս եւ Սէն Քլուի Վարժապետանոցը: Կը դասախօսէ Ալեանս Ֆրանսէզի մէջ եւ իր տոքթոռայի ճառը կը պատրաստէ «ֆրանսական բանաստեղծութիւնը ԺԹ. դարուն»: Կը գրէ եւ կը սրբագրէ Պրայլի մեթոտով եւ յետոյ տուն կուտայ կնոջը: «Կինս կը տեսնեմ իր ձայնին շնորհիւ: Մարդիկ կը տեսնեմ գոյներով: Կինս կարմիրի վրայ է – բանդներով կը տեսնեմ եւ հրատարակիչս՝ կանանչ:«Երբ իրեն կը հարցնեն թէ երջանի՞կ է» — կատարելապէս, կ'ըսէ, մոռցած եմ կուրութիւնս եւ ճիշդ միեւնոյն երջանկութիւնը եւ դժբախտութիւնը ունիմ, ինչպէս ամէն մարդ :

ՖՌԱՆՍԻՍ ՔԱՐՔՕ .— Երկու ունակութիւն ունիմ, կ'ըսէ, մէկը ձայնագիրները բանեցնել մինչեւ որ ասեղը ծակէ զանոնք: « Կը նախընտրեմ» Լիսթի «Մահերգը», Պէթհովէնի համանուագները ուր անգլիական փող մը կայ եւ Ռաւէլի «Պոլէռօ»ն : Հինգ վեց երգապնակ ,որոնք ամէնէն աղմկալիցն են: Երբ աղմուկէն յագենամ, դէպի սեղանս կ'երթամ: Դրացիներս որքան վիճին ,այնքան աւելի կ'ամփոփուիմ բանաստեղծութեանս մէջ: Երկրորդ ունակութիւնս զոր չեմ ուզեր խոստովանիլ — էլէն Փիքառի «Գէշ տղու մը վրայ ոտանաւորը» կը կարդամ ,որ ինծի կուտայ անցեալին մէջ իմ բոլոր սիրածս: Ասիկա այն ատեն է երբ բանաստեղծական բաւարար խոնաւութիւն չունիմ : Կը գրեմ գիշերանոցով եւ ոտքերս բոպիկ: Երբ կօշիկ հագնիմ, պէտք է երթամ պտոյտի: Ասկէ զատ ըմպելիները պէտք է բանալիով գոցեմ ե ւկինս է որ կը պահէ բանալիները : Իմ «Ֆէթիշ»ն է ծակ պղնձեայ սու մը Նափոլէոն Գ.ի պատկերով որ կապոյտ ժապաւէնով մը կը տատանի սեղանին վրայ :

ԺԱՆ ՇԼՈՒՄՊԵՐԺԷ .— « Գրելու համար միակ պայման մը ունիմ ,— տաք պէտք է ըլլայ: Որեւէ տեղ կրնամ գրել, մեթրոյին մէջ թէ ուրիշ տեղ: Կտոր մը թուղթ, մատիտ մը, եւ նախադասութիւն մը գրի կ'առնեմ: Շատ յաճախ նախադասութիւնը շատ դանդաղօրէն կուգայ, երկար կը փնտռեմ: Ինծի համար անծանօթ է այսպէս կոչուած առաջին անգամէն գրուածք մը եւ կամ ատիկա միշտ գէշ կը թուի ինծի: Նախապէս պատրաստուած նիւթի մը վըրայ կ'աշխատիմ: Նախորդ օրուան գրած գլուխի սկիզբը կը կարդամ եւ թափս կ'առնեմ: Շատ աշխատելէ ետք միայն հանգիստս կը գտնեմ : Այնքան կը լեցնեմ էջս որ, անընթեռնելի ըլլայ: Նորէն կ'ընդօրինակեմ, սրբագրութեամբ կը լեցնեմ, մինչեւ որ դարձեալ անընթեռնելի ըլլայ : Մինչեւ անցեալ տարի շատ կը ծխէի, դադրեցուցի, սակայն միշտ առաջին մը կը ծխեմ: Նուագը կը սիրեմ, սակայն երգը սոսկալի է ինծի համար :

ԻՎ ԿԱՆՏՕՆ .— Պարզ գրիչով կը գրէ, կ'ատէ ինքնահոս գրիչով վէպ մը գրել : Շատ կը ծխէ ծխամորճով: Գրած ատենը գրելիք թուղթը միայն լուսաւորուած է, մնացեալը մութին մէջ է : Եթէ լոյս ըլլայ ,ներշնչումը խոյս կուտայ: «Առտուն ոտքով պտոյտ մը կ'ընեմ, եւ չամփայն մը ...

ԺԱՆ ՏԻՒԹՈՒՐ .— «Երկար ատեն կը կարծէի թէ ներշնչումը անպատիւ բան մըն էր: Կ'երազէի տեսակ մը գրականութեան պաշտօնատար ըլլալ, որ ժամը եօթին սեղանին առջեւ կը նստի եւ կէսօրին կը ձգէ, ուտ է ջգրելէ ետք: Աւաղ, այսպէս չըլլար: Ես ներշնչման կ'ենթարկուիմ: Ինծի կը թուի թէ սպունգ մըն եմ: Երբ սպունգը ամբողջովին թրջուած է, կը քամեմ եւ գիրք մը մէջտեղ կ'ելլէ: Եթէ սպունգը տակաւին ծծած չէ, ի զուր կը փորձեմ քամել, արդիւնք չի տար : Սպունգը ինքն տասը ամիսէն կը ծծէ :

Չեմ սիրեր գրել եւ միշտ երեք քառորդ ժամ կը կորսնցնեմ գրել սկսելէ առաջ : Սռաւելութիւն մըն է որ պեխ ունիմ: Կարելի կ'ըլլայ մկրատ մը առնել եւ կտրել ադուամազերը (տասը վայրկեան կը տեւէ): Անկէ ետք ծխամորճս կը թխմեմ եւ կը վառեմ, (տասը վայրկեան) : Անկէ վերջ հինգ վայրկեան ամէն տեղս կը քերեմ : Ցանկարծ շող մը, երեք տող կը գրեմ: Ոտքի կ'ելլեմ, քառորդ ժամ մը կը պտտիմ յարկաբաժնիս մէջ: Եթէ ուրիշ անհրաժեշտ ընելիք մը չգտնեմ, ինչպէս դամ մը գամել ,եւ չարժող աթոռ մը շինել ՝կը գրեմ »:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ (բանաստեղծութիւններ) : Գեղարուեստական տպագրութեամբ : Իսթանպուլ : 1953:

ՀԱՅՐԵՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ, գրեց՝ Հ. Համազասպ Ոսկեան, Մխիթարեան ուխտէն: Ցուց պատմութիւններ Հայոց աշխարհի Խոտորջուր գիւղաքաղաքէն: Պէյրութ : Գին հարիւր լ. գ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Վերջապէս կ'երեւի թէ յաջողեցան յետաձգելու կամ պատիժը թեթեւցնել տալու: Երբ մենք ալ վերահասու եղանք թէ այդ մղձաւանջային պատիժը պիտի չկատարուէր, կարծես թէ մեծ ճնշումէ մը ազատեցանք ,եւ ամոքուած զգացինք ինքզինքնիս. իրարու չէինք խոստովաներ մեր հոգեկան թուլութիւնը, բայց յայտնի էր որ գոհ էինք :

Նոյն օրը Թուրք բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը մեզի կ'ըսէր՝ մեր հիւանդագին հետաքրքրութենէն կռահելով մեր բուն զգացումը .

— Ձեր դիւրազգածութիւնը զարմանալի է, այդ կիները մարդկային սեռին անարժան հրէշներ են. ինչպէս թունաւոր օձերու՝ պէտք է իրենց վտանգաւոր գլուխները ջախջախել :

Այդ կիներէն մէկն էր Քերիմ աղային քոյրը, Սինէմ՝ որ Գայըրըը գիւղին մէջ երկու սայլակ վիրաւոր, անկար մարդիկ ու տղաք հաւաքելով խարդախութեամբ՝ Սիհուն գետը նետել տուած էր: Երկրորդը այն ճիւաղն էր որ, Ապտօղլուի մէջ Պաղտատ օղլու Կարապետ աղային աղարակին մէջ թափառած ատեն, տեսնելով թէ քանի մը ամսու տղեկ մը իր մօրը դիակին վրայ դեռ ողջ մնացած է, գետնէն քար մը վերցուցած եւ անով ջախջախած էր խեղճ երեխան :

Օրեր, շաբաթներ կ'անցնէին, եւ հակառակ եղած խոստումներուն, պաշտօնական ու անպաշտօն ազդարարութիւններուն, մեր բանտարկեալները բանտը կը մնային: Օր մըն ալ, շաբաթասուրբ օր, լուր ելաւ թէ իրենցմէ հինգը կախաղանով պիտի պատժուին ...

Առտուանց, արշալոյսին, սարսափած կիներ ու մայրեր եկան մեզի մօտ :

— Հոգերդ առնեմ, չըլլի՞ն միթէ, չկախեցի՞ն Հայեր, այդպէս ալ նորէն պիտի կախեն :

Ի զուր կը ջանայինք զիրենք մխիթարել համբերութիւն եւ կորով ներշնչել :

— Մահէն սաստիկ է այս սարսափը, կ'ըսէր խելակորոյս մայր մը իր երկու տղոցը համար դողալով :

Մահէն սաստիկ էր, ճշմարիտ է: Մեր մէջ ալ կասկածը հետզհետէ կը մտնէր . ժողովրդական տրամաբանութիւնը անողոք էր. չէ՞ մի որ կախած էին արդէն անմեղ Հայեր :

Լուրը հասած էր նաեւ բանտ, մեր բանտարկեալներուն .եւ ի՜նչ սրտի ճնշումով է որ մօտիկցանք իրենց: «Որո՞նք են այդ հինգ ընտրուածները» կը խորհէի միտքս. ու մէկիկ մէկիկ կը նայէի անոնց: Բայց իմ իսկ մտածումէս կարծես սոսկալով, աչքերս կը դարձնէի գետին, յանցաւորի նման :

Բանտարկեալները, սակայն, հանդարտ էին եւ չէին կորսնցուցած իրենց լրջութիւնը: Լուրը ստոյգ էր, եւ այդ միջոցին գրեթէ յոյս չկար այդ չարաշուք որոշումը բեկանելու: Բայց կարծես տրամաբանական հետեւանքը Մարտ 31էն ի վեր պատահած դէպքերուն՝ իրենք պատրաստ էին նաեւ այդ մահուան :

Երբեք չեմ կրնար բացատրել թէ ինչ խորունկ տպաւորութիւն թողուց իմ վրաս իրենց անտարբերութիւնը :

Ամէնքն ալ արդէն երիտասարդ էին եւ ոմանք՝ ընտանիքի հայր. կեանքը կը բացուէր իւրաքանչիւրի համար յոյսերով, երազներով, նպատակներով լեցուն .բայց ոչ մէկը իրենցմէ չունեցաւ ամենադոյզն տկարութիւն մը. իրենց ըմբոստութիւնը այդ լուրին հանդէպ անանձնական բան մը ունէր, զուտ սկզբունքի խնդիր էր: Երբեմն մէկը կամ միւսը կը յուզուէր եւ ձայնը դողդոջուն կը դառնար: Այդ պահերուն կը խօսէին իրենց մօրը, կնոջը կամ տղաքներուն վրայ :

Երբեմն ալ մեզմէ իւրաքանչիւրը տարուած ըլլալով յատուկ մտածումներէ, ծանր լռութիւն մը կը տիրէր մեր մէջ . գլուխնիս խոնարհած, աչքերնիս գետնին յառած, կը զգուշանայինք իրարու նայելու. որովհետեւ կը կարծէինք թէ շատ տեսանելի, գրեթէ շօշափելի կերպով պիտի տեսնէինք մղձաւանջային պատկերը կախաղանին, մեր մէջ կանգնած իր չարաշուք խոյանքով :

Թէեւ բանտարկեալները թիւով շատ էին եւ միայն հինգ հոգի կար մահուան դատապարտուած, բայց իւրաքանչիւրը եւ իւրաքանչիւրին ընտանիքը ինքզինքնին կը կարծէին գտնել այդ հինգին մէջ: Ասկէ զատ բոլոր արկածեալներուն վէրքերը կըկին բացուած էին կարծես: Ընդհանուր վհատութիւնը եւ դառնութիւնը այնքան խորունկ էր որ, երբ կը փորձէինք համբերութիւն եւ յոյս ներշնչել իրենց՝ մեզի դէմ իսկ կը թշնամանային ...

Օրուան մէջ քանի մը անգամ տրամադրութիւնները կը փոխուէին. առաւօտուն յուսահատութիւնը մեծ կ'ըլլար. այդ ժամուն է որ ընդհանրապէս դահիճները կը գործեն :

Արեւը ծագելէն առաջ, կիներ ու տղաքներ արցունքներու մէջ խեղդուած, խելակորոյս եւ թափառական, կ'երթային քաղաքին մէկ կէտէն միւսը : Ցանկարծ չես գիտեր ինչպէս լուր կը ծագէր թէ այս ինչ կամ այն ինչ կէտին վրայ կախաղաններ կան :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

պատասխան Պ. Պիտոյի հարցումին, Պ. Տըլըս հաւաստեց թէ պիտի շարունակեն աջակցիլ Հնդկաչինի պատերազմին մէջ :

Ժողովը արագօրէն համաձայնութեան մը յանգեցաւ, 885 միլիոն տոլար սահմանելով վերազինման հիմնական ծախքերուն համար : Վերազինման աշխատանքը պիտի բաժնուի քանի մը տարուան վրայ, փոխանակ ծրագիր մշակելու իւրաքանչիւր տարուան համար :

Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը կ'ուզէ որ Եւրոպացիները իրենք մասնաւոր ճիգ մը փորձեն վերազինման համար : Անգլիոյ ելմտական նախարարը մամուլի ասուլիսի մը մէջ դիտել տուաւ թէ ամէնքը միասին պէտք է փորձեն այդ ճիգը : Նոյն ասուլիսին մէջ Անգլիոյ պետական նախարարներէն Լոյտ խօսք առնելով, ըսաւ թէ «տակաւին կանուխ է որոշ եզրակացութեան մը յանգելու համար Մոսկուայի նոր ձեռնարկներու մասին : Դըժուար է ստուգել Մոսկուայի քաղաքականութեան ընթացքը » :

Խորհուրդին մէջ ալ տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Խ. Միութեան նոր ուղեգծի մասին : Կարգ մը երկիրներ կ'ուզէին որ Սովետներուն դիրքը նոր ռազմավարութիւն մը համարուի, մասնաւոր յայտարարութեամբ. իսկ ուրիշներ համաձայն չէին որ գեկոյցով մը մերժուի Մոսկուայի նոր ձեռնարկը կամ դուռը փակուի :

Ժողովը վարկերը բաշխելէ վերջ որոշեց իւրաքանչիւր երկրի դրամական աջակցութեան չափը : Մ. Նահանգներուն բաժինն է 42·26 առ հարիւր, Լիւքսէմպուրկի բաժինը՝ 0·20 առ հարիւր : Երկրորդ ամենամեծ բաժինը կ'իյնայ Ֆրանսայի — 13·75 առ հարիւր : Յետոյ կուգան Անգլիա՝ 11·45 առ հարիւր, Քանատա՝ 7·13 առ հարիւր են. :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐԱՑԱՒ

Վերջին լուրերը շատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը՝ Հնդկաչինի ռազմադաշտին վրայ : Ըմբոստները կը սպառնան Լաոսի մայրաքաղաքին՝ Լուանկի : Ֆրանսական բանակը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ : Ըմբոստները յառաջ կը խաղան քանի մը կէտերէ, շարունակ նոր ուժեր համախմբելով : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Լաոսի Թագաւորութեան աւելի քան մէկ երրորդը կը գտնուի ըմբոստներուն տիրապետութեան տակ, 12 օրուան արշաւանքէն ետք, որ կը շարունակուի : Ըմբոստները արեւելքէն դէպի հիւսիս եւ հիւս. արեւմուտք կը սպառնան Հնդկաչինի մեծ մասին :

Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Չինաստան կ'եռապատկէ իր օգնութիւնը, թնդանօթ, ռումբ, փամփուշտ եւ զօրաւոր պայթուցիկներ ղրկելով : Ֆրանսական հրամանատարութեան կարծիքով, Չինացիներուն օգնութիւնը ամսական 1000 թոնէն բարձրացած է 3000ի : Չինացիները միեւնոյն ատեն կը ղրկեն խորհրդականներ եւ մասնագէտներ, որոնց թիւը կը հասնի 6000 – 10·000ի, եւ միշտ կ'աւելնայ :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, որ 76 տարեկան է, ասպետութեան աստիճան ըստացաւ, խոնարհելով 27 տարեկան թագուհիին առջեւ : Ըստ աւանդութեան էլիզապէթ Չըրչիլի ուսին դպաւ սուրով մը : Վարչապետը այսուհետեւ պիտի կոչուի Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ : Անգլիոյ մէջ 16 տեսակ ասպետութիւններ կան : Թագուհին Չըրչիլի ընծայեց ամենահինը եւ ամենաբարձրը, Ծնրակապի Շքանշանը, որ սահմանափակուած է միայն 26 երեւելիներու :

ՌԸՆՈՅԻ բանուորները կը սպառնան ընդհ. գործադուլ մը սարքել յառաջիկայ շաբթու :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները պիտի սկսին այսօր, կիրակի : Դաշնակիցները առաջարկեցին Մայիս 1էն վերջն ալ շարունակել վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու փոխանակումը : — Զօր. Մըք Արթըրի կարծիքով, եթէ Դաշնակիցները սպառնան Չինաստանի վրայ յարձակիլ, Խ. Միութիւնը պիտի հարկադրուի դադրեցնել Քորէայի պատերազմը եւ կարգադրել միւս «համաշխարհային խնդիրները » :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ գրական դասախօսութիւն մը «Ահարոնեան» ակումբին մէջ, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին :

Կը խօսի հայագէտ փրօֆ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ : Նիւթը՝ «Հայ գրականութիւնը» :

ԱՊՐԻԼ 11-24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ :

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ :

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան :

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՁՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ կաթողիկէ համայնքին : ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆըրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու :

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մուտքը ազատ է :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան, Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ, 51 ռիւ Կոփնեան :

Կը խօսի յանուն Կեդր. վարչութեան ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ընտիր նուագախումբ :

Նախօրօք ապահովել սեղանները :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ : Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine

(Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին տաղանդաւոր արուեստագէտներ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, ի պատիւ Ամերիկայի ՀՕՄի կեդր. վարչութեան անդամուհի Տիկ. Զ. Սերոբեանի, այս կիրակի ժամը 4–10, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) : Կը հրաւիրուին Փարիզի շըրջանի ընկերուհիները եւ բարեկամները :

Մուտքը ազատ է : Նոյն օրը տեղի կ'ունենայ վիճակահանութիւնը :

ՀԱՄԵՐԳ
« ՆԱՅԻՐԻ » ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի

Հիմնադիր -վարիչ երգչախումբին

Salle Gaveau, 45 Rue de la Boëtie

Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17·30ին :

Յայտագրին Ա. մասը ժողովրդական երգեր զանազան հեղինակներէ :

Բ. մաս.— Կոմիտաս վարդապետ :

Տոմսերու համար դիմել.— Սալ Կավօ, Գրատուն Բալուեան, 46 ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փռօվանս 25-46, Տիկին Պոյաճեանի, 83 ռիւ տ'Ապուքիռ, սանթրալ 48-69, Պ. Հանջէրի, 9 ռիւ Սոլնիէ, Տիկին Ազնաւուրի 22 ռիւ Նավառէն :

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԸ

Հրատ. Յ. Թիւրապեանի

Մասնակցութեամբ Անդրանիկի հայրենակից Գառնիկ Կարինեանի

200 էջերէ բաղկացած պատկերազարդ այս գրքին մէջ ընթերցողը պիտի կարդայ.—

1. Անդրանիկի կենսագրականը :

2. Շ. Գարահիսարի մէջ ձերբակալութիւնն ու Հնչ. ընկերներու շնորհիւ ազատութիւնն ու փախուստը դէպի Պոլիս :

3. Պոլսէն Կովկաս եւ ապա Սասուն մուտքը :

4. Առաքելոց վանքին մէջ հերոսական դիմադրութիւնը եւ զին. պաշարման շըղթան կտրելով ազատուիլը :

5. Աղթամարի կռիւները եւ Վասպուրականի վրայով Պարսկաստան անցքը, որ մաս խածնել տուաւ բոլորին :

6. Դատուանի ճակատամարտները եւ նահանջը :

7. Տիլմանի ճակատամարտը եւ յաղթանակը : 8. Պիթլիսի, Վանի եւ Էրզրումի կռիւները : Պանդուխտ եւ Թորգոմ Անդրանիկի կողքին կը կռուին մինչեւ վերջ : 9. Անդրանիկի Ղարաբաղի եւ Աւարայրի մէջ մղած կռիւները :

10. Էրզրումը պաշտպանելու համար Սմիթ –Անդրանիկ համաձայնութիւնը :

11. Զօր. Նազարբէկեանի յայտարարութիւնները եւ Պօղոս Նուպար փաշայի հեռագիրը : 12. Ծանեկան տեսակցութիւններ Անդրանիկի հետ :

Անդրանիկի մասին փառաբանական յօդուածներ ունին Աւետիս Ահարոնեան, Սուրէն Պարթեւեան եւ Սիամանթօ :

ԳԻՆՆ Է 300 ՖՐԱՆՔ

Օրինակ մը ապահովելու համար դիմել հրատարակչին՝

H. Turabian, 227 Bd. Raspail, Paris (14)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը տասին պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. Պատարագ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ եւ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի պատուոյ դաշտին վրայ ինկած կամաւոր մարտիկներու եւ ծէպէլ Մուսայի Հայերու ազատարար հրամանատար հանգուցեալ Պընուա տ'Ազիի, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյս բարերար ողբ. Աթանագինէ Էգնաեանի յիշատակներուն համար : Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Խորէն Գրիգորեանէ իրենց աղջկան ողբացեալ Տիկին Ալիս Գոճաօղլանեանի մահուան տարեդարձին առթիւ 2000 ֆրանք : Էթամբլիզ. ԷՄՏԷէ գունաւոր պնակներ, օդափոխութեան կայանի համար : Պ. Սահակ Տօրումեանէ 500 ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Օննիկ Երեմեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպըսակի Պ. Պ. Կիրակոս եւ Մասիս Ժամկոչեաններ հազարական ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

★

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 ֆրանք Տիկին Էլիզ Գաթրճեանէ եւ օրիորդներ Կիւլեանէ եւ Սիրան Տիլսիզեանէ (Միլան) իրենց ողբացեալ եղբօր՝ ՕՆՆԻԿ ՏԻԼԶԻՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

★

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնեգինները :

Տպագրական բարեփոխումներու պատճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու : Կը խնդրենք դիւրացնել անոր գործը :

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի օրը ժամը 9ին, դպրոցի սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 3ին, ընկերուհի Յասմիկի տունը, 3 Փասաժ Լավընեան, Ժանթիյի : Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Ամերիկայի ՀՕՄի կեդր. վարչութեան ատենապետ ընկերուհի Տիկին Զ. Սերոբեան :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Քասէ սրճարանի վերնայարկը, Հաւաքոյթը նուիրուած է ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 30ամեակին : Կը խօսին Պ. Պ. Ս. ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԳՈՐԵԱՆ եւ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Երգ եւ արտասանութիւններ հայրենապաշտ բանաստեղծին գործերէն : Մուտքը ազատ է :

MORY et C^le
SERVICE VAUQUELIN
Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(U. R. S. S.)
3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris (10). Tél: TRU. 72-60 (Poste 89)

ՁԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէք
ԱՐԱ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ
NOUVELLE OPTIQUE
CENTRALE KAFA
60 Rue Lafayette, Paris (9)
Tél . PRO 41 - 50 Métro CADET
Médaille d'Or - Exposition Bien -Etre
Assurances Sociales
Լաւագոյն ակնոցները դիւրամատչելի գիներով :

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երկու հոգիի համար կը փնտռուի մէկ սենեակ, խոհանոց (կամ խոհանոցի դիւրութիւն), Փարիզ կամ մօտակայ արուարձան մը :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ․
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր․ վեցամս․ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք ։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ․

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԱՊՐԻԼ • MARDI 28 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7053 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2464

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՌԵՐԸ ՊԻՏԻ ՀԱԼԻ՞Ն

•

Լման ինը օր սպասել ետք, Խ․ Միութեան նոր վարիչները Մ․ Նահանգներու Նախագահին կը պատասխանեն խմբագրականով մը ։

Կը յիշուի թէ Սթալին ալ ուրիշ սովորութիւն մը ունէր․ ունկնդրութիւն շընորհել, եւ գրաւորապէս պատասխանել հարցումներու ։

Երբեմն այդ շնորհը կը վայելէին օտար, մասնաւորապէս ամերիկացի թղթակիցներ կամ լրագրապետներ ։

Երբեմն ալ ինք հարցարան մը կը սարքէր, իր մօտ կանչելով այս կամ այն պաշտօնաթերթին խմբագիրը ։

Կը թուի թէ այս աւանդութենէն ազդուած են նորեկները, երբ խմբագրականով մը կը պատասխանեն տրուած հարցումներուն ։

Ճիշդ է որ Այզընհաուըր ալ իր տեսակէտները պարզած էր ճառով մը, եւ ոչ թէ դիւանագիտական ծանուցագրով ։

Ամէն պարագայի մէջ, մթնոլորտ պատրաստելու եղանակ մըն է որ կը փորձուի, երկու կողմէն ալ ։

Փոխասացութիւնը կրնայ օգտակար ըլլալ, եթէ այսպէս շարունակուի ։

Այս տեսակէտէն, ուշագրաւ է Այզընհաուըրի անձնական քարտուղարին յայտարարութիւնը՝ Մոսկուայի պատասխանին առթիւ ։

Խմբագրականին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջ, քարտուղարը յայտարարեց ․

— « Խօսեցայ Նախագահին հետ, խըմբագրականի մասին ։ Անոր մեզի ոճը բարեպատեհ փոփոխութիւն մը կը կազմէ, բաղդատելով Մ․ Նահանգներուն եւ ազատ աշխարհին դէմ արձակուած սովորական պարսաւանքներուն հետ ։

« Նշանակալից է նաեւ որ Նախագահին կողմէ ապրիլ 16ին խօսուած խաղաղութեան ճառին համաշխարհ․ կարեւորութիւնը մղած է խորհրդ․ վարիչները զայն ամբողջութեամբ արտատպել ռուս ժողովուրդին համար » ։

Ընդունելով հանդերձ որ «խմբագրականը չի կրնար պաշտօնական ձեռնարկի մը տեղը բռնել», քարտուղարը լաւատես կ'երեւար ․

— « Թերեւս այդ խմբագրականը առաջին քայլ մըն է դէպի որոշ ձեռնարկ մը ։ Եթէ այդպէս է, ազատ աշխարհը պիտի շարունակէ սպասել որ վերջնական քայլեր առնուին, եթէ խորհրդային վարիչները անկեղծօրէն շահագրգռուած են գործակցաբար լուծելու համաշխարհային խնդիրները ։ Եթէ խորհրդային վարիչները այդպիսի քայլեր առնեն, Մ․ Նահանգները եւ միւս ազատ ազգերը պատրաստ պիտի գտնեն, ինչպէս միշտ, յարաճուն թափով աշխատելու խաղաղութեան համար » ։

Խմբագրականը նպաստաւոր տպաւորութիւն գործեց նաեւ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ ։ Անգլիոյ վարիչները մասնաւորապէս գոհ են խմբագրականին չափաւոր լեզուէն ։ Եւ «կը սիրեն յուսալ» թէ Մոսկուայի նոր վարիչները կ'ուզեն օգնել յարաբերութեանց բարւոքման ։

Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպանը, Պետըլ Սմիթ, որ Այզընհաուըրի խորհրդականն է խորհրդային գործերու համար, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ խմբագրականին ։

Բայց, միեւնոյն ատեն դիտել կուտայ․

— « Սովետները իրենց յանձնառութիւնները պիտի յարգեն միայն այն ատեն երբ մեր բանագնացի դիրքը հիմնուածըլլայ իրական ուժի մը վրայ ։ Հակառակ պարագային, անոնք պիտի բռնաբարեն իրենց յանձնառութիւնները, համաձայնութեանց մելանը չցամքած » ։

Ահա թէ ինչո՛ւ անհամբեր կը սպասուի Մոսկուայի յաջորդ ձեռնարկներուն ։ Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻ ՓՈԽԱՐԷՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Խ․ Միութիւնը շաբաթ օր պատասխանեց Նախագահ Այզընհաուըրի ճառին, երկար խմբագրական մը հրատարակելով կուսակցական եւ կառավարական պաշտօնաթերթերուն մէջ («Փըրաւտա» եւ «Իզվեստիա») ։

Պատասխանը կը բռնէ երկու թերթերուն ամբողջ առաջին էջը եւ խմբագրուած է շատ չափաւոր լեզուով մը, առանց վիրաւորական ակնարկներու ։ Ահաւասիկ ամփոփումը ․—

Նախագահ Այզընհաուըրի խօսքերը համակրանքով ընդունուեցան, երբ կ'ըսէր ․ — « Մենք կ'ուզենք իրական եւ կատարեալ խաղաղութիւն մը ամբողջ Ասիոյ, ինչպէս բովանդակ աշխարհի մէջ ։ Չկայ դժուարին խնդիր մը, մեծ ըլլայ թէ փոքր, որ չլուծուի, եթէ մարդիկ ուզեն յարգել ուրիշ երկիրներու իրաւունքները» ։ Բայց այս խօսքերը կը հակասեն իր ճառին միւս մասերուն ։ Անոնք որ խաղաղութեան համար ճշմարիտ ճիգ մը կը տեսնեն Այզընհաուըրի ճառին մէջ, պիտի հարցնեն ․— Ինչո՞ւ համար Նախագահը իր խաղաղութեան կոչին մէջ սպառնալից բառեր կը գործածէ որոնք մէկ իմաստ ունին — հիւլէական պատերազմ ։ Այդպիսի փաստարկութիւններ կրնա՞ն աւելի համոզիչ դարձնել Նախագահին ճառը խաղաղութեան համար ։ Ամէն պարագայի մէջ, Խ․ Միութեան համար այդ կարգի փաստարկութիւնները, կամ, աւելի բաց խօսելու համար, այդպիսի սպառնալիքները երբեք իրենց նպատակին չեն հասած եւ պիտի չհասնին ։

Նախագահին ճառը կը շօշափէ շարք մը միջազգային խնդիրներ՝ անհաւասար կարեւորութեամբ ։ Բայց ի վերջոյ ճառը գլխաւորաբար նուիրուած է Խ․ Միութեան հետ եղած յարաբերութեանց ։ Նախագահը իրաւունք ունի երբ կ'ըսէ թէ հիթլէրական Գերմանիոյ վրայ տարուած յաղթանակէն ետք Մ․ Նահանգները եւ Խ․ Միութիւնը տարբեր ճամբաներու հետեւեցան ։ Բայց իր ճառին մէջ այս իրողութիւնը ստացած է անճիշդ, կարելի է ըսել՝ այլափոխուած ձեւ մը ։

Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման եւ անջատման քաղաքականութիւնը կը շարունակուի, ի վնաս ուրիշ ժողովուրդներու, մասնաւորապէս Ֆրանսացի ժողովուրդին որ քանիցս զոհ գնաց գերմանական նախայարձակման ։ Բացորոշ է որ այս խնդիրը կը շահագրգռէ Գերմանիոյ դրացի բոլոր երկիրներու կենսական շահերը, ինչպէս եւ Եւրոպայի խաղաղութեան դատը ։ Հարկ է նոյնպէս հաշուի առնել գերման ժողովուրդին ազգային տենչերը ։ Դժբախտաբար Նախագահ Այզընհաուըր այդպէս չըներ ։ Իր յայտարարութիւնը որեւէ հիմք չի ներկայացներ գերմանական հարցին լուծման համար եւ բոլորովին կ'անտեսէ Փոցտամի մէջ տըրուած որոշումները ։

Եթէ անգլեւամերիկեան խմբակցութիւնը նկատի չառնէ ստորագրուած միջազգային համաձայնութիւնները եւ շարունակէ ցարդ հետեւած ճամբան, անկարելի դարձնելով Գերմանիոյ ազգային միութիւնը եւ անոր արեւմտեան մասը վերածելով վրէժխնդիրներու կողմէ կառավարուած ռազմապաշտ պետութեան մը, ամէն բանէ առաջ շատ ծանր սխալ մը պիտի գործուի գերման ժողովուրդին հանդէպ ։

Հետեւաբար, անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ շուտ կնքել հաշտութեան դաշնագիրը Գերմանիոյ հետ, թոյլ տալ որ գերման ժողովուրդը գլուխ հանէ իր միութիւնը եւ ձեռնարկել օտար զինուորներու պարպումին ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Նախագահ Այզընհաուըր մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներու ճակատագրին, ըսելով թէ այդ երկիրներուն վարչաձեւը պարտադրուած է դուրսէն ։ Այդ պնդումը կը հակասէ հանրածանօթ իրողութեանց եւ իրերու ճշգրիտ կացութեան ։

Փաստերը կ'ապացուցանեն թէ իրենց իրաւունքներուն համար յամառ պայքար մը մղելով է միայն որ արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները յանդգեցան իրենց ժողովրդական կառավարութեանց իրական վարչաձեւին եւ միայն այդ պայմաններուն մէջ է որ կրցան զարկ տալ իրենց տնտեսական եւ մշակութային զարգացման ։ Տարօրինակ բան պիտի ըլլար սպասել որ Խ․ Միութիւնը միջամտէր այդ երկիրներու ներքին գործերուն, վերահաստատելու համար նոյն ժողովուրդներուն տապալած յետադիմական վարչաձեւերը ։

Նախագահ Այզընհաուըր բառ չարտասանեց համայնավար Չինաստանի մասին ։ Այս խնդիրը մաս չի՞ կազմեր օրուան կարեւոր հարցերուն ։ Նախագահին լռութիւնը կը նշանակէ թէ կոնակ կը դարձնեն կենդանի դէպքերու ։ Այդպիսի քաղաքա

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ․ Էջ)

ԹԵՀՐԱՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ ԽԵՂԴԵՐ ԵՆ

★

Կիրակի առտու կանուխ գտնուեցաւ Թեհրանի ոստիկանութեան վերատեսուչին՝ զօր․ Մահմուտ Աֆշարթուսի դիակը, Թեհրանէն երեսուն քիլոմեթր անդին, փոսի մը մէջ ։

Ինչպէս կը յիշուի, զօրավարը անհետացած էր հինգ – վեց օր առաջ եւ կառավարութիւնը 500․000 րիալ պարգեւ խոստացած էր, հետքը գտնելու համար ։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ զօրավարը խեղդուած էր ։ Ձեռքերը եւ ոտքերը կապուած էին, թաշկինակներ թխմուած էին բերանը, իսկ չուան մը անցուցած էին վզին ։ Բժշկական քննութենէն կը հետեւի թէ մեռած էր առնուազն չորս օր առաջ, հաւանաբար սպաննուած՝ ապրիլ 20ին,— այն գիշերը երբ անհետացաւ Թեհրանի կեդրոնէն ։ Ոստիկանութեան զեկոյցը կ'ըսէ թէ « զօրավարը մեռաւ իբրեւ նահատակ, իր պարտականութիւնը կատարած ատեն» ։

Անմիջապէս լուր տարածուեցաւ թէ գտնուած են դաւադիրները եւ թէ շնորհալից յայտնութիւններ պիտի ըլլան ։ Տակաւին յայտնի չէ թէ ինչպէս գտնուեցաւ դիակը ։ Լուրի մը համաձայն, հեռաձայնով տեղեկութիւն տրուած էր ։ Ուրիշներ կ'ըսեն թէ գիւղացիներ դիակը գտնելով լուր տուին ոստիկանութեան ։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, զօրավարին դիակը ծածկուած էր լաթով մը, տանջանքի եւ ներարկումի հետքեր ունէր, եղունգները քաշուած էին, մարմինը դանկտուած էր ։

Թեհրանի ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ զօրավարներ Մոզենի եւ Մոնազա խոստովանած են թէ մահացու ներարկում մը կատարած էին, յետոյ դիակը փոխադրած այն վայրը ուր գտնուեցաւ ։

Այս առթիւ կասկածներ կը յայտնուին կրօնապետ Քաշանիի եւ երեսփոխան Կանաթապիի մասին (կրօնապետին աջ բազուկը) ։ Ձերբակալուած է աշխատաւորական կուսակցութեան մէկ անդամը, Նասըր Ջամանի ։ Կը կարծուի թէ տոքթ․ Մոսատեղ պիտի օգտուի առիթէն, խորտակելու համար ընդդիմադիր ճակատը որ իրարանցումի մատնուած է ։

× Արքունիքին կողմէ հրատարակուած զեկոյց մը կ'ըսէ թէ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է վեհապետին եւ Տոքթ․Մոսատեղի միջեւ, Շահին իրաւասութեանց մասին ։ Հինգ հոգինոց յանձնախումբ մը կազմուած է, մօտէն ստուգելու համար արքունիքին ծախքերը ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ․—

Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Կեդր․ վարչութենէն 5000 ֆրանք ։

Վաղարշակ Ուրբաթեանէ (Ալֆորվիլ) 2000 ֆրանք ։

Տիկին Ֆ․ Ֆէյտիէ հազար ֆրանք ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

«ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ»

Շաբաթ առտու Վահէն խմբագրատունէն ներս մտաւ, երկու ծանրկեկ ծրարներ ձեռքը ։

Ռուբէնի գիրքերն էին,— «Յեղափոխականի մը Յիշատակները» ։ Եօթը պատկառելի հատորներ, ընտիր տպագրութեամբ ։

Երեք սրտցաւ ընկերներ ստանձներ էին հրատարակութիւնը, Քալիֆորնիոյ մէջ, մասնաւոր տպարան մը հաստատելով ։

Տպագրութիւնը լրացաւ անցեալ տարի ։

Ամբողջութիւնը պիտի կազմէր տասը հատոր ։ Բայց, դաւաճիր մահը, որ քանի մը տարիէ ի վեր կը յածէր Ռուբէնի բոլորտիքը, խանգարեց ամէն հաշիւ ։

Հազիւ կարելի եղաւ լրացնել եօթներորդ հատորը ։

Ողբացեալ ընկերը կը սիրէր սուր սլաքներ ուղղել անոնց դէմ որ գրիչ կը շարժեն ։

Բայց, ի վերջոյ ինքն ալ դարձաւ գրող ։ Եւ առաջին կարգի հեղինակ ։

« Յեղափոխականի մը Յիշատակներ»ուն մէջ էջեր կան որոնք անմոռանալի պիտի մնան ։ Ոչ միայն իբրեւ քաղաքական վաւերագիր, այլեւ գրական – գեղարուեստական, նոյնիսկ փիլիսոփայական տեսակէտով ։

Ռուբէն բոլորովին նոր, ինքնուրոյն շըրջան մը բացաւ յուշագրութեան մէջ ։

Պէտք է առանձին խօսիլ այդ մասին ։

Գիրքերուն մեծագոյն մասը ծախած են Մ․ Նահանգներուն մէջ ։

Մեր գաղութին վերապահուած է միայն 150 օրինակ ։

Ամբողջ շարքը ինքն իր մէջ մատենադարան մը կը կազմէ, յեղափոխական, քաղաքական եւ գրական բովանդակութեամբ ։ ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ— ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹԷՐԼԷՄԷԶԵԱՆ

« Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն խորին ցաւով կ'իմանանք թէ ընկեր Արսէն Թէրլէմէզեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կինը, ընկերուհի Հայկանոյշ, որ յանկարծամահ եղած է ապրիլ 4ին ։

Ողբացեալ տիկինը Դպրոցասէրի սաներէն էր, եւ տարիներով ուսուցիչ եղած է Պոլսոյ, գաւառի եւ Պոսթընի մէջ ։ Իր մասնագիտութիւնն էր հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն ։

Ամերիկա հաստատուած օրէն եղած է գործօն անդամ Հ․Օ․Միութեան (Կ․Խաչ), քանիցս անդամակցելով Կեդր․ վարչութեան ։ Կ'աշխատակցէր նաեւ Միութեան պարբերաթերթին ։

Մեր խորին ցաւակցութիւնները ընկեր Արսէնի, զաւակներուն եւ պարագաներուն ։

× Ուրիշ գոյժ մը,— Կիրակի գիշեր Ալֆորվիլի մէջ յանկարծամահ եղած է Պ․ Վաղարշակ Ուրբաթեան ։ Այցելութենէ մը վերադարձին, երբ կը խօսէր ուրախ - զըւարթ, յանկարծ տկարութիւն մը կը զգայ ։ Բժ․ Յ․ Կիլիկեցի անմիջապէս անհրաժեշտ ներարկումները կը կատարէ, բայց անօգուտ ։

Մեր ողբացեալ բարեկամը Պանտըրմացի էր, 59 տարեկան ։ Երկար տարիներ եղած է Դաշնակցական ։ Սիրով կը մասնակցէր հանրօգուտ ձեռնարկներու եւ ջերմօրէն կապուած էր «Յառաջ»ի հետ ։

Մեր ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Ուրբաթեանի, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն ։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԴԷՊԻ ՍԱՍՈՒՆ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սակայն անկարող լինելով «կտրել» ձիւնը՝ ետ կը դառնայ Մուշ: Ձիւնը սարի գլխին դեռ եւս խորն է, երեւի, եզրակացուցին ուղեկիցներս :

Իսկ յետոյ, Հարաւ արեւմուտք երեւցող ամպը նկատելով՝ Կարօն կ'աւելցնէ.

— «Օրը կը փոխուի, ճամբու մեծ մասը մնացեր է դեռ, քալենք» : Դժկամութեամբ կ'ելլենք, կ'ամրացնենք չալակները, կը քալենք առաջ, դէպի վեր: Կանաչի տեղ այս անգամ ձիւնի վրայով է, որ մեծ մասը պիտի անցնինք: Մեր առջեւ փռուած ճերմակ սաւանը կը փայլի, կը կուրցնէ մեր աչքերը: Ոտքերուս տակ ձիւնը կ'իջնէ, կը խրինք մինչեւ ծունկ :

Ճամբորդութիւնը կը դժուարանայ, կը դանդաղի: Մեր առջեւ փռուած ձիւնի միատեսակ սաւանին վրայ անկարելի է որոշել ամուր, յուսալի ուղին: Ժամանակ շահելու համար կը նախընտրեմ ուղիղ գիծերը: Սակայն ամէն քայլափոխին կը խրիմ, ամէն երկու բոպէ վար կ'իյնամ: Վերջը՝ յոգնած ու յուսախաբ՝ կը հետեւիմ Ցարոյին: Թէեւ երկու անգամ ինծմէ աւելի ծանրաբեռնուած, ան աւելի քիչ կը խրի. պատճառը՝ իր լայն ու տափարակ մաղէ գործուած «խարուկները» չեն միայն, լեռնցիի հոտառութիւնն ու բնազդն է, որ կը ցուցնէ ոտք դնելու աւելի վստահելի կէտերը: Այլեւ այլ փորձերէ ետք, կը յառաջանանք իրարու ետեւէ, մէկ գծով՝ օգտուելու համար առաջիններուն թողած հետքերէն ...: Ճանապարհի դժուարութեան, ձիւնի մէջ խրելուն կ'աւելնան նաեւ արեւին ճառագայթները: 2000-2200 մեթր բարձրութեան վրայ, օդի նօսրութեան մէջ արեւը կ'այրէ մեզ թէ վերէն — երկինքէն, թէ վարէն՝ արտացոլումով ձիւնի դաշտէն... Ամէնքս ալ յոգնած ենք: Քրտինքը կը հոսի մեր ճակատներէն: Բայց կը քալենք: Երկինքը աւելի կ'ամպոտի, կը սպառնայ մեզի եւ չի թողուր հանգստանալ: Աւելի եւս ուժ տալու համար, ուղեկիցներէս մին կը պատմէ, թէ ինչպէս մեր գտնուած տեղը անցեալ տարի «պադեր» էր իրենց գիւղացի Աւէն: Մեկնելով անզգուշաբար միս մինակ Մուշէն եւ հանդիպելով փոթորիկի՝ Աւէն մոլորեր էր ճամբէն. իր բոլոր փորձերը՝ կտրել շղթան ու անցնիլ Սասուն, ետ դառնալ Մուշ կամ հասնիլ գէթ այլ մարդաբնակ վայր՝ անցեր էին ապարդիւն: Խեղճ Աւէն մնացեր էր ամբողջ գիշերը լերան գագաթը, անպատսպար, անօթի, ուժասպառ... Երբ, օր մը յետոյ, Սեմալէն եկող ճամբորդները ձիւնի վրայ նկատեր էին մարդու հետք եւ կը գտնեն Աւէն կիսամեռած վիճակի մէջ, անկարող խօսք մը անգամ արտասանելու: Խեղճը պատեր է սառելէն, ամբողջ երկու օր «փոստ»ի մէջ մնալով եւ երկար հիւանդութիւն կրելէ յետոյ :

Աւէի պատմութեան թողած տպաւորութիւնը աւելի եւս զգաստացուցիչ դարձաւ, երբ Գինջի կողմերէն լսուեցաւ հեռաւոր որոտը: Միմեանց յաջորդող ձիւնապատ բլուրներու վրայէն կ'իջնենք ու կը բարձրանանք, կը բարձրանանք ու կ'իջնենք ... Եւ այսպէս քանի մը ժամ, մինչեւ Տաւրոսի գագաթը անցնելով՝ կը սկըսինք իջնել դէպի հարաւ, Սասնոյ կողմը: Նորէն կ'երեւին ձիւնէն վեր ցցուած քարեր, սեւ հողի փոքրիկ կղզեակներ: Հողը, ծծելով շուրջը հալած ձիւնը, դարձած է ցեխ եւ կը ներկայացնէ աւելի մեծ դըժուարութիւններ քալելու համար.— ձիւնի տեղ կը խրէինք ցեխի մէջ: Հողէն ձիւն, ձիւնէն հող, «կը սլքուինք», կը վազենք, արագօրէն կ'իջնենք: Վերջապէս, ճերմակը կը վերջանայ: Մենք չունինք կ'առնենք չոր քարերու վրայ: Մեր առջեւն է Սասնոյ Շատախը, ցածը ցրուած են Շէնիքի եւ Սեմալի տները, գոմերը, արտերը : Հեռուն կը բարձրանան ճերմակ Ծովասարն ու Անտոքը: Աւելի հեռուն կը փայլի Սուրբ Մարաթուքը: Միմեանց յաջորդող լեռներու ալիքներ են, որ կը բացուին մեր առջեւ, մէկը միւսէն ցած, միանալով հորիզոնին վրայ, Միջագետքի դաշտին հետ: Ուղեկիցներս, բոլոր գիւղացիներու նման, Շէնիքի ծանօթ տնակներն է որ հեռուէն կը ցուցնեն միմեանց :

Ինծ աւելի կը հրապուրեն հեռուն փայլող ձիւնապատ գագաթները: Մայր մտնող արեւին շողերու տակ լեռներու կատարները ծածկուեր են վարդագոյն, ոսկեզօծ շղարշով... Կը դիտեմ հրաշալի տեսարանը հիացած, տեսակ մը երկիւղածութեան զգացումով լեցուած: Կը զգամ այն բարձրը, լաւը, որ կը տիրէ մարդուս մէջ նուագ մը լսելու ատեն, հրաշագեղ նկար մը դիտելու միջոցին... Որպիսի գեղեցկութիւններ կան բնութեան մէջ, որ չեն նկատուիր մարդոց կողմէ :

Եւ որչափ շատ կը լինեն անոնք, երբ բացուին ու հեռատես դառնան մեր աչքերը ... :

ՍԻՄՈՆ ԶԱԽԱՐԵԱՆ

ԾՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՆՉՈՒ ԱՐԺԵԶՐԿԵՑԻՆ ՏՐԱԽՄԻՆ

●

Պատերազմէն ի վեր տրախմին մեծ անկումներ կը կրէ: Վերջին անգամ տոլարը տասնըհինգ հազարէն բարձրացաւ երեսուն հազարի, ինչպէս հաղորդեցինք ժամանակին :

Առաջին դրամական բարեկարգութիւնը տեղի ունեցաւ 1944 Նոյ. 11ին: Ցիսուն միլիոն հին տրախմին փոխուեցաւ նոր դրամի, վեց հարիւր տրախմին մէկ սթերլին հաշուելով :

Քաղաքացիական պատերազմը նորէն խախտեց դրամին արժէքը, հակառակ անգլիական եւ ամերիկեան օժանդակութիւն: Յունաստանի Դրամատունը փորձեց վերահաստատել կայուն վիճակը, ներգործելով ոսկիին ազատ շուկային վրայ: Ատեն մը կրցաւ դիմանալ մէկ ոսկեդրամը 135 հազար տրախմի հաշուելով : 1948ի սկիզբը տրախմին նոր անկում մը կրեց եւ, մէկ ոսկեդրամը 230 հազարի բարձրացաւ: 1949ի արժեզրկումը չփոխեց այս վիճակը, սակայն նոր սակ հաստատեցին 15 հազար տրախմին մէկ տոլար եւ սթերլինը 42 հազար տրախմի հաշուելով :

Պաշտօնական այս սակն է որ անգամ մը եւս փոփոխութիւն կը կրէ :

Գալով ոսկիին, որ արժեզրկումէն առաջ 180 հազար տրախմի կ'արժէր, անցեալ շաբթու սկիզբը երեք հարիւր հազարի բարձրացաւ :

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ դրամական այս նոր բարեկարգութեան կը սպասուէր երկար ատենէ ի վեր: 1951էն ի վեր տրախմիի պաշտօնական սակը արդէն շատ մեծ ճեղք մը ցոյց կուտար յունական եւ օտար դրամներու միջեւ: Այսպէս, երբ պաշտօնապէս ֆրանսական ֆրանքին 23ը հազար տրախմի կ'արժէր, սեւ շուկայի մէջ հազիւ 14 ֆրանք էր եւ այս արժէքով իսկ ընթացիկ ապրանքներու սպառման գիները ֆրանս. համապատասխան գիներէն աւելի բարձր էին: Տարբերութիւնը աւելի կը շեշտուէր տոլարին եւ զուիցերիական ֆրանքին հանդէպ, դրամներ որոնք ֆրանսական ֆրանքէն աւելի կը փնտռուէին :

Յունական դրամին այս ցնցումներուն պատճառներէն գլխաւորը տնտեսութեան թշուառութիւնն է: Հողին 25 առ հարիւրը մշակելի է միայն, մինչեւ իսկ այսքանն ալ ապերախտ է :Ամէն անհրաժեշտ բան կը պակսի, արդիական ճարտարարուեստ մը կառուցանելու համար երկաթ, ածուխ քարիւղ եւայլն:

Արտաքին պատերազմին՝ զոր մղեցին Գերմանները եւ Իտալացիները, յաջորդեց քաղաքացիական պատերազմը, եւ ահաւոր աւերներ ձգեց, իսկ վերջանալէն ետք 1951ին պէտք էր վերազինուիլ ի հաշիւ արեւմտեան պաշտպանութեան: Այս պայմաններուն տակ, արտաքին օժանդակութիւնը, որ շատ մեծ եղաւ, ծառայեց մեծ մասով հոգալու ազգային պաշտպանութեան ծախքերը: Միայն Մ. Նահանգներէն Յունաստան ստացաւ 1500 միլիոն տոլար, ամէնէն մեծ գումարը բոլոր երկիրներէ, համեմատած իր ժողովուրդին թիւին :

Որպէսզի տրուած դրամը օգտակար ըլլար, անհրաժեշտ էր որ այս օժանդակութիւնը ի գործ դրուէր ներքին պէտքերու համար,— ոռոգում, խոպան հողերու մշակում, անտառներու վերատնկում, հանքային եւ ջրային շահագործում, ճարտարարուեստի արդիականացում եւն.: Այսպէս չեղաւ, եւ երբեք տնտեսական միակ յատակագիծ մը չունեցաւ :

Ազգային եկամուտը հազիւ թէ 1939ի մակարդակը գտաւ: Այս չափէն 46 առ 100 ինկած էր 1946ին եւ հետզհետէ ելաւ մինչեւ 79 առ հարիւր 1950ին եւ 97.5 առ հարիւր 1951ին: Բնակիչ գլուխ, Եւրոպայի մէջ ամէնէն ակարը կը մնայ: Ճարտարարուեստական արտադրութիւնը լայնօրէն յառաջդիմելէ ետք 1951ին, 171, կայուն մնաց 1952ին:

Հաւանական է որ յունական նոր կառավարութիւնը, միջազգային դրամական Հիմնադրամի առաքելութեան օժանդակութեամբ եւ ամերիկ. լայն հայթայթումներուն գիներու կայունութեան երկար շրջանը, վերահաստատելու համար դրամին արժէքը:

Եւ սակայն կայ լուրջ հարց մը զոր դրամական բարենորոգումը չի լուծեր,— առեւտրական հաշուեկշիռին խոշոր բացը: 1951ին Յունաստան միայն մէկ չորրորդ համեմատութեամբ գոցեց իր ներածումները արտածումներով: 1952ին համեմատութիւնը քիչ մը բարձրացաւ, սակայն տակաւին մէկ երրորդէն քիչ մը աւելի է: Հաւասարակշռութիւնը կ'իրականանայ միայն շնորհիւ կարգ մը աննշմար արտածումներու (շրջիկներ, օտար զինուորականներու ծախքեր) եւ մանաւանդ ամերիկեան օժանդակութեան :

Արժեզրկումով Յունաստան պիտի կըրնայ որոշ չափով զարկ տալ արտածումներուն որոնք ցարդ սանձուած էին փոխանակութեան սակին հետեւանքով: Բայց Յունաստանի արտադրութիւնները սահմանափակ են.— Ծխախոտ, ձէթ, քանի մը հանածոյ եւն.: Ասոր դէմ ներածումները մեծ մասով կաշկանդուած չեն եւ արդէն յայտարարուեցաւ թէ ամէն սեղմում ջնջուած է: Ուրեմն արժեզրկումին հետեւանքը պիտի ըլլայ զգալի սղութիւն դուրսէն մտած ապրանքներու վրայ: Այս պարագային կրնան աղդուիլ նաեւ ներքին գիները :

Քաղաքական տեսակէտէ նոր ազդակ մը որոշ յոյսեր կը ներշնչէ: Վերջին ընտրութիւնէն ի վեր կառավարութիւնը որ իշխանութեան գլուխ անցաւ, մեծամասնութիւն ունի եւ կը թուի թէ պիտի ապահովէ հաստատուն վիճակ մը ,որմէ երկար ատենէ ի վեր զրկուած էր երկիրը: Այս կայուն վիճակին շնորհիւ կրնայ, Մ. Նահանգներու օգնութեամբ, հետապնդել շինարար տնտեսական քաղաքականութիւն մը: Այս գինով է որ ութ միլիոն Յոյները, որոնք Եւրոպայի ամէնէն դժբախտ ժողովուրդներէն են, պիտի վայելեն վերջապէս դրամական խաղաղութիւնը :

Թ.Ա.Թ.

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ծանր պարտութիւն մը կրեց ծերակոյտին մէջ, որ կը մերժէ վաւերացնել դաշնակիցներուն հետ կնքուած համաձայնութիւնները, բայց տակաւին յուսահատած չէ :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿՈՒԺԸ

■

Երկարաձիգ նեղլիկ փողոցի մը մէջտեղ, փայտէ հին տանը մը տակօքը, փոքրիկ փցուն խանութի մը մէջ առաւօտէ մինչեւ իրիկուն կ'երերցնէր իր սաճմլիկ կուզը՝ նպարավաճառ Կումիկը, զոր «խամպուռ պախալը» կ'անուանէին հոն, այդ թաղին մէջ :

Տասներկու տարեկանէն ետքը իր ազգուն ու ծուռիկ մուռիկ իրանը դադրած էր բարձրանալէ, լայննալէ, զարգացումի բնական օրէնքը մեռած էր այդ արարածին մէջ, տարիներու բոլորման հետ յաճախուն դառնութիւն մը լեցնելով անոր նեղլիկ սրտին մէջ. եւ ինչ ցաւագին ծամծռումով դիտած էր իր անփծեալ կուզին անզգալի տուայտումը: Այնքան մանրահոգ քննութեան մը առարկայ ըրած էր զայն, որ քսան տարու եղած ատենը արբշիռ ուրախութեամբ դիտած էր, թէ կըռնակին այտուցը ալ դադրած էր ուռճանալէ: Այն ատեն անսահման սփոփանք մը զգաց, իր կռնակին անհեթեթ բեռը ալ այնքան աննշորհք չերեւցաւ աչքին. այս հաւատքումը կազմելէն ետքը կարծեց, թէ ինքն ալ ամէն մարդու պէս եթէ ոչ վայելուչ, գէթ շատ տգեղ մարդ մըն էր, իր այդ անբացատրելի գիտակցութիւնը այնքան շլացուց իր միտքը, այնքան սխրանք տուաւ իր թոյլ զգայնութեանը, որ հէգ Կումիկի աչքերը ամէն կռնակի վրայ իրենինին պէս բան մը կը կարծէին նշմարել, դուրս ցցուած կլորութիւն մը, որ աւելի վայելչութիւն կուտար հասակին, քան տձեւութիւն: Մինչեւ այդ երանագեղ օրը յուսահատ ապրած էր. կեանքի ընթացքի նուազ հոսանքին տուած էր իր կարճըլիկ ու կլորիկ մարմինը, որ խութերու խոչերու վրայէն անցնելէ ետք, հիմակ անդորրիկ ծովուն վրայէն կը վազէր կարծես դիւթութեամբ: Անգամ մը որ իր անձին անխախտ գիտակցութիւնն ունեցաւ շատ նպաստաւոր կերպով, մտածեց թէ քանի որ ինքն ալ մարդ էր՝ ամէն մարդու պէս ապրելու էր աշխատութեամբ, որուն պտուղը վայելելու էր իր շնորհքով մարմնին բոլոր խանդովն ու բոլոր ըղձանքովը: Առդին անդին ինկաւ, ճար ճարակ ըրաւ, իր կերպարանքին տխրագեղեցիկ սիլուէթն ամէն տեղ, ամէնուն առջեւ պտտցուց, աղաչանք, պաղատանք թափեց թափթըփեց, եւ վերջապէս յաջողեցաւ մէկ քանի գթոտ սրտերէ փրցնել քիչ մը դրամ, զոր անմիջապէս փորձեց շահագործել :

Այն թաղը եկաւ, տունին տակի այն ծակը մտցուց իր սպաստող իրանը, հետն ունենալով նպարեղէններու շատ փոխտ մթերք մը, զոր փռեց ցուցադրեց հոն : Փողոցին մէջ ախորժելի անակնկալ մը եղաւ Կումիկին երեւումը, ամէն մարդ արդահատալից կարեկցութիւն մը զգաց այդ խեղճ սապատողին նկատմամբ, զոր բախտին մէկ անգութ ապտակն այդ վիճակին հասցուցեր էր :

Ժողովրդային շատ հին աւանդական սովորութեան մը հնազանդելով, մկրտեցին զայն «խամպուռ պախալը» մակդիրով, զոր միայն իրենց միջեւ կը գործածէին : Ա՛լ սկսաւ ինքը հոգալ մօտակայ տուներու նպարեղէնի մանր մունր պէտքերը, իր հապխտական ձեւերովն ու միմոսի չարժումներովը խնդուք պատճառներով իր դրացիներուն ու դրացուհիներուն մանաւանդ ,որոնք բաւական բարեսիրտ էին անոր երեսին չտալու մարմնին այդ անձոռնի թերութիւնը: Անանկ որ, ալ բոլորովին մոռցած էր Կումիկ իր կուզը :

Տունը, որուն տակ կ'ապրէր «խամպուռ պախալ»ը, կը բնակէին հայր մը, մայր մը եւ մէկ հատիկ աղջիկ մը տասնեւվեց տարու: Էլիզան վաւվռուն քումայթ աղջիկ մըն էր, զուարթութեան եւ աշխուժի խառնուրդ մը փթթինազարդ, որուն մէջ ծնողքը վայելում մը գըտնէին, ամուսիններու առաջին սիրոյն անհետացումէն ետք վրայ հասնող այն կակուղ, քնքուշ վայելումը, որուն հեշտանքը, սակայն, փոխանակ մարելու, հետզհետէ կը շատնայ ,կը սաստկանայ :

Կուզին ներկայութիւնը զուարճութեան չարժառիթ մը եղած էր Էլիզային համար, իրիկունները, դպրոցէն արձակուելէ ետք, անոր խանութին պատուհանին կ'երթար եւ խնդալէն կը մարէր Կումիկին ծիծաղաշարժ պատմութիւններէն, զորս սապատողը կը համեմէր չես գիտեր ինչ թաքուն աւիւնով մը, անսանձ ոգեւորութեամբ մը: Կումիկ բանը գործը երեսի վրայ կը թողուր, երբ զուարթ աղջիկն իր քով կուգար :աչուըներն անսովոր բոցով մը կը վառվռէին, երանութեան ժպիտ մը կ'երերար միշտ բարակ անգոյն շուրթերուն վրայ եւ.. .երջանիկ էր Կումիկ :

Օրէ օր սրտին մէջ կ'աճէր այն տեսակ մը բանը, զոր նախ տարտամ, անորոշ կը կարծէր, բայց որ հետզհետէ գոյն մը, երանգ մը նեղացուցիչ հանգամանք մը կը ստանար: Էլիզային ներկայութիւնը մանաւանդ անոր փոփփողուն աչուըները տարօրինակ տպաւորութիւն մը ի գործ կը դնէին իր վրայ. խուսափիլ կ'ուզէր անոնցմէ, բայց ջանք մը, ճիգ մը չէր ըներ իր կամքէն վեր զգալով այդ բանը :

Էլիզային հաճոյքն ալ նոյն համեմատութեամբ կը շատնար, երբ կը տեսնէր կուզիկին խայտացումը, մանուկի կամ լաւ եւս, տարուկի այն ձեւերը, որոնցմով կ'ուզէր հրապոյր մը ազդել իրեն : Օր մը, ալ չդիմանալով իր չարաճճի աղջկան դրդումին, Էլիզա ձեռքն յանկարծ տարաւ կուզին կռնակին .

— Աս ի՞նչ է, ըսելով եւ մեծածխոր քըքիչ մը արձակելով :

(1)

Ե. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

« ԾԱՆԻՐ ԶՔԵԶ »

★

Պատիւ տարագիր հայութեան որ, պանդխտութեան դառնութենէն անվհատ, միշտ կ'ոգեկոչէ տարեդարձներուն նուիրականը՝ Ապրիլեան ողբերգութիւնը ։

Արդարօրէն կ'ափսոսանք որ մեր անթիւ նահատակները մնացին անշիրիմ եւ հայրենի հողին վրայ չէ բարձրացած արժանի յիշատակարանը՝ բայց մեր հոգեկան Պանթէոնը, աւելի զօրեղ քան քարեղէնը, ինքնին կը յաւերժացնէ անհետացողներու յիշատակը։ Մարմարեոնէ յուշարձան մը, կրնայ փլչիլ, տապալիլ բնութեան մէկ խաղովը, հոգեկանը կը մնայ անխորտակելի ։ Ո՞ւր է դամբարանը Սոկրատի։ Իմաստութեան քուրմին հմայքը սակայն, դարերու ընդմէջէն կը սաւառնի դեռ այսօր, լոյսին ճաճանչներով ։

Երեսուն եւ ութ տարիներու թաւալումէն վերջ ահա, անդերեզման մեր զոհերուն յիշատակի կրակը, նոյնքան բոցավառ ,կը կայծկլտի այսօր, Մնացորդացի կուրծքին տակ։ Դժխեմ տարեդարձի այս օրերուն, եթէ մեր էութիւնը անգամ մը եւս կը ցնցուի վերյիշելով անապատներու անասնական խժդժութիւնը , սքանչացում մը նոյն ատեն կը պարուրէ մեր հոգիները, մտաբերելով մեր խեղճ նահատակներուն քաջարի, ասպետական կեցուածքը , եաթաղանին սպառնալիքին տակ ։ Անոնց խիզախ վճռականութեամբն էր որ սպանդը կը վերածուէր դիւցազնական ողբերգութեան, որուն առջեւ կ'այլայլէր, կ'ապշէր, անյագ ջարդարարը ինքն իսկ ։

Իսկ երբ այսօր, Ապրիլեան թախիծով կ'ողբանք նահատակումը՝ արժանաւոր մեր ազգակիցներուն, որոնք փուշի տատասկի անապատներուն մէջ ցեղին տեւականութիւնը կնքեցին ,մեր հայեացքը դարձեալ ուղղելով նորափթիթ մեր հարազատներուն, երիցս անընդունելի կը գտնենք որ անոնք, ազատ ճամբաներու ծաղկաստաններու բուրմունքէն կախարդուած, կամովին յանձնուին այլասերման յորձանքին։

Բայց ներողութիւն։ Սուգի օր է այսօր։ Պէտք է լռեն ողջերու յորդորները։ Նահատակներու ձայնն է որ անդենականէն պիտի գոռայ այսօր, նոր ու գալոց սերունդներուն ։

— Հայորդի, ծանիր զքեզ ։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ .— Մեթրօ Քատէ :— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 եւայլն ։

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝

PRO : 86 - 60

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

●

ՏԵՍԻՆ, 22 Ապրիլ.— Շնորհիւ Վասպ. Հայր. Միութեան, մեր գաղութը ամէն տարի կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտը, թուական մը՝ որ մեկնակէտը կը հանդիսանայ Հայաստանի ազատագրութեան :Շաբաթ երեկոյ (18 Ապրիլ) տօնուեցաւ այդ յիշատակելի թուականին38րդ տարեդարձը՝ համազգային գետնի վրայ, նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան : Միայն Հնչակեաններն էին որ չէին պատասխանած հրաւէրին: Հ. Յ. Դ. Տան սրահը գրեթէ լեցուած էր։ Բեմին ճակատը օրուան պատշաճ մակագրութիւն մը : Տարեդարձին փայլը կ'աւելնար Վասպ. Հայր. Միութեան պատգամաւորներուն ներկայութեամբ, բացումը կատարուեցաւ երկսեռ երգչախումբին «Յառաջ ընթանանք» խմբերգով, ղեկավարութեամբ Տիկ. Գ. Փափազեանի։ Նախագահ Պ. Վ. Հիւսեան իր բացման խօսքով նախ քանի մը տեղեկութիւններ տուաւ Միութեան պատգմ. ժողովին մասին։ Յետոյ, ակնարկ մը նետեց 30 տարիներ առաջ տեղի ունեցած հերոսամարտի յաղթական անցքերուն վրայ, երբ արիւնարբու Ճէվտէթ կը ստիպուէր նահանջել Հայուն քաջութեան ու հնարամտութեան առջեւ։ Նախագահին հրաւէրով ներկաները յոտնկայս իրենց յարգանքը մատուցին բոլոր հերոսներու յիշատակին :

Գեղարուեստական կոկիկ բաժին մը կար: Արտասանեցին փոքրիկներ Ա. Բարսեղեան, Հրայր Զաքարեան եւ Բրաբիոն Տապաղեան։ Նոյնպէս Օր. Մարի Լուիզ Առաքելեան եւ Նոր Սերունդէն Տավուտեան։ Այս վերջինը ինքնագիր արտասանութիւն մը : Մեներգեցին Տիկին Մարի Կարապետեան եւ Օր. Սիրվարդ Սերոբեան՝ երկու երգ։ Օրիորդներ Աշխէն Համբարձումեան եւ Սօնա Հիւսեան զուգերգ մը՝ պարելով եւ գեղջկական տարազներով։ Բոլորն ալ ջերմապէս գնահատուեցան :

Նախագահը կարդաց Հայր. Միութեան Մարսէյլի վարչութեան ուղերձը։ Ողջոյնի երկրորդ ուղերձ մը կարդաց Մարսիլիոյ պատգամաւոր Պ. ՎարդանՊանտիկեան :Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ նոյնպէս գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Տիկին Թագուհի Աբրահամեան :

Օրուան բանախօսն էր Ղեւոնդ Մելոյեան, որ ամփոփ եւ իմաստալից ճառ մը խօսեցաւ։ Ան Վասպուրականի հերոսամարտին յաղթանակը նկատեց արդիւնք հանուր հայութեան քաջութեան ու հերոսական նկարագրին եւ ոչ թէ յատուկ միայն Վասպուրականցիին՝ կամ այս ու այն կուսակցութեան։ Իբրեւ ապացոյց յիշեց Սասունցիներու, Տարօնցիներու կամ այլ շրջաններու ժողովուրդին մղած հերոսական պայքարները։ Թելադրեց պատրաստ ըլլալ վաղուան անակնկալներուն համար, հայ մեծցնել նոր սերունդը ազգային անեղծ նկարագրով անցեալին իմաստութեամբ տոգորուած ։

Յետոյ ներկայացուեցան հերոսամարտներու լուսապատկերները։ Թէեւ անցեալ տարուան վրայ նորութիւն մը չկար, սակայն, ժողովուրդը հաճոյքով ու խանդավառութեամբ դիտեց զանոնք ու ծափահարեց բոլոր հերոսները որոնցմէ շատեր ինկան իմացեալ մահով, որպէսզի ապրի հայութիւնը ու վերականգնի հայրենիքը։ Փափաքելի էր որ աւելի կատարելագործուէր, ճոխացուէր հերոսամարտներու լուսապատկերը, զայն դարձնելու համար տեսանելի ապացոյցը մեր ազգային վսեմ պայքարին ։

Հանդէսը փակուեցաւ երգչախումբին « Յառաջ Նահատակ»ով ։ Գ.Պ.

■

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

●

ՎԻԷՆ, (Յատուկ) .— Գաղութիս մէջ , տարիներէ ի վեր, միշտ մեծ նախանձախնդրութեամբ տօնուած է Ապրիլեան Եղեռնի տխուր տարեդարձը։ Անոնք որ ժամանակին մեզի պէս կը տօնէին այս յիշատակի օրը եւ կամ իրենց մասնակցութիւնը կը սակարկէին, այսօր կը գտնուին ոչ թէ պատնէշին վրայ, այլ պատնէշին ետեւը, անձնատուր՝ խոր թմրութեան :

Այս տարի , նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հայ Կամ .եւ Մարտիկներու Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Կապ. Խաչին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ապրիլ 1124ի 38րդ տարեդարձը տօնեցինք շաբաթ իրիկուն Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ, շատ համեստ յայտագրով մը։ Բեմին յարդարանքը օրուան պատշաճ էր, իսկ մեր տարագիր եռագոյնը՝ սգաւոր :

Հայրենակիցներու բազմութիւն մը , միշտ հաւատաւոր եւ շրջապատուած ձագուկներով, ներկայ էր սգատօնին, որուն նախագահութիւնը ստանձնած էրՀ.Յովհ. վրդ. Լեւոնեան :

Իբրեւ բացման երգ, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու երգչախումբը երգեց մեր հոգեմաշ «Տէր ողորմեա»ն որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս :

Ապա, յաջորդաբար բեմ բարձրացան փոքրիկ արտասանողներ, խօսք առնողներ եւ մեներգողներ։ Փոքրիկն Կ. Տոլմաճեան մանկունակ պարզութեամբ արտասանեց «Ափ մը մոխիր» Սիամանթոյէն.— Պ. Ա. Խլոյեան կարդաց ուղերձ մը Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ : Օր. Օ. Մաղաքեան եւ Ասատ. Ոստիքեան արտասանեցին օրուան պատշաճ կտորներ։

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ.Ը.Մ.ի ներկայացուցիչներուն (Պ. Պ. Մկրտիչ Մարգարեան, Կ. Տէրմոյեան)։ Իսկ Կապ. Խաչի կողմէ մեներգեց Օր. Անժէլ Ուզունեան :

Օրուան բանախօսը, Պ. Կ. Խրայեան, առանց շատ ծանրանալու այդ սարսափի տարիներուն վրայ, լաւագոյն դասը հանեց ըսելով.— «Հայրենակիցներ, ասկէ մեկնելով — ձեր յարգանքի տուրքը մատուցանելէ վերջ — եթէ կրցաք բառ մը աւելի մեր մայրենի լեզուէն սորվեցնել ձեր զաւակներուն, լաւագոյն բանն ըրած կ'ըլլաք։ Մեր չքնաղ լեզուին եւ բարձր մշակոյթին պահպանումը փրկարար գօտին է հայութեան»:

Երգչախումբը անգամ մը եւս գեղգեղեց «Գիշերն եկաւ» մելամաղձոտ երգը եւ ապա նախագահին փակման խօսքերով եւ յաջորդական երեք երգերով «Հանգչեցէք անդորր», «Հայր Մեր»ով եւ «Յառաջ Նահատակ»ով վերջացաւ սգահանդէսը : Վերջին երկու երգերուն ամբողջ սրահը մէկ մարդու պէս մասնակցեցաւ, յոտնկայս :

— Յաջորդ օրը, կիրակի 19 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 9ին Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ Յովհ. վրդ. Լեւոնեան պատարագէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց Ապրիլեան Նահատակներուն համար։

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կազմակերպած էր հանդէս – խնջոյք մը 11 ապրիլին — շաբաթ իրիկունը, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ՝ տօնելու համար իր Օրը։

Պաշտօնական բացումը գրաւոր ամփոփ ճառով մը կատարեց ընկեր Յովհ. Այանեան։ Սեղանապետութեան պաշտօնը վարեց, Պ. Պենոն Ճիհանշահեան, մեծ յաջողութեամբ :

Ներկայացուեցաւ « Դղումի վաճառական»ը ծիծաղաշարժ խաղը, Նոր Սերունդէն՝ Լեւոն Մարգարեան, վրէժ Գալուստեան եւ Յովհ. Խօքսիւզեան դերակատարներն էին :

Խնջոյքը տեւեց կէս գիշերէն անդին, ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտի մէջ : Խօսեցաւ ընկեր Ս. Գալուստեան :

Ա.Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

Ինչպէս նախորդ տարիներ, նոյնպէս այս տարի «Մարոք»ի հեծելանիւի շրջանը ըսկըսաւ Ապրիլ 18ին ու կը վերջանայ Մայիս 1ին։ 2295 քիլոմեթրի վրայ եւ 12 հանգրուաններէ բաղկացած, մասնակցողներուն թիւն է 82 հոգի :

Կը մասնակցին, Իտալիա, Պելճիքա, Զուիցերիա, Սպանիա, Ֆրանսա եւ Հիւս. Ափրիկէի ախոյեաններ եւ հայ հեծելանուորդ Պ. Փափազեան որ կ'աշխատի նախկին նշանաւոր հեծանիւի ախոյեան Անթօնէն Մանյըի հսկողութեան տակ :

× Ապրիլ 19ին «Սթատիում»ի մէջ կատարուեցան «քէչ»ի մրցումներ։ Կը մասնակցէր նաեւ թեթեւ ծանրութեան երիտասարդ ըմբիշ Մանուկ Յարութիւնեան (22 տարեկան)։ Հակառակորդն էր Մօժան (5×5)։

Հայ ըմբիշը գետական խաղարկութենէ մը վերջ, զօրեղ հարուածներով գետին զարկաւ հակառակորդը եւ ոտքերովը սեղմեց, մատնելով դժուարին դիրքի մէջ։ Բայց վերցնելով, դարձնելով, երկու ըմբիշները գետին կը գլորին։ Դատաւորը սկսաւ համբել, հակառակորդը ելաւ ոտքի, մինչդեռ Մանուկ տախտակամածին վրայ կը մնար։ Իրաւարարները, հայ ըմբիշը պարտուած նկատեցին։

Մանուկ Յարութիւնեան ցարդ կատարած է մօտ 150 մրցումներ եւ տարին 96 յաղթանակ, հակառակ իր տարիքին ։

Ունի մայր մը, Մշեցի։

× Ապրիլ 19ին Ֆրանսայի ախոյենական փոֆէսիոնէլ մրցումները կատարուեցան ըստ սովորութեան։ Բոլոր հայ փոֆէսիոնէլ ֆութպոլիստները փայլեցան :— Հայրապետեան, Օ. Ժ. Ս. Նիս։ Ֆարմանեան Մոնփէլիէ։ Մինասեան Պէզիէ ։ Եազճեան Ս .Ա. Փարիզէն։

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլ. դեսպանը նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մոլոթովի հետ, անգլեւխորհրդային յարաբերութեանց մասին։ Տեսակցութիւնը տեւեց 40 վայրկեան ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

●

Իրենց մոլորուն երեւակայութեանը մէջ կը տեսնէի՞ն արդեօք իրաւամբ չարագուշակ մահուան գործիքը, չեմ գիտեր : Քանի՞ անգամներ ըմդոստ արթընցած ենք մեր քունէն, եւ, քանի՞ անգամներ դատապարտուածներէն աւելի տժգոյն, մեր կարգին խելակորոյս , դիմած ենք դողահար, նշանակուած կէտին։ Ոչինչ, ինչպէ՞ս կրնային խաբուած ըլլալ , ոմանք կը պնդէին տեսած ըլլալնին ,զարմանալի չէ. այդ օրերուն ամէնքն ալ խենթի պէս էին, ու իրենց մղձաւանջները կը շփոթէին իրականութեան հետ :

Յետոյ կը դրդէին մեզ երթալ բողոքելու խնդրելու պաղատելու ի հարկին. կիները մազերնին կը փեթտէին, մայրեր լալէն կը կուրանային , ու մենք հարկադրուած, գրեթէ տարուած ամբոխին հիւանդագին հոգեբանութենէն, կը դիմէինք կառավարչատուն :

Շնորհիւ նորընտիր վալիին անսահման համբերութեան եւ բարեացակամութեան, նոր ուժ եւ նոր սիրտ առած, կը դառնայինք վրդովուած ամբոխին մօտ։ Մինչեւ իրիկուն այդ ազդեցութեան ներքեւ կը մնայինք կէս օրէն ետք կ'երթայինք տեսնել մեր բանտարկեալները որոնք օրէ օր անհամբերացած եւ ջղագրգռուած ՝ մէկ բանի մը կը ցանկային .

— Ինչ որ պիտի ըլլայ, շուտ ըլլայ... Դէմքերը հետզհետէ աւելի տժգոյն էին , աչքերը տենդագին, մահը կը սաւառնէր իրենց վրայ... ու այսպէս օրերով , օրերով :

Ու ամէն անգամ որ իրենց ձեռքերը կը սեղմէինք, կը կարծէինք թէ վերջին անգամն էր :

Խուճապ եւ սոսկում ... այրիներ ու որբեր խեղանդամներ ու վիրաւորեալներ կ'ուզեն փախչիլ, հեռանալ չտեսնելու համար ,կը ցրուին շրջակայ այգիներու մէջ ...խելակորոյս փախուստ մըն է որ կ'ուրուագծուի :

Մեզ կը յանդիմանէին մեր լաւատեսութեան համար, մեր ներշնչած յոյսերուն համար, եւ կը խուսափէին մեզմէ իբրեւ օտար՝ իրենց զգացումներուն :

Օհ այդ արշալոյսը... հաւատքը խախտած էր նաեւ մեր մէջ եւ գիտէինք որ բանտարկեալներն ալ նոյն գիշերը սպասած էին դահիճին այցելութեան ... Մինչեւ առաւօտ հսկեցինք անէացած մահասարսուռ մտածումներով .ու երբ վերջապէս յոգնած ու ընդարմացած մեր արտեւանունքը պիտի փակուէին, արթնցանք կատղած ծովու պէս մռնչող ամբոխին աղմուկէն։

Մեր շուրջը առարկաները տժգոյներ էին. լոյսը տմոյն եւ ճերմակ կը սողոսկէր փեղկերէն ներս... դուրսը... ով արեւ, ի՞նչ տեսար այս առաւօտ ...

Յետոյ լռութիւն, շարան, շարան, քօղերնին երեսնին ծածկած այրիները կ'երթային աւերուած քաղաքին ամէն ուղիներէն .տանիքները պարապ են, եկեղեցիին զանգակատունը թափուր : Մենք , առանց աջ ու ձախ զբաղելու, կը դիմենք բանտ, ուրո՞նք բացակայ պիտի գտնանք արդեօք :

Ամէնքն ալ հոն են, քիչ մը աւելի տժգոյն այն առաւօտուն ,ամբողջ գիշերուան ընթացքին, ամէն մէկ շշուկին կարծեր էին թէ ժամը հնչած էր։ Հիմա տխրօրէն կը ժպտէին եւ կը պատրաստուէին թերեւս նման գիշերներ անցնելու :

Վերադարձին, հազիւ թէ անցանք զինուորական հսկողութեան շրջանակէն , կիներ, պառաւ թէ երիտասարդ, շրջապատեցին մեզ ...

— Հոն են, հոն են, մենքմեր աչքերովը տեսանք :

Այս բառերով կարծես կեանք կը բաշխէինք դիւականկերպ արարածներու. խլրտեցան, շարժեցան, եւ ահա ցրուեցան ուրիշներու աւետիս տանելու :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

կանութիւն մը դատապարտուած է ձա – խողման: Ժողովրդական Չինաստանը տակաւին անդամ չէ Միացեալ Ազգերուն, մինչդեռ Քուոմինթանկի խմբակը (ազ-գայնական Չինաստան) Ներկայացուցիչ ունի հոն: Այդպիսի կացութիւն մը չի բարձրացներ Ազգաժողովին հեղինակու – թիւնը :

Խմբագրականը, որ 5000 բառերէ կը բաղկանայ, կը յիշէ Խ. Միութեան ձեռ – նարկները՝ զինադադար կնքելու համար : Ցետոյ դիտել կուտայ թէ «Նախագահ Այ-զընհաուըր ծանրօրէն կը մեղանչէ պատ – մական օրէնքներու դէմ, պահանջելով որ Խ. Միութեան վարիչները օգտագործեն իրենց տիրական ազդեցութիւնը համայ – նավար աշխարհին վրայ՝ սանձելու հա – մար Ասիոյ գաղթային եւ կէս - գաղթա – յին երկիրներու ազատագրական շարժու-մը որ ուղղուած է գերութեան եւ դարա-ւոր լուծին դէմ » :

Գալով զինթափութեան հարցին, խմ – բագրականը կը թելադրէ «իրապէս լայն գործակցութիւն մը, ամբողջովին յար – գելով ժողովուրդներու վեհապետական ի-րաւունքները, առանց քաղաքական պայ - մաններ դնելու» :

Խմբագրականը կը խօսի նաեւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին. իսկ Ազ – գաժողովին վարկը ցարձրացնելու համար «անհրաժեշտ կը գտնէ որ ռեւէ կառավա-րութիւն չփորձէ ՄԱԿը դարձնել օժան - դակ օրգան մը իր արտաքին քաղաքակա-նութեան: Այս առթիւ կարգ մը դիտողու-թիւններ կ'ընէ Մ. Նահանգներու արտա - քին նախարարին դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ մասին հրատարակուած առաջին պաշտօ – նական զեկոյցը կ'ըսէ թէ մասնակցած են 25 միլիոն քաղաքացիներու աւելի քան 75 առ հարիւրը: Մեծապէս տուժած է զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը: Համայնա-վար կուսակցութիւնը կը պահէ իր դիր-քերը քաղաքներու մէջ, բայց կորսնցու - ցած է գիւղական շրջաններու մէջ, ի նը-պաստ ազգային միացեալ հոսանքներու : Ընկերվարական կուսակցութիւնը կը պա-հէ իր դիրքերը: Ժողովրդական Շարժու-մը (կաթոլիկ) կարգ մը յաջողութիւններ շահած է: Մեծ յաջողութիւններ շահած են անկախները, չափաւորները եւ գիւղա-ցիները, որոնց գլուխը կը գտնուի նա – խորդ վարչապետը, Պ. Փինէ :

ՉԻՆԱԴԱԴԱՐԻ բանակցութիւնները վեր-սկսան Քորէայի մէջ: Ազգաժողովին պատուիրակութիւնը կը գանգատի թէ Հիւս. Քորէացիները եւ Չինացիները «մե-զի հետ անհամաձայն են բոլոր կէտերուն վրայ » :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երկար զե-կոյց մը հրատարակեց իր եօրեայ ժողո-վի մասին: Համաձայնութիւն գոյացած է գլալապէս աւելցնելու համար արեւմտ – եան ճակատի պաշտպանութեան միջոց – ները: Միեւնոյն ատեն պատրաստակամու-թիւն կը յայտնուի օգտուելու ամէն պա-տեհութենէ , համաշխարհային խաղա – ղութեան համար, նկատի առնելով Խ. Միութեան վերջին ձեռնարկները: Բայց եւ այնպէս, 14 զինակիցները միաձայնու-թեամբ կը յայտարարեն թէ «տակաւին որ եւ է փոփոխութիւն չկայ ազատ ժողո - վուրդներու ապահովութեան հիմնական սպառնալիքին մէջ»: 1953ի զինուորական ծրագիրը կը տրամադրէ զօրացնել արեւ – մտեան Եւրոպայի 25 գործօն եւ 25 պա – հեստի զօրաբաժինները: Յունաստան եւ Թուրքիա այս հաշիւէն դուրս կը մնան :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ կատարուե-ցան կիրակի օր, Լաս Վեկասի մէջ (Նե – ւատա, Մ .Նահանգներ): Ռումբը արձակ-ուեցաւ հարիւր մեթր բարձրութեամբ աշ-տարակէ մը: Ներկայ էին 16 երեսփոխան-ներ եւ 2650 զինուորներ: Պայթումէն քիչ վերջ զօրքը դուրս ելաւ խրամներէն որոնք հաստատուած էին չորս քիլոմեթր անդին եւ սկսաւ ռազմափորձեր կատարել : Լոյ-սը կը տեսնուէր Սանֆրանչիսկոյի մէջ,որ հազար քիլոմեթր հեռու է :

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ 27էն 25ի պիտի իջնէ Մայիս մէկէն սկսեալ, ագարակներումէջ: Փարիզի մէջ փոքրաքանակը պիտի ծախ – ուի քառասուն ֆրանքի փոխան 42ի: Նոր զեղչ մը պիտի կատարուի, մայիս 15էն վերջ :

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Ծանօթ դաշնակահար հայ տիկին մը տրամադիր է դաշնակի մասնաւոր դասեր տալու փոքրերու եւ մեծերու, ամէնէն արդիական դրութեամբ:

Դիմել խմբագրութեան :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հերթական դասախօսու – թիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին : Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ: Նիւթը՝ Գ. Զօհ – րապ: Ահարոնեան ակումբ :

ԿՈՉ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը այս տարուան դպրոցական շրջանին հա - մար, յաջողեցաւ տեղ մը ապահովել Վե-նետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժա – րանին մէջ :

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակից – ներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանէն թէ Ֆրանսայի գաւառներէն, մեզի օգնել, որ-պէսզի մեր որդեգրելիք ուսանողը ըլլայ ծագումով Սեբաստիոյ նահանգէն (գիւ – ղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտա - նիքի մը զաւակը : Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տարեկան եւ կազմով ա – ռողջ, գիտնայ հայերէն խօսիլ եւ գրել , ունենայ վկայագիր մը դպրոցի տե – սուչէն որ հաստատէ թէ բացառիկ ձիրքե-րով օժտուած սան մըն է:

Թեկնածու աշակերտները Փարիզ գալով պիտի անցնին մասնաւոր քննութենէ մը՝ Մխիթարեան Հայրերէն եւ յաջողագոյնն է որ պիտի ընտրուի :

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի գաւառ-ներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացս անոնց՝ Փարիզ երթուդարձի ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընե-լիք քննութեանց օրերուն պիտի հոգայ բնակարան եւ սնունդ, եթէ Փարիզի շըր-ջանին մէջ մէկ կամ մերկու օր հիւրասիր-ուելու համար ծանօթներ չունին:

Ուսանողը Վենետիկի Մուրատ Ռափա – յէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի ու եթէ յաջողքննութեամբ մը աւարտէ զայն ,մաս-նագիտական ուսումը պիտի լրացնէ պե – տական համալսարանի մը մէջ :

Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլ – լան ամէնէն ուշը մինչեւ յունիս մէկ Փա-րիզ գալով քննութիւն անցընելու :

Գրել Ուսումնասիրացի գանձապահին՝

A. Agopian, 60, Ave. A. Briand
Bagneux (Seine) Tél, ALÉsia 20 - 55

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE de VETEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ իրիկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի Թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔ-ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուես-տագիտուհիներ :

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան, Շաբաթ իրեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ , 51 ռիւ Կոլինեան:

Կը խօսի յանուն Կեդր. վարչութեան ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ընտիր նուագախումբ :

Նախօրօք ապահովել սեղանները :

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ. եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկե – րակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 10ին , ժամը 13.30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն :

Օրակարգ.— Ծրագիր կանոնագրի բա - րեփոխութիւն :

Ծանօթ.— Ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, ընդհ. ժողովը օ-րինաւորապէս կը գումարուի երբ ներկայ կ'ըլլայ արձանագրուած եւ իրենց անդա-մավճարը հատուցած անդամներուն բա - ցարձակ մեծամասնութիւնը: Այն պարա – գային ուր այս մեծամասնութիւնը չի գո-յանար, երկրորդ ընդհ. ժողով մը նիստի կը հրաւիրուի 15 օր ետք որ օրինաւորա-պէս կը գումարուի , ինչ որ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը :— (Դիւան վար - չութեան):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի վարչութիւնը իր սրտագին շնորհակալու-թիւնը կը յայտնէ Պ. Գրիգոր Մերճանօֆի իր հարիւր հազար ֆրանքի սրտաբուխ նուիրատուութեան համար, զոր ստացած է Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի միջոցաւ :

MARCHANDS FORAINS

Avant de faire vos achats
visitez une fois la maison

A L'ELEPHANT

107, RUE D'ABOUKIR

Tél. LOU. 83 — 24

Bonneterie et Confection

Un bon accueil vous attend

Prix imbattables

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ:

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստա-ւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

★

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱ-ԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնե – գինները :

Տպագրական բարեփոխումներու պատ-ճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բա-ցառիկ ծախքերու: Կը խնդրենք դիւրա - ցնել անոր գործը :

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Քատէ սրճարանի վերնայարկը, Հաւաքոյթը նուիրուած է ՅՈՎՀ. ԹՈՒ – ՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 30ամեակին: Կը խօ-սին Պ. Պ. Ս. ՔՈՉԱՐԵԱՆ , ԳՈՐԵԱՆ եւ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Երգ եւ արտասանու – թիւններ հայրենապաշտ բանաստեղծին գործերէն: Մուտքը ազատ է:

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ. —
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆռ.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը :

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Շատ աժան գինով հայերէն տառեր Տէպէոնի 10 փունթօ: Հարիւր քիլոյի չափ, շատ քիչ գործածուած :

Դիմել՝ Խ. ՄԱԹԻԿԵԱՆԻ
42, Rue de la Jonquière, Paris (17)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրան-սա ըլլալը կը կարծուի: Եղբայրը, Կարա-պետ, Հալէպի մէջ ջմեռա ծէ, կը թողուր երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արութ եւ մէկ աղջիկ, 40–45 տարեկան այժմ: Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives,
Les Martegaux, Marseille.

Le Directeur : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« Պ Ո Ս Ֆ Օ Ր Ի » Ի

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ   Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղ ինով պատրաստուած տեսակներ

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 29 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7054

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2465

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊԵՐԸ ԹՈՅԼ ԵՆ

Պարբերաբար խմբագրականներ կ'արտատպենք մեր պաշտօնակիցներէն, գաղափար մը տալու համար իւրաքանչիւր գաղութի մտահոգութեանց մասին:

Երբեմն տեղական խնդիրներ կը շօշափեն այդ գրութիւնները: Ուրեմն, ընթերցողը կ'իմանայ թէ ինչ հոգեր կամ տեսակէտներ ունին այսինչ գաղութին մէջ:

Ուրիշ առեն, ընդհանուր հանգամանք ունին խմբագրականները :

Այդ պարագային, ընթերցողը կ'իմանայ տեսակէտներու նոյնութիւնը կամ տարբերութիւնը՝ որ եւ է հիմնական հարցի մասին :

Եւ այսպէս կը ստեղծուի հոգեկան հաղորդակցութիւն մը : Ոչ միայն թերթէ թերթ, այլ եւ գաղութէ գաղութ :

Կարելի է ըսել թէ յաճախ մէկուն տեսութիւնը կը լրացնէ միւսին աշխատանքը: Եւ կամ կ'օգնէ խնդիր մը լուսաբանելու : Երբեմն ալ՝ անծանօթ ծալքեր բանալու :

Տեսակ մը աշխատանքի բաժանում է որ կը կատարուի, Հայկական Արտասահմանի ամբողջ տարածութեան վրայ :

Այս իրողութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն կը պահանջէ Դաշնակցական մամուլէն, որ գերակշիռ դերք մը գրաւած է ամէն հայաշատ գաղութի մէջ: Քանակով թէ որակով :

Իւրաքանչիւր շրջանի խմբագրութիւն օրը օրին հետեւելով իր պաշտօնակիցներուն, միշտ ալ կը գտնէ հում նիւթեր : Եւ խորհրդածութեան արժանի պարագաներ :

Այսպէս, իւրաքանչիւրին առջեւ կը բացուի աւելի լայն հորիզոն մը :

Գաղութի մը, թերթի մը մէջ քննուած խնդիր մը կրնայ միշտ ալ դուռ բանալ այլապէս շահեկան վերլուծումներու :

Այս անուղղակի աշխատակցութիւնը որքան յարատեւութեամբ կատարուի, այնքան արդիւնաւոր կը դառնայ :

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այս ճակատին վրայ եւս պէտք ունենանք հիմնական ուղեգիծ մը :

Պատահականութիւնը միշտ ալ վնասակար է :

Որքան ամրապնդուին մտաւոր կապերը գաղութէ գաղութ, այնքան բացորոշ կը տեսնենք սեւն ու ճերմակը :

Տարագիր բազմութիւնները կը ծփան անծայրածիր տարածութեանց, այլազան ցամաքներու վրայ :

Ուրիշ անողոք իրականութիւն մը, — ուղղակի յարաբերութեանց բացակայութիւնը հայրենիքին հետ՝ այլապէս ծանր պարտականութիւններ կը դնէ մեր վրայ:

Անհրաժեշտ է արտակարգ ճիգ՝ վառ պահելու համար առողջ հայրենասիրութեան ոգին:

Պէտք գիտնանք միշտ արհամարհել, անտեսել հակառակորդներու բանսարկութիւնները, այս ճակատին վրայ :

Եւ յետոյ, չմոռնանք որ ժամանակները նոր խօսք եւ աշխատանք, աշխուժացում եւ թարմութիւն կը թելադրեն :

Հին փառքերու կախարդանքը չի կրնար գոհացնել օրուան պահանջները :

Տեղական տաղտուկները որքան ալ ծանր կշռեն, պէտք չմոռնանք հիմնականը, — նոր սերունդին փրկութիւնը, ամէն գնով :

Դժբախտաբար թոյլ են կապերը՝ այս տեսակէտով ալ :

Հարկ է հոգեւոր սնունդ ճարել տարագիր երիտասարդութեան, արձագանգ տալով գաղութէ գաղութ :

Արտատպուած լուրերուն հետ, խմբագրականները, զանազան տեսութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ եւս կրնան օգնել այս աշխատանքին :

Կարճ խօսքով, իրար պէտք լրացնենք, ձայնակցելով ափէ ափ :

Ամէն բանէ առաջ, ծրագրել աշխատանք, ամրապնդելու համար կապերը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԱՓԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կիրակի օրուան քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ յաղթանակ շահած են չափաւոր հոսանքները, եւ մասնաւորապէս նախորդ վարչապետին՝ Փինէի կուսակիցները:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, համայնավարները կը պահեն իրենց դիրքը՝ քաղաքներու մէջ, սկսելով Փարիզէն. բայց կորսնցուցած են գիւղական շրջաններու մէջ:

Ամէնէն ծանր կորուստը կրած է զոր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը, որ քուէներու աւելի քան մէկ երրորդը շահած էր վեց տարի առաջ: Այդ օրէն ի վեր կազմակերպութիւնը միշտ նոր կորուստներ կը կրէ: Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին մէջ զօրավարին կուսակիցները շահած են առաջին 43 աթոռներէն միայն երեքը: Մինչդեռ նախապէս ունէին 90 աթոռներէն 52ը: Անցեալ տարի պառակտում ծագեցաւ եւ իրենց թիւը ինկաւ մէկ երրորդ համեմատութեամբ :

Օրուան մեծ յաղթականը կը համարուի անկախներու հոսանքը, որ հազիւ մէկ չորրորդ համեմատութեամբ քուէ շահած էր 1947ի ընտրութեանց մէջ եւ դեռ փոքրամասնութիւն մը կը կազմէ. բայց այս անգամ շահած քուէներով կ'ապացուցանէ թէ Պ. Փինէ լայն ժողովրդականութիւն կը վայելէր: Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն շատեր քուէարկած են ի նպաստ այս հոսանքին :

Ընկերվարականները, որոնք տասը առ հարիւր շահած էին նախորդ ընտրութեանց մէջ, այս անգամ կարգ մը յաջողութիւններ ունեցած են ի վնաս պահպանողականներու: Կարծողներ կան թէ ընկերվարականները պիտի օգտուին այս յաջողութենէն, աւելի գործօն դեր կատարելու համար :

Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ), որ գլխաւոր կուսակիցն է եւրոպական բանակին, համեմատաբար կը պահէ իր դիրքերը :

Այս առթիւ ըսենք թէ ինչպէս համայնավարները, նոյնպէս զօր. տը Կոլի կուսակիցները հակառակ են եւրոպական բանակին: Անկախները համաձայն են որոշ չափով: Ընտրութեանց արդիւնքէն կը հետեւի թէ տակաւին վիճելի կը մնայ եւրոպական բանակի խնդիրը՝ Ֆրանսայի մէջ:

× Առաջին տեղեկագրին համաձայն, Փարիզի մէջ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը կորսնցուցած է 42 աթոռ 52ի վրայ. անկախները, որոնք աթոռ չունէին, շահած են 26, ընկերվարականները՝ շահած են մէկ աթոռ, գրաւելով ինը աթոռ, համայնավարները՝ երեք աթոռ (25ի տեղ 28):

Շատ մը արդիւնքներ ճշդուած չեն տակաւին: Համեմատականի մնացածները պիտի ընտրուին յառաջիկայ կիրակի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախագահը մերժեց ստորագրել դաշնակիցներուն հետ կնքուած պայմանագիրները, ինչ որ ծանր կացութեան մը կը մատնէ վարչապետը :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, Բշ. օր ջերմապէս ողջունուեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ, ազնուականութեան բարձրանալուն առթիւ: Հարցումի մը պատասխանելով, Չըրչիլ ըսաւ թէ կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի միջազգային կացութեան ելեւէջներուն, եւ մասնաւորապէս Մոսկուայի նոր ձեռնարկներուն: Ինք միշտ լաւատես կ'երեւայ եւ տրամադիր է ի հարկին Մոսկուա երթալու:Անգլ. դեսպանը Գ. տեսակ–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴՂՐԴԱԳԻՆ ՑՈՅՑ ՄԸ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկուշաբթի օր կատարուեցաւ Թեհրանի ոստիկանական վերատեսուչին՝ զօր. Աւշարտուսի յուղարկաւորութիւնը, դղրդագին ցոյցով մը որ աննախընթաց կը համարուի :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, զօրավարը խեղդուած է վայրագօրէն: Տասնեակ հազարաւոր քաղաքացիներ կը հետեւէին յուղարկաւորութեան : Կառավարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ամբաստանէ խումբ մը հանգստեան կոչուած սպաներ եւ կարգ մը ընդդիմադիրներ, իբրեւ պատասխանատու զօրավարին սպանութեան :

Ձերբակալուած են յիսուն կասկածելիներ, որոնց գլուխը կը գտնուի կրօնապետ Քաշանիի տղան :

Սպանեալ զօրավարը թաղուեցաւ զինուորական պատիւներով : Բազմութիւնը գայրալից կանչեր կ'արձակէր, աջակցութիւն խոստանալով Տոքթ. Մոսատեղի : Կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ սպանութիւնը հետեւանք է վրէժխնդրութեան, ահաբեկելու համար Տոքթ. Մոսատեղի կառավարութիւնը : Կ'ըսուի թէ սպանեալ զօրավարը թելադրած էր վարչապետին հանգստեան կոչել 136 սպաներ: Թերթերը կը գրեն թէ այդ սպաները դաւ մը սարքած էին կառավարութեան դէմ եւ թէ պիտի առեւանգէին նաեւ ոստիկան - զօրքի սպայակոյտին պետը: Ընդդիմադիր երեսփոխան մը, Տոքթ. Մոզաֆֆէր Պաղայ կ'ըսէ թէ ամբաստանեալները չարաչար խոշտանգուած են, խոստովանութիւններ կատարելու համար : Կառավարութիւնը ուղղակի կ'ամբաստանէ այս երեսփոխանը եւ ուրիշ մը:

× Լրագրական տեղեկութեանց համաձայն, սպանեալ զօրավարը երեսփոխան Հուսէյն Քաթեպի տունը հրաւիրուած եւ թակարդը ինկած էր: Այնտեղ թմրեցուցեր են զինքը, յետոյ կապելով ուշաթափ վիճակի մէջ փոխադրեր են փոքր գիւղ մը: Փոխադրութեան համար ձիեր տրամադրած է գիւղապետը: Արթննալէ ետք, զօրավարը տանջեր են, որպէսզի կարգ մը գաղտնիքներ կորզեն :

Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ դաւը սարքուած էր մեծ վարպետութեամբ: Տեսնելով որ զօրավարը բան չի խոստովանիր, խեղդեր են, երկու օր տանջելէ վերջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք :—

Տիկին Կ. Յակոբեանէ 5000 ֆրանք, իբրեւ բացառիկ բաժնեգին :

Ընկեր Յովսէփ Խաչերեանէ, Լիոն, 1000 ֆրանք :

Ընկ. Մարաշլեանէ եւ Նահապետեանէ (Կրընոպլը) հազարական ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Աննախընթաց տեղափոխութիւններ կատարուեցան: Բազմութիւններ իրար խառնուեցան: Սերունդներ փոխուեցան :

Եւ սակայն, թրքաբանութեան «ճիմէ»ն եւ փաթթոցը կը շարունակեն աւերներ գործել մեր լեզուին մէջ:

Տակաւին կան բազմաթիւ հայերէն թերթեր որոնք տեսակ մը մասնագիտութեան վերածեր են այդ խառնիճաղանճը :

Կարդացէք եւ սորվեցէք .

— «Նախ քան որոշում մը տրուիլը հիւանդանոցէն հարցնել որոշուած խնդրոյն մասին, հրաւիրել»... Եւ այլն. (Ժամանակ, 29 Յունուար, 1953):

Այս ալ թարգմանութիւն Ֆրանսերէնէ.

— « Ամուսնալուծում պարսիկ խորհրդարանին եւ կառավարութեան միջեւ »:

— «Երկար առենէ ի վեր խորհրդարանին եւ կառավարութեան միջեւ ամուսնալուծումը անխուսափելի ակներեւ է: (Նոյն, 26 Յունուար):

Հինգշաբթի օրուան հայերէնի վարժուհիները չե՞ն կրնար դասեր տալ այս հատընտիր օրինակներուն վրայ :

× Ոչ միայն օրաթերթերու, այլեւ պարբերականներու մէջ տուն - տեղ է եղած «փառայեղ»ը (փառահեղ) :

× Ի՞նչ կը նշանակէ «լեհացի»: Ազգին անունը «լեհ» է. երկիրը՝ Լեհաստան : Ո՞վ հնարեց անճոռնի «Լեհացին» :

× Թերթի մը մէջ կը կարդամ,— «Ցաւալի սխալմամբ մը»: («Սխալով մը») :

× Պատուելի մը կը գրէ, ամերիկահայ թերթի մը մէջ.— «Մինչեւ քանի մը տարի առաջ երբ բիթայր կ'ըլլայ»: Ըսել կ'ուզէ — երբ հանգստեան կը կոչուի :

Իսկ անդին, Երեւանի մէջ ...

Բառ մը միայն, քաղուած՝ «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթէն.

Պետաշխխնայդրամարկղներ :

Եւ մարզական խորագիր մը.— «Միջ. զոնալ չախմատային տուրնիր»:

ՎԱՀԷ

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Շաբաթ օր, Անծանօթ զինուորի մշտավառ բոցը հրահրելու կարգը եկած էր Ֆրանսահայ Նախկին Կամաւորներու Ընկերակցութեան: Ժամը վեցին Շան դ'Էլիզէի մօտ հաւաքուած զինուորական ընկերակցութիւններու պատգամաւորութիւններ իրենց դրօշներով ու զինուորական նուագախումբով կը հետեւէին հայկական թափօրին, որ եռագոյն դրօշ պարզած էր: Պ. Յակոբ Պօղոսեանի վիճակուած էր բոցը արծարծել բոլոր դրօշակներու խոնարհումով : Ներկայ էին բարձրաստիճան սպաներ եւ բազմաթիւ հայրենակիցներ :

× Կիրակի առաւօտ, Ֆրանսահայ Կամաւորներու Ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ, հոգեհանգիստ պատարագ տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին : Այս առթիւ գաւիթին մէջ դրուած էր մահարձան մը, ծածկուած ֆրանսական եռագոյնով:

Մահարձանը շրջապատուած էր օտար Լեգէոնի կողմէ ղրկուած զինուորներով, իսկ մէջտեղը, Հայ Կամաւորներու Ընկերակցութեան դրօշակիրը կը բարձրացնէր եռագոյնը, շրջապատուած բազմաթիւ ընկերակցութիւններու դրօշակներով :

Հրաւիրեալներու մէջ կը տեսնուէին Քորէայի հերոս զօրավար Մօնքլար, իշխան եւ իշխանուհի Կալեցին (ողբացեալ հայասէր հրամանատար Պընուա տ'Ագիի աղջիկը), նախարարութեանց ներկայացուցիչները, Ամերիկեան Լեգէոնի պատգամաւորութիւն մը, ինչպէս նաեւ պատուիրակութիւններ ֆրանսական եւ օտար նախկին պատերազմիկներու ընկերակցութիւններէն:

Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. վրդ. գովեց Ֆրանսայի ասպնջականութիւնը, եւ մասնաւորապէս հրամանատար Պընուա տ'Ագիի թանկագին օժանդակութիւնը Ճէպէլ Մուսայի մէջ :

Պատարագէն ետք դրօշակներու թափօրին հետեւելով, հիւրերը գացին եկեղեցւոյ դրան մօտ բարձրացած յուշարձանին քով ուր հայ կամաւորներու նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ բարձրաստիճան հիւրերուն եւ ոգեկոչեց այն հայ կամաւորները որոնք ինկան պատուոյ դաշտին վրայ :

ՈԳԵԻՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

●

ԺԸՆԵՒ, (Յառաջ). — Զուիցերիոյ Հայկ. Միութեան եւ Ժընեւի հայ ուսանողներու հրաւէրով, Շ. Նարդունի Ժընեւ եկաւ ուրբաթ, 17 ապրիլ:

Նախ հիւրասիրուեցաւ իրեն ծանօթ պարսկահայ Աբրահամեան ընտանիքին մօտ: Իսկ իրիկունը տեղի ունեցաւ իր դասախօսութիւնը Քաֆէ տը Քրաճոտիլի մէջ, ի ներկայութեան 40 – 50 անձերու, որոնց մէջ էին, հայ ուսանողներէն զատ, զուիցերիացի հայագէտ պրոֆ. Բոպէռ Կոտէլ, Պ. Շարլ Փիլիպոսեան (Միութեան նախագահը), Պ. Պ. Սարգիս Քանթար եւ Կրօնիկ Փափազեան, վարչութեան ամէ-նագործունեայ անդամները, Տիկին Փասթրմաճեան (Արմէն Գարոյի այրին, յայտնի նկարչուհի) եւ ուրիշներ:

Ուսանող. Միութեան նախագահը՝ Պօտոս Պետրոսեան (Բժ.) երեկոյթը բացաւ քանի մը խօսքով ներկայացնելով օրուան բանախօսը:

— Ես հռետոր չեմ, ըսաւ Պ. Նարդունի, բայց երբեմն պարտականութիւններ կան որոնք մեզ կը ստիպեն դուրս ելլել մեր դերերէն:

Յետոյ պարզեց Հայկ. մշակոյթին կարեւորութիւնը՝ ընդհ. ազգերու մշակոյթին մէջ:

— Թէեւ «ածու փոքր ենք» բայց մենք ալ տուած ենք քաղաքակրթութեան այնպիսի բարիքներ, որ կրնանք հպարտօրէն բարձր բռնել մեր գլուխը: Հեռու մեզմէ ստորադասութեան զգացումը: Քաղաքական պարագաներու բերումով մենք ճնշուեցանք ժողովուրդէ մը որ մշակութային ոչ մէկ իրական արժէք ունի: Մեր ճարտարապետութիւնը սքանչելիք մըն է, որմէ ազդուած են Բիւզանդիոն եւ արեւմտեան Եւրոպա: Մեր ժողովրդական երաժշտութիւնը ազգերու «Փոքլոր»էն մէջ ամէնէն լաւ տեղերէն մին կը գրաւէ: Տարիներ առաջ տեղի ունեցած մրցումի մը մէջ, սերպիական «Փոքլոր»ը առաջին տեղը գրաւած էր, իսկ հայկականը՝ երկրորդ:

— Մեր լեզուն նոյնպէս սքանչելիք մըն է: Ես կը պնդեմ մեր լեզուն, որ իրաւամբ կրնայ մրցիլ ոեւէ ուրիշ լեզուի հետ, իբրեւ ճոխութիւն եւ իմաստի ճշգրտութիւն:

«Իսկ հայ կինը, որուն դերը անտեսուած է մեր պատմութեան մէջ, լաւագոյն կինն է աշխարհի»:

Հոս՝ խանդավառ ծափեր եւ ուրախ կանչեր: Մասնաւորապէս շատ ուրախ էին ուսանողուհիները, իսկ պրոֆ. Կոտէլ, որուն կինը Հայուհի է, ժպտուն՝ գլխով հաստատական նշան կ՚ընէր:

(Արդեօք ասոր համար չէ՞ որ շատ մը օտարներ հայ աղջիկներ կ՚առնեն, իսկ մեր տղաքը կը մնան... տկլոր):

Այս առթիւ յարգելի բանախօսը սիրուն մանրադէպ մը պատմեց, որ նորութիւն մըն էր մեզի համար:

— Կը պատմուի թէ մեր կաթողիկոսները Հայոց քաղաքական կեանքի աննպաստ պայմաններէն ձանձրացած եւ ջարդերէն վշտալի՝ կը դիմեն Հայր Աստուծոյ:

— Տէր Ամենակալ, գթա՛ ազգիս Հայոց, չե՞ն բաւեր մեր չարչարանքները: Մենք ամէնէն առաջ հաւատացինք Քրիստոսի: Դարերով գուրգուրացինք անոր դաստակին եւ Գեղարդին վրայ: Կոտրեցինք մեր սուրը եւ տեղը արօր շինեցինք, մէկ բերդի տեղ տասը եկեղեցի հիմնեցինք եւ մէկ զինուորի փոխարէն հարիւր վանական պահեցինք: Ալ ինչո՞ւ անտես կ՚առնես մեր ազգը եւ թոյլ կուտաս որ մեր թշնամիները մեզ ջարդեն...

Հայր Աստուած յօնքերը պռստեց եւ խոժոռ ակնարկը հրեշտակապետին ուղղելով՝

— Գաբրիէլ, կանչեց, բեր ազգերու տոմարը:

Ու տոմարին վրայ արագ ակնարկ մը նետք, դարձաւ մեր պատգամաւորներուն:

— Անհիմն է ձեր գանգատը, ըսաւ, ապերախտ մի ըլլաք: Իմ ամէնակարող էութենէս բոլոր ազգերուն բաշխած եմ շնորհքներ: Հայոց ազգին ալ տուած եմ անտգիտ առաւելութիւն մը, զոր ուրիշ ոչ մէկ ազգ ունի, այն է, — հայ կինը: Ուրեմն ընտրեցէք, կամ հայ կին եւ ջարդ, կամ ոչ – հայ կին եւ խաղաղ կեանք...

Ու մեր պատգամաւոր – կաթողիկոսները վերադարձան նախընտրելով հայ կնոջ ձիրքերը խաղաղութեան բարիքներէն:

Ու մինչ մենք, ունկնդիրներս, միտքով երկու նժարներու մէջ կը դնէինք հայ կինը եւ խաղաղութիւնը, յարգելի բանախօսը շարունակեց.

— Հայ եկեղեցին, ամէնէն գեղեցիկն է եւ իր լայնամիտ կանոնադրութեամբ քաղաքակրթուած ազգերու եկեղեցիներուն քովը կրնայ դրուիլ: Ուրիշներ իրենց Եկեղեցիէն դուրս փրկութիւն չեն ճանչնար, բայց մենք կ՚ընդունինք որ ուրիշ եկեղեցիներու մէջ ալ փրկութիւն կայ: Կարեւորը հաւատքն է: Հոգւով սրտով կապուած պէտք է մնանք հայ կրօնքին, որ դարերու ընթացքին, մեզ հայ պահեց բոլոր վտանգներու մէջ: Պէտք է շարունակենք հայ մնալ, հարկ եղած զոհողութիւնները ընելով, ի հարկին մեր կեանքին գնով: Պէտք չէ վախնալ մահէն, սիրելի բարեկամներ, մահը անուշ է, բայց մեռնիլ գիտնալու է: Եթէ այս վայրկեանիս գիտնայի որ իմ մահովս մեծ բարիք մը պիտի բերէի ազգիս, հաւատացէք, բնաւ պիտի չվարանէի աս պատուհանէն վար նետուելու համար:

— Այսօր, շարունակեց խորապէս յուզուած, ունկնդիրներու խոր լռութեան մէջ, մեր ոտքերը կտրուած են մեր Հայրենի հողէն, եւ ապազգայնացման վտանգին առջեւ կը գտնուի Սփիւռքի հայութիւնը: Այս պարագան պէտք չէ որ մեր ուժերը ջլատէ, որովհետեւ կայ աւելի կարեւոր բան մը, այն է, — մտային Հայրենիքը: Շատ մը ազգեր կան որոնք հող ունին իրենց ոտքերուն տակ, սակայն ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն ազգերու ընտանիքին մէջ: Մտային Հայրենիքն է որ մեզ պիտի պահէ յառաջապահ ազգ մը ուրիշ ազգերու կարգին:

Հոս, բանախօսը քանի մը հատուածներ կարդաց մեծ ուսուցչին, Ռեթէոս Պէրպէրեանի 1872ին գրուած մէկ գրութենէն մտային Հայրենիքի մասին: Մենք պիտի նախընտրէինք որ բանախօսը շարունակէր իր խօսքը, որ աւելի շահեկան էր եւ աւելի մատչելի:

— Մտային Հայրենիքն է որ մեզ պիտի պահէ Հայ եւ ազգ, հակառակ մեր ցրուած ըլլալուն ի սփիւռս աշխարհի: Ասոր համար ճիգ պէտք է, մեզմէ ոմանք պիտի բաժնուին մեզմէ եւ պիտի օտարանան, բայց պիտի մնայ թիւ մը, իր ազգային պարտականութեան գիտակից՝ որ պիտի շարունակէ վառ պահել հայութեան ջահը: Յաճախ քանի մը պարտաճանաչ երիտասարդներ կը բաւեն որպէսզի կենդանի մնայ ազգային շունչը գաղութի մը մէջ:

Շ. Նարդունի վերջացուց իր խօսքը քանի մը ընթերցումներ ընելով իր «Բաժակ ի ձեռին» գրքոյկէն, որ ներկաներուն բաժնուած էր ձրիաբար:

— Տոկալ... այս է մեր նշանախօսքը: Տոկալ եւ աշխատիլ, տոկալ բոլոր դժուարութիւններու մէջէն անցնելով: Պէտք չէ ընկճուիլ ստորադասութեան զգացումէն եւ նահանջականութենէ, այլ պէտք է տոկալ... (Խանդավառ ծափեր:

Քանի մը վայրկեանի դադարէ ետք, հարցումներ ուղղուեցան, որոնց պատասխանելով շահեկան տեղեկութիւններ տուաւ «Հայ – Բոյժ»ի եւ ներկայ հայ լրագրութեան մասին: Այս առթիւ տեղեկացանք նաեւ «Յառաջ»ի տեղափոխութեան պարագաներուն:

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Պ. Նարդունի համառօտակի ներկայացուց մեր այսօրուան քանի մը լաւագոյն գրագէտները:

Երեկոյթը վերջացաւ կէս գիշերուան մօտ: Յաջորդ առաւօտ՝ շաբաթ, Պ. Նարդունի այցելեց Ժընեւի պետական թանգարանը, տեսակցութիւն պրոֆ. Կոտէլի հետ, այցելութիւն Լոզան եւ կիրակի առաւօտ հիւրասիրուեցաւ երբեմնի Հայկ. Տան սաներէն ատամնաբոյժ Բիւզանդ Յարութիւնեանի աշխատանոցին մէջ:

Երկու օրուան ընթացքին առիթը ունեցաւ ծանօթանալու գաղութիս քանի մը անձնաւորութիւններուն հետ, միշտ նոր խանդավառութիւն ստեղծելով:

Բայց որքա՞ն ատեն պիտի տեւէ այս խանդավառ մթնոլորտը: Երբեմն երբեմն նոր Նարդունիներ պէտք են մեզի — ինչպէս հաւանաբար միւս հայ գաղութներուն ալ — որոնք մեզի սորվեցնեն տոկալ...:

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

"ԲԱՑԱՐՁԱԿ ՉԸՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ Է"

●

ԽՄԲ. — Կիրակի օր գրած էինք թէ թուրքերէն «Իսթանպուլ Էքսփրէս» թերթը վճռապէս կը հերքէ «Եէնի Սապահ»ի այն գրգռիչ քուէթիւնը թէ «հայկականութիւն» կը քարոզուի Պոլսոյ հայկ. դպրոցներուն մէջ:

Ահաւասիկ խմբագրականին մնացեալ մասը (16 Ապրիլ).

— «Հիմա որ համայնավարութեան դէմ կազմուած ճակատը ցնցելու համար ամենամեծ վտանգը կը նկատենք ծայրայեղ ազգայնական զգացումները, առնուազն անպատեհ եւ երկրավնաս կը գտնենք այն հրատարակութիւնները՝ որոնք կը ձգտին թուրք հանրային կարծիքը գրգռել փոքրամասնութիւններու դէմ եւ արուեստական խնդիրներ յարուցանել:

Քանի մը օրէ ի վեր մեր խմբագրատունը կ՚այցելեն հայ հայրենակիցներ, եւ կ՚ըսեն մեզի. — «Մենք մեզ այս երկրին զաւակները կը նկատենք, այս դրօշին տակ ծնանք եւ մեր պարտականութիւնները անկեղծօրէն կատարելով՝ պիտի մեռնինք այս դրօշին տակ: Թուրք չեն անոնք որ մեզ թուրք չեն նկատեր, եւ կամ կը պնդեն թէ Թրքութեան հետ կապ չունինք, Թրքութեան դէմ կ՚աշխատինք»:

Ուրեմն ազգային պարտականութիւն մըն է ուշադիր ըլլալ եւ անտեղի վերագրումներ չընել մեր երկրին այդքան կապուած այս հայրենակիցներուն: Թերեւս թերթի մը սպառման համար օգտակար է մեր ընկերութեան մթնոլորտը պղտորել եւ այս կամ այն կերպով յարձակողական հրատարակութիւններ ընել: Բայց այդպիսի ելոյթներ մեծ վնասներ կը պատճառեն երկրին: Ամէն ողջամիտ մարդու պարտականութիւնն է տեղ ամբաստանութիւններուն դէմ պաշտպանել մեր հայ հայրենակիցները, որոնք իրենց դըրպանին մէջ Թուրք Հանրապետական քաղաքացիի անձնագիրը կը կրեն եւ այս երկրին աւանդութիւնները իւրացուցած են իրենց դաստիարակութիւնով»:

ՋՐԻ ՉԸՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Նոյն թերթին մէջ Հալիտ Գիվանճ կը գրէ

— Եթէ իբր լրագրող մօտէն տեսած չըլլայինք հայկական հաստատութիւնները, թերեւս կասկածէինք թէ ազգայնական քարոզութիւն կը կատարուի արդարեւ Հայկ. վարժարաններու մէջ: Մենք մեր երկարատեւ «անքէթ»ի ընթացքին առիթ ունեցանք թափանցելու Հայկ. կըրթարաններէ ներս, եւ հոն ուրիշ բան չտեսանք բայց եթէ երիտասարդ սերունդ մը՝ որ կը հասնի միմիայն այս երկրին օգտակար ըլլալու համար: Հայ հայրենակիցները, գիտակցելով վերջապէս այս ազատ հողերուն վրայ ապրելու երջանկութեան, վճռաբար ըսին թէ՝ «ալ Թրքական հայկական դատ մը չի կրնար խնդրոյ առարկայ ըլլալ»:

Ձեմ գիտեր ինչ պատճառով, «Հայկ. վարժարաններու խնդիր մը» պճրտկեցին: Իբր թէ այդ կրթարաններուն մէջ ծայրայեղ ազգայնական քարոզութիւններ կ՚ըլլան եղեր, թուրք դասատուները ժողովի չեն հրաւիրուիր, տղոց կ՚արգիլուի թուրքերէն խօսիլ, կրօնական ճնշում կը կատարուի, եւն. եւն.:

Ասոնք ձրի զրպարտութիւններ են որոնք պլպլացող մոմի մը նշոյլին պէս դատապարտուած են մարելու: Միայն պէտք չէ որ լռենք եւ չթողունք որ մեր հայ հայրենակիցները զուր տեղը ամբաստանութեան տակ մնան:

Այս նպատակով դիմեցինք շատ մը հայ հաստատութեանց վարիչներուն եւ սա պատասխանը ստացանք.

— Մենք թուրք հայրենակից ենք, եւ ամենադոյզն խտիր մը չկայ թուրք հայրենակիցներու միջեւ: Մենք ալ այս ազատութեան եւ հաւասարութեան մէջ կը ջանանք օգտակար ըլլալ մեր հայրենիքին: Բացարձակ սուտ է ազգայնական քարոզութեան վերագրումը:

Պատրիարքական փոխանորդ Արամ Ա. քհնյ. Պասմաճեան ըսաւ. — Իբր հայ հայրենակից մը ձեզի ըսեմ թէ անկարելի է որ այդպիսի քարոզութիւն մը կատարուի Հայկ. վարժարաններու մէջ: Այս պատասխանները վաղուան երիտասարդութեան եւ զայն մշակող ուսուցչութեան պատասխանն են պարզապէս: Թուրք ուսուցիչ մըն ալ, որ երկար տարիներէ ի վեր կը դասախօսէ Հայկ. վարժարաններու մէջ, նոյնութեամբ ըսաւ.

— Հայկ. վարժարաններու մէջ այդպիսի փօփականտ մը չկայ, եթէ կայ թըրքութիւնն է: Ամբողջ սրտովս կը մերժեմ այդ ամբաստանութիւնները:

Ուրեմն չպառակտենք եւ չզրպարտենք հայրենիքին այդ աշխատասէր զաւակները: Մեղք կ՚ըլլայ»:

— Գումգափուի մայր վարժարանի տեսչութիւնն ալ պաշտօնապէս կը հերքէ «Եէնի Սապահ»ի զրպարտութիւնը: Հերքումը տպելով հանդերձ, թուրք թերթը կը գրէ թէ ձեռնհաս իշխանութիւնը «քննութիւն ձեռնարկած փոքրամասնութեանց դպրոցներու մէջ սկսած ազգայնական շարժումի մասին»:

Ուրիշ թուրք թերթ մը, «Սոն Թէլէկրաֆ» կը գրէ թէ կառավարութիւնը օրինագիծ մը յանձնած է Ազգ. Ժողովին, փոքրամասնութեանց դպրոցներու թուրք ուսուցիչներուն վճարկը բարուքելու համար:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ
32, Rue de Trévise, Paris (9)
ԵՐԹԵՒԵԿ. — Մեթրօ Քատէ: — Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 Եւայլն:
ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝
PRO : 86 - 60

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿՈՒԺԸ

■

Կումիկ վեր ցատկեց՝ կարծես ելեկտրական թանձր հոսանուտէ մը ցնցուած, արեան կոհակ մը ելաւ խուժեց անոր կապարագոյն այտերը, աչուըներուն մէջ դիւային կայծակ մը բոցավառեցաւ, դէպի ետեւ ընկրկեցաւ եւ իր ըրած ընդոստ շարժումին մէջ գնաց զարնուեցաւ պատին: Այդ բախումը սուր ճիչ մը կորզեց խեղճ տառապողին կոկորդէն. կուժը ցաւած էր եւ քիչ մըն ալ մորթը սկրթուած: Էլիզա, այս անհեթեթ այլակերպումէն սարսափահար, դուրս վազեց եւ անհետ եղաւ:

Հինգ վայրկեանի չափ այդ դիրքին մէջ մնաց «խամպուռ պախալը», յետոյ ամէն բան մարեցաւ, սքլեցաւ անոր վրայ. երեսին մորթը իր բնականոն գոյնը վերստացաւ, աչուըներն հիմակ աւելի նուաղկոտ փայլ մը առին, գլուխը ծռեց կուրծքին վրայ ու թաղուեցաւ անզգայ թմրութեան մը մէջ: Ի՞նչ կը դառնար հէք արարածին ներսիդին. ովկիանոս մը մէկէն ի մէկ փրփրած, ալեկոծ եղած էր. խուլ մռնչիւններ, ողբագին ոռնումներ կը թնդային հոն, քայքայում մը եկած էր մէկէն ի մէկ առանց կանխանշանի, ու խորտակած էր այդ ափ մը սիրտը, որ քիչ մը առաջ երջանկութենէ կը սարսռար: Կումիկ կը նըմանէր այն մարդուն, որ կանաչագեղ մարգի մը վրայ հանդարտօրէն քալած պահուն յանկարծ կը դահավիժի անտեսանելի անդունդէ մը վար ու կը ջախջախուի: Կը վախնար երերալու, կարծելով թէ ամէն մէկ անդամը սուր, անտանելի խիթեր պիտի ունենար եւ յանկարծ պիտի խորտակուէին իր ոսկորները, կը վախնար ետին նայելու, կարծելով թէ, ճիւաղ մը պիտի տեսնէր իր կռնակին վրայ ահռելի օձն ցցուած: Աննկարագրելի ծանրութիւն մը կը զգար հիմակ իր վրայ, բեռի մը տակ կը ճզմուէր շունչը վեր կ՚ելլէր կուրծքը կը սեղմուէր, եւ տակաւին իր ականջին մէջ կը հնչէր Էլիզային քստմնելի քրքիջն ու սա խօսքը.

— Ա՞ս ինչ է:

Վերջապէս երկար վարանումներէ ետք ոտքի ելաւ Կումիկ, կռնակն երերցուց եւ հառաչ մը արձակեց:

Դարակ մը քաշեց, ուր լուբխ լեցուած էր, եւ քառակուսի ապակի մը դուրս հանեց, — հայելիի կտոր մը, զոր տեղի մը կռթնցնելով, հեռու գնաց եւ ինքզինքն անոր մէջ դիտեց կողմնակի: Հայելիին մէջ կուզն երեւցաւ իր բովանդակ այլանդակութեամբը:

Ե. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

★

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ ԵՒ ԱՆՍՈՎՈՐ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ

Ինչպէս հաղորդած էր «Ցառաջ», Ուրբաթ գիշեր, 24 Ապրիլ, Փարիզի հայ ժողովուրդը խուռներամ կը դիմէր նախկին Փըլթի Ժուռնալի սրահը, Ապրիլ 11-24ի համազգային սգատօնին առթիւ որ կազմակերպուած էր յանուն 47 Միութիւններու :

Որոշեալ ժամանակէն առաջ մօտ երկու հազար հանդիսականներ լեցուցած էին ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր, վերնայարկով : Շատեր ոտքի մնացած էին սանդուղներուն վրայ :

Առաջին կարգի աթոռներուն վրայ կը նշմարուէին կաթողիկէ համայնքի հովիւ Հ. Քիլէրճեան, Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ՝ Հայր Ճանաշեան եւ աւետարանականներու պատ. Սիսլեան, Պ. Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան, Պ. Պալըքճեան (ատենապետ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան), պրոֆ. Ա. Զաքըրեան եւն. : Երեք հոգեւոր պետերէն բացակայ էր միայն Սերովբէ Ծ. Վ. :

Բեմի վրայ շարուած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշներն ու արենոյշները, իսկ վարը յիսուն հոգինոց զինուորական նուագախումբ մը տեղ գրաւած էր :

Ժամը 9·30ին, նուագախումբը հնչեցուց «Մարսէյեզ»ը :

Նախագահը Հ. Սահակ բացման ճառը խօսեցաւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Հայաստանի դարաւոր պատմութիւնը մեզի ցոյց կուտայ որ իր գլխէն անցած են բազմաթիւ աղէտներ, կոտորածներ, սակայն երկու դրուագ պիտի մնան անջնջելի մեր պատմութեան մէջ : Առաջինը Վարդանանց պատերազմն է ուր Աւարայրի դաշտին մէջ հայ ժողովուրդը զէն ի ձեռին կռուելով, 1036 նահատակներու արեան գինով ցոյց տուաւ իր սէրը հայրենիքին եւ կրօնի հանդէպ :

Երկրորդը Ապրիլ 24ն է : Բովանդակ մարդկութեան պատմութեան մէջ չկայ նման դէպք, դիւային եւ գազանային անգթութեամբ յղացուած, նման ոճիր՝ որ ծրագրուած էր ամբողջ ազգ մը բնաջնջելու համար :

Ի՞նչ կը պահանջէր Հայը, կեանքի, ինչքի, եւ պատիւի ապահովութիւն, այս արդար դատին համար Թուրքը ուզեց ջնջել ամբողջ ազգութիւնը :

Ծնունդով գնչու Թալէաթն էր որ յղացաւ այս ոճիրը : Ան կը յայտնէր թէ, ով որ խիղճ ունենայ անոնց զաւակներուն իսկ խնայելու՝ չանսաստակ պիտի ըլլայ :

« Եթէ Թուրքը գազան էր, պատասխանատուութեան մեծ բաժին ունին նաեւ հին Գերմանիան, ցարական Ռուսիան, Ամերիկան եւ Անգլիան որոնք եթէ ուզէին միջամտել, այս Արհաւիրքը կը խնայուէր մեզ : Հայ ազգը պէտք է բարձրանայ, դառնայ նոր Հայ, եւ իր մեծութեան մէջ պէտք է խեղդէ թշնամին : Այս պիտի ըլլայ մեր վրէժի ուխտը : Զմոռնանք որ Սեւ Ծովու եզերքը այսօր խոտ ուտողները Հայերը չեն, ինչպէս 1915ին այլ անոնց ջարդարարները » :

Ժողովուրդը յոտնկայս լսեց Շոփէնի մահերգը : Ցետոյ սրահը թաղուեցաւ խորհրդաւոր մթութեան մէջ եւ Պ. Սարեան արտասանեց ոգեկոչումը :

«Երեսունեւութերորդ անգամ,
Ցանուն բոլոր Հայերու ,
Կ'ոգեկոչենք ձեզ այս վայրկեանիս ,
Ով միլիոնաւոր նահատակներ ,
Ով Հայաստանեան աւերակ քաղաքներ ,
Տաճարներ, աւաններ եւ գիւղեր ...
Երկիւղածօրէն կը խոնարհենք մեր ճակատները՝
Ձեր յիշատակին առջեւ... :
Կը խոստովանինք
Որ երեսունեւութ տարիներէ ի վեր
Ձեր զոհաբերութեան ստեղծած իրաւունքները
Դեռ չկրցանք ճանչցնել :
Կը խոստովանինք որ մեր կամքն ու իմաստութիւնը
Միասնաբար ի սպաս չդրինք
Ձեր դատին, մեր դատին :
Բայց անսահման է ժամանակը
Եւ անմահ է մեր ԴԱՏԸ :
Օր մը անպայման,
Մեր միաձոյլ կամքին եւ համերաշխութեան շնորհիւ ,
Պիտի յաղթանակէ ,
Ձեր դատը, որ մեր դատն է ...» :

Մինչ նուագախումբը հնչեցուց Մահուան կոչը եւ Պախի «Գօռալ»ը :

Առաջին բանախօսն էր Տիկին Հուրի Իփէկեան, որու գրաւոր ճառը պիտի հրատարակենք առանձին :

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Ց. Եղիազարեան :

— «Ամէն տարի Ապրիլ 24ին հայրենազուրկ այլ հայրենաբաղձ հայութիւնը կը հաւաքուի հաղորդուելու իր անմահ նահատակներուն հոգիներուն հետ : Այսօր օրն է վերյիշումի այն ահաւոր Ոճիրին զոր արիւնարբու թշնամին գործեց անմեղ ժողովուրդի մը վրայ : Վերյիշումը՝ այն հաւաքական Սպանդին որուն զոհ գացին աւելի քան մէկ միլիոն ազգակիցներ եւ որուն պատճառած յուզումը կը տեւէ մինչեւ այսօր : Ուրիշներ ծաղիկներով կը ծածկեն յուշարձանները իրենց զոհերուն, իսկ դուն հայ նահատակ, չսպասեցիր որ մահուան արհաւիրքէն ազատուողները կանգնէին քու յուշարձանդ, այլ դու ինքդ կանգնեցիր զայն քու ոսկորներովդ, եւ անցուած պիտի մնայ յաւիտեան, բոլոր թշնամիներուն դէմ : Այսօր ուխտի օրէ նաեւ հայութեան եւ երիտասարդութեան համար : Այսօր հայ երիտասարդը կ'ուխտէ, ներշնչուած իր նահատակներէն, կատարել իր բոլոր պարտականութիւնները, վստահ՝ իր ուժին եւ գիտակցութեան, մինչեւ որ հայ ժողովուրդի դատը վերջնապէս յաղթանակէ » :

Ցաջորդ բանախօսը Պ. Մ. Գույումճեան մասնաւորապէս շեշտեց.

— « Հայ ժողովուրդը չորս հազար տարուան պատմութեան մշուշներէն ստեղծեց հաւաքականութիւն, տաճարներ, գերեզմաններ, քաղաքներ եւ սկսած էր դէպ անցնիլ զինքը կառավարող թափառական ցեղերը : Ահա ասոր համար անոնք ուզեցին բնաջնջել մեզ : Քսաներորդ դարուն, Օսմ. կառավարութիւն կոչուած իթթիհատական բոբեններու ժողովի մը մէջ, որոշուեցաւ գործել ոճիրներու ամենազարհուրելին, եւ առանց յագենալու արիւնէն, առանց սարսափելու դիակներէն, այնպիսի ձեւերով որոնց զարհուրանքը տեսնողները միայն գիտեն : Դժբախտութիւն է որ շատեր տակաւին չեն ըմբռներ աղէտին պատճառած ահաւորութիւնը եւ կը յամառին մնալ անհամերաշխ : Միացեալ կամքով պէտք է աշխատանքի լծուիլ որպէսզի Հայաստանը ամբողջանայ » :

Խօսքը կը տրուի Շաւարշ Միսաքեանի.

— « Գլխատում եւ անճիտում : Ահա, երկու բառով, ինչ որ Հայաշխէնք Սարսափներ կը կոչենք :

Արցունք թափելու համար չէ որ հաւաքուած ենք այստեղ : Արցունք ունեցա՞ն անոնք որ դէպի Սպանդանոց կը քշուէին, հրակէզ անապատին մէջ :

... Ո՞ր մէկ արժէքը յիշել, չափելու համար կորուստին ծաւալը եւ խորութիւնը : Մտքի մա՞րդը, որ կը ճգնէր մշակոյթի անդաստանը ճոխացնել հակառակ անհնարին դժուարութեանց : Հանրային պաշտօնեա՞ն, առաջնո՞րդը որ կը ջանար բան մը փրկել ազգ. իրաւունքներէն : Գիւղացի զանգուա՞ծը, — արմա՛տը — որ անընդհատ կը հերկէր ու կը ցանէր, միշտ հրջապատուած դիշատիչ ժանիքներով :

Սպանդի ո՞ր մէկ զէնքը եւ գործիքը,— «եաթաղան», հրացան, դաշոյն, կացին, բիր, բահ ու բրիչ, մանգաղ թոյն եւ խեղդկապ : Եւ տակաւին գետն ու ծովը եւ բոցավառ խարոյկները : Զոհերուն ձեռքով փորուած փոսերը ...

Եւ վատութեան ստորնութեան, դիւային դաւերու ո՞ր մէկ ծալքը :

Ցետոյ ցուցահանդէսը միջազգային քաղաքական խարդախութեանց, սնամէջ ըսպառնալիքներ ջարդարարին եւ չռայլաբան հաւաստիքներ զոհերուն : Ապա միացեալ ճակատ ոճրագործին հետ ...

Նորէն Խրիմեանի ձայնն է որ կը հնչէ.

— « Հազար բիւր աղէտներ տեսար, բայց դու երբեք չվհատեցար. զի ոգիդ պողպատի նման պինդ եւ աննկուն է... Դու Ղազարոսի նման վերածնար » :

Եւ պիտի վերածնի : Վերածնած է արդէն : Ունինք հայրենիքի կորիզ մը հոծ բնակչութեամբ, խարխափ եւ մեկնակէտ վաղուան համար : Աղէտին խորութիւնը ոչ թէ սուգ, այլ վճռականութիւն կը ներշնչէ — դիմանալ, դիմանալ, դիմադրական ճակատներ կազմելով բոլոր դաւերուն դէմ, անիրաւութեան դէմ, դասալքութեան եւ օտարութեան փորձութեանց դէմ, մինչեւ վերջնական ազատագրում» :

Պ. Պ. Տիրան Ստեփան եւ Վարդանեան գրաւոր ճառեր խօսեցան Ֆրանսերէն : Երկուքն ալ նկարագրեցին Հայաջինջ Սարսափները, մէկ միլիոն անմեղ եւ անզէն Հայերու անճիտումը Թուրք զինեալ հրոսակներու կողմէ, պանծացուցին զանազան վայրերու մէջ կատարուած հերոսամարտները եւ կոչ ուղղեցին անվհատ շարունակել պայքարը, մինչեւ որ հայ ազգը տիրանայ իր դարաւոր իրաւունքներուն » :

Նուագախումբը կրկին նուագեց «Քրիստոս ի մէջ»ը եւ ուրիշ երգ մը :

Օր. Աստղիկ Առաքելեան մեներգեց խոր զգացումով եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Կոմիտասի Տէր ողորմեան եւ Անտունին, իսկ Պ. Զ. Ղարիպեան արտասանեց Սիամանթոյի «Պարը» :

Ժամը 11ին նախագահը փակեց հանդէսը պատուիրելով երբեք չմոռնալ Ապրիլ 24ը : «Ուրախալի է որ, Արարատի շուքին տակ կը ծաղկի թէեւ փոքր, բայց մեծնալու ընդունակ Հայաստան մը, այդ հայրենիքը կը նայի մեզ եւ կը խրատէ մեզի մնալ հայ եւ դիմանալ » :

Ուստի Մ. Պէշիկթաշլեանի պէս ըսենք իրարու «Տուր ինձ քու ձեռք, եղբայր» եւ մէկ ազգի անունով, միացեալ կրծքով, անձնական կիրքերը մէկդի դնելով, համերաշխօրէն քալենք դէպի յաղթանակ :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԵՌԵԼ ՄԸ ԵՒՍ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քահանայ մը եւ երեք կիներ... ահա յուղարկաւորներուն թիւը :

Կապոյտ Խաչը հազիւ մէկ ամիս առաջ էր որ կը ճանչնար Մուշեղ Թորոսեանը : Զայն գտած էր ռմբակոծութենէ փլած տանիքի մը մէկ անկիւնը տախտակէ շինած իր բոյնին մէջ, ուր հազիւ կրնար կծկուիլ ու պատսպարուիլ ցուրտէն ու անձրեւէն : Այս դեռ լաւագոյնն էր : Երկար ատեն ան անցուցեր էր թիթեղէ կտորի մը տակ պատսպարելով միայն իր գլուխը, ու տարիներ ապրելով թշուառ ու անտէր, կմախացած փակեր էր պատին ու կը տքար հիւանդ, Կ. Խաչը ամէն գործողութիւն կատարելէ վերջ նոյն օրը զայն փոխադրած էր Սէնթ Մարկրիթի հիւանդանոցը :

Ո՞վ էր այս Հայը : Ոչ ոք կրցաւ լրիւ բացատրութիւն մը տալ իր կեանքի մասին : Այսքանը միայն հասկցանք թէ 1946էն առաջ կ'ապրէր Փարիզ : Ո՞ւր են իր ազգականները, կինը եւ զաւակները : Զատկի առտուն դագաղը փակեց իր մարմինը ու իր գաղտնիքն ալ միասին : Հիւանդանոցէն կանչած էին Կապոյտ Խաչը իբրեւ տէր : Ան վերջին պարտականութիւն մըն ալ կատարեց :

Առտու մը ժամը 8ին երեք ընկերուհիներ փութացինք հիւանդանոց, մտանք պզտիկ մատուռի ձեւով սենեակէ մը ներս, տախտակէ նստարաններու վրայ շարուած էին ութ պարապ դագաղներ, սպասելով իրենց հերթին, ու անկիւնը, դարձեալ փակած պատին հայ անտէրին դագաղը, վրան ձգուած էր իր կեանքին պէս խեղճ

Խեղճուկ դագաղը զետեղեցին կառքին խաչ մըն ալ գլխին կախուած : Թշուառութեան մէջ կրկին դժբախտացած այս Հայը չունէր լացող մը իր վրայ : Իր 48 տարիները կը բացատրէին ամէն բան : Դիպուածով փրկուած էր մեծ ջարդէն, երբ հազիւ տասը տարեկան կար :

Խեղճուկ դագաղը զետեղեցին կառքին վրայ, վրան փունջ մը ծաղիկ, զոր բերած էր ընկերուհի մը եւ երեք կիներ, յուղարկաւոր ... :

Պաշտօնական դրան առջեւ կանգնեցաւ կառքը եւ քահանան նշան ըրաւ որ այլեւս բաժնուինք : Վերջին «Հայր Մեր» մըն ալ թռաւ մեր շրթներէն եւ ամէն բան վերջացաւ :

ՎԱՐՍԵՆԻԿ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ԱՌԹԻՒ

★

Հայկական Մեծ Եղեռնին 38ամեայ հանդիսաւոր տօնակատարութեան առթիւ, « Համազգային» ընկերակցութեան Փարիզի մասնաճիւղը, իր յարգանքի տուրքը կը բերէ նահատակուած բոլոր մտաւորականներուն (գրագէտ, բանաստեղծ, հրապարակագիր, ուսուցիչ, բժիշկ, հանրային գործիչ աշխարհական ու եկեղեցական դասէն) որոնք ինկան հայկական անպարտելի ոգիին համար, մեզի թողլով այդ նուիրական աւանդը կենդանի պահելու առաքելութիւնը :

Անոնք ինկան, որպէսզի մենք բարձր բռնենք մշակոյթի այդ ջահը զալիք սերունդներուն փոխանցելու համար խանդավառութեամբ, սիրով ու հաւատքով :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՑԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

Մեր նախահայրերը մտքի լոյսին հետ ուժ կուտային նաեւ մարմնակրթանքին : Անոնք ուսումնարաններու, վանքերու հետ ունեցան մարզարաններ, մարզական խաղերու համար :

Մեր պատմագէտները գովեստով կը նկարագրեն հին դարերուն, նաւասարդեան տօները եւ մարզահանդէսները :

Սիրելի հայրենակիցներ, հայրենիքէն փարսախներով հեռու, օտար ափերու վրայ, հասակ առնող սերունդին այլասերման վտանգը կը մաշեցնէ մեր միտքն ու սիրտը :

Այդ մտահոգութենէն թելադրուած, հումբ մը սրտցաւ հայորդիներս 1948ին կազմեցինք Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը, իբրեւ փոքրիկ թումբ մը՝ այս համատարած հոսանքին դէմ, մեր մեծագոյն յոյսը դնելով բարեգործ հասարակութեան վրայ :

Չորս հինգ տարիներէ ի վեր կը գործենք առանց աղմուկի եւ առանց նիւթական բեռ մը դառնալու : Ցարդ աշխատանքները յառաջ տարուեցան մեր սեփական եւ մասամբ սահմանափակ շրջանակներու բարոյական եւ նիւթական աջակցութեամբ : Առանց մեր տրամադրութեան տակ ունենալու նիւթական հաստատուն աղբիւր, կրցանք մեր շուրջը համախմբել մօտ երկու հարիւրթսուն պատանիներ եւ պարմանուհիներ : Հոգացինք անոնց հագուստի, կօշիկի եւ մարզական անհրաժեշտ իրերն ու պէտքերը : Վարձեցինք նաեւ առժամեայ դաշտեր եւ մարզիչներ :

Մեր միակ նպատակն է, անխտիր նորահաս սերունդին տալ մարզական դաստիարակութեան մարզադաշտի մէջ, հսկելով անոնց բարոյական նկարագրին վրայ եւ միշտ վառ պահելով անոնց հայրենասիրական ոգին : Հետագային սակայն, մեզի շատ ծանր նստան այդ մարզադաշտերու տէրերուն քմահաճոյքները :

Վերջերս անոնց ցոյց տուած խորթ վերաբերումը պատճառ եղաւ մեր գործունէութեանը դանդաղելուն : Միեւնոյն ժամանակ չարժումին ծաւալման զուգընթաց, տարեկան կարեւոր բաց մը կը մընար : Բայց եւ այնպէս գործը յառաջ տարինք շնորհիւ մեր սրտցաւ հայրենակիցներու բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեան :

Այժմ, տարիներու փորձառութեամբ եկած ենք այն համոզման թէ անյետաձգելի եւ կենսական պահանջ է մեր տրամադրութեան տակ ունենալ, տեւական մարզադաշտ մը որ գոհացնէ բոլոր պահանջները : Այդ կերպով միայն պիտի կրնանք իրագործել մեր նպատակը : Մարզադաշտը ոչ միայն պիտի ծառայէ մեր մարզիկներուն պահանջներուն, այլ եւ իր բերած հասոյթով կարելի պիտի ըլլայ ելեւմուտքը հաւասարակշռելու :

Հետեւաբար վճռած ենք մարզադաշտ մը ապահովել յառաջիկայ տարեշրջանին :

Ձեռնարկը գլուխ հանելու համար կ'ապաւինինք Փարիզի եւ շրջանի սրտցաւ հասարակութեան աջակցութեան :

Այս առթիւ մեր գործակիցներէն կազմած ենք յանձնախումբ մը, եւ կը խնդրենք որ երբ ձեզի ներկայանան ժապաւէնեալ տոմարով մը, չզլանաք ձեր նուէրը համաձայն ձեր կարողութեան : Ցոյց տանք թէ, մենք բոլորս ալ, այն մեծագործ նախահայրերուն հարազատ ժառանգորդն ենք եւ պիտի ջանանք մեր կարգին կատարել մեր նուիրական պարտականութիւնները, մեր զաւակները փրկելով ուծացումի եւ այլասերման վտանգէն :

Կանխաւ շնորհակալութիւն բոլորին :

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

Ց. Գ.— Մեր գանձապահին հասցէն. — Արամ Աւետիսեան՝

14, Rue Rouget de L'Isle, Asnières (Seine)

ցութիւն մը պիտի ունենայ Պ. Մոլոթովի հետ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ըմբոստները հազիւ քառասուն քիլոմեթր հեռու են Լաոսի մայրաքաղաքէն : Կացութիւնը չատ ծանր կը համարուի :

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւն-ները վերսկսան, կարգադրելու համար Սուէզի խնդիրը : Զօր. Նեկիպ յայտարարեց թէ ամէն գնով պիտի պաշտպանէ երկրին իրաւունքները, առանց թիզ մը զիջում կատարելու : Եգիպտոս միշտ կը պահանջէ պարպել Սուէզի շրջանը, առանց որեւէ պայմանի :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Ուաշինկթըն վերադառնալով, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի խորհուրդը « կարգ մը գործնական արդիւնքներու յանգեցաւ, ի շահ ընդհանուր ապահովութեան » :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ հրամանատարութիւնը հարիւր հազար տոլար պարգեւ խոստացաւ այն համայնավար օդաչուին որ Միկ. 15 դրութեամբ օդանաւ մը կը յանձնէ անվթար : Այս առթիւ թռուցիկներ ցրուած են օդանաւերով :

ԻՐԱՆ որոշեց քարիւղ ծախել կէս գնով, վեց ամսուան համար : Այս ուղղութեամբ առաջարկներ եղած են Իտալիոյ, Ճափոնի եւ ուրիշ երկիրներու :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ամուլ վիճաբանութիւն-ները կը չարունակուին, զինադադարի առթիւ : Կարմիրները կը պնդեն իրենց տեսակէտներուն վրայ, գերիներու փոխանակութեան մասին :

ՌԸՆՈՅԻ գործարանին մէջ խլրտումները կը չարունակուին : Տասը հազար բանուորներ անգործութեան դատապարտուած են : Երեք բանուորական պատուիրակներ ձերբակալուեցան : Երեք արհեստանոցներ եւս փակուեցան :

21 ՏԱՐԵԿԱՆ երկու գողեր ձերբակալուեցան, մէկը Հայ, — Գէորգ Կէտիկեան, որ կ'ամբաստանուի թէ վեց անգամ գիշերային կողոպուտներ կատարած է, ջուրի խողովակներէն վեր բարձրանալով ...

Այրի Տիկին Մաննիկ Վաղարշ Ուրբաթեան, Տէր եւ Տիկին Կրօնիկ Յակոբեան, Պ. Յակոբ Ուրբաթեան, Օրիորդ Սոնա Յակոբեան, Այրի Տիկին Տիգրան Ուրբաթեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ուրբաթեան (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Թահմազեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Փափազեան, ինչպէս եւ Փափազեան, Քէօսէեան, Պարսումեան, Փապուճեան, Սալմասլեան, Ինճէեան, Մչիկեան, Քաթրճեան (Կ. Պոլիս), Սիմոնեան, Քարասալմասլեան, Յակոբեան, Քզլեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, զաւկին, եղբօր եւ ազգականին

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 26ին, իր բնակարանին մէջ, Ալֆորվիլ, 56 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, 29 ապրիլ, ժամը ճիշդ 15.45ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը, ամփոփուելով ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Հաղորդակց.— Մեթրօ, իջնել Շարանթոն-էքոլ, ուրկէ առնել թիւ 103 հանրակառքը (իջնել Էմիլ Զօլա փողոց) :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէ կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տամլամեան եւ Մութաֆեան ընտանիքները ողբացեալ Օննիկ Տիլսիզեանի մահուան առթիւ, երկու հազարական ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Կրթ. մարմնոյն, Կարմիր Խաչի, Կապոյտ Խաչի եւ Որբախնամ Տիկնանց Միութեան : Ստանալ եկեղեցւոյ դիւանատունէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ռոզ Էրզեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն ողբացեալ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ԷՐԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ
ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին : Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ : Նիւթը՝ Գ. Զօհրապ : Ահարոնեան ակումբ :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ : Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine
(Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին տաղանդաւոր արուեստագէտներ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3–10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Գայեանէ Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պ. ՇՄԱՒՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մայիս 3ին կիրակի օր, Փարիզի Հայոց եկեղեցին : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

× Այս առթիւ Գասպարեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կրած դառն կորուստին առթիւ :

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone : ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ :

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին : Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ :

Մանրամասնութիւնները չուտով :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան, Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ, 51 ռիւ Կոբինեան :

Կը խօսի յանուն Կեդր. վարչութեան ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ընտիր նուագախումբ :

Նախօրօք ապահովել սեղանները :

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան դաշտապարահանդէսը 31 Մայիս, կիրակի ամբողջ օրը Նուազի լը Կրանի գետահայեաց եւ գեղատեսիլ ափերուն վրայ, Օթէլ տը Թուրպիյոնի պարտէզներուն եւ սրահներուն մէջ :

Այս առթիւ կը հրաւիրեն իրենց համակիրները ներկայ ըլլալ ընտանիքով : Ամէն մարդ ազատ է իր նախընտրած ուտելիքը բերելու, իսկ ըմպելիքը պիտի հայթայթուի Միութեան կողմէ :

Երթեւեկի միջոցները ապահովելու եւ խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Միութեանս կեդրոնը : Հասցէ.—

J. Papazian, 16, Cité Trévise, Paris (9)
Tél. PRO. 41 - 40

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Սալ Մազընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպանը 88) : Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ մասնակցութեամբ Սիւզանի եւ Գարագաշի նաեւ Զէօրէքճեան նուագախումբի :

ԱՍՏՂԻԿ

Բարոյալից երաժշտ. դրամա 7 արար, հեղինակ Թրագօշ :

Մուտք՝ 150 եւ 200 ֆրանք :

ՁԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէք
ԱՐԱ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ
NOUVELLE OPTIQUE
CENTRALE KAFA
60 Rue Lafayette, Paris (9)
Tél . PRO 41 - 50 Métro CADET
Médaille d'Or - Exposition Bien -Etre
Assurances Sociales

Լաւագոյն ակնոցները դիւրամատչելի գիներով :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

American LLOYD
48, Rue de la République, MARSEILLE
Tél : CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա : Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նպաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան :

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն՝
7, Rue Auber, Paris

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Շատ աժան գինով հայերէն տառեր Տէպէռնի 10 փունթօ : Հարիւր քիլոյի չափ, չատ քիչ գործածուած :

Դիմել՝ Խ. ՄԱԹԻԿԵԱՆԻ
42, Rue de la Jonquière, Paris (17)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

★

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնեգինները :

Տպագրական բարեփոխումներու պատճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու : Կը խնդրենք դիւրացնել անոր գործը :

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Ահարոնեան խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 21.14ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Կը խօսի ու ժողովը կը ղեկավարէ ընկ. Ալեքսանդր Գույումճեան : Նիւթը՝ «Ինչո՞ւ Նոր Սերունդի անդամ ենք» : Կը հրաւիրուին երիտասարդները.— Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20.15ին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ չաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Քաւէ սրճարանի վերնայարկը, Հաւաքոյթը նուիրուած է ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 30ամեակին : Կը խօսին Պ. Պ. Ս. ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԳՈՐԵԱՆ եւ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Երգ եւ արտասանութիւններ հայրենապաշտ բանաստեղծին գործերէն : Մուտքը ազատ է :

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր. :

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներուն 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը :

Ո՞ՒՐ ՃԱՇԵԼ

Համով – հոտով, — ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

— Ի՞նչ ուտել սակայն բերնի համով

—Տէօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած :

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի տրամադրելի գեղեցիկ սրահ :

31, Place d'Alexandrie, Paris 2e

Պ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի եռանդամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ :

Métro . Réaumur, Sentier ou St. Denis
Téléphone . Gut. 92 - 65

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 30 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7055 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2466

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Կուսակցական պայքարը, որ ատեն մը մեղմացած, գրեթէ դադրած էր Թուրքիոյ մէջ, հետզհետէ կը վերսկսի։

Գլխաւոր հոսանքները տեսակէտի տարբերութիւններ չունին արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Մանաւանդ հիմա որ երկիրը ամէն աջակցութիւն կը վայելէ, իբրեւ լիազօր անդամ Ատլանտեան կազմակերպութեան։

Ներքին կեանքի մէջ, ամէնէն աւելի յետադիմական խլրտումներն են որ մտահոգութիւն կը պատճառեն օրուան վարիչներուն։

Կարեւոր դէպք մը պատահած չէ Մալթիոյ ծանօթ մահափորձէն ի վեր։ Բայց, ախտանշաններ պակաս չեն եւ կառավարութիւնը չարունակ ազդարարութիւններ կ'ուղղէ։

Վերջին մարտակոչը կ'արձակէր նոյն ինքն Հանրապետութեան Նախագահը, Ճէլալ Պայար, Անթաքիոյ մէջ (Անտիոք)։

Ապրիլ 19ին ճառ մը խօսելով այդ պատմական քաղաքին մէջ, Նախագահը կ'ըսէր․

— «Պիտի շարունակենք մանաւանդ պայքարիլ յետադիմութեան դէմ, որ թէեւ ոչ մէկ ազդեցութիւն ունի մեր լուսամիտ դասակարգին վրայ, բայց եւ այնպէս մեռած չէ տակաւին։

«Գիտէք թէ ատեն ատեն յետադիմական դէպքեր կը պատահին հոս ու հոն։ Վըստահ ենք որ անոնք ոչ մէկ հետք կը ձգեն, բայց ինչպէս որ վէրք մը, պալար մը կը ցաւցնէ մարմինը, այնպէս ալ այդ կարգի խլրտումները կը վրդովեն մեր ազգային խղճմտանքը»։

Դեռ աւելի սուր շեշտ մը տալով բաներուն․

— «Պէտք է փճացնենք զանոնք, խեղդենք այն կարգ մը տկար ձայները որ յետադիմութիւնը կը պաշտպանեն տակաւին ... Ոչ եւ է վտանգ չեմ տեսներ այս ուղղութեամբ։ Աթաթիւրքի ոգին միշտ առաջնորդ է մեզի»։

Միջանկեալ ըսենք որ վերջերս կարգ մը խլրտումներ տեղի ունեցած էին այս շրջանին մէջ․ (Ալեքսանտրէթի նախկին Սանճաքը որ Հաթայ կը կոչուի այժմ)։

Մէկ օր առաջ, Նախագահը ուրիշ ճառ մը խօսելով, կը փորձէր ապացուցանել թէ «Հաթայը Թուրքիոյ սիրտն է, Թուրք հայրենիքին անբաժանելի եւ թանկագին մէկ մասը»։

— «Դարերով Հաթայը Թուրք է եղած․ հոն ապրած են Թրքութեան բոլոր արժանիքները եւ վեհութիւնը մարմնացնող մարդիկ»։

Անամէջ բառեր որոնք ուղղուած են Սուրիոյ դէմ, «ուրկէ խուլոտ ձայներ կու գան նորէն», ինչպէս կը գրէ ամբոխավար թերթ մը, «Սոն Փոստա»։

Կը յիշուի թէ վերջերս քարտէս մը տպուած էր Դամասկոսի մէջ, ուր Ալեքսանտրէթի շրջանը կ'երեւար իբրեւ անբաժան մասը Սուրիոյ։

Այս հրատարակութիւնը մեծ վրդովում պատճառեց Թուրքիոյ մէջ, եւ սպառնալից խօսքեր ալ արտասանուեցան։

Այս առթիւ արաբական թերթերը կը պարզեն Թուրքիոյ թաքուն դիտումները, — «ինքնակալ դառնալ եւ տիրանալ իր հին փառքին․ ծառայել Դաշնակիցներուն, մասնաւորապէս Ամերիկայի, եւ Արաբներուն գլուխը անցնիլ»։

Ինչպէս կը տեսնէք, յետադիմական շարժումը ճաղկած ատեն, Ճէլալ Պայար չի մոռնար նաեւ արտաքին ճակատը։ Եւ պատմութիւնը կը խեղաթիւրէ դիտակցօրէն։

Յետադիմական խլրտումներուն հետ, ծայրադոյն ճախակողմեան թափանցումն ալ հոգեր կը պատճառէ Անգարայի, որ ստիպուած է լարել իր բոլոր ուժերը, վտանգը դիմագրաւելու համար։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈԼՈԹՈՎ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՀԻՆԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՀԱԽԱՍՏԻՔՆԵՐԸ ՅԱՆՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 28ին բոլոր խորհրդային թերթերը հրատարակեցին Մոլոթովի մէկ յայտարարութիւնը, ի պատասխան «Խաղաղութեան պաշտպանութեան համագումար»ի յանձնախումբին կողմէ ուղղուած հեռագրի մը, որուն պատճէնները ղրկուած էին Մոսկուա, Լոնտոն, Փարիզ, Ուաշինկթըն եւ Փեքին։

Ահաւասիկ Մոլոթովի պատասխանը․

— «Հաւատարիմ՝ խաղաղութեան զօրացման եւ ժողովուրդներու գործակցութեան իր ուղեգծին, խորհրդային կառավարութիւնը համամիտ է յանձնախումբին առաջարկին։ Խորհրդային կառավարութիւնը համոզուած է թէ չկայ վիճելի կամ անլոյծ խնդիր մը որ չկրնայ կարգադրուիլ խաղաղօրէն շահակից երկիրներու փոխադարձ համաձայնութեամբ։ Հետեւաբար, խորհրդային կառավարութիւնը միշտ պատրաստ է գործակցելու միւս կառավարութեանց հետ, իրագործելու համար տեւեզերական խաղաղութեան եւ միջազգային գործակցութեան ազնիւ նպատակները»։

Յանձնախումբին հեռագիրը կ'առաջարկէր ժողով գումարել եւ դաշինք մը կնքել Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներուն, Չինաստանի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ։ Ուրեմն Մոլոթով ալ համաձայն է որ հինգ Մեծերը խորհրդաժողով մը գումարեն։

Նոր Զելանտայի վարչապետն ալ պատասխանեց յանձնախումբի հեռագրին, հաւանութիւն յայտնելով եւ իր լիակատար աջակցութիւնը խոստանալով։

Չինաստանի պատասխանը իր կարգին կ'ընդունի թէ համակեցութիւնը կարելի է տարբեր վարչաձեւ ունեցող ազգերու միջեւ եւ կը յայտարարէ թէ Խաղաղութեան Համագումարին առաջարկները լիովին կը համապատասխանեն բոլոր ժողովուրդներու բաղձանքներուն։ Եւ կ'եզրակացնէ. — «Չինացի ժողովուրդը բովանդակ աշխարհի բոլոր խաղաղասէր ժողովուրդներուն հետ պիտի շարունակէ իր ջանքերը, խաղաղութիւնը պահպանելու եւ պատերազմը խափանելու, ինչպէս եւ միջազգային վէճերը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար»։

ՆՈՐԷՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԸ

«Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, այս առթիւ ալ խմբագրական մը հրատարակելով, կը բացատրէ թէ «խաղաղութեան գաղափարը հետզհետէ կը թափանցէ ժողովրդային զանգուածներու մէջ։ Բոլոր երկիրներու մէջ, բոլոր ցամաքներուն վրայ կը զարգանայ եւ կ'աճի ներկայ դարաշրջանի ամենամեծ շարժումը, — խաղաղութեան կուսակիցներու շարժումը»։

Պաշտօնաթերթը յետոյ կ'ըսէ թէ աւելի քան 600 միլիոն այրեր եւ կիներ, ժողովուրդի բոլոր խաւերէն, բոլոր կրօններէն եւ քաղաքական կարծիքներէն, կրցած են համաձայնիլ գլխաւոր հարցի մասին, — խաղաղութիւն։ «Այսպիսի միաձայնութիւն մը կ'ապացուցանէ թէ տարբեր պետութեանց միջեւ գործակցութիւնը կը գրաւեցնէ բոլոր երկիրներու ժողովուրդին մեծամասնութիւնը։ Միջազգային գործակցութեան թշնամիները կ'ընդդիմանան խաղաղութեան դաշինքի մը կնքումին, առարկելով թէ այդպիսի դաշինքի մը ստորագրութիւնը պիտի խախտէ Ազգաժողովին հեղինակութիւնը։ Այդպիսի առարկութիւններ չեն կրնար դիմանալ լուրջ քննադատութեան մը, վասն զի, ո՞վ չըմբռներ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ուժն իսկ կախում ունի հինգ մեծ պետութեանց միութենէն։ Խաղաղութեան դաշինքի մը կնքումը հինգ մեծ պետութեանց միջեւ պիտի զօրացնէ ՄԱԿը եւ պիտի ստիպէ զայն ծառայել խաղաղութեան եւ միջազգային գործակցութեան դատին, վասն զի այդ սկզբունքներուն անունով է որ հիմնուեցաւ»։

ԹԵՐ ԵՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Խ. Միութեան եւ Չինաստանի պատասխանները անորոշ տպաւորութիւն գործեցին արեւմտեան երկիրներու մէջ։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ անհրաժեշտ չէ Հինգերու խորհրդաժողով մը, քանի որ Ազգաժողովին դաշինքը ինքնին խաղաղութեան գործիք մըն է որ կը միացնէ բոլոր անդամակից ազգերը»։

Ներկայացուցիչը աւելցուց թէ իրենք տակաւին կը սպասեն շօշափելի ձեռնարկի մը, որ ապացուցանէ թէ Խ. Միութիւնը իրապէս խաղաղութիւն կ'ուզէ։ «Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարութիւնը պիտի ցաւի, եթէ խաղաղութեան վերաբերեալ խնդիրներու վիճաբանութիւնը «այլասերի եւ դառնայ քարոզչական պարզ պայքար մը։ Պ. Մոլոթով յարմար դատած է իր առաջարկը ներկայացնել կազմակերպութեան մը որ երկար ատենէ ի վեր իբրեւ վարագոյր կը ծառայէ համայնավար շարժումին»։

× Լոնտոնի մէջ ալ դիտել կուտան թէ խորհրդային դիւանագիտութիւնը ուրիշ բան չըներ եթէ ոչ արծարծել իր քարոզութեան հին նիւթերէն մէկը եւ թէ Ազգաժողովին գոյութիւնը արդէն բաւարար շրջանակ մը կը կազմէ խաղաղութեան պահպանման համար։

Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ այն կարծիքն ունին թէ Մոլոթովի ուղղակի կոչը համայնավարական կազմակերպութեան մը՝ կը նշանակէ ցաւալի վերադարձ մը դէպի Կրեմլինի ծանօթ մեթոտները։ Կարճ խօսքով, լաւատեսութեան ծանրաչափը զգալապէս իջած է Լոնտոնի մէջ, մանաւանդ որ Քորէայի զինադադարի բանակցութիւնները նորէն անել մատնուած են։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ մթնոլորտը բաւական մեղմացած է եւ թէ վերջին 48 ժամուան դէպքերը մեծապէս զօրացուցած են վարչապետին դիրքը։ Իրադեկներու կարծիքով, առ այժմ վախ չկայ որ բանակին դժգոհ սպաները տապալեն կառավարութիւնը։ Տօքթ. Մոսատեղի ընդդիմադիր թերթերն ալ կը պահանջեն որ պատժուին զօր. Աւշարտուսի սպանութեան պատասխանատուները։ Բանտարկեալներուն մէջ կը գտնուին Հուսէյն Խաթեպի, անդամ հակաբոլշեւիկ ընկերակցութեան մը եւ երկու զօրավարներ։

Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Խաթեպի եւ խումբ մը պահեստի սպաներ ծուղակը ձգած են սպանեալ զօրավարը, բայց մամուլը կ'ամբաստանէ երեք երեսփոխաններ, որոնց մէկը կրօնապետ Քաշանիի կուսակիցն է։ Երեքն ալ անձեռնմխելի են։ Այդ իրաւունքը ջնջելու համար, անհրաժեշտ է որ երեսփ. ժողովը բանաձեւ մը քուէարկէ։ Ըստ օրինի Մեճլիսին 79 անդամներէն առ նուազն 69ը պէտք է ներկայ ըլլան, մեծամասնութիւն

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԵԿՆՈՒՄ

Հ. Օ. Միութեան եւ Անչայի ներկայացուցիչը, Տիկին Զապէլ Սերոբեան, արեւմտեան Գերմանիա մեկնեցաւ Գշ. օր, օդանաւով, քննելու համար տարագիրներու վիճակը։ Իտալիա եւ Զուիցերիա եւս հանդիպելէ վերջ, պիտի երթայ Միջին Արեւելք (Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա եւն.)։ Յուլիսին կը վերադառնայ Փարիզ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՍԵՒ ՏԱԽՏԱԿԸ

Զօրս ամսուան ընթացքին չորրորդ անգամն է որ հայկական անուններ կ'երեւան ոստիկանութեան տոմարներուն մէջ։

Զորսն ալ երիտասարդներ են, 20 — 21 տարեկան։

Եւ ձերբակալուած իբրեւ առաջին կարգի գողեր։

Տեղական թերթերը օրը օրին գրեցին մանրամասնութիւնները, անուններով, հասցէներով եւ կատարուած շահատակութիւններով։

Իւրաքանչիւրին հետ կան տեղացիներ ալ, նոյնպէս ձերբակալուած։

Չեմ գիտեր ո՛րն է վարպետը եւ ո՛րը աշկերտը։

Ամէն պարագայի մէջ, կան «եան»եր որ դաս կ'առնեն այս գետնին վրայ։ Եւ կան որ դաս կուտան։

Ձերբակալուած ըլլան թէ տունէն վռնտուած, ողբունկծը պակաս չէ ընտանիքներու մէջ։

Տակաւին առջի օր, երբ երկու քսանամեայ գողեր ձերբակալուած էին, տեղական թերթերը մասնաւորապէս կը նկարագրէին Հայուն ճարպիկութիւնը։

Կը պատմէին թէ ինչպէս ան Ջուրի խողովակներէն վեր կը մագլցէր, բանուկ թաղերու մէջ։

Ըսել կ'ուզէին թէ չատոնց ուսումնասիրած է դուռ եւ կղպանք խորտակելու մասնագիտութիւնը։

Անշուշտ լքծուն միջավայրի մը արտադրութիւններն են ասոնք ալ։

Եւ սակայն, հարցը կը լուծուի՞, շրջապատին, միջավայրին վերագրելով ամբողջ մեղքը։

Հապա ընտանեկան շրջապա՞տը։

Հայրիկն ու մայրիկը, մեծ եղբայրը, մօրեղբայրը կամ կնքահայրն ալ մեղք չունի՞ն։

Ջուրի ձա՞յն կուգայ, երբ օրն ի բուն կը յիշեցնենք շարք մը տարրական պարտականութիւններ, ահազանգ հնչեցնելով։

ՎԱՀԷ

ԳՐԳՌԻՉ ՍՈՒՏԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՀԵՐՔՈՒԻ

Թուրքերէն «Իսթանպուլ Էքսփրէս» թերթը, որ խմբագրականով մը հերքած էր Պոլսոյ հայկ. դպրոցներուն դէմ եղած ամբաստանութիւնները, անգամ մը եւս կը յայտարարէ (17 Ապրիլ).

— Այն թերթերը որ անախորժ հրատարակութիւններ կ'ընեն պառակտելու համար այս հայրենիքին հողերին կապուած փոքրամասնութիւններն ու միւս հայրենակիցները, իրենց արժանի հակազդեցութիւնը գտան հանրային կարծիքէն։ Վճռաբար հաստատեցինք թէ փոքրամասնութեան վարժարաններուն մէջ ոեւէ քարոզութիւն կատարուած չէ, լուրը բոլորովին անհիմն է եւ ցաւով ճշդեցինք թէ անյայտ պատճառներով ուզա ծեն մթնոլորտը պղտորել։

Երկու Թուրք ուսուցիչներ, որոնք կը պաշտօնավարեն հայկ. վարժարաններու մէջ, զարմանքով լսեցին մեր հարցումը եւ պատասխանեցին.— Ի՞նչ փրոփականտ, այդպիսի բան մը չտեսանք, ամենադոյզն կասկած մը իսկ չունինք։ Միւս կողմէ կրթական քննիչներու կատարած քննութիւններն ալ աւարտած են եւ հաստատուած է թէ հայկ. վարժարաններու մէջ չկայ որ եւ է քարոզութիւն։ Այս իմաստով խմբագրուած տեղեկագիրը ղրկուած է Նախարարութեան»։

Ուրեմն անպաշտօն կամ պաշտօնական բերաններ վճռաբար կը հերքեն եղած վերագրումը։ Ոչ իսկ կ'ուզենք գիտնալ թէ խռովարարները ինչպէս պիտի կարմրին իրենց ամօթէն։

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 Ը ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

●

ՄԻԼԱՆ, «Յառաջ») — Ապրիլ 23ի գիշերը, ժամը ճիշդ 21·30ին, Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը, ոգեկոչեց Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի զոհերուն յիշատակը Անճելիքումի սրահին մէջ: Միլանի գաղութը ներկայ էր ամբողջութեամբ: Հիւրեր հասած էին Վենետիկէն եւ Թորինոյէն:

Բեմին վրայ սեւասքօղ մահարձան մը, անթառամ տունկերով: Երեք հրեշտակներ, (փոքրիկներ՝ Շաքէ Սրապեան, Սիմա Փափազեան, Մարօ Իպիչեան) կը շրջապատէին մահարձանը, որուն առջեւ կը ծխար խունկը: Երկու կողմերը՝ երկու ջահեր: Փոքրիկներէն մին դափնի մը գետեղեց մահարձանին առջեւ, մինչ խորունկ եւ անզսպելի սարսուռ մը կ'անցնէր ներկաներուն հոգիէն:

Ներկաները, յոտնկայս յարգեցին յիշատակը Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի զոհերուն, երբ խօսք կ'առնէր Արամայիս Սրապեան, ոգեկոչելով գլխաւոր նահատակները, թափառելով անցեալի արիւնին մէջ, մատնանշելով սակայն, որովհետեւ «ամէն հաւատք իր դափնին ունի եւ ամէն մահ իր յարութեան կը սպասէ»: Վերջացուց իր բացման խօսքը՝ արտասանելով Աղեքսանդր Փանոսեանի « Հայոց Արեւին » քերթուածին վերջին տունը: Տիկին Նուարդ Արշաւիր Տիլոյեան խոր յուզումով արտասանեց անմահ Դ. Վարուժանին « Կարօտի Նամակը», իսկ Բագրատ Եղիազարեան հարազատ թարգմանը եղաւ Սիամանթոյի ներշնչման, արտասանելով «Մօր մը երազը »:

Պ. Նշան Տէր Ստեփանեան, զոր կարգադիր յանձնախումբը յատկապէս հրաւիրած էր Թորինոյէն բանախօսելու, կուռ եւ համոզիչ փաստարկութեամբ վերակենդանացուց պատմական արիւնոտ շրջան մը, արծարծելով հայրենասիրական զգացումներու կրակը: Արամայիս Սրապեան կարդաց ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանի «Գամ Շինողները» արձակը, հարազատօրէն արտայայտելով երիտասարդ գրագէտին վսեմ ներշնչումն ու խանդը: Ապա, կարդաց հատակոտորներ Դ. Վարուժանի այն երեսուն նամակներէն՝ որոնք դեռ անտիպ կը մնան Դերենիկ Ճիզմէճեանի մօտ, (Մուրատ — Ռափայէլ վարժարանի դասընկերը ողբացեալ բանաստեղծին): Նամակներէն մէկուն մէջ, տարբախտ քերթողը խորազգաց բացատրութիւններով իր ցաւը կը յայտնէ Իտալացի մեծ բանաստեղծ Ճիօզուէ Քարտուչչիի մահուան առիթով (1907): Ուրիշ նամակի մը մէջ՝ իր հոգին կը թեւածէ Հայաստանի երկինքին տակ, կը նոյնանայ հողին հետ, կը դողայ ու կ'ուռի հայկականութեան ալիքներուն վրայ:

Երգչախումբը երգեց «Ողերդ նահատակաց»ը, «Մաղթանք ազգային»ն ու «Հայր Մեր»ը: Իբրեւ հովանաւոր, փակման խօսքը արտասանեց գաղութին հոգեւոր հովիւը, Զգօն Ծ. վրդ. Տէր Յակոբեան, խօսք հաւատքի, խրախուսանքի եւ սիրոյ:

Ջերմօրէն գնահատելի է կարգադիր յանձնախումբը, որ աշխատեցաւ լռիկ մնջիկ, իր նահատակ հայրերուն յիշատակը վերապրեցնել հաւատքով եւ սիրով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

●

Անունները մարդուս նկարագիրին վրայ ազդեցութիւն մը ունի՞ն:

Այո, կ'ըսէ տեղական թերթ մը, որ ատենէ մը՝ ի վեր տօնացոյցի բաժին մը յատկացուցած է: Եւ ամէն օր կը կարդանք օրուան սուրբին անունը, պատմական ծանօթութիւններ այդ սուրբին մասին, անունին ստուգաբանութիւնը եթէ ունի, այդ անունը կրող մարդոց նկարագիրը, եւն.:

Այս ծանօթութիւններէն երկրորդը եւ երրորդը շահեկան են, ընթերցողը բան մը կը սորվի: Օրինակի համար, անցեալները կարդացի թէ Իտա կը նշանակէ «կատարեալ» եւ սուրբ Իտան Կոտֆրուա տը Պույեոնի (խաչակիրներու բանակներու հրամանատարներէն) մայրն է: Արդ, Տիւրոլէ կը գրէ թէ Կոտըֆրուա տը Պույեոնի եղբայրը ամուսնացած էր Ռուբէն Ա.ի թոռանը՝ Արտուի հետ: Ուրեմն Կիլիկեան Հայաստանի հիմնադիր Բագրատունի Ռուբէն իշխանը Ֆրանսացի Սուրբ Իտայի խնամին էր:

Այսքանը միջանկեալ: Անցնինք մեր նիւթին:

Ֆրանսացի խմբագիրին նման ես ալ դիտած եմ միեւնոյն անունը կրող տիպարներ եւ տեսած եմ որ նկարագիրի նմանութիւն կայ անոնց միջեւ: Ցանկ մը պատրաստեցի անունները շարելով խառնիխուռն:

ՅԱԿՈԲ.— Տարակոյս չկայ թէ, Յակոբները իրենց թիւովը գերակշիռ դիրք մը կը գրաւեն մեր ժողովուրդին մէջ: Ի՞նչ է պատճառը: Թերեւս այդ անունով երեք սուրբերու գոյութիւնն է.— Յակոբ նահապետ, Յակոբ առաքեալ, Յակոբ Մծբնայ Հայրապետ:

Յակոբները կամքի տէր, գործի ընդունակ մարդիկն են, միշտ կը յարգուին իրենց շուրջիններէն: Թաղական եւ հոգաբարձու ըլլալը տեսակ մը մենաշնորհ է իրենց համար: Երեք տիտղոսները.— Յակոբ աղա, Յակոբ էֆէնտի, պարոն Յակոբ կը յարմարին իրենց:

ԳՐԻԳՈՐ.— Եկեղեցասէր, պարկեշտ եւ վստահելի մարդիկ են: Կրնաք մեծ գումարներ վստահիլ անոնց: Ընտանիքի պատուական հայր եւ օրինակելի ամուսիններ են:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Խոնարհ, հեզ եւ քաղցրաբարոյ մարդիկ են: Մեծ ընդունակութիւն ունին առեւտուրի մէջ: Կարապետը Ռուսերուն մօտ, Հայը կը խորհրդանշէ: «Հաւին կարապետ»:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ՊՕՂՈՍ, ՊԵՏՐՈՍ.— Աշխատասէր եւ կեանքը սիրող են, կը ձգտին կեանքը վայելել իր բոլոր կողմերովը:

ՄԱՐԿՈՍ, ԿԻՐԱԿՈՍ.— Մեծ ճիգ մը չեն ըներ փայլելու համար: Կը գոհանան առօրեայով: Երջանիկ են երբ պզտիկ տնտեսութիւն մը կը ստեղծեն:

ԶԱՐՄԱՅՐ, ՆՈՐԱՅՐ, ՀՐԱՅՐ, ԺԻՐԱՅՐ.— Վերջին ծայր ճարպիկ, բոլոր պարկեշտ միջոցներուն կը դիմեն իրենց նպատակին հասնելու համար, բայց դրամասէր չեն, ուստի հարուստ չեն կրնար ըլլալ:

ՀՐԱՆԴ, ԵՐՈՒԱՆԴ, ԵԴՈՒԱՐԴ.— Համակրելի, գրաւիչ զօրութիւն ունին: Հաճոյք մըն է իրենց ընկերութիւնը:

ԽԱՉԻԿ.— Կատակախօս եւ զուարճասէր են, սակայն թեթեւամիտ ըլլալու համբաւը ունին: Թերեւս սխալ հասկցուած են իրենց զուարճասիրութիւնը շփոթելով թեթեւամտութեան հետ:

ՎԱՀԱՆ.— Քաջ եւ ասպետական ոգի ունին: Բարեացակամ եւ զոհաբերուող են:

ՎԱՐԴԱՆ.— Հակառակ մեր ազգային ամէնէն մեծ հերոսին անունը ըլլալուն, մեծ փարկ մը չի վայելեր մեր ժողովուրդին մէջ: Նոյնիսկ Նիկոմիդիոյ շրջանին մէջ իր առաջին փանկը պատրուակ ծառայած էր անշնորհ բառախաղի մը: Կ'ըսէին «Ասիկա վարդան բան է, վարդան ապրանք է»:

ՏԻԳՐԱՆ.— Գիտակցութիւնը ունին իրենց մեծութեանը, կը նետուին այն ասպարէզները, մտաւորական, վարչական, առեւտրական ուր կարելի է անուն մը շինել, եւ միշտ կը յաջողին:

ԶԱՐԵՀ, ՇԱՒԱՐՇ.— Կը խրտչին միջակութենէ: Կը ձգտին դէպի բարձրը: Իրենց նախասիրութիւնն է մտաւորական եւ ազատ ասպարէզները: Քիչ անգամ առեւտրական:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ԳԱԲՐԻԷԼ.— Համեստ առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ են, ընտանեսէր: Հաճոյքը կը գտնեն ընտանիքին մէջ իրենցիններով շրջապատուած:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Սիրուած անուն մըն է: Գարնան ծաղիկի մը պէս կենսուրախ: Ապագային կը նային յոյսով:

ՀԱՅԿ.— Դժուար է սահմանել իրենց նկարագիրը: Կամ աւելի ճիշդ այդ անունը չէ կրցած որոշ նկարագիր մը դարբնել իր ենթականերուն, իսկ եթէ անպատճառ պէտք է գլխաւոր գիծ մը գտնել, սիրոյ մէջ շատ եռանդուն են:

ԳԷՈՐԳ.— Այս անունը կրնայ պարծենալ իր զէնքի մարդերով: Սուրբ Գէորգ զօրավար, Գէորգ Մարզպետունի, Գէորգ Չաւուշ:

ՍՏԵՓԱՆ, ՍԱՀԱԿ, ՍԱՐԳԻՍ.— Այս անուններն ալ չեն կրցած որոշ ուղղութիւն մը տալ իրենց ենթականերուն: Ներկայացուցիչներ ունին ամէն տեսակ ասպարէզի, ամէն դասակարգի մէջ, մեծ մտաւորականէն մինչեւ դեղջուկը, մեծ առեւտրականէն մինչեւ պզտիկ բանուորը:

ԱՐՏԱՇԷՍ, ԱՐՇԱԿ, ՏՐԴԱՏ, ԱՇՈՏ, ՍՄԲԱՏ.— Այս անունները կուգան պատմութեան խորերէն եւ հայ պետականութեան դրոշմը կը կրեն: Այս անունները կրողները հպարտ են, իրենք զիրենք կը նկատեն հայ ազնուականութեան մնացորդը:

ԼԵՒՈՆ.— Հայ թագաւորներու հոյլ մը ունի իր ետեւ, բայց օտարամուտ ըլլալով վերի անուններուն հմայքը չի վայելեր:

ՆԵՐՍԷՍ, ԽՈՐԷՆ, ԵՂԻՇԷ.— Կրօնամտաւորական դրոշմը կը կրեն, փարկ կը վայելեն որոշ դասակարգի մը մէջ:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ.— Այս անունը պիտի յիշուի դարէ դար, ինչպէս կ'ըսէ ծանօթ երգը:

ՄԵԼՔՈՆ, ԳԱՍՊԱՐ, ՊԱՂՏԱՍԱՐ.— Կը փայլին իրենց առատաձեռնութեամբը հետեւելով իրենց նախահայրերու որոնք Մանուկ Յիսուսի այցելեցին առատ նուէրներով:

ԱՒԵՏԻՍ.— Իրենց կոչումն է լրագրական ասպարէզը: Միշտ բարի լուրեր տալու հետամուտ:

ԱՌԱՔԵԼ.— Կոչուած են կարեւոր դեր մը կատարելու աշխարհի մէջ:

ԱՐԱՄ.— Այս անունէն մածուն կը հոտի:

ՆՇԱՆ.— Կոչուած են համայն մարդկութեան բարի օրինակ ծառայել: Ստիպուած են քրտնիլ իրենց տիտղոսը արժեցնելու համար:

ՆՈՒՊԱՐ.— Փաշա ըլլալու արժանի են:

ԳՈՒՐԳԷՆ, ԲԱԲԿԷՆ, ՍՈՒՐԷՆ, ՌՈՒԲԷՆ, ԱՐՍԷՆ, ԶԱՒԷՆ.— Շքեղ անուններ են, խանութպանները իրենց ապառիկ ապրանք կուտան առանց վերապահութեան:

ՀՐԱԶԴԱՅ.— Այս անունը միշտ չէ յաջողած լաւ ընտրութիւն մը ըլլալ իր ենթականերուն մէջ: Կան Հրաչեաններ որոնք Հրաչեայ չեն:

ԲԻՒԶԱՆԴ.— Լուրջ եւ ծանրագլուխ են, ճիշդ դատողութիւն ունին: Գիտեն զանազանել սեւն ու ճերմակը, չարն ու բարին:

ՐԱՖՖԻ.— Այս անունը պարսկերէն է: Մեր մեծ վիպասանը զայն առած է իբրեւ կեղծանուն, յետագային իրեն հիացողները զայն որդեգրած են իբրեւ անուն: Այս անունը կրողները դեռ երիտասարդ են, ամէնէն տարիքոտը 27ը չանցնիր, ուստի կարելի չէ արտայայտուիլ իրենց նկարագիրին մասին: Փարիզ ծնած Պարսիկ նկարիչ մը կայ Ռաֆֆի անունով: Մեր դաշնակահար Րաֆֆին ասպարէզ իջնելէն ի վեր կը կոչուի Րաֆֆի տը Փերսան:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ.— Շատ աւելի նոր է: Այս անունը կրողները կը խոստանան գգայուն ըլլալ ինչպէս իրենց մեծ հայրը եւ անունին հիմնադիրը:

ՎՐԷԺ.— Նորելուկ անուն մըն ալ այս է:

Ցայտնի է որ դիւրագրգիռ պիտի ըլլան, տարճանակը միշտ պատրաստ գրպանին մէջ:

ԱՄԲԱԿՈՒՄ, ԱԲԻՍՈՂՈՄ.— Իրենք զիրենք յոգնած զգալով ասպարէզէն քաշուած են: Գիտեմ որ շատերը պիտի խընդան, ես ալ պիտի պատասխանեմ թէ կան շատ լուրջ կարծուած բաներ որոնք աւելի ծիծաղելի են քան թէ այսպիսիները:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԻԴԱ – ԱՐԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

★

Ռուսական օփերայի ծանօթ երգիչ Ներսէս Ղուկասեան, որ մեր հանդէսներին մասնակցում էր հայկ. երգերով, մեռաւ վերջին պատերազմից ետքը:

Իր կինը՝ Իդա – Արդ, նոյնպէս ռուս. օփերայի երգիչ, ռուս արտիստների եւ երաժիշտների մասնակցութեամբ, շարունակում է տարին մի քանի հանդէսներ տալ: Անցեալ աշնան, Իդա –Արդ ներկայ լինելով Ղուկասեան երեկոյթին եւ ջերմապէս գնահատելով Օր. Ալիս Գավէզեանի խմբի պարերը, Մայիս 3ին իր երեկոյթին հրաւիրել է նաեւ մեր այս պարախումբը:

Եթէ չեմ սխալւում, Փարիզի մէջ առաջին անգամն է, որ հայկական մի պարախումբ, բաղկացած շնորհալի պարուհիներից պիտի մասնակցի ռուսական ներկայացման մը, ի ներկայութեան բծախնդիր հասարակութեան:

Իդա – Արդի ներկայացման առաջին արարին, ռուս կարող դերասաններ, նուագախմբի ընկերակցութեամբ տեսարաններ պիտի ներկայացնեն «Գէյշա»,

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Կ Ո Ւ Զ Ը

■

« Պախալը », առանց ճիչ մը հանելու բերնէն, առաւ ապակիին կտորը, դետին նետեց, վրան կոխկրտեց եւ կտոր կտոր ըրաւ: Յետոյ նստաւ անյենարան աթոռակի մը վրայ: Խոշոր արցունքներ կը կաթէին անոր աչքերէն. լռիկ մնջիկ կուլար հէք սապատողը, առանց կծկում մը ցուցընելու դէմքին վրայ. արցունքի հատիկները շարունակ կ'իյնային, թրջելով անոր երեսին մագաղաթագոյն մորթը:

Նոյն պահուն յաճախորդ մը ներս մըտաւ խանութէն եւ, տեսնելով Կումիկին այդ ողորմելի կերպարանքը, հարցուց.

— Խեր ըլլայ, Կումիկ ախպար:

Կուզը ելաւ նստած տեղէն, բան մը չըսաւ, ձայն չհանեց, կեցաւ խանութին մէջտեղն ու ապուշ, ապուշ եկողին երեսն սկսաւ նայիլ:

— Ի՞նչ կայ, Կումիկ, չըսե՞ս, նշանա՞ծըդ մեռաւ:

Այս խօսքը ցնցեց սապատողը, որ կարծես խելաբերելով, երկու ձեռքերով յախուռն կերպով սրբեց երկու այտերն ու՝

— Բան մը չկայ, մրմռաց:

Մարդը ուզածը առնելով դուրս ելաւ, քիթին տակէն մրթմրթալով.

— Աս զավալլըն բան մը ունի:

Ալ անկից ետքը ի՞նչպէս ապրեցաւ « խամպուռ պախալը »: Էլլըղան մէկ խօսքով, ձեռքի մէկ շօշափումով արթնցուցած էր, հրաբուխի յեղակարծ պոռթկումի մը պէս դուրս ժայթքեցուցած էր այդ զգայնոտ հոգիին բովանդակ եսը, դեղեցկութենէ, մարմնական վայելչութենէ զուրկ գտնուելուն աހռելի ու անդարմանելի վիշտը, որ վիշտերուն սաստկագոյնն ու էն աւերիչն է: Իր այդ անակնկալ փոփոխումի մասին դրացիներուն ուղղած հարցումներուն սա խօսքով միայն պատասխանեց Կումիկ.

— Բան մը չէ կ'անցնի:

— Բան չէր անցներ. օրէ օր կը նիհարնար անիկա, այտերը կը հալէին ու ոսկորներուն ձեւերը կը ցուցնէին. աչուըներուն պճլտացող բոցը կը մարէր զգալի կերպով. կռնակն աւելի կը շեշտէր իր այտուցը: Գիշերները, երբ խանութը գոցեր եւ առանձին մնար, կը հանուէր, շապիկն ալ կը հանէր, եւ ձեռներովը շարունակ կուզը կը շօշափէր. կը քերթէր, կը սեղմէր՝ զայն անհետ ընելու յոյսի գերագոյն ճիգով մը, բայց իր աշխատանք աւելի կը սաստկացնէր իր հոգեկան չարչարանքը, սիրտին հատնումը կ'աւելցնէր: Կռնակին վրայ կը պառկէր գետինը, ջանալով իր ծանրութեան տակ ճզմել, ճմլել դժոխային այդ ուռուցքը, որ իր կեանքը կըխորտակէր աղիտալի կերպով: Չէր յաջողեր:

Այն ատեն յուսահատութիւնն իր ծայրագոյն աստիճանին հասաւ. առաջ գոնէ կամք մը ունէր այդ աղէտքին առաջքն առնելու. հիմակ ա.դ. ալ կը պակսէր: Խանութին մէջ սրտամորմոք լքում կը տիրէր. տակն ու վրայ էր ամէն բան. ալիւրը լուրիային խառնուած, սոխը ձիթապտուղին մէջ ձգուած, եւ այս ամէնը թանձր փոշիով շաղապատուն: Յաճախորդները միշտ անկիւնը նստած կը գտնէին Կումիկը, գլուխը կուրծքին կոթնցուցած, աչքերը գետին յառած, յուսահատութեան արձանը ներկայացնելով իր ներս քաշուած կուրծքով ու դուրս ելած կռնակով: Քիչ քիչ հեռացած էին անկից, արդահատախառն զզուանք մը զգալով այդ աղտոտութենէն ու խեղճութենէն:

Օր մը տեսան, որ խանութը ալ չէր բացուած. զարկին ձայն չկար, ստիպուեցան կոտրել: Ներս մտան, «խամպուռ պախալը» պառկած էր գետինը, հին բզկտուած անկողնի մը վրայ, անշունչ, անշարժ: Աղեխարշ բան էր:

Վեր առին վերմակը եւ յետ ընկրկեցան պարզուած տեսարանէն:

«Խամպուռ պախալը» երեսի վրայ պառկած էր մերկ, եւ դուրս ցցուած կուզին վրայ ահռելի վէրքեր բացուած էին:

Բժիշկ մը փաղցուցին: Սա՝ յետ քննութեան հաստատեց, թէ Կումիկ մեռած էր իր վէրքերէն:

Ոչ. բժիշկը կը սխալէր:

Կումիկ սրտին ցաւէն մեռած էր:

Ե. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԵՐՈՒ (Արժանթին, Ուրուկուէյ, եւ Պրազիլիա)

Ընդհ.թիւն է մօտ յիսուն համար: Արժանթինի մայրաքաղաքին՝ ՊուէնոսԱյրէսի մէջ երեսուն հազար: Բացի առաջնորդա-նիստ Ս. Գր. Լուսաւորիչ Մայր եկեղե-ցիէն, կայ Ֆլօրէնսի ՎարադայՍ.Խաչը եւ շրջաններու մէջ, ներկայիս երեք մատուռ-ներ.— Լինեէրսի Ս. Պօղոս – Պետրոսը, Փօնթ – Ալսինայի Ս. Շուշանը եւ Վիժա Սոլտաթիի Ս. Սահակ Մեսրոպ մատուռը:

Հայր. պատուիրակէն զատ, կը գործեն փոխանորդը Յար. վրդ. Մուշեան, Գուր-գէն վրդ.Թաշճեան նաեւ տնօրէն Թաղին ազգ. վարժարանին: Պուէնոս Այրէսի մէջ կը պաշտօնավարեն երեք քահանաներ, Նորայր Ա.քհնյ. Խորէնեան, Շաւարշ քհնյ. Մեհրապեան եւ Տիրայր քհնյ. Տիւլկէրեան: Անոնք, Մայր եկեղեցւոյ եւ արուարձաններու մատուռներու մէջ, փոխնիփոխ հոգեւոր պաշտամունք կը կա-տարեն: Կան 12 դպրոցներ եւ ծաղկոց-ներ որոնց մէջ կ'ուսանին վեց հարիւր ա-շակերտներ: Քսան ուսուցիչներ եւ ու-սուցչուհիներ հայեցի կրթութիւն կու-տան: Այս դպրոցներէն մէկ քանին ունին առաւօտեան եւ երեկոյեան դասընթացք: Տղոց համար պարտաւորիչ է տեղական վարժարան յաճախելը:

Կը հրատարակուի «Հայ Կեդրոն» ամ-սագիրը պաշտօնաթերթ առաջնորդարանի, խմբագիր՝ Յարութիւն վարդապետ եւ Շաւարշ քահանայ: «Արմենիա» երկօրեայ, խմբագիր՝ Վարդան Գէորգեան: «Շար-ժում», շաբաթաթերթ, խմբագիր՝ Ա. Ճօմէսաէքեան, Արմենիայի երիտասարդաց «Կամք» ամսաթերթը, խմբագիր՝ Սոկ-րատ Թէրզեան:

Կազմակերպութիւններէն շատերը ունին իրենց սեփական հաստատութիւնները: Ա-մէն շաբաթ ձեռնարկ մը կ'ըլլայ Հայ Կեդրոնի մէջ, խուռն բազմութեան ներ-կայութեան:

ԳՈՐՏՈՊԱՅԻ մէջ հայկ. գաղութին թիւն է երկու հազար: Ունին եկեղեցի մը եւ դպրոց մը: Հոգեւոր հովիւն է Երուանդ քհնյ. Դարբինեան: Ռօզարիոյ մէջ կայ 60 ընտանիք: Այս գաղութը վերջերս ունե-ցաւ գեղեցիկ չէնք մը իբրեւ Հայ Կեդրոն: Ունի նաեւ ծաղկոց մը:

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱՅԻ մայրաքաղաք Մոնթե-ւիտէոյի մէջ կան 7000 Հայեր: Գաղութը ունի եկեղեցի, դպրոց: Հոգեւոր հովիւ-ներն են Ներսէս Ծ. Վ. Տօլապճեան եւ Յուսիկ քհնյ. տէր Ղազարեան:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մայրաքաղաք՝ Սան Փաու-լոյի մէջ կան 6000 Հայեր: Ունին գեղեցիկ եւ ընդարձակ եկեղեցի եւ դպրոց: Հո-գեւոր հովիւներ են Եղնիկ Ա.քհնյ. Վար-դանեան եւ Աստուածատուր քահանան:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Նաւասարդեան մրցումնե-րը տեղի ունեցած են Նոյեմբեր 9ին եւ 16ին: Մարզիկներու տողանցքի ատեն ա-ռաջնորդը վարդաջուր սրսկած է անոնց վրայ, իսկ փոխանորդը վարդեր ցանած, մինչ աղաւնիներ արձակուած են վանդակ-ներէ: «Կոմիտաս» երգչախումբը Դեկտ. 13ին Հայ Կեդրոնի մէջ տուած է իր տա-րեկան համերգը:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ, ցուցատախտակներու նոր օրէնքին առթիւ Առաջնորդը տեսակ-ցութիւն մը ունեցած է ոստիկանութեան տնօրէնին հետ որ բացատրած է թէ ցու-ցատախտակներու եւ ծանուցումներու եր-կու երրորդ մեծութիւնը պիտի ըլլայ ա-րաբերէն, իսկ մէկ երրորդը հայերէն կամ օտար որեւէ լեզուով: Արգիլուած է օտար անուններով կոչել վաճառատուն-ները, բայց ենթական ազատ է իր անու-նով կոչելու վաճառատունը:

ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ դպրոցի շէնքի ընդարձակման յանձնախումբը կրցած է գնել դպրոցին կից շէնքը: Գնման ձեւա-կերպութիւնները վերջացած են արդէն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Գահի-րէի վարչութեան 1953ի տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւննե-րը.— Գումարած են 40 կանոնաւոր եւ 36 խորհրդակցական ժողովներ եւ իրագոր-ծած որոշուած ծրագիրը: «Նուագահան-դէսներ» տուած են ուր «Համազգայի-ն»ի քառեակը կազմուած քաղաքին լաւա-գոյն ուժերէն տուած է դասախօսական եւ հայկ. երաժշտութեան լաւագոյն կը-տորները: Կիրակի իրիկուններն ալ կազ-մակերպած է նուագահանդէսներ, որոնց յաջորդած է պարը: Կազմած են «Թան-գարան»ի յանձնախումբ մը որ շուտով գործի պիտի ձեռնարկէ: Հոկտեմբերի ա-ռաջին շաբթուն սկսած են անթելի «Հայ-կական պահը», որ միայն կէս ժամ է, չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 6.15 — 6.45: Կարելի եղած չէ «Համազգային» ա-նունին տակ երեւալ: Առ այժմ Տիկ. Ա. Բաբլանեան կը վարէ Հայկ. Ժամը: Նոր տարուան առթիւ ունեցած են «Մանկա-կան ժամը», որ ոգեւորութիւն ստեղծած է նաեւ Յունաստանի, Լիբանանի եւ Սու-րիոյ մէջ: Դասախօսութիւնները անցած են շատ յաջող, որոնց նիւթերն եղած են «Բիւզանդիոն եւ Հայաստան» (Ա. Օ-րագ), «Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ որմանկարները» (նկարիչ Օ. Աւետիսեան), «Թատրոնը իբրեւ հայապահպանողական ազդակ» (Տ. Նշանեան): Գեղարուեստա-կան յանձնախումբը կազմած են առաւե-լապէս երիտասարդներէ որ Դալար Տա-նիքին վրայ կազմակերպած է դասական սկաւառակներու ունկնդրութեան պահ մը: Այս տարի եւս նուիրած են արժէքաւոր գիրքեր իբրեւ մրցանակ Գալուստեան, Նուպարեան եւ Մխիթարեան վարժարան-ներուն: Ի պատիւ ուսուցիչներուն թէյա-սեղան տուած են Թարգմանչաց տօնին առթիւ: Ներկայ եղած են հայ վարժա-րաններու ուսուցիչները: Այս տարի եւս Համազգայինը ստանձնած է բոլոր հան-դէսներու գեղարուեստական մասը: Տօ-նածառին մասնակցած են 370 մանուկներ, որոնց բոլորին տրուած են նուէրներ, միրգ, քօթիյոն: Հինգշաբթի գիշերները կազմակերպած են շարժանկարի ներկա-յացումներ: Ունին պաղարի յանձնախումբ:

Այս տարի եւս չկրնալով թա-տերախումբ մը կազմել, հրաւիր-ուած են Պէյրութի «Գասպար Իփէկեան» թատերախումբը (15 հոգի), որ Գահիրէ մնացած է տասը օր: Ներկայացուցած են Մ. Փանոսի «Փառքի վաշխառուները», «Պղատոնի զոհը»: Մարտ եօթին երգա-հանդէս տուած է տիկին Ջեփիւռ Շանթ:

ԵՐԳԱՀԱՆ – ԽՄԲԱՎԱՐ Կարա – Մուր-զայի նուիրած է Թեհրանի «Կոմիտաս» երգչախումբը իր տարեկան 25րդ համեր-գը, անոր ծննդեան հարիւրամեակին եւ մահուան յիսունամեակին առթիւ: Խօսած են Դաւթեան դպրոցի տեսուչ Յ. Հախ-նազարեան եւ երգչախմբի ղեկավար Հ. Գրիգորեան: Համերգին յայտագիրը բաղ-կացած է մեծ մասով Կարա Մուրզայի լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ յանձնարարու-թեամբ բոլոր հայկ. եկեղեցիներուն մէջ Ապրիլ 12ին աղօթած են Թրքական սուզա-նաւի արկածին հետեւանքով մեռած զին-ուորներուն համար:

«Կոմս Լիւքսէմպուրգ» եւ «Ջղջիկ» օպե-րաներէն: Երկրորդ արարը յատկա-ցուած է Կովկասին՝ հայկական եւ վրա-ցական (Շոտա Աբաշիձէի) խմբի մասնակ-ցութեամբ:

Երրորդ արարին տեսարաններ պիտի ներկայացնեն «Բայադերա», «Ցիգան Պրի-մէէր» եւ «Սիլվա» օպերաներէն: Ցանկա-լի է որ մեր հայրենակիցները իրենց ներ-կայութեամբ թէ խրախուսեն մեր շնոր-հալի պարուհիներին եւ թէ վայելեն ռուս նշանաւոր արուեստագէտների ներկայա-ցումը: Յայտագիրը շատ ճոխ լինելով, ներ-կայացումը պիտի սկսուի երեկոյեան ճիշդ ժամը 8.30ին: Բ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

•

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Սովորականէն շատ ա-ւելի բազմութիւն մը եկած էր յարգելու յիշատակը մեր անհամար նահատակնե-րուն: Այս տարի եւս ոգահանդէսին նախա-ձեռնութիւնը ստանձնած էր Ազգ. Միու-թիւնը, հրաւիրելով գաղութիս բոլոր կազ-մակերպութիւնները: Օրուան նախագա-հին ընկեր Մ. Մանուկեանի բացման խօս-քէն վերջ, Օր. Ա. Սեդրակեան երգեց «Տէր Ողորմեա»: Արտասանեցին օրիորդ-ներ Նոր Սերունդէն Մ. Խրիմեան, Ժ. Ե-րեմեան, Պատանիներ Ա. Ներսէսեան եւ Յ. Շահրիկեան: Մաքուր առոգանու-թեամբ արտասանեց փոքրիկն Մ. Խրիմ-եան: Նոր Սերունդը ներկայացուց պատ-կեր մը «Սեւ խաւար»էն, Օր. Մ. Փիլիկ-եան եւ Ա. Ստեփանեան:

Ուղերձներ կարդացին Պետ. Կ. Խաչի կողմէ Տ. Ա. Յարէթեան, Հ. Բ. Ը. Մի-ութեան կողմէ Պ. Յ. Յովսէփեան: Օր-ուան բանախօսը, Պ. Յ. Վարժապետեան գրաւոր բանախօսութեամբ մը նկարա-գրեց այդ օրերու թրքական քաղաքակա-նութիւնը:

— «Հայը երկու հազար տարուան քա-ղաքակրթութեան դրօշը պարզած էր: Բռ-նաւորները չհանդուրժեցին մեր վերելքին եւ պատմութեան մէջ չտեսնուած գազա-նութիւններ գործեցին: Անմոռանալի պի-տի մնայ այս թուականը, աղբիւր եւ խոր-հուրդ խորին ներշնչման անմահութեան: Մեծ Ջարդարարը չմտածեց թէ կարելի չէ արմատախիլ ոչնչացնել ազգ մը, բռնի ու-ժով եւ կոտորածներով: Միւս ափէն մեր եղբայրները հերոսաբար կռուեցան Սար-դարապատի եւ Ղարաքիլիսէի առջեւ եւ Մայիսեան գեղածիծաղ առաւօտ մը Արա-րատի ստորոտը հաստատուեցաւ ազատ պետութեան մը կորիզը, որ կը ծլի ու կը ծաղկի եւ օր մը պիտի հաւաքէ իր տա-րագիր զաւակները»:

Դաշնակցութեան կողմէ յարգանքի խօսք ըրաւ ընկեր Տ. Զէքեան, հրաւիրելով մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել մեր զոհերու յիշատակը:

Ժողովուրդը հեռացաւ խոր տպաւորու-թեամբ:

ՆՇԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ուրբաթ, 17 Ապրիլ, Պերլինի Սփօրթ Փալասին մէջ, Թուրքիոյ կէս միջին ծան-րութեան ախոյեան Կարպիս Զաքարեան կատարեց իր եւրոպական Ա. Մրցումը (6×3) նշանաւոր գերման կոփամարտիկ Ֆրէտրի Թայմանի դէմ, որ հաւասար մը-նացած է Գերմանիոյ մեծահամբաւ աստ-ղերէն Փեթեր Միւլլէրի հետ:

Գերման հանդիսականները ջերմապէս ծափահարեցինԹուրքիոյ հայ ախոյեանը: ախոյեանը:

Երկու կոփամարտիկները խիստ գեղե-ցիկ խաղարկութիւն մը կատարեցին, յա-ջողութիւնը ձեռքէ ձեռք խլելով: Ի վեր-ջոյ իրաւարարները, զիրենք հաւասար հռչակեցին, բայց ժողովուրդը բողոքեց այս վճռին դէմ, նկատի առնելով որ Թուրքիոյ ախոյեանը թեթեւ առաւելու-թիւն մը ապահոված էր եւ հետեւաբար արժանի յաղթական հռչակուելու: Դժ-բախտաբար իր բթամատը վիրաւորուած ըլլալով, Վակրամի մէջ կատարուելիք մր-ցումը քանի մը օրուան համար յետաձգ-ուած է:

Շնտափոյթ ապաքինում կը մաղթենք Թուրքիոյ համակրելի հայ ախոյեանին:

× Փոօֆէսիօնէլ ըմբիշ Էսմօն Քոփա-րանեան՝ Ապրիլ 24ին կատարեց «քէչ»ի մրցումը, Զմեռնային մարզարանին մէջ, հակառակորդն էր Ռօժէ Լառօշ:

Մրցումը տեղի տուաւ ծիծաղելի տե-սարաններու: Ֆրանսացին՝ Հայը վերցնե-լով նետեց «րինկ»էն դուրս, գեղեցիկ եւ շնորհալի Ֆրանսուհիի մը ծունկերուն վը-րայ... Այս վերջինը ահարեկ՝ բնազդա-բար թեւերը փաթթեց Քոփարանեանի վիզին: Հայ ըմբիշը դժուարութեամբ ազա-տելով իր ողջ գլուխը, կրկին «րինկ»ը բարձրացաւ: Այդ ծափերու մէջ երկու ըմբիշները իրենց մրցումը շարունակեցին զոհ ձգելով հանդիսականները եւ իրաւա-րարները, որոնք զիրենք հաւասար հռչա-կեցին:

× Մարոքի հեծելանիւի շրջանին ասա-ղը՝ Արման Փափազեան բոլոր հանգըր-ուաններուն մէջ կարելին կ'ընէ շահելու եւ յաճախ արդիւքի մը կը հանդիպի: Սա-կայն այս եօթերորդ շրջանին մէջ (Ռապա Մազական) իր արժանիքը ցոյց տուաւ: Ինկապէս Արման Փափազեան վերջին եր-կու հանդրուաններու մէջ կարեւոր յաջո-ղութիւններ ձեռք կը ձգէ, շահելով առ-ժամեայ ընդհանուր դասաւորման մէջ 5 կարգ, նաեւ հանդիսանալով Գ. Ռապա Մազական Հանդրուանի մէջ:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Արեւը ծագած էր արդէն... ինչպէս վե-հանձն է եւ շողշողուն. արեւ, կեանք, ջերմութիւն... արտակարգ աւիւնով մը այդ բառերը գոչելու փափաք ունէի՝ կարծես անոնց իրականութիւնը հաստա-տելու համար. որովհետեւ, հակառակ տաքին, ես ու ընկերուհիս կը դողդղանք ջերմէ բռնուածներու պէս:

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

Երբ Ատանա նոր հասանք, աղէտի զար-հուրելի պատմութիւններու մէջ՝ արկած-եալներու հոգեբանութիւնը ամէնէն աւելի վրդովող յիշատակը կախաղաններն էին. շատ բան մոռցած ու շատ բանի մասին անտարբեր դարձած էին, բայց կախա-ղանները դրոշմուած էին իրենց մտքերուն մէջ իբրեւ գերագոյն վիշտ մը, գերագոյն վիրաւորանք մը:

Ծեր թէ երիտասարդ, այրի թէ պատւոր մայր, երբ կը խօսէին այդ օրուան վրայ, կարծես կը մոռնային իրենց սեփական ցաւը: Ցեղը հաւաքաբար կը տառապէր ու սրտմտութիւնը այն աստիճանի կը հասնէր որ երբեմն ըմբոստութեան համեմատու-թիւններ կը ստանար:

Մենք տեսեր էինք արդէն Միսաքի մայ-րը, քամակը ծռած յաղթանդամ պառաւ մը, որուն վրայ ցնցոտիները անգամ կար-ծես հոգի ունէին եւ կը տառապէին:

Տեսեր էինք զինքը իր ցաւի տագնապ-ներուն մէջ գալարուած՝ աչքին առջեւ ու-նենալով յարաժամ իր կորիճ, իր գեղե-ցիկ տղուն կախաղանը. լսեր էինք իր ող-բագին դանդաղը, իր ընդվզող ցաւը, իր երկարաձգուած հեծեծանքը:

— Վույ ... վույ... վույ ...

Երբեմն, այլեւս յոգնած խօսելէն, ժամերով ու ժամերով կը հեծեծէր. ու բոլոր այդ միջոցին երբ մեր առաջքէն կ'անցնէին արկածեալներու շարքերը, ի-րենց ցաւագին եւ աղիողորմ պատմու-թիւնները կը լսէինք այդ միօրինակ լացին մէջէն.

— Վույ... վույ... վույ ...

Մինչ հոն էր զրեթէ, եկեղեցիին բակին մէջ. ի՛նչ կը յուսար եւ ի՛նչ կը սպասէր մեզմէ... իր աչքերը վիշտի անյատակ խորութիւններ էին, պարապի եւ մթու-թեան դժգոյնութիւնը կը ներշնչէին տես-նողներուն. իր կնճռոտած ճակտին վրայ զորշ եւ ճերմակ մազերու թելեր կ'իյնա-յին ցիր ու ցան ճմռթկուած քօղին ներ-քեւէն. վզին վրայ մկանունքները ձգդ-տուած, կուրծքը քարացած իր բռունցքի հարուածներէն՝ անիկա տեսակ մը վախ կը ներշնչէր մեզի:

— Աչքերս կուրնան... սա աչքերովս տեսայ.

Ու բիբերը կարծես կը մարէին կուրնա-լու տենջանքէն ....

Երբեմն, յուշիկ քայլերով կը հետեւէր մեզի եւ անսպասելի կերպով կը լսէինք իր եղերական եւ առանց արտասուքի լա-ցը.

— Վույ... վույ... վույ... աչքերս չոր աղբիւր են դարձեր... եավրում օգնեցէք ինծի... արցունքս չորցեր է ներսի կրա-կէս, աման... օգնեցէք ինծի... սիրտս պահ մը զովացուցէք եավրում, օգնեցէք ինծի. վույ... վույ... վույ...

Ցետոյ կը պաղատէր, տղու պէս կը կառչէր մեր քղանցքներուն, յանկարծ կը փլչէր գետին ու ժամերով կը մնար կրկ-նելով նոյն ցաւատանջ երգը.

— Աշխարհիս պարծանք էր իր գեղեց-կութիւնը ... իր ձայնը սաւերը ու ապա-ռաժները կը ցնցէր, իր երգերը ժայռ եւ արցունք կը բաշխէին. կաղնիի պէս հա-սակը շուք կուտար ուրիշներու վրայ. ինչպէ՞ս չմեղքցան ու կախեցին ... հողին որդերուն բաժին եղաւ եավրուս, աման ... ինչպէս ալ չխնայեցին իր կորիճու-թեանը ...

Ցետոյ աչքերը մոլորուն, կարծես փն-տռելով իր տղուն ստուերը կ'աղերսէր:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր աշխատակիցներէն ոչ գունաւոր (կարմիր, դեղին, կանանչ) մե-լան գործածել, ոչ ալ նոյն գոյներով թուղթ:

Մասնաւորապէս կարմիրը կը վնասէ խմբագրին, գրաշարին եւ սրբագրիչին աչքերուն, ելեկտրական լոյսի տակ: (Անշուշտ նաեւ գրողին):

Այս առիթով, մասնաւոր տասնաքանեայ մը շինելէ առաջ, անգամ մը եւս կը յի-շեցնենք որ ձեռագիրները գրուին ՄԷԿ Ե-ՐԵՍԻ ՎՐԱՅ, ՄԻՇՏ ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԱ-ՔՈՒՐ: Ուշադրութիւն ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆ-ՆԵՐՈՒՆ:

կազմելու համար ։ (Երեսփոխաններուն ընդհ․ թիւն է 136, բայց մէկ մասը չէ ընտրուած տակաւին)։ Հիմա որ իր դիրքը զօրացած է, Տոքթ․ Մոսատեղ հաւանօրէն պիտի փորձէ խորտակել ընդդիմադիրնե֊րը, ձեռք առնելով բանակին եւ ոստիկանութեան վերին հսկողութիւնը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՆԱՒԵՐՈՒ սպաները եւ նաւաստիները գործադուլ յայտարարեցին Հավրի մէջ։ «Իլ տը Ֆրանս» չկրցաւ ճամբայ ելլել։ Շարժումը հետզհետէ կը տարածուի, անշարժութեան մատնելով նաւահանգիստը։ Բանուորական խլրտումները կը ծաւալին նաեւ Փարիզի մէջ (երկաթուղի, մեթրօ, հանրակառք, դրամատուն, մետաղագործութիւն եւն․)։ Նաւային բանուորները կը պահանջեն վերահաստատել շաբաթական 40 ժամուան աշխատանքը որ ջնջուած էր 1946էն ի վեր։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը, որ կը բաղկանար երեք անդամներէ, հրաժարեցաւ ապրիլ 28ին, խորհրդարանի բոլոր հոսանքներու միացեալ ընդդիմութեան առջեւ, մինչ նախագահը կ՚ուզէր ընտրութիւնները յետաձգել մինչեւ աշուն։ Վէճին պատճառներէն մէկն է․ պետական պաշտօնեաներու օրէնքին բարեփոխումը, որուն հետեւանքով 800 պաշտօնեաներ արձակուեցան, իսկ 165 հոգի պաշտօնի բարձրացում ունեցան ։

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները նորէն ձախողեցան։ Դաշնակիցները կը սպառնան դադրեցնել խօսակցութիւնները, եթէ կարմիրները «չինա֊րար» ծրագիր մը չներկայացնեն գերիներու փոխանակութեան մասին։

450 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ ժողովի նստած են Վենետիկի մէջ, քննելու համար Միացեալ Եւրոպայի խնդիրը։Ֆրանսայէն գացած են 90 ներկայացուցիչներ ։

Մ․ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանին յանձնուեցաւ այն օրինագիծը որ կը տրամադրէ 240․000 նոր գաղթականներ ընդունիլ յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին, տարեչափէն (քոթա) դուրս։ Նախագահ Այզընհաուըր կը պահանջէ փութացնել օրինագծին վաւերացումը ։

ԹԻՖԼԻՍԻ «Զարիա Վոստոկա» թերթը կը գրէ թէ Մկելացէ, հեղ․ Կոմիտէին երբեմնի ամենազօր քարտուղարը, վտարուած է կուսակցութենէն ։

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ։ Քանի մը օր առաջ երկու ռումբեր պայթած էին զինուորական ակումբին առջեւ։ Կալանաւորներուն գլուխը կը գտնուին արմատական կուսակցութեան նախագահը եւ ուրիշ 14 ընդդիմադիր վարիչներ ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 49ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Աւելի մեծ շուքով քան երբեք ։ Նոր անակնկալներով ։

ՄԱՅԻՍ 10, ԿԻՐԱԿԻ ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIRE

Պ․ Մ․ Գըլըճեան, Տէր եւ Տիկին Վ․ Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ա․ Քիւրքճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հ․ Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ․ Աւագեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պ․ Գըլըճեան, Այրի Տիկին Ս․ Այվազեան (Պոսթոն), Տէր եւ Տիկին Ա․ Էպէեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Գ․ Սուգիքեան (Պոսթոն), Տէր եւ Տիկին Ս․ Եօսթաչիու (Պուքրէշ), Տէր եւ Տիկին Ճապուրօֆ եւ զաւակները (Պուքրէշ), Պ․ Պ․ Լ․ եւ Օ․ Ստամպօլեան (Արժանթին), Այրի Տիկին Ա․ Գըլըճեան եւ զաւակները (Լուիզվիլ), Տէր եւ Տիկին Ս․ Թապիպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ․ Թապիպեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Քիւրքճեան, Սարգիսեան եւ Կէօհէմճեան ընտանիքները եւ համայն ազգականները եւ բարեկամները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն ցաւալի մահը

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԳԸԼԸՃԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 27ին, իր բնակարանին մէջ, 6 ռիւ Ամփէր, Շամփինէի, Ս/Մարն, Սէն ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ապրիլ 30, ժամը 14․15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն ։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար ։

Եօթը հատորը միասին, կ՚արժէ վեց հազար Ֆր․ թղթատարի ծախքով ։

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement.

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան ։

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս․ Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան ։

Այս կիրակի ժամը 15ին, Հ․Յ․Դ․ Տան մէջ ։

Կը նախագահէ Պ․ ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Կը խօսի Պ․ ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ողերգներ, մեներգ, եւ արտասանութիւն գպրոցի սանուհիներու կողմէ ։

Մուտքը ազատ է ։

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3–10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

Հաճելի անակնկալներ ։

Կը նախագահէ Պ․ ՀՐ․ ԹՐԱՎԻՐՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ․Պ․ Պետրոս Գույումճեան, Երուանդ Գրիգորեան, Օրիորդներ Շաքէ Պէնկեան, Սրբուհի Շահինեան։ Արեւելեան նուագախումբ Թալէրն Մէօպէօժի յայտնի նուագածուներ՝ Ջութակահար Գարեգին, ուտի Պէքմէզ եւ կիթառիստ Համբար, երգիչ տիկին Արաքսի ։

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ․— Այրի Տիկին Գայեանէ Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պ․ ՇՄԱՒՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մայիս 3ին կիրակի օր, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

× Այս առթիւ Գասպարեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կրած դառն կորուստին առթիւ ։

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ։

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար։

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ․ Ռ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ․ վարչութեան, Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ, 51 ռիւ Կոփնեան։

Կը խօսին ընկեր Տ․ ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Վ․ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Ժամը 9էն 12 երգ, արտասանութիւն, հայկական պար, Լա Սիոթայի խումբի կողմէ։ Զուարճալիք մը քաղաքի խումբին կողմէ։

Ընտիր նուագախումբ ։

Նախօրօք ապահովել սեղանները ։

Հեռախօս Քոլպէռ 11–30

Երեկոյթի գինը պարտաւորիչ է ։

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ․ — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր․, Արտասահման՝ 1400 Ֆր․։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ․—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը ։

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Սալ Մազընոյի մէջ (ռիւ տ՚Օպանէր 88)։ Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ մասնակցութեամբ Սիւզանի եւ Գարադաշի նաեւ Չէօրէքճեան նուագախումբի ։

ԱՍՏՂԻԿ

Բարոյալից երաժշտ․ դրամա 7 արար, հեղինակ Թրագօշ ։

Մուտք՝ 150 եւ 200 ֆրանք ։

ՀԱՅԿ․ ԵՐԳԱՊՆԱԿԻՏՆԵՐՈՒ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

43 Rue Richer, Paris (9)
Tél. PRO. 25 - 46. R. C. No. 46325

Մեզ մօտ պիտի գտնէք արտասանութիւններ Գմբէթեանէ եւ Օր․ Սէրէնկիւլեանէ։ Ժողովրդ․ ամէն տեսակի մեներգներ՝ Օրիորդներ՝ Անժէլ Վարժապետեանէ, Քնարիկ Զորպաճեանէ, Սիմոնեան, Աստղիկ Քէօսէեան, Տիկին Սիւզանէ եւ Պ․Պ․ Քիւփէլեանէ, Ս․ Անդրէասեանէ, Պապաեանէ եւայլն ։ Կոմիտասի՝ «Անուշ»ի, «Պէպօ»ի, «Ղարապաղի Մելիքներու» երգերը։ Ունինք Ալքազ հաստատութեան, Մեսումենցի, Պարթեւեանի, Սերգոյեանի բոլոր «տիսք»երը։ Ուտի Հրանդէն հայկական եւ արեւելեան մեներգները ։ Նաեւ դասական երաժշտութեան լաւագոյն հեղինակներու ընտրեալ «տիսք»երը, Շոփէն, Լիստ, Չայքովսքի, Քորսաքօֆ, Պիզէ, Ֆալլա եւն․։

Կոմիտասի, Վ․ Սարգսեանի, Ալէմշահի, Սիւնիի, Համբ․ Պէրպէրեանի, Հայաստանեան երաժիշտներու հեղինակութիւնները։

Տասը հազար տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքեր (վէպ, դասագիրք, բառարան, քարտէս եւն․)։

Այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Այրի Տիկին Նազօ Գրիգորեան եւ զաւակները Հրաչ, Երուանդ Իմրաթեան իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ եւ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՄԵԼԻՔ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ։ (Ալաշկերտի Ամաա գիւղէն, 65 տարեկան)։ Թաղումը կատարուեցաւ ապրիլ 11ին Իսսի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

★

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնեգինները ։

Տպագրական բարեփոխումներու պատճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու։ Կը խնդրենք դիւրացնել անոր գործը ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ․— Հ․Յ․Դ․ «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20․45ին, Նոէքսփոզէս, 27 ռիւ տը Տէնքէրք ։

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ․— Հ․Յ․Դ․ «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20․30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԷԼՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9․30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը ։

Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Ահարոնեան խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 21․15ին Ազգ․ Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

Կը խօսի ու ժողովը կը ղեկավարէ ընկ․ Ալեքսանդր Գույումճեան։ Նիւթը՝ «Ինչո՞ւ Նոր Սերունդի անդամ ենք»։ Կը հրաւիրուին երիտասարդները․— Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20․15ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին ցերեկոյթը, մայիս 10ին ։

ԱՅՑ ԴԷՊԻ Հ․Յ․Դ․ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Հ․Յ․Դ․ Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի այցը դէպի Հ․Յ․Դ․ Թանգարան, այս կիրակի։ Այս առթիւ պիտի կատարուի նաեւ Նոր Սերունդի անդամներու երդման արարողութիւնը ։ Ժամադրավայր՝ Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ, ժամը ճիշդ 14ին։

ՓԱՐԻԶԻ ԳԵՂ․ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վերնայարկէն փոխադրուած է

Musée d'Ennery, 59, Ave. Foch

Բացումը կը կատարուի մէկ ամիսէն ։

Հետզհետէ պիտի տրուին նոր մանրամասնութիւններ ։

Ո՞ՒՐ ՃԱՇԵԼ

Համով – հոտով, — ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

— Ի՞նչ ուտել սակայն բերնի համով

—Տէօնէր քէպապ Բշ․ Գշ․ եւ Եշ․ օրերը

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած։

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի տրամադրելի գեղեցիկ սրահ։

31, Place d'Alexandrie, Paris 2e

Պ․ Հայկ Գարակէօզեանի նուագի եռանդամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ։

Métro . Réaumur, Sentier ou St. Denis
Téléphone . Gut. 92 - 65

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
Chez **A. HAMALIAN**
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris